

כָּבֵד קִדְמָה מֵאַמְרֵינוּ מִפִּי סוֹפְרִים וּמִפִּי סִפְרִים שְׁפָל הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת שְׂאֵדָם עוֹשֶׂה בְּעוֹדוֹ נִקְרָא רָשָׁע לֹא יִרְצוּ לְקַרְבֵּן אִשָּׁה לֵה' וְאֶדְרָבָא וְכוּ' (עֵינֵן נֹא בֵר"ח שְׁעַר הַתְּשׁוּבָה וְעֵינֵן בְּשַׁעַר הַיְחִוּדִים וְתִיקוֹן עוֹנוֹת לְמַהֲרָח"ו זִלְה"ה) וְע"ז אָמַר הַנְּבִיא נִיר"ו לִכ"ם נִיר"ו וְא"ל תִּזְרַע"ו אֶל הַקּוֹצִים הוּא כְּמוֹ שֶׁהִזְרַע אֶל הַקּוֹצִים קוֹנֵד שְׂמַתְקֵן אֶת הָאֲדָמָה וּמִסְקָלָהּ מֵאַבְנֵי נֶגֶף וְהַקּוֹצִים הֵנָּה עֲמְלוֹ לְרִיק וּמְקַלְקֵל אֶת הַתְּבוּאָה הַנִּזְרָעַת וְאֶדְרָבָא נוֹתֵן פֶּחַ יוֹתֵר בְּהַקּוֹצִים שִׁסְתַּבְּכוּ וַיִּגְדִּילוּ אֲבָל הַרוֹצֵה לְהַצְלִיחַ וּלְהַתְּגַדֵּר בְּמִלְאֶכֶת הַזְּרִיעָה לְעִשׂוֹת פִּירוֹת מְחֻנְיָיב מִקּוֹנֵד לְתַמְקֵן אֶת הָאֲדָמָה לְשִׁתְּהִי מוֹכֶנֶת לְקַבֵּל וּלְהִסִּיר מִתּוֹכָהּ כָּל הַקְּמֻשׁוּנִים וְכָל הַמוֹנְעִים הַזְּרִיעָה וְכוּ"ז ע"י הַתְּרִישָׁה וּלְנִקּוּתָהּ וּלְיִפּוּתָהּ וְאֵז יִצְלִיחַ כְּמוֹ כֵּן הוּא הָעֵנִן בְּעֵנֵינִי הַתּוֹרָה וְתַפְלָה וּמִצּוֹת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתָּם הָאֲדָם בְּעוֹדוֹ נִקְרָא רָשָׁע וְנִסְבָּף בְּקוֹצִים וְאַבְנֵי נֶגֶף מִהַקְּלִפּוֹת וְסוֹטְרִין בִּישִׁין נוֹתֵן ח"ו פֶּחַ בְּהֵם רַק צָרִיף מִקּוֹנֵד לְתַמְקֵן אֶת אֲשֶׁר עִוּוֹת וּבִפְרֻט הַרוֹצֵה לְמִלְאוֹת יְדוֹ לְחַפֵּשׁ בְּגִנְזֵינֵי דְמִלְכָא לְעִסּוֹק בְּחֻלְקֵי סוּדוֹת הַתּוֹרָה נִסְתְּרוֹת לֵה' אֲלֵקֵינוּ וְעוֹד נִפְשׁוּ לֹא מְטוֹהֲרָה מִפְתָּמֵי הָעוֹנוֹת וְחֻטָּאִים וּפְשָׁעִים צָרִיף בְּנֻדָּאֵי לְטַהַר וּלְנִקּוּת אֵיבָרֵי גּוּפוֹ וְנִשְׁמָתוֹ מִכָּל חֻטָּא וְעוֹן וְאִשְׁמָה.

וּלפ"ז יֹאמֵר הָאֲדָם א"כ אֶפְטוֹר אֶת נַפְשִׁי מֵעֶסֶק הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת ח"ו וּבִפְרֻט מֵעֶסֶק סוּדוֹת הַתּוֹרָה עַד אֲשֶׁר אֲתַמְקֵן אֶת אֲשֶׁר עִוִּיתִי וְאֶעֱשֶׂה כָּל הַתִּיקוּנֵי תְּשׁוּבָה אֲשֶׁר גָּזְרוּ חַז"ל בְּרוּחַ קִדְשָׁם לְכָל חֻטָּא וְעוֹן נִשְׁתַּקְּעוּ הַדְּבָרִים וְלֹא נֶאֱמָרוּ הִגַּע עֲצָמָהּ וְכִי ס"ד שְׁלֹא יִתְפַּלֵּל אָדָם תַּפְלָתוֹ בְּכ"י וְלֹא יִקְרָא ק"ש וְלֹא יִנִּיחַ טְלִית וְתַפְּלִין וְלֹא יִתֵּן צְדָקָה עַד אֲשֶׁר יִתְעַנֶּה כָּל הַיָּמִים הַנִּקְצָבִים לְכָל חֻטָּא וְעוֹן וְהֵנָּה הוּא חוֹבֵת כָּל יוֹם מְנַטֵּל אֶקְרַקְפְּתָא דְגַבְרָא וְאִם לֹא יִנִּיחַ בְּאִיזָה יוֹם תַּפְּלִין יִקְרָא קְרַקְפְּתָא דְלֹא מִנַּח תַּפְּלִין אֲשֶׁר אֶת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה וּמַעֲוֹנֹת לֹא יוֹכֵל לְתַקּוֹן זֶה שְׁבִיטֵל ק"ש וְכוּ"ה הָעֵנִן בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה שְׂאִין לוֹ רְשׁוּת לְבַטֵּל כְּרַגַּע בְּשָׁגֵם כְּשִׁלֵּא יִלְמּוּד לֹא יִדַּע מָה חֻטָּאוֹ וּמָה פִּשְׁעוֹ וְיִהְיֶה כְּעוֹנֵר יִמְשֵׁשׁ בְּאַפְּלָה וְהֵאִיף יִהְיֶה יְכוֹל לְתַמְקֵן מֵעֲשָׂיו.

וְגַם מְחַלֵּק סוּדוֹת הַתּוֹרָה אֵין לוֹ רְשׁוּת לְהַפְטִיר כְּאֲשֶׁר כָּבֵד הוֹכַחְנוּ בְּרֵאיוֹת עֲצוּמוֹת: וְלִדְעִתִּי ז"ש רז"ל אֵל תֹּאמַר לְכַשְׁאֲפָנָה אֲשָׁנָה שְׂמָא לֹא תִפְנָה. הֵנָּה לֹא אָמְרוּ אַחֲרֵי שְׁעָה אֲשָׁנָה וְכִיּוֹצֵא רַק לְכַשְׁאֲפָנָה וְגַם הֵאִיף תִּיֶסֶק אֲדַעַת הָאֲדָם שְׂיֵאמַר לְכַשְׁאֲפָנָה אֲשָׁנָה וְהֵנָּה הַחוֹב עָלָיו גַּם כְּעַתְּ וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלִילָה כְּתוּב וְגַם בְּתִירוּצָם שְׂאָמְרוּ שִׁמ"א ל"א תִּפְנָה אִפְּלִי בְּרוּר לוֹ שְׂיִפְנָה מִי פְטִיר אוֹתוֹ בְּשַׁעָה זוֹ.

ע"כ נִרְאֶה דְבָאוּ רז"ל לְשַׁלְּוֵל הַדְּעַת הֵנָּה שְׂיֵאמַר הָאֲדָם לְהִיּוֹת הַתּוֹרָה שְׂהָאֲדָם עוֹסֵק בְּעוֹדוֹ רָשָׁע הֵנָּה כְּזוֹרַע אֶל הַקּוֹצִים ע"כ יֹאמֵר הָאֲדָם לְכַשְׁאֲפָנָה מִקּוֹנֵד מִן הָעֲבִירוֹת שְׂבִיִּדֵי וְאֶעֱשֶׂה תְּשׁוּבָה הַקְּצוּבָה לְכָל חֻטָּא וְעוֹן אֵז אֲשָׁנָה לְזֶה אָמַר שְׂאִינוּ כֵּן כִּי שְׂמָא לֹא תִפְנָה הֵינֵנוּ שְׂלֹא יְחִי כִּימִים הַקְּצוּבִים בְּתַעֲנִית וְסִיגוּפִים לְכָל חֻטָּא וְעוֹן וְא"כ נִשְׂאָר בְּיָדֵינוּ לְתַרְץ מָה נַעֲשֶׂה בְּמֵאמַר הַנְּבִיא (נִירוּ לָכֶם נִיר וְאַל תִּזְרְעוּ אֶל הַקּוֹצִים) אִף תִּדַּע יְדִידֵי שְׂרוּב הַהֶמוֹן טוֹעִים בְּאִיכוֹת מ"ע שֶׁל הַתְּשׁוּבָה וְרוּב הַהֶמוֹן סוֹבְרִים דַּעֲיָקָר הַתְּשׁוּבָה הוּא לְהַתְּעַנּוֹת וּלְסַגֵּף א"ע בְּסִיגוּפִים שׁוֹנִים תִּדַּע יְדִידֵי שְׂטָעוֹת גְּמוּר הוּא כִּי לֹא נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה הָעֵנִן הֵנָּה רַק נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה (וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֲלֵקִיף וְשִׁמְעַתָּ בְּקוֹלוֹ) וְעֵנִן הַתְּשׁוּבָה הוּא רַק הַחֻטָּא בְּאֵמַת עַל מָה שְׂעֵשָׂה עַד הַיּוֹם וְיִתְמַרְמַר בְּלֵב בְּאֵמַת עַל אֲשֶׁר הַכְּעִים לְבוּרָא עוֹלָם יוֹצֵר רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ וְאִם יֵשׁ אוֹן בְּיָדוֹ עוֹד מֵאוֹתָן הָעֲבִירוֹת יִשְׁלִיכֵם

מידו ויקבל קבלה אמינית שאפי' יהבי לי' פל חללי דעלמא לא ישוב עוד לדבר הרע הזה ותדע עוד ידידי מ"ש רז"ל בגמ' היכי דמי בעל תשובה כגון שבאת דבר עבירה לידו פעם ראשונה ושני' וניצל ממנה מחני ר' יהודה באותה אשה ובאותו פרק ובאותו מקום ע"כ והנה יאמר האדם פיון שלא אירע לו עוד הדבר הרע ולא באת לידו הדבר עבירה לשיתבחן אם ניצל ממנה לא יאמין בנפשו אם עלתה תשובתו למרום הנה אומר לה המאמין בתוה"ק שאמרה כי קרוב אליה הדבר מאד בפיהו ובלבד לעשותו לא יעלה בלבו שום מחוש ע"ז רק יעשה את שלו ויתחרט בחרטה גמורה על העבר וישליח העבירה מידו ויקבל בלב קבלה גמורה פנ"ל על העתיד ויאמין בהשי"ת כי חנון ורחום הוא ואמר לנו ע"י נביאו חי אני נאם ה' אם אחרפוך וכו' כי אם בשוב רשע מדרכו ומשארז"ל היכי דמי בע"ת כגון שבאת דבר עבירה לידו וכו' דוק נא ידידי בדברייהם הנה לא אמרו היכ"י דמ"י תשוב"ה רק היכ"י דמ"י בע"ל תשוב"ה כי באמת תשוב"ה מיקרי אפי' לא באת דבר עבירה עוד לידו רק בחרטה גמורה וקבלה גמורה רק לשיקרא בתנא"ר בע"ל תשוב"ה לשיהי' נכון לבו בטוח שלא יאונה לו עוד כל און הוא כשבא"ת דב"ר עביר"ה ליד"ו פע"ם ראשונה ושני"ה וניצל ממנה אז יהי' נכון לבו בטוח שיקבר מסייעין אותו מן השמים לשמרו שמירה מעולה הנה תראה מנה שאפי' לתאר האדם בשם בע"ל תשוב"ה לא אמר שיתענה ויסגף א"ע רק כשבאת דבר עבירה לידו וניצל ממנה ומכ"ש תשוב"ה בזולת התנא"ר בודאי לא מחמת התענית וסיגופי' הנה רק עיקרי התשובה החרט"ה עזיבה קבל"ה ראה נא הדין המוסכם בעיקרו בתוה"ק.

המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק גמור ונמצא רשע גמור. ה"ז מקודשת שמה הרהר בתשובה ואפי' נמצא רשע גמור בגניבה וגזל ועריות ולא הי' הזמן מספיק להתענות עיתים וימים אעפ"כ היא מקודשת מזה תדע פי עיקרי התשובה אינם תענית וסיגופים רק כמ"ש וראי' עוד מדיני החליצה ועידי הגט וקידושין דצריכין להיות פשרים מן התורה ולא יהי' רשעים ומקלינין בהו רק שיהיה מהרהרים בתשובה וכשרים ועוד יש חבילי חבילות ראיות שעיקרי התשובה הם רק בלב חרטה עזיבה קבלה פנ"ל ונוסף לזה נצטוינו מן התורה להתנודות בפה פרטי כל חטא ועון כמבואר ברמב"ם הל' תשובה אכל התענית והסיגופים הם אנפי התשובה וחז"ל קיבלו ברוה"ק כל העינויי' הללו כמה יעשה האדם לכל חטא ועון בכדי להסיר מעל גופו ונשמתו הכתמים שקיבלו מכל חטא ועון ולבטל המלאכים הקטרוגים שנבראו מהעבירות ונ"ל עוד שגם כל אלו הקצבות שקצבו חז"ל לכל חטא ועון מן הסתם דברו למי שיש בו כח ויכול לסבול בלי שיתבטל מתורה ועבודה אכל לא למי שאין בו כח.

ותדע דהרי עונש מלקות ל"ט הם מן התורה. ואעפ"כ הי' צריף אומדנא אם יש בו כח לסבול.

ובאם אמדוהו לפחות היו פוחתין לפי קוצר פחו. והשכל ג"כ ישפוט זה כי החלש יסתגף בתענית יום אחד יותר מגבור עריץ במאה ימים הלאומן פי יסופר שיהי' קצבת ימי התענית שנה בשניהם הלא התורה דרכי' דרכי נועם: נחזור לדברינו הראשונים** (הג"ה מילתא דאתיא לידן נימא בי' מלתא אחריתי הא דמעולם תמהתהי על המנהג וההלכה

הרנוסת בישראל בעידי הגט מצווין להעדים להרהר בתשובה ולא נוהגין פן בעידי קדושין ומה נשתנה.

ולפיא למימר משום דמקדש אח"כ בביאה וזה אינו מב' טעמים. חדא דקי"ל כל הבעל אחר קידושין מסתמא על דעת קידושין הראשונים הוא בועל וכשאין הקידושין הראשונים קידושין גם בעילתו בעילת זנות.

ועוד דא"נ סומכין על הביאה א"כ גם בעידי יחוד צריכין להיות עדים כשרי צדיקים והי' מן הצורך שיהרהרו עידי היחוד בתשובה פי אדם אין צדיק בארץ וכו' ואם נאמר דמסתמא כל ישראל בחזקת פשרות א"כ גבי גט ונחליצה נמי נימא הכי.

ונ"ל דבזה ינח לנו מה שברוב מקומות לא מייחדין עדים מיוחדין לקידושין. וע"פ הדין הנה מן הראוי ליחד עדים מיוחדים כי שם נמצאים ברוב גם קרובים ועדים שנמצא אחד מהם קרוב או פסול כל העדות בטילה וכמ"ש הש"ך בזה בח"מ סי' ל"ו הגם דעת הש"ך שם להכשיר כי לא מתפוננים הקרובים להעיד.

אעפ"כ** עיקר מ"ע של התשובה הוא חרט"ה עזיב"ה קבל"ה רק שיהי' באמת שלא יונה א"ע רק יהי הפל באמת גמור בלב ומצורף לזה** (אני מתמה על המנהג ישראל לכתחילה למה לא נהגו ליחד והנראה דמ"ש"ה לא נהגו ליחד עדים דיש חשש רשעים פסולי לעדות ואם נאמר להם שיהרהרו בתשובה כמו גבי גט זה התיקון ברוב לא יועיל אצל החנפה מקום הוללות יבזו לשכל דברי המזהיר להרהר בתשובה ע"כ יותר טוב שלא ליחד עדים וברוב יש הרבה אנשים ועכ"פ ימצאו ב' עדים פשרים זה מה שנ"ל לתרץ ולישב המנהג אבל מי שעניו פקוחות על דרכיו יראה לו שיזמין לעצמו קודם החנפה עדים פשרים ויאמר להם מקודם בינו לבין עצמו שיהרהרו בתשובה ואז טוב לו וגם להזוג כי פתורה נעשה נ"ל.

ע"כ הג"ה:**) הדין והוא ג"כ מ"ע בפ"ע להתודות על כל מה שזוכר. ומה שנעלם ממנו יתוודה בדרך פלל.

וע"ז אמרו רז"ל בודק עד מקום שיודו מגעת והשאר מבטל בלבם כ"ה בזהר בר"מ פ' בלק. פשיעשה כ"ז באמת ובתמים הנה קנים מ"ע של תשובה והשם הטוב וסלח וסלח לו.

ומחוייב האדם להאמין זה באמונה שלימה אמונת אמן (ובכדי לבטל ולהסיר בתמי הנפש והגוף ולבטל ולהמית הקטרוגי' יעשה סיגופים רק כפי פחו ולא יתבטל מתורה נעבודה.

ומה שלא יוכל להשלים כפי הקצבה שקצבו חז"ל יפדה בצדק'. ויעשה עוד כפי מה שיעז הרב החסיד הקדוש מהר"ז זצ"ל בעל התני' בפרקי התשובה אשר לו דפוס סלאוויטא פי יש דפוס אחר בנחלות אחרות ושניהם כאחד טובים) כי ברגע הזאת שישב בכל לבו באמת להש"י מקנים המ"ע והשם הטוב וסלח וסלח ומחל לפשעיו רק שיתמרמר באמת על עונותיו שעברו למעלה ראש ויחשוב בגדולת הבורא אשר הכעיסו ועבר על ציוויו אחרי אשר הרבה להטיב עמו ויחשוב בשפלות עצמו כי כל מה שתגדל מעלת הנכעס ותקטן מעלת המכעיס ביותר תגדל האשמה וידעתי זה הוא הפירוש קרוב לפשוטו מ"ש

הנביא שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך דמשמע שיש תשובה שאינה מגעת לה' אלקינו וכן בתורה"ק ושבת עד ה' אלקיך הגם שיש בדינו הרבה דברים בזה הענין אבל לפשוטו נראה ע"פ מ"ש בחי"ה פי התסידים הגדולים שבו כל מינהם בתשובה על חטא אחד אע"פ שפבר שבו אתמול חזרו גם היום לחזור ולשוב כי כל מה שתגדל מעלת הנכעס ורבות טובותיו טל המכעיס ביותר תגדל האשמה מהמכעיס וצריך לתשובה יתירה והנה לגדולתו ית"ש אין סוף וכל מה שישגי האדם אינה גדולה נעתק ממנושכל למנושכל וא"א לבא לתכלית רוממות גדולתו והנה החטא מעונר עיני האדם ולא יתפעל מרוממותו ית"ש והנה פאשר ישים אל לבו לשוב אליו ית' אזי יאירו עיניו בגדולתו ית"ש וישוב אליו כפי ערך השגתו ברוממותו ית"ש.

והנה פאשר שבו אליו ית"ש אזי יאירו עיניו יותר ברוממותו וגדילתו אזי אין די לו בתשובה דאתמול כי כל מה שתגדל מעלת הנכעס אזי תגדל האשמה מהמכעיס וצריך לתשובה יתירה והנה בזה הוא בכ"י כל מה שישב יותר יאירו עיניו ביותר בגדולתו ית"ש ויתחייב בתשובה ביותר וז"ש הפתוב כי אתרי שובי נחמתי ואחרי הנדעי וכו' והבן.

ונה יש לפרש שובה ישראל עד י"י אלקיך רצ"ל הגם שפבר שבת בתשובה עכ"ז גם היום תצטרף לשוב תשובה המגעת לערך המכעיס להנ"ב"ה המהווה כל הנויות והוא אלקי"ך היינו סיבתך אשר הרבה להטיב עמך.

והגם שידעת זה גם ביום אתמול עכ"ז ידעתך מזה ביום אתמול פלא נחשב נגד ידיעתך בזה היום וז"ש בטעם כ"י כשל"ת בעונ"ך והעון מעונר עיני האדם שלא להכיר גדולתו ית"ש ח"ו וכל שתשוב ביותר יתנודע לך פי י"י הוא אלקי"ך והבן: הנה אתה הראת לדעת פי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו דכיון שתשוב אליו ית' באמת בכל לבבך כל מה שיתגלה לך ענין תעתיק מענין לענין ומנושכל למנושכל עד שתסמר שערות ראשך ותבוש מפניו ית' באמת ואפי' יהבי לך כל חללי דעלמא לא תשוב עוד לכסלה וחרוץ כמו איל לתורתו ולמצותיו עד שיעיד עליך היוצר בראשית ויודע תעלומות שבודאי לא תחטא עוד כי הוא הבוחן לבות וכליות (וכמ"ש הרמב"ם בה' תשובה): והנה אחרי הראנו השי"ת את כל אלה פי בתשובה מענומקא דלבא בלבד יסלח הש"י תיכף לחטאינו מעונינו ופשעינו נשאר בדינו עוד להתבונן בפרט אחד היינו מאמר ר' מתניא בן חרש בארבעה חלוקי פפרה עבר על מ"ע ושבו לא זז משם עד שמוחלין לו ל"ת ושבו תשובה תולה (להגין מן היסורין) ויוה"כ מכפר על פריטות ומב"ד תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין.

אבל חילול השם ח"ו בנלן תולין ומיתה ממרקת הנה המאמר הזה סותר מה שדברנו פי המאמר הזה מוכח שאינו פפרה תיכף להשב רק במ"ע אבל אתה הראת לדעת בראיות ברורות שכתבנו על פי דיני התורה שאפילו רשע גמור בעבירות חמורות בהרהור תשובה בלבד יקרא צדיק וכדי שתתיישוב דעתך בכל זה אגיד לך את אשר עם לבבי אשיחה אדברה וירנוח לי הגם שפבר דיבר מארבעה חלוקי פפרה אלו הרב התסיד הקדוש רבינו יונה ז"ל בשערי תשובה אשר לו עיי"ש עכ"ז חלקי אמרה נפשי) תדע ידידי שנה בודאי שהשם הטוב יסלח תיכף להשב באמת מענומקא דלבא ואפילו על כל עבירות חמורות תיכף יכפרו בתשובה והנה על מ"ע פבר ביאר ר' מתניא ב"ח לא זז משם

עד שמוחלין לו ובאם עבר על ל"ת ונשב הנה אמר ר' מתניא שלא תנגמר בפירתו עד יוה"כ ובין כה וכך נקרא רשע ח"ו ומה יעשה בתורתו ומצותיו וכי לא יעסוק בהם ח"ו זה מן הנמנע כמש"ל: תדע ידידי ענין יוה"כ הוא סוד תשובה עילאה סוד היובל העליון עוה"ב אין לו אכילה ושתיה ואז נכללים נפשות ישראל בשורשם יחד האחד ע"כ מכפר על לא תעשה כי בעברו על ל"ת נפרד משורש אילו הקודש רשות היחיד ובקש השפונות רבים בהנאותו לסט"א שורש רשות הרבים בסוד "הן רבים עתה עם הארץ" וביוה"כ נתייחד כאחד כל נפשות ישראל למקורם שורש אם הבנים מקור היחוד הנה לפי"ז כאשר ישוב האדם להשי"ת מעומקא דלבא באמת יורהו השי"ת דרך האמת ויעורר לבבו באהבת כל ישראל כאחד ויתעורר בלבבו קוב"ה ואורייתא וישראל חד ויבין וישפיל ענין יוה"כ בכסיפת לבבו להפיל בניקור הקדושה ולא תואר בשום אופן בתואר רש"ע גם קידם יוה"כ הן הדברים.

ונל תסיד רבינו יונה בשערי תשובה ואם עבר על ל"ת ועשה תשובה ידאג לעונו ויכסוף ויחפה להגיע ליוה"כ למען יתראה להשי"ת כי רצונו חיי הנפש והגוף וחי כל נוצר עכ"ל בין והתבונן הדברים.

דרצ"ל אחר אשר יבין כי רצונו ית' הוא חיי הנפש והגוף וחי כל נוצר יקושר בכללות אהבת ישראל במקורם הקודש ותעשנה ידיו תושפי מעין סגולת יוה"כ וכו"ז יורה השי"ת לאדם בשובו אליו בכל לב ** (הג"ה).

סייעתא לדברינו מדברי זוה"ק ויקרא ט"ז אר"י אימתי איתקרי תשובה כד אימא מתקסייא וקיימא בחזרה דכתיב אם הבנים שמחה יתבא בקיימא ומאן דהנה סגיר תב לאתרי' וכולהו תבין חד לחד ומתברכאה כל חד וחד וכדין איתקרי תשובה שלמה תשובה סתם לאכללא כולא.

אר"י כד מתפטר עלמא כולא כחזא כתיב פי גדול מעל שמים חסדך מעל שמים דסלקא לעילא מאתר דאתקרי שמים ר' יהודא אמר דייקא דכתיב מעל שמים אלמלא כתיב על שמים משמע ההוא אתר דקיימא על שמים פינן דאמר מעל השמים משמע ההוא אתר דקיימא לעילא לעילא ומאן איהו איהי אימא והיינו דאקרי תשובה תאנא בההוא זמנא דמתכשרין עובדין לתתא ואימא בחזרתא אתגליא עתיקא קדישא.

(** ובאם עבר על פריטות ומיתות ב"ד. הנה אמר ר' מתניא שלא תנגמר הכפרה רק ע"י יסורין.

הנה ג"כ יעלה מנרף בלב אנוש שבין כה וכך רשע יתקרי וג"כ יירא ויפחד מפחד היסורין ומי יודע אם יוכל לקבלם מאהבה תדע ידידי הרבה** (ותב נהורא לז"א וכדין פלא בחזונו פלא בשלימון פלא אשתכחון בברכאן ורחמין זמינין ועלמין פלהו בחזונותא הה"ד ישוב רחמנו מאן ישוב ישוב ע"ק לאתגליא בזעירא ישוב לאתגליא דהנה סתים בקדמיימא וכלא איתקרי תשובה עכ"ל.

ע"כ הג"ה**) ריוח והצלחה לפניו ית' להתפצצים בקרבנות הנה אמרז"ל היכי דמי יסורין אפי' הושיט ידו לפיס ליטול פרוטה וכו' ואפ"י ארגו לו בגד ולא מתקבל עליו וכו' הנה המרחם על בריותיו יסרהו ביסורין קלין הפל לפי ערוך תום לב השב אבל עוד מרפא

אַרְנֶפֶה לוֹ לְהַנְצִיל מִן הַיְסוּרִין בְּהַתְּיַגְעוֹ בַּתּוֹרָה וְעִבּוּדָה וּמִצְוֹת בְּיַגִּיעַת הַגּוֹף תַּעֲמֹד לוֹ בַּמְקוֹם יְסוּרִין וְתִיכַף בְּתַשׁוּבָתוֹ כְּשִׁיִּקְבֵּל ע"ע שְׁלִימוֹת הָעִבּוּדָה לְהַכְנִיס אֶת צְנוּאָרוֹ בְּעוֹל הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת סֵר מִמֶּנּוּ מְרִירוֹת תְּנוּאָר רָשָׁע וְרָאָן לְדַבֵּר שְׁתִּיכָף בְּקַבְּלַת הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה כְּאִילוֹ עָשָׂה כַּמ"ש בְּדִנְיָאֵל מִיּוֹם שְׁנַתָּה אֵל לְבָךְ לְהַתְּעַנּוֹת נִשְׁמָעוּ דְּבָרֶיךָ וְכֵן דָּרְשׁוּ רז"ל מוֹיִלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ ב"י וכו'.

וְנ"ל הַחֲסִיד ר"י ז"ל וְאִם עָבַר אָדָם עַל פְּרִיטוֹת וּמִיתוֹת ב"ד וְעָשָׂה תַשׁוּבָה אַחֲרַי כִּי לֹא נִרְצָה הָעוֹן בְּלִי יְסוּרִין כּו' יָכִין לְבוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַמְּגִינּוֹת וְכו' כְּמוֹ מִצְוֹת הַצְּדָקָה וְכו' וּמִי שֶׁאֵין לוֹ וְכו' יִדְבַר טוֹב עַל הָעֲנִי וַיְהִי לוֹ לְפָנָה וַיִּבְקֹשׁ מֵאַחֲרַיִם לְהִטִּיב עִמּוֹ וְכו' וְכֵן יַעֲסוֹק בַּג"ח וְכו' וְכֵן יִדְבַר עַל לֵב הָעֲנִי וַיִּכְבְּדֵהוּ וַיִּנְחַמֵהוּ וְכו' וְכֵן יַעֲסוֹק בַּמִּצְוֹת בַּק"ח וַיִּקְבֹּרֵת מֵתִים וְתַנְחִימֵי אַבְיָלִים וְלִשְׁמַח חֲתָן וְכֵלָה וְכו' וְכַנְגֵד כְּלוֹן מִצְוֹת ת"ת ל"ש וכו'.

וְאִמְרוּ"ל עוֹבֵר אָדָם עַל פְּרִיטוֹת וּמִיתוֹת ב"ד אִם הָיָה רָגִיל לְקַרְוֵא פְּרָק אַחַד יִקְרָא ב' פְּרָקִים וְכו' וּמִשְׁנֵי פָּנִים תִּגְיֵן עָלָיו הַתּוֹרָה מִן הַיְסוּרִין הָאֵחָת כִּי אַחַז"ל ת"ת כְּנִגֵד כְּלוֹן. וְהַשְּׁנִית כִּי יִשִּׁית עָמְלוֹ בַּתּוֹרָה וְטָרְחוֹ בָּהּ וְאֲשֶׁר תִּדַּד שְׁנָתוֹ מֵעֵינָיו עוֹלָה בַּמְקוֹם יְסוּרִין עַכ"ל הַנֶּהָר רֹאֵה שֶׁהַתּוֹרָה וּמִצְוֹת הֵם בַּמְקוֹם יְסוּרִין וְכַבֵּר הוֹכַחְנוּ שְׁתִּיכָף שְׁמִקְבֵּל עָלָיו בְּאַמַּת לַעֲשׂוֹת מִיִּחְשָׁב כְּאִילוֹ עָשָׂה א"כ סָרָה מֵעָלָיו מְרִירוֹת תְּנוּאָר רָשָׁע תִּיכָף לְתַשׁוּבָתוֹ: אָבֵל מִי שֶׁיֵּשֶׁב בְּיָדוֹ חִילוֹל הַשֵּׁם כְּלוֹן תּוֹלִין וּמִיתָה מְמַרְקֵת הַנֶּהָר ע"ז יִתְפַּעַל הָאָדָם וַיִּתְמַרְמַר בְּרוּב יְגוֹנוֹ כִּי הִרְבָּה עֲנִיּוּנֵי ח"ה יִשְׁנֵם כְּמִבְּנוֹרָא בַּגַּמ' אֲשֶׁר כְּמַעֲט אֵין אָדָם נָקִי מִזֶּה כְּאֲשֶׁר אָמְרוּ גַם הָאֱמוּרָאִים עַל עֲצָמָם בְּרוּב עֲנוּתָנִיתָם.

וְהַנֶּהָר לֹא תוֹגְמַר הַפְּפָרָה עַד בּוֹא יוֹם פְּקוּדָתוֹ וּבֵינֵן כֶּף וְכַף חִלְיָה רָשָׁע יִתְקַרֵי ** (הַג"ה). בְּזוֹהַר ק"פ בַּמְדָּבָר דְּאִית חֲנוּכָּה דְלֹא מִתְּפַרְיֵן עַד דְּאַתְּפַטֵר בַּר נִשׁ מֵעֲלָמָא הַה"ד אִם יְכוּפֵר הָעוֹן הַזֶּה לָכֵם עַד תִּמְנוֹתוֹן וְהֵאֵי יְהִיב גְּרַמֵי' וְדֵאֵי לְמוֹתָא (שָׁם מִיִּרֵי כְּשֶׁאֱמַר בְּיָדָךְ אֶפְקִיד רִיחֵי וּמוֹסֵר גְּרַמֵי' וְכו' עֵי"ש) וּמִסֵּר נִפְשִׁיָה לְהֵאֵי אַתֵּר לָאוּ בַּפְּקוּדוֹנָא כְּמָה בְּלִילָא אֵלָא כְּמָאן דְּאַתְּפַטֵר מֵעֲלָמָא וְדֵאֵי וְתִיִּקוּנָא דָּא בְּעֵי בְּכִוְנוֹנָה דְלָבָא וְכַדִּין קוּב"ה מְרַחֵם עָלָיו וּמְכַפֵּר חֲנוּכָּה וְכו' עֵי"ש עוֹד.

ע"כ הַג"ה:**) הַנֶּהָר מִקְוֹדֵם אַעֲתִיק לְשׁוֹן הַחֲסִיד רַבִּינוּ יוֹנָה זצ"ל וְנ"ל גַּם לְחִלֵי הַנֶּהָר אַעֲפ"י שֶׁאֵין לוֹ מְרַפָּא ע"ד שְׁאָר הָעוֹנוֹת יִמְצָא לוֹ מְרַפָּא אִם יַעֲזֵרְהוּ הַשִּׁי"ת לְקַדֵּשׁ תּוֹרָתוֹ נִגֵד בְּנֵי אָדָם וְלְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹתָיו וְכַבּוֹד הַדָּר מְלַכּוֹתָיו וְסֵר עוֹנוֹ וְכו' עַכ"ל הַנֶּהָר הַחֲסִיד הַנֶּהָר אִמֵר דְּבָרָיו כְּעִנְיָן הַלְכָה לְמִשְׁהָ מַסִּינֵי וְלֹא הִבִּיא רֵאִי לְדְבָרָיו רַק כְּהַלְכָתָא בְּלֹא טַעְמָא וְעַקְבוּתָיו לֹא נוֹדְעוּ.

אָבֵל תִּדַּע יְדִידֵי שְׁדַבְרֵי הַקְדוּשׁ ז"ל מִן־סִדִּים עַל אֲדָנֵי כֹז כִּי עֲנִין הַמִּיתָה הוּא מְסִירַת נַפְשׁוֹ לִי"י כְּאֲשֶׁר יִקְבֵּל ע"ע מַס"נ בְּאַמִּיתִיּוֹת כְּאֲשֶׁר יִגִּיעַ אֵלָיו מְכַרִּיחַ לְהַכְרִיחוֹ לְעַבְדָּר עַל הַתּוֹרָה ח"ו אֲזִי מוֹכֵן בְּעֲצָמוֹ לְקַבֵּל ע"ע כָּל מִינֵי מִיתוֹת וְלֹא יַעֲבֹר אֶת פִּי י"י הַנֶּהָר בְּקַבְּלָה הָאֱמִיתִית הַלְזוֹ נִחְשָׁב לְפָנֵי הַבּוֹרָא עוֹלָם כְּאִילוֹ כְּבָר מֵת בְּעַבּוּר קְדוּשַׁת שְׁמוֹ וְז"ש כִּי עָלֶיךָ הִנְרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם הַזֶּה בְּמַס"נ בְּאַמִּיתִית בַּכ"י בְּפִסּוּק רֵאשׁוֹן שֶׁבַק"ש וְהַנֶּהָר הָרֵאִי הָאֱמִיתִיּוֹת אִם רֹצֵה בְּאַמַּת לְמַסּוֹר נַפְשׁוֹ לִי"י יִבְחֵן הָאָדָם בְּעֲצָמוֹ אִם יִרְדּוֹן אַחֲרַי קְדוּשַׁת הַשִּׁי"ת וְקְדוּשַׁת תּוֹרָתוֹ לְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ ית' לְפָנֵי בְּאֵי עוֹלָם הֵן אִם יִחַרְפוּהוּ וַיִּבְזוּהוּ וַיִּפְסְדוּ נְכֹסָיו וְיִמָּה לִי קִטְלָן כּוֹלָא וְיִמָּה לִי קִטְלָן פְּלִגָּא בְּזַה יִפִּיר כִּי מוֹכֵן בְּאַמַּת לְקַבֵּל ע"ע גַּם

מסירת כל נפשו עבור קדושת שמו ית' והנה בעת נרצע התשובה פשםקבל ע"ע כ"ז לקבל בכל פעם ענין מס"נ ולהודיע לבני האדם גבורותיו ית"ש נחשב פאילו עשה וכמש"ל וסרה מעליו תואר הרשע והנה תדע ידידי שזה הי' ענין הקרבן בזמן המקדש להתבונן בענין מס"נ שהוא בעצמו היה ראוי לקבל ענין המיתות האלה שעושין לבהמה רק שהשי"ת לא צנהו.

ומקבל ע"ע פאשר יארע מקום הניווי דהיינו פשיכריחוהו מכריח לעבור על התורה יקבל המיתה באהבה וזאת הפנונה תועיל גם היום באין מקדש בעוה"ר בקריאת פ' הקרבנות ונשלמה פרים שפתינו.

ידידי הקורא. הגם שכל דברינו אלה נכונים ואמיתיים בעצמם.

נוסף לזה מצאנו להם סמיכות בפ' התשובה דהושע פ' שובה ישראל והוא שאמר. שובה ישראל עד וכו' כ פשלת וכו' קחו עמכם וכו' ואמרו אליו וכו' וקחו וכו' ונשלמה פרים שפתינו דהנה הספיקות רבו.

א' אמרו קח"ו עמכם דברי"ם מהו פנונתו אם הפנונה מ"ש אח"כ כל תשא עון וקח טוב ונשלמה וכו' הרי חזר לומר ואמר"ו אלי"ו. ב' מ"ש ושובו אל י"י הרי כבר אמר שובה ישראל עד י"י ג' כ"ל תשא עון אין לו ביאור ובעלי הפשט פירשו פאילו נאמר כל עון תשא אבל לא נדע למה לא נכתב פן ולא דבר רק הוא.

ד' מהו וקחו טוב: ולדעתי רמז הנביא בכאן כל ענייני ארבע חלוקי פפרה וכמש"ל. דהנה התחילו שובה ישראל עד י"י אלקיה היינו בכל יום יותר כמש"ל כי פשלת בעונך והחטא מסמא ומעור עיני האדם ולא נודע לה אתמול מגדולת בוראך כמו היום אחרי שובך יאירו עיניך ותפיר כי תשובתך אתמול לא הי' עד י"י היינו בערך גדולתו ורוממותו ותשוב אליו היום ביותר בהפירך מגדולתו יותר מיום אתמול והנה לפי"ז יאמר האדם קשה מאד התשובה כי גדלו עונותי מנשוא בחטאו לפני מלך גדול.

לזה אמר כל ארבעה חלוקי פפרה וכולם הם בפיה ובלבבך לעשותו. והתחיל קחו עמכם דברים ושובו אל י"י זהו החלק הראשון של התשובה היינו בעבור שעברו על מ"ע.

הנה התשובה הוא תיקוף בהתחרט האדם ובהתנודות לבורא עולם על העבר וקבלה על העתיד תוגמר התשובה עד י"י ז"ש קחו עמכם דברים (בלבד ותנפף) ושובו אל י"י זה חלק א' והנה יש חלק ב' היינו עבירות ל"ת לא תוגמר התשובה עד בוא יוה"כ אמר גם לזה יש סגולה היינו ואמרו אליו כל תשא עון.

רצ"ל אמרו להשי"י אתה הוא כ"ל היינו הפולל והשורש מקור נשמתנו ואני כולל א"ע כל ישראל החצובים ממקור הקודש ובחושבו דבר זה ובפרט באמירתו כמו פיו הקול מעורר הפנונה נעשה מעין דוגמת יוה"כ שמאיר אור התשובה אם הפנים מקור הקודש להפיל כל נשמות ישראל בחזרתם למקורם אשר נפרדו לפי שעה ח"ו ושובו למקורם להפיל בחיי עולם זה חלק ב'.

והנה יש חלק ג' הוא בעבר על פְּרִיטוֹת ומִיתוֹת ב"ד שְׁלֵא תוֹגְמַר הַכִּפְּרָה רק ע"י יסורין
אֲזִי יאמר להש"י וק"ח טו"ב אין טוב אֶלָּא תוֹרָה וכן טו"ב הוא המע"ט הִיָּינו טְרַחֲוֹתֵינוּ
ויגיעות גופינו בתורה ומע"ט יִנְחָשׁב בְּמָקוֹם יסורין זה ח"ג.

והנה יש חלק ד' הוא חילול השם ח"ו אֲשֶׁר לֹא יִכְפֹּר עַד בּוֹא יוֹם הַפְּקוּדָה לְזֶה אָמַר גַּם
לְזֶה יֵשׁ תִּקְוָה פִּי וּנְשַׁלְמָה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ וְהוּא כַּמ"ש שְׁבַמס"נ בְּאַמַּת בְּכַח כָּבֵר נִחְשָׁב
כְּאִילוּ מֵת בְּפוֹעַל וְעִנְיָן מַס"נ הִ' בְּזִמְן הַמְקַדָּשׁ בְּקַל לְצִיִּיר בְּאַמַּת בְּעַת הַקְּרִיבֵי קֶרֶבָן
לִ"י מִהַבְהֶמָה שֶׁהִ' מִהֶרְאוּי לְהַעֲשׂוֹת בּוֹ בְּעֲצָמוֹ הַמִּיתוֹת הִלְלוּ בְּעַבּוֹר חֲטָאוּ אֶף הַש"י
חַס עָלָיו וְצוּהוּ לְהַקְרִיב קֶרֶבָן מִהַבְהֶמָה.

אָבֵל מְקַבֵּל ע"ע בְּעַת הַזְדַּמָּן עֲשׂוֹת מַס"נ בְּפוֹעַל עַפ"י הַתִּירָה מִסָּפִים בְּנִפְשׁ חֲפִיצָה. וְלְזֶה
צוּהוּ הַקַּב"ה לְהַקְרִיב קֶרֶבָנוֹת לְצִיִּיר בְּנִפְשׁ עִנְיָן מַס"נ.

וְהַתְחִילָה הַתוֹרָה פ' קֶרֶבָנוֹת אַד"ם פִּי יִקְרִיב מִכֶּם (דִּיִּיקָא) קֶרֶבָן לִ"י. דְּהִיָּינוּ
בְּהַקְרִיבוֹתָ זָבָחוֹ יִקְרִיב אֶת עֲצָמוֹ ג"כ בְּמַחְשָׁבָתוֹ.

וְכֵהִיּוֹם שְׁאִין לָנוּ קֶרֶבָן אָמַר נִשְׁלַמ"ה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ. דְּהִיָּינוּ בְּקִרְיָאָת פְּרִשִׁיּוֹת קֶרֶבָנוֹת
גַּם בַּק"ש בַּמַּס"נ בְּכַח יִנְחָשׁב כְּאִילוּ נַעֲשִׂית בְּפוֹעַל וְא"כ כָּל אֵלוֹ הַעֲנִיָּיִם יִכָּל לְפוֹעַל
תִּיִּקְרַף בְּרַגְעַת הַתְּשׁוּבָה וְכַמֵּש"ל: הִיִּצָּא מִכָּל דְּבָרֵינוּ שְׁאִין לָהּ דְּבָר שְׁעוֹמֵד בְּפָנֵי הַתְּשׁוּבָה
וְעִיקַר הַתְּשׁוּבָה בְּלֵב וּפֶה חֲרָטָה.

עֲזִיבָה קְבֵלָה וְכַמֵּש"ל. וְהַש"י יִסְיִיעָהוּ תִיִּקְרַף לְהַתְּכַפֵּר כָּל הַעֲוֹנוֹת אֲפִילוּ פְּרִיטוֹת וּמִיתוֹת
ב"ד וְח"ה וְתִיִּקְרַף בְּשׁוֹבוֹ סֵר מְעָלָיו תִּנְאָר רִשָּׁע וְנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ שִׁינוּי לְטוֹבָה.

וְכַאֲשֶׁר זָכִינוּ לְזֶה הִנֵּה נִחְזָר עַל הָרֵאוּשׁוֹנוֹ דְּנִדְאֵי כָּל הַתוֹרָה וּמִצּוֹת שְׁאֲדָם עוֹשֶׂה בְּעוֹדוֹ
רש"ע לֹא יִרְצֶה לְקֶרֶבָן וְכו' וְאֲדַרְבָּא וְכו' כַּמ"ש הַנְּבִיא נִירוּ לָכֶם נִיר וְלֹא תִנְרְעוּ אֶל
הַקּוֹצִים. וְאִם תִּקְשֶׁה א"כ יִתְבַּטֵּל הָאָדָם ח"ו מִתוֹרָה וּמִצּוֹת עַד אֲשֶׁר יִתְקַן הַכָּל כְּפִי הַנִּקְצָב
עָלָיו לְכָל חֲטָא וְעוֹן כְּמוֹ שֶׁהַקְּשִׁינוּ לְעִיל.

זֶה אִינִי פִּי עִיקַר הַתְּשׁוּבָה בְּפֶה וּבְלֵב. ע"כ קוֹדֵם כָּל עֵסֶק הַתוֹרָה וְתַפְלָה וּמִצּוֹת יִהְרָה
בְּתְשׁוּבָה וְיִתְנוּדָה בְּמוֹ פֶה לְפָרְקִים אֶת אֲשֶׁר זָוָר אֲזִי וְלֹא יִקְרָא לוֹ תִנְאָר רש"ע וְיִקְנֹבֵל
תוֹרָתוֹ וּמִצּוֹתָיו וְעַבּוּדָתוֹ לְפָנֵי הַיּוֹצֵר כָּל הוּא אֶלְקִינוּ (הַגַּם דְּלַעֲיָקַר מִצּוֹת תְּשׁוּבָה צָרִיף
זְמַן רַב לְתַקֵּן עַכ"פ אֶת אֲשֶׁר חֲטָא וּלְפָרֵט כָּל עוֹן וְעוֹן וְלְצִיִּיר בְּדַעְתוֹ כָּל מַש"ל.

וְלִהְתְּבוֹנֵן בְּגִדְוֹלָתוֹ ית"ש וּבְשִׁפְלוֹת הָאָדָם הַמְכַעִים עַכ"ז לְפָנֵי כָּל תוֹרָה וּמִצּוֹה וְתַפְלָה
אִם יַעֲשֶׂה כְּזֹאת תוֹרָתוֹ מְתִי נַעֲשִׂית ע"כ יִקְבַּע לְעֲצָמוֹ זְמַן לְעַסּוֹק בְּעִיקַר מִצְוֹת הַתְּשׁוּבָה
כַּנ"ל וְעַל קוֹטֵב וְיִסוּד הַזֶּה אֲשֶׁר יוֹסֵד בְּלִבּוֹ בְּעַת הַיִּצָּר לוֹ עַל רֹב עֲוֹנוֹתָיו.

וְהַקְּבֵלָה אֲשֶׁר יִתְקַע בְּלִבּוֹ אֲזִי עַל הַיִּסוּד הַזֶּה יִסּוּב מַחְשָׁבָתוֹ בְּקִיצוֹר לְפָנֵי כָּל תוֹרָה וְעַבּוּדָה
בְּאוּמְרוֹ חֲטָאֵתִי עוֹיִתִי פִּשְׁעָתִי לְפָנֶיךָ סִלַּח נָא מַחֵל נָא כְּפָר נָא וְכַדוּמָה וְהַמ"י): אִי לְזֹאת
שְׁמֵנוּ אֶל לְבָנוּ הֲלֹא עַכ"פ בְּזִמְן הַתְּשׁוּבָה הַגְּמוּרָה צָרִיף לִידַע אֶת אֲשֶׁר חֲטָא וְהַעוּהָ וְעַל
מֵה יָשׁוּב וּמִבְּלַעֲדֵי זֶה אִין שׁוֹרֵשׁ וְיִסוּד לְתְשׁוּבָתוֹ.

וְא"כ לֹא דִי אֲשֶׁר ח"ו לֹא יוֹסֵר מִמֶּנּוּ תִנְאָר רִשָּׁע אֶלָּא שְׁגַם כָּל תַּפְלָתוֹ וְתוֹרָתוֹ וּמִצּוֹתָיו
יִהְיוּ ח"ו פְּזוּרָע אֶל הַקּוֹצִים. ע"כ שְׁמָתִי אֶל לְבִי לְצִיִּין לְנִפְשִׁי וְלְבִנִי גִילִי כָּל הַתְּרִי"ג

מצות פסדר עם ענפיהן אשר קבלתי מפי סופרים ומפי ספרים ואת אשר העיר הש"י את רוחי בכל מצוה ומצוה.

ואת אשר מצוי בעוה"ר לעבור את פי י"י בכל מצוה הן בעשיו הן בלאו. ויהי הדבר מסודר לי ולב"ג לעיין בכל עת בקונטרס הלזה.

ומה שאראה שאין פעלי מספים עם דבורי אזי אתבע את נפשי לשוב אל י"י ולקבל קבלה אמיתיות בלב ונפש לקיים בכל הכתוב בספר יה"ר לפני הבורא פל הוא אלקינו יעזרנו ע"ד כ"ש לשוב אליו באמת ובתמים ולעבדו באהבה ויראה ושמחה ויחננו כימי עולם: ועתה הבוא נבוא בעזר הצור להקדים איזה הקדמות הנצרכות לקיום המצות פדת של תורה.

והש"י יהי בעזרנו: (א) הקדמה א' מצות צריכות פנונה. מדע ידידי לרוב הפוסקים אפי' בדיעבד אינו יוצא י"ח במצוה דאורייתא בזולת הפנונה הא ודאי לכל הפוסקים לכתחילה בעינו פנונה אפילו במצוה דרבנן.

רק בדיעבד יוצא בדרבנן בלא פנון (עיין בפרמ"ג באשל אברהם סי' ס' פתב דבסימן ר"ט משמע דגם בדרבנן בעינו דוקא פנונה) אבל בדאורייתא אינו יוצא י"ח וצריף לחזור ולעשות המצוה עיין במג"א סי' ס' בלבו"ש דפסק דבדאורייתא ודאי בעינו פנונה.

ולזה הסכימו כל האחרונים: (ב) נסתפק הפרמ"ג אם הפנון' היא בחיוב מה"ת או רק מדרבנן והנה לדעתי אם נאמר דהוא רק מדרבנן לפי מה שנסתפק הפרמ"ג בפתיחה הפוללת. אם גזרו חכמים לעשות המצוה באופן היותר נאות.

והוא לא קיימה רק באופן המחוייב בתורה דהיינו חז"ל גזרו שלא לספך בנסרים והוא יצא י"ח בסופה כגון זו אם צריף לחזור ולברך בסופה כשירה גם לחז"ל. והנה העלה דבמזיד לא יצא י"ח פלל (דינש פח בחכמים להפקיעמצותו שלא תחשב לעש' פלל) משא"כ באונס יצא י"ח המצוה של תורה (עיי"ש בפתיחה פ"ג אות ז ח') הנה לפ"ז חם נאמר דחיוב הפנונה הוא רק מדרבנן אם לא פנון באונס כגון שבלבלו דעתו וכיוצא יצא י"ח המצוה של תורה אבל בלבוש סי' ס' משמע דמקרא יליף הפנונה הגם שלא ביאר מקום המקרא ובישר לנו להודיע בסי' תקפ"ט.

וגם שם לא ביאר ולדעתי יש פמה פסוקים בתורה מורים ע"ז בפ' תבא היום הנה י"י אלקיך מצוה וכו' ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך הנה ל"ב ונפ"ש הוא פנונת המחשבה וכן במלאכת המשכן ויעשו ב"י ככל אשר צוה י"י את משה כ"ן עש"ו הנה כ"ן עש"ו מיותר.

אף לדעתי ע"פ פשוטו דאילו הי' אומר רק ויעשו וכו' ככל אשר וכו'. הי' משמע שמשמענו רק את אשר עשו כל הבגין והפלים בלי גירעון אבל פשחור לומר כ"ן עש"ו מורה לנו אשר ג"כ כ"ן עש"ו בשעת עשייתם עשו בכוננה כאשר צוה י"י את משה היינו לצאת י"ח המצוה.

לזה פנונו ועוד לנו פסוקים רבים מורים ע"ז. ע"כ אומר אני דעכ"פ הדבר הנה ספיקא דדינא דכיון דהפנונה מחוייבת מדאורייתא אפילו בנאנס ולא פנון לא יצא וצריף לחזור

ולעשותה רק לענין ברכה נראה דלא יברך בנאנס ולא פינו דהדבר בספק מספיקא לא
מברכינן דספק ברכות להקל נ"ל (ג) הא נדאי לדעתי אם לא פינו בברהמ"ז.

ואכל כדי שביעה דהנה דאורייתא צריף לחזור ולברך. ולא אמרינן בזה ספק ברכות
להקל פינו דהברכה הזאת היא המצנה של תורה פנ"ל רק מסתפקנא באם לא אכל
כדי שביעה וברך בלא פנונה.

די"ל פינו דעכ"פ המצנה דאורייתא היא ונראה שאין לברך ועוד נדבר מזה באיכות מצות
שבדיבור: (ד) ענין הפנונה הוא שצריף לכונן הנני מכונן בעשיתי זאת לצאת ידי חובת
מצנה פלונית פאשר צנונו י"י אלקינו זהו עיקר הפנונה המחוייבת אשר בלעדה לא תתכן
המצנה: (ה) הנה זה הוא ברוב המצות שבתורה שאין מבואר אצלה טעם בתורה אבל
במצנה שמבואר בה טעם אינו יוצא בכנונה הנ"ל בלבד רק צריף לכונן ג"כ לטעם דהינו
הנני מכונן בעשיתי זאת לצאת י"ח מצנה פלונית פאשר צנונו י"י אלקינו מטעם פלוני
ופלוני ולזה תמצא בש"ע בציצית יכונן בהתעטפו שצנונו הקב"ה להתעטף בו כדי שגזפוך
כל מצותיו לעשותם ונהיות טעם המצנה מפורש בתורה וראיתם אותו וזכרתם את כל
וכו' וכן בתפילין (עיין בפרמ"ג או"ח סי' ח' ובב"ח ריש ה' סופה).

ואנחנו נעורר בכ"מ פאשר יזכנו הש"י) ובזולת פנונת הטעם אינו יוצא י"ח המצנה
והענין הוא דהנה בנדאי כל המצות יש להם טעמים עד א"ס ואין חקר ואעפ"כ טעמיהם
לא פורש בתורה ובמצות פרישות פירש בהם הש"י טעם על פרוך זאת הפנונה שבזולת
טעמיהם לא יצא י"ח.

נהנה בנוטל לולב בלא ערב"ה וכינצא דאם לא פנו יקשה לנו למה נכתבה דוקא זאת
המצנה בטעם (ומזה ג"כ לכאורה יש לנו ראי' דהפנונה היא מחוייבת מן התורה דהרי
במצות שיש בהם טעם.

נתבונן שזאת פנונת התורה בפרישת הטעם בכדי לכונן הטעם. וא"א לנו לומר שהטעם
יהי' בחיוב מ"ה וכנונת המצנה בעצמה לעשותה פאשר צנונו י"י אלקינו אינה בחיוב מ"ה
נ"ל) (ו) הא דמצות צריכות פנונה ובזולת הפנונה לא יצא דווקא מצות שאין בהם הנאה
לגוף אבל מצות שיש בהם הנאה יצא בדיעבד גם בזולת הפנונה.

ע"כ פסק בטוש"ע בסי' תע"ה אנסוהו לאכול מצה יצא ידי חובתו פינו דנהנה רק בתנאי
שידע שהוא מחוייב בזה היום במצנה זו. והיא המצנה המחוייב בה פאשר ביאר שם
בש"ע בתנאי שידע שהיום פסח ומחוייב לאכול מצה והדבר הנחתב לו בגרוננו היא היא
מצה המחוייבת בזה היום (עיין בפרמ"ג בפתיחה הכוללת) ומזה יצא לנו טוב טעם למ"ש
בגמרא יבמות.

היו לו בנים בגיותו (ואח"כ נתגיר) קיים מצות פ"ו. והואתמוה דלו יהי' דעשה המצנה
הרי לא פינו וצריף לחזור ולקיים.

ולפי האמור ניקח. דבמצנה פזאת פינו שנהנה יוצא בדיעבד בלא פנונה ואין לחוש דילמא
לא ידע בעת העשיתי' שהיא המצנה המחוייבת באותו היום וכנ"ל דכל הגוים יודעים
שהציווי הוא לקיים המין ובנדאי ידע שזאת היא אשה אשר המצנה נגמרת על ידה ונהגם
שפינו להנאתו לית לן בה הן אמת בש"ע אה"ע סי' א' משמע דצריף פנונה דז"ל חייב

אָדָם לְיִשָּׂא אִשָּׁה כְּדֵי לַפְרוֹת וּלְרַבּוֹת וּמִדְּכָתֵב כַּד"י לַפְרוֹת לַרַבּוֹת וְלֹא כְּתֵב בְּסֵתָם לְיִשָּׂא אִשָּׁה וְלִהְיוֹת לִיד מִמֶּנָּה מִשְׁמַע דְּמַחְוִיב לְכוּנָן בְּנִשְׂוֹאָיו כַּד"י לְקִיָּים מְצֻנָת פ"ו.

וְהִנֵּה לְפִי הַגַּ"ל נִרְאָה דִּינְצָא גַם בְּלֹא כְּוִנָּה. וְא"ת דַּעכ"פ לְכַתְּחִילָה צָרִיף כְּוִנָּה זֶה הַדִּין הוּא בְּכָל הַמְצֻנָת אֲפִילוּ דְרַבָּנָן.

וְלָמָּה מִשְׁמִיעֵנוּ זֶה בְּזֹאת הַמְצֻנָה. וְאֲפֹשֶׁר לֹא לֹמַר דְּמִשְׁמִיעֵנוּ דַּסְד"א דְּבְנִשְׂוֹאָיו א"צ לְכוּנָן כָּלֵל כִּינּוּן דָּאִין זֶה עֵינָר הַמְצֻנָה דְּהַמְצֻנָה שְׁבַתוֹרָה פַּר"ו וּרַב"ו נְאֻמָּרָה וְלֹא נְאֻמָּר בַּתוֹרָה קַח לָהּ אִשָּׁה.

וְה"א דְּגַם לְכַתְּחִילָה א"צ כְּוִנָּה בְּנִשְׂוֹאָיו. קַמ"ל דְּצָרִיף לְכַתְּחִילָה לְכוּנָן בְּנִשְׂוֹאָיו כִּינּוּן דְּנְאֻמָּר בַּתוֹרָה לֹא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֲעֵשֶׂה לוֹ עֵזָר נְפָקָא לָן לְהַשְׁתַּדֵּל לְהִיּוֹת לוֹ עֵזָר.

וְאֲפֹקֵי בְּלִשׁוֹן פַּר"ו וּרַב"ו. לְהוֹרוֹת דְּבִשְׁעַת לְקִיָּיִתָהּ הָעֵזָר כְּוִנּוּן לְטַעַם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה אֲכָל דְּדִיעֵבַד יוֹצֵא גַם בְּזוּלַת הַכְּוִנָּה וְכַמְש"ל זֶה מַה שֶּׁנ"ל: (ז) יֵשׁ מְצֻנָת שְׁקִיּוּמָם רַק בְּמַחְשָׁבָה.

כְּגוֹן אֲנָכִי י"י אֶלְקִיף כְּאֲשֶׁר יִבְנֹאֵר בְּמִקוּמוֹ (וְהִנֵּה לְדַעַתִּי נִדְּאִי צָרִיכִין כְּוִנָּה לְצֵאת י"ח הַמְצֻנָה. אֲפִילוּ לְמ"ד מְצֻנָת א"צ כְּוִנָּה זֶהוּ דְּנֻקָּא מְצֻנָה הַתְּלוּיָ בַּעֲשִׂי').

מִיָּהוּ לְדִידָן אִין נ"מ דְּקִי"ל בל"ז מְצֻנָת צָרִיכֻת כְּוִנָּה בְּמְצֻנָה דְּאוֹרִיָּתָא וּבְדַרְבָּנָן לֹא אֲשַׁכְּחֵן מְצֻנָה בְּמַחְשָׁבָה). וְהִנֵּה יֵשׁ מְצֻנָת הַתְּלוּיִים בְּדַבּוּר.

עֵינָן בַּב"י או"ח תַּקֵּפ"ט שְׁכַתֵּב בְּשֵׁם רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל דְּגַם לְמ"ד מְצֻנָת א"צ כְּוִנָּה דְּנֻקָּא מְצֻנָה שְׁיֵשׁ בְּהֵן מַעֲשֵׂה שְׁעֵשִׂיָּתָן עֲשִׂי מִקְרָו גַם בְּזוּלַת כְּוִנָּה מִשְׂא"כ מְצֻנָת הַתְּלוּיִיתָ רַק בְּדַיָּבוּר שְׂאִין בְּהֵן עֲשִׂיָּה גְמוּרָה לַע צָרִיכִין כְּוִנָּה.

וְכַתֵּב הַפַּרְמ"ג בְּפִתְיָה הַכּוֹלְלָת דַּנ"מ גַם לְדִידָן דַּס"ל מְצֻנָת צָרִיכֻת כְּוִנָּה אַעֲפִי"כ בְּמְצֻנָת דְּרַבָּנָן קִי"ל דַּא"צ כְּוִנָּה הִיָּנוּ דְּנֻקָּא בְּתְלוּיִיתָ בְּמַעֲשֵׂה מִשְׂא"כ הַתְּלוּיִיתָ רַק בְּדַיָּבוּר כְּגוֹן הַל"ל (וּבַל"ז הַסְּמ"ג ס"ל הַלָּל דְּאוֹרִיָּתָא) וּבַרַהֲמ"ז בְּלֹא אֲכָל כְּדֵי שְׁבִיעֵה.

וּבִרְכַת הַנְּהַנִּין (וְאֲפֹשֶׁר גַם בְּרַכַת הַמְצֻנָת) צָרִיף לְכוּנָן מִקוּדָם שְׁעוֹשֵׂה כְּדֵי לְקִיָּים מַה שְׂצוּנָהוּ חַז"ל כְּאֲשֶׁר נִצְטוּיָנוּ בַּתוֹרָה לֹא תָסוּר וְכוּ', וּבְזוּלַת כְּוִנָּה לֹא קִיָּים הַמְצֻנָה. וְהִי לְפִי"ז מְהֻרָּאֵי לְחַזוֹר וּלְבַרָּה.

אִף לְהִיּוֹת דַּהַפַּרְמ"ג פַּקֵּס בְּזֶה וְרוּצָה לְהִבִּיא רַאִי דְּגַם אוֹתָן הַתְּלוּיִים בְּדַיָּבוּר א"צ כְּוִנָּה בְּדִיעֵבַד ע"כ מְסַתְּפִינָא לְהַקֵּל בְּסַפֵּק בְּרַכָּה הָא נִדְּאִי בַּהַל"ל יַחְזוֹר וַיֹּאמֶר בְּלֹא בְּרַכָּה דַּבַּל"ז יֵשׁ סְבָרָא דְּהוּא מְדַאוֹרִיָּתָא.

וְגַם אִי דְּרַבָּנָן יֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְסַבְּרַת רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל. וְלְכַתְּחִילָה נִדְּאִי צָרִיף לְכוּנָן כְּנ"ל אֶלְיָבָא דַּכ"ע.

וּבַרַהֲמ"ז בְּלֹא אֲכָל כְּדֵי שְׁבִיעֵה יֵשׁ לְהִבִּיא עֲצָמוֹ לִידֵי חַיִּיב כְּדֵי שְׁיַחְזוֹר וּיְבַרָּה נ"ל: (ח) לְעֵיל כְּתַבְנוּ בְּמְצֻנָה שְׁיֵשׁ, בְּהַ הַנְּאָה מְהַנִּי בְּדִיעֵבַד גַם בְּלֹא כְּוִנָּה. לְפִי"ז נִדְּאִי שְׁטַבְלָה בִּימֵי הַקּוֹר דָּאִין הַנְּאָה לְגוּרָה.

לכאורה נדאי צריכין פנונה לכונן לצאת י"ח פינון דהוא מ"ע דאורייתא ובזולת זה לכאורה אינה יוצאת (דבש'למא בימי החנום הנה הנאה לגוף י"ל דיוצאת אבל בזמן הקור קשיא) והיא מן הצנרף להודיע זה לנשים דלכאורה בזולת הפנונה אין יוצאים.

ונ"ל ללמד זכות דא"צ פנונה רק מה שהוא ממנו תרנ"ג מצות דאורייתא. משא"כ הטבילה אינה ממנו תרנ"ג רק ממנו תרנ"ג הוא שמירת ימי נדה וניקה.

והטבילה הוא עצה מן התורה לתקן ולטהר אשה מטומאתה לבעלה. ובאם לא תטבול.

אעפ"כ קיימו המצוה בשמירתם. יוצא לנו מזה לדעתי בדרף אפ"ר.

דהגידון כזה דבר שאינו מגוף המצוה ממנו תרנ"ג יוצאין י"ת בלא פנונה. ואעפ"כ אין בכחי להכריע בזה מדעתי.

ולדעת המשפיל ע"ד ילמד בזה גם לב"ב בעסק טבילת נדה לכונן לצאת י"ח: עוד זאת אדרש לבני ישראל בענין הג' תפלות ש'בכל יום ש'הם מדרבנן. והנה לפימ"ש לדעת רבינו שמואל דמצוה ש'בדבור גם בדרבנן אינו יוצא בלא פיונה נדאי צריף לכונן מקודם לקיים מצות חז"ל כ'אשר נצטוינו לא תסור וכו"ל, אלא גם לפי מה ש'פקפק ע"ז הפרמ"ג ג"כ נ"ל דצריף לעיין בדבר דהנה עיקר התפלה מ"ע מדאורייתא ממנו תרנ"ג ולעבדו בכל לבבכם עבודה ש'בלב היא תפלה.

רק המ"ע דאורייתא הוא ש'תפלל אדם בכל יום לבוראו אינה ענין המצוה לו בכל אופן ש'יהי'. וחז"ל הסדירו התפלה על הסדר וג"פ בכ"י דוקא.

והנה לפי"ז הם אמרו שאינו יוצא בבקשה בעלמא. והנה כמו דמדאורייתא מספכין בנסרים.

וחז"ל החמירו שלא לספך רק באופן היותר נאות דמסתפק הפרמ"ג ונוטה דעתו דב'ש'ב בסופה פאת לא יצא גם י"ח המצוה דאורייתא דיכולין חכמים להפקיע לגמרי מצותו קאילו לא עשה כלל.

כ"ה הענין בכאן. לא מ'בעיא אם לא ביקש עדיין בזה היום כמו פיו אינה בקשה הנה התפלה הראשונה היא במ"ע דאורייתא אלא אפילו אם כבר ביקש אינה ענין וגם אם כבר התפלל תפלה אחת ביום הנה חז"ל תיקנו שאינו יוצא י"ח המצוה רק בג' תפלות דוקא.

הנה פלם נכללים בכלל המ"ע דאורייתא ולעבדו בכל לבבכם. וצריף לכונן בכלם לקיים המ"ע ולעבדו וכו' עפ"י תקנת חז"ל.

ובזולת זה לא יצא י"ח לפי סברא הלזו. והמ"י.

וידעתי שיש מקום לבע"ד לחלוק ממאמר רז"ל בכ"מ בש"ס תפלה דרבנן ואקילו ש' בכמה עניינים הדבר הנה צריף ביאור רחב. אכ"מ יפ'רש במ"א אם ירצה הגזר.

ומה ש'פקדו הפוסקים דבדורות הללו אין חוזר ומתפלל בשביל חסרון פנונה היינו פנונת התפלה לכונן פירוש המלות בכוננת הלב. אבל בחסרון פנונה לקיים המצוה נדאי חוזר.

כּוּן נִרְאֶה לְדַעְתִּי וְדִי בְּזֶה: (א) הַקְדָּמָה ב' בְּעֵנִינִי מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. הִנֵּה עַד כֹּה דְבַרְנוּ בְּעֵנֵינוּ מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁבַעֲשִׂיית הַמְצָנָה יִכְוֶינָה לְקִיָּים מְצוֹת בּוֹרְאוֹ.

וְהִנֵּה מִה נַעֲשֶׂה בל"ת תּוֹדַע יְדִידִי דָגָם בל"ת אֵינּוּ יוֹצֵא בְּזוּלַת כְּפוֹנָה. וְהִנֵּה נִקְדִּים הַקְדָּמָה הַנְּצָרְכָת לִי וְלִבְנֵי גִילִי.

דְּנֵדָאֵי מִהֶפְסוּק שֶׁכְּתַבְתִּי לְעִיל. חַיִּיב הַכְּפוֹנָה מִן הַתּוֹרָה מוֹכַח ג"כ חַיִּיב כְּפוֹנָה בל"ת דְּכַתִּיב וְשִׁמְרַת וְעֲשִׂית אוֹתָם בְּכֹל לְבַבְךָ וְכו'.

הִנֵּה כְּתַבְנוּ ל"ב וּנְפ"ש הַכְּפוֹנָה עַל הַמְחַשְׁבָּה בְּלֵב וּנְפֹשׁ. לְשֵׁם מְצוֹת הַבוֹרְא.

וְהִנֵּה כְּתִיב וּשְׁמַר"ת. שֶׁמִּירָה הוּא בל"ת.

וּמְצָאֵתִי לְשׁוֹן מֵהֶר"ח וִיט"א ל' נו"ל אֵין אָדָם מְקִיָּים מל"ת כְּתִיקוֹנָה אֲלֵא בְּבוֹא דְבַר עֲבִירָה לִידוֹ וְנִמְנַע וְלֹא עֲשִׂאָה מְפָנֵי מְצוֹת הַמְקוּם אֲבָל בְּיוֹשֵׁב וּבְטַל לֹא מְיֻקְרֵי קִיּוּם מל"ת עכ"ל, וְכ"כ מֶרֶן הָאֲרִיז"ל בל"ת בְּמְצוֹת פֶּאֶת הָרֵאֵשׁ.

נו"ל כְּשֶׁהוּא מְסַתְפֵר יִכְוֶינָה שְׂאִינוּ מְנִיחַ לְשַׁחַת לוֹ פֶּאֶת הָרֵאֵשׁ מִב' צְדָדִיו וְגַם פֶּאֶת הַזָּקֵן עכ"ל. הִנֵּה תִרְאֶה שֶׁכְּתַב שֶׁיִּכְוֶינָה זֶה כְּשֶׁהוּא מְסַתְפֵר שְׂאֵז הַדְּבַר עֲבִירָה לִידוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ וְנִמְנַע מִגְּזִירַת הַיּוֹצֵר בְּזֶה מְקִיָּים הַמְצָנָה (וּבְאֵמַת כ"ה הַמְשַׁמְעוֹת בְּדְבַרֵי רו"ל יֵשֵׁב וְלֹא עֵבֶר עֲבִירָה נוֹתְנִין לוֹ שֶׁכָּר פְּעוֹשֶׂה מְצָנָה דְּנֻקָּא בְּבוֹא דְבַר עֲבִירָה לִידוֹ) וְהִנֵּה בְּאֵתִי לַהֲתַעוֹרֵר בְּטַעַם הַדְּבַר.

דִּהְיָה הַנְּשִׁמָּה הִיא חֲצוּבָה מִתַּחַת כֶּסֶה"כ. וְהִיא שְׂיַעוֹר קוּמָה רוֹחֲנִיּוֹת רַמ"ח אֵיבָרִים רוֹחֲנִיָּים וְשֶׁס"ה גִּידִים רוֹחֲנִיָּים.

וְלָמָּה בְּאֵת אֵל הַעוּה"ז לַהֲיֹוֹת שֶׁצָּרִיכָה לְהֵאִיר כָּל אֲבָרָה וְגִידָה ע"י עֲשִׂיָּה בַעוּה"ז שֶׁהוּא עוֹלָם הַעֲשִׂיָּה בַעֲשׂוֹת כָּל רַמ"ח מ"ע נֶגֶד רַמ"ח אֲבָרָה וְשֶׁס"ה ל"ת נֶגֶד גִּידָה אֲזִי בְּכֹל מְצָנָה תְּאֻרֵר אֲבָרָה אֶחָד יְדוּעַ לְאֵלְקִינוּ ית"ש כָּל מְצָנָה נֶגֶד אֵיזָה אֲבָרָה רוּמָזָת וְכֵן הַלְאֻנִן נֶגֶד הַגִּידִין וְע"י קִיּוּמָה כ"ז יִבְרָא לָהּ גּוּף רוֹחֲנִיָּי הוּא לְבוּשׁ חֲלוּקָא דְרַבְּנָן אֲשֶׁר תַּתְּלַבֵּשׁ הַנְּשִׁמָּה בַּג"ע כְּלוּל מִרַמ"ח וְשֶׁס"ה כַּנ"ל וְאֵז תַּתְּרָאָה לְפָנֵי הַמְּלָךְ בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר פְּעָלָה וְעֲשִׂתָּהּ בַּעוֹלָם הַעֲשִׂיָּי וְכִיּוֹן שְׂיַדְעֻנוּ כ"ז הִנֵּה בְּאֵת הַנְּשִׁמָּה לַעֲשׂוֹת דְּנֻקָּא.

וְהֵאֵיף צוּדֵק לָהּ עֲשִׂיָּה בְּלְאֻנִן הַלֹּא נִשְׁב וְא"ת הוּא וְזֶה הִי לָהּ ג"כ בַּג"ע. וְהֵאֵיף יֵאִירוּ הַגִּידִים בְּהַנְּשִׁמָּה וְהֵאֵיף יִתְהוּוּ בְּהַחֲלוּקָא דְרַבְּנָן.

ע"כ צ"ל בְּהַזְדַּמֵּן הַעֲבִירָה לְהֵאָדָם וַיֵּשׁ בְּכַחוֹ עֲשׂוֹתָהּ מְבִלִי מוֹנַע וְחוּסָם תְּאֻנּוֹתוֹ בְּאֵהֶבֶת הַיּוֹצֵר עֲשִׂיָּה מְיֻקְרֵי וְזֶה לֹא אֶפְשָׁר בַּג"ע קוּדָם בִּיֵּאָתוֹ לְעוֹלָם שְׂאִין שֶׁם יֵצֵה"ר וְאֵין שֶׁם עֲשִׂיָּי' (ב) וְהִנֵּה אֵיכוֹת הַכְּפוֹנָה הִיא ג"כ כְּמוֹ בַּמ"ע אֲנִי מְנִיחַ עֲשׂוֹת זֹאת הַעֲשִׂיָּה מִחֲמַת מְצוֹת יוֹצֵרִי עָלֵי בְּתוֹרָתוֹ מְצָנָה פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִית וּבְזוּלַת זֹאת הַכְּפוֹנָה לֹא יֵצֵא י"ח: (ג) וּמְמוֹצֵא הַדְּבַר ג"כ נִדַע אֲשֶׁר גַּם בַּמל"ת אִם מְפֹרָשׁ בָּהּ טַעַם בְּתוֹרָה צָרִיף לְכוּוִן גַּם הַטַּעַם דְּחַד טַעַמָּא הוּא כְּמִי בַּמ"ע דְּלָמָּה פִּירְשָׁה הַתּוֹרָה הַטַּעַם דְּנֻקָּא בְּמְצָנָה הַזֹּאת וְלֹא בְּאֶחָד ע"כ כְּפִדֵי לְכוּוִן הַטַּעַם וְכַנ"ל (ד) וּמַעֲתָה נִתְבַּוְּנָן הִנֵּה זֶה בַּמל"ת הַמְצוּיָּיָה וְהִי בִּיכּוּלַת הֵאָדָם לַעֲשִׂיָּתָהּ וְנִמְנַע עֲשׂוֹת מִגְּזִירַת הַיּוֹצֵר הִנֵּה קִיָּים הַמְצָנָה אֲבָל מִה נַעֲשֶׂה בַּמל"ת אֲשֶׁר אֵין בִּיכּוּלָתוֹ עֲשׂוֹת גַּם בְּזוּלַת גְּזִירַת הַיּוֹצֵר מִחֲמַת בּוֹשָׁה כִּי יֵהִי לְבוֹז

ולתכרפות וגם מיראת עונש המדיני ממלך ושרים כגון על גזל וגניבה וניאוף אשת רעהו האיה תתכן ממנו העשייה בשב ווא"ת והנה לא עשה כלום דזה לא מיקרי באה דבר עבירה לידו כי הגם שהם מצויים בסמוך אשת רעהו ונכסי רעהו אין ביכולתו עשותם והוא לדעתי באופן זה דכיון שמגלה האדם תעלומות לבו ותיקון מעשיו באשר ימנע עשות מה שביכולתו עשות מהעבירות המזמנות מבלי מונע ואין בושה ואין עונש המדיני כגון לה"ר ורכילות וענייני מו"מ שלא באמונה והוצאת ז"ל בסתר והוא מונע מפל זה מהאקבת היוצר הנה יעיד עליו היודע תעלומות אשר גם שאר הלאונו ביותר מונע א"ע מחמת מורא שמים ממה שמונע א"ע ממורא ובושה מהבריות.

וז"ש הרמב"ם יעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא דלכאורה מה הוא העדות של היודע תעלומות ולפני מי יעיד אבל לדעתי הוא הוא עפ"י האמור דהנה מי שחטא ומתנודה ומקבל ע"ע שלא יחזיר עוד לחטוא מי יודע מה הוא סיבת חזרתו באפשר מחמת בושה או ממוראו פן באשר ישוב עשות פול ברשת עונש המלך ושרים אבל היודע תעלומות הבוחן לבות וכליות הוא יודע בהתמרמר האדם מלב ונפש אשר ביותר תיקר בעיניו כבוד אלקי עולם ועיקר קבלת המניעה הוא מיראתו ית"ש.

אבל בהקדמה ח"ו היינו כשיש ת"י עבירות שעבר עליהן ואין בהם בושה וכלימה ועונש המדיני ובפרט אותן אשר אין יצרו תוקפו כ"כ הנה במכש"כ אשר הי' עובר על העבירות אשר היצרו תוקפו בגזל ועבירות ומה שלא עבר זה אינו מיראתו ית"ש רק מיראתו מעונשים ממלך ושרים ומבושה הנה לא קיים כל אלו הלאונו ואינם נכנסים במנין מצותיו ולא השלים חקו ולא האיר גידי הנפש ונחלוקא דרבנו השייכים לקיים שמירת הלאונו הללו.

(וזה הענין צריך השב אל י"י לידע בשובו אל י"י מהעבירות שבידו לבקש עתירה מהש"י ולהתמרמר עד שיעיד עליו היודע תעלומות כנ"ל. ואז יחשב גם שארי הלאונו לקיום דבזולת זה לא יאירו אלו חלקי הגידין כנ"ל) וזהו נוכל לפרש שובה ישראל עד י"י אלקיך רצ"ל גם על אותן עבירות שלא עברת עליהן.

הנה היות במוכן לעבור ולא היטה המניעה מחמת י"י אלקיך רק מחמת סיבה אחרת. וצריך אתה לשוב.

עד שתדע שהמניעה תהי' בסבת י"י אלקיך. וא"ת מהיכן נדע שהמניעה היטה מסיבה אחרת ולא מיראת י"י.

הנה אמר כ"י כשל"ת בעונך אשר אין בהם מונע מזה נודע הענין. וזה צריך השב לשים אל לבו.

(ענין נא ידידי מ"ש בספרי אגרא דכלה בפסוק כל המצנה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות אשר נתחבטו המפרשים מהו כל המצנה ומהו תשמרון לעשות. שמירה נופל בלאונו.

ולעשות בעשין. אף הוא אשר כתבנו כ"ל המצוה דייקא אשר אנכי דייקא מצוה אתכם היינו מחמת ציווי תשמרון לעשו'.

רצ"ל אז תהי' השמירה נחשבה לעש'י' בשמרה כ"ל המצנה. בינה זאת ידידי.

פי אכ"מ להאריף): אחר הודיע אלקים אותנו את כל זאת. מן הצורה לנו לדעת דהגם דכל המצות צריף לקיים במחשבה ודבור ומעשה כמו שיתבאר אי"ה.

ביותר צריף עשות זה במצות שאינם מזמנות לו כגון שתלויים בסיבה והסיבה נמנעת ממנו פאשר יתבאר אי"ה וביותר במצות ל"ת ובפרט אותן המל"ת אשר בזולת צווי הבורא הי' מונע א"ע מעשות מחמת בוישה ויראת עונש המדיני.

הנה המניעה אפה נחשבת ממנו מצותיו עכ"פ צריף ללמד את כל דיני המצנה בדבור. וקבלה במחשבה שימנע עשות זאת המעשה אפילו שתזדמן המעשה הזאת לידו בלא שום מונע.

אעפ"כ ימנע א"ע מגזירת היוצר: (א) הקדמה ג בענייני מצות התלויות בסיבה כגון יבום ופדיון הבן. אשר אם נמנעת ממנו הסיבה לא יוכל לקיים.

והנה בהכרח לקיימם בכדי להשלים החלוקה דרבנן להשלמת אור נפשו כמש"ל ובהעדר אפילו אחת מהמצות יצטרף להתגלגל או להתעבר פאשר יתבאר הנה בזה אעתיק לה הקדמה מספר הגלגולים ממרן האריז"ל וז"ל (בפ"ד מספר הנ"ל) כל המצות שיש יכונת בידי האדם לקיימם בגלגולו כמו תפילין וכיוצא בו צריף האדם לרדוף אחריהם וכו' ואם לא קיימם מוכרח להתגלגל ולקיימם עכ"ד וכו' ואם לא באו לידו (היינו מצות התלויים בסיבה כנ"ל ונמנעת ממנו הסיבה) אין צריף להתגלגל אלא מספיק לו שיתעבר בסוד עיבור באיזה אדם שיהי' משורשו המתניחס אליו כנ"ל בגלגול וכשיבא לידי אותו אדם מצנה שחסרה לו לזה יקיימנה על ידו ויסתלק אח"כ משם עכ"ל** (הג"ה וכדי שתדע ההפרש בין גלגול לעיבור אעתיק לה דברי ספר הנ"ל בפ"ה וז"ל דע פי גלגול הוא שבצאת הולד ממעי אמו נכנס הנשמה בגוף ההוא והיא סובלת כל הצער והיסורים הבאים על אותו האדם מעת שיצא לאויר העולם עד שימות ואין ברשותה לצאת עד יום המיתה.

אף העיבור הוא שבאה הנשמה בעוה"ז בהיות האדם נולד כפר בעולם והוא גדול אז נכנסת נשמה אחרת ודומה האדם ההוא לאשה עוברת שיש לה ולדות בתוך מעיה ולכן נק' עיבור כף זה האדם מלבד הנשמה העיקרית שלו שנכנסת בו בעת צאתו לאויר עולם נתעברה בו נשמה אחרת זולתה עכ"ל:**) הנה אפה הראת לדעת שהמצות שהי' ביכולתו לקיימם ונתעצל ולא קיימם מן ההכרח הוא שיתגלגל גלגול ממש רק אותם שנמנעת ממנו הסיבה אז הוא השלים חקו והש"י ישלחהו אח"כ מג"ע לפי שעה שיתעבר באדם שיקיימם ואח"כ ישוב למכון שבתו בג"ע בלי שום צער.

אבל תדע שתנאי הוא הדבר דהנה האדם צריף לקיים כל המצות במחשבה ודיבור ומעשה כמו שמבואר ג"כ בס' הנ"ל בפ' הנ"ל בתחלת הפרק וז"ל ולא עוד אלא כל התרי"ג מצות צריף שיקיימם האדם במעשה ודיבור ובמחשבה וכו' ואם חסר איזה ניצוץ נשמה אפילו חלק א' מאלו ג' שהם מעשה דבור מחשב' הוא בהכרח שיתגלגל עד שיקיים כלם עכ"ל הנה לפי"ז תשכיל ותתבונן דאפילו אותן המצות שתלויים בסיבה ונמנע ממנו הסיבה שא"צ להתגלגל רק להתעבר זהו דוקא כשקיים בזאת המצנה כל מה

שְׁאֵפֶשֶׁר לוֹ לְקַיֵּים דְּהַיְיָנוּ מִחֻשְׁבָּה וְדַבּוּר בְּזֹאת הַמְצָנָה דְּהַיְיָנוּ לְיָמוּד מִשְׁפָּטֵי הַמְצָנָה עַל בְּוֵרְיָא וְלַצְּפוֹת בְּמִחֻשְׁבָּה מְתִי תְּבֵא לִידֵי נְאֻקִימְנָה וְלִהְתְּבוּנָה דְּבַר מַת"ד בְּטַעְמֵי הַמְצָוֹת כְּפִי אֲשֶׁר חָלַק לוֹ הַש"י בְּבִינָה דְּכָל זֶה הִי' סִיפּוּק בְּיָדוֹ עֲשׂוֹת הֶגֶם שְׁנַמְנַעַת מִמְּנוֹ עֲשִׂית הַמְצָנָה בְּפוֹעַל.

אָבֵל כְּשֵׁלָא קַיִים הַמְצָנָה בְּמִחֻשְׁבָּה וְדַבּוּר שֶׁהִי' סִיפּוּק בְּיָדוֹ בְּוֵדָאִי מִן הֶהְכַרְחָה הוּא שְׂיִתְגַּלְגַּל ע"כ בְּזֹאת תְּדַע שְׂאִין לָהּ שׁוּם מְצָנָה בְּעוֹלָם שְׁלֵא יִצְטַרְף הָאָדָם לְלִמּוּד כָּל מִשְׁפָּטֵי דִינְיָה וְחֻקִּיָּה עַד גְּמִירָא וְלִהְתְּבוּנָה בְּהַ כָּל מָה שְׁאֵפֶשֶׁר לוֹ בְּשִׁכְלוֹ וּבִינְתוֹ וְאִי"ה נְדַבֵּר בְּאִיכוֹת הַמִּחֻשְׁבָּה וְדַבּוּר וּמַעֲשֵׂה הַנְּצָרְכִים לְכָל מְצָנָה.

וְכַעַת דֵּי בְּזֶה לְמַבִּין. עוֹד קַבְלִיתִי שְׁפָל מְצָנָה שְׁנַמְנַע מִמְּנוֹ עֲשִׂיתָהּ בְּעַת אֲשֶׁר רוּאָה הַנְּדַמְנוֹת הַמְצָנָה הַזֹּאת לְחֻבְרָוֹ יִסְיַע לוֹ בְּעֲשִׂיתָהּ הֵן בְּגוֹפּוֹ הֵן בְּמַמוֹנּוֹ.

וְהִנֵּה כָּל יִשְׂרָאֵל כְּגוֹף א' וּבְכַרְטָא אִם נִשְׁמוֹתֵיהֶם הֵם מְשׁוֹרְשׁ אַחַד, וּבְכַרְטָא כְּשִׁחְבְּרוּ מְכוּוֹן בְּעֲשׂוֹתָהּ בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל כְּנֹסֶס הַנְּהוּג לֹמַר לְשִׁיקוּבָה"ו בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל אִזִּי יִחְשַׁב כְּמַעַט כְּאִילוֹ עֲשֵׂאָה בְּעֲצָמוֹ וְיֵשׁ סְמוּכוֹת לְזֶה מְדַבְּרֵי קְדָמָאִי וּבְתַרְאִי וְאִין מִן הַצְּנוּרָה לְהַאֲרִיף (ג) עוֹד יֵשׁ תְּקֵנָה דְּהִנֵּה כָּל מְצָנָה כְּלוּלָה מִתְּרִי"ג מְצָוֹת ע"כ יֹאמַר קוֹדֵם כָּל מְצָנָה הַמְּנַדְמֵנָת לוֹ שְׁמִכְוִין לְקַיִים הַתְּרִי"ג מְצָוֹת הַתְּלוּיִים בְּהַ וְא"כ יֵשׁ אִיזָה תְּקֵנָה גַם לְאוֹתָן מְצָוֹת שְׁלֵא נִדְמָן לוֹ סִיבְתָם וּבְכַרְטוֹת יִנְדְּרוּ מְאֹד לִהְיוֹת זְהִיר וְנָרִיז בְּאוֹתָן הַמְצָוֹת שֶׁאֵחָז"ל שְׁהֵם נְקוּלִים כְּכָל הַמְצָוֹת דְּהַיְיָנוּ כְּגוֹן צִיצִית שֶׁאֵחָז"ל צִיצִית בְּגִימ' ת"ר ח' חוּטִין ה' קְשָׁרִים בְּגִי' תְּרִי"ג לְהוֹרוֹת שְׁשִׁקוּלָה כְּתַרְי"ג מְצָוֹת וְכֵן יֵהִי זְהִיר בְּשִׁמִּירַת שְׁבַת בְּסֵל הַכְּרִטִים וְדְקָדוּקִים וְכֵן בְּסוּפָה.

וְיִכְוִין לְצִאֵת גַם יְדֵי אוֹתָן הַמְצָוֹת שְׁלֵא נִדְמָנוּ לוֹ. (ד) עוֹד קַבְלִיתִי שְׂיִשְׁתַּדֵּל מְאֹד בְּקִיּוּם הַמְצָנָה הַרְאִשׁוֹנָה.

וְהַאֲחֻרוֹנָה שְׁבַתוֹרָה דְּהַיְיָנוּ הַרְאִשׁוֹנָה הִיא מְצָוֹת פ"ו בְּקַדְנוּשׁ' וְהַאֲחֻרוֹנָה הִיא כְּתִיבַת ס"ת דְּמְקוֹנְפֵל הַדְּבַר בְּיַד חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל. בְּיֵשׁ לְאָדָם אִיזָה מְנִיעָה בְּלִמּוּד אִיזָה סֶפֶר לְגַמְרֵי ע"כ מְצַד הֶהְכַרְחָה הוּא רַק מִתְחִיל וּמְסִיִּים וְיִחְשַׁב לְפָנֵי הַבוּרָא כְּאִילוֹ לְמַד הַכָּל ע"כ הַמְנַהֵג הַנְּהוּג בְּכָל תְּפּוּצוֹת יִשְׂרָאֵל בְּלִיל מִתְּנַ תּוֹרַתֵינוּ לְהַתְחִיל וּלְסִיִּים מְכָל סְפָרֵי הַתְּנַ"ךְ וּמִשְׁיָתָא ס"מ.

בְּכַדִּי שְׂיִחְשַׁב לְפָנֵי הַקַּב"ה כְּאִילוֹ לְמַד כָּל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה בְּכַתָּב וּבַע"פ וְא"כ לְפִי"ז הַה"ד בְּנִידוֹן דִּידוֹן כִּינּוֹן שְׁמַקְיִים הַמְצָוֹת שְׁהֵן הַתְּחִלוֹת הַתּוֹרָה וְסוּפָה יִחְשַׁב הַמַּעַט לְפִי הַבוּרָא. כְּאִילוֹ קַיִים הַכָּל מִחֻמַּת שְׂאִין הַמְנִיעָה מִמְּנוֹ (ה) וְתַדַּע וְתַתְּבוּנָה עוֹד שְׁפָל מְצָנָה וּמְצָנָה יֵשׁ לָהּ עֲנָפִים רַבִּים וְהוֹרָאוֹת וְאִזְהָרוֹת רַבּוֹת יוֹצְאִים מִמְּנָה לְפִי הַטַּעְמִים הַמְקוֹנְפֵלִים מְקַדְמוֹנִים.

וּלְפִי הַטַּעְמִים אֲשֶׁר מִתְּבוּנָה הָאָדָם בְּכָל עַת כִּי אִין סוּף לְטַעְמֵיהֶם וּמוֹסְרִים רַבִּים וְהַנְּהַגוֹת רַבּוֹת יוֹצְאִים מְכָל מְצָנָה וּמְצָנָה וְא"כ לְפִי זֶה הֶגֶם שְׁנַמְנַע מִמְּנוֹ עֵיקַר יִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת מָה שְׁבִכְחוֹ מַעֲנֵפֵי הַמְצָנָה הַנְּמַנַעַת וְהַמוֹסֵר וְהַנְּהַגָה הַיּוֹצֵא מִמְּנָה לְפִי טַעְמִים הַמְקוֹנְפֵלִים וּלְפִי תְּבוּנַת שְׁכָלוֹ וְהַשֵּׁם יִרְאֶה לְלַבֵּב וְיִחְשַׁב לְפָנָיו ית' כְּאִילוֹ קַיִים בְּפוֹעַל עֵיקַר הַמְצָנָה וְעֵינּוֹ בְּהַקְדָּמָה ה': (א) הַקְדָּמָה ד' כָּל הַמְצָוֹת צָרִיכִין לְקַיִימָם בְּמִחֻשְׁבָּה וְדַבּוּר וּמַעֲשֵׂה.

כמבואר בס' הגלגולים הנ"ל שהבאתי לעיל. מחשבה נ"ל הענין הוא דצריכות פנונה לכונן לצאת י"ח המצוה (גם מזה נראה לכאורה דמדאורייתא הוא הפנונה אבל אינו מוכרח כ"כ) גם לכונן טעמי המצות באם הטעם מבואר בחורה בנדאי אינו יוצא בזולת זה וכמש"ל אבל גם במצות שאינן מבואר טעמם בתורה עכ"ז לכלם יש טעמים פמוסים עד א"ם וחקר.

ומחויב האדם הנלכב לחפש במושפלות טעמיהם (והא דפסקינו אין טעם למצוה. היינו שאין לסמוך בדיניהם על הטעם ולומר פיון שהטעם הוא כה א"כ במקום שאין שייך הטעם הנה יפטר מהמצוה חלילה לומר כה פיון שהטעמים אין להם סוף ומי יכול לבוא על מחשבתו של יוצר בראשית אבל אעפ"כ מהראוי להתבונן בטעמי מושפלות כל מה דאפשר ויהי' שקרו אתו ופעולתו לפניו).

ועוד חייב המחשבה במצות שיהיו ברורים לו דיני המצוה במחשבתו ויקיפם בשכלו כל מה דאפשר שיהיו ברורים לו פאחותו וכו' גם חייב המחשבה לצפות במחשבתו מתי תבא לידו ויקיימה.

(ב) דבור אינו יוצא במחשבה ונהור במשפטי המצוה רק ילמוד החוקים והמשפטים כמו פיו ושונתם שיהיו ד"ת מחודדים בפיה לדבר בהם ולהגות בהם בכל עת בכל מצוה ומצוה ולברר הלכה למעשה ולהבין דבר מתוך דבר.

ולהוליד במחשבתו ודבורו בכל פעם דינים מחודשים. ונדי' ירונה בכל עת מה דד כ"ז שהתינוק ממשמש בו מוצא בו טעם חדש כה ד"ת בכל פעם יוכל להוליד דינים מחודשים: (ג) מעשה הוא עשיית כל מצוה בכל פחו ובכל אבריו.

לא דרוארעי כמבואר בדברי הקדמונים. וגם לא דרו מצינות אנשים מלומדה.

וגם לא דרו קבע באומרו חוק קבוע עלי מתי אעשה ואפטר ממנה רק בהכנה דרבה בתשוקה ונפש שוקקה כי זה כל האדם הנשלח לעולם העשייה לעשות את כל משפטי התורה הזאת: (ד) והנה יש מצות התלוים במחשבה בלבד כגון מצות אנכי ה' אלקיך.

ואעפ"כ שפיר יצויר בהו הדבור ללמוד כמו פיו אפני המחשבה. והיא יצויר בהו המעשה.

נ"ל בעת עוסקו באיזה עסק מענייני העולם היינו בהולכו בין אנשים בענייני מו"מ וכיוצא והוא מתרחק להם בכדי לפנות מחשבתו ולהתבודד בזאת המצוה. הנה תנועת גופו והולכו יחשב למעשה (ה) והנה יש מצות התלויות בדבור.

כגון ברהמ"ז יצויר בהו המעשה ג"כ כפשוטו העקימת שפתיו הנה מעשה. הגם דזה מחלק הדבור אעפ"כ זה ענין אחר דחייב מחלק הדבור הוא ללמוד משפטי המצוה האיה יאמרנה ובאיזה מקום נוהגת וכיוצא משא"כ חלק המעשה הוא בעת אשר יאמר המצוה פתיקונה וגם תנועת אבריו באמירתו יחשב למעשה ממש כשיאמר בהרגש אבריו ועצמותיו: (ו) אחרי הראנו י"י אלקינו את כל אלה.

הנה להיות כוחינו ושכלינו קצר (חסר). מי הוא זה ואי זה הוא אשר יצא י"ח בידיעת כל המצות על בוריים בכל משפטי דיניהם עכ"פ מהראוי לכל אדם ללמוד בספרי מוני

המצות פגון ספר הסמ"ג ומי שדעתו קצרה גם לזה ילמוד בדברים הקטנים מוני המצות פגון ספר אלה המצות למהר"מ חאגיז.

וספר מצות השם חובר מחדש מאחד מחכמי הזמן. וכ"א יראה לחדש בשפלי כפי אשר תנוהו מן השמים איזה דינים מחודשי בכל מצנה ומצנה.

ואיזה טעם בכל מצנה ותחשב לו לצדקה. ויחשב לפני היוצר כל פאילו גמר ולמד כל דיני המצנה בש"ם ופוסקים פי אחד המרבה ואחד הממעט ורחמנא לבא בעי ולא עליך המלאכה לגמור.

ובכל עת יוסיף אומץ. הנה לזאת הסיבה ג"כ אשר העירוני רעיוני לציין לי ולבני גילי התרי"ג מצות.

בביאור הטעמים אשר למדתי מפי סופרים וספרים. ואת אשר העלתה מצודתי עפ"י הקדמות מרבותינו נ"ע לפי קט שפלי כ"א יש לו חלק בתורה.

והנני רוצה לצאת י"ח לפלפל איזה דין מחודש בכל מצנה ומצנה כאשר יהי הש"י בעזרי. והש"י יעזרנו לקיים כל התרי"ג מצות וענפיהן במחשבה ודיבור ומעשה.

ואגב ציינתי בכל מצנה מה שנ"ל ענפים למצנה זאת. וטהר ידים יוסיף אומץ יהיו לרצון אחרי פינו: (א) הקדמה ה בעסק המצות שא"א לקיים בזה"ז פגון התלויים בביהמ"ק שיבנה ב"ב ובעסק המצות התלויים במשפחה.

פגון בכהנים ולוים. ובאיש מן האישים פגון במלך.

והנה כ"ז הוא ממני תרי"ג המצטרף להשלמת הנפש עם החלוקה דרבנן. לכ"א וא' מישראל.

הנה ז"ל ספר הגלגולים ממך ז"ל אפילו כמה מצות מתרי"ג מצות שתלויים בבני ביהמ"ק ויש כמה מצות שא"א לשום בר ישראל לעשותם לפי שהם ממני תרי"ג מצות מי שלא קיים איזה מצנה מהם נשמתו חסורה מאותו האבר הנוגע לאותה המצנה וכו' וא"כ נדאי שמוכרח לומר שיחזור ויתגלגל עד אשר יבא בגלול פהו ובבני ביהמ"ק פדי להשלים כל אבריו דאל"כ ח"ו ימצאו ב"י בעלי מומין וחסרים מכמה איברים.

פמני מצות הנתונים לפהנים. ויש מי שבתחלה בא פהו ואח"כ ישראל ויש להיפוך.

ומצנה הנוגעת למלך שא"א לכ"י לקיימם הנה המלך כולל כל בני דורו ובעשיית המצות שנתחייב בהם נשתלמו פולם כל הכלולים בו עכ"ל והנה לכאורה פליאה דעת ממני למה יצטרף להתגלגל בגלגול ממש בזמן המשפט ולא די לו בעיבור.

לו יהיו המצות הללו כמצות הנמנעים ממנו בהעדר הסיבה המסייבת אשר לא יצטרף להתגלגל עליהם. וי"ל משום דארז"ל כל מי שלא נבנה ביהמ"ק בימיו פאלו נחרב בימיו וא"כ הוא הי' הסיבה ג"כ שלא נבנה ביהמ"ק בזמנו ע"כ הוצרך להתגלגל ממש.

וגם בזמן המקדש לא איכפת לי בגלגול כי לא יחי' ביסורין כי כימי העץ ימי עמי: (ב) והנה צריך להתבונן. הצדיק שהשלים חקו וקיים כל מה שאפטר לו לקיים.

והלך למנוחתו בזה"ז. היאמן כי יספר שישב בג"ע מחוסר באיבריו.

עד אשר יבנה ביהמ"ק ב"ב. ויחזור אל העולם הזה וישמש בכהן' וכיוצא (וכן יקשה זה ג"כ במצות הנמנעות בסיבה האם ישב מחוסר אבר עד אשר יזדמן לו התעברות באיזה נפש אף לזה י"ל שהש"י מזמין לו תיכף אחר פטירתו התעברות באיזה איש העושה מצנה הנחסרה לאותו הצדיק) ע"כ נ"ל לפי מ"ש בהקדמה ג'.

דמן הצורך ודאי לקיים כל המצות מה שאפשר לו לקיימם דהיינו במחשבה ודבור. ולעשות כל ענפים היוצאים מכל מצנה וגם לכלול א"ע עם כ"י ולעשות המצות הכלולים מכל התורה פגון ציצית ושבת וכיוצא ואז יושלמו כל איברי נשמתו ונחלוקא דרבנן.

כיון שקיים כל מה דאפשר בזמן חייתו אף בהתחדשות הזמן פגון פשיטת ביהמ"ק ב"ב הנה בא העת והעונה של המצנה העיקרית וא"כ לפי הזמן המתחדש עדיין לא קיים המצנה אזי ישוב לשבת בארץ בעוה"ז לעשות עיקר המצנה.

והבן זה מה שנ"ל. ע"כ ממוצא הדבר שאין לה שום מצנה שלא יהי' באפשרי לקיימה בצד מה בכל זמן.

ע"כ זאת עצתי גם בספרי הלזה להמציא בכל מצנה איזה עבודה בהשכל ודעת בכל זמן ועידן גם במצות התלויות בביהמ"ק. והתורה נצחית הוא: (ג) בכדי שיהיו הדברים מוטעמים עפ"י התורה נעתיק לה בקיצור מ"ש בספרנו אג"א דכל"ה פ' תבא.

בפסוק היו"ם הז"ה י"י אלקי"ך מצו"ך לעשו"ת את החוקי"ם האל"ה וא"ת המשפטי"ם ושמר"ת ועשי"ת אות"ם בכ"ל לבב"ך ובכ"ל נפש"ך. הספיקות הם א' מהו היום הז"ה דנקא.

ב' למה לא אמר בקיצור מצוה לעשות החוקים והמשפטים בכל לבבך וכו'. ג' התחיל בעשיה וסיים בשמירה ועשיה.

ד' למה השמיט בכ"ל מאד"ך (הגם שפכר כתבנו לעיל בפסוק הלזה דגלמוד ממנו מצות צריכות פנונה עיי"ש עכ"ז עוד טעמא בעי ליישב כל הספיקות) אף הוא לדעתי כפי מ"ש דצריך לקיים כל התרי"ג מצות בכדי להשלים החלוקא דרבנן ומה יעשה במצות שא"א לקיימן בזה"ז או אשר לא נזדמנו לו סיבת חיובם כפדיון הבן למי שאין לו בן בכור וכיוצא הנה ישתלמו בטוב כאשר ילמוד וישפיל להלכה פרטית פניהם ויצפה אימתי יבואו לידי ואקיימם בזה יחשב כעת לפני הבורא ית' כאילו קיימם והנה בסיום מצות כפורים וידוי מעשר נשלמו כל המצות אשר הם תלויות בארץ כי אין אח"כ בתורה רק ג' מצות היינו הליכה בדרכיו ומצנת הקהל וכתובת ס"ת.

והנה אלו נהגים בכל עת (כי גם מצות הקהל הגם שעיקר בזמן הבית עכ"ז גם בזמנינו מצוה לדרוש ה' חג בתג וכו' וגם הוא מצוה התלויה עיקר למלה. ואין ליחיד להתגלגל ע"ז כי המלה פולל כל העם וכמ"ש מרן הבאתיו לעיל) והנה אמר הכתוב בסיום המצות האלו שלא היו נהגים במדבר בהעדר סיבתן שלא היו בא"י.

אמר אל תאמר שפעת נעדרים ממך המצות האלו. רק היום הנה י"י אלקיך מצוה לעשות וכו'.

הגם שלא באת אל הארץ והאיה יצדק זה לזה אמר ושמרת ועשית אותם בכל לבבך וכו' רצ"ל ושמרת תצפה עליהם. עי"ז ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך.

רצ"ל זה יוחשב לעשייה מה שיהיו תקועים בלבבך ובנפשך לעשותם והבן פי קצרתי וסמכתי על המשפיל. להבין דבר מתוך דבר.

העושה פזאת יזפה להשלים החלוקא דרבנן גם היום עד אשר יזפהו הש"י להשלים בפועל כל המצות ודי בזה: (ד) וכיון שפאנו לכלל זה אדברה וירוח לי בפרט הזה ענין הקרבנות שאינם נהוגים בעוה"ר בזה"ז.

הן קרבנות הצבור הן קרבנות היחיד המתחייב ע"י מעשיו הנה קרבנות הצבור. הוא נדאי שהבטיח הש"י לנו ונשלמה פרים שפתינו.

נדאי דבר בעתו מה טוב לומר בכל פעם הפרשה של אותו הקרבן. פגון בכ"י פ' התמיד בקקר ובערב.

וערב פסח פ' קרבן פסח וכן כל המוספים בזמנם. והנה זה הוא דוקא למי שלא חלק לו הש"י בבירה.

אבל מי שהוא בעל דעה והשכל יעסוק בדיני הקרבן שפן אמרו"ל כל העוסק בתורת עולה וכו', ומאומרם כל העוסק וכו' ולא אמרו כל האומר פ' עולה וכו' משמע דוקא עסק ועיון. ועכ"פ יעסוק בקיצור דיני הקרבנות הנדפסים בספר מצות השם וכן אמרו"ל בפסוק ובכ"מ מוקטר ומגזש לשמי.

אלו ת"ח העוסקים בה' עבודה. הא נדאי מי שאינו בר הכי יאמר הפרשה. ורחמנא לבא בעי. (ה) ונ"ל עוד.

הגם דדבר בעתו מה טוב. ועיקר המכוון לעסוק בכל קרבן דוקא בזמנו.

עכ"ז גם שלא בזמנו בעסוק האדם באיזה דיני הקרבנות בנות פגון בסדר קדשים יאמר יה"ר שיהא העסק הזה חשוב כאילו הקרבתי קרבן פלוני בזמנו בביהמ"ק דנ"ל דמה שהבטיח הש"י ת לאברהם כל העוסק בתורת וכו' היא אפילו שלא בזמנו דלא בעינן דומה בדומה בזמן דא"כ גם מקום גיבועי שיאמרו ויתעסקו דוקא במקום המקודש.

וזה נדאי לא בעינן דהרי דרשו מפסוק בכל מקום מוקטר ומגזש לשמי אלו ת"ח העוסקים בה' עבודה בכל מקום מעלה אני עליהם וכו'. וג"כ פהן לא בעינן דהרי סתם אמרו ת"ח העוסקים וכו' ונ"ל דכן הוא דעת הטור או"ח סי' א' דכתב פ' הקרבנות טוב יותר לאמרם ביום ולא כתב אלא טוב יותר וכו' דנדאי דבר בעתו מה טוב.

אבל אם יאמר גם בלילה יוכל לומר יה"ר (אבל מרן בש"ע נראה דלא ס"ל הכי דכתב לא יאמר אלא ביום ועיין בתב"ש ויש בדיניו הרהורי דברים בזה נכתב אצלנו במ"א): (ו) וזאת לדעת בקרבנות היחיד באם עבר ח"ו על עבירה שחייב עלי' חטאת או עולה (בהרהור עבירה) או אשם נדאי ותלוי.

יאמר הפרשה ויעסוק בדינים עכ"פ בקיצור הנדפסים. ואם יש בידו ב' עבירות ח"ו יאמר ב"פ הפרשה ועסק הדינים.

כפי מספר העבירות שעשה פן ל"ל הפרשה. עיין בתב"ש: (ז) ונ"ל עוד פשעבר אדם ח"ו איזה עבירה בזה"ז.

הגם שאמר הפרשה ועסק בדיני הקרפון המתחייב לכפרת העבירה. הנה הגם שהבטיחנו הש"י ונשלמה פרים שפתינו.

(וכן הבטיח הש"י לאברהם) עכ"ז נ"ל דזאת הכפרה לא תספיק רק עד יבנה ביהמ"ק ב"ב וקשיבנה ביהמ"ק ב"ב יחייב להביא כל קרבנות שנתחייב (ותראה שהרי הרב אומר פן גם בקרבנות צבור).

הוא ניהו הרב הרמ"ע בעל ע"מ. אומר שם שבמהרה בימינו נצטרף להביא כל התמידין ומוספין שחסרנו בגלות החל הנה עיי"ש.

ועפ"ז אמרנו דלהכי תקנו אנשי כה"ג בגנוסח תפלת המוספין. "את מוסף יום השבת הנה".

או חג פלוני הנה. דתיבת הנה הוא שפת יתר ולפי האמור גנוסח דבאמת נצטרף אי"ה להקריב קרבן מוסף השבת הנה.

המתחייב בזמן שאנחנו עומדים בו בעת ובזמן ההונה) ע"כ נ"ל לחוב גמור מי שעבר ח"ו איזה עבירה. מתחייב לכתוב על פנקסו פזאת וכזאת עשיתי ולקשיבנה ביהמ"ק אביא קרבן פלוני המתחייב.

ורא' לדברינו מר"י בן אלישע שהטה את הנה בשבת וכתב על פנקסו וכו' פדאי' בשבת וכי ס"ד שר"י בן אלישע לא אמר הפרשה ועסק תורת דיני חטאת. אלא על פרח דנה לא מהני רק עד בגין ביהמ"ק.

ולקשיבנה ביהמ"ק החיוב במקומו עומד להביא קרבן המתחייב ולפי דעתי לא ממדת חסידות נגע בה ר"י לכתוב על פנקסו. דנ"ל דחיוב הוא הדבר מדינא דגמ' והוא ביומא (דף פ') אמר האוכל חלב בזה"ז צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא ב"ד אחר וירבה בשיעורין וכו' דלא מתחייב קרבן עד דאיכא פזית גדול ופירש"י האוכל פזית בינוני אל יכתוב מתחייבני חטאת אלא יכתוב פזית בינוני אכלתי שמא יבא ב"ד ויפטרנו מקרבן ונמצא מביא חולין לעזרה הנה נראה מזה שחובה הוא על האדם לכתוב על פנקסו מדאמרו צרי"ך שיכתוב וכו' מלשון צריך משמע דחובה הוא ודבר פשוט שהדין פן רק דמשמענו שצריך שיכתוב שיעור ואין להאריך ** (הג"ה פינון שבאנו לכלל זה יש מזה ראי' לדברינו שכתבתי לעיל שגם כל המצות שאינן נוהגין בזה"ז אעפ"כ לא יחסר הפזת פשמיים כל מה שיש באפשרי לקיים מה דהיינו במחשבה ודבור הנה ישלים נפשו והחלוקה דרבנן ולא יהי' בעל מום עד אשר יבנה ביהמ"ק ב"ב ישיב לשבת בארץ ויקיימם בפועל כמו שהוא הענין בקרבנות שבעת תוגמר הכפרה בדיבור.

וקשיבנה ביהמ"ק ב"ב יצטרף להביא שוב הקרבנות בפועל והפן הענין:**) (ח) עוד פתבנו במ"א דנ"ל דבזה"ז ינופר בקריאה גם עון מזיד ונ"ל פן מלשון הגמ' בפ' בני העיר (דף לא) שאמר הקב"ה לאברהם פבר תקנתי להם סדר הקרבנות כ"ז שקוראין

בהם מעלה אני עליהם פאילו מקריבין לפני קרבן ומוחל אני על כל עונותיה' עון מזיד הוא ובפרט שבלשון שאמר אברהם אמר לשון חטא שמא יחטאו לפניך.

וחטא שוגג והש"י סיים בלשון עון. משמע דהש"י הבטיח לו לא מיבעיא דיכפרו השגגות אלא אפילו הזדונות יכפרו בקריאת הקרבנות רק דמשמע לי מלשון הגמ'.

דלכפרת הזדונות צריך לומר כל סדר הקרבנות שהן סדורין בתורה דכן הוא לשון הגמ' כפר תקנתי להם סדר הקרבנות סדר דוקא וכל הקרבנות דוקא. והנה במ"א אמרו בגמ' כל העוסק בתורת עולה פאילו הקריב עולה וכו' הנה לדעתי ב' עניינים הם דמי שחטא בשוגג אינה חטא ונתחייב באיזה קרבן עפ"י התורה הנה בעוסקו בתורה אותו הקרבן יוחשב בזה"ז פאילו הקריב הקרבן בפועל אבל לכפרת הזדונות שאין בזה חיוב קרבן עפ"י התורה הנה הוא בדרך הסגולה לתשובה ולכפרה העסק בסדר כל הקרבנות כמו שהבטיח השי"ת לאברהם זה מה שנ"ל ותענין עוד דהנה אברהם אבינו אמר שמא יחטאו לפניך ומעשה להם פדור המבול וכו' הנה חט"א שוגג הוא והנה יש להתפלל אף חשש אברהם אבינו שמא יחטאו בשוגג ומעשה להם פדור המבול ומי חשיד קוב"ה להעניש את ישראל ח"ו כ"כ פדור המבול על חטאם בשגגה וכי דור המבול והפלגה נתענשו על שגגתם זה דבר אשר לא יכולהו הרעיון ונ"ל דאברהם אבינו בנדאי על הזדונות ביקש רק שאמר בדבריו להקטין הענין להיות דעצמיות ישראל טוב הוא מחלק אלקי ממעל וא"כ בהזדמן לפניהם אינה חטא ועון אפילו במזיד לשוגג חשב פניו דעונם הוא רק במקרה לא בעצם (ע' בדברי מרן הגו"א בס' הנצח ומראה פלאות בזה) ובפרט כל מי היותו בגלות המר הזה בגודל יסורין ועול מדהבה ובקטול התורה ואין חזון נפרץ כל העונות המזידים בנדאי לשגגות יחשבו אף הם וז"ש אברהם אבינו מוכתח אני בכני שאין נפשם מוכן לעבור עבירות בשאט בנפש רק באפשר יעברו לכולם בשם יקרא חטא"ם בשוגג כי אנוסים המה ושמה ח"ו תדין אותם כמזידים להיות שאינם שוגגים ממש לזה השיב השי"ת דגם הזדונות יכפרו בקריאת סדר הקרבנות הנה לפי"ז זה מה שנ"ל בקריאת כל סדר הקרבנות לכוונת כפרת כל העונות וזדונות לא יאמר יה"ר שיהא זה חשוב פאילו הקרבתי וכו' דעל הזדונות אינו מחוייב להביא קרבן רק יבקש להש"י שיקבלהו בתשובה שלימה לפניו ויכפר לו על כל הפשעים ועונות ולפי"ז תנורץ קושיות המג"א מה דהקדים בש"ע לומר עולה קודם חטאת ונקטינהו כסדר שהם כתובים בתורה ויהיו בסגולה גם לכפרת הזדונות זה מה שנ"ל (ט) אי לזאת שמנו אל לבנו להיות דנדאי מהראוי לומר כל סדר הקרבנות בכ"י עם הקיצורי דינים עכ"פ בכדי לכפר על כל עונותינו אבל להיות דאין הזמן מספיק ובפרט בגלות החל הנה ובפרט אם ת"ח הוא תורתו מתי נעשית וכמ"ש הרב בתב"ש הנה עכ"פ מהראוי ומחוייב לכל ירא שמים לקבוע לעצמו זמן מיוחד לומר הפרשיות כסדרן בתורה ולעסוק בהלכותיהן פנ"ל לואנחנו בעניינינו בירבנו לעצמינו יום מיוחד בימי שנה (מיוסד עפ"י מנהגי ותיקין הקדמונים) הוא יום השמיני מעשי"ת (נק' בפי כל יום י"ג מדות) ואנחנו קורין בצבור בכנופיא כל סדר הקרבנות בתורה עם קיצור הדינים הנדפסים בס' מצות השם וטעם לשבח יש בדינו ביום הנבחר הלזה דהנה יום הנה הוא יום התחלת חינוך בית המקדש הראשון בקרבנות בימי שלמה והנה עד היום הנה מעולה לא הי' העולם בטל מקרבנות הן במשפך או בכמות כי גם במשפך שילה שואסרו הכמות הנה אחר החורבן חזרו להיתרן פנדע מרז"ל וא"כ

לא הי' בשום פעם העולם בטל מקרבנות משא"כ פשנבנה בית עולמים נאסרו הבמות לעולם וא"כ תפלת אברהם שאמר תינח בזמן שביהמ"ק קניים וכו' והשיב הקב"ה כפר תקנתי להם סדר הקרבנות וכו' הענין הזה התחיל להתעורר באותו היום שנאסרו הבמות לעולם וביום הזה התחיל התעוררות של הבטחת הקב"ה שסדר הקרבנות תועיל לכפרה דעד היום שהוא לא הוצרכו לכה פיון שלא הי' העולם בטל מקרבנות ע"כ היום הזה מסוגל לקריאת סדר הקרבנות (יוד) הא ודאי אם יודע בעצמו מאיזה חטא שנזדקר לפניו מהראוי שיאמר תיקוף סדר הקרבנות והטוב וסלח יכפר בעדו.

(יא) הנה על כל קרבן שמביא האדם על כל חטא ועון צריך להתנודות פנודע בכן גם בקריאת פ' הקרבנות מהראוי להתנודות מקודם על כל פרטי חטא ועון וכן מנהגינו ביום הנבחר הנ"ל: (א) הקדמה ו' יש פחה מצות שנקראו עדות והאדם העושה אלו המצות מחוייב לעיין שיהי' פשר לעדות דאם אינו פשר ח"ו אין עשייתו עשי' ואחת מאלה המצות היא שמירת שבת הוא עדות כי ששת ימים עשה י"י את השמים ואת הארץ וכו' יש מאין.

ואמרו"ל שבאמירת ויכולו בשבת מעיד על הקב"ה שפרא מ"ב ונחשב פאלו נעשה שנתרף להקב"ה במ"ב ובאם ח"ו פסול לעדות אין אמירתו ושמירתו נחשבת עדות וכן ק"ש פעמיים בכ"י מעיד על יחודו ואחדותו ית"ש (מש"ה אותיות עד רב רבי בפסוק ראשון) ובאם פסול לעדות ח"ו אין קריאתו נחשבת למצנה וכן פמה מצות שנק' עדות הנה קודם עשיית אלו המצות מחוייב האדם לעיין ולפשפש במעשיו אם הוא פשר לעדות מן התורה ומדבריהם פשפש ומצא יעשה תשובה היינו חרטה על העבר ועזיבת החטא וקבלה על העתיד כמו שהקדמנו (הגם שהוא דבר הנהוג בכל המצות עכ"ז המצות שנק' עדות רבוי תירא אית להו מדינא ולא ממילי דחסידי וכמעט קט ח"ו יהי' פסול לעדות כאשר יתבאר להלן ע"כ נרשום איזה דברים פרטים הנוגעים לפסולי מדות בכדי שיהיו לזכרון וכל העם ישמעו וייראו ובטרם עשותם המצות יעינו אם הם פשרים לעדות ודי בזה למשפיל): (ב) פסולי עדות מן התורה הם מי שעבר ח"ו על פרישות ומיתות ב"ד או עבירה שיש בה מלקות ופסולי עדות מדבריהם הם החייבים מפת מרדות מדבריהם והנה מלקות מן התורה אינו חייב רק בהתראה אבל מפת מרדות מדבריהם גם בלא התראה ואף באיסור דרבנן א"צ למפת מרדות התראה ובעבר אדבריהם יש פח בינד הדנין או להכותו או לנדותו ובין כך וכך מיפסל לעדות מדבריהם כי כמו במלקות של תורה קראתו התורה רש"ע והי' אם בן הפות הרשע פן כשמחוייב הפאה מדבריהם נקרא רשע מדבריהם והתורה אמרה אל תשת רשע עד: (ג) לאו שניתן לאזהרת מימת ב"ד הגם שאין לוקין עליו עכ"ז פסול לעדות דרשע מיקרי (והא דאין לוקין עליו משום דאין לו כפרה במלקות מחומר העון גם לאו שניתן לעשה לאם לא קניי העשה) הגם דאין לוקין אעפ"י כ פסול לעדות (דג"ז הוא מחומר העבירה אין לו כפרה במלקות רק בקיום ואם לא קניי העשה הוכפל עונו) וגם לאו שניתן לתשלומין הגם דאין לוקין פסול לעדות (דג"ז מחומר העון פיון שחסה התורה עליו שלא ילקה רק ישלם והוא לא שילם הוכפל עונו ורשע מיקרי) כ"ז לקטתי מפניי הכוללת באו"ח ע"ש באריכות (ד) עבר אעשה הגם דאין לוקין מדאורייתא מחייב מפת מרדות מדרבנן ופסול לעדות מדרבנן וג"כ אלאו שאין בו מעשה מכין מרדות מדרבנן וא"כ מיפסל מדרבנן ג"ז שם (ונ"ל דאלאו שאין

בו מעשה אפשר דפסול מדאורייתא דהא דאין לוקין באפשר משום חומר העון) ג"ז עיין בהנ"ל וכן עשין שאין בהם מעשה מכין מרדות מדרבנן ומיפסל מדרבנן גם בעבר אלאונו ועשין דרבנן לוקין מרדות מדרבנן ומיפסל גם מ"ע שמתן שקרה בצידה לוקין מ"מ דרבנן ומיפסל ג"ז שם.

(ה) עבר אעשה דרבנן בשב ואל תעשה הוא מחלוקת הראשונים אם לוקין מפל מקום ממילא הוא ספק אם פסול לעדות ג"ז שם (ונ"ל דהמחוקק יכול לומר קים לי דהיינו פשרוצים להוציא ממון מיד המחוקק ע"י עדות איש פנה שעבר אעשה דרבנן בשוא"ת יכול המחוקק לומר קים לי כמ"ד דמלקינן לי מ"מ ופסול הוא לעדות נ"ל).

(ו) עבר על ספק תורה יש להסתפק אי לוקה מ"מ (ונראה לי דלכתחילה אין מוציאין ממון בעדותו מיד המחוקק ואם תפס התובע אין מוציאין מידו) גם יש להסתפק בעשה במזיד מעשה שהי חושב בדעתו שהוא עבירה ואח"כ נודע שהוא מותר פגון שהי לפניו חתיכה והי סובר שהוא חלב ואכלה במזיד ואח"כ נודע שהוא שומן דדינו הוא דצריף כפרה כנודע אם לוקין ע"ז מ"מ (והוא ג"כ ספק פסול כנ"ל ודינו כנ"ל): (ז) המחוקק ממון ומ"מ משלם ואינו לוקה ואעפ"כ מיפסל לעדות ג"ז שם: (ח) עבר עבירה שיש בה מלקות דאורייתא ומרדות דרבנן נראה דגם דלקי אדאורייתא לא מיפטר ממרדות דרבנן והוא ספק גז"ש (ונ"מ).

גם בזה"ז בעשה תשובה אדאורייתא ואם פשר לעדות מדרבנן: (ט) דבר שניתקו במנהג פגון ערבה דאין מברכין עליו דלא שייף לומר וצונ"ו ואינו בכלל לא תסו"ר וכיון שכן הוא אין לוקין ע"ז מפת מרדות (וא"כ לא מיפסל לעדות ג"כ) והנה לכאורה קשה מיו"ט שני דהוא מנהג ומברכין וי"ל פיון דאינו אימר וצונ"ו יכול לברף.

אף קשה מליל ב' דפסח דמברף וצונ"ו על אכילת מצה (ונ"ל פיון דיו"ט שני התחילו לנהוג משום ספק תורה אז בנדאי הי' שייף לומר וצונ"ו והנה פעת הגם דבקיאיין בקביעא דירחא הרי שלחו מתם הנהרו במנהג אבותיכם היינו בכל אופנים שנהגו אבותיכם קודם הבקיאות שאז היו אומרים וצונ"ו וגזרו אומר שיינהגו פעת בכל האופנים שנהגו אבותינו וא"כ נוכל לומר ג"כ שנהנהג הנה בכלל לא תסור וחיוב מרדות ומיפסל מדבריהם נ"ל) וצ"ע על הלל דר"ח למה מברכין וצונ"ו: (יוד) דברים שאמרו חז"ל משום מוסר ונדריף ארץ אינם בכלל לא תסור ואין מכין.

עליהם מרדות ולא מיפסל לעדות (ונ"ל מה שזכר בדבריהם לשון אסור מיקרי באפשרי עבריין ופסול מדבריהם נ"ל) כ"ז העליתי מפניי אמרותיו של הפרמ"ג עם קצת תוספת באשר נתבאר: (יא) הנה לפי הנחות הנ"ל פל שעובר על לא תסור מיפסל לעדות מדבריהם דרשע מקרי מדבריהם פל שחייב מרדות דהתורה אמרה והי' אם בן הכות הרש"ע משמע דאינו רשעין להכות שום אדם מישראל אם לא שנקרא רש"ע והנה לפי"ז פל שציוו חז"ל להכותו על כרחף ובנדאי פינוהו בתנאר רש"ע והתורה אמרה על תשת רשע פ"ד ממילא נ"ל לפי"ז פל שפנוהו חז"ל בשם רש"ע אפילו לא חייבוהו מרדות מיפסל לעדות מדבריהם פיון דרשע מיקרי פגון פל המתפלל אחורי בה"כ ואינו מחזיר פניו לביה"כ דקראוהו חז"ל רש"ע וסמכו דבריהם אקרא סבי"ב רשע"ם יתהלכון העושה פן פסול לעדות הגם דנ"ל דאינו לוקה מרדות דהוא רק דבר הנאסר משום דרכי

מוסר כדו בר קיימת וכו' ונראה ככופר וכו' ובאמת אינו כופר אעפ"כ פיו דקראוהו חז"ל רש"ע פסול לעדות כמו שפסק בש"ע בהמגביה ידו על חבירו להכותו דפסול לעדות פיו דנקרא רש"ע הגם דלא מציינו לזה חיוב מרדות מדבריהם: (יב) וכן האוחז באמה ומשתי בנאפנים שאסרו חז"ל עיין בפוסקים הנה קראוהו חז"ל רש"ע באמרם מוטב שיוציאו לעז על בניו ואל יעשה עצמו שעה אחת רש"ע וכו' (ואעפ"כ הנני מסנפק בזה דאפשר באמרם שעה אחת הפנונה דאינו מיקרי רש"ע רק באותה שעה אבל אח"כ פיו שלא אירע לו דבר רע באוחזו לא יכונה לרש"ע וצ"ע): (יג) וכן ענ"י (לאו דוקא דה"ה עשיר עיין בפוסקים) המהפך בתורה ובא אחר וקנאו רש"ע מיקרי לדברי חז"ל: (יד) וכן לזה רש"ע ולא ישלם אפילו באופן דאין מכין אותו מ"מ דכשיודעין הב"ד דיש לו ואינו משלם מכין אותו מרדות עד שתצא נפשו כמו פשה סכה ואינו עושה (דג"ז מרדות מיקרי כאשר יתבאר א"ה) אלא אפילו כשאין יודעין הב"ד שיש ט דאינו מכין מ"מ אעפ"כ העד המעיד עמו אם יודע שיש לו ואינו משלם אסור להצטרף עמו וכן הוא בעצמו שיודע שבשעת ראית העדות הי' בכלל לזה ולא ישלם הנה הי' אז רשע ואסור להעיד ועוד יתבאר א"ה הפרט הנה דבשעת ראית העדות.

את הנלפענ"ד: (טו) מסתפקנא בהקורא לחבירו רש"ע ובאמת אינו רש"ע דקיי"ל כל הפוסל במומו פוסל אם יפסל לעדות דנהי דלא מכריזין עליו כדמשמע בקידושין בהד עובדא דר"י ור"נ אעפ"כ למיחש מיהא מיבעיא כדמשמע שם ונראה דנדאי נהי דהב"ד אין מחמירין לחוש לזה אבל העדים בעצמם נדאי צריכים לחוש: (טז) עוד אדברה וירוח לי דנ"ל דאפילו במקום שלא חייבוהו חז"ל מ"מ וגם לא קראוהו רש"ע הנה יש מקומות ופרושים שיפסל לעדות דהנה לפי הנחות פנ"ל דבכ"מ דמיפסל מדאורייתא כשאקרא רש"ע מדאורייתא הנה בכיוצא בזה מיפסל מדרבנן בעברו אמילי דרבנן והנה מן התורה אינו מפורש שיקראו לו רש"ע רק במקווייב מלקות והי' אם בן הכות הרש"ע ובמחוייב מיתות כגון כריתות ומיתות ב"ד אשר הוא רש"ע למות.

אבל בזולת זה לא יקרא לו רש"ע והנה חזינן גם בלאוין שאין בהם מעשה ולא שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דלא מציינו לו בתורה בתנא רש"ע ואעפ"כ מיפסל לעדות מפת כש"כ ממחוייבי מלקות (והטעם דהתורה פוטרותו ממלקות הוא משום חומר העון כמש"ל בשם הרב הפרמ"ג) וא"כ בכיוצא בזה נלמוד במילי דרבנן דיש פמה דברים דחז"ל לא חייבוהו מרדות אבל נראה מדבריהם שם בגמ' דהוא משום חומר שהחמירו בזה מאד וא"כ מיפסל לעדות ואציג לה פרט אחד בזה כגון הא דאמרו חז"ל בפרייתא ברכות פדי שלא יבא מן השדה בערב ואומר אלה לביתי ואוכל קמעה וכו' ואישן קמעה ואח"כ אקרא ק"ש ואתפלל אלא אדם בא מן השדה בערב ילך לבה"כ או לבהמ"ד אם רגיל לקרות קורא וכו' וכל העובר ע"ד חכמים חייב מיתה הנה נראה דלא חייבוהו בזה מרדות וכן נראה דעת הרמב"ם דלא הנה שתיק מלפרשו והטעם נ"ל פיו דפירשו בכאן חז"ל ואמרו כ"ל העובר עד"ח וכו' נראה דלא הספיק לו עונש מרדות רק החמירו בדרבא מינ' וזה הוא באפשר קושיות הגמ' לשם דהקשו מאי שנ"א בכל דנוכתא דלא קתני חייב מיתה וכו' רצ"ל ולמה לא תסגי לי במרדות ותימצו שאני הכא דאיכא אונם שינה וכצ"ל פ"כ החמירו בעונשו דלא יכופר עונו במרדות עד שישוב א"ל י"י וירחמהו ויחייבהו

עיי"ש ותבין הדברים ממילא לפי זה מכש"כ דמִפְסֵל לְעֵדוֹת הַגֵּם דְּלֹא חֵיבֻוּהוּ מִרְדוֹת וְלֹא קְרֻאוּהוּ רִש"ע.

הבן הענין: (יז) הנה המשפיל ע"ד יראה פי זעירין אינון הפשרים לעדות גם מדבריהם והן אמת הבית דין בבוא לפניהם עדים אינם מחוייבים לחוש שמה פסולים הם פי כ"י בְּחֻקֵּי פְשָׁוִת לְאוֹקְמוּהָ אֲחֻקְתֵּיהוּ.

זולת פשיטונדע להם בבירור איזה פסול אבל אדם המעיד פשיטודע בעצמו שחטא חטא אשר על ידו מִפְסֵל לְעֵדוֹת הַגֵּם שְׂיֻדַּע שְׂאֲמַת הַדָּבָר אֲשֶׁר הוּא מַעֲיֵד. אם יוציאו ממון בעדותו כל זה מיקרי אבק גזל פינן דיוציאו על ידו ממון שלא פתורה הנה כמפסיד את חבירו בחנם הא למה זה דומה לאדם פשר המעיד עדות אמת ויודע שחבירו המצטרף עמו ג"כ יודע מהעדו' ומעיד באמת רק שְׂיֻדַּע שְׂחֲבִירוֹ זֶה הוּא רָשָׁע וּפְסוּל לְעֵדוֹת דְּאָסוּר לוֹ לְהִצְטַרֵּף עִמּוֹ.

כמבואר בש"ס ופוסקים ומכש"כ הדבר פשיטודע האדם בעצמו אשר הוא רשע ופסול האייף יעיד אפילו אם אמת נכון הדבר הנה כמפסיד את חבירו: (יח) אי לזאת בנדאי פשיטודע לאדם שמתמינין אותו להעיד הנה צריף לשוב אל י"י כל הפרטי עניינים אשר זוכר ולקבוע בלבו עיקרי התשובה הנ"ל היינו חרט"ה עזיב"ה קבל"ה פנ"ל.

זולת החטאים שבין איש לרעהו גזל וכינצא מחוייב להחזיר ולפייס. ולקבל ע"ע פנ"ל: (יט) אבל זאת אני מספק אם בשעת ראית העדות לא נתן אל לבו לשוב אל י"י ויודע בעצמו שיש בידו עונות הפוסלים אותו.

וכעת מתמינים אותו להעיד באם לא יגיד ונשא עונו. הן אמת שהגאון בעל הש"ף זצ"ל דעתו פינן ששב פעת בתשובה הגם שהי' רשע בשעת הראיה פשר להעיד אבל יש חולקים בזה עיין בבה"ט של מהרז"מ זצ"ל הנה העני הנה מה יעשה אם לא יעיד הנה קם לי' באם לא יגיד וכו' לדעת הש"ף ז"ל (ואפילו לדעת החולקים מה יעשה אם יאמר איני יודע התורה אמרה מדבר שקר תרחק ובאם יאמר פסול ורשע הייתי אין אדם חשים א"ע וכו') ובאם יעיד הנה יוציאו ממון בעדותו שלא פתורה לדעת החולקים על הש"ף ונראה דהנרא את דבר י"י בנדאי מחוייב לחשוף א"ע מלהעיד בענין כזה בכל מה דאפשר.

אבל אם הב"ד מתמינין אותו באליו"ע הנה מחוייב לומר שלא הרהר בתשובה קודם הראיה רק שהוא מוכרח להגיד מחמת גזירתם את אשר יודע וכעת ירהר בתשובה פנ"ל הנה הב"ד יעשו פתורה שהם מחוייבים להחזיק אותו פישראל פשר והוא את נפשו הציל.

הבן זאת: (כ) ותדע ידידי דשני מיני מרדות הם. הסוג האחד בעברו על איזה דבר אשר ציוו חז"ל או בעברו על התורה (דבר שאין בו חיוב מלקוח של תורה) וחז"ל גזרו להכותו והם לדעת רוב הפוסקים י"ג מכות.

סוג הב' בבטלו מ"ע כגון עשה סנפה ואינו עושה הנה מפין אותו עד שיעשה או עד שתמצא נפשו והנה תראה בבטל האדם איזה מ"ע שהי' אפשר לו לקיים בזמן שהוא הנה נתחייב מרדות מדבריהם ומיפסל לעדות עד שישוב אל ה' והנה בכדומה בהזדמן לפניו ליתן

צדקה לעני והי' יכולת בידו אז ליתן ונמנע ולא נתן הנה נתחייב מרדות מדבריהם שפיטל מ"ע.

כ"ז צריף האדם להתבונן עד היכן הדברים מגיעים בענין פסולי עדות: (כא) הנה כל מגמתנו לבא עד הלום בהקדמת הקונטרס הזה בכדי לידע בכל עת אנפן התשובה קודם עשיית המצות ובפרט באותן המצות הנק' עדות.

אשר ידע פי כמעט קט יוכל להיות פסול ע"כ המשפיל כאשר יתבונן בזה מחוייב לציין לעצמו כל העניינים אשר ימצא איסורו בדברי חז"ל דקראוהו רש"ע להעושה או דחייבוהו מרדות או דגזרו עליו בדרך מינף' כמבואר לעיל וכן יתבונן בכל עת בביטול מ"ע אשר יארע לפעמים בכל עס פשיה' לו בציין למזכרת ידע בכל עת ממה לשוב וממה יזהר.

פי ידמה בעיני האדם לקלות העבירה וכמעט קט יופסל ח"ו וח"ו קריאתו את שמע לא יהי' לרצון לפני הש"י וכיוצא במצות הש"י ע"ז נאמר הציבי לה ציונים שייתי לבהר למסילה העושה פזאת הש"י יאיר עינוי' ישמור רגליו מלכד גם אנחנו בענייננו נציין עוד אינה פרטים את אשר תמצא ידנו בדברי חז"ל כגון.

(כב) אסור למלאות שחוק פיו בעוה"ז שנאמר אז ימלא שחוק פינו הנה לפי מש"ל דכ"מ שאמרו אסור העובר לדבריהם עברין נקרא ואפשר פסול לעדות מדבריהם ובפרט דאפשר הוא לאו מדברי קבלה דאסמכוהו אקרא והנה לכאורה יש מקום לשואל לשאל דאמרו שם בגמ' אמרו עליו על ריש לקיש שלא מילא שחוק פיו מפי שמעה מרבי יוחנן והנה אם דינא קאמר ר' יוחנן מאי רבותי דריש לקיש.

ומה שנ"ל בזה דהנה השחוק לאדם הוא לפעמים בהכרח כשרואה הדבר המרחב הלב יבא לשחוק בהכרח רק האדם המרגיל א"ע מנעוריו שלא יבא לשחוק שוב לא יתרחב לכבו כ"כ לבוא לידי שחוק אפילו אם יראה גמלא רקדא בקבא פידוע כ"ז בטבע והנה הא דאמר ר' יוחנן אסור לאדם למלאות שחוק פיו וכו' נדאי הפונה כשעושה פן ברצון אבל אם נזדמן לו הענין בהכרח אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו רק בנדאי מחוייב האדם להרגיל א"ע שישוב לו לטבע שלא יבא לידי שחוק אפי' בהכרח והנה ריש לקיש קודם ששמע מר"י לא ידע מהאיסור וא"כ לא הרגיל א"ע עד היום וסיפר רבותא דריש לקיש שכ"כ היתה מורא שמים שמעת ששמע האיסור מר' יוחנן לא מילא שחוק פיו אפילו בהכרח שלא הכריחתי הו הטבע כי הטבע בטלה אצלו לגודל מורא שמים נ"ל (א) הקדמה ז בענין הרהורי עבירה אמרו חז"ל מחשבה רעה בישראל אין הקב"ה מצרפה למעשה לבד ממחשבת ע"ז והנה יש להתבונן בזה דכ"ע ס"ל דהרהור זנות אסור מדאורייתא לא מביעיא לרמב"ן ורבינו יונה וס' חרדים דאפקי' לי' בלאו ונשמרת מפל דבר ר"ע שלא יהרהר ביום וכו'.

אלא אפילו לרמב"ם אפקי' לי' מלאו שבכללות ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. ולכ"ע מדאורייתא הוא בלאו.

וא"כ דינו בכל הלאוין. בענין התשובה.

בארבע חילוקי פפירה שהי' ר"י דורש וקאיי אָמרו שאין הקב"ה מצרפה למעשה. ועוד קשה דאָמרו רז"ל הרהורי עבירה קשין מפבירה (הגם דרש"י ו"ל גראה דהרגיש בזה ופירש בזה דהרהורי עבירה קשין להכחיש הגוף יותר מעבירה עצמה) ועוד דרשו רז"ל בפסוק טוב מראה עינים מהלך נפש.

טוב (ליצה"ר כן פרש"י) מראה עינים באשה יותר מאותה מעשה עצמה. והנה מראה עינים מחשבה הוא (והנה סבור הייתי לפרש דהכוננה דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה.

רצ"ל.

באם חשב בעבירות הזנות. ואח"כ ח"ו פעל במעשה ע"י המחשבה והי' לפי הנראה מהראוי לחשוב זה לשני עבירות בכף מאזנים של יוצר בראשית.

כיון שהמחשבה הוא לאו בפ"ע והמעשה הוא עבירה בפ"ע אעפ"כ לא יתחשב רק לעבירה אחת. וז"ש שאין הקב"ה מצרפה למעשה ע"י המחשבה ההיא אבל קשלא גמר המעשה ונשארה אצלו עבירת המחשבה.

אעפ"כ לעבירה בפ"ע יחשב. אבל לפי"ז יקשה לנו מגמ' חולין דקאמרי שם.

הרי שאמר לו אביו הבא לי גוזלות וכו' היכן אריכות יחיו וכו' (והשיבו ע"ז) דלמא מהרהר בעבירה הנה (ופריף) דהרי מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. והנה לפמ"ש אינה קושיא כלל והנראה לי בזה דמדותיו של הקב"ה הם חדה כנגד מדה ובאין ענין שחטא באותו ענין מביא עליו העונש וכן התשובה מוכרחת להיות באותו ענין ובאותו אבר שחטא כגון רגלי' ממהרו' לרוץ לרעה ירוץ לבה"כ ולבהמ"ד וכו' (חסר) ולפי"ז יצא לנו דבאמת מחשבות רעות עבירות חמורות הפה.

ונכון לפרש הגמ' בפשוטו הרהורי עבירה קשין מעבירה. כי יוכל להרבות חטאים באין מונע כמו במעשה דצריך פלים מוכנים.

וגם עוזב כמה פעמים המעשה מחמת הבושה מבני אדם ויראה מהם משא"כ במחשבה. וכן הא דאָמרו רז"ל ודרשו ע"פ טוב מראה עינים וכו' יצדק שפיר לפי הנ"ל אף לענין התשובה יצא לנו מזה דתשובת האדם על המחשבה הוא תשובת המשקל תספיק לו ג"כ המחשבה עיין בפרמ"ג בפתיחה הכוללת לאו"ח הרהור טוב מבטל (ומכפר) על הרהור רע וכתב שם עוד דגם על הרהור ע"ז.

הרהר בד"ת יראת השם ונ"ל בזה כיון שאדם לעצמיותו הטוב תספק לו תשובתו בהרהור. ודי בזה למשפיל.

(ב) ודע דכתב רבינו יונה בשער התשובה דהא דמחשבה רעה לא תצורף למעשה הוא קודם שעבר ונשנה בעבירה ההיא אשר חושב בה בחושבו בעבירה שעבר ונשנה בה אזי מצורף גם המחשבה למעש' לפי מש"ל יתכנו הדברים דכיון שעבר ונשנה שם המקרה לעצ' לענין הזה ויש חשש לעונש על שונאי ישראל במעש' וצריך לתשוב' כמו על המעש' ופ"ז ידוע כל הדוניים והש"י יסלח לעמו ברוב רחמיו ** (הג"ה הן אחת שפעת לא ידעתי

מקומו איזה בדברי רז"ל ואדרבה מהגמ' נראה לכאן' בהיפך בסוף חולין מדלא פריד ודלמא מהרהר בעבירה.

והקשה הרי מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה והשיב ודלמא מהרהר בע"ז. ואי בעבר ושנה מצורף המחשבה למעשה לימא דשמא מהרהר בעבירה שעבר ושנה בה.

וניש ליישב דעדיפא מיני' קפריד אפילו בלא עבר ושנה ובע"ז דבעבר ושנה קלא אית לי'. אבל אעפי"כ לא ידעתי שחר מקומו איזה בדברי רז"ל.

עד יערה עלינו רוח ממרום. והנה האיר הש"י את עיני ומצאתיו בקידושין (דף מ"ם).

עולא אמר פדרב הונא דאמר ר"ה פיון שעבר אדם עבירה ושנה בה וכו' עיי"ש ובפני' רש"י ותבין. ע"כ הג"ה)** (ג) והנה יש להתבונן בזה הענין בענין הרהור זנות.

דלכ"ע הרהור אפי' בפנוי' אסור מן התורה לא מיבעיא להרמב"ן ורבינו יונה וחרדים חנו זה ממנין תרני'ג מונשמר"ת מכל דבר ר"ע שלא ירהר ביום וכו' ולדברייהם אסור מן התורה ממנין תרני'ג אפילו להרהר באשתו שלא בשעת זיווג ואפילו בענייני זיווג זכר ונקבה בעולם אפילו אינו מהרהר לעשות ח"ז רק מצניר ציור התיעוב במחשבתו יהי' באיזה אופן שיהי' הפל הוא בכלל הל"ת ממנין תרני'ג מונשמרת וכו' כי סתם נאמר ונשמרת מכל דבר ר"ע מכל דבר המביא לידי ר"ע הוא הקרי פנודע אלא אפילו לדעת הרמב"ם שלא מנה ונשמרת"ת וכו' ממנין תרני'ג עכ"ז מודה דכל הג"ל אסור מדאורייתא מלאו שבכללות.

ולא תתורו וכו' מיהו יהי' איך שיהי' הוא רק אסור לאו והוא מתפטר בתשוב' עם יוה"כ. מיהו לדעת רבינו יונה הג"ל שאם עבר ושנה בעבירה גם המחשבה מצטרפת למעשה.

הנה כפי הנראה בעבירת הזנות והתיעוב. אין טפם לחלק באיזה סוג ומין ממיני התיעוב עבר ושנה.

ובאפשר לפי הנראה אפילו בהוצאת ז"ל ח"ו פיון שעבר ושנה ח"ו ואם"כ הרהר באיזה ערוה או אשת איש באפשר ח"ו יצורף המחשבה למעשה קודם לתשובתו והנה הוא מסיג חייבי פריטות ומיתות ב"ד וצריכין לצירוף יסורין עם התשובה ויוה"כ (ומיהו כפר פתבנו בפתיחה מענייני חלוקי פפרה אשר לא יפול לב האדם עליו כי הש"י ישמור רגליו מלכד בשובו בתשובה ותהיה תורתו ומצותיו חלף יסוריו) רק עכ"פ צריף האדם לידע מזה לשוב אל י"י וידע כי אינו נקי אפילו מהעבירות החמורות ולזה אפשר שארז"ל הנה שפל רוח בפני כל אדם.

הגם שידוע בבירור שהוא לא עשה עבירות חמורות כמו איזה רשע מפורסם בנקיאוה וכיוצא עכ"ז יהי' בלבו שפל רוח לנגדו ויאמר בלבו שהוא גרוע יותר והאיך אפשר לו לציייר בלבו באמת זה הענין ולפמ"ש יונת פיון שגם הוא עבר ושנה בעבירות שהם מסוג זה ואם"כ נקה לא נקה מהרהור.

א"כ יש בידו ח"ו חבילי חבילות עבירות חמורות ושוב אל י"י וירחמהו. וחסנינו כימי עולם: (ד) אי לזאת.

לפי מה שנודע במצות התשובה וידידי צריף לפרט החטא כמשארז"ל מפסוק ויעשו להם אלקי זהב. הנה לפי הג"ל אין די להתנודות הרהרת"י בזנו"ת דנה הוא רק לאו.

רק צריף להתנודות בפירוש הרהרת"י בערנה פלוגית. וכיוצא כי באם ח"ו חטא מסוג הננות במעשה אפילו בהוצאת ז"ל ח"ו ההרהור שאחר המעשה יתחשב ח"ו באפשר למעשה ע"כ צריף לפרוט החטא והטוב וסלח וסלח לו: (ה) וזאת לדעת מה שנ"ל בפרט הזה דנדאי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו.

והוא בנפול לאדם אינה מחשבה באונס ע"י הסתכלות פתאומי וכיוצא. ודאי זה אינו מסוג הזה.

דע"ז נצטוינו ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' היינו פשיגועו ח"ו לידו הרהור צריף לקנים ולא תתורו וכו' לדחות הדבר ממחשבתו רק כאשר יזכיר השכל שנה ההרהור אסור. והוא מאריך במחשבה ברצון זה הוא האיסור מן התורה אפילו לצייר התענוג של התענוג במחשבה ברצון אסור.

אבל מה שנפול לאדם במחשבה באונס. ותיקף שיזכיר השכל והיצ"ט לקנים ולא תתורו וכו' יהי חלקו בתיים ואין בידו עון.

ואדרבה מצות ולא תתורו וכו' תחשב בחשבון מצותיו. וזה הוא הפירוש של ולא תתורו.

מלשון התרי"ם את הארץ היינו מרגלים שדרך המרגל לחפש ולחקור במטמונות. פן נצטוינו שלא לחקור ולחפש ולהאריך במחשבה הנפלת פתאומית רק דחנה ממחשבתו ואז טוב לו: (ו) אחר הדברים האלה באתי להזכיר פרט אחד לי ולבני גילי את אשר נמצא כתוב בכתבי תלמידי הבעש"ט זצלה"ה בנפול לאדם בשעת תורה ועבודה מחשב' זרה והרהור רע אל ידחהו ממחשבתו רק יעלנה לשורשה דהיינו אם היא מחשבה מזנות וכיוצא שהיא מסוג בחי' אהב"ה יעלנה לשורשה למדת אהבה אמיתית היינו מדת החסד וכן מחשבת היראה למדת הגבורה וכיוצא בזה בבב"ד למדת התפארת"ת פי הם מהניצוצין שנפלו בשבירה ובאו אצלו לצורך עלי' א"כ לפי"ז א"צ לדחות המחשבה רעה ממחשבתו רק אדרבה להאריך עד שיעלנה לשורשה באופנים הידועים למשפילים תדע ידידי שאין הדברים כפשוטים לפני כל אדם כי אם תאמר פן הנה תפול ח"ו המצות ל"ת של ולא תתור"ו אשר נצטוינו רק תדע שהדבריהם הללו מגיעים רק לצדיקים תמימים אשר לבם חלל בקרבם ויודעים בטוב אשר כבר בטלה אצלם התמדה והתאונה והנה מהיכן באה לו המחשבה הלזו בנדאי זה אינו מצד יצרם הרע כי כבר הפכוהו לטוב ולמתוק ע"כ זאת המחשבה מניצוצי השבירה באה להעלותם משא"כ מי שאש היצר עדיין בוער ומתאונה לתאונה הגם שאינו עושה בפועל אבל התאונה בחובו נטמנת להתאוות להיתר ולאסור תאוות גשמיות הנה איה תאמר שיעלנה והנה זאת התאונה הוא מחלק הרע והחומר שבקרב ע"כ לאיש פנה אין מנוס רק לקנים ולא תתור"ו לדחות זאת המחשבה תיקף בזכרו (עיינו כ"ז בס' התניא של החסיד הגאון מהרז"ש זצ"ל) וזה לדעתי פי' הפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר את"ם זוני"ם אחריה"ם רצ"ל מה שאני מצנה אותך ולא תתורו לדחות מחשבה רעה ממחשבתך תיקף פרגע היינו דוקא כשהמחשבה הזאת היא עדיין ממחשבות פאילו אשר אתם זונים אחריה' עדיין שיש בתוכם עדיין

חשקות ותאנה להענין הזה הנזכר במחשבתה א"כ המחשבה הזאת הוא מצד תאונתה הבהמיית משא"כ אם הוא מחשבה כזאת אשר אינכם זונים אחריה עוד שפכר בטל אצלך היצר מזה הענין אז יש ענה טובה מזה להעלותה ל"י כי המחשבה היא מניצוצי השבורה ובא' לצורך עלי': (ז) לפ"ז יש להתבונן אפילו אינו צדיק גמור רק שפאותו הענין הנזכר במחשבתו יודע בעצמו בטוב שאין לו תאנה לזה ע"כ הוא ג"כ מניצוצי השבירה ומקראוי למשפיל להתעסק בצורך עליה כפי שכלו ותבונתו: (ח) הנה לפי הנ"ל עיקר התעסקות בעלית המחשבה הוא להשרידים אשר י"י קורא אבל לפשוטי ההמון ידחה המחשבה רעה למינים ולא תתורו אעפ"כ אחר הדחיה מקראוי לחשוב ולצייר השמות הצריכים לעלי' לכל ענין כפי בחינתו דהיינו במחשבת אהבה יצייר השם אל והשם הוי"ה בניקוד סגול"ל ובמחשבת יראה יצייר השם אלקים והוי"ה בניקוד שב"א וכינצא בשאר אין מן הצורך להאריך וכבר הם בפתובים אצלנו דרושים עמוקים בזה.

וכעת די בזה למשפיל יהי י"י אלקינו עמנו: (א) הקדמה ח' בענין יראה ואהבה היראה ואהבה הם ב' מצות ממנין תרי"ג פאשר יתבארו במקומן אם יזכנו השי"ת והנה הם ממצות הנהוגים בכל עת ובכל זמן.

אף להיות שהם נצרכים ביותר לכל מצוה ולכל תורה ותפלה. דאמרו בזוה"ק אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא.

פקודין בלא דחילו ורחימו וגו'. הנה תראה שהיראה ואהבה הם תרין גדפין לכל מצוה להעלותה אל י"י לעשות נחת רוח לפניו ית' ולגרום יחודין עילאין.

ובזולת זה נאמר מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש שישאר עמלו ויגיעתו תחת השמש בעולם העשירה. דאין גדפין למצותיו ולתורתו.

שיפרחו מהעוה"ז אל העולמות העליונים. פ"כ מן הצורך לדבר בשתי המצות האלה שהקדמת המצות.

והש"י יורינו בדרך האמת והישר: (ב) מהות היראה ו"ל הזהר בראשית (דף י"א) בראשית ברא אלקים ה' הוא פקודא קדמא דכלא ואקרי פקודא דא יראת י"י דאקרי ראשית דכתיב ראשית חכמה יראת י"י.

יראת י"י ראשית דעת בגין דמלה דא ראשית אקרי נדא איהו תרעא לאעלא גו מהימנותא ועל פקודא דא אתקיים כל עלמא. יראה אפגוש לתלת סטרין תרין מינייהו לית בהו עקרא פדקא יאות וסד עקרא דיראה.

אית ב"נ דדחיל מקוב"ה בגין דייחון בנוהי וכו' או דחיל מעונשא דגופא או דממונ'. וע"ד דחיל לי' תדיר אשתכח יראה דאיהו דחילו לקוב"ה לא שני לעקרא.

ואית ב"נ דדחיל מן קוב"ה בגין דדחיל מעונשא דהוא עלמא עונשא דגיהנם תרין אילין לאו עיקרא דיראה אינון ושרשא דיליה. ירא"ה דאיהו עקרא למדחיל ב"נ למאריה בגין דאיהו רב ושלטי עקרא ושרשא דכל עלמין.

וכלא קמי' פלא חשיבי כמה דאתמר וכל דיירי ארעא פלא חשובין. ולשווא רעותיה ביהוא אטר דאיקרי יראה (הרועה לעמוד על אלו התוארים רב ושלטי וכו').

עיינו בס' ר"ת ומחנותני פבוד הרב הקסיד המקנבל המפורסים מהרצ"ה שליט"א. ביאר זה על ד' אותיות של השם הנכבד והנורא א"ה ידובר בזה אם נפנו השי"ת.

ומ"ש וילשוואה רעוטיה ביהוא אמת דאיקרי ירא"ה קרוב לפשט הפנונה לקשר רצונו ומאנויו במקום הנק' יראה היינו השכינה הקדושה שכל מעשיו יהי בהם חפצו ותשוקתו רק עבור השכינה ולתיקונה.

לקשרה עם דודה ביחודא שלים. ותהי' רצונו ומחשבתו דבוקה בה תמיד) בכה ר"ש נאמר וכו' באמת דיראה קדישא שרי.

מלרע אית יראה רעה דלקי ומחי ומקטרג. ואיהו רצועה לאלקאה סייבא.

ומאן דדחיל בגין עונשא דמלקיותא וקטרוגה כמה דאתמר לא שרייא עלי' הדיא יראה י"י דאיקרי יראת י"י לחיים. אלא מאן שריא וכו' ובג"כ אמת דאיקרי יראת י"י ראשית דעת אקרי וע"ד אתכליל הכא פקודא דא ודא עקרא ויסודא לכל שאר פקודין דאורייתא מאן דנטיר יראה פלא לא נטיר יראה לא נטיר פקודי אורייתא דהא דא תרעא דכלא וכו' עיי"ש.

ובת"ז תיקון ל"ב ו"ל תקנא קדמאה יראה ועלה אתמר ראשית חכמה יראת י"י דאית דחילו ואית דחילו.

יראת י"י דא שכינתא מלכות קדישא. יראה רעה דא רצועה לאלקאה לחייבא ומה גיהו סם המו' דס' מנוקבא דילי'.

יראת י"י איהי אגרא למאן דנטיר פקודין דל"ת. יראת רעה איהו רצועה לאלקאה למאן דאעבר עליהו.

קם ר"ש נאמר אלעזר ברי אית מאן דדחיל לקוב"ה בגין דייחון בנוי ניסגי עותר' בהאי עלמא. ואי חסר מהאי לא דחיל לי' האי לא שוני ליה יראת י"י לעקר' אבל מאן דדחיל לקוב"ה בין בטיבו בין בעאקי.

הא דא שוני יראת י"י ביה לעקרא דתלת דרגין אינון דיראה. אית יראה בין בטיבו בין בעאקו.

ואית יראה דדחיל לקוב"ה בטיבו ולא בעאקי ואית יראה דלא שוני לי' עלי' לעקרא בין לטיבו בי' לעאקו. צדיק גמור שוני לה עלי' לעקרא בין לטובו בין לדינא בינוני שוני ליה עלי' לטובו ולא לדינא.

רשע גמור לא שוני לי' עיקרא לא בטיבו ולא בדינא. ושכינתא אמאי אתקריאת יראה דהא הוא מסטרא דעמודא דאמצעיתא אתגטילת אלא כמה דעמודא דאמצעיתא נטיל מרחמי ודינא דאינון ימינא ושמאלא הכי איהו נטלא מתרנונייהו מסטרא דשמאלא דא אתקריאת יראה פחדיצחק דמסטרא דימינא אהב"ה אתקרי ודא פקודא תניינא דאתמר בה ואהבת עולם אהבתיה ע"כ משכתיך חסד עכ"ל הנה העתקתי המאמרים האלה להיותם למזכרת להבא לעורר נפשו ביראה אבל ביאור המאמרים האלה רחבים מני ים וזפני הש"י לדבר בם וכעת לא באנו רק לדבר בענין מצות היראה אשר היא בחיוב לכל

עת ובכ"ז לכל איש הישראלי ובפרט בכל תורה ותפלה ובכל מצנה והנה תתבונן דמהות היראה המסורה לכל הוא יראת הרוממות ולא יראת העונש.

והיא להתבונן במחשבתו גודל רוממותו ית"ש ותפול עליו אימה ופחד ויתבושש מגדולתו. ויעמוד מרעיד פאשר יתבונן איך הוא ברי' מעוטה בדעת עומד לפני תמים דעות המשגיח עליו וכל צעדיו יספור והנה האיש אשר כבר הרגיל את נפשו ביראה הלזו והאיר אור נשמתו ונודעה חומר.

ש"ב לו הענין לטבע. ויראת י"י תמיד צפונה בלבבו בזולת התעוררות כמו העומד בהיכל המלך תמיד ורואה גדולתו אין צריך להתעוררות הלב לחשוב בגדולתו.

רק ממילא היראה תקועה בלבבו. אבל מי שכבד ומגושם חומר עדיין.

הנה חומר מונעו מהיראה ואינו מתנייר. ועכ"פ הנה היא מצנה מחוייבת אקרקהתא דגברא לעורר רעיוניו בכל עת שיזכור.

להתבונן בגדולתו כפי שכלו בכדי שיתפעל ביראה. והנה היא ראשית דעת כאמור בזהר. וע"כ תיכף בעומדו ממטתו מחוייב לעורר רעיוניו. ולקבל ע"ע לקיים מצות עשה של היראה ויתבונן בגדולתו ית"ש עד שיתפעל.

וכן בכל פעם שיזכור ומכש"כ קודם כל תפלה ותורה ומצנה. ואם לגודל גשמיות חומר לא תפעל הנה אעפי"כ קיים מצות היראה בקטנות פיון שהתעורר את נפשו.

ויבקש מהש"י לעזור לו להתעוררות נפשו בפועל. וגם יסייע א"ע באבהן אברהם יצחק ויעקב שהורישו היראה לבניהם אחריהם.

והיא עכ"פ בכח כל איש הישראלי ע"כ יזכיר זכות אבות (עיין בס' התניא מאד עמקו מחשבותיו) וגם נ"ל לצייר לפניו שם הנה בניקוד אלקים ובניקוד שב"א ובנקוד יראה. וכולי האי ואולי ירוחם מן השמים ויתפעל ביראה.

ובקצור הענין תיכף בעומדו ממטתו יזכור במצות היראה ויפנה ויטול ידיו. ויקבל ע"פ ויכוין לקיים מצות היראה ויחשוב איך הוא ית' רב ושליט עקרא ושרשא דכל עלמין.

והוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה פלא חשיב ויצייר לפניו השמות הנ"ל ויזכור זכות אבות שהורישו לנו היראה. וכ"ז יעשה גם קודם כל מצנה ותפלה ותורה.

ובכל פעם שיזכור מהיום זה מה שנ"ל וידובר עוד מזה אי"ה בענייני התפלה. הנה בזאת נלפע"ד אשר יקניים המצנה לכל איש ואיש מהמון אשר פח חומרם עדיין מגושם.

ולא תפעלו פרגע אעפי"כ יקניים בם יראת י"י לחיים. והש"י יאיר עיניהם שתהי' היראה בהתגלות לבם בפועל ממש: (ג) ועוד תדע הנה עפ"י האמור בזוה"ק יראת העונש לאו עיקרא דיראה ומעוררת דינים ח"ו.

וא"כ למה נבראת היראה הלזו. תדע שמן הצורך ליראה הלזו פשרואה אדם שיצרו מתגבר עליו.

אזי סגולת היראה לשרוף התאוות וכמ"ש בגמ' לעולם ירגיז אדם יצ"ט וכו' נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' יקרא ק"ש וכו' לא נצחו יזכיר לו יום וכו'. הנה קשה אם הוא הסגולה היותר בדוקה בזכרון יום וכו' למה ציוו לעסוק מקודם בסגולות אחרות שאינם בדוקות כ"כ.

אף הוא הענין אשר דברנו. דאין לעורר היראה הלזו היא יראת העונש משום דמעוררת דינים על שונאי ישראל.

ע"כ יעסוק מקודם ביראת הרוממות בתורה וק"ש (כאמור אצלנו באריכות בחידושים לגמרא לשם) וכשרואה שאין ברירה שהיצר מתגבר עליו אזי בהכרח להתעורר ולשרוף תאוות היצר ביראה הלזו.

ואעפי"כ הבורא כל ברוב רחמיו ומתיק הדינים. פיון שפוננת האדם לש"ש לבלום רסן תאנותו וכ"כ הקדוש מהרד"ב זצוק"ל בפסוק פי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הנה.

דקדק הוא ז"ל. פיון שראה איתם עוסקים באהבות רעות בזנות הל"ל רק אין אהבת אלקים וכו'.

(גם ר"ק מיעוט מה בא למעט) אף הכוונה שאמר רק מיעוט אפילו אותה היראה המועטת היא יראת אלקים יראת העונש אין במקום הנה דאילו הנה להם אפילו רק יראת העונש היתה שורפת התאוות רעות.

ובמ"א הארכנו בנה וכעת די בנה (ד) מהות האהבה. ז"ל הזוה"ק דף י"א בראשית.

פקודא תניינא. דא איהי פקודא דפקודא דיראה אתאסדת בה ולא נפקא מינה לעלמין ואיהו אהב"ה למרחם ב"נ למאריה רחימו שלים דכתיב התהלך לפני והי' תמים שלים ברחימותא.

נדא הוא דכתיב ויאמר אלקים יהי אור דא רחימו שלימתא דאקרי אהבה רבה. והכא איהו פקודא למרחם ב"נ למאריה פדקא יאות.

אמר ר"א אבא רחימותא בשלימו אנא שמענא בי' א"ל אימא וכו' אר"א אהב"ה רב"ה היינו אהב"ה שלימתא בשלימו תרין סטרין ואי לא אתכליל בתרין סטרין לאו איהו אהבה פדקא יאות בשלימו.

וע"ד תנינן בתרין סטרין איתפריש אהב"ה רחימו דקוב"ה אית מאן דרחים לי' מגו דאית לי' עותרא אורכא דיומין בנין סחרניה שליט על שנאיה ארתיה מתקנין לי' ומגו פד רחים לי' ואי להאי יתא בהיפוכא ויהדר עלי' קוב"ה גלגולא דדינא קשיא.

הא שניא לי' ולא ירחים לי' פלל ובג"כ רחימו דא לאו איהו אהב"ה דאית לי' עקרא. רחימו דאיקרי שלים ההוא דהנה בתרין סטרין בין בדינא בין בטיבו ותקונא דאורחוי דא רחים לי' למאריה כפה דתנינן אפי' הוא נטיל וכו' דא איהו רחימו שלים דהנה בתרין סטרין וכו' אר"א לא אצטריף לאתנשי יראה בכל פקודי כש"כ בפקודא דא אצטריף יראה לאתדבקא בהאי היד אתדבקת.

אהב"ה איהו בסטרא חד טב וחד ביש כמה דאתמר דיהב עונתרא וטב אוןרא דחיי בני ומזוני פדין איצטריף לאתערא יראָה ולמדחל דלא יגרום חובה וע"ד פתיב אשרי אדם מפחד תמיד בגין דהא פליל ירא"ה באהב"ה והכי איצטריף בס"א דדינא קשיא לאתערא בי' יראָה פד חמי דדינא קשיא שריא עלוי פדין יתער יראָה וינדחל למארי: פדקא יאות ולא יקשה לבי' וע"ד פתיב ומקשה לבו נפיל ברעה בההוא ס"א דאיקרי רעה אשתכח יראָה דאתאסדת בתרין סטרין ואתפלילת מינייהו ונדא איהו אהבה שלימתא פדקא יאות עכ"ל.

הנה אין דעתינו לפרש פעת המאמר לפי קט שפלנו. רק הבאתי המאמר הצורך למצות אהב"ה הנצרכת ג"כ לכל מצוה ולכל תורה ותפלה.

והיא נהוגה בכל עת ובכ"ז. והנה לדעתי גם במצות אהב"ה לצאת י"ח המצוה של תורה.

הדין הוא כמו במצות היראה בכל הפרטים שביארנו לעיל אות ב' אשר תיכף בקומו כוון לקיים מצות אהבה ויחשוב בטובת הבורא ית' על נבראיו. ובפרט לאומה הנבחרת והטובות הפרטיות שכל עה ובכל זמן ורגע.

עם גודל רוממות בוראינו. ושפלות מצבינו.

אז יתלהב לבבו לאהבה עזה כ"א פפי רוחב הבנתו. ואם מחמת הגשמת הגוף אטום לכוו מהתפעל באהבה.

הנה עכ"ז בהתעוררות המחשבה. וזכירת חסדי אבות אשר הורישו לנו בירושא מדת האהבה יקיים בזה המצוה באהבה מסותרת (ענין בס' התניא) וגם נ"ל לצייר לפניו השם הוי' בניקוד סגו"ל והשם א"ל ויבקש מהש"י להאיר בלבו האהבה בהתגלות לבו ונפשו להתנענע באהבת השי"ת ותורתו ועבודתו וכולי האי ואולי הש"י יעזרהו וכזה יעשה קודם כל תורה ותפלה ומצוה.

ובכל שעה מהיום שיזכור. ודי בזה למשפיל מהמון עם (פי רחמנא לבא בעי) עד יערה עלינו רוח ממרום: (ה) אמנם פן את אשר עם לבבי אשיחה בנידון המ"ע של התפלה הנה צריכה ג"כ ליראה ואהבה.

מי שחננו הש"י בדיעה והשכל אין די בהערת היראה ואהבה רק בהתחלת התפלה בסדרה פאשר תקנו אנשי כנה"ג. דהנה הם סדרו לנו הסדר עפ"י סדר עליות העולמות ממטה למעלה.

והנה התבונן בהתחלת סדר התפלה ברכות השחר וקרפנות. הנה היא תפלת העשי'.

והנה הוא מעורר לנפשו היראה ואהבה פפיהתבוננות שכלו בגדולת המלך בעולם העשי'.

והנה מברוך שאמר מתחיל תפלת היצירה.

הנה האהבה הקודמת לאדם אינה אפי' ערף בחי' היראה הנצרכת ליצירה (התבונן נא במושפלות אשר עתוק בעולם המתחונן הוא מלכות של עולם שלמעלה ממנו והבן) התבונן נא עפ"י פשוטו במשל שהביא בעל חו"ה בתינוק שהי' בבור אסור אצל המלך.

והמלך שלח לו מזונו בכ"י ע"י אַחַד מַמְשָׁרְתָיו. והי' מְשַׁבֵּחַ בִּירְאָה וְאַהֲבָה אֶת בַּעַל הַבוֹר
אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ מְמַשְׁלָה עַל הַבוֹר הַזֶּה.

והוא עבדו. וגם השליח הוא עבדו של מלך.

וכששמע השליח דבריו. הנה הזהירו אל תאמר פן שלא תחטא.

כי אין הבור הזה לבד ממשלחו של מלך כי הבור הזה פאין לנגד רוחב ואורך ארצותיו
של מלך ואין אני ואתה בלבדנו עבדיו של מלך רק צבאותיו וחייליו פחול הגים. והבין
הנער מעט מגדולת המלך וקם מרעיד.

הנה אין היראה ואהבה הקודמת נחשבת לכלום נגד היראה ואהבה הניתוספת להנער
אחרי הודיעו השליח מגדולת המלך. וכל מה שמוסיף השליח בהודעה את גדולת המלך
ניתוסף בהנער בכל פעם יראה ואהבה יתירה.

הנה ממשל הנה תבין הגם כי אין סוף לגדולתו ית"ש. הנה אנחנו פתינוק הזה אשר בכל
פעם מודיע אותו השליח יותר.

ע"כ מהראוי לכל מי שחננו הש"י בדיעה. אשר בהגיעו בסדר התפלה מעולם ועד עולם
ומהיכל להיכל פנודע מפתבי מרן האריז"ל יקבל התעוררות חדשה ביראה ואהבה ודי
בזה למשכיל על דבר.

(ו) ודע את אשר התבוננתי מכתבי תלמידי הבעש"ט זצלה"ה (מובא בס' תולדות יעקב
יוסף) אשר ביותר יהי התאמצות האדם להתגלות היראה מההגלות האהבה כי באם
יזכה האדם ליראה אמיתית יסייעוהו מן השמים לאהבה אמיתית כי דרכו של איש
לחזור וכו' והבן (א) הקדמה ט' שרש המצות מכתבי מרן האריז"ל ז"ל מרן ז"ל בטעמי
המצות.

דע כי יש ד' מיתות ב"ד ויש מיתה ב"ש ויש פרת וב' אלו האחרונים חשובים לאחד כי
שניהם ב"ש וכו' אף המיתות ב"ד חלוקים במציאותם עצמם והנה הם ה' מיתות פנגד
ה"ג המכוסים בדעת ז"א כי פל הלאונן הם גבורות פנודע עכ"ל.

הנה מן הצורך להקדמה זו. מי שעבר ח"ו ידע כי פגמו הוא בדעת.

ויראה למסן הדע"ת בשובו אל י"י להודיע לבני האדם גבורותיו ולראות שיהי' דבוק
בדעתו תמיד ואהבתו ויראתו ית"ש ובתורתו ומצותיו. וכיוצא ישמע חכם ויוסף לקח
ומי שחלק לו הש"י כוונן בשמות הדעת פמבואר בכתבי מרן ז"ל ונ"ל לכוונן לפעמים
שם אהי"ה.

גושפנקא דחתים בי' שמיא וארעא לא קבלתי זה והש"י יודע: (ב) עוד מדברי מרן
זצלה"ה. ואמנם ה' אלו (רצ"ל הג' הנ"ל) הם מתפשטים בה' קצוות דז"א מעורבים עם
חסדי ז"א פנודע ויש בהם ב' חלוקות ב"ג שלש מכוסים וב"ג וב"ש מגולים והמכוסים
נק' לאו שאין בו מעשה.

כי בהיותם מכוסים אין בהם מעשה. והמגולים הם נק' לאו הניתק לעשה פי' כי פל עשה
הוא פחסדנו.

והנה גבורות אלו הנמתקים עם הסודים ניתקו לעשה כי הוסרו ונמתקו מבחי' הגבורות ונעשו חסדים. ואמנם על ב' בחי' אלו אין לוקין עליהם כי הסודים הם מבסמים אותם עכ"ל ולפי"ז תתבונן ידידי את אשר כתבתי בהקדמה ה' בשם הפרמ"ג.

בלאו הניתק לעשה אם לא קיים העשה מיפסל לעדות (הגם דאינו חיוב מלקות הוא משום חומר העון לא יכופר במלקות) הנה לפי דברי מרן אינו פן. וכן בלאו שאין בו מעשה שכתבתי לשם דנ"ל דמיפסל מדאורייתא עיי"ש ולפי דברי מרן ז"ל אינו פן.

אך כבר כתבנו דאין להוציא דין ע"י הטעמים כי אין סוף לטעמי תורתנו. עכ"ז הדבר הזה הוא בספק.

ויהי' אף שיהי' ודאי מדרבנן מיפסל נ"ל: (ג) ע"ש ז"ל ואמנם מ"ע הם בבחי' הסודים פידוע כי שם א"ל בחסד וא"ל במילואו גי' קפ"ה ו"ב א"ל גי' ש"ע (נ"ל ב"פ א"ל נגד הסודים המכוסים והמגולים נ"ל) שהם מצית עש"ה שהוא ש"ע וד' אותיות (של) ב' א"ל והכולל הרי עש"ה (נ"ל חשבון האותיות והכולל נגד ב"פ ששכללים הה' חסדים שמתפשטין עד הוד ונכללים ביסוד.

לזה מרמז הכולל. ונכללים אח"כ במלכו"ת שבו.

לזה מרמז חשבון האותיות כי במלכות שבכל פרצוף הוא חשבון מנין האותיות פנדוע. (הש"י יודע) הנה לדעתי בביטול מ"ע פאשר ישוב אל י"י יתעסק בחסדים לגמול חסד בגופו ובממונו ויכוין לשם א"ל במילואו.

נ"ל: (ד) ע"ש ז"ל עיין מה שארז"ל כל ל"ת שפתורה נשים חייבות חוץ מכל תשחית וכו' וכל מ"ע שהז"ג נשים פטורות וכו' והטעם הוא לפי שכל ל"ת הוא בגבורה שהוא חלק הנשים חוץ מכל תקיף שהאשה אין לה דיקנא.

אבל מ"ע הם הסודים המכוסים ולכן נשים פטורות לפי שאין הנשים שהם לאה ורחל נוטלות חלק בהם לפי שלאה אינה יכולה ליטלם רק בכיסוי גמור ורחל ג"כ אינה נוטלת לפי שהיא אינה מתחלת רק מן הסודים במגולים למטה ואלו נק' שהזמן גרמא (רצ"ל המכוסים) לפי שפבר ידעת שיחודא הסודים צריף המשה זמן וזהו במכוסה לפי שמעפבים אותם המחיצות מליד.

ונמצא פי הזמן גרמא להם לירד. אבל הסודים המגולים יורדים בתוכו במרוצה לפי שאין להם מחיצות המעפבים אותם פנ"ל אצלנו וכו' ולכן נק' מ"ע שאין הז"ג שאלו נוטלים רחל לכן הנשים חייבות בהם עכ"ל.

הנה בכאן נראה מדברי הקדושים דמ"ע שהז"ג הם מבחי' חסדים המכוסים. ומ"ע שאין הז"ג הם בחי' המגולים והנה בסמוך בדר שאתריו נראה בהיפך.

ז"ל למה נשים פטורות ממ"ע שהז"ג לפי שפבר נודע שהנו"ק היוצאת מהחנה דכפורה ולמטה ובאותו מקום הם דבוקים ביחד ומקום ההוא יקרא זמ"ן כי הזמן היות בחי' יו"ם ובחי' לילה נק' זמ"ן וז"א נק' יום ונו"ק נק' לילה (נ"ל דמש"ה זמ"ן בגי' מהב"ן) וכל המצות אשר הם תלויים נגד המקום ההוא מהחנה ולמטה נק' מ"ע שהזמן גרמא וטעם

הנ"ז פי שם נק' זמ"ן ומשם ולמעלה חייבת פי אין הזמן גרמא אבל מ"ע במקום חיבורם הוא מ"ע שהז"ג.

ולכן הנשים פטורות ממ"ע שהז"ג דנו"ק אתכלילת בדכורא א"כ בעשות הזכר את המצנה אין הצורך שגם הנשים תעשנה לבדה פי כבר נכללת עמו בעת שעושה אותה המצנה פי רמ"ח איברים שלה נכללים ברמ"ח איברים שלו ומהם נעשים אבל מל"ת הם נגד שס"ה גידין ויש לו שס"ה בפ"ע ולה שס"ה בפ"ע פי הם נבדלים אותם דכורא מאותם דנו"ק ואינם מחוברים רק בבשר העליון והחיצון של רמ"ח איברים ולכן גם היא חייבת בהם בפ"ע עכ"ל.

הנה אתה הראת לדעת דס"ל דמ"ע שהז"ג תלויות מהחנה ולמטה אשר שם הסודים המגוללים. ומ"ע שאין הז"ג תלויות מהחנה ולמעלה אשר שם המכוסים.

והנה הסברות המה הפוכות לא ידעתי לכרשם עד יערה עלינו רוח מרומם. ונ"ל דנ"מ רבתי איכא בין השני סברות.

דלסברא השניה אם רוצים הנשים לברך אמ"ע שהז"ג. רשאי דשייך למימר וצנונו.

דהציווי מגיע גם להם רק שיוצאין בעשיות הדכורא דרמ"ח איברים שלה פלולים ברמ"ח שלו ***(הג"ה מה שכתב דרמ"ח איברין שלה פלולין ברמ"ח דילין משא"כ הגידין כתב הר"ב מרן ז"ל שם הטעם).

פי עצמות ואיברין אין לה רק מה שלוקחת ממנו וז"ש אשתו פגופו דמ"א. אף הגידין הם החיות והדם מתפשט אח"כ לעצמות וזה לוקחים הזו"נ ביחד מאו"א ע"כ בנה אינה צריכה אליו ע"כ יש לה שס"ה גידין בפ"ע עיי"ש.

ע"כ ההג"ה:**) משא"כ לטעם הא' אין שייך לומר וצנונו דאין להם שום חלק בנה והבן: (ה) טעם למספר שס"ה ורמ"ח. כתב הרב מרן ז"ל וז"ל (רוצה לבאר שם טעם אומרים שמי עם י"ה שס"ה זכר"י עם ו"ה רמ"ח) והענין הוא פי הלא הגידין אשר בהם בחי' הדם מתפשט לחיות הגוף פנודע הנה הם רמוזים בשם י"ה במילואו שמי עם י"ה שס"ה והענין פי חיות האדם נמשך מאו"א הנק' י"ה והוא באופן זה י' דשם י"ה במילואה גי' ר' ה' של שם.

שהוא סוד אימא אשר בה סוד הצניורות (נ"ל דצ"ל הצירוף) סוד וייצר י"י וכו' פי ה"ם נקודת צירי ולכן ה' של שם הרומז בה נצטייירה בסוד ב' ציורים פי צורת ה' הוא ד"י או ד"ו ושניהם גי' ד"ד עם יו"ד (הנ"ל) הרי הפל בגי' דם פי הדם הוא נמשך מאו"א לגידים פי כל חיות נמשך מאו"א ולכן השס"ה גידין הם למעלה בשם י"ה שהוא גימט' ט"ו ועם ב' אותיות י"ז בגי' גי"ד וכו' ואמנם היות מספרים שס"ה גידין הוא ג"כ משם י"ה פי הלא בארנו פי שם י"ה הוא גי"ד שהוא י"ז והנה גם הוא ד"ם פנ"ל.

וכאשר נמנה גי"ד פעמים ד"ם וכו' יהי גימ' תשמ"ח תסור שס"ה גידין לו ושס"ה לה נשאר ח"י וזה גי"ד עם הפולל גי' ח"י וה"ס הגיד והאבר הקדוש (אשר בכללותו נתגדל טוב"ו להיות חי וקיים הבן נ"ל והשם הטוב יכפר) וסוד זכ"ר הנק' חי העולמים אשר

גי"ד זה מיוחד בו ואין אחר פמוהו דוגמת שאר הש"ס גידין שהם כפולים ואינה צריכה היא אליו ולכן תיבת במל"ת.

אף רמ"ח מ"ע המה מחוברים וכו' הרמ"ח שלו והרמ"ח שלה הכל אחד הוא פי הרמ"ח מ"ע יוצאים מב' אותיות ו"ה פי זכרי עם ו"ה רמ"ח והנה רמ"ח אלו הם בסוד אותיות ו"ה שהם זו"נ פי שם מתחברים שניהם אב"א בסוד האברים והפשר וכו' ולכן הרמ"ח מ"ע הם למטה.

והש"ס"ה מל"ת הם למעלה פי הם דם חיות האברים הנמשך מאו"א (כצ"ל ויש שם ט"ס) ובה יתיישב פי לכאורה הי' ראוי להיות להיפך (רצ"ל רמז י"ה במ"ע ו"ה בל"ת) ואמנם מב' אותיות ו"ה עם ב' אותיות הוא בגי' י"ג וכו' בסוד המילוי והיא במילוי אלפין להיות בנאותהם ואו"ה בגי' י"ט והוא רמוז אל הנקב' וכו' בגימ' חו"ה ונאמר עתה י"ג פעמים י"ט גי' רמ"ח ע"ה הרי א"כ פי אין פאן רק רמ"ח לבד משא"כ בש"ס"ה שהם כפולים עכ"ל (ו) ועפ"ז יש לפרש מ"ש הנביא ופדוני י"י ישנבון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם וכו' רצ"ל פאשר ישנבון אל י"י על הש"ס"ה לאנן וכו' הוא דכר ונו"ק א"כ הם ב"פ ש"ס"ה והגיד הכללם.

וגם בזה ישנבו על חטא הברית. הנה יהי עי"ז שמחת עולם על ראשם.

אד תשמח בתולה (בתולת ישראל) במחול פאשר ימחלו לבני ישראל את העונות ובחורים וזקנים יחדיו. יש לפרש בחורים היינו אותן שלא טעמו טעם חטא.

וזקנים. היינו אותן שחטאו ואח"כ שבו פענן שאמרו בשמחת בית השואבה.

הצדיקים גמורים אמרו אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו והבעלי תשובה אמרו אשרי זקנותינו שפיפרה על ילדותינו. או יאמר בחורים וזקנים דלפעמים תבא אל העולם נשמה שפכר היא בג"ע במילואה וטובה שפכר תיקנה בעוה"ז הכל.

רק נשלה מחדש לעוה"ז לצורך הדור הנה אותן הנשמות מבטיח להם הקב"ה שאל ינדקר לפנייהם שום חטא ועון הנה אותן הנשמות נק' זקנים שפכר קנו חכמה. וכבר היו לעולמים בתיקון.

משא"כ הנשמות הבאים לצורך עצמן הנה אז ב"ב יהיו בחורים וזקנים שפכר יתקנו פולם ויהיה שמחת עולם על ראשם: (ז) ע"ש הא דאמרינן שמ"י עם י"ה ש"ס"ה מל"ת. להיות דע"י מצות ל"ת גורם יחוד או"א.

הנה אחורי אבא קפ"ד. גם אבא ה"ס י' הנה הוא קצ"ד.

ובאקמא ריבוע ס"ג הוא קס"ו. ואימא סוד ה' הרי קע"א הרי ס"ה ש"ס"ה.

ב' אחוריים בלבד בגי' שמ"י ובהצטרף י"ה שבהם הוי ש"ס"ה. פי ע"י קיום מל"ת גורם חיבור אחורים דאו"א עם הפנים שלהם ולהיות זיווג או"א נעלם מאד ע"כ אותיות מצו"ה והוא הוי' ממש רק י"ה מתחלף בא"ת ב"ש.

להורות המצות התלויות בי"ה היינו ל"ת גורמים יחוד הנעלם משא"כ מע"ת וי"ה בו"ה ואותיות אלו הם במילוי באותיות מצו"ה: (ח) ע"ש יש ג' מינים בעשיית המצות. א' שמתקן הפגם שפגם באבי"ע.

ב' עושה יחוד או"א. ג' עושה זיווג זו"נ והתקלוק שבין יחוד לזיווג הוא פי היחוד הוא ב' גופים כפיכול מתחברים ונעשים אחד.

משא"כ זיווג הוא התנייחות והתחברות השפעה בפנימיות הבן ע"כ אותיות מצו"ה במצו"ה הוא בחילוף. פי באו"א עושים רק יחוד והבן: נעתה נתחיל לדבר בענייני המצות בפרטות וזה מלאכתנו.

לדבר בכל מצנה ומצנה הדבר המצטרף להם עפ"י התורה אנופני המחשב"ה. דבו"ר מעש"ה שבכל מצנה.

וגם לבאר טעמים בכל מצנה ומצנה מפי סופרים וספרים ואת אשר מצאה ידנו. ונפל חבלינו בנעימים להמציא משפלונו טעמים בכל מצנה ולבאר בכל מצנה נצחיות המצנה בכל עת הגם שאינה נהוגה במעשה בכל עת עכ"ז ענפי המצנה מישף שייכי בכל עת.

ובכל מצנה לחדש איזה ענין מחודש בכדי לצאת ידי חובת ת"ת של המצנה שהוא בתי דב"ר. יהי י"י אלקינו עמנו ויעזרנו ע"ד כ"ש.

והנה זכור חזק את אשר הקדמנו דהגם שמצנה גדולה לחפש ולפשפש טעמים בכל מצנה ומצנה אעפ"כ אין לסמוך על הטעמים להמציא על ידם דינים. בענין איכות המצנה.

פי לטעמי המצות אין סוף וחקר ואפילו יש מקום שאין טעם זה במציאות אעפ"כ לא תפול חיוב המצנה כי עוד טעמים יש עד אין חקר. ונה הוא שהפולל מסור בידינו אין טע"ם למצו"ת הגם דודאי יש טעמים לכל מצנה.

אף הפוננה דאין טעם למצות לחדש דינים על ידם זולת המקנבל בפירושו. פוק חזי מ"ש הרב בעל מנחת יעקב בריש ה' נדה.

המציא דינים ע"י הטעם. ותשוב ותראה מה שכתב עליו הרב הגדול מהו' יהונתן ז"ל בספרו תפארת ישראל.

עיי"ש ותבין: חלק המעשה מצנה א (א) מצות עשה הראשונה שבתורה היא פריה ורביה. שגאמר ויברך אתם אלקים ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה.

ורדו וכו' ולבני נח נאמר ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה ** (הנה דרשו בגמ' מי תמן טהור מטמא מן הטפה שהיא טמאה נברא ממנה אדם שהוא טהור מי פעל זאת) לא אח"ד (לא יחודו של עולם בתמי') הנה הוא מצנה א' והבן.

ע"כ הגה: ** (א) בחינת המעשה שבמצנה הזאת.

הוא לישא אשה. ולהשתדל עמה בהסתברת כדרך כל הארץ כדי לפרות ולרבות להוליד ממנה עכ"פ בן ובת.

וכשיליד ממנה בן ובת קנים המ"ע דאורייתא: (ב) התחלת חיוב מצוה הזאת. הוא בהתחלת שנת י"ח (עיין פרמב"ם ובכ"מ) כמ"ש רז"ל בן י"ח לחנוכה והנה אנחנו לא נדע מאין הוציאו רז"ל מן התורה דעד בן י"ח לא קל החיוב.

ומה נשפטה המצוה הזו מכל המצוות שבתורה דחייבם מכן י"ג ואילך (עיין בתוי"ט אבות) ונ"ל דנפקא לרז"ל מיוסף דהי' בן שבע עשרה שנה בעת שנאבד מאביו. והנה למה לא השיאו אביו אשה.

והוא מן המצוות המוטלת על האב להשיא אשה לבנו והנה מאברהם שלא השיא ליצחק עד היותו בן ארבעים לק"מ כי לא הי' לו בת זוג עד היות רבקה בת ג' שנים וגם מיצחק שלא השיא ליצחק.

הוא ג"כ מטעם הנ"ל כי לא הי' לו בת זוג בא"י והוצרך יצחק בעצמו להרחיק נדוד בשליחות אביו ולא הי' יכול אביו לשלחו לחוץ לארץ עד אשר נתגבר בתורה וביראה ובכח גופו לפי שניו.

אבל מיצחק שלא השיא ליוסף קשה. (הן למ"ד תאומות נולדו עם השבטים.

הן למ"ד פנעניות נשאו בהוראת שעה) ע"כ לומר דאין החיוב מדאורייתא עד התחלת שנת י"ח. וזה שמשמענו התורה דהי' בן י"ז ולא בא הפתוי לסתום אלא לפרש דבשנת י"ח הוא התחלת החיוב זה מה שנ"ל פעת (ג) מדרבנן מצוה על האדם להשיא בניו ובנותיו סמוך לפרקו כדי שלא יבואו לזנות או להרהור הפרק הוא י"ג לזכר וי"ב לנקבה.

וסמוך לפרק יש פלוגתא בין הפוסקים אם הפנונה קודם לפרק דהיינו בשנת י"ג או הפנונה תיכף במילוי זמן הפרק דהיינו כשימלאו לו י"ג שנה הנה יש מקום לשואל לשאול.

לפי מש"ל דשנת י"ח נלמד מיצחק שלא השיא אשה ליוסף בהיותו בן י"ז יקשה לפי"ז הרי האבות קיימו כל התורה ואפי' עירובי תבשילין מדרבנן וא"כ למה לא שמר המצוה מדרבנן להשיא את יוסף סמוך לפרקו.

י"ל דהמצוה הוא דוקא כשיש חשש שיבואו לזנות או להרהור משא"כ כשרואה האדם שבונו אינו בכלל זה והנה יצחק ראה ביוסף שהביא לפניו דבת אחיו באמרו שתולין עיניהם בבנות הארץ (לפי דעתו עיין בפ"ד) א"כ ראה יצחק שאדרבא מגונה הדבר בעיניו נ"ל: (ד) עברו על האדם ד' שנה ולא נשא אשה ביטל מ"ע זו ונ"ל דהב"ד אין כופין עד ד' שנה ונ"ל הטעם שלא תקנו לכפותו תיכף בשנת י"ח הוא משום דכשלא הביא ב' שערות הרי הוא קטן עד שיהי' בן ד' מ"כ השוו דבריהם בכל אדם שלא לכפותו עד ד' דדלמא לא הביא ב"ש ואינו בר עונשין ונ"ל דהכפיה הוא פדין כל מ"ע כגון עשה סופה ואינו פושע דמפין אותו עד שיעשה או עד שתצא נפשו (ה) כיון דהוא מחוייב מרדות מיפסל לעדות מדרבנן עד ששוב אל י"י וירחמהו נ"ל: (ו) ואם עוסק בתורה ומתיירא שלא יתבטל מחמת טרדת מזונות מותר להתאחר (גם אחר ד') ולפי מש"ל דנלמוד התחלת הזמן מיצחק עם יוסף אל תשיבני דלמא לא נשא יוסף מחמת שהי' מתיירא להתבטל מטרדת מזונות דהרי מבואר בתורה דאביו הספיק לו פרנסתו ועשה לו כתונת פסים: (ז) ואם דבוק כל ימיו בתורה כבן עזאי ואין יצרו מתגבר עליו ולא

נָשָׂא אִין בְּיָדוֹ עֶזְרָא וְנָל דְּנֹקָא אַם דְּבוּק בְּתוֹרָה כַּב"ע עַד שַׁע"י תְּשׁוּקָתוֹ בְּתוֹרָה א"א לֹו
לְהַפְרִיד א"פ לַחֲמִים אֶת גּוֹפּוֹ לַחַם הַמּוֹלִיד וְכ"ה הַלְשׁוֹן שְׁאָמַר בֶּן עֲזַאי מ"ה אַעֲשֵׂה
וְנִפְשֵׁי חֲשָׁקָה בְּתוֹרָה רַצ"ל א"א לִי בְּשׁוּם אֲנֹפֶן לְקַיִּים הַמְצָנָה פִּי מַחֲמַת תְּשׁוּקַת הַתּוֹרָה
אִין לִי תְּשׁוּקָה לְתַאֲנוּת פֶּחַ הַמּוֹלִיד וּלְפִי מַש"ל דְּנִלְמוּד שְׁנַת י"ח מִיַּעֲקֹב עִם יוֹסֵף אֶל
תְּשִׁיבֵנִי דִּילְמָא הִי יוֹסֵף דְּבוּק בְּתוֹרָה כַּב"ע דְּהַרִי חֲזִינָן דְּהוֹלִיד אַח"כ וְג"כ פְּתוּב הִי
רוֹעָה אֶת אֲחִיו בְּצִאָן א"כ חֲזִינָן דְּלַפְעָמִים הוּא.

מִתְבַּטֵּל מִתּוֹרָה לְעֶסֶק בְּמִלְאָכָה פִּי טוֹב תּוֹרָה עִם דְּרָף אֲרָץ: (ח) הַחִיּוּב הוּא דְּנֹקָא לִישָׂא
אִשָּׁה בֵּת בָּנִים וְלֹא יֵאמֶר הָאָדָם אֲנִי אֲעֲשֶׂה אֶת שְׁלִי וְאִשָּׁא אִשָּׁה וְהַש"י יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלֹו
רַק מְחַנְיָיב לְהַשְׁתַּדֵּל לִישָׂא אִשָּׁה הַרְאוּיָה לְהוֹלִיד בְּטַבֵּעַ וְלֹא יִסְמָךְ עַל הַנֶּסֶם וְנ"ל דְּאִם
נָשָׂא אִיילוֹנִית שְׁאִינָה רְאוּיָה לְהוֹלִיד בְּטַבֵּעַ וְנַעֲשֶׂה לָהּ נֶס שְׁיִלְדָה בְּאִפְשָׁר לֹא קַיִּים הַמְצָוֹת
כִּינּוּן שְׁהוּא לֹא הַשְׁתַּדֵּל בְּמַעֲשָׂיו עַפ"י הַתּוֹרָה דְּהַתּוֹרָה לֹא צְנֻחָה בְּמַצָּנָה זֹו בְּלִשׁוֹן לִישָׂא
אִשָּׁה רַק פָּרוּ וּרְבּוּ וּבְאֵמֶת אִין זֶה בְּיַד הָאָדָם ע"כ מִשְׁמַע דְּנֹקָא שְׁהוּא יִצְטַרֵּף לְעֲשׂוֹת
בְּמַעֲשָׂיו בְּאֲנֹפֶן הַנְּאוֹת בְּטַבֵּעַ לְפָרוֹת וּלְרַבּוֹת וְאֶל תְּשִׁיבֵנִי מֵאַבְרָהָם עִם שָׂרָה דְּעִיקָר
מִטְרוֹן לֹא הִי לָהּ דְּגַם אַבְרָהָם עָקַר הִי כַּמְשֵׁאוֹ: (ט) נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּה עֲשָׂר
שָׁנִים וְלֹא יִלְדָה מְחַנְיָיב לִישָׂא אַחֲרַת כְּשֵׁאִין לֹו בָּנִים (וְעַכְשָׁיו שְׁיֵישׁ חַד"ג שְׁלֹא לִישָׂא ב'
נָשִׁים מְחַנְיָיב לְגַרְשָׁה וְלִישָׂא אַחֲרַת) וּמִן הַדִּין כּוֹפִין ע"ז הַב"ד אֶפְיִלוֹ בְּשׁוֹטִים וְנ"ל
דְּהַב"ד כְּשֵׁיִלְדָה לֹו רַק אֶחָד הֵינּוּ בֶן אוֹ בַת וְאִין לֹוהַנְּחָסֵר מְנָשִׁים אַחֲרוֹת כּוֹפִין לְגַרְשׁ
ג"כ כַּנ"ל בְּשָׁהָה עֲשָׂר שָׁנִים אַחַד הַלִּידָה: (י) וְנ"ל כְּשֵׁאִין לֹו בַת וּבַת הַגַּם שְׁיִלְדָה לֹו
אִשְׁתּוֹ וְנִתְעַקָּר אַח"כ בְּבִירּוֹר מְחַנְיָיב לְגַרְשָׁה אוֹ לִישָׂא אַחֲרַת אֶפְיִלוֹ קוֹדֵם הַעֲשָׂר שָׁנִים
וְהַב"ד כּוֹפִין ע"ז כַּנ"ל וְכָל אֵלוֹ הַדִּינִים כִּינּוּן שְׁהַגִּיעַ לְכָלֵל זֶה שְׁהִי מִן הַדִּין עַל הַב"ד
לְכַפּוֹתוֹ בְּהַפְּאָה הַנָּה הוּא מִיְפָסֵל לְעֲדוֹת מַדְבְּרֵיהֶם עַד יָשׁוּב אֶל י"י וּיִרְחַמְהוּ כַּנ"ל
בְּהַקְדָּמָה עֵי"ש: (יא) לֹא יִבְעוֹל מְעוֹמֵד וְאִין הָאִשָּׁה מִתְעַבְּרַת מְעוֹמֵד (סְנֵהֲדִרִין ל"ז)
וְנ"ל דְּלִקְיָי מַצָּנַת עֵינָה הַמְחַנְיָיבַת מְדַאוּרֵיָתָא וְא"א בְּעַנְיָן אַחַר רַק מְעוֹמֵד לֹא יִבְטֵל
הַמְצָוֹת וְרָא' לְדַבֵּר יְכַנְיָה מְלֵךְ יְהוּדָה דְּצַדִּיק גָּמוֹר הִי עֵי"ש בַּגְמ' וְעוֹד נ"ל לְפִי מַש"ל
בְּאוֹת ח' דְּבַהוֹלִיד דְּרָף נֶס לֹא קַיִּים הַמְצָנָה א"כ ה"ה בְּנִידוֹן זֶה אִם אֵרַע שְׁבַעֵל מְעוֹמֵד
וּגְמִירִי דְּלֹא מִתְעַבְּרָא וְנִתְעַבְּרָה בְּנֶס לֹא קַיִּים הַמְצָוֹת וְעֵינָן מַה שְׁאֲכַתּוּב סְמוּכוֹת לְזֶה
בְּחֻלְק הַדְּבוּר אִי"ה: חֻלְק הַדְּבוּר בְּחִינַת חֻלְק דְּיִבוּר שְׁל הַמְצָנָה הַלְזוּ כְּפָר הַקְּדָמְנוּ
שְׁמַחְוּיָיב הָאָדָם בְּכָל מַצָּנָה לְקִיָּמָה גַם בְּדִיבוּר וּמִחְשָׁבָה) וְהַדְּבוּר הוּא לְעֶסֶק בְּמוֹ פִּי
בְּדִינֵי הַמְצָנָה בְּש"ס וּפּוֹסְקִי וְהַנָּה לָאוּ כָּל מוֹחָא סְבִיל דָּא בְּצוּק הַעֲתִים הָאֵלָה עַכ"פ
מְחַנְיָיב הָאָדָם לְעֶסֶק בְּמוֹ פִּי עִיקָרֵי הַמְצָוֹת הַדִּינִים הַנְּצָרְכוֹ בְּיוֹתֵר וְלַחֲדָשׁ אִינָה דִּינִים
מְחַנְדָּשִׁים כִּינּוּן י"י הַטּוֹבָה עָלָיו וְאַחַר הַטּוֹבָה וְכו' ע"כ רְשָׁמְתִי בְּכָל מְצָוֹת אִינָה דִּינִים
אֲשֶׁר הֵם עִיקָרֵי הַמְצָנָה לְצִאָת יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּכָל מַצָּנָה וְחַדְשָׁתִי אִינָה דִּינִים כְּפִי אֲשֶׁר חֻלְק
לִי הַש"י וְהִי זֶה לְמַשְׁמֶרֶת לִי וְלִבְנֵי גִילִי וְלְצִאָת יְדֵי חוֹבְתָם וְיִטְהַר יְדִים יוֹסִיף אֲנֹמֵץ: (א)
אִין הָאָדָם יוֹצֵא חוֹבַת הַמְצָנָה עַד שְׁיִהְיֵ לֹו זָכָר וּנְקֵבָה הַרְאוּיָם לְהוֹלִיד וְקָא מַשֵׁא"כ
כְּשֵׁהַזְכָּר סָרִים אוֹ הַנְּקֵבָה אִיילוֹנִית לֹא קַיִּים הַמְצָנָה הַלְזוּ אֲבָל אִם נָשָׂא הַבֶּן אִיילוֹנִית אוֹ
הַבַּת נִישָׂאת לְסָרִים קַיִּים הַמְצָנָה כִּינּוּן שְׁבָנָיו רְאוּיִים לְהוֹלִיד: (ב) הִיוּ לֹו בָּנִים וְכו' לֹא
קַיִּים הַמְצָנָה וְאִם הַנִּיחוּ זָכָר וּנְקֵבָה אֶפְיִלוֹ הַזָּכָר מֵהַנְּקֵבָה וְהַנְּקֵבָה מִזָּכָר קַיִּים הַמְצָנָה
אֲבָל הַנִּיחַ אֶחָד מֵהוֹן זָכָר וּנְקֵבָה לֹא קַיִּים הַמְצָנָה: (ג) גַּר שְׁנַתְגִּייר וּבְנָיו עֲמוֹ קַיִּים הַמְצָנָה.

אָבֵל עֶבֶד שְׁנֵשֶׁת־חֹרֵר עִם בְּנָיו לֹא קִיָּם הַמְצָנָה: (ד) אֲפִילוּ אִם קִיָּם הַמְצָנָה דֵּהֵינּוּ שֵׁשׁ לֹו בֵּן וּבֵת מְצָנָה שְׁלֹא יִתְבַטֵּל מִפִּי'ו כ"ז שֵׁשׁ בּו פֶּחַ. שְׁנַאֲמַר בְּבִקְרָה זָרַע זָרַעָה וְלַעֲרַב אֵל תַּנַּח יָדָה.

וְכַתֵּב רַב אֶלְפֶס דְּמִדְרַבָּנָן קָאָמַר וְנִרְאָה דְלֵאוּ דְנוֹקָא מְדַרְבָּנָן מִמֶּשׁ רַב מִיְקָרִי עֲשֵׂה מִד"ק דְלִכְמָה עֵנְיָנִים כִּד"ת דְּמִי וְגַם מְדַסִּיָּים הַפְסוּק כִּי אֵינָה יוֹדַע אֵינָה יִנְכָשֶׁר וְכו' וְהָבֵן ע"כ מוֹתֵר לְמִפְנֵי ס"ת גַּם מִשׁוּם מְצוֹת לַעֲרַב א"ת וְכו': ** (רֵאָה הַשְּׁמֵטָה בְּסוּף סֵפֶר כְּלִי הָרוּאִים)** (ה) יְקַדֵּשׁ הָאָדָם א"ע בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ (וּיְבֹאֵר הַטַּעַם אֵי"ה בְּחֵלֶק הַמַּחְשָׁבָה) שְׁלֹא יִהְיֶה בְּמִילּוּי הַתַּאֲנָה.

וְהִנֵּה פָתַח מִת"ו הָרַב הֶחְסִיד הַמְקוּבָּל הַמְפֹרָסִים מֵהַרצ"ה שְׁלִיטָא"ל שֶׁשָּׁמַע מִכְּבוֹד אִמּו"ר הָרַב הַקְדוֹשׁ מֵהַרְיֵעִי"צ זְצוּק"ל דְּעֵיקָר הָאֲזוּהָרָה עַל הַקְּדוּשָׁה הוּא קוֹדֵם הַמַּעֲשֵׂה אָבֵל בְּשַׁעַת הַמַּעֲשֵׂה א"א שְׁלֹא יִהְיֶה כִּמ"ש בְּמִדְרָשׁ עַל הַפְסוּק שְׁאָמַר דָּוִד הֵן בַּעֲוֹן חוֹלְלָתִי וְכו' פְּלוּם נִתְפַּנֵּן אָבִי יִשִּׁי וְכו' לֹא נִתְפַּנֵּן אֱלֹא לְהַנְאֹתוֹ.

וְהָרִי יִשִּׁי הִי' מֵאוֹתָן שְׁמֵתוֹ בְּעֵטִיו שֶׁל נֶחֱשׁ וְאֵפִי"כ אָמַר שְׁנֵתְפַנֵּן לְהַנְאֹתוֹ וְהִנֵּה דְבָרֵי אֲדוּמ"ו וְדָאִי א"צ חִיזוּק אָבֵל לְדִין יֵשׁ תְּשׁוּבָה דֵּהַמְדַרְשׁ יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּאִנְפֵּן אַחֵר שִׁישִׁי נִתְפַּנֵּן לְהַנְאֹת עֲצָמוֹ הֵינּוּ לְהַכְשִׁיר זָרַעוֹ שֶׁ"כ רָצָה לְבֹא עַל הַשְּׁפָחָה בְּעַת הוֹלְדוֹת דָּוִד.

וְשִׁיחֲרַר הַשְּׁפָחָה בְּתַנְאִי לְהִיּוֹת הַלְכָה זֹו עֲמוּנִי וְלֹא עֲמוּנִית הִיְתָה רוֹפֶפֶת עֲדִינָן בְּיִשְׂרָאֵל ע"כ שִׁיחֲרַר שְׁפָחָתוֹ בְּתַנְאִי וְרָצָה לְבֹא עֲלָי וְנִדְמָנָה לֹו אֲשֶׁתּוֹ כְּנֹדַע. עֵינֵינּוּ כ"ז בְּסֵפֶר עֲשֵׂהָ מֵאֲמָרוֹת וְיִנְעָם לְנַפְשָׁהּ אָבֵל כִּינּוּן שְׁאָמַר כֵּן כְּבוֹד אֲדוּמ"ר זְצוּק"ל בְּנֹדַאי הַסְכִּימוּ בְּמִתְיָבְתָא דְרַקִּיעָא.

וְיִהְיֶה אֵיךְ שִׁיְהִי עִפ"י הַדִּין אֵין זֶה עֵיכּוּב לְמַעֲשֵׂה הַמְצָנָה אִם בְּאֵמַת נִהְיֶה מֵהַמַּעֲשֵׂה רַב הוּא מִמִּילֵי דְחִסְדֵי וּיְבֹאֵר עוֹד לְקַמֵּן אֵי"ה: (ו) הַגַּם דְּאָסוּר לְהַנּוֹת מֵהַעוֹה"ז בְּלֹא בְּרָכָה ע"כ לֹא תִיקְנּוּ בְּרָכָה עַל הַנְּאָה זֹו נ"ל הַטַּעַם דְלֹא נִיתְנָה לְהַנְאָה רַב לְמַצְנָה וּג"כ אֵין מְבָרְכִין מִשׁוּם דְּמִיְקָחַשׁ כְּחִישׁ רַב מְבָרְכִין בְּהַתְחַלַּת הַעֲשִׂיָה בְּרַפְת אֵירוּסִין וְנִשְׁוֹאִין וְעֵינֵן בְּפִרְמ"ג רִישׁ ה' בְּרַכּוֹת בְּאו"ח בְּפִתְיָחָה וְכְדוּמָה שְׁרֵאִיתִי בְּאֵיזָה פּוֹסֵק טַעַם לְמָה אֵין מְבָרְכִין בְּרַפְת אֲשֶׁר יֵצֵר וְקַעַת נ"ל דְלֹא שִׁיְהִי לְבִרָה בְּרַפְת א"י דְּבִרַפְת א"י נִתְקַן לְהוֹדוֹת עַל פְּתִיחַת הַנְּקָבִים הַמוֹצִיא הַמְּוִתְרוֹת דָּאָם הִי' נִסְתָּם הִי' קָשָׁה לְגוּף וְא"א לְהַתְקִיָּים מִשָּׂא"כ בְּנִידוֹן זֶה אֲפִילוּ לֹא הִי' מוֹצִיא הִי' קִיּוּם לְגוּף וְיֵשׁ לְהַתְבַּוֵּן עוֹד לְמָה לֹא תִיקְנּוּ בְּרַפְת הַמְצָנָה קוֹדֵם הַזְנוּגָה דוֹדֵי זְקַנֵי הָרַב הַקְדוֹשׁ אוֹר יִשְׂרָאֵל כִּק"ש מֵהו' אֱלִימֶלֶךְ זְצוּק"ל כְּתִב בְּסִפְרוֹ נִנְעָם אֱלִימֶלֶךְ בִּפ' וַיִּשְׁלַח שְׁרָאָה בְּפוֹסְקִים דִּמְש"ה לֹא תִיקְנּוּ בְּרָכָה מִשׁוּם דָּא"א לְמַצְנָה הַזֹּאת שְׁתַּעֲשֵׂה בְּלֹא צִיחְצוּחֵי תַאֲנִת יֵצֵה"ר וְאֵנִי הַקְטָן לֹא רֵאִיתִי זֶה בְּשׁוּם פּוֹסֵק וְלֹא נֵאִינוּ אֵינָה רֵאִי וְנֵאֲמָן עֲלֵינוּ הַקְדוֹשׁ זְצוּק"ל.

וְל"ג עִפ"י הַסְבָּרָא שְׁפָתַי הִרְמַב"ן דָּאֵין מְבָרְכִין עַל הַמְצָנָה הַתְּלוּיָה בְּדַעַת אַחֲרִים כְּמוֹ שְׂאֵין מְבָרְכִין עַל הַצְדָקָה דְּתְלוּיָה בְּדַעַת אַחֲרִים אִם יִרְצָה הַמְקַבֵּל לְקַבֵּל ה"ג בְּנִידוֹן דִּינָן דְּאָסוּר לְכוּף אֶת הָאֲשָׁה וּג"כ עֵיקָר הַמְצָנָה הוּא פְרִי' וְרִבִּי' וּמִי יוֹדַע אִם תִּתְעַבֵּר נ"ל וְאֵעִפִּי"כ כְּתִב מִח"ו הָרַב הֶחְסִיד הַמְקוּבָּל מֵהַרצ"ה הַנְּ"ל הַגַּם שְׁלֹא תִיקְנּוּ שׁוּם בְּרָכָה עַל הַמְצָנָה וְעַל הַהַנְאָה אֵעִפִּי"כ יִרָא שְׁמִים יִשְׁבַּח וְיוֹדָה בְּכָל לְשׁוֹן שְׁמִבִּין עַל הַהַנְאָה כִּינּוּן

דבעל פרחו נהנה יתן הודאה לשמו ית' על ההנאה בכדי שלא יהנה מן העוה"ז בלא ברכה ותהלה.

ואז תחזור ההנאה לבעליה ולא ימעול בקודש: (ז) זמן הזיווג הוא אחר חצות לילה (יפניש הענין לקמן חלק המחשבה טעם עפ"י קבלה) וגם בטבע הרפואה פה הוא וילדעתי בכל דרכי דעהו פתיב וכל ערום יעשה בדעת וכאשר יתבאר אי"ה לקמן בחלק המחשבה: (ח) עפ"י הקבלה (כאשר יתבאר לקמן) לא הותר הזיווג בחול רק לעם הארץ אבל עונת ת"ח משבת לשבת.

ובש"ס דילן לא נשמע איסור לת"ח בחול רק דהעונה האמורה בתורה הוא בחובה לת"ח משבת לשבת נ"ל הקטן דכל זה הוא למצנת עונה דהגם שקני' מצנת פ"ו מדאורייתא עכ"ז מחוייב לקיים עונ'.

לבל יעבור על הלאו שבתורה ועונתה לא יגרע הנה עונת ת"ח הוא משבת לשבת אבל מי שלא קיים המצנה מדאורייתא הנה לדעתי אסור להחמיץ המצנה רק מחוייב להשתדל במצנה בכל עת המוכשר עפ"י תכונת גופו ובריאותו (פי וחי בהם פתיב) עד שתתעבר אשתו והנה בעת עיבור ויניקה אין קפידיא בשום זמן גם לדעת חכמי הקבלה כמבואר להלן) ועד שיקיים המצנה דאורייתא הנה יתנהג עפ"י חומרת בעלי הקבלה אם אפשר לו בלא חטא זה מה שנ"ל ואפשר גם חכמי הקבלה יודו לזה.

ועיקר קפידתם הוא במי שפבר קיים המ"ע דאורייתא אז ישתדל ליתן פריו בעתו דייקא בכדי להמשיך נשמות טהורות וקדושות ויתבאר עוד אי"ה: (ט) ודע דגם עפ"י הקבלה ימים טובים וראשי חודשים הם זמני עונה.

ומסוגלי להמשיך נשמות קדושות כאשר יתבאר אי"ה: (יוד) ליל טבילה הוא בחיוב מדינא דגמ' הוא בברכות (דף כ"ד ע"א) דאשכח לתפילין בין פר לכסת וכו' והנה ידענא דהנה ליל טבילה ש"מ דליל טבילה הוא בחיוב עפ"י הדין.

וגם דפת חכמי הקבלה פן הוא: (יא) חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך ובשעה שפא מן הדרך והוא מדינא הגם שפל אלו העניינים מישף שייכי למצוה עונה ציינתים בכאן במצנות פ"ו להיותם עניין אחד כאשר יתבאר אי"ה בחלק המחשבה: (יב) פשרואה שאשתו משדלתו בדברים מצוה לפוקדה.

והני לי' בגין דמעלי ונ"ל דגם המקובלים מודים לזה אפילו אינו בשבתות וי"ט דעיקר אזהרת המקובלים הוא בפרי להמשיך נשמות קדושות משא"כ מי החול אינם מסוגלים לזה אבל בגידון הנה נפקא לן מן התורה דהני לי' בגין דמעלי.

דלמדנו זה מלאה שיצא ממנו יששכר: (יג) רב פהנא הנה גני תותי פורי' דרב שמעדישח ושחק ועשה צרכיו אמר דמי פומא דאבא כמאן דלא שרף תבשילא א"ל פהנא הכא את פוק דלאו אנוח ארעא א"ל תורה הוא וללמוד אני צריך הנה יפלא בעין כל רואה הנה רב פהנא עשה זה בכדי ללמוד האיש יתנהג בתורה.

אבל מי הכריחו לשוח אמריו ולומר לרב דחי פומא וכו'. והנראה דהנה ארז"ל ע"פ מלפנו מבהמות הארץ אלמלא לא ניתנה תורה למדנו דרף ארץ מתרנגול שמפייס ואח"כ

בוועל הנה לפי"ז גם רב פהנא לא הוצרף בזה ללמוד הענין עפ"י התורה דיש ללמוד מתרגול אף ר' פהנא הי' מסופק אם הוצרף הפיוס דוקא בשיש לה פעס עמו או אפילו באין פעס מן הצורף להמשיך אותה בדברי חביבות בכדי דיהא רעותא דלהין פחדא.

ונה א"א להתבונן מפיוס התרגול ורצה לדעת עפ"י התורה אשר יורוהו וע"כ הנה גני תותי' פורי' דרב ושמע דשח ושמק וכו' והנה עדין הי' מסתפק דאפשר דרב עשה זה משום דהית' בכעס דידוע מגמ' יבמות.

שלא הי' מצינתת לרב וכשצונה הוא שתבשל לו איזה תבשיל היתה מבשלת תבשיל אחר בפרי לצערו ושמע מזה דהיתה פעסנית וע"כ הוצרף לפייסה ורצה רב פהנא לידע זה אם עושה רב זה מצד דרף ארץ בלבד הנלמד מתרגול או מצד משפטי התורה אפילו באין צורף לפיוס.

וע"כ הי' נכנס בדברים ואמר דמי פנמא דאבא וכו' והי' רוצה שרב ישיב לו מפני מה עושה והנה רב השיבו פוק לאו אורח ארעא והנה נשאר עדיין בספק. אז אמר תורה היא ללמוד וכו' ושמק רב ולא ענהו דבר.

אז הבין דמן הצורף הוא להמשיך רחמימותא מצד דיני התורה ולא מצד דרף ארץ דזה נלמד מתרגול דאלו עשה רב זה לצורף פיוס הנצרף לו ולא מצד התורה הי' לו להשיבו זה אינו מצד התורה רק מצד ד"א לפייס פעסה דזה נלמוד מתרגול זה מה שנ"ל.

וכ"נ מזוהר דעפ"י התורה מן ההכרח הוא לדבר עמה במילין דאהבה דיהא רעותא דילהון פחדא. דז"ל הזוהר בראשית דף מ"ט ועל דא אתערנא דכתיב ויפגע במקום ויגן שם דנטל רשו בקדמיתא.

מכאן אוליפנא מאן דאתחבר באיתתי' בעי למפגע לה ולבסמא לה במילין ואי לא לא בית לגבה בגין דיהא רעותא דילהון פחדא בדלא אניסו וכו' ת"ח מה פתיב הקא. ויאמר האדם זאת הפעם וגו' הא בסימו דמילין לאמשקא עמה חביבותא לאמשקא לה לרעותי' לאתערא עמה רחמימותא חמי פמה בסימין אינון מילין פמה מילי דרחמימותא אינון עצם מעצמי ובשור מבשרי בגין לאחזאה לה דאינון חד ולא אית פרודא בינייהו בפלא השתא שרי לשבחא לה לזאת יקרא אשה דא היא דלא ישתפח פנותה.

דא היא יקרא דביתא פלהו נשין לגבה פקופא בפני בני נשא אבל לזאת יקרא אשה שלימו דבלא לזאת ולא לאתרא פלא הוא חילי רחמימותא כד"א רבות בנות עשו חיל וכו' ועיין עוד מזה בפ' ויצא (דף קמ"ח) וז"ל ויפגע במקום למלפא דאזיל לבי מטרוניתא בעי למפגע לה ולבסמא לה במילין בגין דלא תשתפח גבי' כרפקרא עכ"ל הנה רואה שהחויב הוא לבסמא לה במילין אפילו שלא בשעת פעסה ודי בזה וטעמא רבה אית בי' למשפילים יתבאר אפי"ה ומש"ע או"ח סי' ר"מ סי"א משמע דוקא ביש לו פעס עמה והנלפע"ד פתבתי אבל בשעת תשמיש לכ"ע אסור לספר עמה וע"ז נאמר מגיד לאדם מה שיחו.

(יד) אסור לשמש מטתו בשני רעבון (וה"ה בשאר צרות על שונאי ישראל) וכל שהוקר השער עד שנכפל בדמים אסיר אפי' אם יש לו תבואה בתוך ביתו הנה פתבו הפוסקים ומבואר בש"ע דלחשוכי בנים מותר ונ"ל דלאו דוקא חשוכי בנים לגמרי אלא באם אין

לו עדיין בן ובת שלא קינים המצנה עדיין מותר ומחוייב דמי פטרו מהמצנה המחוייבת
אשרקפתא דגברא והנה הא דבשנת רעבון אסור לשמש למדו מדכתיב ביוסף וילוסף
יולד שני בנים בטר"ם תב"א שנ"ת הרע"ב מהה' תורא למדו דבשנת רעבון אסור לשמש
והנה הקשו מלוי האיה שימש דהרי יוכד בתו נולדה בין החומות (והנה בימי חורפי
אמרתי דידוע כל השבטים היו קומה אחת שלקמה זה בחי' יד וזה בחי' שיק וכיוצא ויוסף
הי' דרגא דברית ע"כ לו לבדו נאסר התשמיש בשנת רעבון משא"כ לשאר
השבטים משא"כ מ אחר ח"ת מחוייב כל איש ישראל להשלים כל שיעור קומתו והבן
אבל עפ"י הפשט לא נדע) ועוד קשה מיצחק שראהו אבימלך מצחק את רבקה אשתו
והי' בשנת רעבון והנה יש לתרץ דבלא קינים עדיין המצנה הותר לשמש ויצחק ולוי לא
הי' להם בנות.

אף לפי"ז דא"כ יוסף לא הנה לו בת ומה שנ"ל דנדאי בשעת עונת"ה מותר אפילו ביש
לו בנים כגון ליל שבת וליל טבילה דהרי כתב ב בתורה סתם ועונתה לא יגרע רק
מפורסם הענין דיוסף עם אחיו היו מחולקים בדין להיות דאבות עם בניהם קיימו כל
התורה עד שלא נפתנה והיתה סברת השבטים כיון דהם מקיימים התורה יצאו מפלל בני
נח אפי' להקל היינו אפילו בדבר שיש חומרא לב"נ וקולא לישראל מותרים להקל ויוסף
הי' סובר דאין להם רשות לעשות רק כחומרת התורה אבל לא להקל דלא יצאו מפלל
ב"נ מצד בחירתם בתורה וע"כ הי' סוברין שאוכלין אכר מ"ה.

שאכלו שליל הנותר בשחיטת אמו ולב"נ נאסר שליל בחייו עיין כ"ז בדרושים הנפלאים
של הרב בעל פרשת דרכים ותמצא מעדנים לנפשך והנה אנן נמי נימא בנידון דידן
דבאמת התשמיש בשנת רעבון נאסר לב"נ אפי' לחשוכי בנים.

ונ"ל דנלמוד זה מדכתיב ויאמר להם אלקים פרו ורבו וכו' וסמוך לי' ויאמר אלקים הנה
נתתי לכם את כל עשב וכו' לכם יהי לאכלה. דלכאורה למה משמענו שאמר זה להם
השי"ת.

הל"ל סתם ויתן י"י אלקים להם את כל עשב וכו' לאכלה ועכ"פ הל"ל ויאמר וכו' לכם
יהי לאכלה כל עשב וכו' למה התחיל הנה נתתי לכם כל עשב וכו' ומסיים לכם יהי
לאכלה. ע"כ צ"ל דהש"י צנה להם מצות פ"ו.

ואמר להם אין לכם מניעה ממצות פ"ו פי כפר נתתי לכם כל עשב וכו' לכם יהי לאכלה.
ואין פאן שנת רעבון ע"כ תתעסקו בפ"ו.

ש"מ דבשנת רעבון נאסר להם אפילו בלא קיימו פ"ו. וכשנפתנה תורה נתחדשה הלכה
ועונתה לא יגרע דהוא מצנה בפ"ע רק לישראל.

וסתם נאמרה אפי' בשנת רעבון. וא"כ יוסף אגזיל לשיטתו דלא יצאו מפלל ב"נ רק
להחמיר אבל לא להקל ע"כ לא שימש מטתו בשנת רעבון.

והשבטים אגזלו לשיטתן דיצאו מפלל ב"נ אפי' להקל. ע"כ לוי שימש מטתו ויצחק ג"כ
הנה ס"ל כשבטים נ"ל.

לפי"ז יהי' הדין כף דבליל עונה מותר אפי' בקיים פ"ו ושללא בשעת עונה האמורה בתורה אסור אפי' לחשוכי בנים זה מה שנ"ל ולא להלקה ולא למעשה. רק הנלפע"ד כתבתי וחיז לזה נ"ל דחומרא זו דוקא למי שיודע שאין יצרו מתגבר עליו אבל למי שיש חשש שיצרו מתגבר עליו ויבא לידי הוצאת ז"ל ח"ו דעון חמור הוא בנדאי יותר טוב שישמש מטתו דמוטב שיאכלו ישראל בשר וכו' זה מה שנ"ל ואי"ה בחלק המחשבה אכתוב הנלפע"ד מה יכוין אם הגיע לדבר הזה לשמש מטתו בשנת רעבון ח"ו ע"ש: (טו) אמרו רז"ל (סנהדרין לו) גלות מכפרת על הכל שנאמר פה אמר י"י כתבו את האיש הזה (יכני' מלך יהודה) ערירי גבר ולא יצח בימיו כי לא יצח מורעו איש יושב על פסא דוד ומשל עוד ביהודה ובתר דגלה פתיב ובני יכני' אסיר בנו שלתיאל בנו אסיר שעברו אמו בבית האסורין שלתיאל ששתלו אל שלא כדרך הנשתליו גמירי שאין האשה מתעברת מעומד והיא מתעברה מעומד (שהי' בית האסורין צר ואין מקו' לשכב ושלשלו שם אשה.

רש"י.

והוא במדרש שהשתדלו בזה הצדיקי שבדור שאמרו וכי בזמנינו התבטל זרע דוד ח"ו ופי"סו את המגדלת והמגדלת למלכה ומלכה למלך ופיתחו את המעזיב ושלשלו שם אשה עיי"ש) ד"א שלתיאל ששאל על אותו אל (להתיר לו גזיר' שנשבע שלא יהיה לי בן והתירו לו פמליא של מעלה ושבועה פתיבא בההוא פרשה רש"י) דכתיב שם חי אני נאום י"י.

והנה נשמע מזה דבמקום מצנה וא"י בע"א מותר לשמש מעומד כמ"ש בחלק המעש' ומכש"כ לאפרושי מאיסורא כגון כשמתקרא שלא יבא לידי עבירה נ"ל: (טז) ומה שיש לדקדק בדברי חז"ל הללו הוא.

א' דלפי הפשט הראשון שלתיאל"ל מל' שתילה ולא נשמע דשאל השי"ת על נדרו הנה שבועה מפורשת בפסוק. ב' גם לפי הד"א איך יצוייר ברעיון אנוש שדבר אלקינו לא יקים.

הנ"ם גם בגנוה נאמר ונגוה נהפכת ונתקיים אח"כ שנהפכה מרעה לטובה. ג' הא קיי"ל גז"ד שיש עמו שבועה ח"ו תקום על שונאי ישראל ולפי מש"ל בחלק המעשה בתולדה שהוא בדרך נם.

לא יוחשב למצנה אקרקרא דגברא שינפטר עי"ז ממ"ע דאירייתא וא"כ דכ"ע מודים שנתעברה מעומד והיא דרך נם דגמירי דאין האשה מתעברת מעומד נס"כ לפי הפירוש הראשון לא הוצרך השי"ת להתיר השבועה מה שאמר כתבו את האיש הזה ערירי דהבן הנולד לו לא יקרא על שמו.

דאינו נכנס בחשבון המצות ונתקיימה השבועה והר"ם ס"ל דמרומו דשאל השי"ת על נדרו בכדי להודיע אופן הקיטר שלא יהי' ח"ו חילול בדרך ודבר אלקינו יקום לעולם נשמע מזה דתולדה בדרך נם אינה עולה בחשבון המצנה ולפי"ז יצדק מה שנמצא באגדה אשר לעתיד יעמוד זרובבל בן שלתיאל לומר קדיש אחר הדרש בג"ע ויאמר יתגדל ויתקדש ש"ר ולמה דוקא זרובבל אף הוא לעתיד ב"ב אשר דבר אלקינו יקום אשר דבר

בַּיָּד נִבְיָאוּ כָּל הַהִבְטָחוֹת יֹאמֵר הוּא יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמִי רַבָּא כִּי עַל יְדוֹ נִתְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם
אֲשֶׁר דָּבַר אֱלֹקֵיהּ יְקוּם לְעוֹלָם: סְלִיק חֵלְק הַדְּבִיר מִמְצָנוֹת פ"ו: (א) הִנֵּה אִיפְסָקָא הַלְכָתָא
דמ"ע מְדַאֲרֵימָא וַדַּאי צְרִיכָה כְּוֹנָה.

כמ"ש"ל בְּהַקְדָּמָה. וְהִנֵּה אִם לֹא קִיָּים עֲדִינִין המ"ע מְדַאֲרֵימָא בְּוֹבַת וַדַּאי צְרִיכָה כְּוֹנָה
רַק אֲפִילוּ בְּאִם קִיָּים הַמְצָנָה דְּאֲוֲרֵימָא וְעוֹסֵק בְּמִצְוֹת לְעַרְבֵי א"ת הִגֵּם דְּהִיא מְדַרְבְּנָן.

אֲפִשֶׁר דְּבַרֵי קַבְלָה כד"ת דְּמִי מוּ בְּמִקְרָא מְגִילָה. דְּדִינָה כְּדַאֲוֲרֵימָא הוּאִיל דְּדְבַרֵי קַבְלָה
הוּא נ"ל וְהִנֵּה אִיכוֹת הַכְּוֹנָה כְּבָר כְּתִבְנוּ דְּהוּא לְכוּנִין לְקִיָּים בְּעֵשָׂה הַלְזוּ מִצְוֹת הַבּוֹרָא
י'ת'.

וְצוּרָה הַכְּוֹנָה הַלְזוּ הִיא תְּיַכְרֵךְ בְּנִשְׂאוּ אִשָּׁה לְעֶזְרָה. וּבְכָל פַּעַם בְּעַת הַחִיבּוּר.

וְהִנֵּה כְּבָר כְּתִבְנוּ בְּהַקְדָּמָה. דְּבְּמִצְוֹתָהּ שְׁמִפּוֹרְשׁ בְּהַ טַעַם בְּתוֹרָה מְחֻנָּב לְכוּנִין גַּם הַטַּעַם
וּבְזוּלַת זֶה אֵינּוּ יוֹצֵא.

וְהִנֵּה גַם בְּמִצְוֹת הַזֹּאת. נֹאמֵר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵא'וּ א"ת הָאֲרָץ וְזֶה אֵינּוּ בַּיָּד הָאֲדָם לְמִלְאוֹת
אֵת הָאָרֶץ וְאֵין בְּבַחֲרֵתוֹ רַק לְהַשְׁתַּדֵּל בְּחִיבּוּר עִם הָעֶזְרָה הִנֵּה נִרְאָה הַדְּבַר לְטַעַם מְפּוֹרְשׁ
בְּתוֹרָה שְׂאֵנִי מִצְוֹנְכֶם הַדְּבַר הַזֶּה בְּכַדֵי לְמִלְאוֹת פְּנֵי תְּבַל עוֹבְדֵי הַשֵּׁם וְגַם מִתְּיָבוֹת פֶּר"ו
וּרְב"ו ג"כ נִרְאָה כִּן דְּאֲפָקִי רַחֲמָנָא לְמִצְוֹת הַזֹּאת בְּלִשׁוֹן פֶּר"ו וּרְב"ו וְזֶה אֵינּוּ בְּכַח הָאֲדָם
כִּי הִרְבֵּה פְּעָמִים יִתְעַסְקוּ בְּחִיבּוּר וַיִּהְיֶה יָגַע לְרִיב וְהַצְּוִי הִיָּתָה מְהֵרָא וַיִּי לְהִיּוֹת ק"ח ל"ך
אש"ה וב"א עלי"ה.

כִּי זֶה בִּיכּוּלֵת הָאֲדָם וּבַחֲרֵתוֹ וּמִדְּאֲפָקִי בְּלִשׁוֹן פֶּר"ו וּרְב"ו הִנֵּה הוּא טַעַם מְפּוֹרְשׁ בְּתוֹרָה
וְצָרִיף כְּוֹנָה לְטַעַם הַזֶּה. וְזֶה נ"ל בְּכְוֹנֵת הַרְמָב"ם בְּסִפְרֵי מִצְוֹתָיו מ"ע רי"ב וְז"ל צְוֹנּוּ
לְפָרוֹת וּלְרַבּוֹת לְכוּנִין לְקִיָּים הַמִּין וְהוּא מִצְוֹת פֶּרִי' וּרְבִי' עכ"ל.

הָרִי שְׁפָתַב לְכוּי"ן לְקִיָּים הַמִּין וְאֵין דֵּי בְּכְוֹנָה לְקִיָּים מִצְוֹת בּוֹרָאוּ בְּלַבַּד בְּזוּלַת הַטַּעַם.
וּמִדְּסִיָּים הַרְמָב"ם וְהִיא מִצְוֹת פֶּרִי' וּרְבִי' נִרְאָה דְּאֲפָקִיָּה מְלִשׁוֹן פֶּר"ו וּרְב"ו שְׁפָתַבְנוּ
מִדְּנִצְטוּיָנוּ בְּלִשׁוֹן הַזֶּה דְּבַר שְׂאֵין זֶה בְּבַחֲרֵתֵינוּ נִרְאָה הַכְּוֹנָה בְּזֶה לְכוּנִין הַטַּעַם וְהַבְּנִין.

וְכִן נִרְאָה מְלִשׁוֹן הַטּוֹש"ע אַהֲע"ז ס' א' וְז"ל חִיָּיב כָּל הָאֲדָם לִישָׂא אִשָּׁה כד"י לְפֶרוֹת
וּלְרַבּוֹת. מִשְׁמַע ג"כ דְּצָרִיף לְכוּנִין בְּנִשְׂאוּ אִשָּׁה כְּדִי שְׂיִפְרוּ וַיִּרְבּוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְדֵי הַשֵּׁם
ע"פ תְּבַל וְכִן בְּסִי' כ"ה וְז"ל וְאִף כְּשִׂישְׁמֵשׁ לֹא יִכּוּנִין וְכו' אֱלֹא וְכו' לְקִיָּים מִצְוֹת בּוֹרָאוּ
בפ"ו.

וְשִׂיָּהּ לֹא בְּנִים עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וְכו' הָרִי כְּתִב שִׂיָּהּ לֹא בְּנִים וְכו' וְהַבְּנִין. הִנֵּה אַתָּה הָרִאָתָה
לְדַעַת שְׂצָרִיף לְכוּנִין לְקִיָּים מִצְוֹת בּוֹרָאוּ בְּזֶה וּלְכוּנִין הַטַּעַם לְהַרְבּוֹת זָרַע עוֹבְדֵי הַשֵּׁם י"ת:
(ב) וְזֹאת לְדַעַת אִם הוּא בְּזִמְן הָעוֹנָה הָאֲמוּרָה כְּנ"ל לְפִי חִיבּוּב.

הִנֵּה הוּא ג"כ מִצְוֹת ל"ת מְדַאֲרֵימָא צָרִיף לְכוּנִין שְׂעוֹשָׂה הַמְעַשָּׂה הַזֹּאת ג"כ שְׂלֵא יַעֲבֹר
עַל הַלְאוּ בְּתוֹרָה וְעוֹנָתָה לֹא יִגְרַע וְהוּא פְּשׁוּט עֵינִין במ"ש בְּהַקְדָּמָה: (ג) הִנֵּה כְּבָר כְּתִבְנוּ
דְּגַם במ"פ דְּרַבְּנָן צְרִיכָה כְּוֹנָה לְכַתְּחִילָה.

רַק הַחִיָּלוּק הוּא דְּבְּמִצְוֹתָהּ דְּאֲוֲרֵימָא אֲפִילוּ בְּדִיעֵבַד לֹא יִצָּא י"ח בְּזוּלַת הַכְּוֹנָה. וְהִנֵּה
לְפִי"ז בְּנִידוֹן דִּידֵן אִם לֹא כְּוֹנִין לֹא יִצָּא י"ח הִגֵּם שְׁהוֹלִיד בְּוֹבַת.

אבל קשה לפי"ז מהא דפסקינן הוי לו בנים בגיותן ונתגייר עמהם יצא עמהם ידי חובתו. ונהרי לא פינו ודחוק לומר דמגיירי בשפינו וגם אם פינו אז אין פוננתו פוננה.

דאו לא הי' מצוה ועושה עפ"י תורת ישראל וצ"ל כמש"ל בהקדמה. דדבר שיש בו הנאה לגוף בדיעבד יוצא גם בלא פוננה כמו אנסוהו לאכול מצה דיצא גם בלא פוננה הגם דהיא מ"ע מדאורייתא רק צריף שינע שהיום פסח והחיוב לאכול מצה וזאת היא מצה ה"נ כל העכו"ם יודעים החיוב מקיום המין ונדע בעת החיבור שזאת היא אשה.

הגם שפינו להנאתו לית לן בה יצא לנו מזה דבדיעבד יוצא י"ח במצוה הזאת גם אם פינו להנאתו הן בנישואין הן בחיבור רק שינע שמחויב במצוה וזאת היא אשה ממילא אם הוליד בן ובת בלא הודע כלל פגון מעשה דלוט עם בנותיו שהי' בעת השינה בלא הודע כלל לא יצא י"ח נ"ל: (ד) טעם המצוה בדברי מר"ן האריז"ל מבואר בס' הגלגולים בפ"א י"ב ונ"ל, הנה פבר בארנו וכו' ענין אותן הז' מלכי אדום שגאצלו קודם האצילות ומתו בסוד בונה עולמות ומחריבן ואח"כ נתבררו.

והטוב שבהם הראוי לאצילות עלה לאצילות והראוי לבריאה וכו' וכן חלק הראוי לכל הנבראים שבכל העולמות וכו', ומהפסולת של אותן ז' מלכים נתהוו כל הקליפות הנק' אדם בליעל כי גם את זה לעומת זה וכו'.

והנה פשפרא הקב"ה את אדה"ר בירר החלק של הנפשות והרוחות והנשמות שהי' מעורבין עם אותו הרע של אותן הז' מלכים (שהרבה ניצוצי קדושה נשארו מעורבים פונדע מבחי' רפ"ח ניצוצין) ולקחם ועשה מהם נשמות אדה"ר כללה מפל הבחינות וכו' כל הנפשות והרוחות והנשמות כולם היו פלולים באדה"ר בעת שנברא יש נפש שתלוי בראשו של אדם ויש בעיניו וכו' כל הנשמות שהם מצד הטוב פלולות בו ותלויות בו ואחר שחטא ועירב הטוב ברע וכו' פשאכל מעה"ד טו"ר עירב הטוב ברע ונתערב הטוב של אדה"ר ברע של הקליפות וכו'.

כי פחו שפל הנשמות ישראל היו פלולים באדה"ר רמ"ת איברים שבהם תלויים כל נשמות הטוב פן כל רמ"ח איברים שבאדם בליעל פלולים רמ"ח איברים שבהם תלויים כל נשמות הרע וכשחטא אדה"ר ואכל מעה"ד טו"ר נתערבו יחד ונתלבשו אותו הנשמות הטובות וכו' באותן שבאדם בליעל כל אבר בתוך אבר פמוהו הא כיצד ראש בתוך ראש וכו' פמו שהשכינה נכנסה לגלות פי' שמתלבשת בתוך י"ם דמסאבותא פן נשמות הצדיקים גלו ונתלבשו תוך הרע וכו' ובכל דור ודור יוצאין הנשמות הטוב מתוך הרע ההוא ובאין לעוה"ז ע"י מצות פרי' נרבי' שצננו הקב"ה לטעם זה והבינהו.

וכפי שהוא אותו הדור פן כפי ערוך שהוא יוצאין הנשמות מהקליפות פעמים מאבר הראש וכו' וכאשר יוגמרו כולם להתפאקן וכו' ואפילו טוב דרגלין וכו' פדין יימי משיחא וזה הרמז בפ' פקודי עד דמטא רגלין ברגלין והנה בדרא בתראי דמלכא משיחא.

פבר יוגמר עוד להתברר קומת אדה"ר ולא נשאר כ"א העקביים שלו וכשיגמרו להתברר אז יבא משיח וכו' וזש"ה אשר חרפו עקבות משיחא ואמר ז"ל בעקבות משיחא חוצפא יסגא לפי שאברי העקביים הם חומרניים מאוד וחשוכין לכן הניתנים שם הם יותר חומרניים לכן חוצפא יסגא וז"ש רז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף ופי'.

לְכֹה גִלְתָּהּ הַשְּׂכִינָה כְּדֵי לְלַקֵּט כֹּל אוֹתָן הַנִּיצוּצוֹת עַכ"ל הַכֹּל תְּלוּי בִּיְדֵי אָדָם לְפִי שֶׁהָאָדָם עֲצָמוֹ הוּא אֲשֶׁר גָּרַם זֶה וּלְכֹל מִי שֶׁקִּלְקַל צָרִיף לְתַמּוֹן וּלְכֹן נִצְטוּיָנוּ בַּפ"ו וְשֶׁנִּקְדַּשׁ עֲצָמֵינוּ בְּשֵׁעַת הַזְיוּג כְּדֵי שְׁנוּכַל לְהַמְשִׁיף וּלְהוֹצִיא מִשָּׁם אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת וַיִּתְּבַרְרוּ מִן הָרַע.

וְלִהְיוֹת שְׁבַעֲוֹנֵנוּתֵינוּ אֵין אָנוּ נִזְהָרִים בְּזֶה לְגַמְרֵי לְכֹן נִמְשָׁכִים הַנְּשָׁמוֹת מֵעַרְבִים קֶצֶת מִן הָרַע וּז"ס הַיִּצְהָר הַנִּבְרָא עִם הָאָדָם וּלְכֹן צָרִיף לִיזְהָר כֹּל יָמָיו לְהַפְרִיד מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הָרַע שֶׁנִּשְׁאָר בִּי נִזְהָר ע"י מַעֲשָׂיו וְעַל כֵּן זֹאת לֹא יִסְפִּיק לְהַפְרִידוֹ לְגַמְרֵי עַד יוֹם מוֹתוֹ כִּי אִזּוֹ נִרְקַב הָרַע בְּתוֹךְ עֶפֶר וּמִסְתַּלֵּק וְהוֹלֵךְ לוֹ וְכוּ' וְהִנֵּה מִיּוֹם שֶׁחֲטָא אֲדָה"ר תָּמִיד כֹּל מַחֲשַׁבְתֵּינוּ וּמַעֲשֵׂינוּ, כְּדֵי לְהוֹצִיא וּלְהַמְשִׁיף הַנְּשָׁמוֹת הֵהֵם מִתּוֹךְ הַקְּלִיפּוֹ' ע"י מַעֲשֵׂינוּ בְּסוּד תְּנוּ ע"ז לְאֱלֹקִים.

וְאֵלוֹ הַיִּינוּ צְדִיקִים וְשָׂבִים בְּתְשׁוּבָה גְמוּרָה הִי' בָּנוּ פָּח לְהוֹצִיא כֹּל הַנְּשָׁמוֹת הֵהֵם שֶׁבְּקִלְפוֹת בְּרָגַע אֶחָד וְתִיכָף הִי' בָּא מְשִׁיחַ. וְכוּ' אֲמַנְם חֲטָאֵתֵינוּ ***(הִגָּה מִה נִכְבָּד וְנִעִים לְפִי"ז מִה שֶׁהִבְאִתִּי לְעֵיל בְּשֵׁם דּוּדֵי הַקְּדוּשׁ זְצִלָּה"ה שֶׁלְכָף לֹא תִיָקֶנוּ בְּרָכָה עַל הַמַּצְנָה הַזֹּאת לְפִי שֶׁא"א לָנוּ כְּעַתְּ בְּלֹא צִיּוּחֵי יִצְהָר וְלִכְאוּרָה הַטַּעַם אֵינוּ מוּבָן.

דֹּא"כ לֹא יִכְרַף הָאָדָם בְּשׁוֹם מַצְנָה כְּשִׁינְדַע בְּנִפְשׁוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲדִינֵין אֵיזָה שְׁמֵץ גְּאוֹת וְעֲשֵׂה לְשֵׁם פְּנִי' וְכִיּוֹצֵא וְגַם קָשָׁה לָמָּה תִּיָקֶנוּ בְּרָכוֹת בְּשֵׁעַת גִּשׁוּאֵין כִּיּוֹן דֹּא"א בְּלֹא יִצְהָר וּלְפִי הַנְּ"ל יוֹבֵן הֵיטֵב כִּיּוֹן דַּע"י הַיִּצְהָר וְנִמְשָׁף עִם הַנְּשָׁמָה הַטּוֹבָה גַּם חֵלֵק מִן הָרַע אִם הֵיךְ מִתְּבַרְכִין הִי' מִתְּבַרְכֵי ג"כ הָרַע הַנִּמְשָׁף וְהִי' קָשָׁה בְּיוֹתֵר לְהַפְרִידוֹ אִם ע"כ הַקְּפִידָא הוּא דְּנֹקָא שֶׁלֹּא לְכַרְף בְּעַת הַזְיוּג כִּי אִזּוֹ הוּא זְמַן הַהַמְשָׁכָה מִשֶׁא"כ בְּשֵׁעַת גִּשׁוּאֵין אֲדַרְבָּא הַמִּתְּבַרְכֵי בְּאַרְצֵי יִתְבַרְכֵי בְּאֱלֹקֵי אֲמֵן וְהַבּוֹ:**) וְכוּ' וְהִנֵּה כְּשֶׁיִּכְלוּ כֹּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת לְצֵאת חַתּוּף הַקְּלִיפּוֹת הַנִּקְ' מִנֵּת אִזּוֹ תִצָּא מִשָּׁם הַשְּׂכִינָה הַגּוֹלָה בִּינֵיהֶם הַמְּחִי' אוֹתָם וַיִּשְׁאָרוּ (הַקְּלִיפּוֹת) מֵתִים וַיִּבְלְעוּ וַיִּאֲבָדוּ וּז"פ בְּלַע הַמְּנוֹת לְנִצְחַת הַקְּלִיפּוֹת הַנִּקְ' מוֹת וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁהִנֵּה בְּשֵׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה אֵלָּא שֶׁבְּעֲשִׂיית הַעֲגָל וְכוּ' כְּפִי עֲרַף גְּדוּל הַנְּשָׁמָה כֵּן הוּא הִיא נִטְבַּעַת בְּעַמְקֵי הַקְּלִיפּוֹת וְהַחֲצוּנִים מִשְׁתַּדְּלִין מְאֹד בְּכֹל מַאֲמָצֵי כְּחֵם לְטַנְפָּה בְּכֹל מִינֵי טִינוּפוֹת כְּדֵי שֶׁתִּשְׁאָר תָּמִיד בְּרִשְׁתָּם לְהִיּוֹת נִהְגִים מִמֶּנָּה (שֶׁהַמּוֹת הַנְּשָׁלַח אֵל הַנְּשָׁמָה מִהַשְּׂכִינָה הֵם נִיזוּנִים מִמֶּנָּה), וְהִנֵּה הֵם מִתְּיַרְאִים שְׁמָא ע"י צְדִיק גְּמוּר יוֹצִיאָה מִבִּינֵיהֶם בְּעַת זְיוּג הַנִּזְכָּר וּלְכֹן קוֹדֵם שֶׁמוֹצִיאָה הַצְּדִיק וְכוּ' מִה הֵם עוֹשִׂים כְּשֶׁהֵם רוֹאִים אֵיזָה מְקוֹם פְּגוּם עַד מְאֹד אִזּוֹ הֵם מוֹצִיאִין אֶת הַנְּשָׁמָה הַעֲצוּמָה הַהִיא מִשָּׁם כְּדֵי שֶׁתִּפְגַּס שָׁם וְאִזּוֹ (הֵם חוֹשְׁבִים) לְסִיפּוֹת הַיּוֹתֵה בְּמְקוֹם הָרַע יִחַטֵּיאָנָה וַיִּקְלַקְלָנָה יוֹתֵר מִבְּתַחֲלֵה וּמִחֲזִיר לֵידָם פְּגוּמָה כְּבַתְחִילָה וְעִי"ז תַּעֲמוּד בְּיָדָם תָּמִיד וְכוּ' וְהֵם חוֹשְׁבִים כִּי בְּהִיּוֹת הַנְּשָׁמָה הַקְּדוּשָׁה הַהִיא בְּמְקוֹם הַגְּרוּעַ כְּגוֹן בְּכֹן אָדָם רִשָּׁע גְּמוּר אוֹ בְּגֵר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ שֶׁעֲדִינֵין הִיא בְּרִשׁוּתָהּ וְכִבָּר נִתְיַאֲשׁוּ מִמֶּנָּה (ר"ל שֶׁאֵינָם רוֹדְפִים כ"כ לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַחֲטִיא בְּחוֹשְׁבֵם שֶׁמִּמֶּלָא יִנְמָשֵׁף אַחֲרֵיהֶם) נ"ל וְחוֹשְׁבִין שֶׁאֵין לָהּ עוֹד תְּקוּמָה וְלִהְיוֹת כִּי הַנְּשָׁמָה הַהִיא עֲצוּמָה וְקַדוּשָׁה הִיא מִתְּעוֹרְרָה וּמְטִיבָה מַעֲשֵׂי' וְנִפְרָדַת לְגַמְרֵי מִן הַקְּלִיפָה וְלֹא דֵי בְּזָה אֵלָּא אֲדַרְבָּא מְבִיאָה נִיצוּצוֹת אַחֲרוֹת עִמָּה וּמוֹצִיאִין מִעַמְקֵי הַקְּלִיפּוֹת.

וְזֶה עֲנִין אֲבֵרָהֶם אֲבִינוּ ט"ה שֶׁהִנֵּה בֵּן תְּרַח וְכוּ' וְאֲדַרְבָּא נְאֻמַר בּוֹ וְאֵת הַנְּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחַרְוֹ וְכֹל גִּירֵי הַצְּדִק כְּגוֹן רוּת וְתָמָר וְרַחֵב וְכֹל מַלְכֵי בֵּית דָּוִד וּמְשִׁיחַ וּר"ע וּר"מ וְכוּ' הַעוֹלָה מִזֶּה כִּי הַנְּשָׁמָה בְּיוֹתֵר עֲצוּמָה הִיא מְטִבְעוֹת עִמָּהֶם בְּקִלְפוֹת וְהַיִּצְהָר שֶׁלָּהּ גְּדוּל

עד מאוד (אין זה סותר למ"ש לעיל שמתנייראים מהנשמה הלזו וכפי שפי' שאינם רודפים כ"כ להחטיאה.

פי מתחילה אינם רודפים כ"כ אחרי' אבל אח"כ בראותם השתדלות הנשמה לצאת מרשותם. אז הם רודפים ביותר אחרי' להשיגה ולהחזירה נ"ל) ולכן אין לתמוה על דוד וכו' גם בזה תבין למה יהיה צדיק בן רשע וכו' עכ"ל המצטרף לענינו ***(הגה ומעטה בין והתבונן הגם שנוצטוינו דוקא לקדש א"ע בשעת מעשה ושתהי' הפנונה קדושה בכדי להמשיך הנשמה שתבוא אל הקדושה עכ"ז גם מי שלא קידש)**.

(ה) ונ"ל מרן בטעמי המצות מצות פ"ו נתבאר אצלנו בשער הגלגולים פ"א לברר הרפ"ח ניצוצין שבתוך הקליפות נוגה ולהחזיר אל הקדושה (טעם למה צריכין לקדש א"ע בשעת הזיווג) והנה האב והאם ***(א"ע יצא י"ח המצנה המחונית מדאורייתא וכמש"ל הדיבור ולפי הדברים הנ"ל יוצא בטוב טעם דלפעמים גם פחותי הערף גורמים להמשיך נשמות גבוהות מחמת טעות החיצונים הגם שבודאי טובה גדולה אל הנשמה הנמשכת כאשר יקדש א"ע כאשר יתבאר בסמוך והוא דבר חיוב אל האדם עכ"ז בדיעבד יצא י"ח ויתבאר עוד אג"ה ע"כ הג"ה:)** נותנים מצד רוחם בשעת הזיווג ב' פסויים לנשמות א' מן האב וא' מן האם פי הנשמה שיהי' הולד הוא מחו"ג רזין עילאין (רצ"ל הנשמה הוא מזיווג העליון דזו"ן כפיכחול ג"כ הלכוך הוא בחי' הסודים מן האיש מ"ד.

והאדם הוא בחי' הגבורות מן האשה מ"ן) והלבוש מאביו ואמו ולבוש זה מסייעו לעשות מצוה פי הוא א נו יכול לעשותם שהוא קטן ובפרט אם הוא מגולגל פי אין עונותיו מניחים לעשות מצות וצריך סעד לתמכו בזה הלבוש וכן אם הנשמה חדשה היא ולא הורגלה להיות בעוה"ז.

באופן פי המסייעו אינו רק זה הלבוש. ואפילו השפע שנותנין מן השמים הוא ע"י הלבוש וזה הענין שנתפות האדם עם אשתו בולד.

ובזה תבין פמה החמירה התורה על האדם לקדש א"ע בשעת תשמיש פנודע ואם יקדש האדם א"ע ימשך בנשמה ההיא לביש קדוש שע"ז יזכה לעבוד את ה' אעפ"י שהיא נשמה גדולה צריכה אל קידוש אביו ואמו בשעת תשמיש להוציא לו לבוש מעולה ולא יהיה לבוש זה סיבה לחטא דנגמת יצה"ר נמצא שאם יחטא הבן העונות ***(כאן יש השמטה עיין בסוף הספר)** הוא תהו ושמוון ושם הוא מדור הקליפות שלא נכללו ברזא דדיוקנא קדישא דאדם ולכן תמיד הם מבקשים להרוס הבגין ולהיות מקום תהו ושמוון ודיורא דילהו במקום מדבר ושמוין כמד"א ושאינה יופת שער וכבר נודע שפעת שבירת הפלים נפלו ניצוצי קדושה אשר שלטה בהם רזא דמחשבה במקום תהו שהוא הסט"א וזהו עבודת האדם שצריך להעלות אותן ניצוצות ממקום מדבר למקום יישוב שע"ז נה"ק עולים בסוד מ"ן לזו"ן והם מחדשים אותם ונעשה מהם ציורים של קדושה למעלה במקום ששלטה דם רזא דמחשבה כמ"ש בסו"ד כף עלה במחשבה וז"ס מצות פ"ו שמבנאר בזהר שהוא להרבות הדמות וצלם אלקים פי כל מי שמקדש א"ע קודם הזיווג ומכוין לעשות יחוד למעלה לזו"ן ע"י תפלתו שצריך להתפלל קודם הזיווג כמ"ש לקמן וע"י פנונתו הוא מעלה אותם ניצוצות ממקום תהו שהוא הסט"א למקום ישוב שהוא הקדושה ואז מתרבה הדמות וצלם אלקים בסוד המחדש בטובו בכל יום תמיד

מעשה בראשית וזה היה פוננת המאציל תחלה שכ"מ ששלטה שם רזא דמחשבה לא ידח ממנו נדח כי לא לתהו בראה רק לשבת יצרה שיחזרו כל הניצוצות ממקום תהו למקום יישוב ומי שלא קיים מצנה זו הרי הוא ממעט הדמות והצלם וכמו שהוא אינו מהדר להחזיר נה"ק מן הסט"א למקום קדושה פה נשמתו וכו' אינו עולה למקום קדושה ואינו נכנס במחיצתו של הקב"ה ואם יש לו זכות הוא חוזר לבא בגלגול לתקן מה שעיונות (לא הבנתי דברי הרב בזה שכתב ואם יש לו זכות חוזר וכו' כי לכאורה בהכרח יבא בגלגול עכ"פ פיון שהוא מ"ע ולא קיימם ה"ה מחוסר אבר וכמש"ל בשם מרן ז"ל) כי זה הוא תכלית בריאת האדם ועבודת בוראו לעשות רצון קונו וכיון שאינו עושה רצון בוראו הלא לתהו בראה לכן הגדיל בזה עונש מי שאינו רוצה לקיים המצנה זו והנה פשמעלה האדם ע"י פוננתו הנה"ק אם הם עולים בסוד מ"נ ועי"ז היא באה אל המלך ומזדווגה עמו שהוא סוד העונה ועי"ז היא מקבלת שפע אור מלמעלה שהוא מזונה מזון רוחני קדוש בסיד הפתוח ממרחק תביא לחמה וזהו שארה שהיא מזונה ואותם ניצוצות נעשה מהם ציור קדוש ומלבוש אל השכינה וזהו פסוטה וז"ס שארה פסוטה ועונתה לא יגרע ואם שלשאלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף שבריאתו היתה חנם ובצאת נשמתו אינה נהנה מזיו השכינה שהכל נכספים להנות ממנה וזהו אין כסף וכו' ודי בזה עכ"ל דוק בדברים אלו ותמצא שהם כדברינו ממש והכל עולה בקנה אחד ואתה תבחר והקרוב (ו) בהיות פוננתי בכל מצנה לכאר חלקי מחשבה דיבור ומעשה מפי סופרים ומפי ספרים אעתיק לה בחלק המחשבה בטעם המצנה דברי הקדוש הנה"ק ז"ל רק מעט מזער עם קצת ביאור באיזה מקומן כי אין מדרש בנא חידוש ז"ל בספרו הגדול א"ל רבי אמור לי אחר שנאצלה העטרה (היא הנק' מדת המלכות) ועד שבא להתחבר עם הת"ת כב"פ ונראים שניהם גוף אחד אז מה שם תקרא להם א"ל אד"ם שנאמר ויקרא את שם אדם (מבואר הדבר בכתבי מר"ן ז"ל אד"ם בגי' מ"ה הס' הוי' במקלוי אלפין והנה המקלוי לבד בגי' חו"ה הוא האשה והנה שניהם יחד הפשיט עם המקלוי שהוא הנו"ק (כי כל מקלוי יורה הני"ק פנודע) בגי' אד"ם ושארז"ל שאינו נק' אד"ם אם אין לו אשה וזה יש לפרש מ"ה אד"ם ותדעהו רצ"ל אדם היא בגי' מ"ה הוא השם הנה עם המקלוי פ"כ ותדעהו (רצ"ל) תחברהו מלשון וידע אדם וכו') וכשהזכר לבדו והנו"ק לבדה א"ל אז נק' הנו"ק חצי הגוף א"ל והזכר (ר"ל כשהוא לבדו) א"ל אה"נ ואין הברכה שירה בעולם אלא ביום שמתחברין והם אד"ם שלם ואז עליונים ומחתונים בשמחה.

הראית בני מיימי שמחה גדולה יותר מזו רק בזמן שהמלכה מתחברת עם המלך אז השמחה רבה בעליונים וגם בתחתונים כי אז המלך שלם (נ"ל בעת החיבור כ"א מרם נק' אד"ם וב"פ אד"ם בגי' מלך שלם) הכל בזמן שהוא חצי מלך לא יבא טו"ב בעול"ם (טיב הוא היסוד אמרו צדי"ק פי טו"ב עול"ם היא מלכות) פי מחסרין לא יבא מקלוי וכן הדבר בעולם חסר לא יבא טובה רק באדם שלם ובעולם שלם יבא הטוב והברכה ונתעוררו חו"ל לומר סודות ורמזים בנבר זה ואמרו השרוי בלא אשה שרוי בל"א טו"ב שהטוב היא חלו"ן (היינו צינור היסוד המשפיע ונ"ל דז"ס ויפתח נ"ח רזא דברית חלו"ן התיבה וכו' הבן הענין כי אכ"מ להאריך חלו"ן בגימט' הגו"ף פי ע"י חלו"ן הנה הוא הגו"ף השלם ובזולת זה חצי גוף כמש"ל) ואחר שהת"ת בלא אשה שאין לו רשות לתת לה ברכה א"כ מה צורך לו בחלו"ן שנק' טוב זהו שרוי בלא טו"ב בל"א עז"ר פי בעד

הַעֲטָרָה יוֹרֵד הַשֹּׁפֵעַ בַּת"ת (נ"ל פִּירוּשׁוֹ פִּי הַשֹּׁפֵעַ הַגְּדוּלָּה שְׂיֹרֵד אֶל הַת"ת לְצוּרָה חַיִּוֹת וְהַשֹּׁפֵעוֹת כֹּל הַעוֹלָמוֹת כִּי כְּשֶׁמִּשְׁפִּיעַ לְמַלְכוּת שְׁמִי"ם מִשָּׂא"כ בְּהַעֲדָר הַיְחוּד אֵינּוּ מְקַבְּלִים הַשֹּׁפֵעַ הַעֲלִיּוֹנָה רַק מֵעַט הַמְצַטְרֵף לְעֲצָמֵיּוֹתוֹ כְּבִיכּוֹל.

וּז"ש נִשְׁבַּע הַקַּב"ה שְׁלֹא יִפְגַּס בִּירוּשָׁלַיִם שָׁל מַעֲלָה עַד שְׂיִכְנַס בִּירוּשָׁלַיִם שָׁל מַטָּה. וּז"ש הַקְּדוֹשׁ כִּי בְּעַד הַעֲטָרָה רַצ"ל בְּשִׁבִיל הַעֲטָרָה הַיְיָנוּ מְלָכוֹת יוֹרֵד הַשֹּׁפֵעַ בַּת"ת וְזֶהוּ בְּלֹא עוֹז"ר אוֹתִיּוֹת זַר"ע הַנִּשְׁפָּע מֵהַמוֹחַ וְעַיִן בְּסִפְרָא מְאוּרֵי אוֹר עֲרַף עוֹז"ר"ח) בְּלֹא שִׁמְחָה כִּי הֵישׁ עֲלֵבוֹן וְאוֹנָאָה כְּמוֹ בְּזִמְן שְׁהָאִשָּׁה אֵינָה אוֹהֶבֶת אֶת בְּעֵלָהּ וְהַבְּעֵל אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֵין לָהֶם רְשׁוֹת לְהַתְחַבֵּר עִמָּה (נ"ל בִּיח"ד צ"ל) נ"ל פִּירוּשׁוֹ כִּי שִׁמְחָה נִקְרָא הַמְּלָכוֹת כַּמ"ש בְּזֶהר בְּלֶק פְּדִיפְקוֹן יִשְׂרָאֵל מִן גְּלוּתָא שְׂכִינְתָא נִפְקָא עִמָּהוֹן וְכוּ' הַה"ד כִּי בְּשִׁמְחָה תִּצְאוּ וְכוּ'.

וּבְזֶהר בְּמִדְבָּר וְנ"ל בְּשִׁמְחָה דָּא כַּנ"י וְכוּ' וְעַיִן בְּמְאוּרֵי אוֹר עֲרַף שִׁמְחָה. כֹּל שִׁמְחָה הִיא וּבִשְׂר"ר וַיִּי"ן שְׁהֵם הַגְּבוּרוֹת הַמְּתַמְתְּקִים ד' פְּעָמִים אֲלֵקִים עִם ד' כּוֹלָלִים בְּגִי' שְׁמ"ע.

נ"ל דפ' אֲלֵקִים כְּבִיכּוֹל אַרְבַּע יְסוּדוֹת הַקְּדוּשִׁים הַרוּחָנִיִּים דְּנו"ק הַמְּתַמְתְּקִים ע"י הַחִיבוּר בְּקַבְּלֵם הַחֲסִדִּים דְּדוּכְרָא וְנִכְלָלִין יַחַד מְזַה בְּאֵי הַשִּׁמְחָה ע"כ שִׁמְחָה הִיא הוּא עִם ד' כּוֹלָלִים לְהוֹרוֹת הַכְּלָלוֹת וְהַחִיבוּר וְהַיְיָה כְּשֶׁאֵין אֵהָבָה כְּבִיכּוֹל שֶׁה"ס הַחֲב"ד מְהִיכֵן יִמְתְּקוּ הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁה"ס הַשִּׁמְחָה הַבֵּן הַעֲנִין בְּלֹא בְּרָכָה בְּמָקוֹם שְׂאֵין שִׁמְחָה הִיא אֵין שְׁמ בְּרָכָה (נ"ל עפ"י מַה שֶׁאֵרֵז"ל שְׁהֵי"ן דְּוּנְקָא קוֹבַע בְּרָכָה לְעֲצָמוֹ.

וּכְבָּר כְּתִבְנוּ שֶׁהֵי"ן ה"ס גְּבוּרוֹת מְמוֹתְקוֹת וְאֵם אֵין יִין אֵין כְּפֹאן קְבִיעוֹת בְּרָכָה. וּבִס' מְאוּרֵי אֵיךְ בְּרָכָה מִצַּד אֵימָא עֵילָאָה בְּרִיכָה הַעֲלִיּוֹנָה שְׁשֵׁם מִימֵי הַחֲכָמָה נְאֻסְפִים לְתוֹכָהּ הַמְּבָרְכֵת לְמַלְכוֹת בְּרִיכָה הַתְּחַתּוֹנָה וְהֵם ק' בְּרָכוֹת כִּי ס"ג וּל"ז בְּגִי' ק' וְכַנְגְדֵן בְּמַלְכוֹת ק' אֲדִנִּים לְקַבִּיל ק' בְּרָכוֹת עַכ"ל וְהַיְיָה תְּחַתּוֹנָה עֵיקַר שְׁוֹרֵשׁ הַשִּׁמְחָה בְּאָה מְאוּרֵי הַעֲלִיּוֹנָה אֵם הַבְּנִים שִׁמְחָה וּמַעֲתָה תְּחַתּוֹנָה אֵם אֵין שִׁמְחָה אֵין בְּרָכָה.

הַבֵּן הַעֲנִין) בְּלֹא כְּפָרָה שְׁזַה לְבַדָּה וְזֶה לְבַדָּה וַיִּשׁ יִנְיָקָה מְכוּחֹת הַטְּוִמָאָה וְהַכְּפָרָה מְלִשׁוֹן קִינוּחַ כְּעֲנִין אַכְפָּרָה פְּנִי אֶקְנַח רְוַגְזוֹ (נ"ל כִּי עַל יְדֵי הַיְחִיד מְתַמְתְּקִים הַגְּבוּרוֹת ע"י הַחֲסִדִּים מִשָּׂא"כ בְּהַעֲדָר הַיְחוּד אֵז לּוֹקְחִים הַחִיצוֹנִים רְשׁוֹת כְּבִיכּוֹל לְפַעֲוֹל הַדִּין כִּי הֵם רְצוּעֵי לְאֵלְקָאָה לְחֵיבְיָא וְזֶהוּ נִק' יִנְיָקְתָם וְהַיְיָה כְּפָרָה הוּא כַּפ"ר ה' הַה"א ה"ס ה' אַחְרוֹנִים כַּפ"ר בְּגִי' מִצַּפ"ץ וְגִי' אֵלְקִי"ם דְּיוֹדִין וְגִי' בְּרַחֲמִים הַבֵּן הַעֲנִין אֲלֵקִים ה"ס הַגְּבוּרוֹת וְהַדִּינִים.

מִצַּפ"ץ ה"ס הוִי' בְּחִילוֹף א"ח ב"ש וְהוִי"ה הוּא סוּד הַחֲסִד וְנִתְּהוֹנָה בְּרַחֲמִים שֶׁה"ס הַמְּתַמְתְּקֵת הַדִּין בְּחֲסִד שֶׁה"ס הַרְחָמִים ר"ח בְּגִימ' יִצַח"ק. מִי"ם סוּד הַחֲסִד ע"כ רַחֲמִים ה"ס הַמְּתַמְתְּקָה וְהַתְּכַלּוֹת הַבֵּן הַעֲנִין) וְהַכֵּל נְרַמְזו (רַצ"ל כֹּל הַעֲנִינִים הַלְלוּ נְרַמְזִים בַּתּוֹרָה בְּטוֹב (רַצ"ל מַה שְׁאֵמְרוּ שְׁרוּי בְּלֹא טו"ב נְרַמְזו בַּחֲוָרָה) אֲמַר לֹא טו"ב הֵיּוֹת אֲדָם לְבַדּוֹ.

בְּעוֹז"ר אֲעֲשֶׂה לוֹ עוֹז"ר כְּנִגְדּוֹ. בְּשִׁמְחָה אֲמַר וְשִׁמְחָת אֶתָּה וּבֵיתָךְ.

בְּבְרָכָה אֲמַר לְהַנִּיחַ בְּרַכ"ה אֶל בֵּיתָךְ בְּכַפְרָה אֲמַר וְכַפֵּר בְּעַדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ. וְתָנָא אֲחַד הוֹסִיף רְמֵז גְּדוֹל וְסוּד נִפְלָא וְאֲמַר אַף בְּלֹא חַיִּים וְכַוְנָתָם הַהַתְּחַלְקוֹת הַשֹּׁפֵעַ חֲסָרוֹן חַיִּים.

והרמזו ראה חיים עם האשה אשר אהבת (נ"ל פירושו חיים נק' המוחין. מוחין דגדלות שע"י בָּאָה הזיווג פִּינָד טפת המוח ע"כ נקרא היסוד ח"י בכסו אָבֵר ח"י והם חיי המלך אֶהֱיָה הַנְּיָה אֵהִי"ה בגימ' חיים פִּידוּעַ מְכַוֶּנֶת תְּפִילִין סוּד הַמּוֹחִין אֲשֶׁר הַמְּנִיחֵן מֵאַרְיָה יָמִים בְּחַיִּים ע"כ בְּהַעֲדָר הַיְחוּד הוּא חֶסֶד הַחַיִּים ח"ו וז"ס רָאָה חַיִּים דִּינִיקָא עִם הָאִשָּׁה הַבֵּן הַעֲנִין וַיִּנְעַם לָהּ) וְכָא תִּנָּא וְהוֹסִיף אַף מְמַעַט אַחַד הַדְּמוּת שְׁנַאֲמַר כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹקִים כּו' וְכַתִּיב בְּתַרְגּוֹן וְאַתֶּם פָּרוּ וּרְבוּ וְהַפְּנוּנָה מֵאַחַר שֶׁהוּא הַדְּמוּת וְהַת"ת הַצֶּלֶם א"כ מְמַעַט הַצֶּלֶם מֵהַדְּמוּת כִּי שְׁנֵיהֶם מְשַׁפְּיעִים בְּעוֹלָם הַשָּׁפֵל.

עפ"ז אֲמַרְנוּ דִּידוּעַ דְּנִתְגַלָּה לְנוּ בְּגִילּוּי הַחֲכָמָה הַנִּפְלְאָה מְעוֹלָם הַתִּיקוֹן וְהַמְתַּקְלָא בְּחַי הַפְּרָצוּפִים ע"י מְרֹן הָאַרְיָה"ל בְּשֵׁנֵת שֵׁל"ה נִשְׁאַר מְשֻׁנוֹת הָעוֹלָם מְנִין הַסֵּת"ר. מְנִין אֲד"ם בְּצֶלֶם וּבְדְמוּת וְחֲכָמִי א"י לֹא רָצוּ לְגַלוֹת הַחֲכָמָה הַזֹּאת עַד שֶׁנֶּחַ ש"ץ נִשְׁאַר מְשֻׁנוֹת עוֹלָם ית"ר (וְהַחֲוֹלְקִים עַל הַחֲכָמָה הַלְזוּ כַּת אֶפִּיקוֹרְסִים כּוֹנְנֵי חֵיצוֹם עַל ית"ר) מְנִין צֶלֶם דְּמוּת הוּא עֲנִין תִּיקוֹן הַמְתַּקְלָא צֶלֶם וְדְמוּת אָדָם כְּכֹיכֹל הַשֵּׁי"ת יִרְאַנוּ נִפְלְאוֹת וְאֵל יֹאמַר פִּינוּ דְּבָר שְׁלָה פְּרָצוֹנוּ).

גַּם שְׁנֵי הַלְשׁוֹנוֹת תִּנָּאִים אַחֲרֵים וְאַמְרוּ בל"א חוּמ"ה שְׁאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת בְּשַׁעַר וְאִינָה מְנַחַת שׁוּם כַּח מְכֹוּחוֹת הַטְּוִמָאָה לִיכְנֹס פְּעֻנָן נִקְבָּה תְּסוּבָב גְּבָר וְאַחַר שְׁאִין לוֹ אִשָּׁה נִכְנָסִים כּוּחוֹת הַטְּוִמָאָה (עֵינֵן בְּסִפְרָא מְאוּרִי אֹר חוּמָה נִקְרָא הַמְּפִיֵת הַשְּׁרוּי בְּלֹא אִשָּׁה שְׁרוּי בְּלֹא חוּמָה נִקְבָּה הַסּוּבָב גְּבָר וְכו' אֲנִי חוּמָה חוּמָה נִק' אֹרוֹת מְקִיפִים עַכ"ל וְנ"ל דְּבַעַת הַיְיָחוּד מִחֲפָשְׁטִים וּמְכַסִּים הָאוֹרוֹת וּמְקִיפִים וְאִינָם מְנִיחִים לִינִיק הַחֵיצוֹנִים.

וּבִיאֹר נְתִיב חוּמָה בְּגִי ט"ן ז"ס שֵׁאֲרִז"ל טַב לְמִיתֵב ט"ן ד"ו) בְּלֹא עוֹש"ר שְׁנַאֲמַר אִשָּׁת חֵיל וְכו' בְּטַח בָּהּ לֵב בְּעֵלָה וְשֵׁל"ל לֹא יִחְסֵר. וְהַפְּנוּנָה כְּשֵׁה"ל בְּשֵׁהִיא עֵטֵר"ה עִם בְּעֵלָה לֹא יִחְסֵר שְׁפַע וּבְרָכָה לִירָד (הַנְּיָה לְפִי דְבָרֵי הַקְּדוֹשׁ פִּי הַפְּסוּק פֶּה הוּא בְּטַח בָּהּ ל"ב רצ"ל בָּהּ שֵׁנִק' לֵב בְּטַח בְּעֵלָה וְתִיבַת ל"ב אִינָה סְמוּכָה לְתִיבַת בַּעַל"ה.

וְהַתּוֹרָה כְּפִשְׁטִישׁ יְפוּצִץ סְלַע אֲמַרְתִּי פִּי הַפְּסוּק בְּאִנְפֵן אַחַר. בְּטַח בָּהּ לֵב בְּעֵלָה שְׁעַמִּידָתָה נִגְדַּד הַל"ב נִגְדַּד הַחֲזָה בַח"ת דִּידִן'.

וְשֵׁל"ל לֹא יִחְסֵר הַיְיָחוּד פְּנִים בְּפְנִים ב' פְּעָמִים פְּנִים בְּגִי שְׁלָל וְזֵהוּ שְׁאֲמַר אוֹיֵב אֲרִדּוֹן אֲשִׁיג אֲחֻלֵּק שְׁלָל הַיְיָנוּ פְּנוֹנָתוֹ לְהַפְּרִיד הַיְיָחוּד ח"ו וְכֵן מְצִינּוּ בְּאִמּוֹ שֶׁל סִיכְרָא אֲמָרָה הֵלֵא יִמְצְאוּ יִחְלְקוּ שְׁלָל.

וּבְזֵה יֵשׁ לְפָרֵשׁ פְּנוֹנָת הַתִּנָּא בְּלֹא עוֹשֶׁר בְּגִי תִקְע"ו בְּגִימ' הַיְיָחוּד הַשָּׁלֵם הַיְיָנוּ יְסוּד מְלָכוֹת מְנִין תִּקְע"ו בְּרִיתוֹת שְׁנַכְרְתוּ עַל כָּל מְצֻנָה שְׁבַתוֹרָה וְהַנְּיָה הַשְּׁרוּי בְּלֹא אִשָּׁה שְׁרוּי בְּלֹא עוֹשֶׁר זוּלַת הַיְיָחִיד הַנְּיָל וְזֵה שֶׁהִבִּיא לְרֵאז' אִשָּׁת חֵיל וְשְׁלָל לֹא יִחְסֵר הַיְיָנוּ יְחִיד פְּנִים בְּפְנִים נ"ל) בְּלֹא עֵטְרָה לְבַעֲלָה שְׁנַאֲמַר אִשָּׁת חֵיל עֵטְרַת בְּעֵלָה וְהַפְּנוּנָה פְּשֵׁהִיא כְּלוּלָה עִם הַמְּרַכְבָּה הַעֲלִיּוֹנָה אֲזִי הִיא עֵטְרָה לְבַעֲלָה וְדַע כִּי שְׁמָה עֵטֵר"ה וְרָצוֹן וְבִי"ת (נ"ל) אַחַר שְׁתַּעֲיִין בַּס' מְאוּרִי אֹר עֵטֵר"ה עִם הָאוֹתִיּוֹת בְּגִי רַפ"ח כִּי ע"י מְתַבְּרִים הַרַפ"ח נִיְצִיצִין וְנִכְלָל בְּקַדוּשָׁה עַמִּש"ל בְּטַעַם הַמְּצֻנָה הַזֹּאת לְמְרֹן הָאַרְיָה"ל וְהַנְּיָה כְּשֵׁתַעֲמִיק וְתַעֲיִין בְּלִשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ שְׁאֲמַר בְּלֹא עֵטְרָה לְבַעֲלָה דְקָדַק לְבָאָר תִּיבַת לְבַעֲלָה וְלְכַאוּרָה הוּא שְׁפַת יְתֵר דְּגַם כָּל אִינָה לְבַעֲלָה הַדְּבָרִים אֲמֹרִים וְלִהְבִּין זֵה אֲעִתִּיק לָהּ לִשׁוֹן הַרַב

במאורי אור ונ"ל עֵטְרָה ע"ה גימ' מנצפ"ך עם האותיות כי נָשָׁם בַּעֲטָרַת ז"א עומדים
הה"ג ועם האותיות גי' רפ"ח פי בָּה נְבָרְרִים הרפ"ח ניצוצין עכ"ל.

והנה חנה תתבונן פי הה"ג אֲשֶׁר הֵם בַּעֲטָרַת ז"א עֵינֵקְרִים הֵם לְהִיּוֹת הַנּוֹק' וְהֵנָּה בַּעַת
הַיְחוד מִתְעוֹרֵר הָעֵטְרָה דִּילְג' בְּכַח הַה"ג דְּבִי מִשְׁא"כ בְּהַעֲדָר הַיְחוד ח"ו. וז"ש הַקְדוּשׁ
בְּלֹא עֵטְרָה לְבַעֲלָה דִּינִיקָא.

והשם הטוב יכפר בעדינו ולא יאמר פינו דְּבַר שְׁלֹא פְרָצוֹנוּ): (ז) בְּעֵנֵן עֲשִׂית הַמְצָנָה
בְּקִדּוּשָׁה אֲעִתִּיק לָךְ עוֹד דְּבָרֵי הַקְדוּשׁ הַנְּל' בְּקִצַּת בְּיָאוֹר בְּכ"מ הַמְצָטְרָה פִּי גַם זֶה שִׁינְךָ
לְחַלֵּק הַמְחֻשְׁבָּה וְנ"ל וְרָאָה וְהֵבֵן סוּד זִינְג אָדָם בְּאֲשֶׁתוֹ פְּמָה גְדוֹל הוּא כְּשֶׁהוּא לִש"ש
וְלִקְדוּשָׁה לֹא כְּאֵלוֹ שְׁחוֹזְרִין אַחַר הַמְמוֹן וְאַחַר הַיִּנְפִי (הֵנָּה יִקְשֶׁה לָךְ יָדִיד הַנְּעִים פְּשִׁיטַת
דְּבָרֵי תוֹרַתֵינוּ מִמְעֵשָׂה דִּיעֻקֵּב אָבִינוּ עִם רַחֵל נְרָאָה שְׁהִידָר אַחַר הַיִּנְפִי דְהָרִי מְבֹאָר וְעִינֵי
לָאָה רַכּוֹת וְרַחֵל הֵיטָה יִפֹּת תִּנְאָר וְכו' וְיִצְהָב יִעֻקֵּב אֶת רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדָךְ ש"ש בְּרַחֵל
וְכו' הַגַּם שְׁהַדְבָרִים עִתִּיקִין בְּעוֹבְדָא דְאֲבָהוֹן דְּעֵלְמָא עכ"ז גַּם לְפִי פְּשׁוּטוֹ הֲלֹא כָּל מְעֻשִׂיּוֹת
שְׁבַתוֹרָה לְלַמֵּד דַּעַת לְכָל אָדָם בְּכ"מ וּבכ"ז אֲךָ הָעֵנֵן הוּא לְפִי מ"ש בְּעֵנֵן אֲבָרְהָם שְׁאָמַר
לְשָׂרָה הִנֵּה נָא יִדְעָתִי כִּי אִשָּׁה יִפֹּת מְרָאָה אֶת וְהִתְעוֹרְרוּ רַבּוֹ"ל עַל תִּיבַת נָא מִשְׁמַע כַּעַת
לְשָׁלֹל הַקְּוֹדֵם לְהוֹרוֹת דַּעַד עֲכָשְׁיוֹ לֹא הִפִּיר בָּהּ.

רק עכשיו שְׂרָאָה בְּבוֹאָה שְׁלָהּ בְּמִים. וְהֵנָּה יִקְשֶׁה לִי הַקְטָן וְכִי ס"ד שְׁאֲבָרְהָם אָבִינוּ
שְׁקִימִים כָּל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה וְאֲפִילוֹ ע"ת יַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי חו"ל דְּאָסוּר לְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַד
שִׁירָאָהּ.

וגם קָשָׁה אֹמְרוֹ כִּי אִשָּׁה יִפֹּת וְכו' לוֹ יְהִי כְּדְבָרֵי חו"ל שְׁלֹא הִפִּיר בָּהּ הֵיטָה יִפֹּת מְרָאָה
עַד הַיּוֹם אֲבָל עכ"פ הִפִּיר בָּהּ הֵיטָה אִש"ה וְהִתְחַדְּשׁוֹת יִדְעֵתוֹ הִיא רַק הֵיטָה יִפֹּת מְרָאָה.
א"כ לֹא הֲל"ל רַק הֵנָּה נָא יִדְעָתִי כִּי יִפֹּת מְרָאָה אֶת ע"כ נ"ל הַקְטָן דְּנֹדָאֵי בְּכָל הַמְצָאוֹת
שְׁבַתוֹרָה מְצָנָה לְהַדָּר אַחַר הַיְדוּר הַמְצָנָה בְּיוֹפִי כָּל מַה דְּאֲפָשָׁר זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ.

סוֹפָה נָאָה לְיֹלֵב נָאָה. וְהֵנָּה בְּנֹדָאֵי לֹא נִשְׁתַּמְנִית הַמְצָנָה הַלְזוּ.

כִּי גַם הָאִשָּׁה חֲפִץ שֶׁל מְצָנָה. וּמִהָרְאוּי לְהַדָּר אֶתֵר יוֹפִי הַמְצָנָה כָּל מַה דְּאֲפָשָׁר.

רק לְהִיּוֹת דְּבְמְצָנָה הַזֹּאת כְּרוּף הִיצָה"ר אַחַר הַחֲטָא שֶׁל אֲדָה"ר וְלִתְמַנְהּ חוּמְרֵינִית בְּקִשׁ
הָאָדָם בְּהִיתָר וּבְאִסוּר. הֵנָּה מְרָאוּי עפ"י הַתּוֹרָה לְהִיּוֹת עוֹצֵם עֵינָיו מְרָאוֹת וְלֹא יִפְנֶה אֶל
הַגְּלוּלִים.

אֲבָל אֲבָהוֹן דְּעֵלְמָא הֵן הֵמָּה שְׁהִיוּ תִּיקוּנֵי שֶׁל אֲדָה"ר וּבִיטְלוּ הִיצָה"ר מְגוּפָם. וְהִי עֵנֵן
הַמְצָנָה הַזֹּאת מְבִלִי בּוֹשָׁה כְּתַפְּלִין וְצִיצִית וְאַתְרוּג דְּלֹא יִתְבַּיֵּשׁ הָאָדָם לְבַקֵּשׁ יוֹפִי הַמְצָנָה
כָּל מַה דְּאֲפָשָׁר וּג"כ לֹא יִתְבַּיֵּשׁוּ עֲשׂוֹת הַמְצָנָה כְּעֵנֵן אֲדָה"ר קוֹדֵם הַחֲטָא וְיִהְיוּ שְׁנִיָּהֶם
פְּרוּמִים וְלֹא יִתְבוֹשְׁשׁוּ.

ועפ"י ז' נְבֵא אֶל הָעֵנֵן דְּבְנֹדָאֵי אֲבָרְהָם אָבִינוּ קִימִים מְאָמַר רז"ל וְלֹא קִינֵדֵשׁ אֶת שְׂרָה עַד
שְׂרָאָה אֹתָהּ בְּהִידוּר וְיוֹפִי כִּי אֲדַרְבָּא הַיְדָר אַחַר יוֹפִי הַמְצָנָה. כִּי הִי הָעֵנֵן אֲצֵלוֹ מְבִלִי
סוּג יִצָה"ר רַק אֲדַרְבָּאֲפָצִיצִית וְתַפְּלִין זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ.

ולא עלתה בדעתו שיש בזה חשש יצה"ר וסוג תאנה רק כעת שבא בין המצרים שטופי זימה והרגיש שהכל מסתפלין בשורה (נגם לפי מ"ש כבוד דודי זקני הקדוש בספרו נועם אלימלך פשבא הצדיק בין המהררים בעבירות אז מרגיש גם הוא עכ"פ אינה הרהור לתאנה עכ"פ להיתר וכשבא אברהם לתוף המצרים המהררים בזמה אזי הרגיש עכ"פ אינה הרהור לתאנה בהיתר דהיינו לאשתו) אז הבין דשאני מצנה זו ממצות אחרות כי במצנה הזאת פרוף סוג תאוות היצה"ר משא"כ עד עתה הי' ענין זאת המצנה אצלו כתפילין וציצית שלא הי' מרגיש בדעתו שיש אינה סוג ואינה בנשת בזה.

ובנדאי הי' משתדל בנשואיו להשיג המצנה דוקא ביופי דזה אלי ואנהו כתיב וז"ש הנה נ"א (כעת) ידעתי כי אשה יפת מראה את נתחדשה לו הידיעה שהיא אשה. וענין יופי יש שינוי משאר המצות ויש מכשול ביופי' שיקטאו בה בני אדם משא"כ מקודם לא השיג שהיא אשה רק חפץ של מצנה.

והבן הענין. וככה יש להתבונן ביצחק דהשקיף אבימלך בעד החלון וירא והנה יצחק מצחק (ששימש מטתו) את רבקה אשתו והנה יפלא הפלא ופלא האף שיש משתו בלא העניע עד שראהו אבימלך דרך החלון ולפימ"ש נחא שאותו אבהו דעלמא לא הרגישו שיש בזה בנשת שלא ידעו שום סוג יצה"ר בזה כמו שאין בנשת בציצית ותפילין.

ולפי"ז ינח ג"כ ביצקב פאשר ראה את רחל יפת תואר. חפץ של מצנה המצטרקת לו. מהודר ביופי. וישק יצקב לרחל לעין כל רואה באין בנשת כדמיון הנושק חפץ של מצנה. ויאמר ללכו אעבדך שבע שנים ברחל בתך דנוקא כיון שהיא חפץ של מצנה מהודר. וזה אלי ואנהו כתיב.

מפל זה התבונן מה שאבות העולם הדרו אחר הינפי. היינו אחר יופי המצנה ולא לשום תאנה.

דוק והבן הענין הנפלא הזה) ועיין עוד בדברי הקדוש בעל אור החיים פ' וצא תירץ ג"כ הא דיעקב הקפיד על הינפי. כי כן הוא הדרך להצדיקים בכדי שיהא ההיתר נכון לפניו וכו' עיי"ש.

(וה"ל עוד קפידת הצדיקים על הינפי להיות הגוף הוא דפוס הנשמה. ויופי הגוף בזהיר מורה על שלמות הנשמה משא"כ כשיש אינה חסרון בגוף מורה על חסרון הנשמה) ואינם יודעים אחרי שפך הוא ימות או הוא או אשתו או בנים המוליד ממנה (בנדאי אינו בכלל זה מי שפונתו ביופי לש"ש דהיינו שיהיו בהיתר ולא יתאנה אל האיסור נ"ל) ואינו יודע שאם הוא ת"ח ואינו בשלמות עם היסוד"ד לעשות התעוררת (כשאינו מכונן בזיווג לש"ש).

אינו מעורר בזיווג פעולת היסוד"ד צדיק שלמעלה להשפיע בצדק) באים אליו אנשים רעים וחסאים ושוכנים בביתו. ואו אוי לרשע ואוי לשכנו קרי בי' לשכנו.

כי מאחר שהעליונים בחסרון. והוא אינו מכונן למלאות כי זה צריכין ממנו (רצ"ל זה המבוקש ממנו שהאדם היציר חומר ימלא החסרון על מעשיו) מוכרח הוא הדבר לבוא אדם חסר בעדרו ולא זה דוקא (רצ"ל לא הרעה הזאת בלבד גורם אלא עוד אחרת) אלא

שהוא ת"ח ומזפירין עונו פי ה'ראה הענף שאינו ממין השורש (רצ"ל פינן שאין פוננת זיווגו לש"ש א"כ אינו מוליד בדומה ת"ח פמוהו) ומרגנין אחריו לומר שאין השם אוהבו ואינו אוהב תורתו.

וההפך בעם הארץ בהיותו שואל ודורש בעניניו ונאמר לו (רצ"ל מפי אחרים) סוד הזיווג ונשא אשה לש"ש וכוננתו לקיים המצוה לא לצורך פאנותו הקב"ה שולח בעדרו אנשים צדיקים וטובים ומראין לו דרכי השם.

וגדו"ל מזה (רז"ל עוד נחת רוח לו גדול חזה) שפנו ת"ח והוא ע"ה. קיש קיש קריא.

פי בהיות העולם רואין שאין הענף כשורש אז חוקרים ודורשים מה הוא הסבה אלא ודאי רצה אלקים את מעשיו ואימתי בזמן שמתייסר עם בנו ולומד תורה מפיהו ומקיים מצות השם הוא שארז"ל בנו והוא רבו אם הוא חייב לכבדו אבל אם הוא אינו שב בתשובה ואינו מתייסר עם בנו מכש"כ שהוסיף עלחטאתו פשע מ"מ טוב הוא שזכה ונשמעת תורה בביתו אבל אם הוא תלמיד חכם וכיוון בסוד הזיווג אזי יצא משורשו ממש ענף פמוהו ואז מעשיהם טובים אשריהם שזכו בזה לפני השם.

ואם הוא ע"ה ונשא לשוכע נפשו אי לשם ממון אז שולחים לו ענף משורשו וטמא טמא נקרא (תדע ידידי אינו בכלל זה הנושא לשוכע נפשו בכדי שלא יבא לידי עבירה ונהרהור עבירה וכוננתו להשביע עצמו מן ההיתר) עליהם חרקו רז"ל שינייהם ואמרו להרגם ולקורעם פדג מגבם אוי להם עמי הארצות מבטלי התורה ומבטלי המצות ומרבים בדור עמי נפש טמאים בערלתם פי הפרו ברייתם (אמרו טמאים בערלתם היינו שהבנים מוכנים ח"ו לרדוף אחר הזימה לטמאות ברייתם).

להיות שנוולדו מתכונה רעה כזה) וז"ש דוד בהתנדויותו על חטאו. הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי להיות שזיווג אביו עם אמו היו בלא הודע פנודע ע"כ באתי לידי עון אבל אעפ"כ הבחירה חפשית ביד הנוולד לעמוד נגד טבעו רק שמלחמתו עם היצר עצומה יותר מהנוולד מתכונה טובה וכמש"ל הענין מה לכם אנשי אמת עם השורש והטומאה (נ"ל פוננתו להרחיק חיתון אנשי אמת עם אנשים פאלה וכמ"ש ארז"ל על בנותיהן הוא אומר ארור שוכב עם כל בהמה) כמה גדול כח הזיווג אל תגשו עמהם.

שובו לכם לאהליכם (נצ"ל כל ת"ח לדומה לו אהלו זו אשתו) פי אין המצות לבטלה רק למטה ולמעל' הם לצורך למטה הם לצורך להשפיע נשמות קדושות לעולם) וברבות צדיקים שמחה) ולמעלה הוא צורך גבוה לניחוד האורות עליונים נ"ל) ולפנים אבאר לה בעז"ה עניני הזיווג והקדושים וחנופה וכל דבר.

עכ"ל דברי הקדוש עם קצת ביאורים שהוספתי בענין הצור: (כא) ע"ש דברי הקדוש ז"ל. יש להבין בני מה מעלה יש לה להאשה שהרי בזמן שיש צער מלמטה גורמת צער מלמעלה וכשאשה יש לה צער מלמעלה (רצ"ל כשהאשה שלמעלה יש לה צער) אז היא מצטער על צערה זהו שקראה תאומת (רצ"ל יונתי תמת"י כמו תאומ"ת) כמו התאומות חש אחד מהם בראשו חבירו מרגיש כף הד"ו פרצופים.

וז"ש עמו אָנְכִי בְּצָרָה. הַת"ח מְצַטְטֵר בְּגִלּוֹת הַשְּׂכִינָה עִתָּה בְּנֵי רָאָה גַם רָאָה מֵה גּוֹרֵם אָדָם גַּשְׁמִי לְמַעַלָּה בְּעִשׂוֹתוֹ לְאִשְׁתּוֹ אֲוֹנָאָה לְמַטָּה וְאִפְּלוּ בְּדִיבּוּר וְאִצ"ל בְּהַפָּאָה שְׁהַכְנִיס עֲצָמוֹ בְּהַפָּאָה זֹו בְּכַת הַרְשָׁעִים.

וְעָלְיוֹ נֶאֱמַר לְרָשָׁע לְמָה תִּפֶּה רַעְךָ. וְנִמְצָאִים אֲנָשֵׁי רָשָׁע וְאִינָם שׁוֹקְלִים בְּדַעְתָּם לֹוֹמֵר שְׁהָעוֹלָם אִינוֹ שָׁלוֹ.

א"כ בְּעַל הָעוֹלָם לְמָה הִבִּיאֵנִי בְּעוֹלָמוֹ וְלֹא לְקַנּוּת הוֹן לְהַנִּיחוֹ לְאַחֲרִים וְלֹא לְבָנוֹת בְּנֵינִים וְלַעֲזוֹבָם לְזָרִים וְהוּא יָרַד תַּחַת הָאָרֶץ וְלֹא לְהַתְעַנֵּג בְּמִינֵי מַאֲכָלִים פִּי רַגְעִים מוֹעֲטִים הֵם לִיתֵן חֲשָׁבוֹן וְשִׁמְתָּ סִכִּין בְּלוּעָף וְלֹא לְמַלְאוֹת תַּאֲוָתוֹ בְּרוֹב נְשִׁים.

פִּי חִלַּלְתָּ בְּרִית אֱלֹקֶיךָ גַם דְּבָרֵי שְׁחֹק (הֵם) הוֹלְלוֹת וְסִכְלוֹת רַק פֶּת בְּמַלַּח תֹּאכַל. וְאֵת י"י תַעֲבֹד וְדַע פִּי יְמֵי חַיֶּיךָ מוֹעֲטִים הֵם וְרוּחוֹ (וְרוּחְךָ צ"ל) אִין בְּיָדֶיךָ רַק בְּיַד י"י בְּעַל הָעוֹלָם וְלֹא תַדַּע מִתִּי יַעֲנֶה ע"כ יֵשׁ לָךְ לְבַקֵּשׁ כָּל דְּבָר שְׁתּוּכַל לַעֲשׂוֹת לְאַהֲוֹב אוֹתוֹ וְאַהֲבָתְךָ אֵת י"י אֱלֹקֶיךָ לְלַמֵּד חֻמְתּוֹ וְלַחֲפֹשׁ הָאֲמוּנָה עַד שֶׁיִּכְיָר וְיִתְבּוֹנֵן דְּרָכָיו וּמַעֲשֵׂה הַשֵּׁם וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו אִם כָּף יַעֲשֶׂה אֵז הַשֵּׁם יִפְקַח עֵינָי שְׁכָלוֹ וְיַחֲדָשׁ בְּקַרְבּוֹ רוּחַ אַחֲרָת.

וְאֵז יְהִי בְּחַיֵּי אֱהוֹב לְבַעַה"ב וְנִפְשׁוֹ תִדְבַּק בּוֹ וְיִשְׁבַּע שְׁוֹבַע שְׁמֵחוֹת אֵת פָּנָיו. כ"ז בְּחַיֵּי וּבְהַפְרָדוֹ מֵהַגּוֹיָה תְהִינָה נְעִימוֹת יְמִין אֱלֹקֶי עָלְיוֹ וְהִנֵּה מִי שְׁהַשִּׁיג זֹו הַמַּעַלָּה שְׁזוֹכֵר הַשֵּׁם וּמַעֲשִׂיו וְנִפְלְאוֹתָיו לֹא יִסּוּרוּ מִלְּבוֹ וְלֹא יִדְבַּר בְּפִיו רַמִּי וְזֶה מַעֲוֹלָם לֹא יָבֵא נִזְק בְּבֵית אֱלֹקִים (רצ"ל לֹא יִגְרוֹם הִיזָק וְהַעֲדָר הִיחוּד לְמַעַלָּה) וְאִם אִינוֹ הוֹלֵךְ אֵת י"י אֶבֶל עוֹשֶׂה הוֹן שְׁלֵא כְּמִשְׁפָּט וּבוֹנֵה בְּנֵינִים וְעוֹבֵר זְמַנּוֹ לְרִיק וְלְהַבֵּל וּמִכָּה וּבוֹעֵל וְאִין לוֹ בְּנוֹשֶׁת אוֹ עוֹשֶׂה אֲוֹנָאָה לְאִשְׁתּוֹ וּמוֹלִיד צַעַר בְּעֵלְיוֹנִים יְה"ר שְׁיַנִּיחַ הוֹנוֹ לְאוֹיְבָיו וּבְנֵינָיו לְזָרִים.

וְאִשְׁתּוֹ הַמְּנוּכָה בְּאוֹנָאָה תִפְרָד מִמֶּנּוּ הִיא תִשְׁכֹּן בְּאַהֲלֵי צִדֵּק וְהוּא יִשְׁכֹּן בְּאַהֲלֵי רָשָׁע וְאִין עוֹד מְלַבְדּוֹ כְּתִיב אֲשֶׁר הִכַּל בְּדִין וּבְצִדֵּק עַכ"ל הַקְדוּשׁ. הַעֲמַקְתִּי לָךְ גַּם זֶה בְּעַסֵּק הַמַּצְנָה הַזֹּאת בְּכַדִּי לִידַע לִיזְהַר מְאוּנָאָת אִשְׁתּוֹ וּבְכַרְטֵמַהֲפָאָתָהּ.

וְעֵינֵינוּ בְּכַתְבֵי הַקְּוֹדֵשׁ לְמָרְן הָאֲרִיז"ל מֵה שְׁאִירַע פְּעַם אַחַת לְמָרְן מֵהַרְח"ו ז"ל שְׁהָרִים יָדוּ עַל אִשְׁתּוֹ וְנִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ כַח הַדִּיבּוּר שֶׁל רוּחַ קְדוּשׁוֹ עַד שֶׁנִּתֵּן לוֹ מָרְן הָאֲרִיז"ל יְחוּדִים ע"ז וְשִׁינָה עֲנָנָה זֶה ג"כ לְחַלֵּק הַמַּחֲשָׁבָה שְׁלֵא יִשְׁנָאָה בְּמַחֲשָׁבָתוֹ.

וְהַזְהִירוּ רַז"ל וּמִנּוֹ בְּתַשַׁע מְדוּתָיו בְּנֵי גְרוּשַׁת הַלֵּב. בְּנֵי שְׁנוּאָה.

אֲשֶׁר עָלִיהֶם נֶאֱמַר וּבְרוּתֵי מִכָּם וְכו'. (כב) עוֹד מְדַבְּרֵי הַקְּדוּשׁ הַנִּז"ל ז"ל הַשְּׁיִיף לְמַצְנָה הַזֹּאת ז"ל אוֹדִיעָף בְּנֵי עֲנֵינִים גְּדוֹלִים שְׁדַבְּרוּ הַתְּנָאִים ע"ה עַל אֲצִילוֹת הַשְּׂכִינָה וְעַל הַתַּחְבְּרוֹת פְּנִים אֶל פְּנִים (עַמֵּש"ל בְּפָסוּק בְּטַח בָּהּ וְכו' וְשָׁלַל לֹא יְחַסֵּר) וְתַשְׁמַע דְּבָרֵיהֶם וְתַתְּמָה אִיף הָיוּ נִזְהָרִים מִלְּגִלוֹת וְכו' אָמַר הַכְּתוּב וְנִטְעַתִּיךָ שׁוֹרֵק (הוּא מֵה שְׁאֲנָנוּ קוֹרִין מֵלֵאפו"ם הַרוּמָז לִיסוּד הַבֵּן) כְּלָה זָרַע אֲמַת.

כְּלָה חֶסֶר ו' לֹוֹמֵר שְׁרוּמָז לְכָלָה הַפְּלוּל' מִן הַכ"ל שְׁהוּא זָרַע אֲמַת מִכָּאן תְּבִין וְתַשְׁכִּיל בְּנֵי הַסּוּד חָתָן וְכָלָה וּמִצּוֹת פ"ו וְדַע לָךְ בְּנֵי בְּאֲמַת פִּי כָּל הַהֲנִיּוֹת כְּמַעַר אִישׁ וְלוֹיּוֹת כְּאִישׁ הַמְעוֹרָה בְּלִנְיָ שְׁלוֹ יְרָאָה בְּנֵי דְבָרִים נְעֻלְמִים.

ועתה אומר לה קונשט דברי אמת שעליהם אין לפרשם ואין לזוז ואין לשאול כי מן שאלים הם מפי מלאך אלקים מלאך ממש ודע כי עוה"ז הוא צל לעולם העליון. ז"ש התנא פל מה שברא הקב"ה בעולמו ברא מנגד שנגמר גם את זה לעומת זה ברא (עשה) אלקים וגם בפ' המוכר את הספינה ארז"ל אמר ר"י פל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם ראה הבן פי הכל הוא דוגמא עליונה ומה מעלה יש לו פ"ו כי בשבת כשמתחברין המלה עם המלה פב"פ דרף החלון הוא היסוד אז נעשים גוף אחד וכל העול' מתברכין ועומדי' בשלנה ובחדנה והשקט ושמע בני מה הרמזו חכמים בדבריהם שאמרו אוקירו לנשייכו ותתעשרו (תתבונן ידידי עושר בגי' יסוד מלכות נ"ל והבן) כענין מצפון וזהב יאפה (אש"ר ש"ם הזה"ב) ר"ת אשה מצאתי) וכענין שאמרו חז"ל חדשים לקטורת באו והפיסו (ענין הקטורת לשון התקשרות שהענין הי' לעשות היחוד והחיבור.

שע"כ היו פורשין מבין האולם ולמזבח כי הוא דבר שבחשאי שע"ז בא העושר פנ"ל ע"כ היו בכ"י חדשים נ"ל) והפנונה בעבור שהאשה היא דוגמת השכינה ע"כ אמרו ז"ל אוקירו נשייכו ועתה בני שמע מה שהרמז תנא אחד אמר פל המבטל פ"ו מעלין עליו כאילו שופך דמים ומבטל הדמות.

והפנונה פי הגורם (הוא גורם) חסרון רחמים מן האשה ואז מקבלת מן הפחד וממעט הדמות מן הנגם הוא ת"ת להעשות חצי אדם כאשר אמרנו. ותנא אחד אמר גורם לשכינה שנסתלק מישראל הוא שנגאחר להיות לה לאלקים ולזרעה אחריה בזמן שזרעה אחריה שכינה שורה אין זרעה אחריה אין שכינה שורה על מה שורה על עצים ואבנים.

והנה בני זה הרמז ידוע כי בזמן שהשפעת האיש באשה גם למעלה פן והמהפך בהיפך ודוחק רגלי השכינה וממעט דמותה והפנונה פי אז רגלי' יורדת מנות (פי בהעדר היחוד נידחת למטה פנודע) ומה שלמטה ממנה נק' רגלי' והם דחוקים מצד הדין שאין להם רחמים כלל פי השכינה נסתלקה מישראל ועתה שמע בני מה הרמזו עוד בדבריהם אמרו רבנן ז"ל אין השכינה שורה פחות מכ"ב אלף ישראל והרי שהי' כ"ב אלפים וזלת אחד.

והנה אשה הגונה וראוי' ומענובת באה עכ"פ ראוי' להצטרף ובבואה יצא פלב ונפח בה והפילה ונסתלקה השכינה מישראל מי גרם לשכינ' שתסתלק בעל הפלב מפאן אמרו המגדל פלב רע בתיה ביתו חייב נידוי מדה פנגד מדה (רצ"ל פמו שהוא יכול לגרום ח"ו פרישה והסתלקות פן מפרישין ומסלקין אותו) וראה והבן עתה בני עומק דבריהם סודות נעלמים פי לפי פשוטו דבריהם ז"ל אינם מוכנים אין מן הצורה להאריך) מאד מאד ושמע ביאורם דע בני שיש שכ נה לשכינה והוא הבינה כענין שארז"ל שכינה עילאה שכינה תתא' ועתה תבין כ"ב אלפי"ם הוא היסוד והעטר"ה והתפארת הוא הי' חסר משם וזהו פחות אחד (נ"ל פירושו כ"ב אלפים מרמז לכבוד ועטרה.

פי הב' רומזת לעטר"ה פי"ת מלאה כל טוב וכ' פשוטא בעלמא דדכורא. כמ"ש בס' מאורי אור.

וא"כ באפשר פנונתן הקדוש בכאן הד' על היסוד וענין בזהר שמות (דף ט') וז"לאוף איהו קם נאמר י"י אלקינו בעלוננו אדונים וזלתה לב"ד ב"ך נזפיר שמך וכו' בהאי קרא

אית רזא עילאָה גו מהימנותא י"י אלקינו דא הוא שירותא דרזין עילאין אַתר דמתמן נפקין פל נהירו דשרגין פלהו לאדלקא ותמן פליא פל רזא דמהימנותא ושמא דא שליט על פלא בעלוננו אדונים זולתה דהא עמא דישראל לית מאן דשליט עלי' בר שמא עלאה דא והשתא בגלותא שליט עלי' ס"א לבד ב"ך רזא דשמא קדישא פלא דעשרים ותריין אַתון וכו"י לא מתברכא אלא משמא דא דאיקרי ב"ך כד"א אַשר נשבעת להם ב"ך.

בד יברך ישראל וכו' ובזמנא דשלימו אשתכח לא הנה מתפרש דא מן דא ואסור לאפרשא דא מן דא אתתא מבבל' וכו'. עיי"ש פל המאמר.

ובס' מאורי אור ב"ך מס' שם הקדוש י' אותיות דמ"ה וי"ב אותיות דאד"נ וזהו נשבעת להם ב"ך. הנה תראה מדבריו ג"כ מכון פדברינו כי מה הוא בדכורא ואד"נ הוא נק' והנה אמרו לפי"ז כ"ב אלפי"ם.

כי פל האורות פלולים עד אל"ף שהוא תכלית המספר בהתנרת האלף לאלף בסוד הפתוב איכה ירדן א' אלף ואמר הקדוש והתפארת הוא הי' חסר משם אפשר פוןנתו דהינו התפארת הו"א מרמז לבינ"ה בסוד ועבר הלוי הוא הי' חסר משם שהתפאר' לא קבל עדיין מוחין דגדלות מאימא להיותו ראוי ליחוד פנודע והבן) וכראות הבינ"ה שהם ראויים להצטרף (הינו ליחוד וזיווג) נתעברה ברחמים.

והיותה יורדת (הינו נה"י שבה למוחין ז"א) ועי"ז נגדל פנודע. והשם הטוב יכפר בעדינו ויה"ר שלא יאמר פינו דבר שלא פרצונו) וזה הרשע הממעט השפע מאשתו או עשה עבירה אחת מיד יצא הכל"ב פנגדה הוא הפחד ותבע דינו (אין הכוונה לכנות פן למדת הפחד ח"ו).

רק שע"י התגברות מדת הפחד למעל' נמשך קטרוג למטה. הנק' דקליפה. שנק' פלב בגי' ב"ן. זה לעומת זה.

ולוקחת ח"ו השפע עיין בליקוטי תורה בפסוק הציל' מחרב נפשי מיד פלב (חידתי) ומיד הפילה רחמים ולא שרתה בישראל להזדוג בבת זוגו מי גרם כ"ז בעל הפלב רצ"ל בעל העון ע"כ חייב נידוי הוא התרחקות מישראל מדה פנגד מדה (לפי דברי הקדוש הנ"ל מי שמבטל עונתו אשתו חייב נידוי) הני לו למי שממעט את הדמות במעשיו.

ועוד תראה פח שכר הזיווג וג' עדים מעידים בדבר. תור' ונביאים וכתובים תור' מי"י יצא הדבר.

נביאים בשמשון נאמר ואביו ואמו לא ידעו כי מי"י יצא הדבר. כתובים מצא אשה מצא טוב נפק רצון מי"י.

ואם תראה בני מה הוסיפו בדבריהם ז"ל אוקבה פגופו ומכבדה יותר מגופו והפל הוא לרמז לבת זוג העליון (אוקבה פגופו עיין בס' מאורי אור אהב"ה נק' הנשוקין והם פפולים לכן הם ד' אותיות רוח הזכר פנוק' ורוח הנוק' פזכר עכ"ל וז"ס אוקבה פגופו.

דנקא.

עיינן בס' הַנ"ל גו"ף רומז לתפארת ואשתו פגופו דבוקה בִּי וְלִכְּן גו"ף (עם האותיות בגי' יאהדונה"י ע"ה עכ"ל, וקרוב לפשוטו אהב"ה הוא מצד הסקדים והסקדים הם בנפורה לִבְנוֹ. וְיִרְאֵ' מַצַּד הַגְּבוּרָו' וְהֵם בְּנוּק' מְכַל אוד' וְהוּא מִשְׁפִּיעַ בָּהּ אֶהְבַּת חֶסֶד לְהַמְתִּיק הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת וּמְכַבְּדָה יוֹתֵר מִגּוּפוֹ.

עיינן בס' הַנ"ל מלכו"ת בקבלתה מאמ' נק' כבו"ד. וְהִנֵּה גַם מֵה שְׁמִשְׁפִּיעַ הוּא בָּהּ מִבְּחִי' הַמְּוַחֵן נק' ג"כ כבו"ד לב' נתיבות שפמוח הסקמה נ"ל.

וְהַשֵּׁם הַטּוֹב יְכַפֵּר וְזֶה מִכַּבְּדָה יוֹתֵר מִגּוּפוֹ וִיה"ר שְׁלֵא יֵאמֵר פִּינּוּ דְבָר שְׁלֵא פִרְצוֹנוֹ. וְכַתְּבִי בְּדִרְוֹ אֶפְשָׁר וְלֹא שְׁמַעְנָא וְלֹא אֵימָא בְּנֻדְאֵי) וְאֵילּוּלֵי שְׁהִיא עֲשִׂירֵי לְבַנְיָן.

אָבֵל (מִיּוֹתֵר נ"ל) הִיָּתָה יוֹרֶשֶׁת מִנְכָּסֵי אָבִי חֶלֶק כְּחֶלֶק אָבֵל הוּא עֲשִׂירֵית לְבַנְיָן וְנוֹטָלָת עֵישׂוֹר נְכָסִים (הִנֵּה לְעֵתִיד לְבֹא יְהִי אֹר הַלְּבָנָה פְּאוֹר הַחֶמֶה. הִנֵּה י"י פּוֹשֵׁה חֲדָשָׁה בְּאַרְצָן נִקְבָּה תְּסוּבֵב גְּבָר וְעֵינֵן בְּתוֹי"ט שְׁמָה הוּא עֵינֵן הַש"י עוֹלָמוֹת.

דְּבַזָּה"ז יִרְשׁוּ ל"א מְלָכִים. עֵישׂוֹר נְכָסֵי פְּדִין הַבַּת וְלְעֵתִיד לְבֹא עֲשָׂרָה פְּעֻמִּים ל"א בְּגִי' ש"י וְכ"ה בְּאַנּוֹמוֹת יִרְשׁוּ שְׁבַעָה אַנּוֹמוֹת עֵישׂוֹר נְכָסֵי וְלְעֵתִיד לְבֹא שְׁבַעִים אַנּוֹמוֹת פִּי יְהִי אֹר הַלְּבָנָה פְּאוֹר הַחֶמֶה עֵי"ש) וְאִכ"מ אָבֵל בְּמִקּוּמוֹ שְׁהוּא בְּנִחְלָת אֶבְרָהָם בַּע"ה עַכ"ל הַקְּדוּשׁ: (כג) ע"ש דְּבָרֵי הַקְּדוּשׁ.

וְנ"ל אִם תִּרְצֶה לְדַעַת פְּמָה גְּדוּל הַמְּכַוֵּן בְּזִיוּג לַש"ש שְׁהָרֵי אִמְרוֹ"ל כָּל הַנּוֹתֵן מִטּוֹת בֵּין צְפוּן לְדָרוֹם הַיּוֹיֵן לִי בְּנִים זְכָרִים שְׁנַאֲמַר וְצְפוּנָה תְּמַלֵּא בְטָנָם וְכו' לֹא אֶכְחִיד תַּחַת לְשׁוֹנֵי אֵת אֲשֶׁר כְּתַבְנוּ בְּעֵינֵן הִנֵּה בְּשִׁיטַת הַש"ס.

הִנֵּה לְדַעַת רַש"י וְתוֹס' אֵין הַמְּצַנֶּה בְּצָפוֹן וְדָרוֹם. רַק הַאֲזַהְרָה הוּא מִמְּזֻרַח לְמַעַרְב מְפָנֵי אֵימַת הַשְּׁכִינָה א"כ הַנּוֹתֵן בְּכִיוּן בֵּין צָפִין לְדָרוֹם מִחֲמַת מִירָא שְׁמִים כְּשִׁיזְפוּר כ"ז דְּהִיָּנוּ אֵימַת הַשְּׁכִינָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה לֹא יִמְהַר לְמַלְאוֹת תְּאֲנוֹתוֹ וְיִשְׁהָה עַד שְׁתַּזְרִיעַ אֶשְׁתוֹ תַּחֲזִיקָה.

וְאֲשֶׁה מִזְרַעַת תַּחֲזִיקָה יוֹלְדָת זְכָר מִשְׂא"כ כְּשִׁאֲנוּ מְשִׁים מוֹרָא שְׁמִים לְגַד עֵינֵינוּ יִמְהַר לְהַזְרִיעַ לְמַלְאוֹת תְּאֲנוֹתוֹ וְאֶמְרוּ עוֹד שֵׁם אֵין אֶשְׁתוֹ מְפָלֶת נְפָלִים. ג"ז נוֹכַל לוֹמַר לְפִי הַפְּשֻׁט מִטַּעַם הַנ"ל.

כִּי עַפ"י הָרוֹב סִיבַת הַנְּפָלִים מִכּוֹבַד הָעֵיבוֹר. וְהִנֵּה כְּשִׁיזְרִיעַ בְּרַבּוֹת הַתְּאֲנָה וְשְׁלֵא בְּמַתִּינּוֹת תִּגְדַּל חֲמִימוֹת וְכּוֹבַד הָעֵיבוֹר מִשְׂא"כ כְּשִׁמְשִׁים מוֹרָאוּ ית' לְגַד עֵינֵינוּ.

וְיִשְׁמַשׁ בְּמַתִּינּוֹת יְהִי הַנִּלְד מְמוֹנָג וּז"ש בֵּין צְפוּ"ן לְדָרוֹם וְלֹא בֵּין דָּרוֹם לְצָפוֹן כִּי הַקְּדִימוֹ צָפוֹן כִּי הוּא בַחֲזִי הִירְאָה כְּנֻדָּע. וְכֵּן יִנְחַח לְנוּ קוֹנִישׁוֹת הַמְּהַרְש"א שְׁהַקְּשָׁה דְּהָרֵי בְּפָסוּק לֹא נִזְכָּר רַק צָפוֹן אָף הוּא שְׁיִזְפוּר דְּנֻקָּא מִדַּת הַצָּפוֹן הִיָּנוּ הִירְאָה שְׁהִיא עֵיקַר הַמְּכַוֵּן בְּזֶה וּמִחֲמַת הַמּוֹרָא לֹא יִשְׁמַשׁ בֵּין מְזֻרַח לְמַעַרְב כ"ז נ"ל לְפִי הַפְּשֻׁט: וְהִנֵּה יְדוּעַ דְּלִמְקוֹנְבָלִים דְּרָוֹ אַחֲרַת בְּזֶה דְּהֵם סוֹבְרִים דְּהַפְּנוּנָה דְּנֻקָּא הָרֵאשׁ לְמְזֻרַח וְרוֹחַב הַמְּטָה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם (וְנ"ל בְּמַשְׁנַת חֲסִידִים וְכו' הַמְּשֻׁמְשִׁים יִזְרְרוּ שְׁתַּהֲלִי הַמְּטָה רֵאשׁ לְמְזֻרַח וְרַגְלִים לְמַעַרְב בְּסוּד יִסו"ד וּמִלְכוּ"ת וְיִהְיִ יֵד שְׁמַאלוֹ לְצָפוֹן הָעוֹלָם בְּסוּד הַגְּבוּרָה וְיֵד מִיָּנוּ לְדָרוֹמוֹ בְּסוּד הַחֶסֶד עַכ"ל) וְאֶמְרוּ בֵּין צְפוּ"ן לְדָרוֹם וְלֹא בֵּין דָּרוֹם לְצָפוֹן נִרְאָה

סוד שְׁמאלו תחת לְרַאשֵׁי וּלְבַתֵּר וַיִּמְיֵנו תַּחֲבָקְנִי כִּי שְׁמַאלָא אֵינְתָעַר תַּתְלָה וְהוּא ג"כ סוד
אִשָּׁה מְזַרְעַת הַחֲלָה וּז"ש בְּפֶסוּק וַצְפוּנָה דִּיִּיקָא.

וּנ"ל עוד רָמַז מְּוֹפֵלֵג בַּחֲכַמ"ה וַצְפוּנָה תַּמְלָא בְּטַנָּם צְפוּנ"ךְ דִּיִּיקָא וּבְטַנָּם דִּיִּיקָא. דִּיהֵנָּה
בְּטָן נִקְ' הַמְּלָכוֹת בַּתִּיקוּנִים תִּיקוּן י"ח מְסֻטְרָא דְאִימָא עֵילְאָה אֵינְתָקְרִיאַת שְׁכִינְתָא בַּט"ן
הַה"ד מְבִטָן מִי יִצְא הַקְּרָח וְכו') (וּג"כ בְּטָן בֶּן וַט' אוֹתִיּוֹת שְׁבוּ עֵינֵי בְּמֵאוּרֵי אוּר) וְהֵנָּה
מִילוּי בְּטָן פְּזָה י"ת ו"ן בְּגִיל תַּתְע"ו בְּמִסְפֵּר הַשְּׁוֹה פְּמַנְן צְפוּן (בַּתְחֻשָּׁב הַנוּן רַבְתִּי
דֵאִי"ק בַּכ"ר לְמִסְפֵּר ת"ע פְּנוּדָע וְזֵהוּ וַצְפוּנָה תַּמְלָא בְּטַנָּם מְסֻפֵּר צְפוּן יִמְלָא הַבְּטָן בְּמִילוּי
תַּתְע"ו בְּגִיל הַמְּרַכְבָּה שְׁלִימָה הֵינְנו אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב רַחֵל (פְּסָא שְׁל ד' רְגָלִים פְּנוּדָע)
וְהוּא ג"כ צַמ"ח דו"ד מְלָכוּתָא קַדִּישָׁא.

הֵינְנו הַצּוּמָח מְדו"ד הֵינְנו ג"כ מִילוּי פְּזָה לְתַה י"ו ל"ת וְהוּא פְּרִי הַבְּטָן הֵינְנו הַפְּרִי
וְהַמִּילוּי שְׁל בְּטָן פְּנ"ל הַרוּמָז לְמְלָכוּתָא קַדִּישָׁא. וְהֵנָּה מְבוֹאָר בְּדַבְרֵי הַקְּדוֹשׁ מְהַר"ש
בְּסִפְרוֹ דֵּן יִדִין שְׁיֵשׁ בְּדִיקָנָא קַדִּישָׁא תַּתְע"ו נִימִין (מְנִין הַמְּרַכְבָּה הַנְּ"ל) ע"ש סוּדוֹ סוּד
סוּד ה' לִירָאִיו ע"כ בְּכַוֵּנַת מְסֻפֵּר הַצְּפוּן לְמִילוּי הַבְּטָן יְהִי לוֹ בְּנִים זְכָרִים כִּי אִשָּׁה אֵין
לָהּ הַדְּרַת פְּנִים זַק"ן וְיִתְנַרֵץ קֹנְשֵׁיַת הַמְּהַרְשָׁ"א שְׁהַקְּשָׁה בְּנִים גַּם בְּנוֹת בְּמִשְׁמַע כִּי
הַפְּרִיּוֹשׁ הוּא יִשְׁבְּעוּ בְּנִים אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהֶם מִילוּי הַבְּטָן הֵינְנו הַדְּרַת פְּנִים זַק"ן וְהַתְּבוּנָה
בְּפֶסוּק הֵנָּה נִחְלַת ה' בְּנִים (וְאִיזְהוּ מִן הַבְּנִים) שְׁכָר פְּרִי הַבְּטָן הֵינְנו הַפְּרִי מִילוּי שְׁל הַבְּטָן
וְהַשֵּׁם הַטּוֹב יְכַפֵּר בְּעֵדֵינוּ וְתִבִּין לְפִי"ז שַׁע"י הַתְּעוֹרְרוֹת תַּתְלָה לְבַחֵי צְפוּן יְכוּנִין לְמְרַכְבָּה
שְׁלִימָה וְרַמָּה וְשִׁגְבָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה לְהַתְּעוֹרֵר הַרְחָמִים וַיִּצְמַח צְמַח לְדוֹד הַהוֹלִיד נְשִׁמָּה
קְדוּשָׁה וְתִבִּין לְפִי"ז שְׁאִין אִשְׁתּוֹ מְפָלַת גְּפָלִים כִּי דוֹד הִי מְהַרְאִי לְהִיּוֹת גְּפָל כִּי סִיְהָרָא
לִית לָהּ מְגַרְמָה פְּלוּם וְנִתְנוּ לוֹ הָאֲבוֹת שְׁהֵם הַמְּרַכְבָּה מְשֻׁנוּתִיהֶם וְהַצְּמִיחַ צְמַח לוֹ וְלִזְרַעוּ
עַד עוֹלָם פְּמוֹ כֵּן הַמְּכוּנִין לְמְרַכְבָּה יִצְמִיחַ צְדָקָה וְתַהֲלָה וְאֵין אִשְׁתּוֹ מְפָלַת גְּפָלִים לֵא"פ)
הַפְּלָל יְהִי בְּיָדָהּ שְׁפָל דְּבַר שְׁצָרִיף הָאֲדָם לַעֲשׂוֹת צָרִיף לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂה הַעֲלִיּוֹנִים שְׁפָל
מֵה שְׁעֵשֶׂה הָאֲדָם לְמַטָּה כִּי נַעֲשֵׂה מְלַמְעֵלָה וְזֵה שְׁדוּמָה הַקַּב"ה אֵת יִשְׂרָאֵל לְחַתֵּן וְכֹלָה
שְׁנֵאמַר וּמִשׁוֹשׁ חַתֵּן עַל פְּלָה יִשִּׁישׁ עֲלֵיף אֶלְקִיף וְאַחַר שְׁכָף הוּא צָרִיף הָאֲדָם לְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ
וְעוֹד אֵל יֹאמֵר הָאֲדָם שְׁלוֹם עֲלֵיף גְּפָשִׁי כִּי לֹא בּוֹרָאוֹ רַק אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֵין לְהַקַּב"ה חֲלָק
בוֹ שְׁלִשְׁשׁוֹתָפִים יֵשׁ בְּאֲדָם הַקַּב"ה אָבִיו וְאִמּוֹ.

אָבִיו מְזַרְיַע הַלְוָנוּ וְאִמּוֹ מְזַרְעַת הָאֲנָדָם כִּי כֵּן הוּא שְׁזַרְעַת הָאָב מִצַּד הַרְחָמִים פְּרָחַם אָב
וְכו' וְזַרְעַת הָאָם מִצַּד הַדִּין ע"כ זֶה לְבָן וְזֶה אָדָם. וְהַמְּנוֹחַ שְׁהוּא לְבָן הוּא מוֹחַ הָרֹאשׁ הוּא
מְאָבִיו וְכָל הַתּוֹלְדוֹת וְהַהֲמַשְׁכוֹת שְׁל פְּנִיּוֹ (נ"ל שַׁצ"ל מִן שְׁלִפְנִיּוֹ) שְׁכַן הַדְּוִגְמָא לְמַעְלָה
שְׁמֹנֶס הַבָּן הוּא הַת"ת מְמֹנֶס הָאָב הוּא הַחֲכָמָה גְּמִשְׁף וְע"כ הַמְּנוֹחַ פְּמוֹ הִי"ד לְפִי שְׁהוּא
רוּמָז בְּחֲכָמָה וְלָכֵן כְּשִׁיבָא שׁוּם דְּבַר עַל הַסְּפִירָה בְּמוֹחַ (נ"ל שַׁצ"ל עַל הַמְּנוֹחַ) מִיָּד הוּא
מְבוֹלְבָל בְּדַעְתּוֹ וְכָל תּוֹלְדוֹת הָאֲדָם הֵם בְּמוֹחַ בְּכַח וּמִן הַכַּח יִפְרְדוּ.

וְעַל הַמְּנוֹחַ יֵשׁ רְשׁוּמוֹת דְּקוֹת מְאוֹד וְעַל שְׁבָמֹחַ פֶּל תּוֹלְדוֹת אָדָם בְּכַח ע"כ אָמַר הַקַּב"ה
לְקִיּוֹן קוֹל דְּמִי אֲחִיף צְוֹעֵקִים ר"ל דְּמוֹ וְדְמִי זָרְעוּ כִּי לֹא אָמַר דָּם אֶלָּא דְּמִי וְהַטְּפָה שְׁהוֹלֵד
נוֹצֵר מִן הַמְּנוֹחַ גְּמִשְׁכָּת וּמִתְּפִשְׁטָת בַּחוּ"ט הַשְּׁדֵר"ה (הוּא בְּנִזִּי הַדַּעַת הַמְּתַפְּשֵׁטָת אֵל הַגּוּף
וְעֵינֵי בְּמֵאוּרֵי אוּר וְעֵינֵי לְקַמֵּן) וּמִשְׁם לְגִידִין מְכָאן וּמְכָאן עַד הַבְּרִית וּמִן הַבְּרִית מְקַבְּלַת
הָאִשָּׁה.

ועתה בני הבן שדגמת אדם ממש הוא במרכבה עליונה ואיך שהאציל נאצל מן הוי' הא' הנרמז במום ויורד לחוט השדרה הרומז לת"ת ישראל (עמש"ל הדעת המתפשטת אל גוף והגוף הוא הת"ת) ומשם ליסוד הוא הברית ומן הברית לאשה ומן האשה בעולם השפל וראה עתה בני והבן קדושת האדם הטפה שנוצר ממנה מה רומזת.

אשרינו ואשרי יולדתנו המקדש עצמו בשעת תשמיש ואשרי הנלד הנוצר מן הטפה ההוא פי כפי המחשבה הזכה והנקי' פן יהי העובר ראה בני ענין גדול ומי שאינו חס על נפשו לקדש עצמו לא ימשוך נפש טהור לבנו (הגם שיארע לפעמים בהיפוך עמש"ל בשם האריז"ל עכ"ז זה הוא דרך אחרת ממפלאות תמים דעים.

אבל להיות מעשה האדם גורם לנשמה טהורה זה דוקא ע"י קידוש והבן). זכאים אתם צדיקים שמשתדלים בתורה ויודעים דרכי השם ומקדשים עצמם בקדושת הקב"ה ובעבור זה מושכים רוח קדושה מלמעלה על בניהם כולם זכאים טהורים ונקיים ונקראים בני מלך בני קדושים.

וי להם לעמי הארצות הרשעים שאינם עוסקים בתורה לדעת דרכי אלקים לקדש עצמם ואת בניהם אבל הם משמשין באכזריות בעזות מצח בלא פיונה ובעבור זה בניהם ובני בניהם עזי נפש עזי פנים אינם מבחינים בעזותם בין צדיק לרשע.

פי באמת מסטרא דנים דמסאבא אינון פי אביהם המשיכו להם הנפש הזאת מסטרא דמסאבא זהו ונטמם בם אתא למסאבא מסאבין לי'. וראה פחיתות ונבזות עזות וטומאה השרושה עמהם ישלם להם השם כפעלם ואם הי' מבין את האמור בשעה שמכניסין אותו לחופה (פי אז הוא יסוד ושרש של המצוה והיסוד שורש הכל) ומברכין אותו בשבע ברכות לא הנה להם לשום בדתם לומר (רצ"ל פי לא הי' מהראוי להם לשום בדת ואמר) מה הז' ברכות האלו (אשר בודאי מרמזין למדות עליונות) כנודע אבל הוא עומד כאבן דומם גם הם בעונותינו אינם מברכין בעדו (רצ"ל פיון שהחתן בעצמו אינו מכון גם ברכת המסדרים לא יתכנו בעדו.

או ירצה שגם המסדרים אינם מכוננים לברך בעדו ובשבילו רק כדוגמת אנשים מלומדה (נ"ל) רק מברכי האשה (רצ"ל רק זה צריך להיות עיקר הפיונה שמברכים האשה) (לעשו' התעוררת למעלה שהאשה צריכה להתברך בשבע ברכות פי האשה השביעית ומקבלת מו' קצוות שפע וברכה וע"כ מברכין כל הנשים בשבע ברכות וע"ז מתברכת גם כנסת ישראל עכ"ל הקדוש: (כד) עוד אשמיעך את דברי אלקים מדברי הקדוש הנ"ל בספרו על המצות עם קצת ביאור כנ"ל וז"ל גם אמר הכתוב פרו ורבו ומלאו ונתעוררו חז"ל בענין ואמרו ב"ה לא יבטל אדם מפ"ו אלא א"כ יש לו זכר ונקבה ובש"א שני זכרים ופליגי תנאי אית דאמרי דב"ה אמר זכר או נקבה ואית דאמרי זכר ונקבה ונהלך' כב"ה דלא יצא מפ"ו עד שיעשה בן ובת א"ל רבי א"כ אברהם אבינו יצחק משה נח הצדיקים מה יהי' שנוסר מהם מצות פ"ו ושל"א הי' להם בת (הנה לדעת מ"ד בגמרא וי"י בירך את אברהם בפל שהי' לו בת אין קושיא על אברהם אבל למ"ד שלא הי' לו בת קשה) ואם בת היא קלל' בביתו של אדם ובמקו' שפחה שלחה הקב"ה (הוא קוש' אחרת) פענין שארז"ל אוי לו למי שיש לו בת ואשרי למי שיש לו זכר ואמרו וכי אפשר לעולם בלא בת והשיבו וכי אפשר לעולם בלא בן ורסקי ובלא בסמי אלא לא דמי' בסמי לבן ורסקי

ה"נ לא דמי הבת לזכר והם אמרו הלכה כב"ה (שאינו יוצא בלא בת) א"ל בני שנת משה חנוכה נח אברהם באו משמיטה שעברה (שמיטת החסד לדעת המקובלים הראשונים והנקב' היא מסטרא דגבורה) ואין להם לעשות נקבות פי זה השמיטה נקב"ה רצ"ל (גבורה) ואם לא יצטרף הזכר (בא לתרץ מה דקשה לפי"ז א"כ לא נתחייב בשמיטה זו להוליד זכר רק יהי עיקר המצוה להוליד נקבה לזה תירץ אם לא יצטרף הזכר) אל הנקבה לא יתקיים העולם (אציגה נא עמה בקאן דבר מתקבל את אשר נודע פי הסודות מעולם התיקון והפרצופים נתגלו לנו ע"י האריז"ל משנת של"ה לאלף השש"י הוא בחי' יסו"ד פנודע עכ"ז לא רצו תלמידיו לגלות התקמ' עד שנת ש"ץ שמ"ן רמז לתקמה מקום ששמן מצוי שם התקמה מצוי' ואשה התקועית דיואב תוכיח אשר על ידה נמתקו דינים וכעס של דוד פסא מלכות והבן, והנה תתבונן בס' מאורי אור צ' רמז ליסוד דדכורא ש' דשד"י רמז ליסוד דנו"ק ע"ש הטעם והנה שנת ש"ץ רמז ליחוד היסודות וגם ש"ץ בגי' זכ"ר ונקב"ה לעת פזאת נתגלה לבאי עולם רזי דרזין ומן אז והלאה הנסתרות כמו נגלות פי מן אז והלאה נקראים דרוני' דמלכא משיחא ובכל יומא זמני' הוא והבן) וז"ש שם מלא על עולם מלא כענין ויעש י"י אלקים אב"ל (מיתר) אלו שבאו מזאת השמיטה צריכים לעשות עולם מלא שהוא זכ"ר ונקב"ה (נ"ל לרמז בדברי חז"ל שם מלא היינו השם הנכבד הוי' במילואו באלפין בגי' אד"ם על עול"ם מלא היינו עול"ם במילואו ביו"ד בגי' אש"ה ואל תתמה על החפץ על המילוי יו"ד באש"ה פי אם יש לה לב משכיל וצדק הרמז דייקא ביו"ד עוד יש לרמז שם מלא היינו תיבת שם במילואו בגי' חס"ד דין ורתמ"ם (נוסף הוא"ו ברחמים כענין ואלקי יעקב פנודע) והנה הם הג' קנין הנמשכים אל עול"ם מלא הוא האשה יראת י"י פנ"ל) א"ל רבי מה תאמר ביצח"ק שפא מזאת השמיטה (רצ"ל פי זאת היא שמיטת הגבורה פחד יצחק והנה לא הי' לו בת) אל בני נוי לעלמא אם הי' מוליד נקבה פי היא בטל השמיטה הגדול ולא ראינו בני שאביו עקדו להתיש פחו (ענין מה שגמרז בזהר אשר קודם העקינה לא הי' יכול לישא אשה עד שנמתק בעקינה ע"י חסד אברהם והנה רבקה פאשר ראתה אותו הדור תמה' מפניו וחרדה ותפול מעל הגמל פי חשבה איך אפשר לאיתדבקה דינא בדינא הלא יוקיד עלמא בשלהובוי עד שאמר העבד הוא אדוני' רצ"ל כפר יש בו בחי' אדוני אברהם וע"כ נאמר בתורה ויקח אח רבקה ותהי לו לאשה ויאהב"ה משמענו חידוש שנתחדשה בו מדת האהבה היפה מדתו יראת הגבורה עיי"ש בזהר) והבן: כה) ע"ש וז"ל ועוד ארז"ל הי' לו בנים ומתו (שונאי ישראל) ר' הונא אמר קיים פ"ו ור' יוחנן אמר לא קיים ונראה דוקא פשאין לו בני בנים (תמוה למה כתב הקדוש לשון ונרא"ה והוא מפניש בגמ' ואפשר הוא ט"ס וצ"ל ודוקא פשאין וכו') אבל יש לו בני בנים אפילו זכר מהנקבה והנקבה מזכר יצא אבל תרתי מחד לא א"ל רבי פלום חייב האדם רק לעשות המצוה וזה עשה המצוה ואם קוב"ה עשה רצונו ולקחם זה הענין למה הפסיד שכר מצותו וכי הי' רוצה זה שימותו (דברי הקדוש ז"ל נאמרים בקדושה לגלות סודו ליראי י"י אבל לפי פשוטו אין זה קושיא לדעתי דהנה עונות האדם גרמו שלא נתקבלה מצותו לפני הש"י וכמשל העבד שמזגו כוס לרבו ושפף לו קיתון על פניו ועוד דברים בגו יעניין בסבא משפטים ובלא זה לא ידענא דהריהקושיא הוא ג"כ על מי שנשא אשה ולא הוליד העניי הנה מה יעשה וע"כ צריכין לתרץ פנ"ל ודברי הקדוש קדושים הם לעד לעולם לגלות

הסוד) עוד בני בנים המצוה הוא למתים שטרחו ועשו המצוה ומה להם לאבות לקחת מצות בניהם רבונו דעלמא זה אכל וזה מברך ברהמ"ז א"ל בני דע לה פי מצנת פ"ו פוננתה גדולה שהבעילה שעושה צריכה להיות לש"ש לא יכוון לצד חימום ורתיחת היצר אלא יכוון להוציא זרע לעולם כדי לקיים תורה ומצות ולהעמיד הדמות והצורה עליונה וזהו שהרמיו חז"ל כל שאינו עוסק בפ"ו פאילו שופך דמים וממעט הדמות וכאשר ישוב מחשבות לבו אל השמים וממשיך נפש טהורה ונקיה מתוך הצורה העליונה הם העשר מאמרות (פי כל גוף ונפש הוא שיעור קומה נגד כל העשר ספירות) ואם דורם ואוכל מפה ובוכל פדרפה ושללא פדרפה למלאות תאונתו ויצרו הרע שולחין לו נפש טמאה קרובה לעמון ומואב וממזר ואז באים בחשבון באו חשבון ניקח קין (הוא המלאך המות הראשון) ויהרגם והנה העולם שבנה נחרב וצריך לבנות אחר (הנה זה תירץ הקושיא הראשונה שע"כ הפסיד מצנתו כיון שלא עשה כתיקנה ועי"ז הלכו להם הבנים ומעשו גרמו הנה כמעט כמו שפכתנו לעיל בתירוץ הראשון רק החילוק הוא דלפי מש"ל יוכל להיות וגם שאר עבירות גורמים והבן) ובני בנים ה"ה כבנים שכל העשר מאמרות בנים ובני בנים (חפ"ד אבות חג"ת בנים נה"י בני בנים נ"ל) והם קיום העולם ועל שאין שם ב' מחד ע"כ ב' מחד לא מעלי (נ"ל דרצ"ל להיות הנצח ענף החסד והוד ענף הגבורה ע"כ אינו יוצא בבני בנים בן ובת שינולדו מאחד מבניו ומיהו יקשה לפי"ז דא"כ נצטרף דוקא שהבן יוליד בן והבת בת לא בהיפך בל כאשר תענין בפרדס בשער עשר ולא תשע פ"ג תוכל לתרץ זה נ"ל עיי"ש) ואל יקחה לבך שאם נפשו חשקה בתורה כבן עזאי ונדבקה בה כל ימיו אין בידו עון (רצ"ל אל יסיתה היצר שאמה במדריגת בן עזאי ומותר לה להתבטל ממצוה הזאת) פי לא ימצא בזמן הגלות כבן עזאי (עמש"ל דנדאי גם בן עזאי הנה רוצה לקיים המצוה דמי פטרו ממ"ע דאורייתא רק שאמר מה אעשה ונפשי חשקה בתורה דרצ"ל להיות דע"י תשוקתו הנכבדת בלב ונפש בתורה לא הנה לו שום מבוא לגופניות ונשען על ביתו ולא יעמוד וז"ש מ"ה אעשה דהנני אנוס כמו הסריס ח"ו וכיוצא שאין בידו עון דמה אית לי למיעבד ומש"ה דקדקו הפוסקים ג"כ בדבריהם וכ"ה בש"ע בזה"ל מי שחשקה נפשו בתורה כב"ן עזאי (דייקא) ונדבקה כל ימיו (דייקא) רנ"ל שא"א לו להפרד תשוקתו כרגע לתקוע מחשבתו לדעתו בעסק הלזה כדי שיתפעל הכח המוליד פנודע איש כזה אין בידו עון דמה אית לי למיעבד הנה המצוה הזאת לגביל פדברים התלויים בסניפה כגון יבום וכיוצא שבאם יעדר ממנו הסבה פטור וסליק ליה למנייניה בחילוקה דרבנן העסק שבתורה במצות הללו וכן הרמזים שיש בכל מצוה שנוכל לקיים בכ"ז והנה גם בנידון דידן ישנו מצנת פרי' ורבי' גם ברמז: כו) לפרות ולרבות בתורה להוליד בכל פעם שכליות חדשים בתורה ומדי דברי בנה אדבר בפרט הלזה כאשר דעתי אי"ה לבאר בכל מנה רמזי המצוה התלוי' בה אשר אפשר לקיים בכל עת אפילו בהעדר המצוה הגשמית הגופנית פי התורה נצחיות היא בכל עת ובכ"ז והנה בזאת המצוה אפשר לקיים בכל עת ובכ"ז מצנת פרי' ורבי' בתורה להוליד בכל פעם שכל חדש בתורה כמ"ש המקובלים והדעת נותן שנוצטוינו בכל זה פי השכל נברא בו כל המושפלות בכח כמו שנוברא הזרע במוח בכח ובאם יתראש האדם להוציא הזרע שבכח מוחו במקום הראוי וכשר עפ"י התורה ישאר בו הזרע מבלי תועלת כמו כן המושפלות התקועים במוחו אם לא ישתדל להוציאם בריאתם לריק וילך

בלא דעת לשאול ח"ו ולפי"ז מחשבה הדעת והשכל הוא העיקר פ"ו לאדם רק שהשי"ת צוננו להוליד גם בגשמיות ואז יתברך גם השכל ביותר כי כל האדם שינוולד יהי לו שכל משכיל והבן ונ"ל דמש"ה פטר א"ע ב"ע באמרו מה אעשה ונפשי חשקה בתורה כי גם לפי מש"ל שהי' מוכרח ואנוס עכ"ז יכול להיות חשוקה אחרת בעולם שע"י תשוקה הלזו יתבטל תשוקת פת המוליד כגון מי שרודף מאד אחר תאוות הממון וכי צא ובטל ממנו הרגש פת המוליד ואעפ"כ איש פנה לא מיקרי אנוס ומחוייב לעסוק ברפואה דהיגו לבטל התאנה הזאת מלבו עד אשר ישוב להרגיש תאוות המוליד פינן שלא קיים המ"ע דאורייתא בשום ענין משא"כ בחשק התורה הנה אם לא קיים המצנה בגשמיות אעפ"כ קיימה ברוחניות.

ועוד חזק דבריו בן עזאי באמרו אפשר שתעשה (המצנה הזאת) ע"י אחרים והנה לכאורה דבריו תמוהין. א"כ נאמר פזאת בכל המצות בציצית ותפילין אף הוא אפשר דברנו להיות שאמר שאעפ"כ הוא מקיים המצות ברוחניות שהוא ג"כ מחייבת.

ואם יפנה מחשבתו מחשק התורה כדי להוליד בגשמיות הנה תתבטל ממנו מצנת פ"ו ברוחניות בעסק התורה הולדת השכל וזה א"א לעשותה כ"כ ע"י אחרים. פי לאו כ"ע גמירי בתורה להוליד ברוחניות משא"כ בגשמיות אפשר לעשותה ע"י אחרים הבן הענין וינועם לה (כז) ממוצא דבר זה תשכיל ותדע אשר חיוב גמור הוא לקיים מצנת פ"ו בשכל המוליד בתורה בכל עת ובכ"ז ונ"ל דמשום זה אמרו רז"ל בסגולה ושבע ילן וכו' כל המשביע עצמו מד"ת ולן בל יפקד רע היגו שאינו בא לידי הוצאות ו"ל ח"ו כי הנה בעת שאין הזמ"ג להוליד בגשמיות הנה בביטול המצנה הוא אזיל בפרודא ואם יש חשש ח"ו להתעוררות פת המוליד הגשמי להשפיע אל החיצונים והסגולה לזה לקיים המצנה להשביע א"ע מן ההיתר ואז אין כאן בית מיוחד ודוק אמרם ו"ל.

כל המשביע א"ע מד"ת היגו להוליד ולחדש א"ה ענין שע"י יהיה שבע כי אין שביעה רק בהוליד ענין מחדש כמו שינדעת מהולדה הגשמיות הבן הענין. והנה לפי"ז תראה כמה עניינים דומה בדומה פ"ו ברוחניות כמו בגשמיות.

ודינם שנה אנפיר לה המזדמן בשפלי לפי שעה וטהר ידים יוסף אומץ: (א) הדין הוא במצנה הגשמיות שלא יצא י"ח המצנ' כ"א בהוליד בנים ראויים להוליד. משא"כ בהוליד סריסים.

ה"ה בהולדה הרוחניות. כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין.

ומיילדין גם את האחרים השומעים ומתפעלים מדבריו. משא"כ בדבר ד"ת באין מורא שמים עליו.

אין דבריו נשמעין ואין אחרים מתפעלים והוא כמוליד סריסים ח"ו: (ב) כמו בגשמיות אפילו קיים המצנה מחוייב לקיים לערב אל תנח כמו כן ברוחניות לא יספיק לו בימי זקנתו ללמוד החידושים שחידש בבחירתו רק בכל פעם יוסף אומץ כי זקני ת"ח כ"ז שמזקיניו דעתו מתישבת עליהן וכ"ה לענין התלמידים היו לו תלמידים בנעורותו.

יהיו לו תלמידים גם בזקנותו כמו שאמר ריב"ל בגמ': (ג) כמו בגשמי' מחויב להזריע דוקא באשה ראויה וכשיקרה כמו כן לימוד שכליות תורתו דייקא לתלמידים ראויים וכשיקרים משא"כ הלומד לתלמיד שאינו הגון פזורק אבן למרקוליס דייקו בדבריהם.

כמו הזורק אבן למרקוליס ומכוון לעשות מצנה לבטל ע"ז ואדרבא עושה עבירה שיהו עבודתה פן הלומד לתלמיד שאינו הגון. ומכוון לקיים מצות פ"ו בשכל התורה ואדרבא עושה עבירה כי הוא יבזז לשכל מיליו ויציא ד"ת לדברי הבאי וכעננו השאלה ההוא מטרוניתא לתנא.

יהב חקמתא לחכמיין לטפשים מיבעיא והשיב אלו הי' נותן לטפשים היו מהרהרין בה בבתי כסאות ומרחצאות. והכוננה לדעת פנ"ל שיוציאו ד"ת לדברי הבאי ולטפשותם או לקנות בהם עושר וכבוד וכיוצא (ד) כמו במצנה הגשמיות ישמח את אשתו בדבר מצו' ויפייס ואח"כ יבעול כמו כן ברוחניות.

רבה קידם השמעתתא אמרמלתא דבדיחותא ובדחו רבנן ואת"כ פתח בשמעתתא: (ה) כמו בגשמיות לא יפעול פעולה להוליד אם לא בהרגש כל אבריו. כמו כן ברוחניות.

ערוכה בפל ושמורה אם הנה ערוכה ברמ"ח אבריו אז היא משתמרת וכו' כמשארז"ל. (ו) כמו במצנה הגשמיות צריך לכבד את אשתו כמשארז"ל אוקירו לגשייכו וכו' להיותה חפץ של מצנה כמו כן במצנה הרוחניות יהי כבוד תלמידו חביב עליה פשלה: (ו) כמו במצנה הגשמיות לא ישמה בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר.

כמו כן ברוחניות פי קאי רב בהאי מסכת וכו': (ח) כמו בגשמיות אשר פריו יתן בעתו בזמן הראוי. כמו כן ברוחניות דבר בעתו מה טוב הלכות חג בפהג.

הלכות עצרת בעצרת וכו': (ט) כמו בגשמיות יענוב איש את אביו ואת אמו. ודבק באשתו והיו לבשר אחד ע"י האשה דייקא כמו כן ברוחניות הרבה למדתי מרבותי ומתלמידי יותר מכולם כי על ידם יוליד הלכות חדשות ביותר (יו"ד) עוד תדע קיי"ל הלכה למעשה האיש מצונה על פ"ו אבל לא האשה.

ולמה אמר הכתוב פרו ורבו. ולא פר"ה ורב"ה (עמש"ל) נ"ל פעת להורות לאו הפא מפלל עשה היינו שאמר השי"ת לשניהם פרו ורבו.

היינו פשהם ביחד. אבל לא יפתח מקורו בהעדר בת זוגו ויזרע לריק ח"ו וג"כ יורה דוקא בזמן שהנאת שניהם כאחד אבל לא לריק לאשפות חוץ לדבר ח"ו שאם הוא נהנה והיא אינה נהנית והנה כמו כן ברוחניות יכוון להוליד ע"י שפלו עבדים לאלקי עולם בהאיר שכלם בתורה ולהשיכם לעבודתו ית"ש שאז הוא נהנה והם נהנים.

משא"כ בזרעו ד"ת לריק דהיינו שימפור ד"ת וידרוש בעבור שיכבדוהו וירבו הונו וכיוצא: הנה אתה הראת לדעת כמה עניינים דומה בדומה מצות פ"ו ברוחניות התורה כמו בגשמיות ואתה תוסיף אומץ ותבין דבר מת"ד.

כי לא הבאתי רק אשר עלה ברעיוני לפי שעה וכ"ז אגב אורחא להתנודע ולהיגלות אשר אפשרי לקיים המצנה בכל עת ובכ"ז. פי התורה נצחית היא.

ואבאר לה אגב אורחא אופן קיום ענפי המצנה בכל עת וזמן. לפי מ"ש האריז"ל בטעם המצנה להעלות רפ"ח ניצוצין א"כ בכלל זה ענף המצנה להשתדל בכל ענייניו להרבות כבוד שמים להעלות ניצוצי הקדושה המשוקעים בקליפה בכל ענייני מעשיו כן באכילתו ושתיתו ומו"מ ודיבורו והילוכו פידוע לידועים פי זה כל אדם לרבות ענפי הקדושה (והוא בכלל מ"ע דפ"ו) ובעוסקו בענייני העוה"ז מבלי פנונה זו הוא מייגע א"ע לריק הגם דלאו כל מוקא סביל דא לכונן פרטיות הפנונת בכל ענן עכ"ז המשפיל והנותן עיניו על דרכיו צריף לכונן לזה עכ"פ פנונה פשוטה בכל ענייניו שיהי' לש"ש ולבקש מהשי"ת שיעשה למען חסדו.

וניחשב פאילו הי' יודע לכונן פרטיות הפנונות לכל ענן להעלות ענפי הקדושה וע"ז נאמר ושם דרף אראנו בישע אלקים. ודרשו רז"ל מי ששם אורחותיו בעוה"ז וזהו אראנו בישע אלקים היינו ישועתו ית' כביכול זה מיקרי ישועתו ית' בהעלות ענפי הקדושה והבן ועתה נחזור לדברי הקדוש שאמר שאל ישיאף לבך לעשות כבן עזאי כי לא ימצא בזמן הגלות כבן עזאי אלא ישא אשה ואם נשא בת ת"ח הנה נדבק דיבוק אמיתי בלי משל ודמיון (נ"ל דרצ"ל דהגם דכל הזיווגי מרמזים לדביקות עליון עכ"ז בנשאו בת ת"ח היא דיבוק אמיתי בלי משל רק הוא דיבוק בשכינה ממש כי זרע הת"ח הוא מהקדוש ובענן אמרו"ל ובו תדבק וכי אפשר לדבק בשכינה רק הדבק בת"ח וכו' והנה המזדונג בזרעו הנה הוא דיבוק אמיתי).

עשה איבריו בטהר' ושמר חותם המלך והכינו עם כל אבריו מרובה וכסא מוכן לשרית עליו השכינה. הוא שנאמר את יי' אלקיך תירא אותו תעבדו ובו תדבק בנדאי כי אתלרבות ת"ת וכתוב ואתם הדבקים ביי' אלקיכם חיים פלכם היום ואפילו יש לו אשה ובנים ורוצה לישא עוד אשה אחרת על אשתו וכוננתו לש"ש להעמיד צורה העליונה פעמים הרשות בידו רק להיות לבו לשמים.

ואין לו למעט העונה שהוא חוב האשה באמת והאומר מע"ש לע"ש הוא עונת ת"ח העובדים השם) (רצ"ל ולא יאמר האדם אעשה עצמי ת"ח) פענן אותו תעבדו ובו תדבקון הוא מלא בחורה בתוכה ובתוכה תוכה) (נ"ל פנונתו דוקא ת"ח פנה היודע פנימיות התורה היינו סודות) ואין צ"ל אם מתה אשתו שישא אחרת אף כי הוא זקן להוליד בנים ובנות שכל זמן שיש לו פח להוליד ואינו מוליד קרוב הוא שמקצץ בנטיעות וא"כ צדקו דברי ר' יוחנן מפל מילי עכ"ל: (כח) ע"ש דברי הקדוש וז"ל וגם אמרו"ל היו לו בנים לעפ"ם ונתגיייר ר' יוחנן אמר קיים פ"ו ור"ל אמר לא קיים ונדעת בני שגם העפ"ם מצוים בפ"ו שכל מצנה שנאמרה קודם הדיבור ולא נשנית בהר סיני גם העפ"ם בכלל שפשמ שיש עולם פנימי כף יש עולם חיצון (רצ"ל זה לעומת זה עשה אלקים) והוא צנרף השמיטה (שהוא שמקטת הפחד והרשעים גוברין בו וזן הצנרף הוא שיהי' רצועה לאלקאה לחיביביא) וא"כ ר' יוחנן הכיר וידע שורש הענן והלכה פמותו עכ"ל: (כט) ע"ש דברי הקדוש וז"ל ועוד.

אמרו"ל האיש מצנוה על פ"ו (אבל לא האשה) ואמר פרו ורבו לאיש ולאשה (עמש"ל באות כ"ז סי' יו"ד) במשמע ועוד מצנה הי"א שאינה יכולה לעשות בלא האשה וא"ת שכופה ולוקחה בע"כ ועושה המצנה של פ"ו אלא (בלשון הר"י) הם אמרו שאין הדבר

אֵלָא בְּרַצוּנָה וְיַדְעָתָה כְּעַנְיָן הָאִשָּׁה נִיקְנִית מִדְּעָתָה וְדַבְרֵי הַקְדוּשׁ קְדוּשִׁים לְאֶלְקֵי אִיוֹם וְלִי הַקְטָן נִרְאָה טַפ"י פְּשׁוּטוֹ דְּחָדָא קְוֹשְׂיָא מִיַּתְרַצְתָּ בִּיְרֵךְ חֲבַרְתָּה דְּהֵנָּה הַכְרִיחוּ רַז"ל מִדְּכַתִּיב וְכַבְּשָׁה הָאִישׁ שְׂדֵרְכּוֹ לְכַבּוֹשׁ מְצֻנָה עַל פ"ו אָכַל לֹא הָאִשָּׁה וּא"כ לְמָה אָמַר פְּרוּ וּרְבוּ לְשׁוֹן רַבִּים הוּא הַבְּטָחָה לְאָדָם דְּגַם הָאִשָּׁה בְּוֹדָי תְּסַפִּים בְּטַבְעָה דְּטָב לְמִיתָב טַן דּוּ וַיּוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָאִישׁ רוֹצֵה לִישָׂא אִשָּׁה רוֹצֵה וְכו') א"ל רַבִּי וְאִם הִיא אֵינָה רוֹצֵה לְמָה זֶה יְבַטֵּל (רַצ"ל לְמָה אָמְרוּ חַז"ל דְּוֹקָא מִדְּעָתָה) וְתוּ מ"ע שְׁלֵא הוּא וְנָשִׁים חֲזִיבוֹת וְהֵם אָמְרוּ פְטוּרוֹת (עַפ"י פְּשׁוּטוֹ נ"ל דַּג"ז אֵינּוּ קְוֹשְׂיָא הַקְוֹשְׂיָא הִרְאִישׁוּנָה לִיתָא דְכִינּוּ דְהַשִּׁי"ת הַבְּטִיחַ דְּוֹדָי תְּתַרְצָה א"כ מַש"ה תִּיקְנֵנוּ שְׂיֵהֵי דְוֹקָא מִדְּעָתָה כִּי בְּוֹדָי תְּתַרְצָה וְתַתְּפִיִּיס.

וְהַקְוֹשְׂיָא הַב' ג"כ לִיתָא דְכִינּוּ דְמִפְנֵיךְ בְּתוֹרָה וְכַבְּשָׁה מַש"ה פְטוּרוֹת נ"ל אָבֵל דְּבָרֵי הַקְדוּשׁ נֶאֱמָרִים בְּסוּד אֶלְקִים וְנִגְלוּ לוֹ תַעֲלוּמוֹת חֲכָמָה) א"ל בְּנֵי אָף כִּי אָמְרוּ נָשִׁים פְטוּרוֹת ר' יוֹחָנָן (רַצ"ל ר"י בֶּן בְּרוּקָה) גְּדוּל הַדּוֹר אָמַר חֲזִיבוֹת דְּהוּא אֹמֵר עַל שְׁנֵיהֶם הוּא אֹמֵר וַיְבָרַךְ אֹתָם וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ (לְכַאוּרָה הַדְּבָר מִתְּמִי' כִּי אֵינּוּ מוּבָן דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ דְּאִם כְּפִינְתוּ לְפִסְוֹק כַּר"י לֹא הֵל"ל אָף כִּי אָמְרוּ נָשִׁים פְטוּרוֹת רַק הֵל"ל הַלְכָה כַּר"י ב"ב דְּאָמַר חֲזִיבוֹת וְגַם הוּא נִגְדַּה גַּמ' דַּס"ל לְהַלְכָה כְּרַבְּנָן וְכֹן הַלְכָה רוֹנַחַת בְּכָל הַפּוֹסְקִים וְעוֹד דְּלוּ יֵהָא דְהַלְכָה כַּר"י ב"ב אַעֲפִי"כ קִשָּׁה הַקְוֹשְׂיָא הַנְּ"ל לְדַעְתּוֹ לְרַבְּנָן וְאַפְשָׁר לִישָׁב דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ דְּהַ"ק דְּנֵהִי דְהַלְכָה כְּרַבְּנָן דְּהַנְּשִׁים אֵינָם מְחַוִּיבוֹת לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַשִּׁיג הַמְצֻנָה כְּמוֹ הָאֲנָשִׁים אָבֵל עַכ"פ בְּהָא הַלְכָה כַּר"י ב"ב דְּעַל שְׁנֵיהֶם הוּא אֹמֵר פְּרוּ וּרְבוּ הֵינּוּ שְׁחִיבוֹת לְשִׁמּוּעַ לְאֲנָשִׁיהֶם הַמְּוַתְרוֹת לָהֶם וְשְׁלֵא לְסַרְבַּ לְבַעֲלֵיהֶן וּג"כ שְׁלֵא לְמַנּוּעַ א"ע מִלִּישָׂא לְאֲנָשִׁים כְּשִׁתּוּבְעִין אֹתָם הֵהָגוּנִים לָהֶם.

וַיֵּשׁ עוֹד חִילּוּק דְּאִישׁ שְׁנָשָׂא אֵיילוּנִית מְחַוִּיב לְהַשְׁתַּדֵּל לְגַרְשָׁה מַש"א"כ אִשָּׁה שְׁנִישָׂאֵת לְאֵינּוּ רְאוּי לְהוֹלִיד אֵינָה מְחַוִּיבָת לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַתְּגַרֵּשׁ פִּינּוּ דְעַלְיָה אֵינּוּ מוּטָל חַיִּיב הַשְׁתַּדְּלוּת רַק אַזְהַרְתָּ הַמְּנִיעָה וְכִינּוּ דְהִיא נְשׂוּאָה וְאַסוּרָה לְכָל אָדָם אֵין עַלְיָה אִשְׁמָה וְלִפִּי"ז יְתַרְצוּ קְוֹשְׂיָא הַקְדוּשׁ דְּהֵנָּה הַקְוֹשְׂיָא הִרְאִישׁוּנָה לִיתָא דְּוֹדָי מְוַכְרַחַת לְהַתְּפִיִּיס דְּמְחַוִּיבָת לְשִׁמּוּעַ.

וְהַקְוֹשְׂיָא הַב' דְּהֵנָּה מ"ע שְׁלֵא הוּא ג"כ לְק"מ דַּעֲפ"כ הֵרִי הֵם חֲזִיבוֹת רַק הֵהַשְׁתַּדְּלוּת אֵינּוּ חֲזִיבוֹת מִשׁוּם דְּבִלָּא זֶה א"א לְחִיבָם בְּזֶה דְּאֵין סִיפּוּק בִּידָם דְּאֵין קִישׁוּי אֵלָא לְדַעַת הַבֵּן זֶה מַה שֶׁנ"ל כְּפַעַת).

א"ל רַבִּי א"כ נַעֲשֶׂה פ"ו בְּנִין אָב וַיְהִי נָשִׁים חֲזִיבוֹת בַּח"ת (הֵנָּה לְפִי פְּשׁוּטוֹ הַקְוֹשְׂיָא אֵינּוּ מוּבָנָת לְמָה הַחֲזִיק קְוֹשְׂיָתוֹ דְּוֹקָא אַח"ת וְלֹא עַל כָּל מ"ע וְלְפִי מַה שֶׁפִּירְשְׁנוּ בְּסִמּוּד יִצְדַּק דְּהַ"ק.

כִּינּוּ דְאִמְרַת דְּפְטוּרוֹת מְמַצּוֹ הֵינּוּ הַשְׁתַּדְּלוּת שְׁלָה אַעֲפִי"כ חֲזִיבוֹת מִיַּקְרִינּוּ בְּמֵאֵי דְצָרִיכִין לְהִיּוֹת סִיּוּעַ לְבַעֲלֵיהֶן בְּעִשְׂיָת הַמְצוֹת א"כ נֹאמַר ג"כ דְּמִיַּקְרִינּוּ חֲזִיבוֹת בַּח"ת הֵינּוּ בְּמָה שֶׁהֵם מְסִיעוֹת לְבַעֲלֵיהֶן בְּדַבְרֵי מְצוֹת.

וְהֵנָּה לְכַאוּרָה הַקְוֹשְׂיָא הַזֶּה יְכוּלָה לְהִיּוֹת עַל כָּל מ"ע שְׁמִסִּיעוֹת לְבַעֲלֵיהֶן אָבֵל אֶפְשָׁר לְוַמַּר דְּשִׂאנֵי פ"ו דְּמִיַּקְרִינּוּ חֲזִיבוֹת פִּינּוּ שְׁהֵם עוֹשִׂים בְּעַצְמָם וּבְגוֹפָם הַמְצֻנָה הַזֶּה מְמַשׁ

שְׁעוֹשֶׂה הַבְּעַל מִשְׂא"כ בְּשֵׂאֵר הַמְצוֹת שְׁמִשְׁמֵשׁת הָאִשָּׁה לַבְּעַל דְּהֵינּוּ בְּהוֹשִׁיט לוֹ תַּפְּיָלוֹ
נְכִיזָא בְּזָה מְצוּה אַחֲרַת הֵינּוּ שְׁיִמוּשׁ ת"ח.

מִשְׂא"כ בְּמְצוּה דת"ת אִמְרַז"ל גְּדוּלָה שְׁיִמוּשָׁה שֶׁל תוֹרָה יוֹתֵר מְלִימוּדָה א"כ הַשְׁיִמוּשׁ
הוּא עכ"פ מ"ע דת"ת וא"כ יִקְרָאוּ חֵיבוֹת וְלֹא אִישׁתְּמִיט שׁוּם תַּנָּא בְּשׁוּם דְּנִכְתָּא לֹאמַר
חֵיבוֹת רַק אֲדַרְבָּא פְּטוּרוֹת זֶה מֵה שֵׁנ"ל כְּעַת וְהַבּוֹחֵר יִבְחֹר וְהַשְׁ"י יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּדַרְךָ
הַאֲמַת).

ואת"ל כְּתִיב וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם (וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם. וא"כ הַתּוֹרָה מִיַּעֲטָה בְּפִירוּשׁ שְׁלֹא
יִקְרָאוּ לָהֶם בְּשִׁימוּשֵׁם מְקַיְיֵמי מְצוֹת ת"ח מִשְׂא"כ בַּפ"ו אֲמַרְהָ תוֹרָה פָּרוּ וּרְבוּ עַל שְׁנֵיהֶם
א"כ הַשְׁמִיעֵנוּ הַתּוֹרָה דִּינִחְשֵׁב לָהּ הַסִּיּוּעַ לְמְצוּה עֲצָמָה) אֵימָא לְמַעוּטֵי עַפּוּ"ם דְּלֹאוּ בְּנֵי
תוֹרָה נִיגְהוּ א"ל בְּנֵי מִשׁוּם דְּהֵי מוֹרָא (אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ לְרַבּוֹת הָאִשָּׁה) וּפ"ו שְׁנֵי
כְּתוּבִים הַבָּאִין כְּאֶחָד וְאִין מְלַמְדִין א"ל רַבִּי מוֹרָא וּפ"ו מִיִּצְרָךְ צְרִיכֵי דְאֵי כְּתִב רַחֲמֵנָא
מוֹרָא (ר"ל וְלֹא הֵנָּה אֲמַר בַּפ"ו פָּרוּ וּרְבוּ לְשׁוֹן רַבִּים) ה"א גַּבִּי פ"ו וְכַבֵּשׁ"ה כְּתִיב אִישׁ
שֶׁדָּרְכוּ לְכַפֹּשׁ חֵיב אִשָּׁה וְכו' (וְלֹא יִתְחַיְיְבוּ אֶפְיָלוּ בְּעֶזֶר וְסִיּוּעַ אִם לֹא יִרְצוּ וַיְכּוּלִין
לְהַתְּבַטֵּל כָּל יְמֵיהֶן) וְאֵי כְּתִב רַחֲמֵנָא פ"ו וְלֹא כְּתִב מוֹרָא (בְּלִשׁוֹן רַבִּים תִּירָאוּ) ה"א אִישׁ
סִיפֵק בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת אִשָּׁה אִין סִיפֵק בְּיָדָהּ לַעֲשׂוֹת (דְּרִשׁוֹת בַּעֲלָה עֲלֵי) אֵימָא לֹא תִתְחַיְיב
כָּלֵל (אֶפְיָלוּ בְּזִמְן שְׂאִין לָהּ מְנִיעָה מִצַּד הַבְּעַל) ת"ל מוֹרָא וְא"כ מִיִּצְרָךְ צְרִיכֵי וְנַעֲשֶׂה
פ"ו בְּנִין אָב וַיְהִי נָשִׁים חֵיבוֹת בַּת"ת (כַּמ"ש דְּהַגֵּם דְּהֵי מ"ע שְׁלֹא הַזִּמ"ג עכ"ז יִקְרָאוּ
חֵיבוֹת כִּי שְׁיִמוּשֵׁם לְלִמּוּד יִחְשֵׁב וְלֹא לְמְצוּה בַּפ"ע וּנ"מ לְבַטֵּל מְצוּה אַחֲרַת מַפְנֵי זֶה
הַשְׁיִמוּשׁ כִּי ת"ת כְּנֻגַד כְּנֻגַד וּלְפִי פִירוּשֵׁם זֶה תַּבִּין לְמָה דְּנֻקָא אֲמַר בְּכָאן שְׁיֵהֵי' פ"ו בְּנִין
אָב וְלֹא מוֹר"א אוֹ שְׁנֵיהֶם בַּפ"ע אִךְ הַכְּנֻגָה עכ"פ כְּדַמְיוֹן פ"ו הֵינּוּ הַגֵּם שְׁפִטוּרִין מַעֲיָקֵר
הַמְצוֹת מוֹכַבֵּשׁ"ה עכ"ז מִיִּקְרָיִין חֵיבוֹת מְדַאוּרֵייתָא בְּסִייעָתָן וְשְׁיִמוּשָׁן נ"ל) א"ל בְּנֵי
מוֹר"א לֹא צְרִיךְ דַּאֲה"נ כְּשִׂאִין סִיפֵק בְּיָדָהּ לַעֲשׂוֹת פְּטוּר (וּבְיַשׁ סִיפֵק בְּיָדָהּ יְכוּל לְלַמּוֹד
מִפ"ו וְאֵעִפ"כ אֲשִׁמוּעֵינוּ בְּמוֹרָא תִירָאוּ) וְא"כ הָיוּ שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְא"מ א"ל
רַבִּי וּמ"ע שְׁלֹא הַז"ג דְּנָשִׁים חֵיבוֹת מִנ"ל א"ל בְּנֵי מְמוֹרָא יִלְפִינּוּ מֵה מוֹרָא וְכו'.

א"ל רַבִּי וְהַכְּתִיב אִישׁ אִשָּׁה שְׂאִין סִיפּוֹק בְּיָדָהּ לַעֲשׂוֹת תַּפְּטֵר (לְכַאוּרָה אִין מִן הַצְּנוּרָה
לְטַעַם כִּינּוּן דְּכְתִיב אִישׁ וַיִּרְאֶה לִי דַּה"ק לוֹ יְהִי דְתַאמַר אִישׁ לְמַעַט הַקְּטָן חַד טַעֲמָא הוּא
דַּמ"ט אִימַעַט קְטָן מִן הַמְצוֹת מִשׁוּם דְּאִין לוֹ דַּעַת עֲדִינּוּ וּמִיִּקְרִי אִין סִיפּוֹק בְּיָדוֹ וְא"כ
מְהִיכָא דְאִימַעִיט קְטָן אִימַעַט נְמִי אִשָּׁה נ"ל) א"ל כְּתִיב תִירָאוּ וְגַם אִשָּׁה בְּמִשְׁמַע
וּכְשִׁיפֵק בְּיָדָהּ לַעֲשׂוֹת חֵיבָת (לְהַשְׁתַּדֵּל בְּמְצוּה עֲצָמָה) א"ל רַבִּי וְנִילַף כָּל הַמְצוֹת שְׁלֹא
הַז"ג מַת"ת (דְּפְטוּרוֹת) לְהַקֵּל א"ל מִשׁוּם דְּהֵנָּה ת"ת וּפ"ו (דְּפְטוּרוֹת מַעֲיָקֵר הַשְׁתַּדְּלוֹת
הַמְצוּה כַּנ"ל) שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְא"מ א"ל רַבִּי וְהַאֲמַר רִיב"ב מְחַנְיָיב בַּפ"ו
(רַצ"ל הוּא מְחַנְיָיב לְגַמְרֵי בְּעִיקָר הַמְצוּה) א"ל לְדַעַתוֹ לֹא אֲמַרִינוּ (דְּאִין הִלְכָה כְּמוֹתוֹ
בְּזָה וּלְדִידָהּ אֶפְשֵׁר לֹאמַר דַּס"ל דַּג"כ חֵיבוֹת בַּת"ת דְּנִלְמוּד מִפ"ו וּמוֹרָא בְּבִנְיָן אָב וְלֹא
הָיוּ ב' כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד דְּמִיִּצְרָךְ צְרִיכֵי כַּנ"ל דְּמַהתְּאֵמַר דְּלֹא צְרִיכֵי דְבִאֲמַת כְּשִׂאִין
סִיפֵק בְּיָדָהּ לַעֲשׂוֹת פְּטוּרָה הָרִי עִיקָר הַמְצוּה דַּפ"ו ג"כ אִין סִיפֵק בְּיָדָהּ לַעֲשׂוֹת וְאֵעִפ"כ
חֵיבָת לְדַעַתוֹ וְא"כ אִם לֹא נִכְתַּב רַק פ"ו ה"א דְּנֻקָא פ"ו דְּסִיפֵק בְּיָדָהּ עכ"פ לַעֲשׂוֹת
הַשְׁתַּדְּלוֹת בְּצַד מֵה וְא"א לֹאמַר בְּזָה דְּרִשׁוֹת בַּעֲלָה עֲלֵיהָ דְּגַם בַּעֲלָה אֲדַרְבָּא מִיִּחְיָיב בְּזָה

עצמו משא"כ מורא דאין סיפוק בידה דרשות בעלה עליה למחות וא"כ מיצרה צריכי ונלמוד מהם ת"ת והש"י יודע האמת) באמת פשט בזה ההיתר (רצ"ל דהלכה פרבנו דאין האשה חייבת בעיקר המצוה דפ"ו וכמש"ל) אבל ריב"ב דייבר ע"ד היסוד פי פשהאשה היא בת בנים חייבת באיש שפן בננו עולם הגשמי (נ"ל הרוחני) מאיש ומאשה הד' פרצופים ולמה נפטרנה כי היא עוברת בעשה דאורייתא פאיש אלא הפוטר אותה אמר הועיל נכח האשה וכל פעולותיה מהאיש הוא ת"ת א"כ האיש צריף לחזור אחר האשה לתת לה מפחו להוליד וכן הדין.

אלא האשה החוששת בזה העוש' הוא אשר דברנו שמחוייבת להיות סיוע ויחשב לה לעשה) אשרי לה ובלבד שיהי' לבה לשמים עכ"ל הקדוש עמש"ל בשם מרן הארינ"ל בהקדמה ט' אות ד' ב' טעמים למה מ"ע שהז"ג נשים פטורות ונ"ל דריב"ב סבר פטעם הא' ורבנו ס"ל פטעם הב' והבן (ל) ע"ש מדברי הקדוש ארו"ל אין האיש חייב במצוה זו עד היותו בן י"ח שנים לחופה וכיון שעברו י"ח ולא נשא עובר בכ"י בעשה דאורייתא (ונ"ל דהגם שכתבתי לעיל דהב"ד אין כופין עד שיהי' בן ד' הוא מטעם שכתבתי לעיל בחלק המעשה עיי"ש אבל אעפ"כ מקפסל מדברבנו מי"ח ואילף פדין מבטל מ"ע.

דמחוייב מרדות מדברבנו ומקפסל מדברבנו) א"ל רבי ומ"ש ששכל המצות בן י"ג וכאן בן י"ח לחופה א"ל בני ולא ידעת שאל ה"י הוא יסו"ד עולם בעלה דארעא ובהיותו בן י"ח נותן לו הפס לישא (הבן הענין בהיותו עדיין בן טו"ב טוביה גנו בגוניה ואח"כ פשנתגדל הטוב ח"י ח"י יקרא הוא הכ"ח והגבורה והשם הטוב יפפה.

ועמש"ל דנלמד מיוסף הרומז ליסוד צדיק כי תולדות יעקב יוסף והי' בן טו"ב שנה ולא נשא עיי"ש): (לא) ואעתיק לה עוד מן הנמצא כתוב בס' שושן סודות השייף למצוה הלזו לחלק המחשבה ונ"ל סוד קו' מצות פ"ו השורש המנוח שמי שמת ולא הניח אחר מותו זכר ונקבה הלכה פסוקה שלא קיים מצות פ"ו (והנה בעבור זה נ"ל דמש"ה התמירו מאד גם במצות לערב אל תנח למפור ס"ת בשביל לקיים מצות לערב א"ת הגם דהוא מדברבנו פי יש בכל זה מצוה דאורייתא פי אין אדם יודע כמה שנים יחי' הבן פי ברכות בנים ובנות הפל נוגע לדאורייתא כאשר אמר המלך החכם ברוח קדשו פי אינה יודע איזה יוכשר וכו' ויש להסתפק א"כ אברהם ויצחק ומשה הצדיקים הגמורים האיה מתו בלא נקיבות וי"א פי הם מהשמיטה ראשונה לא צטרכו לנקבות לרמז למשפיע ומקבל וסוד ויעש אלקים מעשה בראשית (נ"ל דרצ"ל כשתרצה לידע הסוד של שמיטה הלזו תתבונן במעשה בראשית שנגמר ויעש אלקים רמז לגבורה הוא פח השמיטה הלזו.

ועיין מ"ש בפירושי לעיל על דברי הקדוש הקנה זצלה"ה) וטעם זו"נ פי העולם העליון אינו מתקיים מבלי מקבל ומשפיע עמש"ל בדברי הקנה ואם מתו בננו ונשארו בני בנים אם מא' לא קיים אם מב' (הינינו מבן ובת נשארו בן ובת אפילו הבן מהבת והבת מהבן) קיים והטעם שבני בנים ה"ה פכנים לפי שכל העשר ספירות בנים ובני בנים (עמש"ל) והם מקיימים העולם ולכן גם בדוגמא די בזה ולפי שאין בי"ס אחד משנים רק אחד מאחד וכולה קשורים זה בזה ולכן אח"ד משנים (נ"ל שצ"ל שנים מאחד וכ"ה בקנה ועמש"ש) אינו מועיל: (לב) ע"ש ונ"ל אמר המספר לפי שפ"ו רומזת בדברים הרוחניים

לכן א"א מבלי שִׁנְרַחֵב בָּהּ הַדְּיָבוּר וְנֹאמַר כִּי הַסִּפְמַת כָּל חֲכָמֵי הַמְּחַקֵּר לְבַקֵּשׁ דִּסְיֹבוֹת לְכָל דְּבַר וְהֵם הַחֹמֶר הַפּוֹעֵל הַצּוֹרֵה וְהַתְּכָלִית.

לכן גם אֲנַחְנוּ נִבְאָר הַמְּצֹנָה הַזֹּאת בַּד' סִיבּוֹתֵי: הַחֹמֶר הַיָּהּ הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הִיא הַחֹמֶר וְהַחֲפֵץ שֶׁל מְצֹנָה אֲשֶׁר עַל יָדָהּ נַעֲשִׂית הַמְּצֹנָה וְעַמֵּשׁ"ל בְּדַבְרֵי הַקְּנָה עַל עֵינֵי חֲפֵץ שֶׁל מְצֹנָה וְכִבֵּר יִדְעַת אֲזַהְרַת חֲזו"ל שִׁימְפֹּר אָדָם כָּל מֵה שֵׁיֵשׁ לוֹ וְיִשְׂא בַת ת"ח וְיִשְׂא בַתוֹ לַת"ח גְּרָסִינָן בַּמַּס' יוֹמָא פ' בָּא לוֹ אָמַר ר' בְּרַכִּי אִם רוֹאֵה אָדָם שְׂתוֹר' פּוֹסְקַת מִמֶּנּוּ (מְזַרְעו) יִשְׂא בַת ת"ת שֶׁנֶּאֱמַר אִם יִזְקִין בְּאֶרְץ שְׂרָשׁוֹ וּבְעֶפְרַיִם יָמוֹת גִּזְעוּ מְרוֹחַ מִיָּם יִפְרִיֵת.

בְּעַרְבֵי פְסָחִים כָּל הַנְּבִיאִים לֹא נִתְנַבְּאוּ אֶלָּא לְמִשְׂאֵי בַתוֹ לַת"ח. וּבַמַּס' תַּעֲנִית גְּרָסִינָן ד' מִשְׁפָּחוֹת הֵי בִירוּשָׁלַיִם יִפְיִיּוֹת וְכו' עַד מִיְנוּחְסוֹת שְׂבָהָן אוֹמְרוֹת תְּנוּ עֵינֵיכֶם בְּבַעֲלֵי מִשְׁפָּחָה שֶׁאֵין אִשָּׁה אֶלָּא לְבָנִים וְכָל זֶה יִתְבָּאֵר לָהּ כִּי הָאִשָּׁה רְאוּיָה שְׂתִהָא מִמְּקוֹם קְדוֹשׁ לְפִי שֶׁהַמְּסַתְעַף (הַיְיָנוּ הַבְּנִים) יֵהִי קְדוֹשִׁים מִבְּטָן וּמִהַרְיוֹן וּמִלֵּידָה (רַצ"ל הַגַּם דְּאִשְׁפָּחוֹת כַּמָּה נְשִׁמוֹת גְּבוּהוֹת בָּאִים וְנוֹלָדִים בְּפַחוֹתֵי עַרְףַּ עַכ"ז לְהִיּוֹת שְׂאִינָם קְדוֹשִׁים מִבְּטָן צְרִיכִים לְזִכּוֹת גְּדוֹל וְלַעֲבוּדָה רַבָּה לְזַכָּף לְבוֹשֶׁם וְחֹמֶרֶם כְּאֲשֶׁר בָּא דְבַרְיֵנוּ לְעִיל בְּזֶה עֵי"ש) כִּי הַצּוֹרוֹת שְׁוֹת (נ"ל דַּרְצ"ל דְּהַגַּם שֶׁהַצּוֹרוֹת שְׁוֹת עַכ"ז) וּמִתְחַלְפוֹת כְּפִי הַתְּחַלְפוֹת הַחֹמֶר הַנְּשִׂיא לָהּ.

וְהַסּוּד הַנְּמַרְץ כְּנִלְךָ יָפָה רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בָּהּ כִּי הַדּוּגְמָא רְאוּיָה שְׂתִתְדַמָּה אִשְׁתַּ חֵיל עֲטָרַת בְּעָלָהּ: הַפּוֹעֵל הוּא הָאִישׁ רְאוּיָה שֶׁלֹּא יִשְׂא לְאֶחָד מִד' דְּבָרִים. לֹא מַצַּד אֲנָמֵץ וְתִקְרִיף הַקְּרוֹבִים שִׁיעֲזָרְנָה לֹא מַצַּד מְמוֹן (רַצ"ל שִׁיעֲזָרוּ לוֹ בְּצַד מְמוֹנוֹ שֵׁיֵשׁ לוֹ כְּכָר.

וְאֶפְשָׁר צְרִיף לֹאמַר הַקְּרוֹבִים שִׁיעֲזָרוּ לוֹ מַצַּד מְמוֹן) לֹא מְשׁוּם מְמוֹן וְלֹא מְשׁוּם זִוְנָה וְעָרוּהָ וְכִמּוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ ע"פ כִּי עֲזָה עֲזוּבָה תִּהְיֶה וְאִשְׁקָלוֹן לְשִׁמְמָה תִּהְיֶה וְאִשְׁדוּד בְּצַהְרִים יִגְרָשָׁנָה וְעַקְרוֹן תַּעֲקֹר וְיִתְבּוֹנֵן כָּל אִישׁ אֲנָה רוֹמֵז עֲצָמוֹתוֹ אֶל י"י אִישׁ מִלְחָמָה אֲשֶׁר דּוֹדָה יָפָה בְּנָשִׁים (נִרְאָה בְּעִלְיִל ט"ס וְתִקְנּוּ בְּלוֹחַ הַטָּעוֹת וְסִכְרוּ לְתַקֵּן וְלֹא תִיקְנּוּ עֵי"ש וְנ"ל לְהַגִּיָּה אֲשֶׁר מִמְּשִׁיף דּוֹדִים לְהִיָּפָה בְּנָשִׁים הַבָּא לְגִנָּה (הִיא הַמְּלָכוֹת כְּדִמְיוֹן הַגַּנ"ה הַנְּזַרְע בָּהּ לְהוֹצִיא פָּרַח לְהַצִּיץ צִיץ אוֹרֵי הַנְּשִׁמוֹת) בְּרוּב רַחֲמֵי (רַצ"ל הוּא בָּא לְגִנָּה דְּוִןקָא כְּאֲשֶׁר מִתְרַבִּים בּוֹ הַרְחָמִים בְּקַבְּלַת הַמְּנוּחִין דְּגִדְלוֹת הַנּוֹדַע נ"ל) נְשַׁפַּע א"מ (אֶפְשָׁר הוּא ר"ת או"ר מו"ת) וְיוֹצִיעַ בְּשַׁפַּע הַבָּא מְרִישָׁא (חַב"ד) הַיּוֹרֵד דְּרָף חוּט הַשְּׂדֵרָה דַּעַת הַמְּתַפְּשֵׁט עַד הַגּוֹף ת"ת עַמֵּשׁ"ל בְּדַבְרֵי הַקְּנָה) עַד בְּרִית עֲלִיוֹן (צַדִּיק יְסוּד עוֹלָם) וּמִשָּׁם לְבַת זִוְגוֹ כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאֶרְץ (כִּי כָּל בְּגִי יסו"ד וּמִתְרַגְּמִין דְּאֶחָיד בְּשָׂמִיא וְאַרְעָא) כֵּן הָאִישׁ הַדּוּגְמָא (רַצ"ל הָאִישׁ שְׁבַעוּה"ז אֲשֶׁר הוּא הַדּוּגְמָא) לֹא יִשְׂא אִשָּׁה רַק לְכּוֹנֵנַת עֲבוּדַת הָאֵל שִׁיָּהּ! מִמֶּנָּה זָרַע עוֹבֵד י"י לֹא לְמִלְאוֹת תַּאֲוֹת יִצְרוּ הָרַע רַק אִם יִשִּׁים אֱלֹוֹ ית' לְבוֹ רֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֱלֹוֹ תַּאֲסוּף וְזֹאת הִיא.

הַצּוֹרֵה הֵם הַיְלָדִים אֲשֶׁר יִתְנַהּוּ י"י אֶל עֲלִיוֹן כִּי כְּכָר אֲמַרְנוּ שְׁכַפִּי כְּוֹנֵנַת הָאִישׁ (הוּא הַפּוֹעֵל) וְכּוֹנֵנַת (הָאִשָּׁה) הִיא הַחֹמֶר כֵּן תִּהְיֶה נְשִׁמַת הַיְלָד וְלִכֵּן אָמַר י"י אֶל יִרְמְיָהּ הַנְּבִיא בְּטָרֶם אֲצַרְךָ בְּבֶטֶן יִדְעַתִּיךָ שֶׁהַכּוֹנֵנָה בְּזֶה הַדְּבַר שִׁיֵּדַע הַשִּׁי"ת כְּוֹנֵנַת אָבִיו וְאִמּוֹ (כְּכָר יִדְעַתִּי כִּי חִלְקִיהוּ אָבִיו בְּרַת מִפְּנֵי מְנַשָּׂה שֶׁהָרַג אֶת הַנְּבִיאִים וְסִכְּפָן א"ע לְבוֹא בְּיוֹם וְשִׁמְשׁ מִטָּתוֹ בְּיוֹם וּבְרַח.

בְּרֵאוֹתוֹ שֶׁהִשְׁעָה צָרִיכָה לְכַף לְהוֹלִיד בֶּן צָדִיק) וְכַנּוּנַת הַטּוֹבָה (נ"ל שצ"ל וְהַכְנָתָם הַטּוֹבָה) לְהַתְקַרֵּב אֶל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם אָמַר שֶׁיִּדְעֵהוּ בְּזֶה טָרָם שֶׁיִּצְרֹו וְכֹא עַל דְּרָף מִי"י מְצַעְדֵי גֵבֶר כּוֹנְנֵו וְדָרְכּוֹ יִחְפֹּץ (נִרְאֶה בְּכֹאֵן חֶסְרוֹן וצ"ל כִּי חִלְקִיהוּ אָבִיו בְּרַת וְכֹא וְשִׁמְשׁ מִטָּתוֹ עַל דְּרָף מִי"י מְצַעְדֵי גֵבֶר כּוֹנְנֵו וכו' כַּנ"ל וְדָרְכּוֹ יִחְפֹּץ.

דְּרָף אֶרֶץ. דְּרָף גֵּבֶר בְּעֵלְמָה נ"ל) וְהִבָּא לְטָהַר מְסִייעִין לוֹ וְדַע אָנָּה רוֹמְזִים הַנְּשֻׁמוֹת מִי וּמְאִיזָה מְקוֹם הֵם בָּאִים מֵא"ל ח"י וְלָכֵן בְּשִׁמְנָה עֶשֶׂר שָׁנָה וְאַפְשָׁר רצ"ל בְּשִׁנַּת י"ח עֵינֵן בְּרַמְבַּ"ם (וּפּוֹסְקִים) יְטָהַר א"ע לְקַבֵּל שִׁפְעַת הַנְּשֻׁמוֹת וְיִזְכֶּה לְבָנִים הֶרְאוּיִים לְהוֹרָאָה (עַמֻּש"ל בְּדִבְרֵי הַקְּדוֹשׁ הַקְּנָה זְצִלָּה"ה וְתָבֵן): תְּכִלִּית הוּא שִׁיּוֹלִיד מִמֶּנָּה בָּנִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת וּבְמַע"ט (הַחִילּוּק שֶׁבֵּינֵן הַצּוּרָה וְהַתְּכִלִּית הַצּוּרָה הוּא שִׁיּוֹלִיד בָּנִים מוֹכְנִים בְּצוּרָתָם לְתוֹרָה וְעֲבוֹדָה וְהַתְּכִלִּית הוּא שֶׁיִּשְׁתַּמְשׁוּ בְּצוּרָתָם זֹאת לְהַשְׁלִים אֶל מֵה שֶׁהוֹכְנֵו מְצַד צוּרָתָם וְהֵבֵן) וְהַטַּעַם כְּמוֹ שֶׁהִשְׁפָּעָה יוֹצֵא מֵאִשְׁתׁ חֵיל עֲטָרַת בְּעֵלָה הֵן לְטוֹבָה הֵן וכו' הוּא כְּלוֹל טוֹב כִּי אֵין דְּבָר רַע יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם עַל הָאֶרֶץ הַעֲלִיּוֹנָה רַק לְטוֹבָה וּמֵה שֶׁיִּהְיֶה אִיזָה רְעָה שֶׁתַּחּוּל הִיא מְצַד הַמְּקַבְּלִים כְּעֵנֵן הַשָּׁמַשׁ שֶׁמְשַׁחֵר פְּנֵי הַכּוֹכָב וּמְלַבֵּן הַבְּגָד כֵּן רְאוּי הָאִישׁ שֶׁמִּתְחַבֵּר לְאִשְׁתּוֹ לְהִיּוֹת לוֹ בֶּן מְשָׁלִים רְצוֹן קוֹנֵו וּמְדַמָּה הַצּוּרָה לְיוֹצְרָה (רצ"ל הַגֵּם שח"ו לֹא תִגְמָר לוֹ כּוֹנְנָתוֹ שֶׁאֵין הֵבֵן מְמַלְאָ בְּכָל טוֹב כִּי לֹא הַשְׁלִים חֶקּוֹ כִּי בַעַל בְּחִירָה הוּא עכ"ז הוּא עוֹשֶׂה אֶת שְׁלוֹ לְהַכִּינּוּ בְּכָל טוֹב הֵבֵן הַעֵנֵן נ"ל) זֶהוּ שֶׁרְצוֹנּוֹ לְבָאֵר הַעֵנֵן פ"ו בד' סִיבִירִיו (לג) ע"ש וּמַעֲתָה נוֹדִיעָה שֶׁהַחִיבּוֹר הוּא בְּעֵצָמוֹ יְהִי בד' כּוֹנְנוֹת הָא' בְּצַד מָה הוּא הַחִיבּוֹר וְהִב' בְּזִמְן הַחִיבּוֹר וְהִג' בְּכִיוּן הַחִיבּוֹר וְהִד' בְּאִיכוֹת הַחִיבּוֹר מֵהוּ הַחִיבּוֹר (רצ"ל לְמָה נִבְרָא יְצִירַת הָאֵדָם שִׁיּוֹלִיד בְּאֶפְסוֹן כְּזֶה) הַכְּתוּב קְרֹאוּ יְדִיעָה שֶׁנֶּאֱמַר וְהָאֵדָם יד"ע אֶת חֲנוּהָ אִשְׁתּוֹ מֵאַחַר שֶׁקְרֹאוּ הַכְּתוּב יְדִיעָה נִרְאֶה שֶׁהוּא דְבָר טְהוֹר וְנָקִי וְרוֹמֵז לְדְבָרִים הַעֲלִיּוֹנִים וְהַמְבִּיֵן סוּד וְיִדַע אֱלֹקִים יְבִין מֵה שֶׁרְמִזְנוּ (בְּסִידוֹר הַגָּאוֹן מֵה' יַעֲבֹץ בְּסִדְרַת הַגָּדָה נִרְאֶה אֶת עֵנֵינוּ זוֹ פְּרִישׁוֹת דְּרָף אֶרֶץ כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְנִרְאֶה אֱלֹקִים אֶת ב"י וְיִדַע אֱלֹקִים וּפִי' בּוֹ הַגָּאוֹן דְּקָשָׁה מָה רָאָה וּמֵה יָדַע כִּי לֹא פוֹרֵשׁ וּפְשִׁיטוֹת רֹאֶה וְיִדַע הַכֹּל וּמֵאִי קמ"ל אֶלָּא ה"פ וְנִרְאֶה ה' אֶת ב"י הַנְּשֻׁמוֹת שֶׁבְּגוֹף הֶרְאוּיִין לְהִבְרָאוֹת עוֹמְדִין לְפָנָיו וְאֵין אַחֲרֵים רוֹאִין אוֹתָן שֶׁלֹּא יֵצְאוּ לְאִירֵי הָעוֹלָם לְפִי שֶׁפִּירְשׁוּ יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה מִדְּרָף אֶרֶץ מְעַצְמָן לְפִי שֶׁאֶמְרוּ לְשׂוֹא אָנּוּ עֲמִלִים לְפִיכָה וִיד"ע אֱלֹקִים מְעַנֵּן וְיִדַע הָאֵדָם וְהוּא פְּנֵעַל יוֹצֵא לְשִׁלְשִׁי בְּכֹאֵן רצ"ל וִיד"ע אֱלֹקִים עֲשֶׂה אוֹתָם בְּעֵלֵי יְדִיעָה וְחִיבּוֹר שֶׁנֶּזְקָקוּ לְנִשְׁוֹתֵיהֶן כמ"ש תַּחַת הַתְּפוּחַ עוֹרְרִתִּיהָ שֶׁשִּׁלַּח הַש"י מִלְאָךְ הַמְּמַנְּהָ עַל הַתְּאֵנָה לְעוֹרֵר תְּאֵנָתָם אַחַר שֶׁנִּתְּיָאֲשׁוּ מִמֶּנָּה וְאֵם תִּזְכֶּה תְּבַחֵן גַּם בְּפָנִימִיּוֹת הַעֵנֵן שֶׁהוּא סוּד גְּדוֹל מִס"ת רוֹמֵז בִּס' הַבְּהִיר הַבִּיאוּ הַרְמַב"ן ז"ל עכ"ל וְעִי' עוֹד בְּפָנִימִיּוֹת הַעֵנֵנִיגִים בְּדִבְרֵי הָאֶרֶץ"ל וְתְבַחֵן בְּחִי' תִּבְכַּת דַּע"ת בִּס' עֶרְכִי הַפְּנִינִיִים וּבִס' מְאוּרֵי אוֹר וְתְבִינ': זִמְן הַחִיבּוֹר הוּא לַת"ח מַע"ש לַע"ש (הַנֶּה בְּעֵנֵן זֶה אֵי"ה גְּטִייל אֲרוֹנוֹת בְּדִבְרֵי מְר"ן הָאֶרֶץ"ל וּבְמִקְוֵבִילִים וְעַת לְקַצֵּר בְּכֹאֵן שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בְּדִבְרֵי הַמְּחַבֵּר) וַיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי מְכוֹנְנִים.

הָא' לְהִיּוֹת הַחִיבּוֹר בְּיוֹם מְנוּחָה יוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּח נּוֹסִיף בְּתוֹלְדָה (רצ"ל וַיֵּצֵא הַנּוֹלָד מְזוֹרְזוֹ וְגַם הוּא לֹא יִחְסַר מִכְּחוֹ וְחִילוֹ כִּי יִתְנַסֵּף בּוֹ תְּמוּרַת הַנִּיחָה) וְהִב' ע"ד סִיד וְנַה"ר צִי"ע ת"ת לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן עֲטָרַת (נ"ל חֶסְרוֹן הַנִּיחָה וצ"ל וְנַה"ר צִי"ע יוֹצֵא מַעַד"ן ת"ת

להשקות את הג'ן עטר"ת) פי ביום השב"ת הוא רומז לחיבור צי"ע בבת זוגו אשר הוא צָרוּר בַחַיִּים בכ"י.

וכי עם המלך (ז"א) במסיבו אין ספק פי יזפה (האדם) בחיבור ההוא לנפש טהורה: פיגון החיבור בזה הענין נקח ראי' ממקלות יעקב אבינו כי כפי מחשבתו בעת החיבור בזיווגו פן תהי' הצורה קלה על החומר והחומר יצטייר כפי מחשבתו ויהי' מוכן לקבל הצורה הקדושה.

וכן מעשה דרבי יוחנן יוכיחו לזה דהוי יתיב על שערי טבילה ואם תהי' מחשבתו שלימה בזה הדרך הנה על ידו יתחברו ד"ו פרוצי וימציא שפע וברכה בכל הנמצאים: באיכת החיבור דע פי כל חכמי המחקר הסכימו שהזרע יוצא מן המוח אל השדרה ומשם מתפשטת לכל הגידים ואיברים ואח"כ יירד להאשכים ומשם אל האמה ובהתחברו אל אשתו יורה כחץ וכבר ידעת אנה רומז המוח (כח"ב) והשדרה (דעת המתפשטת לת"ת בכלל הגוף) והאשכים (נצח הוד) והאמה (יסיד צדיק) והאשה (מלכות) ויריית האמה כחץ והזרע היצא (טפא הסוד לנגד הגבורה דנוקבא) ומעתה תוכל להבין סוד הפתוב שקראו ידיעה (התפשטות הדעת מהמוח אל הגוף) אם יש (לה) לב נבון וחקם ודע זה (רמז לחכ"ד) מכאן תבין מאמר רז"ל כל מי שאינו עוסק בפ"ו פאילו שופך דמים וגורם לשכינה שתסתלק מישראל (רצ"ל ישראל סבא) עכ"ל הנוגע לענייננו: (לד) ועתה נבא לבאר איזה עניינים בתנארי אי"ש ואש"ה זכ"ר ונקב"ה.

רמוזתם בקודש אי"ש ואש"ה מילואם כזה ל"ף ו"ד י"ן י"ו ל"ף י"ן י' בגימ' שלום מרמז על הברית שלום המשלים שלום בבית פי כל (יסוד) בשמים ובארץ דאחיד בשמיא וארעא אי"ש ואש"ה במילואם אל"ף יו"ד שי"ן וי"ו אל"ף שי"ן ה"י בגי' אלף חסר חד.

הנה בצירוף השלום בבי"ת יהי' אלף האל"ף לה שלמ"ה הוא תכלית המספר בהחזרת האלף לאלף והאלף לאלף וה"ס אדם אחד מאלף מצאתי. והבן.

וג"כ באלפא ביתא דאי"ק בכ"ר תכלית המספר טצ"ץ הוא אלף חסר חד ובהחזר הגלגל לאלף יושלם אלף: (לה) מילוי איש כזה ל"ף ו"ד י"ן. בגי' פנים.

וכן מילוי אשה ל"ף י"ן י' בגי' פנים. רמז דייקא לייחוד פני"ם בפני"ם וחלילה למלאות שפע שלא פדרפה.

ועמש"ל ברמז הפתוב בטח בה לב בעלה ושל"ל לא יחסר של"ל בגי' ב' פעמים פנים. וג"כ ב' פעמים פנים היינו מילוי אי"ש אש"ה.

בגי' ה' פעמים חס"ד ה"ס ה"ח דדכורא הממתיקים הה"ג דנו"ק. ובכללותם יחד לרובן ואדם ומתהווה מהן זרע אמת בהחשב האלף לאלף.

בגי' ה' פעמים חס"ד וה' פעמים גבורה פי גבר עלינו חסד"ו ואמת יי' לעולם: (לו) אשה ניקנית בג' דרכים כס"ף שט"ר ביא"ה. בגי' שמי"ם וארץ (זי"ן) ובגל' ז' שמות הנק' ג"כ מרגלא דהיינו ד' מילואי הוי' ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן ושלשה מילואי אהי' קס"א קנ"א קמ"ג סוד ז' ברכות להפלה מראש צדיק: (לז) איש מורה על ג' ראשונות א' פתר י' חקמה ש' בינה (מאורי אור) והבן פח התולדה נמשך מהמוחין ע"כ נקרא הזכר המשפיע אי"ש.

נ"ל ה"ס הידיעה ונדע אדם. המשיך ע"י הדעת הדעת המוחין להמדות: (לח) אשה בגי' אלקיים דיודי"ן עם ה' אותיות והכולל (מאורי אור) והוא רמז לגבורות דנו"ק פי היא מזרעת אנדם (נ"ל אשה במילוי פנה אל"ף ש"י"ן ה"א בגי' יו"ד וי"ו דל"ת ע"ה היינו יו"ד במילוי והנה יו"ד רמז לתקמה ובחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא ג"ז בס' הנ"ל) והנה בעולם הזה הגשמי י"ל דהנה איש מזריע תחילה יולדת נקבה הנה יסוד הנקבה מדכורא נ"ל: (לט) זכר ונקבה בגי' שמ"ן ה"ס הטפה היורדת מהמוח נק' שמ"ן.

סוד י' פעמים ט"ל. ורמז לפי"ז שלא להוריד השמן הטוב מהמות רק בהיות יחד זכר ונקבה בחיבורא חדא: מ"ע ב מילה חלק המעשה (א) מ"ע ב' ** (הג"ה מצנה ב' היא ב"ת נאמר בדוד כי ב"ת יעשה לה ה' היינו ש"ה"י זרעו מנוחסים אחריו לעולם מצליחים מלוכה והנה ע"י מצנת מילה כ"י מוצלחים כמד"א נעתה אם שמוע וכו' ושמרתה את ברית"י וכו' תהיו לי ממלכת פהנים:**) מ"ע למול את הבן זכר ביום השמיני ללידתו.

וביום דוקא דכתיב וביו"ם השמיני וכו' אחר הנץ התפה ואם מל משעלה עמוד השחר יצא (עמוד השחר היא האיר פני המזרח עיני בתוי"ט ריש ברכות): (ב) בכלל המצנה הזאת מילת עבדים שחייב האדון למולם היינו יליד בית נימול ג"כ לשמנה ומקנת פסח נימול ביום שנקנה היינו אפילו הוא בן יומו שנולד היום: (ג) פיצד הוא המילה חותכין את העור המכסה את העטרה עד שתתגלה העטרה וקבלנו באומנות המצנה הזאת.

היינו קודם שחותף ממשמש בידו העור השיעור שמגיע עד העטרה, ואח"כ יתפוס העור עד סמוך לעטרה ויגביה היטב בתפיסתו העור ויחתוף סמוך לאצבעותיו העור פשיעור שיתפס ואח"כ יקרע העור הרך ג"כ עד שתתגלה העטרה (היא חוט פשר גבנה המקיף את הגיד): (ד) החותף לא יחתוף מלמעלה למטה (היינו מצד הראש לצד הרגלים פי הוא ספנה שימשף העור עד הכיס ויחתוף הכיס).

רק יחתוף מן הצד מרגל לרגל כף קבלנו באומנות. (ה) הפורע לא יקרע העור היטב רק סמוך לראש ומן הצדדים אבל למטה היינו לצד הרגלים לא יפרע רק מעט פי שם יש גיד דק כמו צינור ומקלח דם ולא יוכל ח"ו לעצור הדם ויבא התינוק לידי ספנה ע"כ כל ערום יעשה בדעת ויצליח: (ו) מל ולא פרע פאילו לא מל (ונ"ל דמש"ה קאמרין כאיל"ו ל"א מ"ל דבהמשיף הזמן יצטרף שוב לחתוף ולא תסגי בהפריעה לבדה פאשר ראיתי מעשה כמה פעמים שפא כזאת לידי) כלל.

ונ"ל דהברכה שיברך הוא לבטלה וגם נ"ל דלא יברך אח"כ הברכה אשר קידש ידיד וכו' כיון שלא נעשית המצנה: (ז) ומחוייב המזהל אחר הפריעה למצוץ דם המילה עד שיצא הדם ממקומות רבים (ואם אחר החיתוף פיסה הדם את העור הפריע' וא"א כ"כ בקלות לפרוע אזי מוצצין גם קודם הפריעה אבל לא יצא בזה ומחוייב למצוץ גם אחר הפריעה כן נ"ל): (ח) טוב לזלף יין על מקום המילה אחר שנעשית כמצותה.

ורבים נוהגין ליקח יין בפיהם ולמצוץ הדם עם היין שבתוף פיהם. והוא רפואה למפת המילה ויש לו סמך במדרש: (ט) אחר פל אלה לוקחין כוס יין מלא ומברכין בפה"ג וברפת אשר קידש ידיד וכו' (אי"ה יתבאר בחלק הדיבור והמחשבה).

נוסח הברכה ופרישה). ואח"כ מבקשים רחמים על הגלד הרך הנמול.

או"א קיימים את היקלד הזה וכו' ואם הנזמול ממזר אין מבקשין עליו רחמים ומפרסמין בשעת מילתו שהוא ממזר: (י) קודם המילה יברך המוהל אשר קדשנו במצותיו וצוננו על המילה. ואחר החיתוף יברך אבי הבן אקב"ו להכניסו בבריתו של א"א.

ואם האב המוהל בעצמו (ובפרט כשהוא בעצמו החותף והפורע) יברך ב' הברכות קודם המילה כן הוא דעת הט"ז עיי"ש וב"פ ומקראי לנהוג כט"ז. (יא) העומדים שם בשמעם ברפת להכניסו.

עונים פשם שהכנסתו לברית כן תכניסוהו לתורה ולחנפה ולמע"ט עיין בש"ף וט"ז פתבו לומר פשם שנקנס וכו' כן יפנס כו'. ואית דאמרי שיש חילוק בין העומדים מרחוק ובין העומדים מקרוב ורואין אבי הבן אומרים לנוכח פשם שהכנסתו וכו'.

ונ"ל להורות דיש חילוק בין אם האב הוא בכאן והוא המכניס והמברך אז אומרים לנוכח. שהכנסתו תכניסוהו משא"כ פשאין האב בכאן א"כ המכניסים הם הב"ד אז אומרים פשם שנקנס וכו' כן יפנס וכו': (יב) קודם המילה מכניסים פסא לאליהו ז"ל ואומרים בפה מלא (פשמיניחין התינוק על הפסא) זה הפסא של אליהו זכור לטוב דמבואר בזוהר דאליהו ז"ל מוכרח להיות בשעה שישראל מקיימין מצוה זו): (יג) אחר שמיניחין התינוק על הפסא.

שוב לוקחין אותו מהפסא ואחד יושב על הפסא ותופס התינוק בשעת המצוה והוא הנקרא סנדק. ומצוה גדולה היא ותיקוולחטא הברית.

ומקראי שיהי' הפסא חלוק ונראה פשמים אחד לאליהו ז"ל ואחד לסנדק וכ"ה המנהג ברוב קהילות: (יד) קודם המילה יאמר המוהל. שברתי לישועתך י"י (היינו שמצפה לישועת י"י שלא יביא את התינוק לידי סכנה) שש אנכי על אמרתך (היינו מילה שנייתנה באמירה ולא בדיבור) כמוצא שלל רב שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול שברתי לישועתך י"י אשר תבחר ותקרב ישכון חציריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך (ענין זה הפסוק מבואר בזוהר לה ויבואר הענין א"ה בחלק הדיבור יעוי"ש) וכה הוא סדר נסחתינו הנהוג כסדר זה הפסא של אליהו ז"ל.

שברתי לישועתך י"י ומצותיך עשיתי אליהו מלאך הברית הנה שלך לפניך עמוד על מיני וסמכני שברתי לישועתך י"י (מה ששוב אומרים פעם שנית שברתי וכו' נ"ל דכיון שמבקשים מאליהו לסומכו חוזרים ואומרים דאעפי"כ העיקר הוא העזר האלקי) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב.

שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול. אשרי תבחר ותקרב וכו': (טו) א"צ לכסות ערות התינוק בשעת הברכה מן הדין אבל מקראי ומצוה מ"ה לכסותו.

או יחזיר פניו לצד אחר ומכ"ש שמהראוי שלא לתפוס הערלה קודם הברכה. רק בגמר הברכה יתפוס ויחיתוף בעיון ובמתינת מעט פי מתון מתון וכו' ומקראי לגעור באותם הרוצים להראות חריפותם וחוטפים הברכת והמצוה בלי עיון ומתינות פי גבוה וגאון להם לא כן נחלת עבד י"י ושלום רב להם ואין למו מכשול: (טז) המל את העבד מן הדין צריף לכסות ערותו בשעת הברכה וכן בגר.

וכן ישראל גדול: (יז) המל את העבד יברך אקב"ו למול את העבדים. ואחר המילה יברך על הכוס אקב"ו למול את עבדים ולהטיף מהם דם ברית שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתתי בא"י פורת הברית: (יח) המל את הגר יברך אקב"ו למול את הגרים ואחר המילה יברך על הכוס אקב"ו למול את הגרים ולהטיף מהם וכו' הפל פנ"ל: (יט) אחר המילה קודם שיברך המולה הברכה (אפילו במילת קטן) ירחוץ ידיו ופיו: (כ) כשאומר בדמיה חיי בדמיה חיי.

יתן באצבעו היין מכוס לתוך פי התינוק (ועיין בחלק הדיבור והמחשבה מש"ש): (כא) היכא דאפשר אין מלין אלא בעשרה דוקא. ויש סמך לזה בר"מ פ' תזריע הבאתיו בחלק המחשבה אות י"ב עיי"ש: (כב) מהראוי שיעמדו כל העם בשעת המילה פ"ש ויעמוד כל העם בברית חוץ הסנדק התופס התינוק: (כג) נוהגין לעשות סעודה ומשחה ושמחה ביום המילה.

ויש סמך לזה ויעש אברהם משחה גדול ביום הגמל וכו' ודרשו דורשי רשומות ביום ה"ג מל את יצחק ה"ג בגי' ח' ומיקרי כמנוחה לשמים מי שמומנין אותו לסעודה זו ואינו הולך אם לא שיש שם אנשים שאינם מהוגנים וכיוצא.

ואין לבטל סעודה זו וחדשים מקרוב באו משמץ אפקורסות שזרקו בעוה"ר שביטלו סעודה זו לא כאלה חלק יעקב השמחים אלי גיל במצנה זו שהיא אות בנינו לבין אלקינו: (כד) אחר הסעודה כשמברכין בהמ"ז אין מברכין שהשמחה במעונו משום צער דינוקא: (כה) נוסח הרחמן וכו' שמוסיפין בברהמ"ז במדינתנו כשהיא מילה שלא בזמנה א"א מיום השמיני והלאה ירצה דמו רק מיום המילה והלאה וכו' וכן לא יאמרו יברך רך הנמול לשמנה רק רך הנמול נכונה וכן הוא יברך את המל בשר הערלה ופרע ומצץ דמי המילה אם המל הוא אהד.

ופורע אחר ומצץ אחר. אתהמל וכו' ואת הפרע ואת המצץ וכו': (כו) נוהגין עוד לעשות אינה סעודה בליל שבת אחר לילת התינוק קודם המילה.

ויש לזה סמך במדרש דמש"ה צנה הש"י שיהי' נמול לשמנה שאמר הקב"ה לא יראה פני עד שיראה פני המטרוניא תחלה ושמנה ימים לא משפחת בלא שבת ונמצא לפי"ז דוקא בליל שבת שהוא סעודתא דמטרוניא ולא פאשר נוהגין בהרבה מקומות ביום שבת ועיין בחלק המחשבה אות י"ב שיש סמך מן הרעיא מהימנא דהפוננה ליום השבת דוקא ע"כ נהרא נהרי' ופשטי' ואין לבטל שום מנהג: (כז) בהרבה מקומות המדקדקים במצות עושים ג"כ סעודה בליל שקודם המילה ויש לזה סמך בזהר לה במעשה דר' אבא בכפר טרשא וכבר נדפס תיקון לאומרו בליל שקודם המילה נק' ברית יצחק ובס' נ"ש כתב דמיקרי סעודת מצנה: (כח) בהרבה מקומות יש מדקדקים לעשות ג"כ סעודה ביום השלישי למילה ויש לזה סמך מסעודת אברהם אבינו למלאכים דיום השלישי למילתו הי' פדוע: (כט) הערלה שמסירין מן הנמול יש להכין פלי עם עפר ולהניחו בעפר ולא ישליכנו לחוץ (ועיין הסוד בר"מ פ' תזריע הבאתי לקמן בחלק המחשבה אות י"ב יעוי"ש): (ל) מנהג ישראל תורה היא שיהי' הספין של מילה מחודד בשני פיות לשני הצדדים והנה בטעם הפשוט בכדי שלא יבא לידי טעות ויחתוך בהצד השני שאינו מחודד

ויספן התינוק ואסמכוה אקרא וחרב פיפיות בידם ומצאתי און לי גם בפנימיות הסוד טעם לדבר כפי שקלי ויבואר אז"ה בחלק המחשבה: חלק הדבור כבר כתבנו שמחוייב האדם לקיים המצוות במחשבה ודבור ומעשה.

והנה ענין המעשה של המצוה האיה ומה כבר כתבנו ומחוייב האדם לעסוק במו פיו הדינים של המצוות בש"ס ופוסקים אף להיות דלאו כל מוחא סביל דא בכל מצוה ע"כ רשמנו בכל מצוה אינה דינים ואת אשר נפל לחלקינו אינה חידושי דינים ויהי למשמרת לי ולבני גילי וטקד ידים יוסיף אומץ לחדש בכל פעם והנני אומר לקיים חלק הדבור: (א) ידבר האדם במו פיו הדינים שכתבתי לעיל בחלק המעשה ועוד ידבר ויעיין מה שכתבאר עוד בכאן: (ב) קיום המצוה הזאת כתורה שלא יצטרף להתגלגל נ"ל שהוא דוקא כאשר האדם מל את בנו הנולד לו או את הגר או אח עבדו יליד ביתו ומקנת כספו או כאשר מל את הילד שאין לו אב בכאן להקניסו והנה המצוה מוטלת על הב"ד וכל ישראל ראויין להיות ב"ד בדבר הזה משא"כ המוהל פשמכניס לברית ילדי ישראל אחרים שיש להם אב בכאן הגם דמצוה קעביד אם לא מל את בנו או את עבדו או את הגר או את הילד שאין לו אב הנה לא השלים חוקו המצטרף לו לחלוקא דרבנן ויצטרף להתגלגל או להתעבר באונפנים המבוארים בהקדמה פי המוהל המכניס ילדים של אחרים מטעם שליחות קאמינו עלה שהוא שליח של האב שליח לדבר מצוה אבל אין המצוה הזאת מוטלת עליו לקיים (ג) ונ"ל עוד דהאב המכניס ומכבד למוהל שימול את בנו יצא י"ח המצוה ולא יצטרף להתגלגל פינן דאיתרבי מן התורה שלוחו של אדם כמותו: (ד) הא נדאי דמצוה בו יותר מבשלוחו (כמו בכל המצוות) ע"כ האב שהוא מוהל בעצמו לא יספיק לו לחתוף הערלה בלבד ולכבד לאחר לפרוע פי מל ולא פרע פאילו לא מל ע"כ עושה שליח במקום דאפשר לו ולא שפיר קעביד דמצוה בו אבל המציצה יכול ליתן לאחר פי אין זה מחלק המצוה רק לצורך רפואת התינוק נ"ל: (ה) גם על ציצין המעפכין את המילה (דחוזר עליהם אפי' בשבת דהיינו ששנשארה עור החופה את רוב גובהה של עטרה) ג"כ אין ליתן לאחר לתמן היכא דאפשר בו דמצוה בו וכו' והוא פשוט: (ו) דבר ידוע הלכה למעשה דמילה בזמנה דוחה שבת וכגון דא צריך להודיע דין חדש שהמציא הרב הגדול בעל לבושי שרד מאי דידוע דבהוציא הנולד ראשו חוץ לפרוודור ה"ה פילוד ומבואר בגמ' דהוצאת הראש חוץ לפרוודור מיקרי פשהיולדת אינה יכולה לילף עוד ברגליה וצריכות חברותי לשאת אותה והנה זה יארע כמה פעמים זמן רב קודם לידת הילד והנה יארע פשהיולדת בליל שבת וכבר קודם הכנסת שבת לא היתה יכולה לילף ברגליה וא"כ הי' בשבת מילה שלא בזמנה ומחללין שבת במילתו וע"כ צריך המוהל לחקור על זה ולשאול את פי המילדת מפשה שהיה: (ז) כתב הב"י בשם התשב"ץ דמילה שלא בזמנה אין מוהלין ביום ה' דא"כ יחול יום הג' בשבת ויש חשש ספנה ויצטרכו לחלל שבת ח"ו וכן ביום ו' ונ"ל הקטן ראי' דמוהלין דאמרינן במתניתין תינוק ניםול לתשעה וכו' לאחד עשר לא וכו' וא"כ לפי"ז משפחת לה שני ימים של ר"ה ביום ג"ד ואח"כ יהיה ביום ה' מילה שלא בזמנה ומשפחת לה טובא אלא ע"כ צריך לומר דחלין גם במילה שלא בזמנה ביום ה' ודוק נ"ל: (ח) אם לא מל האב את בנו חייבים הב"ד למולו אפילו האב לפנינו ואינו רוצה הגם דנ"ל דבזה מפין אותו עד שתצא נפשו פדין עשה סופה ואינו עושה וכו' עכ"ז בין כף וכף חייבים הב"ד למולו ולא ימתינו פד שירצה

הָאָב נ"ל: (ט) אם לא מלווהו הָאָב והב"ד חָיִיב לְמוֹל א"פ פְּשִׁיגְדִיל וְאִם לֹא מָל א"פ חָיִיב פְּרֵת וּבְכָל יוֹם עוֹבֵר ע"ז מְשִׁיגְדִיל וְאִינוּ מָל א"ע בְּאִין סַכְנָה בְּדָבָר וְאִין מוֹנֵעַ: (יוד) ונ"ל דְּכָל אִישׁ וְאִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל מִיִּקְרִי ב"ד לְעַנְיָן זֶה בְּאִם רוֹאֵה אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי קָטָן בֶּן יִשְׂרָאֵל שְׂאִינוּ מְהוּל וְיָכוֹל לְמוֹלוֹ חָיִיב לְמוֹלוֹ וּכ"ה הַמְּנַהֵג: (יא) הַנִּימּוֹל תּוֹף ח' אוּ הַנִּימּוֹל בְּלִילָה צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְהִטִּיף מְמַנּוּ דָם בְּרִית וּנ"ל דְּגַם בְּהִטְפַּת דָם בְּרִית הַחַיִּיב עַל הָאָב לֹא עֲשֵׂה הָאָב הַחַיִּיב עַל הַב"ד (הַיִּינוּ עַל כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָכוֹל לַעֲשׂוֹת בֶּן) אִם לֹא עֲשׂוּ כֵן הַחַיִּיב עָלָיו מְשִׁיגְדִיל.

(יב) מְסַתְּפָקָא מִי שְׂאִינוּ מְהוּל וְהַגְדִּיל וְאִינוּ רוֹצֵה לְמוֹל א"ע וְיַדְיָנוּ תְּקִיפָה עָלָיו אִם נֹאמַר דְּמַפִּין אוֹתוֹ עַד שְׂתַצֵּא נִפְשׁוֹ אוּ עַד שְׂמַתְרַצָּה לְמוֹלוֹ אוּ נֹאמַר דְּאֲפָשֶׁר דְּשִׂאֲנִי הִכָּא מְשִׂאֲר מ"ע דְּכִמוּ דְּאֲפָשֶׁר לְהַכּוֹת אוֹתוֹ כֵּן הוּא בְּאֲפָשֶׁרִי לְקַנְשָׁרוֹ וּלְכַפּוֹתוֹ וּלְמוֹל אֶת בְּשׂוֹר עָרְלָתוֹ וְנִדְעָתִי נוֹטָה דְּאִין לְמוֹלוֹ בְּעַל כְּרַחוּ דְּכִינּוּן שְׂהַגְדִּיל הַחַיִּיב מוּטָל עָלָיו וְמָה שְׂאֲחַרִּים מוֹהֲלִין אוֹתוֹ הוּא מְטַעַם שְׂלִיחוֹת וּא"א לְהִיעָשׂוֹת לוֹ שְׂלִיחַ בְּעַל כְּרַחוּ ע"כ הַדִּין הוּא כְּמוֹ בְּכָל מ"ע דְּמַפִּין אוֹתוֹ עַד שְׂמַתְרַצָּה אוּ עַד וְכו' כַּנ"ל: (יג) וּלְפִי"ז נ"ל בְּאֲפָשֶׁר דָּאִם אֵינְרַע שְׂמַלְנָהוּ בְּעַל כְּרַתוֹ לֹא יֵצֵא י"ח וְאֲפָשֶׁר פְּשִׁיטְרַצָּה צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְהִטִּיף מְמַנּוּ דָם בְּרִית וּצ"ע: (יד) קָטָן שְׂהוּא אֶדְנָם אוּ יְרוֹק אִין מְלִין אוֹתוֹ עַד שְׂיַחְזוֹר לְמַרְאִיתוֹ.

וְצָרִיף לִיְזַהַר בְּזַהַר הַרְבֵּה כִּי מְצוּי הוּא כְּמָה פְּעַמִּים וְאִין לְסַמְוֵה עַל הַנְּשִׁים בְּזַהַר בְּאֲמָרָם שְׂהַתוֹלְדָה כִּף הוּא וְכִיּוֹצֵא בְּזַהַר בְּהַבְלִיָּהֶם כִּינּוּן שְׂהוּא דִּינָא דְּגַמ' בְּעַסְק סַפְק נְפִשׁוֹת: (טו) קָטָן הַחוּלָה מְמַתִּינִין לוֹ עַד שְׂיַבְרִיא וּמִיּוֹם שְׂהַבְרִיא מְמַתִּינִים לוֹ ח' יָמִים הַיִּינוּ ז' יָמִים מַעַת לַעַת מִשָּׂא"כ הָאֶדְנָם וְיְרוֹק מִיָּד פְּשִׁחוֹזֵר לְמַרְאִיתוֹ הִרְאִי לוֹ אִין מְמַתִּינִין: (טו) אִם הַבֶּן הִרְאִישׁוֹן וְהַשְּׂנִי מִתּוֹ מַחְמַת מִילָה שׁוּב לֹא יְמוּלוּ הַשְּׂלִישִׁי עַד שְׂיַגְדִּיל וְיִתְחַזֵּק כּוֹחוֹ.

וְתַלְיָנוּ הַדְּבָר בְּאִישׁ וּבְאִשָּׁה דְּהַיִּינוּ בְּנִשְׂאָה הוּא אַחֲרַת וְנִיִּשְׂאָת הִיא לְאַחַר חוֹשְׁשִׁין לְשִׁנְיָהֶם. וְאִינָם מְלִין אֶת יְלָדֵיהֶם עַד שְׂיַגְדְּלוּ גַם בְּאַחֲיוֹת תְּלִינּוּ דְּהַיִּינוּ אִשָּׁה שְׂמַלָּה אֶת בְּנָהּ וּמַת וְכֵן אַחֲוָתָהּ.

שׁוּב אַחֲוָתָם הַשְּׂלִישִׁית לֹא תְמוּל אֶת בְּנָהּ עַד שְׂיַגְדִּיל וּצ"ע אִם גַּם בְּאַחִים חִיִּישִׁינוּ: (יז) נוֹלַד כְּשִׂהוּא מְהוּל צָרִיף לְהִטִּיף מְמַנּוּ דָם בְּרִית וְנוֹהֲגִין בְּמַדִּינּוֹת לְחַתּוּף מְהַעֲרָלָה כְּמוֹ טַבְעַת דֶּק וְלִזְהַר צָרִיף אֲנָמָן בְּקִי וּלְדַעַת הַב"ח מְבָרְכִין עַל הַמִּילָה מִיּהוּ אִין מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשְּׂבֵת מִיּהוּ כ"ז בְּנוֹלַד מְהוּל לְגַמְרִי אֲבָל שְׂנוֹלַד מְהוּל קִצַּת הַנָּה כְּעַרְל גְּמוּר וּמְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשְּׂבֵת: (יח) אֲפִילוּ אִשָּׁה וְעַבְד וְקָטָן וְעַרְל יִשְׂרָאֵל שְׂמָלוּ.

כְּשֶׁר בְּדִיעֵבַד אֲבָל עַכּו"ם שְׂמָל צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְהִטִּיף מְמַנּוּ דָם בְּרִית וְכֵן הַדִּין בְּמוֹמָר לְכָל הַתּוֹרָ' אוּ מוֹמָר לְעַרְלוֹת: (יט) וְזֹאת לְדַעַת דְּבְכָל מַצּוֹת הַתּוֹרָה הַמוֹסְרִים וְהָאֲפִיקוֹרְסִים דִּינָם כְּמוֹמָרִים לְכָל הַתּוֹרָה.

הַמוֹסֵר מִיִּקְרִי כְּשִׂמוֹסֵר מְמוֹן יִשְׂרָאֵל אוּ גּוֹפּוֹ הֵן בְּמַעֲשֵׂה הֵן בְּדִיבּוּר. וְאֲפִילוּ בְּגוֹרָם לְמַסְנֵר פְּרוּטָה אַחַת מְמוֹן יִשְׂרָאֵל בְּיַד עַכּו"ם.

אַפִּיקוֹרְס מְקָרִי כְּשִׂאִינוּ מְאָמִין בַּתּוֹרָה שְׁבַע"פ אִפִּי' עַל א' אֶחָד מְדַבְּרֵי חַו"ל. וְעוֹד הַרְבֵּה עַנְיָנֵי אֲפִיקוֹרְס מְבוֹנְאָרִים בְּרַמְב"ם ה' תְּשׁוּבָ' עִי"ש.

הנה ג"כ בנידון דידן המוסר והאפיקורס שְמְלו צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְהִטִּיף מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית הַנָּה תִּדַע הַקּוֹרָא נְעִים בְּעוּה"ר שְׂכִיחַ הַזִּיקָא בְּדוֹרוֹת הַלְלו עֲקֻבוֹת מְשִׁיחָא גְמַר הַבִּירוֹר אֲשֶׁר בְּעוּה"ר אִיגוּהוּ נְפִישֵׁי מִיַּנְן וְקִיָּמוּ עַלְן בְּכָלִי חָחַס כִּי כִסְלָא לְאוּגִיָּא וְהֵן הִמָּה לְרִישֵׁי עֲמָא בְּקִיּוּמָא סִגִּיא וּמְרַבִּית הָעַם נוֹשְׂאִים לָהֶם פְּנִים וּמְכַבְּדִים אוֹתָם בְּכִיבוּדָא דְמַצְנָה זֹו וְאִין אִישׁ שָׁם עַל לֵב שְׁמַעְשִׂיהֶם בְּמַצְנָה זֹו כְּמַעְשֵׂה קוּף בְּעֵלְמָא.

וְגַרְע בְּיוֹתֵר. ע"כ הַנִּמּוּלִים עַל יָדָם ח"ו גְּדוּלָם בְּעוֹן בְּנֵי בְּלִי שָׁם.

כִּי אֵינָם חֲתוּמִים בְּטַבְעַת הַמְּלָךְ ע"כ שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מִזֶּה וְלֹא יִכְבֵּד בְּכִיבוּדָא דְמַצְנָה זֹו לִפְתֵּי הָאָרוּר' הַזֹּאת וְכֵן לֹא יִכְבֵּד בְּמַצְנָה זֹו לְהַמוֹסְרִים וּלְהַמוֹכְסִים שְׁבִדוֹרוֹתֵינוּ עֲשֵׂה פְּקִיטָר וְהֵן הִמָּה הַמְּנוּחָסִים שְׁבִדוֹר וְיִהִי בּוֹזִים וּמַלְעִיבִים בַּת"ח בְּנֵי ת"ח וּמַתְעַתְעִים בְּדַבְרֵי חַז"ל וְדוֹחֲקִים אֶת דַּלַּת הָעַם דְּנוֹחֲקָא בְּתַר דְּנוֹחֲקָא בְּאַכְזָרִיּוֹת בְּאַף וּבְחַמ' וּבְקַצְף גְּדוּל הֵן הִמָּה כְּתוּת הָעֶרֶב רַב הַמְּבֹאָרִים בְּזוּה"ק וְתִהִי זֹאת נְחֻמְתֵּינוּ בְּהַתְנוּדָע לְנוּ שְׂאִין לָהֶם חֶלֶק וְנַחֲלָה בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל וּבְתוֹרָתוֹ וְאֵינָם בְּכָלֵל עֲרַבּוּתֵינוּ וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ נְקִיִּים לְפָנֵי י"י עַד עוֹלָם וּבְמַהֲרָה יִגְלֶה כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ ית"ש עַלֵּינוּ וְיִרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם י"י נִקְרָא עַלֵּינוּ וּכְהִמָּס דּוֹנָג מִפְּנֵי אֲשׁ יֹאבְדוּ רְשָׁעִים מִפְּנֵי אֲלֻקִּים וְצַדִּיקִים יִשְׁמְחוּ וַיַּעֲזְלוּ לְפָנֵי אֲלֻקִּים (כ) וּנ"ל דְּבַעֲפוּ"ם וּמוֹמָר (וְכֵן כָּל הַכְּתוּבֹת הַנִּלְאִים אִם מְלוּ דְּהִדִּין הוּא דְּצָרִיף לְחִזּוֹר וּלְהִטִּיף דָם בְּרִית.

אִם הַחוּתָף הוּא יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁר רַק הֵם עֲשׂוּ הַפְּרִיעָה הַגַּם דְּמַל וְלֹא פָּרַע כְּאִילוּ לֹא מַל עַכ"ז נ"ל דְּבַכָּה"ג א"צ לְהִטִּיף אַח"כ דָם בְּרִית דְּלֹא גָרַע הַחִיתוּף שְׁעֲשֵׂה הַיִּשְׂרָאֵל מִהַטְּפַת דָם בְּרִית וְהַגַּע עֲצָמָה עוֹד אִם אִירָא אַחַר הַחִיתוּף שְׁעוֹר הַפְּרִיעָה נִפְל מַעֲצָמוֹ אִין כָּאֵן בֵּית מִיחּוּשׁ כְּמוֹ שְׂרָאִיתִי כְּמָה פְּעֻמִּים וּא"כ גַּם בְּכָאֵן לֹו יִהִי שְׁמַעְשִׂיהֶם הוּא כְּמַעְשֵׂה קוּף הַנָּה כְּאִילוּ נִפְל עוֹר הַפְּרִיעָה מַעֲצָמוֹ וְהַטְּפַת דָם בְּרִית הִי כְּשֶׁר אֵלִיבָא דְכ"ע נ"ל: (כא) כְּשֶׁאִין הָאֵב אֲצֵל הַמֵּילָה הַסַּנְדָק הַתּוֹפָס הַתִּינוּק מְבַרָף בְּרַפְתָּ לְהַכְּנִיסוֹ.

(כב) מְבַרְכִין עַל הַפּוֹס וְשׁוֹתֵה הַמְּבַרָף הַבְּרָכָה וְאִין לְסַמּוֹף עַל מַה שְׁנוֹתֵן לְתִינוּק הַנִּמּוּל אוֹ לְתִינוּקָת אַחֲרִים זֹוֹלַת בַּת"צ נוֹתְנִין לְתִינוּקָת וּבִיוּה"כ נוֹתֵן לְתִינוּק הַנִּמּוּל: (כג) אָבִי הַבֵּן עוֹמֵד אֲצֵל הַמּוֹהֵל לְהוֹדִיעַ שְׁהוּא שְׁלוּחוֹ וְהִנֵּה בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת יֵשׁ חֲבוּרוֹת מִינוּחָדִים לְמַצְנָה הַזֹּאת חֲבוּרָה מְכַנִּיסִים לְבְּרִית וְאָבִי הַבֵּן אִינוּ מְכַבֵּד רַק הַמַּצְנָה חוֹזֶרֶת חֲלִילָה עַפ"י הַגַּבְאִי.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה לֹא יִתְכַן הַדְּבָר דְּלִפְעָמִים הָאֵב אִינוּ מְרוֹנְצָה בְּמִנְהַל הַנָּה וְאִיף יִהִי שְׁלוּחוֹ בְּעַל פְּרָחָף וְאֲפִשֶׁר כְּף קִיבְלוּ עַלֵּיהֶם וְלֵב ב"ד מַתְנָה ע"ז וְכָף תִּיקְנוּ כִּי הִיכִי דְלֹא לִיתִי לְאַנְצִוּי וּמְסַתְמָא כ"א מְרוֹנְצָה בְּתַקְנַת הַב"ד: (כד) נוֹתְנִין אֶת הָעֶרְלָה בְּחוּל וְעֶפֶר וְכֵן דָם הַמַּצִּיעָה (וְטַעְמָא רַבָּה אִית בִּי כְּאֲשֶׁר יִבְוֹאֵר אִי"ה בְּחֶלֶק הַמַּחְשְׁבָה) וְאִם הוּא שְׁבַת צָרִיף לְהַכִּין הָעֶפֶר מִבְּע"י: (כה) נוֹתְנִין לְעֲשׂוֹת הַמַּצְנָה הַזֹּאת ע"י אִישׁ וְאִשָּׁה דְּהִיָּנוּ שְׁהֵאֲשָׁה מְבִיאָה אֶת הַתִּינוּק עַד פְּתַח בֵּיהַכ"נ וְהָאִישׁ לֹוֹקָה מִיָּדָה וּמְכַנִּיסוֹ אֶל הַכְּסָא: (כו) כְּשֶׁאֹמֵר בְּדַמִּיָּה חִי וְנוֹתֵן הֵינִן בְּפִי הַתִּינוּק יַעֲשֵׂה בְּפִה הַתִּינוּק צוֹרֵת שַׁד"י: (כז) מַצְנוֹת הַסַּנְדָק מַצְנָה רַבָּה הוּא וְנַעֲשִׂית דְּנוֹקָא בְּגְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַלֵּי תוֹרָה וְיִרְאָה כִּי.

הוא שפן לאליהו הבא לישוב על הפסא אבל פאשר חס ושלום הסנדק הוא מפתות הנ"ל. האיך יהי אליהו מלאך הברית שהכינו והנה יחרק מד' אמותיו המשפיל ישים זה אל לבו: (כח) עוד מצאתי להשפילך בינה מצורף למצנה הזאת.

ביום מלאת ימי טהרת האשה. היינו יום מ"א לזכר יום פ"א לנקבה יאמר הבעל פ' הקרבנות של היולדת כי בכל הקרבנות ונשלמ' פרים שפתינו.

כ"ה בתב"ש: (כט) נשאלתי גר שנתגייר ובניו עמו. אם הוא קודם למול את בניו לאחרים.

ונ"מ שאסור לחטוף מידו המצנה הא ודאי דאם הבנים הם גדולים ונימולים לדעתם אין להם שייכות לזה עם אביהם. דנ"ל דגם בישראל פשלא נימול בקטנותו ונימול בגדלותו.

אין האב קודם לאתר כיון דהמצנה אינה מוטלת פעת על האב. רק על הבן בעצמו יוכל ליטון המצנה למי שירצה שיהי' שלוחו.

והספק הוא לדעתי רק בקטן שנתגייר עם אביו לדעת אביו אם האב קודם ויוכל לעשות שליח למי שירצה ופשטינא לה מהא כיון דקיי"ל כר"י לגבי ריש לקיש בענין פ"ו דגר שנתגייר יוצא במצות פ"ו עם הבנים שנולדו לו בגיותו וא"כ בניו מיקרי.

א דהוא נתגייר ונכנס לכלל דת מחוייב למול את בניו פשהם ברשותו וסיפק בידו לעשות וא"כ המצנה עליו קא רמייא זה מה שנ"ל: (ל) עוד נשאלתי הגר שנתגייר עם ג' בנים ומלו ב' הראשונים ומתו מתמת מילה אם מותר למול השלישי ולכאורה הי' נראה לומר דאין קורבה לבני נח לענין עריות כשנתגיירו אח"כ.

ואפילו מדרבנן לא גזרו בשאר האב וא"כ הו': כ"א פקטן שנולד מאיש אחר ומותר למול השלישי. אבל אפשר לדחות זה מהא דקיבלו רז"ל דתאומה נולדו עם השבטים ונשאום וכן הא דאמרו רז"ל דשמעון נשא את דינה ונהרי קיימו פל התורה עד שלא ניתנה וצ"ל כיון דלא ניצטוו האבות עדיין על התורה להם ולבניהם אחריהם הגם דהם מעצמם קיבלום עליהם ולמדו פן לבניהם.

פל בן שנולד להם וקיבל ע"ע התור' הנה פגר שנתגייר. ואין קרבות מן התורה פגר שנתגייר ואת נושא אחותו.

וא"כ לפי"ז גם ער ואונן דינם פגרים שנתגיירו ואין אחנה להם. ואעפ"כ אמר יהודא לתמר שבי וכו' כי ירא פן ימות גם הוא פאחיו.

וא"כ צ"ע הדבר הא ודאי דכ"ז שלא נימול אין דינו כישראל. לו יהי' שאינו מל מתמת ספנה אעפ"כ כיון שנולד מן העכו"ם ולא נכנס לברית אין עליו דין ישראל דאינו גר עד שימול ויטבול.

והספק הוא אם אנחנו שומעין לו למולו מתמת הספנה. ונ"ל אם הוא גדול ורוצה להכניס א"ע פספק נפשות.

הנה רוצה למות בדת יהודית אפ"י שימות כי בזולת זה לא נקרא ישראל אפשר שומעין לו. ויש לספק אפילו בתינוק הנולד לגר בקדושה ואפ"י הורתו ולידתו בקדושה.

אם ימולו אותו אם מתו שני אחיו הנולדים בגיורתו מחמת מילה. ונ"ל דבזה נדאי ספק נפשות להקל פיו דעכ"פ ישאל מיקרי גם בלא מילה פיו שפולד בקדושה נ"ל: (לא) מסתפקנא אם מברכין על מילת גר קטן דהנה ספק ונחיש ברכ' לבטלה דכיון פשיגדיל יכול למחות ונהיה פכפכו"ם ואפשר לומר פיו דחכמים תיקנו דיכולין ג"כ קטן לגייר ולמול יכולין ג"כ לברך על מילתו אע"ג דהנה ספק דלמא יחזור בו פשיגדיל כמו דמברכין כל ברכות החג בספק יו"ט שני וצ"ע: (לב) ונ"ל עוד לדקדק לפי"ז דהנה יש לדקדק למה במילת הבן תיקנו חז"ל נוסח הברכה למול את הבן (כה הנוסח בגמ' פשהאב המוהל בעצמו).

והנה אנן נוהגין לברך על המילה אפילו פשהאב בעצמו הוא המוהל כמבואר בפוסקים הטעם) לשון יחיד ובמילת גרים נוסח הברכה למול את הגרים לשון רבים. בשלמא גבי עבדים י"ל דמש"ה תיקנו בלשון רבים למול את העבדים דתרי מילי עבדים גינהו יליד בית ומקנת כסף יליד בית נימול לשמנה.

ומקנת כסף ביומו. אפילו קודם ח' משא"כ בגרים.

ולפמ"ש דבגר קטן הנה ספק ברכה מש"ה תיקנו בנסח הברכה למול את הגרים היינו גרים דעלמא. דיארע לפעמים בהמולו גר קטן דאין מצוה במילחו.

עכ"ז מברכין להקב"ה שקדשנו במצה הזאת למול את הגרים הגדולים. וכמ"ש הסברא הזאת הרב הד"ח באו"ח ה' ציצית.

וכמ"ש הרב ט"ז ביו"ד בה' שחיטה עיי"ש ותבין. (לג) ילד קטן פחות מכן ח' ימים ששהבאו אביו או אמו להתגייר.

נדאי דממתנין לו עד שיהי' בן ח' ימים דאין בזה לימוד כמו בעבדים במקנת כסף ומוקמינן ליה אדינא כמו בישאל. ונ"ל דבידאי דאין מחללין עליו את השבת אפילו שהוא נימול לח' ומיקרי מילה בזמנ' זה דוק בישאל משא"כ גר וגם דהוא ספק כי באפשר פשיגדיל לא ירצה להיות ישאל והוא פשוט ויש מקום להסתפק גם בהורתו שלא בקדושה ולדתו בקדושה אם מחללין שבת במילתו ונראה דשפיר מחללין עליו דהא קיי"ל דא"נ טבילה דדי לו בטבילת אמו דעובר ירו אמו הוא א"כ ישאל מקרי וצ"ע עוד דלענין פמה ענינים לא מקרי פישאל גמור פגון לענין פתח בית אב ולענין דין לדון את ישאל בכפי': חלק המחשבה (א) העיקר בידינו להלכה מ"ע דאורייתא צריכא פנונה.

והוא שצריכין לכונן בעשותה. הנני מכונן בעשיה הזאת לקיים מצות בוראינו פאשר ציננו בתורה ונמלתם את בשר ערלתכם המול לכם כל זכר לדורותיכם וכן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם: (ב) הנה אם האב מוהל בעצמו הוא העושה והמכונן ובאם אין האב בכאן והמצוה על הב"ד הנה כ"א מישאל נקרא ב"ד לענין זה א"כ המוהל העושה והמכונן שפיר דמי אבל יש לחקור אם האב מכבד למול מי כונן אם נאמר דיצא בכוננת המוהל דכיון דהנה שלוחו לעשי' הנה ג"כ שלוחו להכוננה והמחשבה או נאמר דאינו יוצא במחשבת המוהל דלא מציינו שליחות בתורה רק לעשיה אבל לא

להמחשבה והיא דמצינו דמועלת מחשבת הפהו בקרפנות שאני התם דכהני שלוחי דרחמנא גינהו.

, וג"כ יש לספק אם מועלת מחשבת האב בעצמו והמוהל אינו מכנין רק להתעסק וכינצא די"ל דשפיר נלמוד מקרפנות דבעינן מחשבת העובד פ"כ מכל הספיקות הנ"ל מהראוי להחמיר בשל תורה דבעינן פנונת שניהם למצוה דייקא: (ג) והנה כבר פתבנו דמצוה ששטעם מפורש בתורה צריף לכנין גם הטעם והנה הגם דטעמים הרבה לכל מצוה עד אין קץ וחקר עכ"ז אינו עיפוב באינו מכנין רק הטעם המפורש בתורה מעכב אם אינו מכנין והנה המצוה הזאת נ"ל הטעם שפתב הרב בעל החינוף הוא המעכב פי לדעתה הוא המבואר בתורה וזה הטעם שפתב החינוף שצונו השי"ת לרשום אותנו במקום אבר המוליד (כל קומת האדם) שאנחנו עבדיו מיוחדים לו יותר מכל אומה ולשון כמו המלך הרושם את עבדיו למען יזכירו ויכירו וידעו שהם עבדיו והעמיק בזה ביותר הרב מהר"ם חאגיז בקצת שינוי והוא שהמצוה הזאת הוא דמיון אות וכריתת ברית בין שני אוהבים לבל תשכח אהבתם ולבל יפרדו.

והנה הטעמים הללו נ"ל דמבוארין בתורה ונמלקם את בשר ערלתכם והי' לאות ברית ביני וביניכם והנה לדעתה הטעמים הללו מעכבין וצריף האב והמוהל לכנין הנני מקניים המצוה כאשר צונו י"י אלקינו בתורה וכו' והטעם שצונו השי"ת בנו רשום באבר המוליד להורות שאנחנו עבדיו מיוחדים לו לעבודה והוא פרימת ברית לנו לזכרון לבל תפרד אהבתינו זה מה שנ"ל ***(הג"ה לפי הטעם שפתבנו בשם בעל החינוף שהוא רשום שהניח עלינו מ"ה למען נזכור שאנחנו עבדיו מיוחדים לעבודתו א"כ בכלל המצוה הזאת השמר לה פן תשכח את יי' אלקיך וג"כ בכלל המצוה הזאת ולא תלכו בחוקות הגוים היינו כמו שאנחנו רשומים בבשרינו ביחוד מכל העמים להיותינו נכרים בין שאר האומות פן מחויבים אנחנו להיותינו רשומים ומיוחדים בבגדינו ומלבושינו ובדבורינו.

ומנהגינו הבן הענין וכ"ז מחויב האדם להתבונן בעסקו במצוה הזאת אם הוא שלם בכל אלה ואת אשר ימצא חסר לנפשו מכל הנ"ל ישוב אל יי' וירחמהו ולפי מה שהעמיק בטעם הרב מהר"ם חאגיז שהוא פרימת ברית בין שני אוהבים הנה זה כל האדם כל מי חייב בזכרו בברית החתום בבשרינו וזכור במצות אהבת השי"ת שהוא לאות ברית בינינו לבל תפרד אהבתנו ממנו ית"ש והנה יתבינו האדם איה אשר ימצא א"ע חסר ממצות האהבה וישוב אל ה' וירחמהו.

עוד בכלל המצוה הזאת להיות נשמר מעריות ומביאות אסורות ולקדש א"ע במותר לו רק להשתמש במצות כי הנה הוא חות' המלך וכאשר המלך מניח חותמו ביד עבדו חלילה לו להשתמש בחותם המלך להכניסהו במקומות אשר אינו כבוד למלך פי בהשתמש בחותם מחויב להיות מורא המלך לנגד עיניו כי החותם הוא אות וזכרון מהמוסר החותם להנמסר לו להיות מחשבת המלך וצורתו לנגד עיניו והבן: **).

(ד) הנה מן הצורך לחקור באם לא פינון במצוה דאורייתא לא יצא י"ח המצוה וצריף לחזור ולעשותה הנה זה בשאר כל המצות שאפשר לחזור ולעשותה אבל מה נעשה במצוה הזאת אם לא פינון לבו או לא פינון לטעם המבואר בתורה הנה לכאורה הבן לא

גמול פתיקונה ומה נעשה ונהיה לכאורה פאלו גימול ע"י מי שאינו בן ברית ונ"ל דאעפ"כ א"צ להטיף ממנו דם ברית דאעפ"כ פינון שהמוהל הוא בן ברית הנה מילה פתיקונה.

כמו מי שגמול ע"י אשה או ע"י ישראל שאינו מהול רק שהמוהל והאב שאינו מכונן לא יחשב לו המצנה בכלל להשתלם חלוקא דרבנן שלו ובאם כל ימי חייו לא קנים המצנה הזו בכוננה מן הצורה לחזור ולבא בגלגול.

אבל הגמול גימול פתיקונה ואין מן הצורה לחזור להטיף ממנו דם ברית כן נ"ל: (ה) אמר הקב"ה לאברהם אבינו התהלך לפניי והיה תמים כאשר צונו השי"ת המצנה הזאת. נצטוו להתהלך בתום הפוננה כי הנה השכל האנושי יתקשה לדעת אם מאוסה היא הערלה למה נבראת.

וכמו ששאל טורניסרופוס לר"ע איזה מעשה נאה של הקב"ה או של ב"ו והנה ר"ע השיבו החיטים צריכין לטחון והתורמוסין צריכין למתוק הפוננה שהשי"ת פעל ועשה את עולמי באופן שהאדם ע"י בחירתו ישלים ההשלמה בכל דבר כי רצה לזכותו ולהשתעשע במעשה ידיו.

ומחייב האדם לעשות מצותיו בלי חקירה למה עשה יי' ככה רק להתהלך בתום ולהשליך עליו ית' כל מאווייו ולקיים מצותיו הגם שהשכל דוחקו למה עשה יי' ככה ישוב אל לבו הלא אין מחשבתו כמחשבותינו ומה אנו ומה חיינו לבוא עד תבונתו ית"ש ונאמן הוא בעל מלאכתנו אשר הוא ונדעתו וחקמתו אחד הוא יודע הטוב והמנובחר לנו רק עשות מצותיו ובאם ירצה לשוטט בשכלו מה ענין המצנה הזאת יפול במכמורת כי האף אפשר לנברא בריה קטנה מעוטה בדעת לבוא עד תכלית חקמתו והוא ונדעתו אחד.

וכמו שיאירע לאדם שיצטרף למלאות רעבוננו מחיטין. אזי מוכרת לקצרים ולזנרם ולבררם ולטוחנם ולאפותם וימלא רעבוננו באכילתו מהם.

משא"כ כשירצה לשבור רעבוננו יניח מלאכתו זאת ויאמר לא אעשה המלאכות הללו עד אשר אבוא לתכלית הדבר לידע למה עשה ה' ככה ולא ברא גלוסקאות מנוקה בשלמות הנה לא ישבור רעבוננו בחקירתו זאת וירד לשחת בטפשות חקירתו.

הבן הדברים. והנה אברהם אבינו להיות שפא בעולם תהוה ולא הי' לו רב למורה ולא תורה.

אזי התהלך בחקירתו האנושית להתבונן שאין בירה בלא מנהיג עד שנגלה אליו ממהקב"ה ואמר לו אני הוא בעל הבירה אחרי כל חקירותיו ושפלותיו נתן לו השי"ת המצנה הזאת ואמר לו התהלך לפניי והי' תמים.

להורות גם לבניו אחרי שא"א לו לבוא לתכלית טעמי מצותיו ית"ש וזה כל האדם לשמור ולעשות ולקיים והנה הפלוסופים נפלו ברשות זו טמנו לנפשם בחקירותם הפלוסופיות בחקרים איה יושלם הנפש הרוחנית ע"י מצנה המעשית הגשמית ולפי דעתם ההצלחה להנפשות הוא ביותר בהשפלת השכל בענייני הגלגלים והפוכבים אשר הנשוא הוא דבר נכבד מגרמיים השמיימים ועי"ז באו לחפות דברים אשר לא כן על מצות יי' אלקינו.

בשקלם המיגשם לחומריי. אין פאן מקום להתפשט באורח ורוחב ביטול טענותיהם המשופשות רק באתי לעורר בענין המצנה הזאת שנצטנה בה א"א בראשונה והוא הנה ראש החוקרים והפלוסופים אמר לו הש"י התהלך לפני ונהיה תמים.

עשה המצות כאשר צוה יי' אלקיך וזה הוא הצלחת נפשך ורוחך ונשמתך מבלי הביט אל חקירה בשכל המוגבל בחומר. פי הוא ית' הוא היוצר והבורא הוא היודע הטוב לנו ולנשמותינו: (ו) יבא לנו מזה בעסוק האדם במצנה הזאת.

וגם כל ימי חלדו בזכירתו במצנה הזאת הסתומה בבשרו. והיא מנגדת לשכל האנושי המוגבל בחומר.

להיות השכל החומריי מתמיה למה יברא הש"י בריא לבטלה ויצנה להסירה לבטלה הנה הקדים הש"י לאברהם אהבו התהלך לפני ונהיה תמים הנה בזכור האדם במצנה הזאת הנה בכלל זה להיות תמים עמו ית' בכל ענייני תורתו ובמצותיו ובכל ענייני העולם ולהאמין פי הוא היודע בטוב לנו.

הוא האל הטוב והמטיב לנו ועש' מצותיו ית' בעשית הגשמיות וחקר דיני מצותיו פשור ובור ומבעה והבער הוא הצלחת נפשינו. היפך סברת החוקרים אשר עילה מצאו בשכלם החומריי לומר שעיקר הצלחת הנפש לחקור על הגלגלים והפכבים וכיוצא וכאשר תבונן האדם בזה וימצא א"ע מחוסר אמונה בזה ישוב אל י"י וירחמהו: (ז) עוד כתב החינוך והרב מהר"ם סאגיז ולקח לא נברא כה האיש הישראלי רק נצטנה להשלים תיקון גופו ע"י האדם להורות דכמו שלמות צורת גופו נשלם ע"י האדם פן שלמות צורת נפשו הוא ע"י האדם בבחירתו (ונ"ל מהעמיק בדבר).

דרצ"ל שלא ילחצני השכל דהדיעה של הבורא ית' מכרחת את האדם והבן ילדעת זה בודאי נכלל בכלל התהלך לפני והי' תמים רצ"ל שתאמין שהילוכך הוא לפני היינו לפני השגחתי וידיעתי בעתיד עכ"ז ונהיה תמים בבחירתך שאין ידיעתי מכרחת. וכנה פירש החסיד מהר"י יעב"ץ משנה באבות. הפל צפוי והרשות נתונה. היינו הפל צפוי לפניו ית'. עכ"ז והרשות נתונה פי הבחירה חפשית.

ונה הוא פירוש קרוב לפשוטו כפשט המקרא התהלך לפני וכו' והוא הקדמה למצנת מילה להורות דכמו שלמות הגוף תלוי במעשה האדם כמו כן שלמות הנפש תלוי בבחירה וכמ"ש החכמים הנ"ל ולפ"ד להיות הפשט הנה במקרא קרוב לפשוטו.

א"כ הנה ג"כ פטעם המפורש בתורה ואפשר הטעם הנה מעכב וצריך לכוננו בעת קיום המצנה: (ח) כאשר תבוא בסוד י"י כאשר אבאר א"ה לקמן דברי מרן האריז"ל. תראה טעם המצנה להתגלות הסודים א"כ פעולת המצנה באדם להיות זה מעשה האדם ותיקונו בעולם לבטל הקליפות ולהמתיק הגבורות ולעורר הסודים והרחמים המשפיל יתבונן פי זה הוא פלל התורה: (ט) בכלל המצנה הזאת רדיפת השלום פי זה הוא הבחירה שלום פנדע ליודעים המשים שלום בבית וצונו הבירא ית' להסיר הערלה החופפת את העטרה היא הקליפה המונע השלום והבן: (יוד) המקובלים הראשונים פתבו טעם למצנה הזאת שנצטונו לחתוך העור העב.

ובעור הַרְדָּה לְפָרְעוֹ עַד הַעֲטָרָה לְהִיּוֹת בְּעוֹר הָעֵבֶר יֵשׁ ג' גְּלָדִים וְהֵם נֶגְד ג' קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת
אֲשֶׁר כָּל חַיּוֹת הַדְּבָרִים הַטְּמָאִים וְהָאֲסוּרִים עַפ"י הַתּוֹרָה הוּא מִג' קְלִיפּוֹת הַלָּלוּ וְהֵם
צָרִיכִים פְּרִיטָה וּבִיטוּל לְגַמְרֵי (כְּאֲשֶׁר בְּאַמֶּת יִתְבַטְּלוּ לְעֵתִיד לְבֵא ב"ב) וּמִי שְׁעוֹשֶׂה דְבַר
אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂנָּה עַפ"י חֲנוּקֵי הַתּוֹרָה מִמְשִׁיף ע"ע הַקְּלִיפּוֹת הַלָּלוּ וּמִשְׁעָבֵד אֶת נַפְשׁוֹ חֹס
וְשָׁלוֹם לָהֶם וְהֵם בְּחִינַת עֲבוּדָה זָרָה מִמֶּשׁ.

וְעֵבֹר זֶה נֶצְטוּיָנוּ לְהַכְרִית לְגַמְרֵי מִהָאָבֶר הַמּוֹלִיד הָאָדָם הַג' קְלִיפּוֹת הַלָּלוּ וְהַעוֹר הַד'
הוּא נֶגְד קְלִיפַת נּוֹגַה אֲשֶׁר הִיא מְצַרְנִית בֵּין הַקְּדוּשָׁה לְהַקְּלִיפָה וְהִיא נִק' תִּיקְלָא בְּזוֹנֵה
הַק' לְשׁוֹן מִשְׁקָל כִּי כָּל הַדְּבָרִים הָעוֹלָמִיִּים הַמְּוַתְרִים בַּעוֹה"ז חַיּוֹתָם מִקְּלִיפּוֹת נּוֹגַהּ.

וְכֹאֲשֶׁר לּוֹקֵחַ הָאָדָם הַדְּבָרִים הַלָּלוּ מַעוֹה"ז כְּגוֹן אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְכִיּוֹצֵא מִהֵנָּה עוֹה"ז.
וּמְכוּוֹן בָּהֶם לְעַבּוּדָתוֹ ית"ש שְׁיִהְיֶה לוֹ פֶּח לְעַבּוּד הַשִּׁי"ת אֲזִי נִכְלָל הַחַיּוֹת מִקְּלִיפּוֹת נּוֹגַהּ
בְּקְדוּשָׁה.

וְזֶה כָּל הָאָדָם בְּעַבּוּדָתוֹ מִשָּׂא"כ בְּכּוֹנְנָתוֹ לְמִלְאוֹת תַּאֲנוּתוֹ אֲזִי מִטָּה הַחַיּוֹת דְּנוֹגַהּ אֶל
הַקְּלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לְגַמְרֵי וְעֵבֹר זֶה נֶצְטוּיָנוּ לְפָרוֹעַ הַעוֹר הַד' הַרְדָּה וּלְהַטּוֹתוֹ אֶל הַעֲטָרָה
הַבֵּן הָעֵנִי: (יֵא) יֵצֵא לָנוּ לְפִי"ז בְּכָלל הַמְּצָנָה הַזֹּאת לְפָרוֹשׁ א"ע מִכָּל הַדְּבָרִים הָאֲסוּרִים
לְגַמְרֵי עַפ"י הַתּוֹרָה וְגַם לְקַדֵּשׁ א"ע בְּמוֹתֵר שְׁלֵא לְהַנּוֹת מִמוֹתֵרֵי הָעוֹלָם רַק עַפ"י הַהַכְרַח
הַמְּצַטְרֵף לְתוֹרָה וְלְעַבּוּדָה דְּהֵינּוּ שְׁיִלֵּף בְּכַח הָאֲכִילָה הַהִיא לְעַבּוּד אֶת הַשִּׁי"ת
וְכִשְׁמִתְבוּנָה הָאָדָם בְּזֶה יִרְאֶה אֲשֶׁר כָּל הַתּוֹרָה פְּנוּלָה נִכְלָלָת בְּזֹאת הַמְּצָנָה.

וּבְזוּלַת זֶה לֹא נִק' נִיחִים בְּמְצָנָה זוֹ וְזֶה ג"כ מ"ש הַשִּׁי"ת הַתְּהַלֵּף לְפָנָי וְהִי תָמִים בְּעוֹסֵק
הָאָדָם בְּמְצָנָה זוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו וְתְבוּנָה בְּזֶה וְאֵז טוֹב לוֹ. וְכִשְׁיִמְצֵא א"ע חֶסֶד מִכָּל הַנֶּ"ל הִנֵּה
לֹא קִיָּים הַמְּצָוֹת עֲדִיין פְּרָאוֹי וְיִשׁוּב אֶל י"י וִירְחַמְהוּ וְזֶהוּ ג"כ וּמִלְתָּם אֶת עַרְלַת לְבַבְכֶם
הַבֵּן: (יב) הַטַּעַם הַמְּבֹאָר בְּזוֹה"ק בַּר"מ פ' תְּזַרִיעַ (דָּף מ"ג) וְז"ל וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יַחּוּל
בְּשֶׁר עַרְלָתוֹ.

פְּקוּדָא דָּא לְמַגְזֵר לַח' יוֹמִין גְּזִירוֹ דְּקִימ"א קְדִישׁ"א (קִימ"א קְדִישׁ"א הֵינּוּ בְּלַה"ק
בְּרִי"ת קוּדֵשׁ) רְזָא עֵילָאָה (נ"ל דְּרַצ"ל דְּהוּא סוּד כְּמוֹס בְּרִי"ת נִק' הִיסו"ד דְּכוּלָּל חֻסְדִּים
וּגְבוּרוֹת הֵינּוּ רַמ"ח וְשִׁס"ה בְּגִי בְּרִי"ת ע"ה וְכֵן א"ל ח"י בְּמִקְלוּאוֹ כְּזֶה אֶלְף לְמַד חַת
יּוֹד בְּגִי בְּרִי"ת פְּמִבְנָאָר כ"ז בַּס' מְאוּרֵי אוֹר וְנִק' בְּרִי"ת הַמְּעוֹר הַמְּזוּנָג זו"ן וְתְבוּנָה
דְּהַלְשׁוֹן שֵׁנִק' בְּלִשׁוֹן הַר"מ קִימ"א קְדִישׁ"א בַּג' תַּקְע"ו בְּגִי יַחּוּדָא קְדִישׁ"א הֵינּוּ יִסו"ד
מִלְכוּת"ת וְה"ס תַּקְע"ו בְּרִי"ת שְׁנִכְרָתוֹ עַל קְבֻלַּת הַתּוֹרָה כְּנוֹדַע מִגַּמ' סוּטָה) כְּמָה דְּכָתִיב
סוּד י"י לִירְאָיו וּבְרִי"ת"ו לְהוֹדִיעֶם (הַבִּיא רְאִיָּה שְׁהַמְּצָנָה הַזֹּאת הִיא נֶגְד הַבְּרִי"ת הַמְּלִיּוֹן
הַקְּדוּשׁ מִדְּקָאָמֵר וּבְרִי"ת"ו לְהוֹדִיעֶם וּבְרִי"ת"ו דִּיִּיקָא) לְמָאן לֹאִינּוּן יִרְאָיו אִינּוּן דְּחִלִּי
חֻטָּאָה דְּהָא רְזָא דְּקִימ"א לֹא אֶתְחַזִּי לְגַלְאָה בַּר לְהוּ (כְּכָר יַדְעָתָ סוּד הִירְאָה הִיא אֲשֶׁת
חִיל יִרְאָת י"י ע"כ רֵאשִׁית חֻקְמָה יִרְאָת י"י דְּדָא הִיא תַּרְעָא לְאַעְלָא בְּקוּדֵשׁ"א וְהִנֵּה קִימ"א
קְדִישׁ"א ה"ש הִיסוּד דְּדַפּוּרָא ע"כ חֵי שְׁאִין בּוֹ יִרְאָה לֹא אֶתְחַזִּי לְגַלְאָה לוֹ פִּינּוּ שְׁלֵא נִכְנַס
עֲדִיין בְּשַׁעַר מִהִיכֵן יִכְנַס לְטְרַקְלִין וְז"ס זֶה הַשַּׁעַר לִי"י צְדִיקִים יְבוֹאוּ בֵּי צְדִיקִים"ם דִּיִּיקָא
הַבֵּן הָעֵנִי) וְרְזָא דְּקִימ"א קְדִישׁ"א הִיא אוֹקְמוּהָ וְאֶתְמַר בְּכִמָּה דְּנוֹכְתִין (הַכּוֹנֵה לְיַמּוּד
דְּדַכּוּרָא) וְרְזָא דָּא לַח' יוֹמִין אִיהוּ חַיּוּבָא לְכָל עַמָּא קְדִישׁ"א דְּכָתִיב וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יַחּוּל
בְּשֶׁר עַרְלָתוֹ(רַצ"ל מִפְּנֵי מָה הַמְּצָנָה עֲלִינוּ דְּנוֹקָא לְיַמּוּל בֵּן שְׁמוֹנֶת יָמִים וְאָמֵר הַטַּעַם)

יו"ם השמיני"י דא הוא את קנימא קדישא ואיהו תמינא לכול דרגין (רצ"ל דיום השמיני נק' היסוד שהווא אות ברית קודש נק' ביום השמיני להיות הוא שמיני למדרגות אפשר הכפונה פתר דרגא חד ושלש ראשונות פחד תשיבי היינו חב"ד.

ומחסד עד יסוד ששה מדרגות א"כ יסוד תמינא לדרגין נ"ל) וגזירה דהווא קנימא (רצ"ל והכפונה למה חותכין העור מהאי ברי' קודש) לאעברא הווא ערל"ה מקמי' ברית (עיין במאורי אור ערל"ה נק' קליפת נוגה פשמתקרבת אל הקדושה יסוד דדפורא וחופה עליו ויניקתה משם אלקים דיודין עם ה' אותיות גי' ערלה עכ"ל.

ואל תשיבני ממה שפתבתי באות יו"ד בשם המקובלים הראשונים פי אם יש לה לב משכיל אין פאן סתירה פי גם עור הפריעה נק' ערלה ושלש קליפות הטמאות אשר הם מרומזין בעור העב אשר בו ג' גלדים) הנה כל חיותם נמשך ע"י קליפת נוגה שהיא מצרנית הן הענין) דהא בהווא זמנא דמתכנשו עמא קדישא לאעברא הווא הערלה (מפאן ראי' דמהראוי שיהי' אסיפת קהל ועדה בשעת קיום המצוה הזאת והטעם פי לאעברא הווא ערלה זכותא דרבים עדיף) מקמי' ברית קוב"ה פניש כל פמלייא דיליה ואתגלי ודאי לאעברא הווא ערלה לעילא מקמי' ברית קנימא קדישא דהא כל עובדין דישראל עבדי לתתא מתערי עובדי' לעילא ובהווא זמנ' מתדחייא הווא ערלה מפל עמא קדישא לעילא (רצ"ל בשעתא דמקיימין ישראל ודוחין הערלה הזאת במעשה המצוה נידחת הערלה הזאת מעמא ישראל גם לעילא היינו שלא תכנס להיכל המלך לקטרג על ישראל) ולהווא ערלה מתקנא מנא חדא בעפרא לאשר"ה (אפשר צ"ל לאשד"ה) הווא ערלה בגווי' ברזא דכתיב ונחש עפר לחמו (הנחש הסית לעץ הדעת טוב"ו ור"ע ה"ס קליפת נוגה שפעורבת מטוב ורע) ועפר תאכל כל ימי חייה מפאן דלא אצטריף לאנהגא קלנא בהווא אתר היינו שלא להשליף הערלה לחוץ בכל מקום שיזדמן רק ליתן לה מקום) עפ"ג דמעברי' לי' מקמי' האי ברית ודוכתי' פד מתעברי' (מעברי' לי') מהאי ברית עפרא איהו דהא בתר דהווא נחש אתעבר מקמי' אדם קוב"ה שגוי ליה מדורי' בעפר דכתיב ועפר תאכל כל ימי חייה (והנחש הוא סוד הערל'.

וה"ס שארז"ל אדה"ר משוה בערלתו הי' שנמשך לעצת הנחש) וכיון דקוב"ה פד דאעבר לון מקמי' אדם שגוי מדורי' בעפרא ואתקין לי'. כך בהווא גוונא ממש און צריכים פד מעברין לערלה לאתקנא לי' עפרא למהני בי' מדוריה פל ב"נ איצטריף לקרבא הווא פרא קרבנא לקוב"ה בחזונה ברעו דלפא למיעל לי' תחות גדפוי גדפוי דשכינתא.

ואתחשיב קמי' קוב"ה דאיהו קרבנא שלים לאתקבלא ברעוא וקרבנא דא פגוונא קרבנא דבעירא דא לח' יומין ונדא לת' יומין דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה במה ירצה פיון דאעבר עלי' חד שבתא פדין ירצה דא לקרבנ' דא לקרבנ' אמאי בגין דאתדבק ואנדמן לגבי הווא שבת רזא דברי' קדישא (מכוון הטע' הנה לדברי המדרש שהבאתי בחלק המעש' את כ"ו שאמר הקב"ה לא יראה פני עד שיראה פני המטרוניתא תחלה היינו השבת ומשום לא פלוג צוה הקב"ה ח' ימים שא"א להיות ת' ימים בזולת השבת והטעם למה מן הצורך שיעבור עליו השבת הוא משום דהווא רזא דברי"ת קדישא שהיסוד דנקרא שבת.

והנה נראה מן הזהר שהפנונה ליסוד רזא דברית קדישא הוא שבתא דיממא. ובמדרש
שאמר עד שיראה פני המטרוניתא נראה הפנונה למלכו"ת חקל תפוחין שבתא דלילא
ולכאורה לדעת המדרש מה ענין המטרוניתא למצוה הלזו והנרא' להיות המצוה ברא"ש
צדיק.

עטרת היסוד אשר שם שורש המלכות בדכורא פנודע (עיין בזהר בראשית ובמקדש
מלך שם) ולפי"ז אותה הסעודה שנוהגין לעשות בשבת שקודם המילה. יש מקומות
שנוהגין לעשותה ביום שבת.

וברוב מקומות עושין בלילה נהרא נהרא ופשטי' כי במקומו' שעושין בליל שבת היא
כדע' המד' ובמקומו' שעושין ביום הוא כדע' הזוה"ק) וע"ד פולא ברזא עילאה הוא עכ"ל
הר"מ:מל"ת ג אנהרה שלא לאכול גיד הנשה חלק המעשה (א) מצוה ג' שבתורה מל"ת
אנהרה שלא לאכול גיד הנשה זכור תנפור את אשר כתבנו בהקדמה ב' היא' יהי' קיום
למצות ל"ת דבישב סתם ולא עבר עבירה לא מקרי מקיים ל"ת רק בבוא דבר עבירה
לידו מבלי מונע והוא מניחה מלעשותה מחמת גזירת היוצר ב"ה זה מקרי מקיים מל"ת
ויחשב לו למגן מצותיו לחלוקא דרבנן ולהשלמת שס"ה גידי נפשו הרוחניים ועיי"ש
עוד ח"ש באות ד' ואין מן הצורך לכפול ממילא גם בכאן מהראוי לאדם להשתדל ליקח
היורף עם הגיד ויסיר הגיד.

ויכוין אני מסיר הגיד שלא לאכול כי בוראינו צונו והיזהירנו בן בתורתו. או עכ"פ יסתפל
בירף עם הגיד ויחשוב יכולת הי' בידו ליקח היורף עם הגיד ולאכול רק אני מונע א"ע
בגזירת היוצר ונתמנא לבא בעי * (הג"ה יותר יעקב לבדו ע"כ אירע לו המעשה אבל
אלו היו ג' לא נראה ולא מזיק:)* (ב) ב' גידין הם הפנימי הסמוך לעצם שעל הפך
אסור מן התורה ולוקין עליו אם אכל כזית ממנו או אם אכלו פולו אעפ"י שאין בו כזית.

ושאר הגיד הפנימי מה שאינו על הפך והגיד העליון כולו והחלב שעליהן ושעל גיד
הנשה ושאר גידין וקרומין אסור מד"ס: (ג) נוהג אסורו בירף ימין ובירף שמאל: (ד)
נוהג בבהמה וחייה ובשליל ובמקדשין וי"א שאינו נוהג בשליל ובכל שאינו טעון שחיטה
ונוהג בכוי.

(ה) אכל גיד הנשה מנבילה או טריפה לקה שתיים: (ו) עוף שיכרו כירף הבהמה שיש לו
כף עגול. ובהמה שיכרה כירף העוף ארוף גיד הנשה שלהן אסורין ואין לוקין עליהן:
(ז) גיד מותר בהנאה ויש אוסרין בהנאה וכן מבואר בזהר ובמדרש הנזעלם דאפילו
לכלבא אסיר להשליכן עי"ש: (ח) גופו של גיד הוא כעץ בעלמא ואעפ"י כ אסרתו התורה
ע"כ אינו אוסר פליטתו אם נפל לתבשיל וכיוצא: (ט) סדר ניקור הגידין הנה הוא מבואר
בפוסקים אבל קשה הדבר ללמדו מפי ספרים בלבד זולת בקבלה מפה לאזן מפי מומחים
ובקיאים בדבר ומנהג ישראל ליטל כתב קבלה אותן הבקיאים לניקר הירכים ובזולת
כתב קבלה אין סומכין עליהן: (י) בעל נפש לא יאכל בשר מהירכים פי הרבה מפשוטת
יוכל להיות בעסק הניקור הן מהגיד הן מהחלב וכן הנהיר האריז"ל להב"י והובא שם
מעשה בדבר זה: חלק הדיבור (א) הנה מחוייב האדם ללמוד משפטי המצוה ואזהרתה
בש"ס ופוסקים ועכ"פ בספרי מוני המצות ובפרט בסמ"ג שמבאר באריכות דיני המצוה
ולחדש בכל מצוה איזה דין וסברא מה טוב וזה דרפינו בקונטרס הלזה: (ב) נ"ל דמי

שְׁנֵהָג א"ע פְּחוּמְרַת הַזֹּהֵר לְאַסּוֹר הַגִּיד בַּהֲנָאָה דְּהֵינּוּ שְׁנֵהָג בְּפִירוּשׁ לְהַשְׁלִיכוֹ לְאַשְׁפָּה מִצַּד הַחֲנוּמְרָא אֵין לוֹ הַתְּרָה פִּינּוּ דְנֵהָג פִּן מִצַּד הַדִּין וְלֹא מִצַּד הַחֲסִידוּת ע"כ דס"ל דְּמִן הַתּוֹרָה אֲסוּר בַּהֲנָאָה אֵין לוֹ הַתְּרָה וְכמ"ש הָאֲחֵרוּנִים בְּסִפְרֵיהֶם דְּמִי שְׁנֵהָג אֲסוּר חֲדָשׁ בּוֹזֵה"ז אֵין לוֹ הַתְּרָה פִּינּוּ דְּגִילְהָ דַּעְתּוֹ דס"ל דְּמִצַּד הַדִּין אֲסוּר ה"ה פֶּאֵן פִּינּוּ דְּהַרְבֵּה פּוֹסְקִים ס"ל דְּאֲסוּר בַּהֲנָאָה וְטַעְמָא רַבָּה אֵית בִּי בּוֹזֵהר וּבְמִדְרָשׁ הַנְּעֵלָם פֶּאֲשֵׁר יְבוֹנָר אִי"ה בְּחֵלֶק הַמַּחְשְׁבָה ע"כ אֵין לְהַמְחִמִּיר הַחֲרָה: (ג) עוֹד נ"ל בְּאֲפִשֵׁר דְּאֲפִילוּ מֵאֵן דְּמַחְמִיר לְאַסּוֹר בַּהֲנָאָה מוֹתֵר לוֹ לְשַׁלּוֹחַ יֵרֵךְ לְנִכְרֵי וְגִיד הַנְּשָׂה בְּתוֹכָהּ פִּינּוּ דְּאֵינּוּ נוֹתֵן לוֹ לְהַדְיָא הַגִּיד בַּפ"ע רַק בְּכָלֵל הֵיִרֵךְ אֵינּוּ מְהַנְּהִיב פְּלוּם פִּינּוּ דְּלֹא שְׁנֵהָג פְּלוּם דְּהוּא פְּעִץ בְּעֵלְמָא: חֵלֶק הַמַּחְשְׁבָה (א) פְּכָר פְּתַבְנוּ שְׁגַם בְּלֵאנִין מִצְנַת פְּנוּנִי וִיכּוּיִן בְּמִנְיַעָה שְׁמוּנְעָה א"ע מֵאֲכִילַת זֶה הָאֲסוּר הוּא מִחֲמַת גְּזִירַת הַיּוֹצֵר שְׁהוֹזְהַרְנוּ ע"ז בְּתוֹרַתוֹ וְהֵנָּה מִצְוָה שְׁיֵשׁ בָּהּ טַעַם מְבוֹנָר בְּתוֹרָה צָרִיךְ לְכוּיִן גַּם הַטַּעַם וְהֵנָּה בּוֹזֵהת הַמִּצְוָה מְבוֹנָר הַטַּעַם כִּי נִגַּע בְּכַף יֵרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנְּשָׂה וְצָרִיךְ לְכוּיִנוּ (וּבּוֹזֵה יְנוּחַ מַה דְּלִכְאוּרָה מִיּוֹתֵר בְּתוֹרָה כִּי נִגַּע בְּכַף יֵרֵךְ וְכו' דְּהִי דִּי שְׁיֵאמֵר ע"כ לֹא יֵאָכְלוּ ב"י וְכו' עַד הַיּוֹם הַזֶּה לְמַה חָזַר וְאָמַר כִּי נִגַּע וְכו' אִךְ הוּא לְהוֹרוֹת לְכוּיִן כֹּל זֶה בְּשַׁעַת הַמִּנְיַע' מְהֵאֲסוּר) וּבּוֹזֵלַת הַפְּנוּנָה אֵינּוּ יוֹצֵא י"ח וּבְמִנְיַעָה מִשְׁוֹמֵן הַגִּיד יְכוּיִן לְקַיִּים גְּזֵרַת חו"ל עפ"י אַזְהַרַת הַתּוֹרָה לֹא תִסּוּר וְכו'.

(ב) טַעַם הַמִּצְוָה עפ"י סוּד מְבוֹנָר בְּמִדְרָשׁ הַנְּעֵלָם וּבּוֹזֵהר בְּעוֹבְדָא דִּיעֲרַב עִם הַמְּלֵאךְ בַּפ' וַיִּשְׁלַח וְנ"ל ע"כ לֹא יֵאָכְלוּ ב"י אֶת גִּיד הַנְּשָׂה וְכו' כִּי נִגַּע בְּכַף יֵרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנְּשָׂה דְּאֲפִילוּ בַּהֲנָאָה אֲסוּר (זוֹהוּ דַּעַת רַשְׁב"י בַּפ"ק דְּפִסְחִים וְהַרְבֵּה פִּסְקוּ כְּמוֹתוֹ כמ"ש בְּטוֹר וּב"י בִּיּו"ד ס"י ס"ה).

הַרמ"ז) וְאֲפִילוּ לְכַלְבָּא וְאֲמַאי אִיקָרִי גִיד הַנְּשָׂה פְּלוּמֵר גִּיד דְּאִיהוּ מִנְש' לְבָנֵי נְשָׂא לְפּוֹלְחַנ"א (מְפּוֹלְחָנָא נ"ל) דְּמֵאֲרִיְהוֹן (נוֹדַע שְׁגִיד זֶה מִשְׁקַל הַנְּפֵשׁ לְכֹן אֵין בּוֹ לְחֻלּוּחִית. הַרמ"ז) וְתַמָּן הוּא יַצֵּה"ר רַבִּיעַ (אוֹלֵי הוּא מְפָנֵי שְׁהוּא סְמוּךְ לְבְרִית וְכְמוֹ שְׁכַתּוֹב הַצִּיּוּנֵי וְכו' וְעוֹנֵשׁ אוֹכֵל ג"ה לְהַתְּגַלְגַּל בְּקַדְשָׁה הַנֵּק' זוֹנָה) (שְׁפַחָה).

הַרמ"ז) וְכִינּוּ דְּאֲתַדְבַּק עִם יַעֲקֹב לֹא אֲשַׁכַּח אֶתְר דִּיכִיל לְאַתְגַּבְרָא עֲלֵי דִּיעֲקֹב בְּגִין דְּכָל שְׁיִיפֵי גּוּפָא סִיְעֵי לִיעֲקֹב וְכוּלְהוּ הוּוּ תַקִּיפִין וְלֹא הֵנָּה בְּהוֹן חוֹלְשָׁא (רצ"ל הַס"מ חֲשַׁב מֵאֲחַר שְׁיֵשׁ לוֹ רִשׁוּת לְהַתְּקַרֵּב וּלְהַדְבַּק בּוֹ יוֹכֵל לְהַתְּגַבֵּר עָשׂוּ שְׁהָרֵי מְלֵאכֵי שְׁמִירַתוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ (כְּמְבוֹנָר בּוֹזֵהר לְעִיל) וְהַפֵּל בְּחַפְזָא י"י לְהוֹדִיעַ גְּבוּרוֹת צְדָקָתוֹ וּבְפִרְטָה שְׁהִי לֵיל יוֹם ד' שְׁבוּ חֲסֵרָה הַלְבָּנָה וְכו' וְאֲפ"ה לֹא אֲשַׁכַּח אֶתְר וְכָל שְׁיִיפֵי גּוּפָא אֲבָרֵי הַגּוּף הַעֲלִיּוֹן כְּוָלָם הָיוּ לְעִזְרָא יַעֲקֹב אֲפִילוּ הַשְּׁמֵאֵלִים כּוּלְהוּ הוּוּ תַקִּיפִין שְׁכָבֵר הוּא קְרוֹב לְגַדְלוֹת וְהָרָא' שְׁקָרָאוּ יִשְׂרָאֵל (הַרמ"ז) מַה עֲבִיד וְיַגַּע בְּכַף יֵרֵכְוּ בְּגִיד הַנְּשָׂה בְּזִינֵי בִיצֵה"ר דְּאִיהוּ זִינֵי וְאֲתֵרֵי וּמִתַּמָּן אֲתֵי יַצֵּה"ר עַל בְּנֵי נְשָׂא וְנ"ל עפ"י פְּשׁוּטוֹ לְהִיּוֹת הַגִּידִים סְמוּךְ לְבְרִית אֲשֵׁר עֵינְקֵר הַיצֵה"ר מְסִיתוֹ לְחֲטוּא בְּזֵה וְהוּא הַתַּאֲנוּהַ הַשְּׁרִשְׁיִית שְׁבַכְל הַתַּאֲוֹת וְהֵנָּה כְּכָל הָאֲבָרִים אֲשֵׁר הֵם מְרַמְזִין כ"א לְמִצְוָה יְדוּעַ וְכֹן כֹּל הַגִּידִים אֲשֵׁר כ"א נִגַּד לָאוּ אֶחָד אֲשַׁכַּח לִיעֲקֹב שְׁלֵם בְּדָבָר פִּינּוּ שְׁקִיִּים כֹּל הַתּוֹרָה רַק בְּאוֹתוֹ הַגִּיד מְצָא מְקוֹם לְנוּחַ עַל שְׁנֵשָׂא שְׁתֵּי אַחֲיוֹת הַגַּם שְׁיַעֲקֹב עָשָׂה הַפֵּל לְצַד הַקַּדְיָשָׁה מִלִּין לְצַד עֵילְאָה כְּפּוֹדַע עכ"ז פִּינּוּ שְׁנֵאֲסֵר הַדְּבָר מִצַּד הַתּוֹרָה מְצָא מְקוֹם לְקַטְרַג בְּזֵה

המקום דעכ"פ נחסר קיום הלא"ו השייך לגיד שהוא נהפך או מצא מקום לנוח בזה המקום על שיעקב שתה בכוס זה וכו' הגם דאננס הי' עכ"ז גם על השוגג והאונס צריכין לכפרה בפרט יעקב אבינו כמשפט אוהבי שמו הבהן) והרמ"ז פתב וז"ל דאיהו זיני' ואתרי' לפי הנזכר לקמן בו יש אחיזה לס"מ וידוע שדונקא הוד של רחל נפגם וכל בחי' השוקין הן לבר מגופא ובפרט השמאלי ושל הנקבה ודע כי גיד הנשה יש בו עשרה ענפים ואמר הציניי שיהם עשור פוחות הטומאה ויש להוסיף כי עם הגיד עצמו הם י"א קליפות יו"ד אל"ף גימ' ס"מ ולפ"ד יב"ע המלאך הוכיחו על ששכח ליתן המעשר ובזה יצדק דינו שנצטער בגיד הנשה המשפך מן המצות (ונ"ל להיות שיש בו עשר ענפי' בזה הי' הרמ"ז ששכח ליתן המעשר) וז"ש שהוא מינו כי הוא פח היצה"ר המשפך האדם מעשות טוב גם אין בו לחלוחית דומה ממש לקליפה ובו יש אחיזה לחיצונים והיינו זיני' ואתרי' שהוא קרוב לברית כמד"א לפתח חטאת רובץ לכן הסוטה שפגמה ביסוד עונשה ונפלה וריקה כמ"ש בסבא דמשפטים ולכן חשקהחיצונים ביהו וכמ"ש הנהו ברפי דרבנן דשלהי ומתמן אתי יצה"ר כי היא מקום השכחה שממנו יתהוו העונות בשוכחו יום הדין ובגין כן אמרת אורייתא לא יאכלו ב"י את גיד הנשה כמה דאמרי חברייא בשייפין דב"נ דרמיז לעילא אי טב ואי ביש ביש ובג"כ כל שייפא מתקיף שייפא ודאי גיד הנשה מתקיף ליל ה"ר דהוא זיני' ובני ישראל לא יאכלו לי' דלאו אינון מסטרי' ומזיני' אבל עמין עע"ז יאכלו לי' (אפשר דהוקשה לו למה נאמר לא יאכלו בני ישראל ולא בני יעקב דאפתי לא הנה פקיעי שמי' דיעקב לקרותו ישראל עד אשר השי"ת אמר לו לא יקרא עוד שמך וכו' אלא ע"כ הוא לדייק אומה הקדושה הישראלית אינם אוכלים אותו משא"כ אוה"ע אוכלים אותו בכינון הגם שאינו ראוי לאכילה מזלייהו חזי שנהו פחם לתאנותם) דאיהו משטרא ומזיני' דמלאכא דילהון דאיהו ס"מ בגין דאית בב"נ רמ"ח שייפין לקביל רמ"ח פקודין דאורייתא דאינון למעבד איתיהיבו ולקביל רמ"ת מלאכי דאיתלבשת בהון שכינתה ושמא דלהון כשמא דמאריהון ואית בב"נ שס"ה גידין ולקבליהון שס"ה פקודים דלאו אינון איתיהיבו למעבד ולקביל שס"ה יומא שתא והא תשעה באב חד מנהון דאיהו לקביל ס"מ דאיהו חד מאינון שס"ה מלאכין (פתב הרמ"ז כי קשה לשמוע טעמא דכי נגע בכף ירוך יעקב אטו אילו לא נגע לא הייתה המצוה הזאת והלא מצות התורה שרשיהם למעלה באיברים דלעילא אלא הטעם פי ס"מ שרשו בג"ה וביום ט"ב ולכן בו ביום גברה ידו על יעקב וע"כ לא מצא מקום לשלנט על יעקב אפם בג"ה כי היא שורשו.

והנה נודע כי אכילה סודה להכניס רוחניות הניצוצות אשר בתוכה ע"י חי מדבר לשורשם ולזה אמר ע"כ לא יאכלו ב"י את ג"ה מצ"ד שורש הנחש ס"מ ותדע איך הוא משורש הנחש שהרי לא מצא ס"מ להתאחד אלא בג"ה פי הוא שורשו.

ובגמ' ויאבק איש עמו אריב"ל מלמד שהעלה אבק מרגלותם עד כסה"כ פתיב הקא בהאבקו וכתוב התם וענן אבק רגליו ואריב"ל למה נק' שמו ג"ה שנשה ממקומו ועלה וכה"א נשתה גבורתם היו למה הפנונה דאיתא בזהר פנחס ויאבק איש עמו.

דא מלכות אבק דיעקב וכו' והנה הוא נק' הדום רגליו כי עיקר קומת מתחיל מנה"י שלו וכו' ואמר העלו אבק מרגלותם כלומר הקליפות הנצחיות ברגלים וכו' עד כסה"כ עד הבינה עלמי' דכורסייא.

והוקשה לו לריב"ל וכי יש בכוחו כ"כ לס"מ לעלות עד כסה"כ לזה אמר ואריב"ל למה נק' שמו ג"ה שנשמה ממקומה וכו' והוא הנחש שנאמר בו ואתה תשופנו עקב ונדחה מן הראש עד העקב והיגנו דקא מיינתא מקרא דנשמה גבורתם לרמוז שהי' בסוד הבינה הנק' בעל גבורות ונקפץ משם מעלמא עילאה.

והיו לנשים למטה עלמ' דגוק' ונמצא מפת שורשו שנשאר רשומו בכריא' סוד ראש פתנים ואכזר פמוס שם ברזא דראש עשו בעטפי דיצחק סוד בינה פנודע עכ"ל) עוד שם ברמ"ז ז"ל אמרת אורייתא ירצה מה דשנינו בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו שהתורה היא מסוד הזכירה וג"כ היא מבחי' האחוריים שבהם השכחה ואי' בכ' ג"ה רבנו אמרי מאחורי' אתא ונשיי' בתרנוייהו.

ופרש"י הפהו בשתייהן ונשי ממקומן ולכן אסור בשתייהן וכתב בל"ת שסודו בנ"ה ע"ש וז"ש כי ראיתי אלקים פא"פ ותמצל נפשי רצ"ל שכל עוד שהי' ס"מ מתאבק עמו מצד הפנים לא יכול לו עכ"ל ובג"כ אמרת אורייתא ע"כ לא יאכל ב"י את ג"ה את לאסגאה תשעה באב (גם את ר"ת תשעה אב) דלא אכלין ב"י ולא שהן ובג"כ חזא קוב"ה פלא ונרמז בהון רמז ליעקב ויאבק איש עמו בכל יומי שתא ובכל שייפין דיעקב ולא אשפח (בשייפין דיעקב) בר ההוא ג"ה מיד תשש חילי' דיעקב וביומי שתא אשפח יום תשעה באב דבי' איתתקף ואתגזר דינא עלנא ואתחרב בי' מקדשא וכל מאן דאכיל בתשעה באב כאילו אכל ג"ה עכ"ל המדרש הנעלם: (ג) הנה יש להתבונן פיון שהתורה נצחיות והיתה קודם שנברא העולם עם כל מצותי' א"כ מן ההכרח הוא לקיים את התורה בכל עת מיום שניתנה לישראל וכיון שתשעה באב נאסר באכילה כמו גיד הנשה א"כ כמו שגיד הנשה אסור לעולם בין בזמן הבית בין שלא בזמן הבית כמו כן מחויב שיהי' יום תשעה באב אסור באכילה תמיד והרי קודם החורבן הי' תשעה באב מותר באכילה ובפרט בבית שני הי' יו"ט וששון ושמחה וכן יהי' אי"ה ביתר שאת ב"ב בבית השלישי נכון יהי' לעולם: מצוה מ"ע ד לקדש חדשים ולחשב חדשים ולעבר השנים חלק המעשה (א) המצוה הזאת היא פה בזמן שיש ב"ד הגדול בירושלים עיקר חיובה על ב"ד הגדול ובזמן שאין ב"ד הגדול החיוב הוא על הב"ד סמוכין בא"י ובאם יש בחו"ל ב"ד סמוכים יותר גדולים בתורה מהסמוכים שבא"י חיוב המצוה גם עליהם ** (הג"ה מצוה ד' לשון דלות סיהרא לית לה מגרמה פלום עיין בזהר ה' ד' הניות עד דלא קבלית דכורא וכו') **: (ב) ענין המצוה העיקרית הוא פה.

אם באו עדים שראו את הלכנה בחידושה. ידרשו הב"ד את העדים אם אמת נכון הדבר אזי יקדשו ב"ד את החודש על פיהם ויקבעו יום הראיה לראש חודש.

ובאם לא באו עדים אזי יקבעו ר"ח ע"פ חשבון בפללים ידועים. פמה יש בין מולד אחד לחבירו והוא סודות נסתרים מסודות העיבור נמסרו לחכמי כל דור ע"י רמזים וחידות: (ג) הרשות בידי הב"ד לדחות יום ר"ח מיום מולדו פשוטאין שהשעה צריכה לכה דהיגנו פדי שלא יארע יוה"כ בע"ש או ביום א' או שלא יארע יום ערבה בשבת.

וכיוצא לפי הזמן. וכ"ז מסרה התורה לחכמים שפדור יעשו בתחמה לש"ש ויקבעו כל ישראל מועדים עפ"י התורה אשר יורום חכמי הדור הקביעות כי פה דרשו חז"ל אתם אפילו שוגגים ומזידים ומנוטעים: (ד) פשיקבעו את היום לר"ח הראש ב"ד אומר מקודש

החדש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש: (ה) אחר שיקדשו את החדש מתייבים להודיע לשאר העם ולשלוחם ולוחים להודיע לישראל בכדי שיזדעו קביעות המועדים בשעתן ובזמנן: (ו) לדעת הרמב"ם גם עיבור השנה הוא בכלל המ"ע הלזו (והרמב"ן וסמ"ג מנאו עיבור השנה למ"ע בפ"ע) ענגן עיבור השנה הוא כף שיחשבו הב"ד אם השנה צריכה להתעבר דהיינו להוסיף בה עוד חדש אחד ונדקא אדר.

ויסוד הענגן הוא על הפסוק שמור את חדש האביב. שיהא אביב בזמנו.

וע"י העיבור אנו משוונים ימות הלכנה עם ימות החמה. פי באם לא היינו מעברין את השנה אזי ברבות הזמן הי' חדש תשרי דימות הלכנה בניסן של חמה.

פי ימות הלכנה שנ"ד ימים וימות החמה שס"ה יום ורביע: (ז) גם עיבור השנה אסור לעבר בב"ד שפחו"ל אם לא שאין בא"י גדול כמותו ואם הי' מעבר השנים וקובע חדשים בחו"ל מחמת שלא הי' בא"י גדול כמותו.

ואח"כ נודע לו שנעשה בא"י גדול כמותו שוב אסור אותו הגדול לעבר שנים ולקבוע חדשים בחו"ל: (ח) אם קבעו חדשים ועברו שנים בחו"ל בזמן שיש בא"י גדול כמותם אין בקביעותם ועיבורם ממש דכתיב פי מציון תצא הורה: (ט) כאשר נתברו השנים והלכו הדורות ונתמעטו הלכות ונתפזרו ישראל בכל פנה בגלות החל הזה.

וראו שהוא דבר שא"א לכל אחינו שבגולה לצפות בכל חודש מתי קבעו הב"ד הגדול שבדור את ר"ח והוא כמעט דבר שא"א וא"כ בזה היתה נעשית התיירה ח"ו פאלפים ורבות תורות. והי' נכשלים בחמץ בפסח וכענוי יום הקדוש.

ובמלאכת עבודה בכל מועדי י"ג ע"כ עמד ר' היגל בנו של ר' יהודא הנשיא שהי' גדול בתורה ונסמך בא"י ותיקן לנו חשבון מסודר עד סוף כל הדורות. עפ"י סודות העיבור המסור בידינו חשבון התקיפות והמולדות וזמני הדחיות והעיבורים בכל זמן וע"ז אנו סומכין עד היום ומה שאנו מחשבין הוא לגלות ולבאר יום הנקבע עפ"י חשבון דר' היגל אשר הי' סמוך בארץ ישראל: (י) נמצא בזה"ז עיקר המצוה הוא לחשוב חשבון התקופות והמולדות עפ"י הפללים המסורים בידינו מאת חכמי האמת וקביעות הר"ח עפ"י הדחיות המסורים בידינו דהיינו חשבון המולדות הוא בהוספת א' יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים ממולד למולד (וכל שעה נחלקת לתת"ף חלקים כמנגן עתים ב"מ רבתי דאי"ק דכתיב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים) וגם עפ"י הפללים לידע הדחיות בכדי לידע אם תהי' השנה שלימה או חסירה או פסדון והנה המצוה הזאת פעת מוטלת על כ"א מישראל לחשוב עכ"פ המולדות מחדש לחדש ולא יסמוך על הליח הנדפס (ואמרו רז"ל כל מי שידע לחשוב בחשבון תקופות ומולדות ואינו חושב עליו הפתוב אומר זאת פועל י"י לא הבינו ומעשי ידיו לא ראו הנה הוא מדברי חז"ל בדרשותיהם ולידעתי פינו שאין פעת ב"ד סמוכים לעשות המצוה כדת של תורה בזמנה בעד כל ישראל.

רק אנחנו סומכים על החשבון דר' היגל. הנה מחוייב כ"א לחשוב עכ"פ בזמנו החשבון ממולד למולד עפ"י הפללים שפלל ר' הלל וא"א לנו לומר שאנחנו יוצאים י"ח בהחשבון שחשב ר' היגל בזמנו פי אפילו הב"ד הגדול לא היו יכולים להוציא את הרבים י"ח בזה רק בזמנם אבל לא לדורות הבאים אחריהם.

וג"כ מחנכים כ"א לידע איזה שנה הוא במחזור קטן בכרי לידע איזה שנה צריכה להתעבר עפ"י הכלל שפ"ל ר' הקלל הג"ל. דהיינו י"ט שנה כל מחזור.

ושבעה עבורים הם בכל מחזור דהיינו שנות ג' ו' ח' י"א י"ד י"ו י"ט התחלת המחזור שאנחנו בו פעת היא בשנת ה' אלפים תקס"ח (בג"ה האל הגדול הגבור והנורא שאנחנו מצפים שבתשלום זה המחזור יתראה לעין כל גדולתו וגבורתו ונראתו) הוא מחזור רצ"ד ליצירה (פשינשלם המחזור הזה יושלם מ"ב מחזורים שבת וינוחו ב"ם כל ישראל מקדשי שמה וישתלמו בשלימותם כל שאר המחזורים ב"ן יחד פכ"ב בקר היינו רנ"ב איבריו דשיעור קומה של אם הבנים ויקובלו וקובלו תפלות ישראל ראה בא בענייניו והבן מעשה בראשית הי' ע"י שם מ"ב וכל העליות הוא ע"י שם מ"ב הנגמט ראשית היצירה.

וכבר ידעת שבשבת הוא עליות כל העולמות אבל הוא רק פנימיות העולמות וע"י הסיוע המחזור מ"ב מחזורים של שבת אז חפה לישועה בכל עת ורגע לעליות חיצוניות העולמות. והש"י יודע תעלומות.

ואם בעל נפש אתה תבין לב"י גליתי (לב"י בג"ה מ"ב לאיבר"י לא גליתי היינו רנ"ב דשיעור קומה. ואם יתמהמה חפה לו כי קרוב יום י"י אשר יצפה לחוננו כימי עולם ואל אלקים י"י הוא יודע) והשנה הזאת היא שנת תקפ"ד היא מעופרת טוב למחזור.

רוב שלום לפרט: (יא) המולד של החדש הלז כסלו הי' ב' כ' תשפ"ו ממילא בחדש הבא לקראתנו לשלום הוא חדש טבת פאשר תוסיף א' י"ב תשצ"ג יהי המולד ד' ט' תצ"ט ומזה תקיש לשאר. ותחשוב ותספור ותמנה כדי לקיים מ"ע בזמנה: (יב) אשרי מי שזכה בילדותו ללמוד כל עומק החכמה הנפלאה של הילוף המזלות וחשבון התקופות בשיעור ובמשקל כגון בקידוש החדש להרמב"ם ובספרתכונות השמים ובס' נחמד ונעים פי הוא מצנה גדולה ובפרט בזמנינו שאין מקיימים המצנה הזאת פתיקנה בב"ד הגדול שבירושלים והלימוד עולה במקום העשייה.

אבל מי שלא למד בילדותו א"א לבלות כ"כ זמן רב הצריך לעניינים האלו פי היא חכמה נפלאה דקה מן הדקה. יספיק לעצמו בחשבון הג"ל כפי אשר פתבנו בקיום המצנה ואעפ"כ לפעמים יעיין בהחכמה כפי פחו ומה שייבין יבין ולמצנה יחשב: (יג) מד"ס הוספה לכלל המצנה הזאת לברך ברפת הלבנה והיא מצנה גדולה.

וצריך לברך אותה בשמחה ובטוב לבב. והוא בשורה ללבנה שתתחדש שיהי' אור הלבנה כאור החמה וישראל עתידין להתחדש פמותה ונוסחת הברכה ידועה: (יד) צריך לברך הברכה מעומד: (טו) מצנה מן המובחר לברך אחר ז' ימים שלמים מעת לעת מעת המולד: (טז) מברכין עלי' כ"ז שהיא בחידושה דהיינו חצי הזמן מן כ"ט יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים שעד חצי הזמן הזה היא מוספת אור וחידוש.

משא"כ אחר הזמן הזה מתחלת להתחסר: חלק הדבור (א) כל מה שבכחו לעשות ללמוד משפטי המצנה בש"ם ופוסקים יעשה יעסוק בהם ובכל פעם יראה להתנילד המצנה דהיינו לחדש חדושי דינין במצנה פי בזה מקיים חלק הדבור שבמצנה וזה אשר רצוני בזה הקונטרס וטהר ידים יוסיף אומץ בכל פעם: (ב) כ"ד שעות מיפסי סיהרא.

יש אקלימים שהישגה מכוסה ח"י שעות והתדשה ששה שעות ויש אקלימים שמכוסית
שית מעתיקא וח"י מחדתא ממילא כשפאין עדים ואמרו ראינו הישגה בפקר והתדשה
לעת ערב.

עדי שקר הם בנדאי ונ"ל דאם הי' ליקוי תמה באיזה שעה ובאו עדים ואמרי שאחר
שעה או שנים אחר הליקוי ראו הלבנה עידי שקר הם. כי הליקוי הוא ע"כ בזמן החולד
האמיתי ואחר המולד ע"כ מיפסי סיהרא חדתא עכ"פ ו' שעות נ"ל: (ג) גם אם באו עדים
ואמרו ראינו את הלבנה ואח"כ ראינו ליקוי התמה או הב"ד ראו אח"כ ליקוי תמה עדי
שקר הם נ"ל: (ד) בתלמוד לא הוזכר ברכה על מ"ע זו דלכאורה מהראוי הי' לברך
אקב"ו לקבוע חדשים לעבר שנים בשעת הסכמת הב"ד לעיבור ואפשר דיוצאין בר"ח
בברכת מקדש ישראל וראשי חדשים.

כמו שאין מברכין על מ"ע דתשביתו שאור בע"פ דסמכין אברכות דרגלים (הנס שלא
דמו לשם דשם י"ל דסמכין אברכת על ביעור חמץ דברכו מאתמול אור לי"ד דהוא
תחלת השבתה) ואעפ"כ זכר לברכה עבדינו מאי שמברכין החדש בשבת שקודם ר"ח
כנהוג בכל תפוצות ישראל.

ובמס' סופרים יש ברכה שמברכין על מצות הקידוש אבל בתלמודא דידן לא שמענו גם
הרמב"ם לא הביאה: (ה) ברכת החדש שמברכין את החדש בשבת שקודם ר"ח נימא
בי' מלתא אשר מעולם תמהתי על הגנוסח מי שעשה ניסים וכו' הוא יגאל וכו' ויקבץ
נדחינו וכו' חבירים כל ישראל וכו' שפך נוסח התפילה אין לו שייכות לברכת החדש
ילפי מש"ל בחלק המעשה יונח.

להיות דאנחנו סומכים בקביעותנו על החשבון של ר' הלל שראה שא"א להשאיר ענין
המצוה הזאת על הענין הנרצה בתורה דהיינו על ידי קבלת העדים שיראו את הלבנה או
עפ"י החשבון בכל הודש ושיהי' בכל הודש עיני כל ישראל על הב"ד אימתי יקדשו את
החדש.

כי ראה פיזור ישראל בארבע כנפות הארץ ותחלק התורה ח"ו לאלפים תורות כי א"א
להודיע לכ"י בכל חדש זמן ר"ח ע"כ עמד ומיקן חשבון מסודר לכ"י כי עת לעשות לי"י
ע"כ ברכת החדש שמודיעים לעם מתי יהי ר"ח.

אנו מתפללים שהשי"ת יעשה עמנו ניסים ויקבץ נדחינו ואז יהי כל ישראל כאחד חברים
ויקדשו הב"ד הגדול את החדש ע"פ עידי ראי' או עפ"י החשבון ויודיעו בכל הודש לכ"י
ע"י שלוחיהם כמצוה עלינו בתורה: (ו) ועל קביעות העיבור ג"כ לא מצינו ברכה
(ובפרט להרמב"ן וסמ"ג דהוא מ"ע בפ"ע הי' מהראוי לברך אקב"ו לעבר השנים)
ואפשר דלפעמים עיברו על תנאי אם ירצה הנשיא היינו כשלא הי' הנשיא בביתו והי'
מן ההכרח לעיין בעיבור קודם שיהי' ר"ח ניסן דקיי"ל זה ניסן ואין אחר ניסן ואפילו
ביום שלשים אין מעברין הואיל וראוי לקבוע ניסן ואז עיבור על תנאי אם ירצה הנשיא
והנה אם אירע כזה לא הי' באפשר לברך מספק וגם לפעמים בשעת הספנה לעינינו בדרך
קודם ר"ה כמבואר בסנהדרין וזה שלא פדת ע"כ לא תיקנו ברכה נ"ל: חלק המחשבה

(א) הָא וְדַאי צְרִיכָה כּוּנָה לְצֵאת י"ח הַמְצָנָה כַּאֲשֶׁר צָנְנוּ י"י אֱלֹקֵינוּ כְּדִין כָּל מ"פ דְּאוּרִייתָא וּבְפֶרֶט שְׁעִיקְרָה הוּא מְצָנָה בְּדִבּוּר.

וּמְצָנָה שְׁבִדִּיבּוּר אֶפְיֵלוּ בְּדִרְבָּנָן צְרִיכָה כּוּנָה וְגַם בּוּזָה"ז שְׂאִין לָנוּ בְּמְצָנָה הַלְזוּ רַק לְחֻשׁוֹב עַפ"י הַכְּלָלִים שְׁבִדִּינּוּ א' י"ב תַּשְׁצ"ג צְרִיךְ לְכוּנֵן לְקַנְיִים הַמְצָנָה כַּאֲשֶׁר צָנְנוּ י"י אֱלֹקֵינוּ מ"ע הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם כְּזֶה רְאֵה וְקַדְשׁ.

וְכֹן בְּחֻשׁבוֹן הָעֵיבּוּר צְרִיךְ לְכוּנֵן לְקַנְיִים הַמְצָנָה (לְהַרְמֵב"ם בְּכָלֵל מְצוֹת הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם וְכו') וְלְרַמְב"ן וְסַמ"ג מ"ע ב"ע שְׁמֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֲבִיב וְכו' אוֹ וְשִׁמְרַתְּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת וְכו' בֵּין כֹּה וְכֹה צְרִיךְ כּוּנָה לְקַנְיִים מ"ע דְּאוּרִייתָא).

(ב) כְּבָר כְּתִבְנוּ. דְּמְצָנָה שְׂיֵשׁ בָּהּ טַעַם מְפֹרָשׁ בְּתוֹרָה צְרִיךְ לְכוּנֵן גַּם הַטְּעָה וּבְזוּלַת זֶה אֵינּוּ יוֹצֵא י"ח כֵּינֵן דְּכָל הַמְצוֹת יֵשׁ לָהֶם טַעְמִים עַד אֵין חֻקֵּר וְאֵעִפּי"כ הַתּוֹרָה לֹא פִּירְשָׁה הַטְּעָמִים וְנִישְׁתַּנּוּ בְּזֶה אֵיזָה מְצוֹת שְׁטַעְמָם מְפֹרָשׁ בְּתוֹרָה ***(הַג"ה נ"ל כְּעַת הַשְּׁתַּנּוּת הַמְצוֹת שְׁטַעְמָם מְפֹרָשׁ דְּבַח' טַעַם הוּא בְּמָקוֹם שְׂאִין שְׁבִירָה שׁוֹלֵט דִּידוּעַ דְּבִנְקֻדּוֹת שׁוֹלֵטָת הַשְּׁבִירָה וְהִנֵּה בְּכָל הַמְצוֹת שְׂאֵדָם עוֹשֶׂה בִּירְאָה וְאֵהֲבָה לִש"ש הוּא מְבַח' הַתִּיקוֹן מִשָּׂא"כ בְּעוֹשֶׂה בְּפִנְיֹת וּבְתַנְאֵת וּבְגִיאוֹת זֶה ח"ו נִק' שְׁבִירָה וְשׁוֹלֵטָת הַקְּלִיפָה עַל עֲשִׂי זֶה עַד אֲשֶׁר יֵשׁוּב הָאֵדָם אֶל י"י וְיוֹצֵא בְּלַעַם מִפִּיהֶם.

וְהִנֵּה גְלוּי וְנִידוּעַ לִפְנֵי תַמִּים דִּיעוֹת בְּכַמָּה מְצוֹת פְּרֻטִיּוֹת שֶׁהֵן גְּדוּלוֹת הָעֶרְףֵי אִם ח"ו חֻשְׁלוֹט הַקְּלִיפָה עַל מַעֲשֵׂה הַמְצוֹת הַלְלוּ יְהִי לָהּ כַּת רַב ח"ו. וְלֹא יְהִי בִיכּוּלַת בְּקַל לְהוֹצִיא בְּלַעַה ע"כ מָה עֲשֶׂה פּוֹעֵל יִשׁוּעוֹת צָנָה לְכוּנֵן הַטַּעַם וּבְבַח' הַטַּעַם אֵין נִיגְיָה לְקַלִּיפוֹת כִּי אֵין בָּהֶם שְׁבִירָה וְהִבּוּ.

וְתַקַּח לָךְ לְרֵאשִׁי מְצַנַת צִיצִית (לְשׁוֹן הַסְּתַפְלוּת מְצִיץ מִן הַחֲרָפִים) כִּי מְצַנַתָּה בְּעֵינַיִם וְרֵאשִׁתָּם אֹתוֹ וְזִכְרָתָם אֶת כָּל מְצוֹת י"י וְכָבֵר יְדַעַתְּ שְׁעֵינַיִם הֵם סְרוּרֵי הַחֻטָּא כִּי בָהֶם נִיגְיַת הַסְּטֵרִין אֲחֻרָנִין לְהִיּוֹת בָּהֶם הִי הַשְּׁבִירָה.

ע"כ מְפֹרָשׁ בְּזֵאת הַמְצָנָה טַעַם לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעֲשִׂיתֶם וְכו' וּבְכּוּנַת הַטַּעַם בּוֹרְחִין הַקְּלִיפּוֹת כִּי בְּטַעַם אֵין שְׁבִירָה בֵּין וְהַתְּבוּנָה. וְהַשֵּׁם הַטוֹב יוֹדֵעַ הָאֲמַת וְהוּא יִכְפַּר בְּעַדִּינּוּ וְיֵה"ר שְׁלֹא יֵאמֵר פִּינּוּ דְּבָר שְׁלֹא כְּרִצּוֹנוֹ:**) ע"כ כּוּנַת הַתּוֹרָה בְּזֶה לְכוּנֵן גַּם הַטַּעַם.

וּמִי שְׂמִכּוּנֵן בְּזֶה לְמְצָנָה הִנֵּה פְּלוֹקֵם אֲתָרוּג בְּלֹא הַלּוּב וְכִינֵצָא וְהִנֵּה בְּכָאן בְּמְצַנַת קִידוּשׁ הַחֲוֹדֵשׁ אֵין טַעַם מְפֹרָשׁ בְּתוֹרָה אֲצֵל צִיּוּי הַמְצָנָה אֲבָל יֵשׁ טַעַם בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית דְּכַתִּיב וְהִיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וְכו' דַּע"י קְבִיעוֹת הַחֲדָשׁ גִּדְעַת הַמוֹעֲדִים אֵימְתִי יְהִי וְהַתְּחַדְּשׁוֹת הַשָּׁנִים לְשִׁמְיִטִין וְיוֹבְלוֹת.

וְסַפֵּק בְּנִדֵי אִם צְרִיךְ לְכוּנֵן לְזֶה הַטַּעַם הוּאִיל וְהוּא נִכְתָּב בְּתוֹרָה אוֹ נֶאֱמַר כֵּינֵן דְּלֹא נִכְתָּב אֲצֵל הַצִּיּוּי א"צ לְכוּנֵן הַטַּעַם וְיֵשׁ לְהַחְמִיר כִּי הוּא סַפֵּק תּוֹרָה נ"ל: (ג) וּבְעֵנֵן חֻשְׁבוֹן עֵיבּוּר הַשָּׁנָה.

הִנֵּה לְדַעַת הַרְמֵב"ן וְסַמ"ג שְׂמִנְאוּזָה לְמְצָנָה ב"ע מְפֹסוּק שְׁמֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֲבִיב וְכו' אוֹ וְשִׁמְרַתְּ אֶת הַחֻקָּה וְכו'. וְהַכּוּנָה שְׂתִשְׁמֹר וְתַעֲשֶׂה בְּאוֹפֵן שְׂיָבֵא הָאֲבִיב בְּזַמְנוֹ וְכֹן שְׂאֵר

הימים טובים דהיינו האסיפה בסוכות ובזולת העיבורים אז היא נמשך הזמן ביתירות ימי החמה על הלבנה והיא מגיע לפעמים האביב בסוכות והאסיפה בפסח וכמ"ש בחינוך.

הנה לדעת זה הנה הטעם מבואר בתורה וצריף לכוין בזה שצונו השם במצוה הזאת בכדי שיבואו העיתים בזמן הינו האביב בפסח והאסיפה בסוכות וכיוצא משא"כ לדעת הרמב"ם שלא מנה זה למצוה בפ"פ רק הוא חלק ממצנת החדש הנה לכם.

אפשר א"צ לכוין הטעם אבל שיש להחמיר בנדאי בספק תורה נ"ל: (ד) קודם שנביא איזה טעמים למצוה הזאת מפי סופרים ומפי ספרים אבאר לה בקיצור ח"ש האריז"ל שצריכין לקדש בפה כי כל הקדשים הם במלכות וכולם הם בשיעור קומת איברי הראש כפיכול ע"כ נק' פולם ראש חדש ויש בזה ב' בחינות א' מצד עצמה וב' מצד הדכורא ***(הג"ה נרמז בתורה החדש הנה לכם ראש קדשים בגי' גלגלת נוקבא רח"ל:)** ומתחילין מניסן ניסן גולגלתא אייר סיון ב' אונדן תמוז אב ב' עינין אלול חוטם וכן הששה מצד הדכורא.

תשרי גולגלת חשון פסלו ב' אונדן טבת שבט ב' עינין אדר חוטם והפה חסר ע"כ אנו צריכין לקדש בפה (הוספת הפה פ"י מעשינו) והוספת קדש אד"ר בשנת העיבור ה"ס הפ"ה נאדר דוקא פה דכורא (ובאלול אין עיבור פלל בסוד אשה אין לה פה והבן) ***(הג"ה והנה נרמז בחשבון גלגלת עין עין און און חוטם פה בגי' אלה הן הי"ב ראשי הקדשים והנה העניינים הללו נרמזים.)

אצלינו בספרינו אגרא דכלם בפרשת שופטים בענין ז' הכלים שאמר שלמה עיי"ש ותמצא טוב טעם: ***(הנה ממוצא הדברים יבין וישפיל האדם כל חדש וחדש בסגולתו לקדש אברי הראש כל החושים ובפרט בפרטות סגולת כל חדש כפי רמיזתו פקודש בשיעור קומה ובפרט בקדושת הפה כי הנהגת הזמן ע"י הפה (וכתיב כל עמל האדם לפיהו) המהולל בפה עמו (בפה בגי' לבנה המסתמרת הבן הענין השם הוי"ב"ה המסתמרת בלבושיו כפיכול היינו אותיות שקודם הוי' ואותיות שלאחריו היינו ב' שמות ט"ד"ה"ד כ"ו"ז"ו בגי' אני ראשון ואני אחרון והשם הוי' בעצמו המסתמרת בהם בגי' בפה לבנה וקבלתי מדברי קדשו של הרב בס' ברית כ"ע אשר הג' שמות פשנכפלים קצתם על קצתם דהיינו י"ה פעמים ו"ה ט"ד פעמים ה"ד כ"ו פעמים ז"ו בגי' כת"ר והתבונן בזה סוף מעשה במחשבה תחילה) הנה הלבנה מתנהגת ע"י פה ישראל.

אתם אפילו שוגגין אפילו מזידין. זה יורה לנו כי כל פעולת העליונים הם ע"י ישראל ואמרז"ל בפסוק אקרא לאלקים עליון לאל גומר עלי.

פחותה מבת ג' בתוליה חזרין היתה בת ג' ונמלכו ב"ד לעבר השנה בתוליה חזרין. הרי ההנהגה בעליונים פ"י ישראל: (ה) פשיתבונן האדם בענין הזה יבין וישפיל האדם מצורף למצוה הזאת שלא לקלקל פיו בדברים האסורים ודברים בטלים פיון שרואה כמה גדולה קדושת פה ישראל שע"י פיהם פועלים בגלגלים וטבעיים שינויים פרצונם תפעל האדם בזה ואז יהי גוזר והקב"ה מקיים: (ו) וג"כ ע"י המצוה הזאת יזפור האדם יחוסו שהוא מזרע ישראל אשר הם עיקר העולם והנהגת כל העולמות על ידם כי בשבילם נבראו (ע"כ להם לבדם נמסר סוד העיבור לשנות הזמנים פרצונם) פשיתבונן

בזה יזהר שלא ללקח בחקות העמים ולא ילך בנימוסיהם ויהי מוכדל מהם במלבושים וילשונות ונהגות: (ז) עוד יתבונן האדם פ"י זאת המצוה אשר ישאל הם למעלה מן הטבע בכל ענייניהם ואין להם להתבונן בטבע פי מדריגתם מדריגת התורה למעלה מן הטבע ע"כ כפוף אצלם פאשר אתה רואה מענין הלבנה ע"כ ישלך מגמתו עליו ית' ויתנהג כתורה והש"י יעזרהו בכל ענייניו מפלי השתדלות העולמות ובזכירה זו יתרחק האדם מחקירות הפלסופיות בטבעיות ומחקמות החיצונות לא כאלה חלק יעקב פי אנחנו למעלה מן הטבע הבן: (ה) עוד פאשר יתבונן בעיקר המצוה אשר היא נעשית עפ"י ב"ד הגדול יזכור האדם לשמוע לקול מוריו ולא יסור מכל אשר יגידו לו ימין ושמאל: (ט) עוד פאשר יתבונן שעיקר המצוה היא בארץ ישראל דוקא (עיין בדברי מהר"מ חאגיז שע"כ מנהג ישראל לנדב נדבת ברגלי לקופות א"י לזכרון קדושת הארץ) ממילא בזכרון מצוה זאת יאנח האדם בשכרון מתנים על שגלה כבוד מישראל ושכינת עונניו עמנו בגלות בסוד מיעוט הירח ויהרהר בתשובה פי עונותינו הטו אלה ועונותינו האריכו קיצנו ויאמין באמונה שלימה אשר במהרה יגלה כבוד מלכותו עלינו ויהי אור הלבנה פאור הסמה (עיין בפ"ה שובבי"ם ת"ת מעניני העיבור): (י) קבלתי מפבוד אדמו"ר הרב הקדוש מהר"מ זצוק"ל פי דברי רז"ל מורא רבך פמורא שמים פי מורא רבך תלמוד מצבאות השמים היינו ממאורות הגדולים היינו חמה ולבנה פי הנה ענין היראה הוא רחוקת היירא מהמאניים (היפך האהב' שהוא קרבות האוהב להנאה) והנה תראה הלבנה פל מה שמתרחקת יותר מהחמה היא מקבל' הארה ממה ביומר ומאירה וכל מה שמתקרבת מתחסר קבלתה ומתמעט אורה פן הוא הענין בקבלת התלמיד מהרב פל מה שתגדל על התלמיד מורא הרב יקבל יותר.

ובהיפך מוכן הענין בהיפך. ממילא זכירת מצוה זו יזכיר לאדם כבוד ומורא רבו ** (א) הג"ה מד"ס לברך ברפת הלבנה הנה יכוין לקיים מצוה דרבנן ושללא יעבור על לא תסור ונ"ל דגם בדיעבד אינו יוצא בלא פנונה פינון שהוא מצוה שפדקיבור גם בדרבנן צריך פנונה כמש"ל ויצפה לישועה פמו שהלבנה מבושרת להתחדש אורה פאור הסמה פמו כן ישראל עתידים להתחדש: (ב) חז"ל תיקנו לברך בפה על הלבנה ולא על הסמה להיות שהלבנה מתנהגת ע"י פה ישראל כמש"ל: (ג) הלכה רונחת בישראל עפ"י חכמי האמת שלא יברכו על הלבנה עד שיעברו עליו ז' ימים מעל"ע משעת המולד.

ונ"ל שז"ס תבעוה לנשוא צריכה לישוב ז' נקיים: (ד) אין מברכין עלי' רק עד זמן חידושה דהיינו י"ד ימים מעל"ע ח"י שעות וחצי מתשצ"ג חלקי השעה מעת המולד שעד אותו הזמן היא בכל עת מתחדשת משא"כ אחר אותו הזמן היא מתחלת להתחסר ואין מברכין עליה: (ה) אמרו לי מגידי האמת בשם אדמו"ר הרב מהריע"צ זצוק"ל באם לא נראית הלבנה בזמנה עד אחר אותו הזמן יאמר המימרא בגמרא מאי מברך אמר רב יהודה ברוך אתה י"י אמ"ה אשר במאמרו וכו' ול"נ לומר ברוך רחמנא מרי' מלפא דעלמא אשר במאמרו וכו' וכן אני נוהג בכל ספק ברכות: ** מ"ע ה לשחנט קרבן פסח ב"ד ניסן בין הערבים ומ"ע לאכול בשר פסח ליל ט"ו ניסן חלק המעשה מצוה ה' ** (הג"ה עיין בכתבי מרן האריז"ל פסח הוא פ"ה ס"ח שבגלות ה"י בחי' נאלמת דומיה שהשכינה הוא בסוד ה' פרחל לפי גוונז'י נאלמ"ה והן היום נפתח הסתום פ"ה ס"ח א"כ בתקבת פסח נחסר ה' ונחסר בתורה שבע"פ ה' אחרונה הבן הדבר.

ע"כ המצנה הזאת היא מצנה ה': ** מ"ע לשחוט קרבן פסח בי"ד ניסן בין הערבים
שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וכו': (א) קרבן פסח בא מן הכבשים או מן
העזים זכר בן שנתו ושחטין אותו בזמנו לשם קרבן הפסח שצונו הבורא ית"ש: (ב)
חייב שחיטת הקרבן הזה הוא באה דוקא בעזרה בירושלים עה"ק בהיות בהמ"ק והמזבח
על מכונו (הוראת שעה הקריבו את הפסח פעם אחת במצרים בליל היציאה לחירות
ופעם אחת במדבר): (ג) אחד אנשים ואחד נשים חייבים במצנה זו ויש בביטול מ"ע זו
במזיד חייב פרת (חויז מי שהוא טמא או בדרך רחוקה יתבאר דינו במקומו): (ד) הרבה
בני אדם יכולין למנות על קרבן פסח אחד ובלבד שייגיע לכל אחד פזית לאכול ממנו ואין
נמנין אלא על דבר שראוי לאכילה לאפוקי אם נמנה על דבר שאינו ראוי לאכילה הגם
שהוא אוכל הדבר הזה כגון העור הקשה או עצם בטלה דעתו ולא יצא י"ח המצנה: (ה)
נמנין ומושכים ידיהם ממנו (למנות על פסח אחר) עד שישחט אבל אחר שחיטתו שוב
אין נמנין עליו (ובאם נמנה מל הפסח ונשחט הפסח ואח"כ נמנה על פסח אחר יתבאר
אי"ה בחלק הדיבור): (ו) מחוייב לשחוט את הפסח למנויו דייקא (היינו לאותן שנמנו
עליו קודם שחיטתו לאפוקי שחטו שלא למנויו) ולאותן שהם ראויי לאכול (היינו
לאפוקי זמן וחולה שאינו ראויין לאכול פזית הגם שנמנו עליו אם שחט בדוקא בשביל
אותן שאינו ראויין פסול) ולמולים (לאפוקי שאינם מולים אפילו ישראל שמתו אחיו
מחמח מילה ואפ"י מילת בניו ועבדיו מעכב ואם שחט הפסח על אותן אנשים שיש להם
בנים בני שמנה ימים ערלים או עבדים שאינם נימולים הקרבן פסול ובכלל זה טבילת
השפחות אם יש לו בביתו שפחות פועניות ועדיין לא טבלו) ולטהורים לאפוקי בשחט
על הטמאים אבל כשבא הפסח בטומאה כגון שהי' רוב הצבור טמאין ונשחט על הטמאים
נדאי כשר נ"ל: (ז) זמן שחיטת הפסח בי"ד ניסן (אפילו חל בשבת) אחר תמיד של בין
הערבים והקטורת והטבת הנרות: (ח) מצנות הפסח אחר שחיטתו לשפוף את דמו שפיקה
אחת במזרח כנגד היסוד ומקטירין אימוריו (הג"ה בפסח מצרים נשתנה הוראת שפה
שהדם הי' ניתן על המשקיף וב' מזוזות שבכל בית וגם הי' מקטירין האימורים) (אם
עז קרבנו האיחורים הם החלב שעל הקרב ובכללו החלב שעל גבי הקיבה ושתי הפליות
והחלב שעליהן עם החלב אשר על הפסלים ויותרת הפסח וניטל עמו מעט מן הפסח ואם
כפש קרבנו מוסיף על הנ"ל האלי' תמימה עם הפליות מן השדרה עד מקום הפליות)
והבשר נאכל לבעליו כמבואר במצנה שאח"ז: (ט) אומרים הלל בעת הקרבנות אם גמרו
(קודם גמר הקרבה) שנו אם שנו שלשו וחולקין אתהעם המקריבין הפסחים לשלש
פתות גמרו פת הראשונה ויצאו נכנסת השני' להקריב ואח"כ השלישית וכל אחת קוראת
את ההלל כנ"ל: (י) אם חל י"ד ניסן בחול והקרבן בא בטהרה ובני החבורה של הקרבן
המה מרובים והפסחים מעט לצרכי שביעתם מצנה להביא עם הפסח קרבן שלמים מן
הצאן או מן הבקר ונקרא חגיגת י"ד ואינה חובה ונאכלת לשני ימים ולילה אחד (אבל
אם חל י"ד בשבת או כשהוא קרב בטומאה כגון אם רוב הצבור טמאים אסור להקריב
עמו חגיגה) וכן כשבני החבורה המה מועטים וקרבן הפסח לבד יספיק לצורך סעודתם
אין להקריב חגיגה נ"ל: (יא) השחיטה פשוטה בזר אבל קבלה הולכה זריקה בכהנים
דוקא כמו בכל הקדשים (בפסח מצרים לא היו צריכין לפנהיגים דוקא): חלק הדבור (א)
ממצות שחיטת הפסח.

הנה זאת המצנה היא המצנה הראשונה שבתורה שאינה נוהגת בזה"ז בגלות החל רק בא"י בביהמ"ק. הנה זכור תזכור את אשר פתחנו בהקדמה ה' איכות ומהות המצות התלויות בארץ ואינם נוהגת בזה"ז וא"א לומר שינשלים לאדם חלוקא דרבנן לעוה"ב זולתם ולא יאומן כי יסופר שיהי' האדם בג"ע מחוסר אבר עד אשר יתגלה משיח צדקינו וישוב לשבת בארץ לקיים המצות הנחסרים לו ממנינו.

אף הוא שכל אדם מחוייב לקיים עכ"פ גם בחצות שאינם נהוגות מה שאפשר לו לקיים. היינו חלק הדיבור היינו ללמוד בפה דיני ומשפטי המצות וחלק המחשבה היינו שאין לה מצנה שתהי' בטיילה לגמרי פי התורה נצחיות היא.

וא"א לומר שתהי' מצנה אחת ממנה בטיילה לגמרי רק אם בטיילה בעשייתה אעפ"כ אפשר לקיימה ברמיזתה בקידוש ובכמה אופנים אשר תלויים בהמצנה הזאת וע"כ פשטניים המצנה שא"א לו לקיים במעשה אעפ"כ מקיימה בדיבור ובמחשבה הנה ינשלים שיעור קומתו וב"ב פשנשוב לשבת בארץ ישלים גם חלק המעשה בפועל מבלי יסורין כיון שהוא השלים חקו בהיותו בעוה"ז כל מה שאפשר לו לקיימו מכל מצנה דהיינו בלמדו דיני המצנה שהוא חלק הדיבור ובחשבו הרמזים שבכל מצנה ליישר מדותיו מדות הנפש משא"כ פשלא השלים המצות שאינם נהוגות אותן החלקים שאפשר לו לקיימה חלק הדיבור והמעשה.

הנה ביטל המצנה בבחירה והנה הוא מחוסר אבר ע"י בהקדמ' ה' והנה הרמז שבמצנה הזאת והשכל ומדות שיוצא לנו ממצנה הזאת בכל זמן ועידן יתבאר אי"ה בחלה המחשבה כפי אשר יחנינו החונן לאדם דעת ועתה נבאר חלק הדיבור שבמצנות הזאת ובפרט שהמצנה הזאת הוא ממצנת הקרבנות אשר הבטיחנו יוצרנו ונשלמה פרים שפתינו וכל העוסק בתורת וכו' פאליו הקריב וכו' ע"כ העוסק בתורת קרבן הפסח ובפר' במועדו וזמנו יחשב פאליו הקריב קרבן הפסח במועדו וינקה לעשותו בפועל אי"ה ב"ב ***(הג"ה עכ"פ גם בזה"ז יכול לצאת י"ח המעשה פשמעין ומתבונן איזה טעם במצנה לקנות מדת טובה ממנה שתהי' לקנן לנפשו ויחשב למעשה הגם שא"א לבא לתכלית טעמי המצות עכ"ז יעשה האדם כפי פחו וגם יחשב כעת למעשה השתדלות העיון בכל מצות להוציא איזה דין לאמתו ע"י פלפול ולהבין דבר מת"ד ולזה מברכין אקב"ו לעסוק בד"ת עס"ק דוקא:**) (ב) ועתה נבאר סדר הקרבת הפסח במועדו לאומרו בזמן הקרבתו.

ומנהגינו לאומרו בע"פ במנחה לאחר אמירת סדר פ' התמיד ופ' מזבח מקטר קטרת וסימני הקטרת ועשייתו דהיינו קודם שיאמר י"י צבאות עמנו וכו' וכן קבלנו מרבתינו: (ג) זה סדר הקרבת קרבן הפסח (כפי שסידר בעל הספר מצוות השם עם קצת הגהות) בארבעה עשר בניסן אחר תמיד של בין הערבים מביאין קרבן פסח מן הכבשים או מן העזים זכר בן שנה ***(הג"ה היינו מיום השמיני והלאה פשר להקרבה אע"ג שבשאר הקרבנות אין מקריבין אותה לכתחילה קודם שלשים יום).

בבכור ומעשר ופסח פשר לכתחילה מיום השמיני והלאה עד מלאת לו שנה תמימה (בפסח) מיום ליום ומשעה לשעה פי חושבים שעות בקדשים ואם נוסף להשה אפילו

שְׁעָה אַחַר הַשָּׁנָה פְּסוּל לְפָסַח וְאֶפְּלוּ לֹא הָיָה הוֹסַפְתָּ הַשְּׁעָה בַשְּׁעָה שְׁחִיטָה רַק בַּשְּׁעָה זְרִיקָה פְּסוּל דֵּהֲשִׁיטָה וְהַזְרִיקָה מְחַוֵּיבִים לֵהִיּוֹת בְּתוֹךְ הַשָּׁנָה וְנוֹקָא.

עַד פֶּאֶן הַג"ה: (הַג"ה) אֶפְּלוּ זֶר פֶּשֶׁר לְשִׁחִיטָה דְּמִקְבְּלָהּ וְאֵילָף וְנוֹקָא מִצְּנוֹת פְּהוֹנָה: (הַג"ה) לְשֵׁם שְׁשֵׁה דְבָרִים הַזְּבַח נִזְבַּח לְשֵׁם זֶבַח לְשֵׁם זֶבַח לְשֵׁם הַשֵּׁם לְשֵׁם אִישִׁים לְשֵׁם רֵיחַ לְשֵׁם נִיחּוּחַ (וְחִטָּאת וְאִשָּׁם לְשֵׁם חִטָּא) וְאִם שְׁחַט סֵתָם פֶּשֶׁר (הַג"ה) כֹּל הַזְּבָחִים שְׁקִיבֵל פְּחוֹת מִפְּדֵי הַזֵּי לֹא נִתְקַדַּשׁ הַדָּם וְצָרִיף לְהַתְּפִינָן לְקַבֵּל כֹּל הַדָּם שְׂאוּחֻז הַסִּימָנִים בְּיָדוֹ וּמוֹצִיאָן עִם הַזְּרִידִין לְתוֹךְ הַמְזֶרֶק וְשׁוֹחֵט ב' הַסִּימָנִים אוֹ רֶבֶב פְּדֵי שְׂחִיטָה לְקַבֵּל הַדָּם כְּלוּל בְּפִלֵי וּמַגְבִּיֵה הַסִּפִּין לְמַעְלָה כְּדֵי שְׂלֹא יֵרֵד הַדָּם מִעֲלֵיהָ אֶלֶּא מִן הַצְּנוּאָר: **.

וְשׁוֹחֵטִין אוֹתוֹ בַּכ"מ בְּעֶזְרָה אַחַר גְּמַר עֲבוּדַת תְּמִיד הַעֲרַב וְאַחַר הַטְּבַת הַנְּרוֹת שְׁחַט הַשְּׁוֹחֵט וְקַבֵּל הַמְּקַבֵּל אֶת דָּמוֹ בְּכֹלֵי שְׁרַת וְנוֹתֵן לְחֻבְּרוֹ וְחֻבְּרוֹ לְחֻבְּרוֹ עַד שְׂמַגִּיעַ מִדָּמוֹ לְפָהֶן הַקְּרוֹב אֶל הַמְּזֶבֶח הוּא שׁוֹפֵף בְּמֶזְרֶק שְׂפִיכָה אַחַת עַל הַמְּזֶבֶח כְּנֶגֶד הַיְּסוּד וּמְחַזֵּר כְּלֵי הַרִיקוֹן לְחֻבְּרוֹ וְחֻבְּרוֹ לְחֻבְּרוֹ מְקַבֵּל אֶת הַמְּלֵא (תְּחִילָה) וּמְחַזֵּר (אַח"כ) אֶת הַרִיקוֹן.

וְהָיוּ כְּהֵנִים עוֹמְדִים שׁוֹרוֹת וְשׁוֹרוֹת וּבִידֵיהֶם בְּזִיקֵין שׁוֹרָה שְׂפֹלָן כְּסָף כְּסָף אוֹ שְׂפֹלָן זָהָב זָהָב וְלֹא הָיוּ מְעוֹרְבִין וְלֹא הָיוּ לְבִזְיָכִין שׁוֹלִיִּם שְׂלֵא יִנְיָחוּם וְיִקְרוֹשׁ הַדָּם אַח"כ תּוֹלִין אֶת הַפֶּסַח וּמְפָשִׁיטִין אוֹתוֹ כְּלוּל (וּבְשִׁבְתָּ מִפְּשִׁיטִין עַד הַחֲזָה וְקוֹרְעִין אֶת בִּטְנוֹ וּמוֹצִיאִין הָאִימּוּרִין שֶׁהֵן כְּחֵלֶב שְׂעֵל הַקֶּרֶב וְיוֹתֵרֵת הַכֶּבֶד וְשְׂמֵי הַפְּלִיּוֹת וְהַחֵלֶב שְׂעֵלֵיהֶן וְהָאֵלִיָּה אִם הָיָה כְּבָשׂ).

נִתְנוּם בְּכֹלֵי שְׁרַת וּמְלָחוּם וּמְקַטִּירֵן הַפָּהֶן עַל הַמַּעְרָכָה גְּדוּלָה חֵלֶב כֹּל זֶבַח וְזֶבַח לְבָדוֹ בַּיּוֹם שֶׁהוּא חוֹל וְלֹא בְּלִילָה שֶׁהוּא יו"ט וְאִם חָל ע"פ בְּשִׁבְתָּ מְקַטִּירֵן הַחֵלְבִים כֹּל הַלִּילָה וּמוֹצִיא קֶרְבָּיו וּמִמָּחָה אוֹתָן עַד שְׂמִסִּיר הַפֶּרֶשׁ (כְּדֵי שְׂיֵהִי נְקִיִּים בְּצֹל י') שְׁחִיטָתוֹ וְזְרִיקָתוֹ וְהַקֶּטֶר חֵלְבָיו וּמִיָּחוּי קֶרְבָּיו דּוֹחִין אֶת הַשִּׁבְתָּ וְשָׂאָר עֲנִינָיו אֵין דּוֹחִין אֶת הַשִּׁבְתָּ.

בְּשִׁלֵּשׁ כְּתוּבַת הַפֶּסַח נִשְׁחַט וְאֵין כֶּתַּב פְּחוֹתָהּ מִשְׁלֵשִׁים אֲנָשִׁים נִכְנָסָה כֶּתַּב רֵאשׁוֹנָה נִתְמַלְאָה הַעֲזָרָה נוֹעֲלִין אוֹתָהּ וּבְעוֹד שֶׁהֵן שׁוֹחֲטִין וּמְקַרִּיבִין קוֹרִין אֶת הַהֵלֶל אִם גָּמְרוּ קוֹדֵם שְׂיִקְרִיבוּ כְּלוּם שָׁנוּ אִם שָׁנוּ שְׂלֹשׁוּ עַל כֹּל קִרְיָאָה תִּקְעוּ הָרִיעוּ וְתִקְעוּ גָּמְרוּ כֶּתַּב אַחַת לְהַקְרִיב פּוֹתְחִין הַעֲזָרָה יְצֵאתָה הָרֵאשׁוֹנָה וְנִכְנָסָה הַשְּׂנִי'.

גְּמָרָה.

יְצֵאָה הַשְּׂנִיָּה וְנִכְנָסָה כֶּתַּב שְׁלִישִׁית כְּמַעֲשֵׂה הָרֵאשׁוֹנָה כֹּף מַעֲשֵׂה הַשְּׂנִיָּה וְהַשְּׁלִישִׁית אַחַר שְׂיִצְאוּ כְּלוּל רּוֹחֲצִין הַעֲזָרָה מְלַכְלוּכֵי הַדָּם אֶפְּלוּ בְּשִׁבְתָּ אַמַּת הַמַּיִם הָיְתָה עוֹבְרַת בְּעֶזְרָה כְּשֶׁרוֹצִין לְהַדִּיחַ הַרְצָפָה סוֹתְמִין מְקוּם יְצִיאַת הַמַּיִם וְהִיא מִתְּמַלְאָת עַל כֹּל גְּדוּתִי' עַד שְׂהַמִּים צָפִים וְעוֹלִים וּמְקַבְּצִים עֲלֵיהֶם כֹּל לְכַלּוֹף וְדָם שְׂבַעֲזָרָה אַח"כ פּוֹתְחִין הַסִּתִּימָה וְיוֹצִיאִין הַמַּיִם עִם הַלְּכָלוּף גְּמַצָּאת הַרְצָפָה מְגוֹנָקָה יְצֵאוּ כ"א עִם פֶּסַחוֹ (וְעוֹר שְׁלוֹ) וְצָלוּ אוֹתָם בְּבֵיתָם בְּשִׁבְתָּ אֵין מוֹלִיכִין אֶת הַפֶּסַח לְבֵיתָם אֶלֶּא כֶּתַּב רֵאשׁוֹנָה יוֹצֵאִין בְּפִסְחֵיהֶן וְיוֹשְׁבֵים בְּהַר הַבַּיִת הַשְּׂנִי' יוֹצֵאִין בְּפִסְחֵיהֶן וְיוֹשְׁבֵים בְּחֵיל הַשְּׁלִישִׁית בְּמִקוּמָה עוֹמְדַת.

חֲשָׁכָה יְצֵאוּ וְצָלוּ אֶת פִּסְחֵיהֶן וְכִשְׂמִקְרִיבִין אֶת הַפֶּסַח בְּחוֹל וּבִטְהָרָה וְהַפֶּסַח הָיָה מוֹעֵט לְפָנָי הַחֲבוּר' וְלֹא הָיָה מְסַפֵּיק לָהֶם הָיוּ מְקַרִּיבִין עִם הַפֶּסַח שְׂלָמִים. וְזוֹ נִק' חֲגִיגַת י"ד

וע"ז נאמר ונבחת פסח ליי"י אלקיך צאן ובקר והוא רשות ולא חובה וזה סדר הקרבת קרבן הפסח בביהמ"ק יה"ר שיבנה ב"ב.

ונקריב לפניך את קרבן הפסח בביהמ"ק תובב"א: (ד) נ"ל אשה שיש לה בן שמלאו לו ח' ימים ולא נימול (ואין להבן אב) מותר לשחוט עלי' הקרבן פסח כיון שהמצוה אינה מוטלת עלי' להכניסו בברית רק על הב"ד.

אבל אם אשה קנתה עבדים ולא נימולו או שפחות ולא טבלו הרי אלו מעפבים אותה מלעשות הפסח עד שימולו ויטבלו. דהמצוה מוטל עליה כנ"ל: (ה) זה פשוט עבד מקנת פסח אפי' נולד בע"פ וקנאו בו ביום מעכבו מלעשות הפסח עד שימול אותו דעבד מקנת פסח נימול ביום אפילו אינו בן ח' ימים וכיון שחל עליו החיוב מדאורייתא מעפב: (ו) נ"ל לפשוט.

אם נמנה על פסח אחד ונשחט הפסח והוא לא ידע ונמנה על פסח אחר ונשחט זורקין עליו את הדם מן הראשון ואוכל מן הראשון ואם ספק איזה נשחט ראשון אם יש עמו מנויים אחרים בכל פסח ופסח אזי יזרקו הדם שניהם והוא איני אוכל לאמן הראשון ולא מן השני.

ויצא י"ח דאכילה מצוה בפ"ע ואינה מעפבת: ש מ"ע ו לאכול בשר הפסח ליל ט"ו ניסן חלק המעשה (א) מצוה ו' לאכול בשר הפסח (שהקריבו בי"ד ניסן כמצותו בביהמ"ק) ליל ט"ו ניסן שנא' ואכלו את הבשר בלילה הזה צריך פל אחד זכרים ונקבות לאכול ממנו עכ"פ כזית.

ולברך עליו ברוך וכו' אקב"ו לאכול את הפסח ואם לא אכל כזית לא יצא י"ח המצוה וגם הברכה הוא לבטלה ** (הג"ה. ו' הוא אות חיים כמבואר בזכר והנה באכילת הפסח ואכלו את הבשר בלילה וכו' ועבר י"י לנגיף וכו'.

ולא יהי' בכם נגף וכו':)**: (ב) מקום אכילתו בירושלים עה"ק בכל העיר לפניו מן החומה המקודשת פל חבורה וחבורה במקומה ואסור להוציא מחבורה לחבורה: (ג) צריך לאכול בלילה ודאית דוקא היינו אחר יציאת ג' פכבים בינונים.

ומפני שאין הפל בקיאים בין בינונים לגדולים ימתין עד שיראה ג' פכבים קטנים וביום המעונן ימתין עד שיצא הספק מלבדו ואם אכלו ביום עובר בעשה (אפילו אכלו גם בלילה דהיינו שהיה פזית לאכילת הלילה נ"ל): (ד) צריך לאכול צלי אש דוקא ולאפוקי צלי מחמת דבר אחר) אכלו חי עובר בעשה (אפילו אכל כזית צלי אש אעפ"כ עבר אעשה נ"ל): (ה) צריך לאכול על מצות ומרורים (פלוגתא דחכמים והלל חכמים ס"ל פל אחד בפ"ע דוקא.

והלל ס"ל פולם ביחד בכריכה דוקא ע"כ ירא שמים יצא ידי שניהם אוכל מכ"א בפ"ע תחילה כזית ואח"כ כורף כזית פסח וכזית מצה וכזית מרור ביחד ואוכלה זהו למצוה מ"ה מיהו אם לא עשה רק פחכמים יצא דהלכה כרבים.

אבל אם עשה רק כהלל לא יצא דחכמים ס"ל דמצות מבטלות זו את זו וצריך לחזור ולאכול כ"א בפ"ע) אם לא אכל על מצות ומרורים אעפ"כ יצא י"ח מצנת הפסח וכן

אם אין לו מצות ומרורים אף על פי כן מחוייב לאכול הפסח: (ו) מצוה מן המובחר לאוכלו על השׁובע לפיכך אם הקריב חגיגת י"ד יאכלנו תחלה (ויברך אקב"ו לאכול את הגזבח) ואח"כ יאכל את הפסח (ואעפ"כ כשאוכל תחלה את החגיגה יזהר שלא יאכל כדי שׁבעו דאז לא יצא אח"כ י"ח אכילת הפסח דאכילה גסה לא מקרי אכילה ואפילו אם אכל ביוה"כ אכילת גסה אינו חייב) ע"כ הקכם עיניו בראשו ומי שאינו יכול לדקדק ולכוין שיאכל עד סמוך לשביעה ויצטרף עוד לאכילת הפסח יותר טוב שיאכלנו ברעבון דהא דנאכל עלהשׁובע הוא רק למצוה מן המובחר ובאכילה גסה לא יצא י"ח כלל נ"ל עיין במשנה למלה על הרמב"ם: (ז) טעון הלל באכילתו (נ"ל דזה נדאי אין הפנונה שיאמרו בשעה שלועס דהא כתיב ימלא פי תהלתה וגם סכנה שמה יקדים קנה לנפש רק הפנונה שיאמרו אחר האכילה בסמוך): (ח) מדאורייתא נאכל עד עלות השחר.

ונחמם גזרו שלא יאכל רק עד חצות (וגם ההלל לא יאחר מלומר רק עד חצות עיין בראש ברכות פ"א) ואם הזיד או שכח או נאנס ולא אכל קודם חצות יתבאר א"ה בחלק הדבור: (ט) אחר שברדמו בשינה אין חוזרין ואוכלין אפי' בתחלת הלילה (אבל אם יישן קודם אכילה מותר לו לאכול לאחר השינה לקיים המצוה) נתמנמו יאכלו היכי דמי מתמנמם גים ולא נים תיר ולא תיר דקרי לי' ועני: חלק הדבור עיין מ"ש בהקדמה ה' ועמ"ש במצוה הקודמת בחלק הדבור ומשום ונשלמה פרים שפתינו וכל העוסק וכו' ע"כ אסדר לפניך סדר אכילת הפסח ** (הג"ה הוא מצוה בפ"ע ממנן תר"ג חוץ שחיטת הפסח שהוא ג"כ מצוה בפ"ע).

וצריך לכוין בכ"א בפ"ע לצאת י"ח המ"ע של תורה ויתבאר ענין הפנונה בחלק המחשבה ודכירנא שעפי"ז פ"י פבוד אדמו"ר הרב הקדיש מהרמ"מ. זצוק"ל.

הפיוט שורפו משמני פול ולוד ביקוד יקוד פסח הגה פול ולוד הם סנחריב ומחניהו. הגה נשרפו ע"י המלאך בלילה ודומה שרפתם ליקידת הפסח והגה הפסח לא ניתן לשריפה רק לצלייה ואמר פבוד אדמו"ר להיות בע"פ בא סנחריב ויצר על ירושלים והגה בני ישראל הקדושים.

הגם שלא הי' בטוחים שיזכו לקיים מצות אכילת הפסח פן יבוא האויב לתוף העיר ויעשה מה שיעשה עכ"ז אמרו עכ"פ לקיים מצות שחיטה בעודנו בחיים חיותינו פי זה מצוה בפ"ע וכשקיימו מצות שחיטה וראו שעדיין יש פנאי אמרו נעשה את שלנו ונקיים מצות צלי' שהוא הכנה לאכילתה ובאם נזכה לאכילה מה טוב ועכ"פ שחר מצוה בדינו ועכ"פ להיות שהיה הפל בחפזון ודאגה וטרדת הלב הגה לא נשמרו הפסחים בשעת צלייה שיהיו נצלים פראוי וטובים למאכל ונחרכו ונשרפו מחום האש פדרף הצלי באש אם אין עומדים אצלו בקיאים בדבר להנפכו ולנתק האש באופן הנצרה והגה כאשר ראו בני ישראל שרפת הפסחים היה צר להם על ש אינו באפשרי להם לעשות המצות בשלימות אמרו יהא רעוא שאנשי סנחריב ישרפו ויתנו ליקוד אש כאשר נעשה לפסחינו וקיים השי"ת קללתם וניתנו מחנה סנחריב ליקוד אש וזהו שורפו משמני פול ולוד ביקוד יקוד פסח באותו הזמן אשר ניתן הפסח ליקוד אש מחמת החפזון וקללו ישראל מחנה סנחריב שיהיה לשריפה פמוהו וכן נעשה בהם ובזה ינח לנו למה נידונו דוקא בשריפה.

הלא מדת השי"ת לשלם לאיש כפועלו מדה כנ"מ ובאלה הדברים ינוח בטוב טעם וערבים עלי דברי דודים דברי כבוד אדמו"ר וציינותי הענין למשמרת בכאן:**) * (כפי אשר סידרו בעל מצות השם עם קצת הגהות) מהראוי לאומרו בליל ס"ו ניסן: (א) אכילת הפסח בליל ט"ו ניסן מ"ע מן התורה שנגאמר ואכלו את הפסח בלילה הזה עלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו כיצד צולין את הפסח מביאין שפוד של רמון (שהוא עץ שאינו מוציא מים) תחבו מתוך פיו עד בית נקובתן ותחב כרעיו ובגוי מייעו בשפוד למעלה מפיו של הפסח.

ותולהו לתוך התנור והאש למטה מצוה מן המןבחר לאכול בשר הפסח על השןבע לפיכך אם הקריב שלמי חגיגה בי"ד אוכל מהן תחילה ואח"כ אוכל בשר הפסח כדי לשפוע ממנו ואם לאאכל אלא פזית יצא ושניהם אינו נאכלין אלא עלי אש וצריכין ברכה **) (הג"ה) כפר פתבתי דלא יאכל מהחגיגה כל פדי שביעתו פי יתנה אכילת הפסח אכילה גסה ולא מיקרי אכילה ולא יצא ידי חובתו רק יאכל מהחגיגה עד סמוך לשביעה וע"י הפסח תוגמר השביעה ומי שאינו יכול לכונן כ"כ ויש חשש שישביע א"ע לגמרי מהחגיגה מוטב שלא יאכל הפסח על השןבע דזה הוא רק למצוה מ"ה משא"כ אכילה גסה לא מיקרי אכילה כלל:**) *.

על הפסח אומר אקב"ו לאכול את הפסח ועל החגיגה אומר אקב"ו לאכול את הזבח הפסח טעון הלל באכילתו אין הפסח נאכל נ"א (הג"ה) נ"א הוא בשר שהתחיל בו מעשה האור ונצלה ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין) ולא מבושל (הג"ה) היינו במשקה או במי פירות) ואינו נאכל בשתי חבורות ואין מוציאין מחבורה לחבורה ואין האוכל רשאי לאכול משני פסחים שאין נמנים על שני פסחים פאחד ואינו נאכל אלא למנויין בשעת שחיטה ואינו נאכל אלא לישראל מהול טהור בן ברית ואפילו מילת בנ"ו ועבדיו מעפבין איתו מלאכול בו (הג"ה) בנ"ו דוקא בנ"ח ימים ועבדיו אם הם מקנת כסף אפ"ל אינם בני ח' ואשה מילת בניה אין מעפב אותה מאכילת הפסח דהמצוה לא רמי' עליה רק על הב"ד אבל מילת עבדים וטבילת שפחותיה מעפבה כנ"ל).

וכן טבילת שפחותיו. השובר עצם בפסח הטהור לוקה לפיכך שורפין עצמות הפסח בכלל הנותר מבשרו שלא יבא בהן לידי תקלה.

אין אוכלין בגדי הרף אלא מה שנגאכל בשור הגדול הפסח נאכל עד עה"ש ומד"ס פד חצות לילה בשר חגיגה שפעה עם הפסח על השלחן וכן כל התבשילין שפלו עם הפסח על השלחן מתבערין עמו ואין נאכלין אלא עד חצות: **) (הג"ה) אפילו עצמות שאין בהם מוח דאלו עצמות שיש בהן מוח צריף לשורפן משום דנותר בהם הפסח והנה נותר דדינו בשריפה:**) * זה סדר אכילת קרבן הפסח בירושלים עה"ק בזמן שביהמ"ק הנה קנים יהר"מ יאו"א שיהא חשוב לפניך אמירתנו ולמודינו סדר קרבן הפסח כאלו אכלנו קרבן הפסח בירושלים כבב"א: (ב) נ"ל הגם דכל חבורה מוכרחת לאכול בפ"ע אעפ"כ יכול אחד מבני חבורה זו להוציא בכרכתו (אקב"ו לאכול את הפסח) אח בני חבורה אם הוא מכוון להוציאם ובני חבורה אחרת שומעים ומכוונים לצאת פיון דהיא ברפת המצוה ולא ברפת הנאה יכול להוציא אפילו אינו אוכל כלל מכש"כ כשהוא ג"כ אוכל רק שהוא מבני חבורה אחרת מה בכך: (ג) נ"ל אם עבר ואכל מעט מהפסח חוץ

לירושלים וביניהן עליו ואח"כ חזר ונכנס לירושלים לאכול פזית לצאת י"ח צריף לחזור ולברך דהברכה הראשונה אינה עולה אפילו לא נשתקה מן הברכה לאכילת הכזית כדי הילוף כ"ב אמות פי האכילה הפסולה בעצמה הנה הפסק וכן אם עבר והתחיל לאכול קודם הלילה וביניהן עליו ואח"כ גמר אכילת פזית בלילה צריף לחזור ולברך וכן אם עבר ואכל ממנו נא ומבןשל וביניהן עליו ואח"כ אכל פזית ממנו צלי צריף לחזור ולברך הפל מטעם הנ"ל כנ"ל פשוט: חלק המחשבה (א) כבר נאמר ונשנה מ"ע דאורייתא ודאי צריכה פונה ובזולת הפנונה אינו יוצא י"ח ע"כ בשעת שחיטת הפסח צריף לכונן הנגי שוחט את הפסח לקיים מ"ע פאשר צננו הבורא ית"ש בתורתו כמ"ש ושחטו אותו פל קהל עדת ישראל בין הערבים (ויותר טוב לומר פן במו פיו פי הקול מעורר הפנונה וכמ"ש) וכמו כן בשעת אכילת הפסח צריף לכונן לקיים מ"ע ע"כ יכונן בשעת אכילה הרגיני אוכל את הפסח הנה לקיים מ"ע פאשר צננו הבורא ית"ש בתורתו כמ"ש ואכלו את הבשר בלילה הנה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו (ויאמר פן במו פיו וכן"ל: (ב) אם לא כיון.

הנה במצות שחיטת הפסח אם לא כיון לשם מצנת הפסח פאשר צננו ודאי לא יצא י"ח (היינו הגם דהפסח פשר דתנאי ב"ד הוא אפילו מי שלא הנה בלבו אחד מפל אלו כר' יוסי במתניתין עכ"ז נראה דהמצנה הזאת אינה נקנית בכלל מצותיו להעשות ממנה חלוקא דרבנן לעוה"ב הגם שאין בידי להכריע שיצטרף להביא פסח פאשר יתבאר להלן) אף במצות אכילת פסח אם בדיעבד לא כיון באכילתו לשם מצנה אפ"ה יצא י"ח המצנה כיון שהוא דבר הנאה לחיף כמו באנסוהו לאכול מצה דיצא י"ח כמ"ש בש"ע הבאתיו לעיל בהקדמה ומש"ה נ"ל דגם בלא כיון בשחיטה לשם מצנת הפסח א"צ להביא פסח אחר כיון דהפסח ראוי לאכילה ואפילו לא יכונן באכילה לשם מצנה והנה יוצא י"ח א"כ האף נוכל לומר לו שביא פסח אחר דהרי אסור לו לאכול משני פסחים שוב התבוננתי דאפשר גם בלא כיון בזביחה יוצא י"ח המצנה של הזביחה כיון דהקדישו לשם פסח זה מיקרי פנונה וגם בהקדישו אחר והוא נמנה עליו הרי המינוי שנמנה עליו לשם פסח מיקרי פנונה ואפשר תעלה לו המצנה למנין החלוקא דרבנן יהיה אף שיהיה לכתחילה ודאי מהראוי להחמיר להצריף פנונה כנ"ל הן בזביחה והן באכילה והנה נראה דצריף לכונן הטעם המפורש בתורה ואמרתם זבח פסח הוא ליי' אשר פסח וכו' הגם דבתורה לא נאמר רק והיה פי יאמרו אליכם בניכם וכו' ואמרתם זבח פסח הוא ליי' דמשמע דוקא פי יאמרו בניכם אז תאמר לו פן אכל מדסידר בעל הגדה שהוא ברייתא פסח שהיו אבותינו אוכלין וגו' על שום שפסח וכו' משמע דכבר קיבלו רז"ל שהטעם הוא בפ"ע על אכילת הפסח.

(ג) טעמי המצות הללו הן פל יקר ראתה עיני ותקח אזני שמץ נועם מגדים מפניני אמרו רז"ל כמצייץ מן החרפים ואתה הקורא נעים עשה אזניך פאפרפסת ואמן ואומר בהיות אבותינו במצרים היו משוקעים בטומאת מצרים דעות פוזביות באפיקורסות האנמות בדעתם המשונבשות אשר סוברים שהעולם מתנהג עפ"י טבע המוטבע במזלות מבלי שינוי ותמורה ונותנים פתף סוררת וממאנים לשמוע מוסר חכמי האמת הפכריזים ומודיעים לבאי עולם אשר ישנו גבוה מעל גבוה שומר המנהיג בהשגחתו משטרי השמים וככבים וכסיליהם פרוצו ואין שום הנהגה מבלעדי השגחתו ויכולתו ית"ש והוא משדד

המערכה פּרצונו בשנית הטבעיים וביכולתו ית"ש וגם בהנהגת הטבע הוא התלבשות השגחה עליונה מבלי הפסק רגע והוא כפי מעשה בני אדם הן לטובה וכן וכו' והנה הכופרים האפיקורסים התטאים האלה בנפשותם בדעתם המשונשונות נתנו הכבוד והמורא והעבודה למזלות ועשו להם טלקמסאות וצורות להוריד עליהן השפעה המזלות (עיין ברמב"ם ה' ע"ז) והנה פח ומזל של מצרים וממשלתם הנה תחת מזל הראשון בכור המזלות מזל טלה ע"כ הנה עובדין לצאן לכבוד המזל והנה בשביל זה הנה ממשלתם על כל האומות הנתונים תחת מזלות אחרים להיות מזלם בכור ושר לכולם ולא ידעו את השם המשדד המזלות ומכריחם פּרצונו בהשגחתו ויכולתו והנה ישראל אשר בשבילם נברא העולם ויי' בחרם לחלקו בעת אשר הציב גבולות עמים בדור הפלגה כאשר לא נודע טבעם עדיין בעולם כי תמיד הקליפה קודמת לפני הנה היו משוקעים בטומאת מצרים ונשתקעו בדעות כוזבות הללו והנה כאשר הגיע עת דודים להודיע מטבע ישראל אשר על ידם יתנוודע לכל באי עולם ממשלתו וגבורתו ית"ש אשר לו לבדו יאתה מלוכה הנה שידד הש"י מערכות השמי' ושינה הטבעי' בשבילם פּרצונו ומפורסם בתורה ובעת יציאתם מכור הברזל הנה צוה הש"י ליקח אלהי מצרים היינו פת מזלם הוא טלה ולשחטו לשם אלקינו ית"ש להודיע אשר גם ראשית המזלות ובכורם הוא כפוף ומכונע ומוכרח בתנועתו לאלקי עולם יי' וישראל הם תחת ממשלתו ית' מבלי מיצוע המזלות ע"כ אפילו ראש המזלות יפגע להם ביכולתו ית"ש והנה הענין הזה דוקא בחדש ניסן בעת של עתהמזל טלה ודוקא ב"ד לחודש שאז שליטת המזל ברוממות היותר נפלא בהיות הלבנה במילואו (הגם שבט"ו לחודש שלימות יותר בלבנה עכ"ז יום י"ד יש בו עילוי יותר שלימה שהוא במעלה היותר אחרונה מבלי חסרון משא"כ יום ט"ו חציו מתעלה וחסיו מתחסר ע"כ לדעתי גם האכילה הוא בלילה חציו המתפלה משא"כ ביום הוא מתחסר והבן) וממילא כאשר נתנוודע אשר בכור המזלות לא ירום ראש מבלעדי השגחתו מכש"כ המזלות האחרים הן הפכתור וירעשו הסופים ולזכר זאת צונו הבורא ית"ש שנועשה המצוה הזאת בכל שנה ושנה בהיות בכור המזלות בתוקפו וגבורתו היינו י"ד לניסן ליקח בו טלה מן הצאן אשר בו ירומז בכור המזלות ולשוחטו ולהוציא דמו הוא פת הנפש והתנועה ולזרקו על המזבח אשר לפני יי' לשם יי' לידע ולהודיע שאין שום פח ותנועה לשום מזל מבלעדי פחו ושפעתו ית' אשר הוא חיי כל נמצא ומניע הגלגלים פּרצונו וכל הפוחות בטלים לחיי החיים ב"ה והנה צוה השי"ת שתעשה המצוה הזאת דוקא בארץ הקדושה שאין על הארץ הזאת שום אמצעות שר רק חלק השי"ת לבדו ודוקא במקום אשר בחר נוכח שער השמים (ומצרים ומדבר הנה הוראת שעה).

במצרים הנה עם גילוי שכינתו ית' ועברתי באמ"צ בלילה הנה אני ולא מלאך. ובמדבר היתה השראת השכינה עליהם ע"י הארון ומשכן ודגלים אין מקום להאריך) להורות בירור ידיעה הנ"ל אשר אפילו בכור המזלות פחו ותנועתו הפל הוא ביכולתו והשגחתו ית"ש וכל המזלות והפכבים בטלים בכחם ותנועתם לקדושתו ית"ש הבן הדברים ממילא בידיעה זאת יתבונן האיש הישראלי שלא יועיל לו שום השתדלות העולמות למלאות רצונו רק הפקת רצון השי"ת בחוקי התורה אשר הם רצונו.

בזה יתמלאו טובותיו בנפשו וגופו בכל עניני עוה"ז ועוה"ב ויוציא זמנו רק בעבודתו ית"ש ולא בעבודת העולם ועניניו כי אין בזה תועלת ולא יגרע ולא יוסיף בהונו ורכושו

וְכָל עֲנִינָיו בְּרוֹב הַשְּׁתַדְלוֹתָו בְּטִבְעֵיֹת בְּמִסְחָר וְכִינְצָא וּבְמִלְאכָה וּבְכַרְפוּאָה וּמְחַוְיָיִב הָאָדָם לְהַשְׁלִיף כָּל יְהִיבוֹ וְכָל עֲנִינָיו עַל הַמְשָׁגִיחַ וְכָל יָכוֹל.

וְלֹא יִגִיעַ עֲפָעַף רַק בְּהַפְקַת רְצוֹנוֹ ית"ש עפ"י הַתִּירָה בֵּין וְהַתְּבוּנָה וְהָאֵרֶךְ בְּזֶה כְּפִי יִכּוֹלְתָּהּ וְנִפְקַל לָהּ רְצוֹן מִי"י הַבּוֹחֵן פְּלִיּוֹת וְלִבִּי: (ד) וְלִפִּי זֶה הַבֵּן זֹאת שְׁעִנְיוֹ סְגוּלַת זֹאת הַמְצָנָה וּפְנִימִיּוֹת עֲבוּדָתָהּ בְּכּוֹנְנָה אֵינָה בְּטִיָּלָה עוֹלָמִית (אֲפִילוֹ בְּגִלוֹת הַחַל הִזָּה שְׁאִין לָנוּ זִבְחָה וְלֹא מִזְבַּח וְלֹא פָהֵן מוֹרָה בַּעוֹה"ר) כִּי פְּנוּנַת הַמְצָנָה לְהוֹרוֹת וּלְהַתְּבוּנָה עֵיקַר הַדָּת וְשׁוֹרֵשׁ וְיִסוּד הַנְּ"ל וְהוּא לְהֵאֱמִין אֱמוּנַת אֲנָפֵן יַחַד תְּקוּעַ בְּלִבְבֵינוּ שֶׁהִשִּׁי"ת מְשָׁגִיחַ בְּפִרְטִים עַל כָּל פְּרִטֵי מַעֲשֵׂינוּ וְכָל מַעֲשֵׂינוּ וְעֲנִינְנוּ בְּעוֹשֵׁר וְנִכְסִים וְכָבוֹד וּבְרִיאוֹת וְעֲנִינֵי עוֹה"ו וְעוֹה"ב הַכָּל הוּא כְּפִי מַעֲשֵׂינוּ בְּהִנְהִיגַת הַתּוֹרָה מִשְׁפֵּט צְדָק לְהַשְׁפִּיר וּלְהַעֲנִיֵשׁ וְהָאָדָם בְּרוֹב הַשְּׁתַדְלוֹתָו בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹעִיל וְלֹא יִגְרַע וְלֹא יוֹסִיף רַק עַפ"י הַתּוֹרָה כִּי כָּל הִנְהִיגַת הַטִּבְעֵיִים הֵגֵם שְׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים הִנְהִיגָתָם בְּטִבְעַ עַכ"ו מְחַוְיָיִבִים אֲנַחְנוּ לְהֵאֱמִין שֶׁהִנְהִיגָתָם בְּטִבְעֵיֹת הוּא בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת הַשְּׁגָחָתוֹ ית"ש וְהוּא מְנַהֵגֵם בְּטִבְעַ פְּרָצוֹנוֹ וְהוּא ית"ש מְשַׁדְּדֵם פְּרָצוֹנוֹ וְחִפְצוֹ כְּפִי הַתְּחִיבּוֹת בְּנֵי הָאָדָם לְשַׁכַּר וּלְעוֹנֵשׁ מִמִּילָא גַם כַּעַת בּוֹזֵה"ו בְּהִגִיעַ תּוֹרָה וְזִמְן הַמְצָנָה הַזֹּאת בִּי"ד לְחֻדְשׁ גִּיסוֹן כַּעַת הִיּוֹת רֹאשׁ הַמַּזְלוֹת בְּתַכְלִית הַגְּדֻלוֹת (הֵגֵם שְׁאִין בְּיָדֵינוּ לַעֲשׂוֹת הַמְצָנָה בְּכּוֹעַל כַּמְצָנָה עֲלֵינוּ רַק שְׁצָרִיכִין אֲנַחְנוּ לַעֲסוֹק בְּתוֹרַת הַמְצָנָה הַזֹּאת וְנִשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפִתֵינוּ יְשִׁים אֶל לְבוֹ כַּעַת עִסְקוּ בְּמַצְנָה הַזֹּאת כָּל הַדְּבָרִים הַנְּ"ל הַנְּאָמְרִים בְּאֵמַת וְיִתְבוּנָה בְּעֵיקַר וְיִסוּד הִזָּה לְעֻזָּב כָּל כּוֹחוֹתָיו וְתַנּוּעוֹתָיו וְעִסְקִיו לְהַכֵּל יָכוֹל וּיִקְבַּל פ"ע לְהַפְקַת רְצוֹנוֹ ית"ש (כְּהֵן) דוֹקָא בְּעֲבוּדָתוֹ וְתוֹרָתוֹ וּמַצְוֹתָיו וְלֹא יְשִׁים מְגַמְתוֹ בְּשׁוֹם טִבְעֵיִי בְּעוֹלָם וְאֵמִין בְּהַשְּׁגָחָתוֹ ית"ש וּבְטוּבוֹ וְחֻסְדּוֹ אֲשֶׁר יוֹדַע בְּלוֹ וּלְנַפְשׁוֹ יוֹתֵר מִמָּה שְׁיִוְדַע הָאָדָם וְהוּא ית"ש בּוֹחֵר לוֹ הַטּוֹב וּיִקְבַּל ע"ע לְהִיּוֹת עֶבֶד נְאֻמָּן רֵץ לְעֲבוּדָתוֹ כָּל יָמָיו בְּשִׁבְתּוֹ וּקְיָמוֹ וְהִלִּיכָתוֹ גַם בְּשִׁפְכוֹ עַל מִשְׁכְּבוֹ יִישֵׁן עַל יְצוּעֵי אֲהָבָתוֹ וְיִמְסוֹר אֵלָיו נַפְשׁוֹ וּבְהִקְצוּיֹת עוֹרֵר בְּאֲהָבָת זְכָרוֹנוֹ כַּמ"ש הַחֲסִיד בַּחוּ"ה וְיָשׁוּב אֶל הַשִּׁי"ת וְיִבְקֵשׁ מַחִילָה עַל הָעֶבֶר עַל אֲשֶׁר לֹא הִשְׁתַּדַּל בְּלִמּוּד הַמְצוֹת וְלַעֲיִין בָּהֶם וְעַל אֲשֶׁר לֹא שָׁם לְבוֹ אֶל דְּבַר הַשֵּׁם לְהַתְּבוּנָה כַּנְּ"ל וְעַל אֲשֶׁר הִחְלִיף עוֹלָם קִיָּים בְּעוֹלָם עוֹבֵר וְשָׁם כְּסֻלּוֹ בְּאַלְהֵי זָהָב וְעֻזַּב עֲבוּדָתוֹ ית"ש וְהַשְּׁתַדַּל בְּטִבְעֵיֹת בְּהִתְרַם וּבְאִיסוּר לְהִרְבוֹת הוֹנוֹ וּכְבוֹדוֹ וְתַאֲנוּתוֹ וְעֻזָּב אֲהָבַת הַתּוֹרָה וְעִסְקַת בְּתַאֲוֹת הָעוֹלָם הַחוּמְרֵיִי הַטִּבְעֵיִי וּיִקְבַּל ע"ע עַל הַעֲתִיד לְכַל יָשׁוּב עוֹד לְכַסְלָה וּיִבְקֵשׁ רַחֲמִים מֵהַשִּׁי"ת שְׁיִמְהַר לְשַׁכּוֹן כְּבוֹד בְּאַרְצֵינוּ וְשָׁם נַעֲבֹדוּ בְּיָרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וְנִקְרִיב אֶת י"י בְּמוֹעֲדוֹ כַּמְצָנָה עֲלֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ וְנִגְלָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ: (ה) עַל פִּי הַתְּבוּנָה הַנְּ"ל תִּדַע לְהַבִּין כַּמָּה פְּרִטֵי דִינֵי הַמְצוֹת מֵהַ טַעַם יֵשׁ בָּהֶם א' אֲחָד אִישׁ וְאֲחָד אִשָּׁה חֲזִיבִין בְּמַצְנָה זוֹ (הֵגֵם שְׁהוּא מ"ע שְׁהוּא"ג) כִּי כָּלֵם חֲזִיבִין לְהַתְּבוּנָה בְּעֵיקַר וְשׁוֹרֵשׁ וְיִסוּד הִזָּה שְׁהוּא יִסוּד הַד"ת.

ב' חֲזִיבִין כְּרַת בְּבִטּוּל מַצְנָה זוֹ (וְאִין לָהּ שׁוֹם מ"ע שְׁיֵשׁ בָּהּ כְּרַת רַק מ"ע זוֹ וּמ"ע דְּמִילָה) כִּי בִיטּוּל מַצְנָה זוֹ מוֹרָה ח"ו עַל בִּיטּוּל הָעֵיקַר הִזָּה וְהִנֵּה הִיא מְשִׁים מְגַמְתוֹ בְּטִבְעֵיִים א"כ הוּא נִכְרַת ח"ו מֵהַשְּׁגָחָתוֹ וְיִכּוֹלְתוֹ וְנִתְּן לְמַקְרִים וְה"ס אִם תִּלְכוּ עִמִּי קָרִי וְכו'.

ג' אִינוּ נִשְׁחַט אֶלָּא לְמוֹלִים אֲשֶׁר בְּחֶרֶם הַשִּׁי"ת מִבְּלֵי מִיצוּעַ אִיזָה שֶׁר וְהֵם לְמַעְלָה מִן הַטִּבְעַ אִין מְזַל לְיִשְׂרָאֵל ע"כ כְּרַת י"י אֶת אֲבָרָהֶם בְּרִית לְאִמֵּר וְאִמֵּר לוֹ הַתְּהַלֵּף לְפָנָי וְהִי תַמִּים הִינְנוּ הִי חֲמִים בְּהַתְּבוּנָה רַק בְּעֲבוּדָתוֹ וְצִוּוּיָיו ית"ש וְלֹא לַעֲסוֹק בְּשִׁכָּל הַטִּבְעֵיִי

להתבונן קושיות המתפלספים אם מאוסה היא הערלה למה נבראת בטבע פי זאת אות הברית במקום המינוח תולדות האישי הישראלי להשלים מנגד הטבעי ולשום מגמתו נעשייתו במצותיו ית"ש דוק והארץ מש"ל בתצות המילה ואתה תבין למה גם מצנה מילה היא מ"ע שיש בה פרת היא מטעם הנ"ל הבן.

ד' אינו נשחט אלא למנוייו היינו קודם הזביחה מחוייב להימנות עליו ולידע שנה הוא פסחו בכדי שישים אל לבו בעת הזביחה שהוא זמן העקרי לגדלות ראש המזלות אז יבין וישכיל עגנו ויסוד הנ"ל.

ה' נשחט לטהורים דוקא לסימן טהרת מימי הדעת (כמ"ש הרמב"ם) בעיקר הנ"ל ולא בגלות מצרים שהיא גלות הדעת לא ידעו את י"י וכמ"ש"ל. ו' טעון שפיכת הדם כנגד היסוד הדם הוא הפח פנ"ל פי הדם הוא הנפש טעון שפיכה כנגד היסוד ועיקר הנ"ל.

ז' אומרים הלל בעת הקרבתו ובצאת ישראל ממצרים וכו' ישראל ממשלותיו הם אשר בחר י"י לחלקו והם מודיעים ממשלתו וגבורתו על כל המזלות והטבעיים אשר פולם בטלים לרצונו ועבודתו אשר זה הוראת שחיטת השנה לעבודתו ית"ש וזריקת פח הפנימיתו היינו דמו על המזבח אשר לפני י"י ע"כ אומר אח"כ הים ראה וינס וכו' הגם שזאת המעשה לא היתה בזמן היציאה בי"ד וט"ו עכ"ז מזכיר השידוד המערכת בטבעיים אשר הם לנגד עינינו היינו הים העומד בתוקפו וגבורתו לעינינו ועמד מרעיד בטל הטבעו לעשות רצונו ית"ש דוק ובראך.

ח' פסח דוחה שבת שבת הוא זכר למעשה ברשית פי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשו"ת היינו שפרא בששה ימים כל היצור ונתן לכ"א מהיצורים פח לפעול פפי אשר עלתה בתקמתו הנעלמת ע"כ הוא משדדם כרצונו ופועל בהם כרצונו וחקמתו פי גם הטבע הוא פחו וגבורתו.

ומי אמר לנו אשר פעולת הטבע הוא טבע (שאין לנו חידוש בהיותינו רואים הגלגלים הנוראים והשמש והירח לא ישנו את תפקידם) הוא להיותינו רואים בעינינו זמן רב הנהגת הטבע לנגד עינינו שם הדבר לנו כמחוייב.

אבל טעמא המתבונן יבין פי הפל וכו'. הוא בגזירתו וחקמתו הוא אשר חידש הטבע (וזה הוראת השב"ת זכר למ"ב) הוא המחדש בשנינו הטבע (זה הוראת הפסח) ע"כ הפס"ח דוחה שב"ת דוק והתבונן בזה העגנו ותמצא טוב טעם ודעת: (ו) אחרי הדברים והאמר הנ"ל באה המצנה שאחריו בהתבוננות יותר עמוק (ע"ר סמכתים בפקונטרס זה להדדי פי מישף שייכי להדדי ובא זה ולמד זה ואתה דע לה) והוא מ"ע לאכול בשר הפסח ליל ט"ו ניסן טעמא רבא אית בה פפי אשר התבאר במצנה הקודמת הוא לזבח את הפסח הוא הטלה בכוח המזלות ולזרוק דמו וכחו ליי"י פי המזלות והטבעיים פולם מתנונעעים בכחו ויכלתו הוא הוראה שאין לנו שום עבודה לשום מזל רק להשי"ת ואין לנו לעסוק בשום חכמה רק חכמת תורתנו אשר היא חכמתו ורצונו והנה באה המצנה שאחריו לאכול בשר הפסח ולהנות ממנו הוא להורות הגם שאנו השי"ת להנות מהטבע באכילה ושתיה וכיוצא.

וכן בהצטרף לרפואה (נתנה התורה רשות) ליקח איזה עשב סמים לרפואה וכיוצא בכול ענייני הטבע אל ישים מגמתו להטבעי בלבד רק המשגים והכל יכול אשר נותן ומזמין לו בטובו ויכלתו כל דבר הצריך לו כרצונו ומשפיע באותו הדבר הפתח החיוני הנצרך להשלמת חיי האדם כרצונו ית"ש וחקצו ע"כ גם באכילתו ושתיתו ורפואתו בטבע ישים אליו לבו אשר בזולת השגחתו לא הי' המאכל נותן בו פת ויכולת ורפואה והוא הנותן פת ויכולת בהתלבשות השגחתו בטבע וכהוא דאמרו בזהר דר' פלוני הגם שהיתה הסעודה מוכנת לו לאכול לא אכל עד שהתפלל על מזונו ואמר השתא נפקתא משי' מלפא אתייהיב פיון שהכל הוא מאוצר המלך אין לו ליקח מאוצר המלך עד יקח רשות מהמלך ע"כ לוקחין צורת ראש המזלות הנשקט לשם י"י ואוכלין על השוכב דוקא להורות שלא ישפון רעבונו באכילתו מפלעדי השגחתו ויכלתו ואין מבוא לשום טבע לפעול לו איזה פעולה ולמלאות מחסור גופו זולת ביכלתו והשגחתו ע"כ צורת המזל הניקח לשם י"ו דוקא הוא גמר השביעה למלאות החסרון.

והנה תראה האכילה הזאת דוקא בחצי המעל"ע שעדיין המזל בתכלית התורף משא"כ חציו השני היינו ביום נמשך חסרון להמזל מפגימת הלבנה שמתחלת להתחסר ולהתעלות כמש"ל אשר המזל בגודל תוקפו וגבורתו כפוף תחת ישראל בקיימם התורה ומצותיה אשר הוא למעלה מן המזל כשדקדק בדברינו אלה הנה ב' המצות הללו יורינו דרכי התורה שמים שהם אחד היינו המצנה הראשונה (זביחת הפסח ב"ד לשם ה') תורה אותנו בענייני התורה ועבידה וחקמה.

שלא נעסוק בשום עבודה זולת לד' ולא לעסוק בשום חכמה רק חכמתו תורתו ית' היא למעלה מכל החכמות הטבעיים וכולם נשפעים ממנה והמצנה הב' מלמדת שכל הנאות הנצרכים ליהנות מהטבעיים רגון או"ש ורפואות וכיוצא יהיו בכוננת העזר אלקי המשגיח ונותן פת בטבע להשלים החסרון ולא יביט אל הטבע בעצמה ובזה תמצא טוב טעם אשר ציווי המצנה הראשונה שאין בה הנאת הגוף הוא ב"ד שהוא בהתעלות כל היום מבלי חסרון והמצנה השנייה שיש בה הנאת הגוף הוא בט"ו שהוא בהתעלות יותר אבל יש בו חסרון הנה תתבונן לדעת את העיקר הזה כי ביותר יש מעלה בעסקי העולם בעסקו בהם מכוננת הלב שהוא בהשגחת הבורא ממה שיש מעלה בעסקו בתורה וחקמה בכוננה כי להיות בעסקו האדם בעסקי העולם ביותר עלול להתמשך אחר החומר ולא אחר כוננת השכל ע"כ רמז המצנה הב' הוא ביום המתעלה ביותר רק שהוא קרוב לחסרון ולהיות בתורה וחקמה כל מה שירבה בהם האדם ה"ז משופח משא"כ בעסקי העולם הגם שיעסוק בהם בכוננה הנ"ל עכ"ז הממעט ה"ז משופח כי להיות אלו המעשים הם נטי' אחר החומר ביותר יש חשש להפסד הכוננה ולהתמשך אחר מותרות החומר ע"כ אפי' בכוננה מחויב העסק להיות בדרך רצוא נשוב ע"כ באת הציוי ביום שיש בו עלוי וחסרון הפן הדברים והש"י יורינו דרך אמת (ז) ע"פ דברינו אלה נבוא לבאר איזה רמזים בפרטי דיני המצנה הזאת.

א' צריך לאוכלו צלי אש ואם אכלו חי עובר בעשה צלי הוא דרך גדולה (כמ"ש רז"ל בפהנים למשחה לגדולה) והוא פיון שידע האדם אשר הטבע מסור בידו ית' ולא יוסיף

ולא יגרע בהשתדלותו הרבה אזי לאידאג שיחסר לו מאכלו ויאכל פדרף שהמלכים אוכלים היינו כל שיה שחננו הש"י ידע אשר מתת אלקים הוא שנתן לו מאוצרו.

וישמח בו פאילו היו לו מעדני מלכים. ב' גם צלי קדר לא יאכלנו כי צלי קדר הוא בהוסיף בו מים וחקליו ובשמים משא"כ צלי אש היא פהונוניתו להורות שלא ישתדל להוסיף על מאכלו וענייני עולמו רק יספיק מה שחננו הש"י העניינים העולמיים הטבעיים בהשגחתו די מחסורו כפי אשר הוא ית' ידע השיב לו.

ג' לא יאכלנו חי שהוא דרף רעבתנות. ד' צריף לאכול על מצות ומרוזים מצה היא פהונוניתה לא תתנסף ותתרבה ממלאכת האופן שעשאה ואינו מגביה א"ע רק נשאר על מכונו פשיעור שנתן בה האופן קמח ומים משא"כ החמץ יתרבה ויתנשא עפ יותר משיעור נתינת האופן רמז שלא יוסיף וישתדל האדם להוסיף ולהרבות הונו ותאונותו מעסק העולם רק מה שחננו הש"י והתיר לו עפ"י דרכי התורה והשפיע לו מטובו בהצטרפות העולם ישמח ויעלז במתת גורלו כי מתת אלקים הוא.

מרוז רמז שישקח מענייני העולם רק המועיל לא מה שהוא ערב ומתוק לחיף ואינו מועיל. ה' נאכל על השנובע נתבאר לעיל ו' אכל כזית יצא שיעור מה שמספיק בית הבליעה פעם אחת היינו ג"כ להורות די לו בענייני העולם מה שמזמין לו הש"י בשעת המצטרף ולא ידאג לצורף מחר שיצטרף לבליעה אחרת כי נאמן הוא בעל מלאכתו המשגיח על כל.

ז' טעון הלל באכילתו הוא כמש"ל ברמזי המצות הקודמת: (ח) נתבאר לה הקורא נעים אשר רמזי המצות הללו נוהגים הם בכ"מ ובכ"ז והם פנה לתורה והוא שאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כ"י חייך ומכ"ש בהגיע זמן המצנה אפי' בזה"ז שאין לנו לא זבח ולא מזבח והנה בעוסקו בלימוד המצנה לקיים ונשלמה פרים שפתינו בשומו כל אלה לנגד עיניו ויחשב לפני הבורא כל פאלו קיים המצנה בפועל במקום המקודש ומהראוי לבקש מחילה מהש"י על ההתרשלות הלימוד והעיון במצות.

ועל אשר לא שם לבו אל דבר ה' היינו רמזי המצות וישנב אל ה' וירחמהו וימהר לשפון פבוד בארצינו (ט) הנה פאשר היו נכון בית אלקינו יכונן אותו אלקי אלקינו במהרה בימינו והיו מקיימים המצות הללו בפועל המעשה מן עיקר הדין אין צריכין לכונן לשום טעם פינון שאין הטעם מבואר בתורה כי מה שמבואר בתורה וראיתי את הדם ופסחתי עליכם זה ה' רק בפסח מצרים בנתינת הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות אבל בפסח דורות יוצאין י"ח בלת הפונה לשום טעם הא נדאי מי שחלק לו הש"י מהראוי להתבונן שכל המצות טעמים בנגלה ונסתר ויהי' שפרו פפול מאת הש"י (י) תדע עוד להתבונן במצנה הלזו דבר הנוהג בכ"מ ובכ"ז עפ"י הטעם שכ' הארז"ל (יתבאר לקמן א"ה) שמתקרב לצלותו צלי אש על ראשו ועל פרעיו ועל קרבו להורות שהיו במצרים סוד העיבור תלת גו תלת פעיבור פרחם אמו.

מקופל ראשו על פרעיו ובי"מ חזר הגדולות המשפיל פאשר יתבונן בדברים האלה יבין וישפיל אשר ישנו סוד יצ"מ בכל איש פרטי וקודם שמוציא מדותיו ממצרים אל הקדושה כל מדותיו הן יראה הן אהבה הן התפארות הם בסוד העיבור ובקטנות מבלי מוחין ומחוייב האדם להשתדל להוציאם להיותם בקומה שלימה (יתבאר הענין א"ה באריכות

במצות סיפור יצ"מ) הנה המתבונן במצנה הזו גם בזה"ז לעיין במדותיו אשר לא תיקנם
עדיין לה' והשתמש מהם עדיין בקטנות בהתעסקו בהם בעסקי העולם חל תקנה להבין
הענין בשלימו' עד אשר תעיין אשר כתבנו במצות סיפור יצ"מ דרשהו משם ועיניך שים
עליו ונונעם לה) וישוב אל ה' וירחמהו: (יא) עוד יש להתבונן במצנה הלזו עפ"י הטעם
שפתב הארית"ל למצות אכילת הפסח בט"ו הוא כי בט"ו סיהרא באשלומו'תא ירמוז
להתפשטות שיעור קומת המלכות לשיעור קומת זעיר.

והנה פלשיעור קומתה בעשר ספירותי' עומדות נגד תנהי"ם שלו. וחב"ד ת"ג שלו הם
למעלה מקומתה ובט"ו ירמוז שגם הה' ראשונים יתנספו בהרא' עי"ש ה"ס י"ה שהוא
ט"ו (ואז הוא אכילת הפסח קרבן להוי המשכיל פאשר יתבונן בדברינו הג"ל ברמוז
המצות הללו.

בין הענין שפשאר יהיו אור הלבנה כאור החמה אם ימלא כבוד ה' את כל הארץ ויכירו
וידעו כל באי עולם בהתגלות מלכותו וכי אין לשום שר ומזל שליטה זולת בכחו ושפעו
ית' ולו לבדו יאתה מלוכה ואז שכם אחד יעבדוהו כל באי עולם ממילא גם בזה"ז
בהתבונן במצנה זאת יתפלל אל הש"י ישוב ירחמנו לתקן עולם במלכות וישוב בתשובה
כי אולי עונותיו האריכו הגלות עד ימהר יתיש פדותינו ברחמים): מל"ת ז שלא לאכול
נא ומבושל חלק המעשה (א) מל"ת שלא לאכול בשר הפסח נ"א הוא הבשר שהתחיל
בו מעשר האור ונצלה ואינו ראוי לאכילת אדם (לרמב"ן וסמ"ג הם ב' מצות) עדיין
והנראה שלא נצלה עדיין שלישי בישולו.

דשליש מיקרי מאכל בן דרוסאי וכבר נק' ראו לאכילת אדם בשעת הדחק***(הג"ה זי"ן
מורה על פלי זיין ונחמשים עלו ב"י בכלי זיין בני חורין ועיין בטעמי המצות למהר"מ
הבבלי טעם אל תאכלו ממנו נ"א פאנוכלי העבדים רק כבני חורין:)**.

(ב) בכלל המצנה הזאת (לדעת הרמב"ם ולרמב"ן ותמ"ג הוא מצנה בפ"ע) שלא לאכול
בשר הפסח מבושל בין במים בין במשקים בין במי פירות: (ג) בכלל זה שלא לצלות
הפסח אלא בשפוד של רמון שהוא עץ שאינו מוציא מים משא"כ שאר השפודים
מוציאים מים ונק' מבושל במים (ובשפוד של מתכות נמי אסור דנצלה מחמת חנם השפוד
ואנן צלי אש בעינן): (ד) צלאו ואח"כ בישלו עבר ג"כ על הל"ת וחיבב אם אכלו כף:
(ה) על הבישול אינו חיבב מלקות אם לא אכלו כף.

וחיבב מלקות הוא הוא רק האכילה אם אכלו נא או מבושל (ו) אינו חיבב מלקות רק
באכל כזית נא או מבושל ודוקא באכל משחשיכה אבל אכל פחות מפזית או אפי' אכל
כזית קודם חשיכה אינו לוקה (ז) אכל נא ומבושל כאחד (דהיינו מכ"א כזית) לרמב"ם
לוקה מלקות א' ולרמב"ן ולסמ"ג לוקה שתיים: (ח) ענין איכות ומהות קיום מצות ל"ת
עיין בהקדמה ב' ובפרט באות ד' שם אין מן הצורך לכפול: חלק הדיבור (א) לעיין
בדינים ומשפטי המצנה כמ"ש פמה פעמים ובפרט שהוא מצנה שאינה נוהגת בזה"ז
העיקר הוא לעיין במשפטי המצנה ולחדש בכל מצנה איזו דין והלכה בכל פעם כפי שכלו
וזה מלאכתה בקונטרס הלזה לצאת י"ח יהי"י אלקינו עמנו: (ב) אכל כזית מפסח שלא
נצלה כל צרכו.

וספק אם הוא ראוי למאכל אדם או לאו וכן אכל פזית נא או מבושל בספק חשיכה וכן אם הוא ספק אם היתה אכילתו בכזית הגם דאין לוקין מספק עכ"פ הוא צריך לתשובה פדין פל עובר על ל"ת וקודם תשובתו ישמור א"ע שלא ילך להעיד כי הוא ספק פסול לעדות: (ג) נ"ל אם בישל את הפסח פנלו (שלא נשאר בידו פזית לצלותו לקנים מצנה אכילה) הגם דלא אכלו דאינו חייב מלקות מדאורייתא) עכ"ז מפין אותו מרדות מדבריהם פדין עובר במזיד אעשה וכן אם אכלו צלי ביום ולא נשאר בידו פזית לאכילת הלילה או אם אכלו חי וכיון שחייב מרדות מיפסל לעדות מדבריהם כו' נ"ל ועיין כ"ז בהקדמה ואפשר לומר אם אכלו צלי ביום אפילו השאיר פזית לאכילת הלילה אפ"ה מחויב מרדות מדבריהם דעבר אעשה ואכלו את הבשר בלילה הז"ה דייקא וכן אכלו חי אפילו השאיר פזית וצלאו לאכילת מצנה מ"מ מחויב מרדות דעבר אעשה פי אם צלי אש נ"ל: חלק המחשבה (א) ודאי צריך לכונן במניעה זאת שהוא מונע א"ע מעשות זאת פדי לקנים אזהרת התורה וכמ"ש פמה פעמים (להרמב"ם צריך לכונן לקני' אזהר' אחת ממנין תרי"ג ולרמב"ן וסמ"ג ב' אזהרו' ממנין תרי"ג ועמ"ש בהקדמה איכות קיום מצות ל"ת: (ב) בזמן הגה פשלומד ומעיין במצנה הזאת יקבל ע"ע לקנים (היינו להזהר מל"ת הג"ל) בזמן המקדש שיבנה ב"ב (ג) טעם למצנה נראה עפ"י הדברים אשר כתבנו במצות זביחת הפסח ומצות אכילתו.

הנה כתבנו דמפנו ניקח מוסר להנהגתינו בטבעיים האידו נעסוק בענייני העולם באכילה וישתי' וכיצא הפל לעבודת י"י והנה באה האזהרה שלא לאכול נ"א שהוא דרך רעבתנות למלאות התאנה בחפזון ובתשוקה עד שאינו ממתין שינשלם הצליה פל צרכו וג"כ לפי מה שכתבנו שפא הפסח להורות אשר ישאל למעלה מן המזל והטבע פי חלק י"י עמו.

פנים למקום ואכילת הנ"א הוא מנהג עבדים רעבתנים: (ד) מבואר בכתבי האר"ז ל"נא ר"ת נעמה איגרת. מורה שבאכילת הנ"א יש בזה ח"ו יניקה אל החיצונים הנה לפי"ז גם בטעם המצנה המורה אזהרה שלא יאכל דרך רעבתנות וכשאוכל ח"ו דרך רעבתנות ותאנה יש מזה יניקה אל החיצונים ת"ו ע"כ שומר נפשו ירחק מזה ממילא פשמתבונן בזאת ישוב אל י"י אשר רדף אחר מותרות התאנה וע"י התשובה יוציא בלעם מפייה חיל בלע וכו' ויקבל ע"ע על העתיד שלא לרדוף אחר המותרות והתאנה ברעבתנות והבן: (ה) וכן יתבונן באזהרה שלא לאכול מבושל במים פי פשמתבשל מוסיף מים ומבלין וכיצא מורה שאינו מסתפק מה שהננו הש"י רק להוסיף לרדוף למלאות משא"כ צלי אש הוא פהווייתו יורה שהוא מסתפק במועט מה שחננו הש"י והוא הוראה על פל הנהגתינו בענייני העולם והטבע ממילא פשמתבונן כ"ז ישוב וכו' פנ"ל ויקבל ע"ע פנ"ל הנה תראה שהגם שפעונותינו הרבים המצנה בטיילה בזה"ז עכ"ז ענפי' אינם בטיילים ואין לה מצנה שתהי' ח"ו בטיילה לגמרי פי התורה נצחית הוא: מל"ת ח שלא להותיר מהפסח עד הבוקר חלק המעשה (א) מצנה ח' ** (הג"ה ביסוד יש ב' צינורות צינור א' המשפיע יש בו אות ט' וצינור הדוחה המותרות יש בו אות חית הבן:)** מל"ת שלא להותיר מבושר הפסח עד הבקר וניתק לעשה הנותר ממנו בבקר השני דהיינו ביום ראשון דחול המועד באש ישרפנו: (ב) חז"ל גזרו שלא לאכול את הפסח אלא עד חצות פדי להרחיק את האדם מן העבירה (זה לדעת הרמב"ם דפסק כר"ע אבל לדעת התוס' הלכה כראב"ע דמן התורה אינו נאכל אלא עד חצות) מ"מ לא נק' נותר עד הבוקר: (ג) הנותר

ממנו שורפין אותו בעליו בבתיהן אורח שאין לו בית שורפו לפני הבירה סוף המערכה
אבל בעה"ב השורף הנותר בביתו לא יקח מעצי המערכה שמא ישאר אצלו מעט מעצי
המערכה ויבא לידי מעילה: (ד) אפילו עצמות שאין בהם מוח טעונין שריפה בקרבן
פסח (פדי שלא יבא בהן לידי תקלה לעבור על ועצם לא תשברו בו משא"כ בשאר
קדשים אינן טעונין שריפה רק עצמות שיש בהן מוח) (ה) יצא מירושלים ונזכר שיש
בידו בשר הפסח שנותר (וה"ה בשר כל הקדשים) אם עבר הצופים שורפו במקומו
ובאם לא עבר עדיין הצופים אם יש בו כזית חוזר ושורפו בירושלים.

הרמב"ם: חלק הדיבור (א) אם עבר ולא אכל כלל מהפסח עד חצי הלילה יש להסתפק
מה דינו הנה לדעת התוס' שפסקו דמדאורייתא אינו נאכל אלא עד חצות (וכראב"ע)
ודאי לא יאכל אבל לדעת הרמב"ם דפסק (כר"ע) דמדאורייתא נאכל כל הלילה פד
עה"ש רק דהתקמים גזרו עד חצות פדי להרחיק את האדם מן העבירה יש להסתפק אם
גזרו אפילו לעקור דבר מן התורה דהיינו לבטל לגמרי מצות אכילת פסח או נאמר
דגזירתם הוא רק כשפבר קנים המצוה דהיינו שאכל כזית ונשאר בידו עוד בשר הפסח
ורוצה לאכלו גזרו תקמים שלא יאכל אחר חצות וגזירתם אינה עומדת רק בפני הלאו
דהגם דהלאו תמור ממעשה עכ"ז פיון דהלאו דלא תותירו אפשר לתקנו בהעשה דשריפה
משא"כ העשה דאכילה א"א לתקנו וגם בהעשה עבירת הלאו נמי איפא פיון דלא יאכל
ודאי יותיר עד הבקר על כל פינצא בזה אפשר לא העמידו דבריהם במקום לאו ועשה
ויותר מזה אני מסתפק אפשר על הלאו לחודי"ג"כ לא העמידו דבריהם (הגם שאפשר
לתקנו בעשה דשריפה עכ"ז לכתחילה אסור לעבור) ואפ"י יצא י"ח אכילה כזית קודם
חצות אוכל אחר חצות פדי שלא יעבור על הלאו וגזירת תקמים לא מהני רק אהא דמיקרי
עברין כשהניח מהפסח עד אחר חצות וכמו שהוא דפת הרמב"ם בק"ש דקורא כל
הלילה רק דמיקרי עברין (עיין בה' ק"ש) וכן מסתבר ול"נ דגם דעת הרמב"ם פן הוא
דהנה פסק פן בק"ש דתיקנו תקמים ג"כ עד חצות פדי להרחיק אה האדם וכו' ואעפ"כ
פסק אם עבר ואיחר וקרא יוצא י"ח עד עה"ש (רק דמיקרי עברין עובר על ד"ח) ורואה
אני בכאן שהדברים ק"ו דבק"ש אסור לאכול ולשתות קודם ק"ש פדי שלא יפגע
ואם איחר הרי פושע נקרא דהנה לו לקרות תקיף בתחלת הלילה ולא לעסוק בשום דבר
ואעפ"כ אם פשע התירו לו לקרות מכש"כ פאן דמצוה לאכול ולשתות קודם פדי שיהנה
הפסח נאכל על השוכב א"כ ברשות מצוה איחר ודאי נראה להתיר לו לאכול גם אחר
חצות פדי שלא יעבור על לא תותירו ומכ"ש כשלא אכל כלל דיעבור ג"כ על עשה
דאכילה ונ"ל דזה הוא מה שדקדק הרמב"ם דבק"ש כתב להרחיק את האדם מן הפשיעה
ובכאן כתב להרחיק את האדם מן העבירה דלשם פשיעה מיקרי וכמ"ש דלא הנה לו
לעסוק בשום דבר עד שיקרא (וכ"ה בכ"מ ע"ש) משא"כ בכאן רק עביר"ה מיקרי
דפשיעה אינו דמצוה לקרות ק"ש ולהתפלל ולאכול קודם אכילת הפסח ואעפ"כ
עביר"ה מיקרי דהנה לו להנדרז ומיקרי אעפ"כ עברין בעברו על ד"ח ולא זינזו א"ע זה
מה שנלפע"ד (ב) ועוד נ"ל דהנה מצות הפסח שיהנה נאכל על השוכב אם אדם בעל נפש
שפריסו רחבה ויצטרף זמן רב לאכול הרבה עד שישבור רעבונו ויודע שבתוך כך יהי
חצות לילה מוטב שלא יאכל על השוכב (דהוא רק מצוה מ"ה) משיאכל את הפסח אחר
חצות (ויהנה ח"ו עובר על ד"ת): (ג) אין לזקין על לאי זה שאין בו מעשה ועוד שניתק

לעשה (ולענין אם מיפסל לעדות פמ"ש בהקדמה): חלק המחשבה (א) לכונן במניעה מהותיר הפסח שהוא אוכל הפסח כדי שלא להותיר וינעבור על אזהרת השי"ת בתורתו וכמ"ש פמה פעמים וכעת בזה"ז בשעת למודו המצנה יכונן ויקבל ע"ע לקיים פל האזהרות במצנה זו פשיבנה בהמ"ק ב"ב ונקריב את קרבן הפסח: (ב) טעם למצנה זו עפ"י מש"ל במצות הקודמות דעיקר מצות אכילת הפסח לקבוע יתד תקוע בלבבנו שהטבעיים לא יגרעו ולא יוסיפו זולת בהשגחת הבורא ואפי' האכילה ושתיה הטבעיים הפל בהשגחה נפלאה מהיוצר פל הוא אלקינו וא"כ מהראוי להשליך פל מאווייו עליו ית' ויספיק מה שחננו השי"ת די הסיפוק יום יום ולא ידאג על יום מחר פ"כ נצטונו שלא להותיר ממנו עד בקר הוראה שלא לדאוג דאגת מחר ויבטח בשם ה' אשר בידו נפש פל חי הוא מחים את פולם והוא זן ומפרנס לפל: (ג) גם לעת פזאת שהמצנה הזאת בטילה בעוה"ר עכ"ז ענפיה אינם בטלים וכמ"ש.

א"כ מה גם עתה בלמדו המצנה הזאת יתבונן במדת הבטחון וישוב אל י"י על העבר על אשר החליף עולם וכו' והשתדל הוט ולא שם לבו אל דבר י"י ויקבל ע"ע על העתיד פנ"ל: מ"ע ט להשבית חמץ בי"ד ניסן חלק המעשה (א) מצנה ט** (הג"ה הנה היא מצנה ט' ואכילת מצה מצנה עשירית ולא ימצא חמץ מצנה י"א מצה רמז לקדושה פנודע וחמץ רמז לסט"א פנודע הנה בקדושה עש"נ ולא תשעה פשר ולא י"א משא"כ הסט"א או תשעה או א"ע"כ חמץ מצנה ט' וי"א גמלה מצנה עשירית נ"ל:)* מ"ע להשבית חמץ בי"ד ניסן קודם זמן איסורו דהיינו בין שש לשבע ביום י"ד כי אחר שש שעות ביום הנה"ל אסור מן התורה אפי' בהנאה.

נחז"ל אסרוהו באכילה ב' שעות קודם לנה הזמן דהיינו אחר ד' שעות ביום ושפה אחת קודם לזמן הנה אסרוהו אפילו בהנאה דהיינו אחר ה' שעות ביום ממילא מצנת השבתתו קודם לזמן איסורו בהנאה דהיינו קודם שש דמשגגיע שעה ששית נאסר בהנאה מדרבנן ושוב אין בידו להשביתו כי עיקר מצנת השבתה מן התורה היא להסיר חמץ הידוע חרשותו ושאינו ידוע יבטלנו ויחשוב אותו לאין ועפר ואינו שולו פלל.

וכיון שהגיע שש נאסר בהנאה ואין בידו לבטלו: (ב) מד"ס לחפש אחר החמץ בחורין וסדקין ולהוציא מפל גבולו ולבערו בשריפה. או לפרר ולזרות לרוח או להטיל לים (והדינים האלה רחבים וארוכים מני ים אבל פבר נהגו פל ישראל לשורפו קודם זמן איסורו לקיים מצנת השבתה בשריפה.

וכיון דשורפין קודם זמן איסורו ליהנות באפרו ובפחמין ואין פאן בית מיחוש): (ג) וכן הוא מד"ס לחפש אחריו ולבדוק (בחורין וסדקין בכל המקומות שמכניסין בו חמץ) פליל י"ד לאור הנה בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם ואור הנה יפה לבדיקה: (ד) קודם הדדיקה יברך אקב"ו על ביעור חמץ (הגם דגם אכל מצות דרבנן מברכין.

פכאן אין הברכה על הדרבנן אלא גם אדאורייתא כי באמת מצנת השבתה הוא מדאורייתא. היינו או להשביתו מן העולם לבערו או לבטלו פלב ביטול גמור.

רק דתו"ל הִתְמַירוּ דְלָא תִסְגִי בְּבִיטוּל בָּלָב רַק יְבָדוּק אֶתְרִיו ויִבְעֲרֶנּוּ מִן הָעוֹלָם וְהַשָּׂאָר מְבַטְלוּ וּא"כ כִּינּוּן שְׁמִתָּחִיל לְבָדוּק וְעֵדִינּוּ לֹא בִיטְל הוּא הוּא ג"כ הַתְחַלַּת מ"ע שֶׁל תוֹרָה תִשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר מִבְּתִיכֶם וְנִמְשְׁכָה מִצְוָה זוֹ עַד גְּמַר הַשְּׂרִיפָה וְהַבִּיטוּל לְמַחֵר.

א"כ הַבְּרָכָה הוּא לְגַמְרֵי עַל הַמ"ע דְּאוֹרֵינִיטָא ויִבְאוּר עוֹד אִי"ה בְּחֶלֶק הַמִּתְשַׁבָּה בְּעֵינֵינוּ הַפְּנוּנָה עַמ"ש): (ה) כְּגוֹן דָּא צְרִיף לְהוֹדִיעַ. כִּי תִקְנַת חֲכָמִים לְחַפְּשׁ אֶתְרִיו בְּחִירִין וּבִסְדָּקִין בְּכָל הַמְקוֹמוֹת שְׁמַכְנִיסִין בָּהֶם חֲמִץ בְּחֻדְרִים וְעֲלִיּוֹת וּבְלִיל י"ד דְּוִקָא וְלֹאֹר הַגֵּר דְּוִקָא.

וּמִרְבִּית הַמּוֹן עִם לִוְקָחִין גַּר קֶטַן וְהוֹלְכִין בְּבֵית לְאֶרְכָּה וְלִרְחֻבָּה וְאִין מְטְרִיחִין א"ע לְבָדוּק כְּרֵאוֹי וְסוֹמְכִין עַל בְּדִיקַת הַנְּשִׁים שְׁמַכְבְּדִין הַחֻדְרִים בְּיוֹם שְׁלִפְנָיו וּבְיוֹם י"ד וְהִנֵּה אֲנָשִׁים הָאֵלָּה עֵיבָרִים עַל דְּבָרֵי תו"ל שְׁאֲמָרוּ שֶׁהַבְּדִיקָה לֹא מְהַיְבִי בְּיוֹם וְקָרוֹב לִזְמַן שֶׁבְּרַכְתָּם לְבַטְלָהּ כִּינּוּן שְׁבִזְמוּ הַבְּרָכָה אִינָם עוֹשִׂים כְּלוּם.

כִּי בְּדִיקָה לֹא חֻקְרֵי וְהַשְׁבָּתָה לֹא מִקְרֵי פ"כ הִנְרָא אֵת דְּבַר י"י יְקַיֵּים הַמְצָנָה כַּהֲגוֹן כְּמוֹ שְׁתִּיקְנוּ תו"ל וְאִז טוֹב לוֹ: (ו) אַחַר הַבְּדִיקָה יִצְנִיעַ הֵיטֵב הַחֲמִץ שְׁמַצָּא (בְּמָקוֹם שְׂאִין הַתִּינוּקוֹת מִמְשַׁמְשִׁים).

וְהַעֲכָר אִינוּ יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְשֵׁם) וְהַחֲמִץ שְׁמַנִּים לְאֶכִילתוֹ בְּלִילָה וְלִסְעוּדַת הַיּוֹם יִצְנִיעֵנוּ ג"כ וְגַם לַעֲת הָאֵיכָל לֹא יִפָּרַר רַק עַל הַפְּלִי וְהַמְפָּה שְׂאוֹכֵל וְתִיכְף אַחַר הָאֶכִילָה יִשְׁלִיף הַפִּירוּרִים לְחוּץ.

אוּ יִצְנִיעֵם לְשְׂרִיפָה וּמִרְבִּית הַמּוֹן עִם אִינוּ גְזָהֲרִים בְּזָה. וּמִן הַדִּין צְרִיכִין לְחַזֵּר וּלְבָדוּק כְּשֶׁמְפָרְרִין: (ז) נוֹהֲגִין לְהַנִּיחַ עֶשֶׂר פְּתִיתֵי חֲמִץ בְּמָקוֹם שְׁיִמְצָאֵם הַבּוֹדֵק וּמִן הַדִּין לֹא צְרִיף לָזֶה כִּי אֶפִּילוּ לֹא יִמְצָא קִיָּים הַמְצָנָה בְּמָה שְׁמַחְפֵּשׁ לְמִצּוֹא רַק הַמְנַהֵג הוּא ע"פ קַבְלָה (עֵינֵינוּ בְּחֶלֶק הַמִּתְשַׁבָּה) וְאִין לְבַטְלוֹ: (ח) אַחַר הַבְּדִיקָה יִבְטַל הַחֲמִץ שְׂאִינוּ יְדוּעַ וְלֹא יִסְמַף עַל בִּיטוּל הַיּוֹם וְאָמַר כָּל חֲמִירָא (חֲמִץ) וְחַמִּי"ע (שְׂאָר) דְּאִיכָּא בְּרִשׁוּתִי (כָּלֵל) כָּל הַמְקוֹמוֹת חֻדְרִים וְעֲלִיּוֹת) דְּלֹא חֲמִיתִי' (שְׁלֹא רְאִיתִיו) וְדָלָא בִיעֲרַתִּי' וְדָלָא יְדַעְנָא לִי לִיבְטַל וְלִהְיוֹ (הַפָּקֵר) (הַרְבֵּה מִהַפּוֹסְקִים סוֹבְרִים שְׂאִין צְרִיף לִזְמַן הַפָּקֵר אַעפִי"כ אִין חֲשֵׁשׁ לְאוּמָרוֹ) כְּעַפְרָא דְאַרְעָא.

וְלֹא יֵאמַר דְּיְדַעְנָא לִיה וְדָלָא יְדַעְנָא לִי דֹא"כ מְבַטַל גַּם הַחֲמִץ הַיְדוּעַ וְשׁוֹב לֹא יְקַיֵּים מִצְוַת שְׂרִיפָה בְּחֲמִץ שְׁלוֹ. וְעוֹד דְּהָרֵי הוּא מְשׁוֹמֵר לְמַאֲכָלוֹ.

וְהָאִיף יִבְטְלוּ וְאִת"פ יִזְכָּה בּוֹ א"כ אִין בְּדִיבּוּרוֹ כְּלוּם וּמְחִזִי כְּשִׁיקְרָא וּכְחוּכָא וְאִיטְלוּלָא ח"ו: (ט) אִם חָל י"ד בְּשַׁבָּת יְבָדוּק בְּלִיל י"ג לְאוֹר הַגֵּר בְּכָל הַלְכוּתָיו וּמְתַנְהֵג עִם הַחֲמִץ שְׁמַנִּים וּמְצַנִּיעַ לְאֶכִילת הַלִּילָה.

וּלְיוֹם שְׂאֶתְרִיו וְלִשְׁתֵּי סְעוּדוֹת שֶׁל שַׁבָּת (תְּנַהֵג) כַּמֶּש"ל. ויִבְטַל ג"כ תִּיכְף בְּעַת הַבְּדִיקָה כַּמֶּש"ל: (י) בְּיוֹם י"ד יִשְׁפִים בְּפָקֵר לְהַתְפַּלֵּל בְּכַדִּי לְמַהֵר הַסְּעוּדָה וְהַבִּיעוּר קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ.

וְיֵאכֵל אִת"פ בְּעֵנָן שְׁלֹא יִפָּרַר וְיִזְהִיר זֶה לְב"ב וְאִת"פ סְמוּךְ לְזְמַן אִיסוּרוֹ יְמַהֵר לְשְׂרוּף הַחֲמִץ שְׁמַצָּא מֵאֲתָמוֹל וְגַם כָּל הַחֲמִץ שְׁנִשְׂאָר מִמְאֲכָלוֹ אִם לֹא הָאֶכִילוּ לְבִהְמָתוֹ וְלַעֲפוּ"ם

אזי ישׁרפנו: (יא) אח"כ (קודם זמן איסורו) יבטל החמץ כמו בלילה רק בכאן יוסיף ויאמר דחמיתני ודלא חמיתני דבערתני ודלא בערתני לכלול גם החמץ שינפיר א"ע אח"כ שנשארו ברשותו שיהי' ג"כ בטל: (יב) חל י"ד להיות בשבת שורפין החמץ בע"ש ביום י"ג ומדקדקין ג"כ לשרוף קודם שיש כמו בשאר השנים דאם יאחר הזמן אחר שיש חיישינו דילמא אתי למיסרו ולמעבד פן בשאר השנים אבל לא יבטל אז החמץ בשעת שריפה דהרי משנייר למאכלו וביום השבת קודם שעה ששית יבטל בו בלשון הנ"ל כמבואר לעיל וישים אל לבו היטב לזפור הביטול פיון דלאו זמן ביעורי' הוא חיישינו דילמא ישפח: (יג) וימהר אז לאכול סעודת שבת קודם שעה רביעית (ובענין סעודה שלישית יתבאר א"ה בחלק הדיבור) אח"כ החמץ שנשארו יאכילנו לבהמתו ויעמוד אצלה שלא תשייר או יחננו לגוי במקום שאין רה"ר או שהוא דבר מועט וינחם הקצרות והקדירות היטב ויציניעם מן העין: (יד) רבים מהמון עם שאינם בני תורה טועים וסוברים שיהבדק בפת שבודק כל החמץ שמוציא בבדיקתו מחוייב לשרוף והוא טעות.

רק שמשחוייב לבער החמץ מרשותו ואם מוצא לחם יפה ראוי לאכילה יבערנו מן העולם פ"י אכילה או ע"י נתינה לגוי ואכילת בהמה וכיוצא ובלבד שיבערנו מרשותו. ואם מוצא חמץ ברשותו אחר זמן איסורו לא סגי בביעור מרשות בלבד רק צריף לבערו מן העולם לגמרי: חלק הדיבור (א) צריף לקיים כל המצוה במחשבה ודבור ומעשה.

וחלק הדבור ללמוד בפה כל משפטי המצוה בש"ס ופוסקים כ"א כפי שכלו ועכ"פ קיצורי הדינים. ולהמציא דינים חדשים להלכה וזה מלאכתי ובקונטרס הזה לצאת י"ח.

וכן אנשים כערכם ימצאו חפץ במלאכת הלצה לצאת י"ח: (ב) לא בדיק ליל י"ד פתקנת חכמים בודק ביום י"ד וג"כ לאור הנר. ואפילו בדיעבד לא מהני אם בדיק לאור החמה חוץ אכסדרה שאורה רב אם בדיקה לאור החמה יצא.

אבל לכתחילה אין לסמוך על בדיקת היום אפילו באכסדרה רק יבדקנה בלילה לאור הנר (ואפילו אם שכח בלילה ובודק ביום משמע מכמה פוסקים דלכתחילה בעינין אור הנר גם באכסדרה רק בדיעבד יצא אם בדיק אכסדרה לאור החמה): (ג) מה נק' אכסדרה יש מחלוקת בין הפוסקים.

יש מהפוסקים דס"ל דאכסדרה מיקרי הפרוזה לגמרי ברוח רביעית באין פותל ואינך ס"ל דלא מקרי אכסדרה רק באין לה פלל שום פותל רק עמודים לד' זוויות ע"כ יש להחמיר: (ד) לא בדיק ביום י"ד קודם זמן איסורו יבדוק לאחר זמן איסורו ובכל ימי החג אימת שיזפור יבדוק פתקנת חכמים לאור הנר לא בדיק גם בימי החג יבדוק לאחר החג ועל הבדיקה שלאחר החג לא יברך פיון דכבר עבר המ"ע דהשבתה רק שבודק שלא כשאל בחמץ שעבר עליו הפסח: (ה) לכאורה פליאה דעת ממני דהנה אם לא בדיק החמץ רק ביטלו קודם זמן איסורו פדת של תורה א"כ כבר קיים מ"ע דהשבתה אעפ"כ צריף לבדוק בתוך החג ולברך דהברכה הוא על פתקנת חכמים.

שגזרו לבדוק דווקא וכמו דמברכינן אכל מילי דרבנן נ"ח ומקרא מגילה ועירוב ויו"ט שני ולולב כל ז' א"כ למה לא יברך ג"כ על הבדיקה של אחר החג הרי ג"ז פתקנת חכמים. ונ"ל דכל זמן דמישף שייכי מ"ע דהשבתה של תורה.

דגם מדאורייתא אם לא ביטל קודם זמן איסורו מחוייב בכל ימי החג לבדוק ולבער ולהוציא ולבערו מן העולם רק אם ביטל קודם זמן איסורו שוב אינו שלו וקיים מ"ע דתשפיתו והנה חז"ל הוסיפו על המצוה ואמרו דלא תסגי בביתויל בלבד רק בבדק וביטל א"כ כ"ז שלא קיים פתקנת חכמים מחייב לברך על הבדיקה משא"כ בעברו כל ימי החג הנה מן התורה אם לא בדק ולא ביטל כלל כל ימי החג עבר על המצוה (וג"כ עבר על כל יראה) והחמץ מותר א"כ מדאורייתא שייב אין פאן שום מצוה.

נחז"ל תיקנו קנם על העובר שיהי' החמץ אסור ומה שתיקנו לבדוק גם אחר החג הוא הוספה על תיקון הקנם ואקנסא דחכמים לא מברכינן רק בתקנת חכמים למצוה והבן היטב נ"ל: (ו) גם בחדר אחד אם שכח מלבדוק וקודם לזמן איסור ביטל כל החמץ שברשותו ושאר התדרים בדק כדן אעפי"כ צריף לבדוק החדר בכל הזמנים הנ"ל ולברך עלי' וג"כ לאחר החג צריף לבדוק החדר בלא ברכה.

ועוד יתבאר: (ז) ונ"ל עוד אם בירך על הבדיקה בליל י"ד ובדק ושכח חדר אחד מלבדוק ובדקו ביום י"ד קודם לזמן איסורו יש להסתפק אם יברך. פיון דהברכה הוא על מ"ע דתשפיתו וחז"ל ציוו להתחיל המצוה בליל י"ד ונמשכת והולכת עד זמן איסורו שיהי' עזיו להשפית בכל אופנים דהיינו לאכול כל מה שאפשר וליתנה לבהמתו ולגוי ולבער ולשרוף.

א"כ כל הזמן הזה מיקרי עוסק במצוה דהשפחה א"כ למה נברך הרי אפילו על שריפת החמץ בזמן הביעור אינו מברך דיוצא בברכה דלילה. א"כ ה"ה בבדיקה הלזו מהראוי שלא לברך זאת ועוד אחרת באפשר כל יום י"ד א"צ לברך (אם בירך בליל י"ד) הגם דמטא זמן איסור' אעפי"כ פיון דאינו עובר בב"י עד הלילה א"כ כל היום אינו רק ח"ע דתשפיתו וע"ז כבר בירך הגם דחז"ל קיבלו פירוש הפסוק א"ך ביום הראשון תשפיתו וכו' הפנונה עד חצות היינו דאינו מועיל אח"פ הביטול אבל מ"ע דתשפיתו הוא כל היום לשרוף ולבער אבל בבודק תוף החג חדר ששכח לבדוק צריף לברך פיון דכבר פלה מ"ע דתשפיתו ומטא זמן הלאו דבל יראה הגם דאל"ה לא מברכינן אעפי"כ הברכה הוא על הבדיקה דמצות חכמים שהוסיפו גם על מל"ת דבל יראה מ"ע בקום ועשה לבדוק ולחפש אחריו: חלק המחשבה (א) מצות צריכות פנונה.

וצריף לכיון בשעת הבדיקה והביעור והביטול לקיים מ"ע של תורה ממנין תרי"ג אף ביום הראשון תשפיתו שאור מפתים פאשר צונו יי' אלקינו. וכן בבדיקה עצמה לקיים דברי חז"ל (וכן בהקדמת שני שעות קודם חצות לאסרו באכילה ולאסרו בהנאה שעה א' קודם חצות הוא מדרבנן בכלל לא תסור וזה שייף למצוה אחרת פאשר יתבאר במצוה): (ב) אם לא פנון לבו לקיום המצוה בבדיקה ובביעור וביטול.

הגם שאינו עובר בב"י הגם שנשאר איזה חמץ שאינו ידוע ברשותו פיון שעכ"פ ביטל (ובדק) אעפי"כ המצוה אינה נשמית לו בכלל מצותה להשתלם על ידה החלוקא דרבנן ממילא אם עדיין לא מטא זמן איסור' יחזור ויבטל עכ"פ ויכוין לקיים המצוה פנ"ל ואם כבר הגיע זמן איסורו שא"א לבטל מהראוי להאדם להחמיר לעצמו עכ"פ לחזור ולבדוק באפשר ימצא איזה דבר חמוץ ויבערו ויקיים מ"ע דתשפיתו פתיקונה פאשר נצטוינו: (ג) מן התורה א"צ לכיון שום טעם למצוה הזאת פיון שאין טעמה מפורש בתורה.

רק מי שחלק לו יי' בבינה בודאי מהראוי לחפש ולפשפש בכל מצוה טעמים בנגלה ונסתר כפי אשר תמצא ידו. וכמ"ש כמה פעמים פי הו הנה תרני"ג עיטין דיהיב קוב"ה לנפש הישראלי לשית עצות בנפשו ליישר מדותיו.

ללכת בדרךיו ית"ש: (ד) הנה נבאר לאנשי גילינו את אשר עם לבבינו בטעם המצוה הזאת עפ"י פשיטו כפי שפלינו הדל. האלקים עשה את האדם ישר וצוהו מעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו.

הנה בודאי מאוד עמקו מחשבות הצור תם ועיקר המצוה וענין חטא אדה"ר הוא מהדברים שפיסן עתיק יומין. אבל תדע קבלתנו האמיתיית דאילו לא אכל אדה"ר מעה"ד לא היו שום מיתה ושום דבר רע בעולם כי אז לא היו שום זונהמא בעולם וע"י החטא נמשך הזונהמא בכל תולדות אדה"ר.

עד אשר נתן הש"י התורה לישראל ופסקה זונהמא מישראל לבדם רק ע"י חטאהעגל חזרה וע"י קיום מצות התורה ועסק התורה ובפרט בגלות המר (שעסק התורה ומצוה הוא מתוך יסורין ולחץ ועוני ודחקות) פסקת הזונהמא מעט מעט עד שנזקה ב"ב שהש"י יבער לגמרי הרוח טומאה מן הארץ והמשפילים יזהירו כזהר הרקיע קיימים בגוף ונפש והנה תתבונן שפח"ל עץ הדעת טוב ורע שאלולי לא אכל אדם מעה"ד טו"ר לא הי' בדעת האדם ושכלו שום רע רק היו הדעת והשכל טוב גמור ולא הי' יודע האדם רק טוב היינו עבודת יוצרו ותורתו ומצותיו והנה (מי שחלק לו השם בבינה וטועם מעץ החיים יבין וידע פי) הדעת הוא קיום כל המדות כבודע.

ויובן בשכל כי א"א שתתנילד באדם שום מדה דהיינו יראה ואהבה וכיוצא אם לא שישגי הענין מקודם בדעתו ושכלו. שיש לו לירא מזה הענין להיותו דבר מאניים או שמתבונן שהוא דבר נאהב ויש לו לאהבה את הדבר הזה וע"כ תראה הקטן שיש לו דעת דקטנות הוא יירא מדבר שאינו מאניים כמו התרנגול וכיוצא.

ולא יירא מתרב שלופה ביד גבור ונאהב דבר המרוחק כגון חתיכת זכוכית וספין ולא יחוש שישגי לו נזק מזה ולא יאהב מעדנים הניתנים לו לטובתו כי דעתו קצר וקטן וכן בכל ענייני המדות יבין וישפיל האדם איך עניינם בקטנות בבלי דעת דגדלות וכל מה שיתגדל האדם ותתגדל דעתו יבין שזה הדבר מאניים וזה אינו מאניים וזה נאהב וזה אינו נאהב והמשפיל יתבונן זה ואלו לא חטא האדם הי' דעתו בתכלית הגדולות (בטבעו) שלא הי' יודע כלל משום רע בעולם והיו מדותיו רק לטוב ביראה לירא רק מהבורא ית"ש ולא לירא מהדבר המנגד לתורה ובאהבתו לאהבו ית"ש ולא לאהוב דברים שפלים זנות וממון וכיוצא.

ולפארו וכו' ולא היו מדותיו נוטים לשום דבר עולמי והנה האלקים עשה את האדם ישר בדעתו וצוהו לעצור ברוחו שלא לאכול מעה"ד אשר בו היו סגולות מעורבים טו"ר בגזירת היוצר אשר יצר בחכמה העץ הזה בסגולתי הנה לתכלית מה בחכמתו והנה האדם לא הי' עוצר ברוחו ואכל מעץ הדעת הזה נמשך אחר הדעת המעורב ונקטן הדעת להיות יודע ברע וממילא מתנילדים המדות יראה ואהבה וכיוצא לדברים עולמיים גופניים חומריים ומפסידים ואוהב הדבר המפסיד כגון זנות ורבות התאנה בגשמיות ויירא

מדברים עולמיים ניתפאר בגאנתו וזדון לבבו ורוב עשרו וחקמתו וגבורתו וכיוצא יבין המשפיל והנה במשל הקטן שזכרנו שיש לו דעת דקטנות אזי מוכרח אביו ללמדהו דעת ויתרון הכשר חכמה ויכנו וייסרנו להשליך מידו הספין וזכוכית (הנאהבים לו לדעתו הקטנה) לבל יגיע לו היזק וכן שלא יאכל נאהב הדברים המפסידים ולא יתירא מהתרנגול וכיוצא והנה היגד אינו מבין וחושב שהוא אסור בגלות אצל אביו מחמת שאינו מניחו להשתמש במדותיו ודעתו פרצונו אבל הגדול המשפיל יבין שהוא רחמנות וחסד מאביו לבל יגיע לו הפסד והיזק כמו כן נתן הש"י התורה לישראל ובה קדשנו במצותיו וצונו ככה תעשו ותאהבו וככה אל תעשו פי זה הפסדו אעפ"י שאנחנו אינם מבינים ונראה בדעתינו שמאד היו נתוק וערב לחיפנו לעשות את אשר מנענו הש"י וכן בהיפך לבלתי עשות את אשר צונו אבל אנחנו מחוייבים לידע ולהודיע פי פאשר ייסר איש את בנו ה' אלקינו מייסרנו והוא היודע הטוב לנו ולנפשותינו והנה כמו הנער המוכרח מתחילה בגזירת אביו להתנהג בכל ענייניו כנ"ל ואם"כ יתגדל ויתרחב דעתו וידע בטובות אביו ובאם לא שמע לעצת אביו בזדון לבבי בקטנותו יגיע לו הפסד ח"ו ולא יגיע לגדלותו כמו כן אשר נתנהג עפ"י התורה בהכרח פאשר צונו ה' אלקינו יתגדל שפלינו ודעתינו ונצא מקלל ונהמת עה"ד טו"ר ונבין הטוב ונשליך הדעת הרע לטוב לנו כל הימים ובהיפך ח"ו לא זכה האדם לגדלות המוחזין והדעת והנה ברבות בני אדם ע"פ חבל רופם פכולם לא ידעו את ה' והלכו אחרי ההבל אחרי הדעת הרע ומדות הרעות והשתמשו במדותיהם רק בחמדת העולם ותענוגיו פנודע ובאו לכלל ההפסד כמשל הקטן שזכרנו ע"כ נפסודודור המבול והפלגה עד שהאיר ממזרח צדק איתן האזרחי הוא אבינו אברהם והאיר העולם ממאפל והתחיל לעורר הדעת דגדלות להוליד ממנו תולדות מדות הטובים אשר זה הי' פנונת הבריאה בברוא את האדם ישר והבטיח הש"י לאברהם אשר ממנו יצמח על כל פרי עץ החיים נטע שעשועים אשר על ידם יתוודע לכל באי עולם דעת אלקי עולם ויתבטל הדעת הרע ותמלא הארץ דעה את ה' פולם ידעו את ה' מקטנם ועד גדולם והנה פאשר ירדו אבותינו למצרים שם הי' עיקר הדעת הרע אמונות הפונדיות לא ידעו את אלקי עולם האמינו בממשלת המזלות וכי אין לטבעיים השגחה עליונית זולת הכל עפ"י הנהגת המזלות וככבים וישאל זרע אברהם היותם משונקעים בקרבם נשתקעו בדעות הרעות וכאשר זכר הש"י ברית אבותינו שלח משה נביאו נאמן ביתו אשר היא בסוד הדעת פנודע להוציאנו משם באותות ומופתים לפירסם על ידינו הדעת הטוב להוליד המדות טובות קנן פנפש ולבטל הדעת הרע והתקלדות המדות הרעות לבל תפעל שום מדה ממדות הנפש רק לעבודת י"י והנה פפל ושנה ושילש וידעת"ם פי אני י"י וידע"ו פי אני י"י כמו שבא הענין בתורה והנה הוציאנו ממצרים ופירסם אז אלוקותו לכל באי עולם ורצה ליתן לנו התורה להודיע אותנו בתורתו איזה ענין נעשה ומאיזה דבר נתרחק פדמיון האב המזריח לבנו קטן אשר דעתו קצרה להתבונן ומתירא ואהב ההיפך כמו שרמזנו לעיל במשל והענין לנו בהכרח טרם נטענום מתיקות העבדות ורחמנות האב הגוזר ודומה עלינו כמשא ומאוד נפש הבהמיית משתוקקת אל ההיפך אבל פאשר נרגיל דעתנו בהנהגת התורה עכ"פ בהכרח פאשר צונו ה' אלקינו יתגדל שפלינו ודעתינו בגדלות ודמיון הקטן שנגדל שכלם ואז יבין פי כל הציוויים והאזהרות הם רחמנות וטובה להרחיק אותנו מן הנזק וההפסד ולטוב לנו כל הימים בינה זאת ידידי

הנה עביר זה צננו השי"ת בעת צאתנו מאמ"צ לבער החמ"ץ ושאר מרשומינו ותראה עננו שהוא רמז לעננו מעשה אדה"ר כמו שאלקים עשה את האדם ישר לבל יטה רוחו ונדעתו רק לדעת את י"י והנה ביקש חשבוננו רבים ולא הי' מעצור לרוחו במה שנטה אחר דעת טו"ר ועי"ז העלה בדעתו דעות אחרות אשר לא הי' פוננת היוצר והעושה ומזה יבא לו ההפסד אם לא יברר הטוב מן הרע עפ"י התורה כמו כן הוא רמז חמץ ושאר שנגפה ומתעלה בו הרוח ומגביה א"ע יותר ממה שעושהו העושה ובאם יניחנו העושה אחר שנתחמץ ולא יטהו בעל פרחו ע"י פח האש והחמה לבל יגבי' א"פ יותר לקבל ההפסד לגמרי לזה אמרה התורה לזכר זה את החמץ ושאר בזמן צאתנו ממצרים שהוציא אותנו מן הדעת הרע לבל נטה אשורים מכוונת העושה רק ע"י התורה נתרבה הדעת את אלקי עולם כאש ברא אלקים את האדם ישר.

ביום ברוך אלקים אדם ע"פ האדמה אשר צנהו לבל יטה אחר דעת טו"ר ע"כ חמ"ץ שאו"ר בגי' עץ הדעת וצננו להשבית אותו בין ש"ש לשב"ע כי חטא אדה"ר הי' בין שש לשבע כידוע מרז"ל (וכן חטא העגל פנודע) ונחז"ל ציוו אותנו לחפש אחריו בחורין ובסדקין לאור הבר שיקה לבדיקה בהתחלת י"ד היינו בליקל לרמז התחלת שנת י"ד שנקנס אד לחיוב מצות התורה מחוייב להתרחק מן הדעת הרע ולקבל עליו מצות התורה ולהרבות הדעת הטוב להוליד מדות הטובות הנה העננו של העיקר הנה החוב הוא על האדם בכל עת ובכ"ז ובכל אדם מרומז עננו יצ"מ פרטיי כשיוצאי ממצרים הדעת הרע המיצר ומענה את האדם ויקרבו אל ההפסד אבל לזכר זה נצטוינו בעת היציאה הפללית בכל שנה לבער החמץ ושאר בין שש לשבע לקבוע בנפשותינו העיקר הנה ובזה תוקן חטא אדה"ר ואת רוח הטומאה יבער הש"י מן הארץ ב"ב אמן: (ה) ויציא מלתא ומבוארים הדברים ברמז בכוננת הארץ ל"ז ל"ל ל"ד בניסן שאז זמן התחלת מילוי הלבנה בשלימות"א (עמש"ל במצות שחיטת הפסח) אז הפנונה לבער הקוצים אשר סביבות הכר"ם (פרם בגי' י' הניות שיעור קומת הקדושה וסביב רשעים יתהלכון עשר פתרין דמסאבותא שיעור קומת הסט"א ע"כ אמר הארץ ל"ל להניח בשעת הבדיקה עשרה פתיתין חמץ ולבערם הפנונה לבער עשרה פתרין דמסאבותא) העליונים שרוצים לינק ממנה לכן מצוה לבער החמץ שהוא ס"ם ולכן חמץ הוא בכזית הוא בסוד י' דדכורא ושאר שהוא לילית ולכן הוא פכותרת שהוא התמרה בסוד הנו"ק הנק' תמר וכו' ועי"כ מנע יניקת החיצונים ממחזין גם יכוון פי הבדיקה בחורין ובסדקין הוא לטהר כל טומאה של מצרים שהיו נאחזים ביסוד דנו"ק בסוד טהרת הנדה.

ובדיקתה פדי שתטהר השכינה לבעלה ליל של פסח גם יכוון פי עה"ד טו"ר חמץ ומצה שיחזור כולה בסוד עץ הדעת טוב וימנע יניקת החיצונים טוב להניח עשר פתיתי חמץ בזויות הבית ולשורפם ויכוון לבער עשר פתרין דמסאבותא ולהוציא הניצוצי קדושה מתוכם ולהבה תלהט רשעים עכ"ל הארץ ל"ל הנה תתבונן במאמר הקדוש נכללים בו דברינו ומרחיב העננו בדעתה וינועם לה ממילא כשמתבונן האדם במצוה זאת ובפרט בעשותה ישוב אל ה' על אשר נטה בדעתו על הדעת הרע ח"ו והוליד מדות רעות בראיה ואהבה רעה ח"ו וכן בעננו כבוד והתפארות וכיוצא ויקבל ע"ע בעתיד להיות דעתו קשור ודבוק בהתבוננות גדולת היוצר ובהתבוננות משפטי התורה ומצותה בין והתבוננו (ו) בכוננת העשרה פתיתים שכתב הארץ ל"ל יש לכוון בכ"א בפ"ע לבער המדה הרעה האחת

ולקנות בהיקף הקדושה מדה טובה דהיינו פראשון לבטל התכמה החיצונית ולהאיר התכמה הקדושה לבל יתחפם בתכמתו אשר השפיע הש"י בנשמתו רק לעבודת בוראו ולתורתו ולמצותיו וכן בתתיכה השנית לבינתו וכו' תן לתכם ונתחפם עוד: מ"ע י לאכול מצה בליל א דפסח חלק המעשה (א) מצנה י מ"ע לאכול מצה בליל א' דפסח שנאמר בערב תאכלו מצות מצה באה מחמשת מיני דגן דנקא והם חטה ושעורה וכוסמין" (הוא הנק' בל"א אורקיש ודלא פמרבית המון עם שלועזין תיבת פנסמין רעשטק"י והוא טעות) שפולת שוע"ל (הוא הנק' בל"א האביר) שיפון (הוא הנק' בל"א קארין ומה שלועזין המון עם לתיבת דג"ן קארין הוא טעות פי תיבת דג"ן כולל כל החמש מינים פולם נקראים דג"ן וקארין" הוא שיפון בלשון הקדש): (ב) עשאה ממנים אחרים פגון מרעטשקי ומארז ומדונחן וקטניות לא יצא י"ח: (ג) מה הוא הנק' מצ"ה הוא שישמור אותה מן החימוץ עד שתאפה וצריך להיות השימור בפירוש לשם מצת מצנה והתחלת השימור יש פליגתא אם די בשימור משעת טחינה או דוקא משעת קצירה והנה הגם שרוב הפוסקים פסקו דדי השימור משעת טחינה הרב הגדול הפר"ח הביא ראיות עצומות דלמצנה בלילה הראשונה אינו יוצא רק משעת קצירה לכן בעל נפש יזהר בזה והמדקדקים במעשיהם אינם אוכלים שום מצה אחרת בכל ימות החג רק המשומרת משעת קצירה וראיתי ושמעתי כמוהו כמה מתחכמים שוחקים ומלעיגים על המנהג הכשר הלזה ולדעתי הנה פמקצצים רגלי המביאים דורונות למלך פאשר אבאר אי"ה בחלק הדיבור: (ד) גם הנשים חייבות במ"ע זו דכל שהיא בכל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ע"כ הם חייבות הגם שהיא מ"פ שהז"ג גם הקטן שישכול לאכול פזית מחנכין אותו למצנה זו: (ה) שיעור אכילה בכזית אם אכל יצא י"ח ומנהג ישראל בזה"ז להכין ג' מצות למצנה ושוברין את האמצעית ומטמינים את חצי' לאחר הסעודה לאכול ממנה פזית זכר לפסח שאוכלין בגמר הסעודה וכזית מהשלימה העליונה ומהשבורה אוכלין קודם הסעודה למצנה ואח"כ אוכלין פזית מהשלישית עם הכורף זכר למקדש פהילל ואחר הסעודה אוכלין האפיקומן זכר לפסח (ועמ"ש בחלק הדיבור): (ו) יש לבלוע הכזית מצה בבת אחת ולא חתיכות חתיכות: (ז) מחניב לאכלה דרף חירות בהסבת שמאל ולא פרקדן ולא בהסבת ימין שמא יקדים קנה לנשט וכו' אכלה שלא בהסבה צריך לחזור ולאכול בהסבה: (ח) יהיה זהיר לאכלה לתיאבון ולא יאכלנה אכילה גסה דלא מיקרי אכילה ע"כ לא יאכל בע"פ מן המנחה ולמעלה כדי שיאכל מצה לתיאבון (ט) מד"ס אסור לאכול רצה בע"פ והאוכל חייב מרדות.

(י) מרור תלוי בקרבן פסח בזמן שיש ק"פ המרור מדאורייתא ובזמן שאין ק"פ המרור מדרבנן וחרוסת מצנה מד"ס בכ"ז ובכל מקום: (יא) קודם אכילת מצה יברך אקב"ו על פילת מצה וקודם אכיל' מרור יברך אקב"ו על אכיל' מרו' הגם שהוא מדרבנן בזה"ז מברכין פחו כל מילי דרבנן דמברכין עליוהו (יב) הירקות שיוצאין י"ח בהם במצות מרור הרבה מהם אינם מצויים בינינו ורוב אנשים במדינות הללו אוכלין חזרת הוא הנק' חריין בל"א והנה הוא חריף וחזק מאוד ואינם יכולים לאכול פזית ואפילו מי שאוכל פזית אינו אוכל בבת אחת ע"כ יש לזהר בזה דהיינו מי שמשער בעצמו שלא יאכל פזית בבת אחת לא יברך דהנה ברכה לבטלה: (יג) הירק שקורין שלאטין יוצאין בו שפיר י"ח המצנה רק דוקא אותו הנק' הייבט שלאטין וכן הירק שקורין זערניף מהראוי להדר

אחריהם פי אינם חריפים כ"כ ויהי יכול למינים המצנה פתיקונה לאכול פזית בבת אחת ויברך עליהם: (יד) המרור יאכל בלא הסקה ואם אכל בהסקה אין צריך לחזור ולאכול בלא הסקה: חלק הדיבור (א) להתבונן וללמוד משפטי המצנה על בוריי ולהמציא דינים מתוך דברים כ"א לפי שכלו וכיד י"י הטובה עלינו: (ב) בכל עשיות המצות יאמר בפיו לשם מצת מצנה והנה רבא אמר לקוצרים שיהפכו העומר לשם מצת מצנה ונהי דרוב הפוסקים לא פסקו ברבא דבעינן שימור משעת קצירה עכ"פ כ"ע ס"ל דבעינן שימור משעת טחינה דייקנין עכ"פ ממילתי דרבא דמשעת טחינה ואילך בעינן כל עשיות לשם מצת מצנה ויש להזהיר גם הטוחנים ברחיים שיאמרו פן בפיהם והמדקדקים לשמור משעת קצירה ואילך לומר פן בכל עשיות ונדעתי דגם בכוננה בלחוד סגי אבל להיות דהדבר מסור לכל וישגו בזה והוא מצנה בתורה ושמרתם את המצות ע"כ מהראוי ללמוד לומר פן בפה מלא פי הקול מעורר הכוננה: (ג) בעסק האפי' הנה יציבא מילתא אשר חכמי האמת הגידו אשר שיעור חמוץ הוא ערך י"ז מינוטי"ן כשתעמוד העיסה בלא עסק פשיעור הנה אבל תדע ששהיות מצטרפות וגם השיעור הנה הוא דוקא בבית שאין בו אש ולא נתחמם וגם פשהעיסה לא נתחממה מהעסק שעסקו בה בידיים.

אבל בבית שיש בו אש וכינצא. או שפבר עסקו בהעיסה אזי פרגע באפשר תקבל משהו חמוץ ע"כ כל חנומרות שעושין המדקדקים אינם מחילי דחסידי רק מן הדין והבזוים והמלעיגים ודוברים עתק באמרם לא היתה כזאת בימי אבותינו עתידין ליתן את הדין והמדקדק בשמירה.

ישמרהו מפל צרה. (ד) המדקדקים במעשיהם שלא לאכול כל ימות הפסח רק מהנשפרת משעת קצירה אשרי חלקם.

ורבים מבעלי תורה חכמים בעיניהם. ואומרים שהוא חומרא בלא טעם.

פי אין להחמיר רק למצות מצנה אף אתה אמור להם פהלכות הפסח לזנה ממשהו חמץ והנה השמירה משעת קצירה הוא שלא יבואו עליהם מים ובאם לא נשמר הנה אין לוקחין אותו למצנה דחיישינן שמא בא עליו מים וקיבול חמוץ הנה מחשש הנה מחמירין המדקדקים שלא לאכול מצה כזאת כל ימות הפסח והמלעיגים מחסרון חכמתם עושים פן כל גבל די רוח תירה פם ורמות רוחא הוא דנקטה להו הנה תראה מן הדין אמרו חז"ל בצקות של נכרי אדם ממלא פריסו מהן ובלבד ש אכל פזית מצה (משומרת) באחרונה ומעולם לא ראינו מי שיקל ראשו לעשות כזאת לאכול בפסח בצקות של נכרי ובאמת הוא מותר מן הדין דלא בעינן שימור רק למצנה ובשאר ימות החג אין פאן מצנה לאכול מצה שמורה רק שלא לאכול חמץ וכינן דלא ראינו ששהחמיצה העיסה אין לנו לחשוש שמא החמיצה ואעפ"כ לא ראינו מי שיקל בזה ועל פרחו צ"ל להיות חנומרות החמץ הם גדולים מאד ואיסורו במשהו (נדבר גדול דיבור מר"ן הארינ"ל כל הגזרה ממשהו חמץ בפסח נשמור מחטא כל ימות השנה) ע"כ קיימו וקבלו כל ישראל ע"ע שלא לאכול בצקות של נכרים ואפילו קמח מן השוק אין לוקחין (הגם שפן הדין מותר בדיעבד אפילו למצת מצנה) להיות ששהחמירו בדבר דאפשר יש בו איזה משהו חמץ (ולא מטעם מצות שמורה רק מחשש איסור משהו חמץ) א"כ ה"ד בגידון דידן המחמיר בדבר ביותר שלא לאכול כל ימות החג רק מצה משומרת משעת קצירה הוא ג"כ מחשש

איסור משהו חמץ אפילו בספק ולא מטעם מצות שמירה ואשרי חלקו והבא עליו ברכה (ה) מרור נוהגין בזה מהמון עם למלול הסריגין לבטל חריפותו ואחד מגאוני הזמן הרב בעל חנות דעת אמר שאין יוצאין בזה וכפי דעתי ראיותיו נכונים ע"כ אין להקל ובפרט דאיכא למיחש לחשש ברכה לבטלה: (ו) חרונסת העיקר הוא כמו שמבואר בכתבי האריז"ל סימן חרונסת אבן חרונסת עץ ר"ת אינגבור בארץ ניס עפיל צימרונג: חלק המחשבה (א) ודאי צריך לכוין לצאת י"ח המצוה כי הוא מ"ע דאורייתא אף אם לא פיון אעפ"כ (לדעת כמה מהפוסקים) יצא י"ח פיון שנהגה (עיין מ"ש בהקדמה) אבל לכתחילה ודאי החיוב לכוין ונראה דמן הדין צריך לכוין הטעם המבואר בתורה ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים וכו' וכן סידר בעל הגדה (והוא ברייתא) מצוה זו שאנו אוכלין על שום מה על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להתמיץ עד שנגלה עליהם מלך מ"ה הקב"ה וגאלם שנאמר ויאפו את הבצק וכו' הגם שהטעם לא נזכר אצל המצוה הנה נאמר ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מאמ"צ ומה טעם הוא זה אף הוא להורות שבעצם היום הזה הוצאתי אותם בלי שהי' פרגע הגם שהי' צריכין להכין לעצמם צדה לא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם וסמך עצמו הפסוק הנה על הפסוק אחר היינו פסוק ויאפו את הבצק וכו' כן נ"ל ובמשנה תורה מפני ש הטעם שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מאמ"צ וכו' והא דלא נקט בעל הגדה הפסוק שבמשנה תורה להיות דשם נאמר שבעת ימים וא"כ זה אינו למצוה דכל שבעת ימים המצוה רשות רק אם בא לאכול לחם לא יאכלנו חמץ ע"כ נקט הפסוק דפ' בא והבן נ"ל: (ב) הנה בטעם המצוה נ"ל עפ"י אשר כתבנו בטעם השבתת חמץ שהוא הדעת הרע המרומז בחמץ אשר בו רוח אתר אשר לא עשה העושה מלאכת הבצק ומגביה א"ע יותר ממה שעשאו העוסק בלישה משא"כ מנ"ה רמז לדעת הטוב רק כעין עשיית העושה רמז לדעת של אדה"ר דעת הטוב אשר נברא בו קודם שביקש חשבונות רבים סוד רה"ר הדעת דקליפה והנה השבתת החמץ ב"דואכילת המצה בט"ו ליל היציאה אשר אז לקחנו הש"י ובחר אותנו לדעת כבודו ומצותיו ותורתו והנה זה כל האדם מקודם צריך לבטל הדעת הרע ואח"כ יאיר אליו הדעת הטוב אמיתת ההשפלה בין והתבונן והמשפיל ישים אל לבו מ"ש האריז"ל ג' חצות רמז לחב"ד והנה מצ"ה ג"פ מ"ה רמז לג' מוחין הגם שרמז בעליונים רמז אל האדם שיהיו מוחותיו קשורים ודבוקים לדעת חכמתו ותורתו והבן כי זה כל האדם בגי' מ"ה בין והתבונן.

הנה התבונן הראוי לבא לידי חימוץ יוצא בו י"ח מצוה ושאנו ראוי לבא לידי חימוץ אינו יוצא בו י"ח מצוה. התבונן ברמזינו הנה הוא לתקון אדה"ר בעה"ד קוד' שחטא לא הי' בו שמץ יצה"ר ולא הי' ראוי לבא לידי חימוץ וכאשר חטא ונכנס בו היצה"ר הוא ראוי לבא לידי חימוץ וע"י שמירת התורה ומצות אינו מחמץ רק נשאר פולו בטובו כמו שעיסת המצה ראוי לבא לידי חימוץ וכשממחרין לפעול בו פעולת האש נשאר מצ"ה בלא חימוץ כן האדם פשמהר לעשות התורה הלא כה דברי פאש נאם י"י ובאש ניתנה השמע עם קיל אלהים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה תענין ידידי בשל"ה בהקדמת תולדות אדם בפירושא דברייתא הקורא לאלפין עיניו ולעיניו אלפין שם חקר במעלות אדם אם גדלה מעלות אדה"ר קודם החטא יותר ממה שיהי' לעתיד אחר התיקון

ב"ב או אם תגדל מעלתו לעתיד יותר ממה שהי' קודם החטא ודַרש וחקר ומצא שתגדל מעלת האדם אחר החטא היינו פְּשִׁיתוֹן החטא לעתיד ב"ב פִּינּוֹן שהי' ראוי לבא לידי חימוץ ופעל פ"י התורה שְׁנִשְׂאָר פָּלוּ בְּטוֹבוֹ כִּי זֶה שֶׁעָשׂוּעֵיו ית' בְּיֹתֵר פִּינּוֹן שְׁנִכְנַס בּוֹ היצה"ר לְדַעַת טו"ר וְהָאָדָם ע"י מַעֲשָׂיו מִפְּרִיד הָרַע וּמִבְּטָלוֹ וְנִשְׂאָר בְּטוֹב מֵה טוֹב חֶלְקוֹ (עיי"ש דְּאֶסְמְכִי אֲבַרְיִיתָא דְלַעִיל הַקּוֹרָא לְאֶלְפִין עֵינִינִי וכו' היינו שְׁקוֹדֵם הַחֲטָא הִי' פְּתוּנָת או"ר בְּאֶלְף וְאֶח"פ פְּתוּנָת עו"ר בְּעֵין וְשׁוֹב ב"ב יְתוֹנָן זֶה עֵינִי"ש וְתַבִּין) וּמַעֲתָה זֶה עֲבוּדִתֵּינוּ בַּמַּצָּה דְּנִקָּא פְּרָאוֹי לְבָא לִידֵי חִימוּץ בֵּין וְתַבּוּנָן: (ג) מַד"ס שְׁלֵא לְאֶכּוֹל מַצָּה בַּע"פ בְּמִנְיַעְתּוֹ זֹאת צְרִיף לְכוּנָן לְקַיִים צִיוּי חו"ל וְשְׁלֵא לְעֲבוּר ע"ד כְּמוֹ שֶׁצְּוִתָה הַתּוֹרָה לֹא תִסּוּר וְכו' שְׁאֵל אָבִיָּה וכו': (ד) טַעַם לְזֶה לְדַעַתֵּנוּ (כִּי הִנֵּה דְבָרֵיהֶם ד"ת הוּא בְרוּה"ק מְנֻשְׁפָּעִים מִחֲכֻמָּה הַעֲלִינָה דַע"כ נִקְרָאִים חֲכָמִים עֵינִי בְּדַבְרֵי הָרַב הַקְּדוֹשׁ בַּעַל אוֹר הַחַיִּים בְּסִפְרֵי הַחֲפָץ בְּהַקְדָּמָה) הִנֵּה תַבּוּנָן בְּרַמְיֻתֵּנוּ הַנְּ"ל בְּעֵנָן חֲמֵץ וּמַצָּה וְתַבִּין צִיוּי חו"ל לְבַל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּמַּצָּה בְּזִמְנֵי הַשְּׁבִתָּה חֲמֵץ (דְּבִאֲמַת כָּל הַיּוֹם הוּא זִמְנֵי הַשְּׁבִתָּה כַּפְּשֻׁטָא דְקָרָא אִף בְּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן תְּשִׁבִיתוֹ וכו' רַק דְּחו"ל קִיבְלוּ רַמְזֵי תִיבַת א"ך לְהַשְׁבִּית קוֹדֵם שְׁבַע אָבֵל אִם לֹא תְשִׁבִית קוֹדֵם שְׁבַע חַיִּיב הַמ"ע עָלָיו לְהַשְׁבִּית גַּם אֶח"פ וְגַם כָּל יְמוֹת הַחֵג אִף הוּא מְטַעַם הִלְאוּ דְלֹא יִרְאֶה וְלֹא מְטַעַם מ"ע דְּהַשְׁבִּתָּה) וְכָל עָרוּם יַעֲשֶׂה בְּדַעַת וְהִנֵּה תִרְאֶה בַּגַּמ' יְרוּשְׁלַמִית שְׁקָלִים ר' יֵנְאִי פְּלִיג מְצוֹנָתָא (רצ"ל נִתְּנָן צְדָקָה) בְּלִילָה פֶּגַע בִּי וכו' (רצ"ל שְׁפַגַּע בּוֹ שֶׁר מִהַקְלִיפּוֹת) וַא"ל לֹא כֵן אוֹלְפִין (רצ"ל לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבִּינוּ) לֹא תִסִּיג גְּבוּל רַעְיָה (רצ"ל לִילָה הוּא שְׁלִיטָתוֹ תַחֲלִיקוּ הַצְּדָקָה בְּהַגִּיעַ עֵתוֹת הַיּוֹם) הִנֵּה הַשִּׁיב לּוֹ מִתֵּן בְּסִתֵּר יִכְפֶּה אִף וְעֵרַק מִקְמָלִי הַשֶּׁר הַנְּ"ל הִנֵּה ר' יֵנְאִי שְׁכַחוּ גְדוּל עֲשֶׂה וְהַצְּלִיחַ אָבֵל לֹא סְמַכִּינָן אֲנִיָּסָא לְהַתְּגָרוֹת כְּמוֹ שֶׁהִזְהִירוּ שְׁלֵא לֹא מְרִירָא בְּעֵינֵי וכו' וְלֹא תַחֲסוּם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ כְּתִיב (רַק הִנֵּה עָרוּם בְּיִרְאָה וְכַתְּחִיבוּלוֹת תַּעֲשֶׂה לָּהּ מִלְחָמָה עַד אֲשֶׁר תַּכְּבּוֹשׁ אֶת כָּל הָעִיר קִטְנָה בְּחֻקְמָתָהּ) הַבֵּן וְהַבִּן כִּי א"א לְפָרֵשׁ הַדְּבָרִים רַק לְרַמּוֹז מִפֶּה לְאוֹנָן: (ה) מְרוֹר בּוֹזֵה"ז מַד"ס יְכוּנָן לְקַיִים הַמַּצָּה (מִדְּבָרֵי חו"ל דְּגַם בּוֹזֵה"ז נִסְמָךְ אִקְרָא עַל מִצּוֹת וּמְרֻרִים יֵאָכְלֶהוּ) אִם לֹא פִינּוֹן וְנ"ל דְּבַדִּיעַבְד יָצָא י"ח פִּינּוֹן דְּהוּא מְדַרְבְּנָן וּבְזִמְנֵי הַמְּקַדָּשׁ מְרוֹר מְדֹאֲרִיָּתָא בְּנֻדָּי אִם לֹא פִינּוֹן צְרִיף לְחֻזּוֹר וְלְאֶכּוֹל פִּינּוֹן שְׁאִין הַנֶּאֱדָה בְּאֶכִּילָתוֹ וְהוּא מ"ע שֶׁל תּוֹרָה וְגַם צְרִיף לְכוּנָן הַטַּעַם זָכַר לְיִמְרָרוֹ אֶת חַיִּיהֶם כְּמוֹ שֶׁסִּידָר בַּעַל הַגְּדָה הַבְּרִיָּתָא מְרוֹר זֶה שְׁאֵנוּ אוֹכְלִין עַל שׁוּם מֵה עַל שְׁמֵרָרוּ הַמְּצָרִיִּים וכו' הִנֵּה הַגַּם שֶׁהַטַּעַם אֵינוּ מְבֹאָר בַּתּוֹרָה אֲצֵל הַמַּצָּה אֲפֹשֶׁר קִיבְלוּ רז"ל זֶה הַטַּעַם בַּע"פ מְדַבְּרֵי אֲרוּ פֶּן בְּבְרִיָּתָא וְהִנֵּה הַטַּעַם הִלְזוּ הִינּוּ זָכַר לְיִמְרָרוֹ אֶת חַיִּיהֶם לְפִי מַש"ל תַּבִּין שְׁהִרְמִזוּ בְּמְרוֹר דְּבַר מַר הוּא רֹמְזוֹ לְהַצִּיּוֹר בְּדַעַת הַדְּבָר שְׁאֵינוּ נִרְצָה הִינּוּ הָרַע וְהִנֵּה אִמְרוּ"ל אֵל יֹאמֵר הָאָדָם אִי אֲפֹשֶׁי בְּבֶשֶׁר חֲזִיר אֵלָא אֲפֹשֶׁי וְהַשֵּׁם גְּזוּר עָלֵי הִנֵּה תִרְאֶה שְׁאֲדַרְבָּא מְהָרָאוֹי הוּא עַפ"י הַתּוֹרָה לְצִיּוּר בְּדַעַתוֹ הַתַּעֲנוּג הַחוּמְרֵי שֶׁל חֶלֶק הָרַע וְאֵעִפִּי"כ יִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ בְּגִזְרַת הַבּוֹרָא הַיּוֹדֵעַ בְּטוֹב לֹא יוֹתֵר מִמֶּנּוּ וְהַגַּם שֶׁהוּא עָרַב וּמְחֻוֹק לְגוֹף הַחוּמְרֵי אָבֵל הוּא רַע וְמַר לְנַפְשׁ הַשְּׁכֵלִי וְהוּא כְּפִיָּת הַר"ע בְּתַכְלִית לְהַתְּבוּנָן בְּצִיּוֹר הָרַע וְלִפְרוֹשׁ מִמֶּנּוּ וְהִנֵּה בְּהִיּוֹתֵנוּ בְּמִקּוֹם הַמְּקוֹדָשׁ הִי' מְרוֹר מְדֹאֲרִיָּתָא שְׁזֹאת הִיְתָה הַמַּצָּה בְּתַכְלִית בְּצִיּוֹר הָרַע וְלִכְפּוֹתוֹ מִשָּׂא"כ בְּהִיּוֹתֵנוּ מְרוֹחֲקִים בַּעוּה"ר מְנוֹכַח שְׁעַר הַשָּׁמַיִם אֲז אֲדַרְבָּא הַשְּׁמַר פֶּן וְאֵל לְבַל לְהַעֲלוֹת בְּדַעַתוֹ צִיּוֹר עֲרִיבוֹת הָרַע כִּי יֵשׁ חֲשׁוֹשׁ פֶּן יִתְגַּבֵּר הָרַע ח"ו לְהִיּוֹת דְּהַזְמַן וְהַמְּקוֹם אֵינָם מְסִיעִים כ"כ לְהַטּוֹב וְאֲדַרְבָּא וכו' רַק לְעִתִּים מְזוּמָנִים

במנחין דגדלות אין חשש בציור הרע ואדרבא למצוה יחשב פקנימי מצות פרישה פהוגן לרמז זה מצות אכילת מרור בזה"ז אנוחנו פטורין מן התירה רק הציווי הוא עפ"י חכמינו ז"ל להורות הרמז דענין ציור הרע לעת פזאת יעשה האדם בחכמה בעת אשר חכמתו עמדה לו במנחין דגדלות ואין לה שעה דומה לתבירו קצרונו במוכן וסמכנו על המתבונן.

(ו) חרוסת מצוה מד"ס יכונן לקיים המצוה מד"ס שאל אביה ויגדה וכו' לא תסור וכו':
(ז) עפ"י דברינו הנ"ל תבין טוב טעם בחרוס"ת שהיא תבלין להטעים המצות הוא מוכן להתבונן בדברינו הנ"ל היינו פאשר יגיע האדם לזאת המדרגה לבחור בטוב בתכלית ולמאוס ברע בתכלית הגם שפמשא פבד יכבד ממנו פי התורה ומצות הם עליו לעול ולמשא והעריבות של העבירה נדמה בעיניו לתענוג ואעפ"כ הוא פושה את שלו עפ"י חוקי התורה ומכניע את חומרו בתורה ועבודה פשור לעול וכחמור למשא לעשות הטוב דוקא ומרחיק את הרע הנה בעשותו זאת הנה השי"ת טעמהו טעם רוחניי תענוג נפלא מעין עוה"ב מנעימות עריבות ידידות מתיקות התורה ומצות ע"ז נאמר עבודת מתנה אתן את פהנתכם וזה הוא משארז"ל עולמה תראה בחייה שבהגיע האדם למדרגת מאיסת הרע בתכלית יטעום מתיקות נפלא בתורה ועבודה מהטוב הגמור והוא נפשיי ורוחניי מעין עוה"ב טוב הגנוז לצדיקים וזה רמז החרוס"ת תבלין לטעם מתיקות ועריבות רוחני (פדמיון הריח) במצות ועבודה אבל החרוסת אינם מן התורה כי עבודתינו אינם מחוייבים להיות בכדי לטעום התענוג הנפלא הנה כי באמת אפילו בהגיע האדם לנעם עריבות נעימות ידידות העבודה מי שחלק לו השי"י בפינה ג"ז התענוג מחוייב להשליף רק לעבוד עבודה אמיתית ככרא דאשתדל בתר אבוי ואימין דרחם לון יתיר מן גרמין (עיין כ"ז בספר התניא מגאון שהי' בזמנינו) אבל לאו כל מוחא סביל דא והלאי שיזקה האדם שיתענג על י"י ותורתו יותר מפל מעדני עולם הנה ציווי חז"ל חרוסת"ת למצוה ובהגיע האדם לזאת המעלה הנה יתבונן הענין היותר גדול הוא עבודה שלימה ותמה ככרא דאשתדל וכו' ומן השמים יעזרוהו בין והתבונן: מל"ת יא שלא ימצא חמץ ברשות ישראל כל ז' ימי הפסח חלק המעשה (א) מצוה י"א מל"ת שלא ימצא חמץ ברשות ישראל כל ז' ימי הפסח.

המניח חמץ בביתו בפסח כגון שחימץ עיסה בפסח והניחה בביתו או שקנה חמץ והצניעה בביתו או ברשותו או באיזה מקום לוקה (שמים על לא יראה שפסי' ד' ועל לא ימצא שבכאן) שעשה מעשה אבל הניח חמץ בפסח מקודם הפסח שלא ביצרו (ולא ביטלו) עובר בשני לאוין הנ"ל אבל אינו לוקה שאין בו מעשה: (ב) חמץ של הקדש אינו עובר עליו: (ג) חמץ של גוי אם הוא חייב באחריותו עובר עליו ואם אינו חייב באחריותו אינו עובר.

ואם אינו חייב באחריותו מן הדין אבל יודע שהגוי אלה ויכפהו לשלם אם יאבד או יגנבוהו מחוייב לבערו ועובר עליו אם אינו מבערו פדאמר להו רבא לבני מחוזא בעירו חמירא דבני חילא וכו': (ד) חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה מד"ס משום קנם ואפילו שכח בשוגג לבער ואפילו ביטל החמץ אבל אם נתערב חמץ שעבר עליו הפסח לאחר הפסח אינו איסור תערוכתו: חלק הדיבור (א) ללמוד משפטי המצוה פל אחד כפי שכלו בש"ס ופוסקים ולהמציא בשכלו הלכות מחדשות כפי י"י הטובה

עליו ולכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותה מאד: (ב) מה שנוהגין למפור הקמץ לנכרי עני שאין לו פלום קורא ע"ז תגר גאון א' מגאוני הזמן בספרו מקור חיים על ה' פסח ואמר טעם לשבח פיון דהגוי עני ואפילו יאבד הקמץ בנדאי לא ישלם אין לה אלמות גדול מזה.

וכיון שהקמץ הוא בביתו של ישראל הגם דלא קיבל הישראל אחריות אעפ"כ זה מיקרי פגוי אלם שיכפהו לשלם היינו שיהי' ההיזק של ישראל. ע"כ צריף למפור לו גם הקדר שהקמץ מונח בתוכו ומיקרי מקבל אחריות חמצו של נכרי בביתו של נכרי שזה מותר עיי"ש בספרו ותבין.

והדין עמו לדעתי הקלוש' וכן דרישנא לה בפרקא: (ג) הא נדאי מי שיש לו בית מושפר סגי בשכירות הקדר לגוי פיון שלא נשאר לו שום זכות בהבית הלז לא מיקרי רשותו פלל עיי"ש כ"ז ונ"ל אפי' הבית הוא של ישראל פיון שהמוכר הקמץ עם שפירת הבית לא נשאר לו שום זכות בהבית והישראל המשפיר אשר הבית שלו אינו עובר על הקמץ שלא הי' החניץ שלו מעולם.

ועוד נ"ל דצריף לדקדק להשפיר לגוי דוקא לכל הזמן שהבית מושפר לו מהמשפיר. דאם משפיר רק לימי הקא א"כ שוב נק' הבית מוחזק שלו ונהנה כמקבל אחריות בביתו פיון שהגוי עני ומיקרי פאלם ועוד נדבר חזה לקמן א"ה: (ד) אפילו אם מוכר הקמץ לגוי עשיר אם אינו מוכר לו הקדר רק משפיר לא יעשה כן בע"פ דנהה כמשפיר ביתו לגוי ליתן בתוכו חמץ דזה אסור בערב פסח רק ישפיר יום אחר קודם ע"פ נ"ל: חלק המחשבה (א) נדאי צריף לכונן במניעה זו לצאת י"ח המננה של תורה.

וכבר כתבנו אונפני קיום מצנת ל"ת דרוש נא בהקדמה את אשר כתבנו שם אין מן הצורך לכפול: (ב) רמז המצנה והטעם שיש בה נ"ל עפ"י אשר כתבנו פי ענין החמץ רמז לגיאיות וגאון (דמיון הקמץ שמגביה א"ע יותר ממה שנתן בה העושה קמח ומים) ובאת המצנה שלא ימצא אפילו ברשותו להורות הרמז דנהה יש לה אדם שאינו מתנהג בפגוי בגאות ואדרבא מראה א"ע כנמוכי רוח ומיטיב עם כ"א.

ובקרבו ישם ארבו (והוא רמות רוחא יתירא שלדעתו יש בו כל המעלות ואפי' מדת ענה ע"כ מתנהג אצל ב"א בעניות ושפלות) הנה לזאת באת אנהרה שלא ימצא אפילו ברשותו הגם שלא ינהה ממנו כי ע"ז נאמר ורם לבבך ושכחת וכו' וזה בא ברמז המצנה בזמן היציאה ממצרים כי אז הודיע הש"י גבורותיו אשר הוא משיב גמול על גאים והוא גאות לובש אבל זה הרמז מצנה עלינו בכל עת ובכ"מ ובכ"ז לשרש אמת מדות הגאות לבלי השאיר שורש וענף (ג) ע"כ בהתבונן האדם במצנה הזאת ובפרט בעת מצוא זמן המצנה בפועל ישוב אל י"י על רום לבבו וזדון לבו אשר חלה ועבר עליו.

מיום היותו ויחשוב ברוממותו ית' וישפיל א"ע לנגד י"י ית' וישוב על העבר אשר השתמש בשרביטו של מלך פי י"י מלך גאות לבש ויקבל ע"ע על העתיד וכו' המשפיל יתבונן** (הג"ה וזה אשר פירשנו מאמר חז"ל כל המתנהה פאלו בא על עריות פולן פי ענין עריות הוא ג"כ משתמש בשרביטו של מלך פנודע מעסק היחודים בעולמות

עליונים וכן כל המתיהר משתמש בשרביטו של מלך ע"כ כל המתניהר פאילו בא על כל העריות במ"א הארכנו בזה ובכאן עז לקצר.

ע"כ הג"ה:**) * (ד) עוד אני מדבר בטעם חמץ ומצה שכתבנו לעיל בענין חטא האדם בעה"ד טו"ר ותיקונו הנה תבין אשר רמ"ז החמ"ץ הרומז לדעת הרע לא ימצא ברשות ישראל וכלילה לחקור בתקירות ודעות פוזבות (אפ"י בדרך השילוח) רק תמים תהיה עם י"י אלקיך בתכלית הפשיטות ושלמות בהתבוננות חלקי התורה ומצותי וכמ"ש רבא אנו דסגינן בתמימותא פתיב בן תומת ישרים תנחם וכאשר באנו לדבר מזה תדע ידידי מזה להרחיק הפלוסופיא לבל נגיע בקצה המשענת הקנה הרצוץ הלזה והנה ארמוז לה ותבין כאשר יבא הפלוסוף לחקור על מציאת הבורא והנה יבא בתקירתו לחקור אם הוא נמצא וכן יצייר ת"ו ההיפך (כדר' החוק' החוק' בכל חלקי הסותר הנה כאשר חוקר בצד המציאות מטה דעתו לדעת הט ב הנה לזה מיקרי דעת הטוב וכאשר יצייר ההיפך הגם שיסתור זה הדעת (בדחיית השכל) עכ"פ בתקירתו לפי שעה הוא מטה דעתו לדעת הרע א"כ התקירה מיקרי עץ הדעת טוב ורע (וזה דמיון החטא של אדה"ר ונצטוינו לתקן ע"י התורה תמים תהי' עם י"י אלקיך בלא שום תקירה ובלא ספק פרגע ח"ו) ואל תבקש לדחות בהיותה מבהל ברוחך לומר משל פת הקודמים הוא היינו חסידים הראשונים פגון החסיד בעל תו"ה ורבינו סעדי' גאון ושאר פת הקודמים תדע עפ"י פשוטו כי זה הי' מן הצורך להם להשיב להאפיקורסים בויפוחים שהי' להם בימים הקדמונים ועוד יש בידי חבילות חבילות לתרץ ענייני פת הקודמים להי' אז באלף הה' בסוד עולם התהו וגם מחמת דוחק הגלות והפיזור לא הי' באפשרי להם לחכמי הדור להטעים להמון עם ענייני האלוקית ולהרחיק ההגשמה מבלי הלבישם העניינים בתקירות צריכין לזה למען יתרוצו בתורה ובעבודה והי' הדבר הזה להם פעת לעשות לי"י וכו' וכאשר תעמיק עוד בנסתרות לי"י אלקינו תבוננו מ"ש החסיד מהר"י יעב"ץ שהי' בדורות השמך והעיד שראה כל אותן החוקרים אשר העמידו אמונתם על תקירות השכל המירו כבודם בלא יועיל ביום הדעם ונשים וקלי הדעת אשר כל אמונתם בשמיעה ובקבלה ירושה מאבותינו עמדו בנסיון ונבחנו בצרוף וקדשו שמו הגדול והנורא ירא י"י וישפוט ואמרתי אני בעניי לקרב הדבר אל השכל דמי שאמונתו בא לו מדרך תקירות שכל אנושי הנה השכל אנושי הוא בעל סוף וגבול הנה יוכל להיותגם לאמונתו גבול כשיבא לו איזה מניעה ומוצ' פינצא משא"כ מי שאמונתו הוא מדרך הקבלה והיא ירושה מאבותינו ובפרט מאברהם אשר הבטיחו יוצרינו ית"ש וכתב עליו בתורה כי ידעתיו למען אשר יצנה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך י"י הנה לא נאמר למען אשר יצנה את בניו אשר ישמרו דרך י"י דאז הי' שיעור הכתוב שהוא יצנה אותם שישמרו ומדכתיב ושמרו היא הבטחה כאשר הוא יצנה את בניו והמה ודאי אשר ישמרו כי תספיק להם ביותר הקבלה וז"ש הוא ית' כי ידעתיו אני השפעתיו בו הדעת והוא ישפיע לבניו בציווי הנה ישפיע הדעת שלו לבניו וכן דור אחר דור פולם תלויים בקבלתם מדעת הראשון שנתן הש"י לאברהם ואותו הדעת הוא מא"ס ב"ה ע"כ מי שמאמין מצד הקבלה מהאבות ומסגי בתמימות א"ס לאמונתו אפילו ירצו כל המונעים שבעולם למונעו מהאמונה לא יאבה להם ולא ישמע עליהם וכאשר תבא בסוד חכמי האמת תבין כי התבוננות שנגמר לאדם מצד תקירתו הוא כמו ראות העין שראה הדבר בעיניו פיון שעמד עליו מצד התקירה במופת א"כ הנה

פָּרוּ שְׂרָאָה הַדָּבָר הַזֶּה (וכמ"ש בגמ' רואה אני את דברי אדמו"ן) וְהַדָּבָר שֶׁהוּא בְּקַבְלָה נִקְ' שְׁמִיעַת הָאָזְנוֹ שֶׁשָּׁמַע בְּאָזְנוֹ מֵהַ שְׂסָפְרוּ לוֹ וְעַתָּה עֲשֵׂה אֲזוּבָה כְּאַפְרָכְסֵת וְשָׁמַע דָּבָר חֲכָמָה כְּאֲשֶׁר יִדְעַ' בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים בְּנִסְתָּרוֹת לֵה' אֱלֹקֵינוּ בְּחֵי' אִז"ן אִין בּוֹ שְׁבִירָה מִשָּׂא"כ בְּחֵי' עֵינַיִם הִי' בּוֹ שְׁבִירָה ע"כ מִי שֶׁאֲמוֹנָתוֹ מִצַּד הַתְּקִירָה דְּזָה מִיִּקְרִי רֵאזִי' יִגִיעַ לוֹ שְׁבִירָה לְאֲמוֹנָתוֹ וְיִפּוֹל מֵאֲמוֹנָתוֹ מִשָּׂא"כ מִי שֶׁאֲמוֹנָתוֹ מִצַּד שְׁמִיעַת הָאָזְנוֹ אִין בּוֹ שְׁבִירָה וְזו"ס שְׁמָעוּ וְתַחֲזִי נְפְשֵׁיכֶם דְּבִשְׁמִיעָה אִין שְׁבִירָה וּמִיתָה כְּנוֹדָע לְהִפְאִים בְּסוּד י"י וּמַעֲתָה תְּבִין לְהִיּוֹת בְּאֶלֶף הַחֲמִישִׁי רֹב הַנְּשָׁמוֹת מְעוֹלָם הִתְהוּ ע"כ הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ בְּיָמֵים הָהֵם הַנְּזָכְרוּ לְקָרֵב אֶת הָעַם אֶל הַתּוֹרָה ע"י אֲמוֹנָה בְּתַקִּירוֹת שֶׁהוּא בְּחֵי' רֵאזִי' הָעֵינַיִם מִשָּׂא"כ בְּזוֹ"ז כְּאֲשֶׁר הָאִיר הַשִּׁי"ת לָנוּ אֹר שְׁבַעַת הַיָּמִים מִזְמַן הָאֶרֶזִי"ל וְנְשָׁמוֹת שֶׁל עוֹלָם הַתִּיקוֹן עֵיקָר אֲמוֹנָתֵנוּ מְחֻנְיָב לְהִיּוֹת מִצַּד הַשְּׁמִיעָה בְּאָזְנוֹ הִיא הַקַּבְלָה וְתַעֲמוּד לְעַד וְעַד כֹּה הַגִּיעִי דְּבִרְנֵי לְהַשְׁפִּילָה בֵּינָה מְעַט לְמָה הִי' כְּמָה מְחַכְמֵי הַדּוֹרוֹת עוֹסְקִים בְּזוֹהַ הִרְאִיתִיהָ מְעַט קוֹטֵן כְּנוֹנְתָם לְשֵׁם שְׁמַיִם עַת לְעֲשׂוֹת לִי"י וְכו'.

** (הג"ה) (וְתַדַּע עוֹד מ"ש הַחֲסִיד בְּעַל חו"ה שֶׁהַתְּקִירָה בְּעֵנִין הַזֶּה מ"ע בְּתוֹרָה וְיַדְעָתָּ הַיּוֹם וְהַשְּׁבוֹתָ אֶל וְכו' הִנֵּה לְעַת כְּזֹאת קִיּוֹם הַמ"ע הוּא ע"י יְדִיעַת חֲכָמַת הָאָמֶת אֲזִי תִקְבַּע אֲמוֹנַת אֲנֹכֵן בְּלִבְנוֹ אֲמִיתִיּוֹת מְצִיאוֹת ית"ש כִּי הַחֲכָמָה הַזֹּאת הִיא עֵיקָר תּוֹרַתֵנוּ וְהַבְּטִיחָנוּ יוֹצְרֵנוּ ית"ש שֶׁ"י הַתּוֹרָה נִדְּעָה אֶת אֱלֹקֵי עוֹלָם ב"ה וּב"ש אֲמוֹנַת אֲנֹכֵן וְהִרְבַּ הַחֲסִיד הַנִּזְ"ל הַפְּלִיא לְדַבֵּר בְּכּוֹנוֹתוֹ לִש"ש בְּזִמְנוֹ וּבְמִקוֹמוֹ אֶל תְּקִנָּה מְמַנִּי לְבָאָר יוֹתֵר וּבְסִמּוּף אֲבָאָר לָהּ לְדַעֲתִי דַעַת הַרְמַב"ם בְּזוֹהַ וְאַתָּה תְּבִין): ** וְאַעֲפ"כ כְּמָה וְכְמָה מִהִתְנַאֲפִים לְקִנְיַת תּוֹרַתֵנוּ (גַּם בְּדוֹרוֹת הַרְאִשׁוֹנִים הִרְעִישׁוּ אֶרֶץ וּמְלָאָה לְהַרְחִיק אֶת נְפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מִזֶּה פּוּק חֲזִי בְּתוֹבוֹת הַרְשָׁב"א אֲשֶׁר הַבְּדִיל מִהִתְקַדֵּל הַגּוֹלָה מְדִינָה שְׁלִימָה עֲבוּר זֶה הָעֵנִין וּפּוּק חֲזִי מ"ש זֶה סִמּוּף לְדוֹרוֹתֵנוּ (קְרוֹב לְשֵׁלֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה) הַגָּאוֹן מְהַרְשֵׁ"ל בְּתוֹבוֹתָיו לְהַגָּאוֹן מְהַרְמ"א אִיף הָאִיף מְאֹד לְהוֹכִיחַ לְהַגָּאוֹן מְהַרְמ"א עַל אֲשֶׁר הִבִּיא בְּדַבְּרֵי אֵיזָה רֵאזִי' (לְבִיאוֹר תִּיבָה אַחַת) מְסַפְרֵי אֶרֶסְטוֹ וְהַגָּאוֹן מְהַרְמ"א כְּמָה הַתְּנַצֵּל א"ע עַל הַדָּבָר וְאֵנִן מֵהַ נִעְנָה אֲבַתְרִי' בְּדוֹרוֹתֵנוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר הִרְשָׁעִים הִלְלוּ פָּרְקוּ עוֹל הַתּוֹרָה וְהַמְצִאוֹת לְגַמְרֵי וְהִמָּה בּוֹזִים עַל דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ וְהֵן הִמָּה כְּתוּב הַמִּינִים וְהַמּוֹסְרִים וְהַאֲפָקוֹרְסִים וְקִינְיָיִן עַל יִשְׂרָאֵל בְּכָלִי חֲמָס וּבְהַפְקָרָא נִיחָא לָהֶם לְמַעַן סְפוֹת הַרְנוּ אֶת הַצְּמָאָה.

לֹא יֵאבָה י"י סְלוֹחַ לָהֶם וְיִהְיֶה לְחַרְפוֹת וְיִקַּח מֵהֶם קַלְלָה לְדוֹר אַחֲרוֹן אִיף הָיוּ לְשִׁמָּה כְּרַגַּע סְפוֹ תִמּוּ מִן בְּלִהוֹת כְּחִלּוֹם מְהִקִּיץ י"י בְּעִיר צִלְמֵם תְּבִזָּה. יִתְחַמֵּץ לְבָבִי בְּרֵאוֹתֵי בְּתִימָה שְׁלוֹם מִפְּחָד וְקִנְיַת קִנְיַתִּי לִי"י וְלְתוֹרָתוֹ וְלְמַצּוֹתָיו וְכָל הַתְּנַאֲפִים וְאֲמוֹרָאִים יִלְיָצוּ טוֹב בְּעַדְנֵנוּ אֲשֶׁר נִזְכָּה בְּמַהֲרָה לְרֵאוֹת נְקֻמוֹתֵבָהֶם וּבְכָל הַנְּלוֹיִם אֲלֵיהֶם לְרַעַה אֶל תּוֹפֵעַ עֲלֵיהֶם נְהוּרָא וְכִהְמָס דּוֹנֵג מְפָנִי אֲשֶׁ יֵאבְדוּ רְשָׁעִים מְפָנִי אֱלֹקִים וְצַדִּיקִים יִשְׁמְחוּ יַעֲלִצוּ לְפָנֵי אֱלֹקִים וְיִשְׁיִשׁוּ בְּשִׂמְחָה וְכָל מִי שֶׁרוּצָה לְהַכְנִיֵם צְנוּאָרוֹ בְּעוֹל הַתּוֹרָה וּמַצּוֹה וְעַבּוּדַת אָמֶת לֹא יֵאָמֵן בְּשׂוֹא נְתַעָּה כְּמֵלֵא נִימָא וְהַרְחַק יִרְחִיק א"ע מֵהֶם וּמְסַפְרֵיהֶם סְפָרֵי הַמִּינִים אֲפִילוֹ בְּדַבֵּר שְׂאִינוּ נּוֹגַע לְעַנְיָיִן הַדָּת וּמִתְלֵא אֲמָרִין לְצַרְעָה לֹא מְדוֹבְשָׁה וְלֹא מְעַקְצָה וְלֹא יֵהִי לָהֶם שֵׁם וְשִׂאֲרִית בְּבִנֵי יַעֲקֹב וְאֲסוּרִין בְּמִשְׁהוּ וּכְבָר הַזֶּהִיר הַמְּלָךְ הַחֲכָם אֶל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָה.

וחלילה להתערב עם האנשים האלה הפוקרים. במאכל ומשקה וחייתו פי ראיתי רובם ככולם פוקרים גמורים פתם פת כותי ומאכלם בשר חזיר יעל בנותיהם הוא אומר ארור שוכב וכו' פי בניהם ובנותיהם בחזקת בני הנדה ובאפשר מדביקין מטותיהם זה לזה פי ראיתי שיהם חשודים על כל התורה וחלק משמן חכם ואחריתם מרה פלענה ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיה לא תפצנו הן הטה הי' בעוכרנו בגלות המר הלז הג"ה (ותדע אשר הטה אינם נכנסים עמנו בגדר הערבות פיון שאינם מאמינים בתורה ומצוותי הטה פגזים גמורים) וב"ב יסיר הש"י בדילינו ויקרא אותנו לעיר הצדק קרי' נאמנה ותדע בכלל הדעת הרע הזה הוא לימוד לשון נכריות הנהוג בעוה"ר אצל פת הרשעים האלו זה פורה ראש ולענה הנה תראה ***(הג"ה שמעתי מגדול אחד שיש בידו קבלה פשיש בבית איזה ספר מספרי המינים הללו אסור לספר ד"ת פי היא פ"ז ממש וע"ז היא כמו צואה צא תאחר לו ומסתבר' הוא וכתות הרשעים האלה מחברים בזמנינו כמה וכמה ספרים ובאים בחלקלקות לשונם להסית המון העם להפר התורה והמון עם אינם יודעים הדבר ובראותם הספרים ביופי הפתיכה וקשירה לוקחים הספרים הטהם ולומדים בהם לעתות הפנאי ונלפדים ברשת זו טמנו להם ויש ת"י כמה וכמה ספרים מספרי העפז"ם פגון חיבור פעדא"ן וכיוצא ומתפארים בהם ביותר שמדבר (הפעדא"ן) מהשארת הנפש מי האמין לשמועתינו ונאנחנו עם י"י אלה אשר קבלנו תורתו ית"ש נלמוד דעת השארת נפש מגוי אמגושי ודבר אחד מדברי חכמינו באיזה ספר קטן שחיברו יספיק ביותר מכל דברי המון עריצים הרשעי' אף הוא אשר ערב להם לחם שקר ע"כ בילדי נכרים ישפיקו ע"כ אני אומר מהראוי לחכמי הדור ללמוד להמון עם ולגזור עליהם לבל יקנו ספרים חדשים מקרוב באו רק ספרים המפורסמים מקדמונים ועל ספרים חדשים ישאלו את פי מבין בחכמת התורה אם הם פשרים לבא בקהל י"י וכתורה יעשו:**) פיתויי הנחש הקדמוני לעה"ד הי' בהכנס בדברים אף פי אמר אלקים לא תאכלו וכו' וכאשר הרבתה האשה להשיב על דבריו אירע מה שאירע מזה הענין למדנו דעת לבל לנגוע בקצה דבריהם ולבל להעלות לשונם וכתבם כמו פינו ודינו ויש בידינו רמזים הרבה בתורה מעניינים הללו נכתבים אצלנו במ"א לא יסתפק בהם רק הנפרד לתאנות והפורק עול.

ועל כל אופןי העניינים האלה בא הרמז במצות לא ימצא חמץ ברשותינו. (ה) המשפיל על דבר בהתבוננו במצוה הלזו יחפש בגנזי לבבו ומעשיו אם יש בידו ח"ו איזה שמץ חמץ משהו הסר יסור מביתו ומרשותו אפילו איזה מנהג ואיזה לשון ואיזה מלבוש הנהוג באנשי שחץ הדוכרים בגאון' ויחקור באנשי ביתו אם יש ח"ו בהם איזה שמץ דבר מזה הרחוק ירחיקם מזה וידריכם במוסר התורה ויקבל ע"ע ועל זרעו להיות מעבדי וי' ועבדי תור' ועבדי ישראל בין והתבונן: (ו) הרמב"ם ז"ל התחיל ספרו ספר המדע יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי' וכו'.

הנה הגם שרצ' מרן הרמב"ם ז"ל לרמז בתחלת ספרו השם הנכבד בר"ת פאשר פתב המפרש עכ"ז יש להתבונן בכוננתו למה פתבועמוד החכמו"ת חכמות מאי בעי הקא הלא פוננת ספרו לבאר דיני התור' ולא חכמות וה"ל לומר ועמוד התור' או ועמוד הדת אף הוא לדעתי דבר גדול משמיענו הרב הגדול הגם שחכמה גדולה הוא להמציא בשכלו מציאות הש"ס במופת וכן שאר עיקרי הדת עכ"ז עמוד ויסוד החכמות לידע באמונ' הקבלה המסור' לנו מפי אבותינו ונביאינו ובאמונת תורתנו המאמינת מציאת הבורא

וחידוש העולם אשר המציא היוצר כל יש מאין כי זה כל איש ישראל להאמין אמונת אומן מבלי חקיר' וחקיר' הפלסופו' הוא בחי' עה"ד טו"ר כרש"ל וזה אסור לאיש הישראלי אשר עמדו רגלי אבותיו על הר סיני וחי שיהא באמת מזרע ישראל (ולא מהערב רב העמלקי והגבעונים) לא יסתפק בעיקרי האמונה כי זה ירוש' לנו מאבותינו מבלי חקיר' רק ירוש' בטבע כמ"ש הש"י על אברהם כי ידעתיו למען וכו' וכמש"ל והנני אומר לה ידיד הקורא אם יפתח חטאים לחקור בתקירות פלסופיות ולבלות הזמן בזה אל תאבה רק סיב ותבלה זמניה בתורת יי ובמצותיו ובהנחות דאפיי ורבא אשר בקו הצלחת הנפש להטותה לתחי' בזה ובפא ואל ישיאף לכה בראותה כמה מהקדמונים אשר הלכו בזה הדרך פגון ר"ם גאון בספרו אמונת ודעות והחסיד בעל חו"ה והרב הגדול בספרו המורה תדע ידידי שגם זה לא עשו רק להשיב תשוב' להאפקורסים שבימיהם וכו' וכמש"ל אבל לא עשו זה להעמיד בלבכם בעצמם אמתיות יסודי הדת כי ביותר היא יתד בל תמוט האמונה לאיש הישראלי בקבל' מהאמונ' פ"י החקיר' וכמה שחק ורגז על החוקרים.

החסיד הקדוש מהר"י יעב"ץ בספרו אור החיים והעיד החסיד הנ"ל אשר ראה בדורו של שמד וכו' כמש"ל והטעם שאמרנו לזה ג"כ פתבנו לעיל עיי"ש ואם תרצ' לרוות צמאונה עוד עיין בהקדמת הרב חס"ל הפליא שם לדבר במשלו הצח עיי"ש ובספר החיים ובספר הרב הגדול בעל גו"א ותדע ידידי אשר רוב האנשים הפוקרים האל' רובם פכולם בזמנינו אשר חשבו לילך בדרך חקירות הפלסופיא הן המה היו במורדי אור התור' ונתפקרו ברוב מצות התורה ובכל דברי חז"ל בני אל תלה בדרך אדם ואל תישא ותתן עמהם ומקירות לבי אני אומר אשר פתם פת כותי ובישולם מרק פיגול' ובשר חזיר ועל בנותיה' הוא אומר וכו' ידידי אל תקרב אל פתח ביתם ותרחק את בניה' בילדותם מצפצופיה' והגיוניה' ותדע כי זה גמר הבירור קרוב לימו' המשיח אשר הש"י הבטיחנו וברותי מכם האנשים המורדים והפושעים בי והמה יהיו לחרפות ולזראון עולם וימותו בט"ו יום ימי אפילה פמבואר בזהר אחרי הדברים והאמת הנ"ל אזי אמרתי הנה הרב הגדול הרמב"ם הגם שהפליא לדבר גם בחכמת הפלסופיא כ"ז עשה לתשובת המיני' ומטעמים שפתבתי לעיל אבל בספרו הלז שהכינו וגם יסדו לדיני התורה הישראליית פתח דבריו יאיר יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי וכו' היינו עיקר החכמ' היא רק לידע בידיעה אמונת אומן ולא צוה בדבריו לחקור ולעמוד על הידיע' רק לידע היינו בקבל' אמיתיות אמונת אומן בלב המאמין והוא חכמ' נפלא שאז תהי' האמונ' מבלי סוף וכמש"ל (ז) ותתבונן עוד אשר רות יי דבר בו במר"ן הרמב"ם ז"ל שכתב יסוד היסודות ועמוד החכמות כי הנה יציבא מלתא גם לפי הקבלה הקדושה בקדושת הספירות אשר ספירת החכמ' מאין תמצא היינו הכתר הנק' אין והנ' חכמה (באדם נק מה שמקבל השכל בעמדו על המחקר ואמונ' נק' למעלה מן החכמ' היינו דבר שלא יעמוד עליו במחקר העיון במושכל החכמ' ויקבלהו בדרך האמונ' הנה דבר כזה כיון שהוא למעלה מן החכמה זה שמו אשר יקראו לו בחי' כת"ר (ע"כ אנחנו אומרים בקדושה פתר יתנו לה וכו' היינו אמונ' למעלה מן החכמה היא בחי' פתר) הנה הופיע רוח"ק על רבינו ונכה לכתוב יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע וכו' היינו שלא לחקור רק לידע בדרך אמונה והוא עמוד לחכמה כי החכמה מאין תמצא: (ח) והנה דהע"ה

צוה לשלם' בנו ואתה שלמה בני דע את אלקי אביה ועבדהו בלב שלם וכו' כי כל לבבות דורש יי וכו' הנה אכ"מ להאריה בדיקדוקים ממוצא דבר תשפיל ותדע דהנה באמרינו תיבת אלקינו יובן למשפיל היינו אלקים אשר השגנו בעצמינו בשפלינו אשר הוא אלקים ואלקי אבותינו הוא השגת אלקותו מדרה קבל' מאבותינו הנה אמר דוד ואתה שלם' בני הגם שאתה שלם' מלא וגדוש מןשלם בכל מיני חכמות עכ"ז דע את אלקי אביה היינו רק השגת אלקותו מדרה הקבלה באמונה שלימה ועבדהו בלב שלם פי בתקיר' אין זה עבוד' בלב שלם פאשר רמזנו שצריה להטות העיון המחשב' בתקיר' לטוב ולהפכו א"כ בשעת העיון עכ"פ אין זה לב שלם הפן הענין והתבונן אמרו פי כל לבבות דורש יי וינועם לה אם יש לה לב משפיל ידידי תנשק את עפר רגלי החכמים מקבלי האמת ומצליח את דרכיה והש"י יאיר עיניה בתורתו ועבודתו והמטים עקלקלותם יוליכם יי את פועלי האנון ושלום על ישראל: (ט) עפ"י הדברים האלה הנני אומר ברמז המצנה.

א חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנא' מדברי סופרים רמזו מי שלמד איזה ענין מספריהם הגם שבעזה"י לא נתפעל או מי שלמד לשונם ונסוג אחר וקיבל עול תור' ועבודה זה מיקרי שעבר עליו הפסח היינו שעבר עליו רוח טהר' באמונת אמן התיך' אשר הוא רמז הפסח שבז' דוקא הותר לדבר (פסח הוא פ"ה ס"ח כמ"ש האריז"ל) ודברת בם פתיב ולא בדברים בטלים הנה יאסור לעצמו בהנא' כל אותה החכמה שקדמה מהחכמות החיצוניות ולא יעשה אותה אפילו קרדום לחתוף בה להמציא פרנסתו.

ב חמץ שעבר עליו הפסח ע"י תערוכות בהיתר מותר היינו כמ"ש הרחב"ם שלקח אותן החכמו' לרקחו' ולטבחו' ולאנפו' להראות יופי בת המלך היינו שהשתמ' בהן בדבר הצריה אל התור' להבין דברי תור' אשר כל החכמות משמשים אלי' ועובדין עבודתה.

ג חמץ של הקדש אינו עובר עליו הנה הוא רמז לדברי הקדושים אשר בארץ פגון חקירות בעל חו"ה בענייני האמונ' וחקירת הגאון ר"ס באמונות ודעות פי היתה פנונתם לש"ש ובנדאי דבריהם לא יסבנו נפש ודבר שנצטערו בו אותן הצדיקים לא יפשו בהם התמימים (הגם שדעתי בזה מי שחננו הש"י בחכמת האמת א"צ לזה פלל ובפרט בדורותינו וגם חי שאין לו ידיע' בחכמת האמת דעתי לאסור להמון עם בדורותינו העיון בחקירת האמונ' להיות הרשעים הפוקרים עתקו גם גברו חיל הנה יש התגברות חלק הרע מעה"ד טו"ר בעולם בעוה"ר ונתקיר' בעצמ' היא בחי' עה"ד עכ"ז פינון שהקדישים הללו עשו לש"ש כמס"ל און לחוש כ"כ להפסד בעסוק האדם בדבריהם זה מה שנ"ל).

ד חמץ של עפ"ם אינו עובר עליו היינו אם יצטרף לעסוק בתקיר' לעפ"ם אפיקורס לפי שעה אינו עובר עליו ומותר לדבר בתקיר' להטות הדעת בשני הצדדים בכדי להעמיד האמת על מכונו ודי בזה: יו מל"ת יב שלא לאכול תערוכת חמץ בפסח חלק המעשה (א) מצנה י"ב ** (הג"ה י"ב שבטי ישורון נגד י"ב גבולי אלכסון בלי שום תערוכות חמץ פי יעקב מטתו שלימה: **) מל"ת שלא לאכול תערוכת חמץ בפסח פמנ' הזא' ממנין תרני"ג לדעת הרמב"ם וסייעתו אבל לדעת הרמב"ן וסייעתו אין איסוראכילת תערוכת חמץ ממנין תרני"ג רק נכלל במצנה י"ט שביבאר להלן א"ה ומוקים פסוק זה בנתחמץ מחמת דבר אחר וגם זה לא מנה ללאו בפ"ע להיו' נחשב ממנין תרני"ג רק נכלל ג"כ בלאו דאכילת חמץ אבל כ"ע מודי' דאיסור אכילת תערוכות חמץ הוא מדאורייתא: (ב)

איסור אכילת תערוכת חמץ הוא בין נתערב במינו או שלא במינו: (ג) אם יש בתערוכת פזית חמץ בכדי אכילת פֶרֶס לוקה ואין בו פרת ואם אין בו פזית בכדי אכילת פֶרֶס מפין אותו מכת מרדות (מדבריהם): (ד) חז"ל אָסְרוּ תערוכת חמץ במשהו ולא אָסְרוּ במשהו רק אם נתערב בפסח אָבֵל אם נתערב קודם הפסח אָפִילוּ בע"פ משפּט איסורו ואילף אם אין החמץ בעין בתוכו בפסח בטל בס' פּמוּ שָׁאֵר איסורין אָבֵל אם החמץ בעין בתוכו בפסח אוסר בפסח במשהו ואָסְרוּ במשהו אפי' בהנא' גם פל הכלים שנתבשל בהם תערוכת משהו חמץ אָסְרוּ אָבֵל א"צ הגעל' ושבי'ר' רק מותר להצניעם ולהשתמש בהם לאחר הפסח: חלק הדיבור (א) הוא כמ"ש לעינין בכל פֶרֶטִי דינים פפי רוחב שכלו ויחדש דינים להלכה כ"א פפי רוחב שכלו וכמ"ש פמה פעמים: (ב) אם עבר והשקה תערוכת חמץ משהו עד לאחר הפסח חותר: (ג) אם נתערב תערוכת חמץ במשהו בחול ביום אחרון של פסח שהוא מדרבנן מותר להשהותו לכתחילה עד הלילה ולאכלו: (ד) וכל דבר שאדם עושה מצד החומרא יותר משורת הדין מהראוי שלא להחזיק בחומרא' זהו ביו' אחרון של פסח דכיון שנוהג החומרא זהו גם ביום אחרון א"כ מחזיק הדבר לחמץ גמור ולא ניחא להו למרייהו (דישראל) דלימרו הכי: חלק המחשבה (א) בנדאי צריף לכוין במניעה לקיים אזהרת בוראו (להרמב"ם יכוין לקיים ל"ת ממנין תרי"ג כל מחמצת לא תאכלו ולרמב"ן נכלל סתם בלאו דלא יאכל חמץ) וכבר נאמר ונשנה האיף מיקרי קיום לל"ת דרשהו משם: (ב) טעם המצנה לפי מ"ש רמז החמץ לעיל הו לענין הגאות הו לענין עה"ד טו"ר שנגלל בזה פל העניינים שבעולם לטוב ולהפכו והמצ"ה הוא דבר פשוט פאשר עשאו העושה (פמו שהאלקים פשה את האדם ישר) הנה פאשר תתבונן בהדברים הדק היטב בקל יוכל המשפיל להתבונן טעם במצנה הזאת והוא שהזהירה התורה אפילו מתערוכת חמץ היינו לרמז אפילו יפשה האדם פל ענייניו לש"ש אָבֵל ישתף ח"ו ש"ש ודבר אחר היינו שיעלה בדתו בעת התורה והמצות שעושה ג"כ בעבור השבח וכבוד או בעבור ממון וכיוצא יהי' מה שיהי' (ואינו מייחד המעשה לשמו ית' דייקא) הנה הוא שיתוף הנסתר עובד בשיתוף וזה בכלל האיסור בין במחשבה בין בדיבור בין במעשה בלתי לי"י לבדו עיין נא בחו"ה שער יחוד המעשה ענין עבודה בשיתוף אָשֵׁר הוא גורע עניינו יותר מהעובד הצלמים ח"ו.

א' כי עובד הצלמים בזמן שאין חזון הנבואה אינו מוזהר ע"י נביא שיכיר אצלו הפסד מעשהו אָבֵל החונף העובד בשיתוף הנסתר למען שבח וכבוד וכיוצא הנה הוא קיבל התורה וכבר הוזהר אנכי י"י אלקיף לא יהי' לך אלקים אחרים והנה הוא עובד דבר אחר היינו לאדם או לממון או לתאן'.

ב' כי העובד הצלמי עובד עץ ואבן וכסף וזהב והדבר הנעבד לא המרה את האלקים משא"כ העובד בשיתוף הנסתר הנה הוא עובד לפעמים לאדם אָשֵׁר אותו האדם בנדאי המרה את בוראו א אדםאין צדיק בארץ וכו'.

ג' כי עובד הצלמים עובד דבר אחד בלבד משא"כ החונף העובד בשיתוף אין תכלית לנעבדיו. ד' כי העובד הצלמים אין עניינו נסתר מבני אדם פל העולם יודעין שאינו עובד את הש"י משא"כ העובד בחונף בני אדם סוברים שהוא עובד את הש"י ובוטחים בו ומכבדים אותו בעבור עבודתו הנה תראה שעבודה פזו מעורבת היא ע"ז ממש וגרוע

יותר ח"ו: (ג) המשפיל פאָשר ישׁים זאת אַל לבו בַּהֲתַבּוֹנָנוּ בַּמִּצְוָה הַזֹּאת יִירָא וַיִּפְחַד מִפְּנֵי פַחַד י"י וּמִהַדָּר גָּאוֹנוֹ אֲשֶׁר מִמְּכּוֹן שִׁבְתּוֹ הַשְּׁגִיחַ אֶל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַיִּנְצָר יַחַד לָבֶם הַמְּבִינִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם אֲפִילוֹ בַּמַּעֲשֵׂה הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת אִם הֵם עֲשׂוּיִים לְשִׁמוֹ ית' לַעֲבֹדוֹ בְּלֵב שְׁלֵם אוֹ אִם מְכוּוֹן בַּעֲבוּדָתוֹ בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת לְשֵׁם דְּבַר אַחַר וְאֲפֹשֶׁר וַיְכוּל לְהִיּוֹת ח"ו שְׁבִצִיצִית וּתְפִלִּין עֶבֶד ע"ז אוֹי לָנוּ מִיּוֹם הַתּוֹכָחָה הַמְּשֻׁפָּל פֶּאָשֶׁר יִתְבּוֹנֵן בְּזֶה יָשׁוּב אֶל י"י עַל הָעֵבֶר וַיִּקְבֵּל ע"פ עַל הַעֲתִיד לִיִּחַד הַמַּעֲשֵׂה לְשִׁמוֹ ית' בְּלִתִּי לִי"י לְבַדּוֹ: (ד) קִבְּלִתִּי מִרְבוּתִי שֶׁלְדָבָר הַזֶּה מְהֵי מְסִירַת מוֹדְעָה קוֹדֶם הָעֶבֶד אֲפִילוֹ בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ יֵאמֶר לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ רַב־שׁ"ע גְּלוּי וַיְדוּעַ לִפְנֵיהֶּ שְׂרָצוֹנִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנָה דִּיִּיקָא וּבְאֲפֹשֶׁר בְּאִמְצַע הָעֶבֶדוּתָהּ יִפְתְּנִי יִצְרִי הָרַע וַיִּפּוֹל בְּמַחְשַׁבְתִּי אֵיזָה מַחְשָׁבָה אַחֲרַת לַעֲבֹד הָעֶבֶדוּתָהּ בְּאֵיזָה פְּנִי'.

הַנְּגִי מְבַטֵּל אוֹתָהּ הַמַּחְשָׁבָה וְהַרְהוּר וְרַעוּתָא דְלָבָא כִּי רְצוֹנִי בְּאִמְתָּ עֲצוּר בְּעֲצָמוֹתֵי וְדְבוּק בְּמַחְשַׁבְתִּי לַעֲבֹד עֶבֶדוּתָהּ שְׁלִימָ' בְּלִתִּי לִי"י לְבַדּוֹ: (ה) תְּתַבּוֹנֵן לְפִי הַטַּעַם שֶׁכִּתְּבֵנוּ בַּמִּצְוָה הַזֹּאת מִל"ת לִיזְהָר מִתְעַרְוֶת חֲמִץ הֵן אִמְתָּ שְׁנִצְטוּיֵנוּ בַּמִּצְוָה הַזֹּאת בְּפֶת צִאתָנוּ מֵאָרֶץ מִצְרַיִם מֵיִצְרָא יָם וְהוּא פֶת קִבְּלַת מַלְכוּתוֹ וְאֲדוֹנּוֹתוֹ וְאִזּוֹ הוֹפִיעֵנוּ כִּי לוֹ לְבַדּוֹ יֵאֵת הָעֶבֶדוּתָהּ מְעַבְדִּיו פֶּאָשֶׁר אָמַר בַּתּוֹרָה כִּי לִי ב"י עֲבָדִים עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֲמ"צ ע"כ חֲלִילָה לְשַׁתֵּף דְּבַר אַחַר בַּעֲבוּדָתוֹ ית"ש וְהִנֵּה נִצְטוּיֵנוּ בַּמִּצְוָה הַמַּעֲשִׂיּוֹת הַזֹּאת בְּעַת הַיִּצִיאָ' אֲבָל רְמֵז הַמִּצְוָה נוֹהֵג בְּכָל עֵת וּבְכ"מ וּבְכ"ז: (ו) הִנֵּה חֲכָמִים הִגִּידוּ וְאָסְרוּ תְעַרְוּבוֹת אֲפִילוֹ מִשְׁהוֹ (יְכוּוֹן לְקַיִּים לֹא תִסּוּר וְכו') הַמְּשֻׁפָּל עַל דְּבַר בְּדִבְרֵינוּ הַנֶּ"ל יְבִין אֲשֶׁר חֲכָמָתָם עֲמָדָה לָהֶם לְאַסּוֹר תְעַרְבוֹ' אֲפִילוֹ בְּמִשְׁהוֹ וְדַעַת לְנִבּוֹן נִקְל: מִל"ת יג שְׁלֵא לְהֵאֲכִיל בָּשָׂר הַפֶּסַח לְמוֹמֵר וּמִל"ת יד שְׁלֵא לְהֵאֲכִילוֹ לְגַר תּוֹשֵׁב: חֶלֶק הַמַּעֲשֵׂה (א) מִצְוָה י"ג ** (הִנֵּה מִצְוָה י"ג אֲסוּר לְהֵאֲכִיל לְמוֹמֵר עַל שְׁבִגְד בַּה' אַח"ד:) ** מִל"ת שְׁלֵא לְהֵאֲכִיל בָּשָׂר הַפֶּסַח לְיִשְׂרָאֵל מוֹמֵר לַע"ז.

וּמִצְוָה י"ד ** (הִנֵּה י"ד דְּרַגִּין אֲשֶׁר יֵשׁ לְשֵׁם מַגַּע עֲפו"ם הֵינּוּ עֲשׂוֹר סְפִירוֹת דַּעֲשִׂי' וְד' אַחֲרוֹנוֹת דִּיצִירָה וְעֵבֶר ה' לְנִגּוֹן אֶת מִצְרַיִם וְכו' וּפְסַח י"י עַל הַפֶּתַח הַרִי זֶה נִגּוֹן לְמִצְרַיִם וְרַפּוּא לְיִשְׂרָאֵל כִּי הִגִּילוּי שְׁכִינָה הִיא מֵהָאֲרַת יוֹבֵל הָעֲלִיוֹן (גְּאוּלָּה לְחִירוֹת) וְשֵׁם אֵין מַגַּע עֲפו"ם.

וּלְזַכֵּר זֶה נִצְטוּיֵנוּ בְּבָשָׂר הַפֶּסַח שְׁלֵא יוֹצִיא חוּץ לְחִבּוּרָה מְקוֹם הַחִיבּוּר תְּרִין רִיעֵין דְּלֵא מִתְּפָרְשִׁין שֵׁם י"ה. (שְׁיִיָּה לְמִצְוָה ט"ו דוּק הֵיטַב:) ** שְׁלֵא לְהֵאֲכִילוֹ וְלַעֲכּוּ"ם וּלְגַר תּוֹשֵׁב הַלְּאֲוִן הִלְלוּ הֵם עַל הַמַּאֲכִיל שְׁעוֹבֵר בְּלֵאוֹ אִם מַאֲכִילָם.

דְּאִיָּה אֲפֹשֶׁר שְׁיִהִיו הַלְּאֲוִן הַלְּלוּעַל הָאֲנָכֵל וְהַרִי אֵינָם בְּנֵי מִצְוֹת: (ב) אֵין לוֹקִין עַל לֵאוֹ זֶה חֲלָקוֹת רַק מִפְּתַח מְרָדוֹת. (ג) גַּר תּוֹשֵׁב הֵינּוּ שְׁקִיבֵל עָלֵינוּ ז' מִצְוֹת וְאֵינוּ עוֹבְרֵ ע"ז: (ד) נ"ל בְּאֲפֹשֶׁר דְּאֲסִיר לְהֵאֲכִיל דְּוִקָא לְמוֹמֵר הֵינּוּ שְׁעֵבֶד ע"ז ג"פ אֲבָל לֹא בְּעֵבֶד פַּעַם אַחַת דְּרַף מְקַרְהָ וְאֲפֹשֶׁר בַּע"ז אֲפִילוֹ בְּפַעַם אַחַת נַעֲשֵׂה מוֹמֵר וְצָרִיף עֵיוֹן.

חֶלֶק הַדִּיבּוּר (א) רְאוּי לַעֲסוֹק בְּמִשְׁפָּטֵי הַמִּצְוֹת לְחַדֵּשׁ חִידוּשֵׁי הַלְּכוּת בָּהֶם כ"א כְּפִי שְׁכָלוֹ וּבְפֶרֶט בּוֹזֵה"ז שְׁאֵינֵן נְהוּגוֹת בְּמַעֲשֵׂה הַדִּיבּוּר וְהַעֵיוֹן יַעֲמוֹד בְּמְקוֹם הַמַּעֲשֵׂה וְכִמוֹ שְׁמִבּוֹאֵר בְּדִבְרֵינוּ כְּמָה פְּעָמִים וְנִשְׁלָמָה פְּרִים שְׁפִתְנוּ.

(ב) פְּכָר קָדָם לָנוּ אֲשֶׁר כָּלָל הוּא בְּיַדְנוּ מוֹסֵר וּמְלִשִׁין דִּינוֹ כְּמוֹסֵר וְכֵן הָאֶפִיקוֹרְס (עמ"ש בְּמִצְוֹת מִילָה) וְהִנֵּה לְפִי מ"ש הַפּוֹסְקִים שֶׁלֹּא יֵאמַר יוֹ"ר אַחֵר פ' הַחֲטָאת דִּילְמָא אִינוּ מְחַוְיִיב וְהִנֵּה כְּמִקְרִיב חוֹלִין בְּעֵזְרָה וְכֵן לֹא יֵאמַר הַקְרָבָנוֹת שֶׁל יְחִיד בְּשַׁבַּת דְּקָרְבָנוֹת יְחִיד אֵינּוּ קָרְבִים בְּשַׁבַּת.

מִכָּל אֵלֶּה הַדְּבָרִים נִשְׁמַע דְּהֶאֱמִירָה פ' הַקְרָבָנוֹת הִיא פְּקָרְבָן מִמֶּשׁ א"כ גַּם בְּנִידוֹן זֶה נ"מ ג"כ לְדִיּוֹן דְּהֶאֱמִירָה פ' הַפֶּסַח הוּא כְּמוֹ פֶּסַח מִמֶּשׁ יִזְהַר כָּל אָדָם יִרְאֵה שְׁמִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה גִרְמָא בְּדָבָר לּוֹמֵר עִם מוֹסֵר וְאֶפִיקוֹרְס סֵדֵר קָרְבָן פֶּסַח הַנְּהוּג לּוֹמֵר בַּע"פ וְלֹא יוֹשִׁיט לוֹ הַסֵּפֶר לּוֹמֵר בּוֹ הַסֵּדֶר.

אִי שְׁבָתִי וְרֵאִיתִי דְלֶאֱמִירַת סֵדֵר הַזְבִּיחָה וְהַהֲקָרְבָה לֹא אֵיכַפֵּת לָן אֲבָל לֶאֱמִירַת סֵדֵר אֲכִילָה בְּלִילָה (כמ"ש בס' מִצִּית הַשֶּׁם וּכְמוֹ שְׁסֻדְרָתִי לְעִיל) לֹא יֵאמְרוּנוּ עִם הַמוֹסֵר וְהָאֶפִיקוֹרְס (הַשְּׂכִיחִים בַּזֶּה"ז וְאִינוֹן קִיּוּמִין כְּלִי חֶמֶס עַל יִשְׂרָאֵל וְרַבִּים מֵהֶם מִתְחַסְּדִים) וְלֹא יוֹשִׁיט לוֹ הַסֵּפֶר וְלֹא יִצְוּהוּ לּוֹמֵר הַסֵּדֶר דְּהִנֵּה כְּמֵאֲכִיל מִן הַפֶּסַח לּוֹמֵר וּמִסְתַּבֵּר הוּא: (ג) מֵעֵין זֶה יֵשׁ לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לְהֵאֲכִילוֹ עַל יַדְנוּ אֶפִיקוֹמֵן שֶׁהוּא זָכָר לְפֶסַח הַנְּאָכָל עַל הַשְּׁוֹבֵעַ: (ד) אֶפְשָׁר מְדַרְבְּנָן יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּאֲכִילַת הַפֶּסַח שֶׁלֹּא לְהֵאֲכִילוֹ לְמִי שְׁאָמְרוּ רַז"ל שֶׁהוּא כְּאֵלוֹ עַע"ז כְּגוֹן כָּל הַפּוֹעֵס כְּאֵלוֹ עַע"ז וּבִיּוֹתֵר כָּל הַמְשַׁבֵּר כְּלִי בְחֻמָּתוֹ יִהְיֶה בְּעֵינֵיהֶּ כְּאֵלוֹ עַע"ז וְכֵן כָּל הַמְחַלִּיף וּמְשַׁנֵּה בְּדִיבּוּרוֹ וּמַעֲיֵד עֲדוֹת שְׁקָר דְּזֶה לְמַדּוֹ בַּג"ש וְג"ש הוּא דְאוֹרֵייתָא (אֶפְשָׁר לּוֹמֵר דְלְמַדּוֹ הַג"ש דְּרַף אֶסְמִכְתָּא אֲבָל עכ"פ מְדַרְבְּנָן מִיָּהּ אֵיתָא וְצ"ע אִם יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּזֶה בְּאֲכִילַת הַפֶּסַח וְכֵן בַּזֶּה"ז בְּנִידוֹן זֶה שְׁפָתֵבְתִי לְעִיל): חֶלֶק הַמְחַשְׁבָה (א) וְדַאי הִי צְרִיף לְכַוֵּן בְּמִנְיַעָה זֹאת לִיִּזְהַר מִזֶּה מַחְמַת גְּזִירַת הַיּוֹצֵר וְכַעַת בְּאֶמִירָה וּבְלִימוּד וּיְכוּוִן וְיֵאמַר שְׁפִיבְנָה בִּיהֵמ"ק יִהְיֶה זֶהִיר בְּלֵאֲוִיָן הִלְלוּ בְּעִבּוֹר גְּזִירַת הַיּוֹצֵר: (ב) טַעְמֵי הַמִּצְוֹת הִלְלוּ דַעַת לְנַבּוֹן נִקְל בְּזוֹכְרָה אֵת אֲשֶׁר כְּתִבּוֹנוּ בְּטַעַם מִצְוֹת אֲכִילַת הַפֶּסַח לְהוֹרוֹת כִּי אֲנַחְנוּ לְמַעְלָה מִן הַטַּבַּע שֶׁל הַמַּזְלוֹת וְגַם כָּל הָעֲנִינִים הַנְּהוּגִים בְּטַבַּע כְּגוֹן צוֹרֵף אֲכִילָה וְשִׁתִּי וְכִיּוֹצֵא הוּא לְמַעְלָה מִן הַטַּבַּע אֲזִי הָאָדָם הִרְאוּי לְאֲכִילַת הַפֶּסַח הִינּוּ שְׁעֲנִינֵינוּ וְהוּגִים לְמַעְלָה מִן הַטַּבַּע גַּם בְּעֶסֶק הַטַּבְּעִים שְׁפּוֹסֵק לֹא יִחְסֹר לוֹ הַמַּזְג רַק הַטַּבַּע מְשׁוֹעֲבֵדַת לְצָרְכֵינוּ וְלְהִנְאָתֵינוּ בְּהִיוֹתֵנוּ מִתְנַהֲגִים עַפ"י הַתּוֹרָה הִנֵּה כְּאֲשֶׁר אֶחָד חַב"י יְנוּד רָגְלוֹ ח"ו מֵאֲמוּנַת אֱלֹקֵי עוֹלָם הִנֵּה הוּא נִתֵּן לְמִקְרִי הַטַּבַּע אִין לוֹ מְבוֹא לְאֲכֹל הַפֶּסַח (וְהִנֵּה הוּא כְּבָר בְּזוֹ לְדָבָר כִּינּוּן שֶׁהוּא פּוֹקֵר וְלֹא שְׂיִיכַת הַצִּיּוּי בּוֹ אֲבָל הַצִּיּוּי עָלֵינוּ שֶׁלֹּא לְהֵאֲכִילוֹ) מַכּוּש"כ עַפ"ו"ם גְּמוּר כִּי לֹא עֲשֵׂה כֵן לְכָל גּוֹי וְהִנֵּה שְׁמִץ ע"ז יִשְׁנוּ ח"ו בְּכָל עֲבִירָה כִּי נוֹטָה א"ע אֶל הַקְּלִיפָה אֱלֹקִים אַחֲרֵים וּבְכַרְט הַפּוֹעֵס וְהַמְשַׁנֵּה בְּדִיבּוּרוֹ וּבְכַרְט הַשׁוֹבֵר כְּלִי בְחֻמָּתוֹ כַּמ"ש בְּחֶלֶק הַדְּבָר וְכֵן בְּעִבּוּד' בְּשִׁיתוּף הַנְּסֻתָר (שְׁפָתֵבְתִי לְעִיל בְּמִצְוָה י"ב בְּחֶלֶק הַמְחַשְׁבָה) בְּזוֹכְרָה הָעֲנִין הִנֵּה בְּעוֹסְקָה בְּמִצְוָה הַלְזָה תִּשְׁתַּדֵּל לְשׁוּב אֶל י"י עַל כָּל הַנְּ"ל כְּדִי שְׁתַּהַרְיָ רְאוּי לְאֲכִילַת הַפֶּסַח וְאִז יִחְשַׁב לָהּ הָעֶסֶק פְּקָרְבָן עֲצָמוֹ מִשָּׂא"כ כְּשֶׁהָאָדָם ח"ו אִינוּ רְאוּי ע"כ יִשׁוּב אֶל י"י וּיִרְחַמֵּהוּ וְאֶל אֱלֹקֵינוּ כִּי יִרְב' לְסְלוּחַ וּיִקְבַּל ע"ע עַל הָעֲתִיד: מל"ת טו שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא מִבֶּשֶׂר הַפֶּסַח חוּץ לְחִבּוּרָה חֶלֶק הַמַּעֲשֵׂה (א) מִצְוָה ט"ו מל"ת שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא מִבֶּשֶׂר הַפֶּסַח חוּץ לְחִבּוּרָה שְׂיַעוּר הוֹצָאָה לְהַתְחַיֵּיב מִלְּקוֹת הוּא בְּכַוִּיַּת דְּנִקָּא אֲבָל וְדַאי גַּם חֲצִי שְׂיַעוּר אֲסוּר לְהוֹצִיא כְּמוֹ כָּל הָאֲסוּרִין שְׁבִתוּרָה (וְשְׂיַעוּר כְּזִוִּית הוּא לְדִיּוֹן בְּכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּחֲצִי בִּיצַת תְּרַנְגוּלַת): (ב) אִינוּ חַיִּיב מִלְּקוֹת עַד שְׂיַעֲשֵׂה עֲקִירָה בְּמִקּוֹם חִבּוּרָתוֹ וְהִנְחָה חוּץ לְחִבּוּרָה

שצריך עקירה והנחה פהוצאת שבת: (ג) אפילו לא עשה הנחה פינון שהוציא האבר מן האגף ולחויץ נפסל האבר וצריך לשרפו: (ד) אין אדם אחד רשאי לאכול בשתי חבורות: חלק הדיבור (א) ללמוד משפטי המצוה ובפרט שהיא מצוה שאינה נוהגת בזה"ז קיומה הוא בלמדו משפטי המצוה ובחדש בה אינה דין מחודש הפוך בה והפוך בה ותמצא טעם: (ב) זה עשה עקירה וזה הנחה פטורים ממלקות כמו בשבת נ"ל וכן שנים שעשאוה פגון שהוציאו שניהם חתיכה בבת אחת: (ג) הכניסו אחד פגון שפבר הי' מונח בחויץ והכניסו אחד מהן לפנים לאותה חבורה או אפילו לחבורה אחרת ר"ל דפטור דאינו דומה להכנסת שבת דכיון שיצא הבשר חויץ לחבורה נפסל ולא נק' עליו שוב שם פסח: חלק המחשבה (א) הא ודאי שהי' צריך לכנין במניע' זו שמונע א"ע מעשות פן בעבור גזירת היוצר וכן בזה"ז בעוסקו בלימוד המצוה? קבל ע"ע שפמרה' בימינו כאשר נזכ' לעשות הפסח ימנע א"ע מעשות זאת בעבור גזירת היוצר: (ב) טעם למצוה פתב החינוך הוא זכרון לחירות כדרך מלכי הארץ שאינם שולחים מסעודותיהם מנותיהם החוצה להיות כי אין זה חידוש אצלם כי רגילים תמיד במעדי עולם משא"כ דלת עם הארץ פשיכינו בפעם מזמן ומינחד איזה סעודה ישלחו מנותיהם גם לאוהביה' להיות הדבר חידוש אצלם ***(הג"ה ונ"ל דבזה הטעם תמצא טוב טעם למה תיקנו בפורים משלוח מנות איש לרעהו דהנה מש"ה לא תיקנו הלל בפורים דבשלקא ביצ"מ יצאו לחירות לגמרי ושפיר יצדק הללו עבדי י"י ולא עבדי פרעה משא"כ בפורים גם אחר הישוע' אפתי עבדי אחשורוש היו וכמ"ש בגמ' ובזה ינח דביצ"מ נצטוו שלא להוציא הבשר חויץ לחבור' להורות דכבר הם בני מלכים בפ"ע בלי שום שיעבוד ע"כ אין לשלוח המנות החוצ' כדרך המלכים וכמ"ש הרב בעל החינוך משא"כ בפורים לא הי' חירות רק ישוע' ואפתי נשאר עבדי)*** (אחשורוש והפלא השי"ת ניסיו גם בימי עניים ומרודם עם היות שעדיין הי' הסתר פנים עכ"ז הפליא ישועות ולא נתנם פינד אויב לזכר זה ציוו חז"ל אדרבא לשלוח מנות לאין נכון בכדי להורות הפלא הגדול שהי' נס גדול גם בימי עבדות והבן הענין ע"כ הג"ה):** (ג) והרב מהר"ם חאגיז פתב טעם לזכרון החפזון ממצרים כדרך הנחפז לזכרו שאין פנאי לקדש קרואים ולשלוח מתנות מסעודתו למינדעיו ***(הג"ה גם לטעם הזה נמצא טוב טעם לשלוח מנות בפורים להורות דשם הי' נוח מאויביהם כי איש לא עמה בפניהם כ' נפל פחדם על כל העמים והיתה הסעוד' בהשקט שלא בחפזון):** (ד) ואני הקטן אענה גם חלקי זכור הזכור את אשר פתבנו בטעם אכילת הפסח הוא להורו' שכל עסקינו בענייני העולם בטבע הוא ג"כ בהשגח' למעלה מן הטבע והטבע פפור לנו ולהנהגתנו עפ"י התור' ובכל ענייני העולם לא עדיף המרפ' ולא ימעיט המחסי' כי הכל בהשגחה ולא הי' רשות להאדם לעשות שום דבר מענייני העולם בטבע פגון מו"מ וכיוצא זולת שצוה השי"ת בתור' לעסוק בטבע והוא ישפיע בהשגחתו בטבע ענין הטוב והנאות לכל אדם והנה להיות שאין הדבר מפורש בתור' כמה יאכל האדם וכמה ישן וכמה יישן וכמה יעסוק במו"מ וכמה ידבר וכמה יתלבש וכיצד יהי' מנהגו בכל ענייניו והזמן שיאכל ויעסוק במו"מ והזמן שישן להיות שאין העניינים שונים בכל נפש בפלס ומאזני משפט לבל יצא מהגבול המוגבל לאיכות נפשו כל ימי היותו על האדמ' והנה תראה בטבע האכיל' אשר יש לה אדם שיצטרף בהכרח לאכול הרבה

למלאות רעבונו ויש לה אדם שיספיק לו בטבע להשלים חסרון רעבונו חצי ליטרא ירק
והנה אדם שיספיק לו המועט בטבעו וישתדל להרבות במזונו למלאות תאנתו.

הנה בעל תאנה יקרא לו יוצא מהגבול משא"כ הנצרך לרובי מאכל בטבעו הגם שיאכל
יותר מהנזכר לא יקרא לו יוצא מהגבול מזה המשל תקיש ותדון לכל שאר ענייני העולם
מו"מ וכיוצא וקנה פ' קטנ' שכל גופי תור' תלויין בה בכל דרכי דעהו והנה לזאת רבו
הנהגת בני האדם בענייניהם אפילו אותם אשר קרבת אלקים יחפצו אין מנהג של זה
דומה לחבירו בהנהגותיו והנה החונן לאדם דעת והמרחם על בריותיו שולח לנו למחנ'
בארץ בכל דור ודור נשמות פוללות פמה אלפים נשמות אשר יהי הנשמה הפוללות
מורה דרך להנשמות הנקללות עמה להנחותם במעגלי צדק כפי איכות נשמתם בכל
ענייניהם וזה אשר תמצא בכל דור ודור חבורות חבורות אשר קרבת אלקים יחפצו
ירצו לשמוע ולקבל מוסר השכל מפי רבותיהם בכל מקום ומקום והנה הש"י הוא
היודע הוא הנותן חשק בלב האיש הנלכב לקבל תורה מפי רב זה ומפי מור' זה ולא כן
לב האיש האחר כי יותר יישר בעיניו הנהגות הרב האחר ודבריו אבל תדע ידידי שנה
הוא מאמר רז"ל שאמרו שלא מכל האדם זוכה האדם ללמוד כי הנשמה משתוקקת ללמוד
איכות' (והמשפיל פ"ד בכתבי האריז"ל בענין ענפי הנשמות בין הדבר ולז' תמצא
עניינים רבים הפוכים בתלמידי כל רב ורב בהנהגותיהם לא ראי זה כראי זה הגם שפולם
קרבת אלקים יחפצו התהלך במישרים והנה התלמידים המשמשים את רבותיהם כל
צרכם וכל חפצם וכוונתם להגיע ולעמוד על דעת רבותיהם הנה יגיעו לכוונת הנהגותיהם
ונרכיהם לתכלית נקודת המרכז היינו פנימיות הפנוני' הן תלמידי הרב המורה הנה הן
תלמידי הרב האחר כ"א יגיע למחוז חפצו (הגם שהם הפוכים בהנהגותיהם עכ"ז
לתכלית אחד יגיעו) וכל צדיק יאחז דרכו דרך הקודש וגם כל תלמידיו אחריו ימשכו
אבל בשביל זה אין לגרוע מעלת צדיק האחר ותלמידיו המתנהגים באופן אחר בדרכי
עבודתם פי אין שני גביאים מתנבאים בסגנון אחד ואין ב' צדיקים הולכים בהנהגה אחת.

פי כן גזר היוצר ומה רבו מעשיו ית"ש אשר עשה פולם בחכמ' וכ"א יש לו אחיז' בתוך
שמעתי מפי כבוד אדמו"ר הרב הקדוש המגיד מהר"י זצ"ל מקאזניץ פי' מה שאחז"ל
שלעתידי לבא עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכאו"א מרא' באצבעו הנה אלקינו
זה (הנה ידוע לכל מבין שאין הדבר הזה כפשוטו) ואחר הוא זצ"ל דהנה אז יהי תכלית
ההתבוננות הדעת השלם וכ"א יור' דרכו איך הי' האמת אתו באחוז דרכו וכי דרכו הי'
נכון להתכלית ואצבע הוא כינוי לאחיז' פי אחיזת האדם הוא באצבעות וזה יור' אשר
כאו"א מרא' באצבעו היינו דרך אחיזתו לאמר ראה נא אשר אחיזת דרכי הי' בטוב נכון
להתכלית (ובהעמיק עוד אצבע הוא קס"ג שם אהו"ה במילואו והוא שם הדעת גושפנקא
דחתום בי' שמיא וארעא וכל אחד מרא' באצבעו היינו בהדעת שלו איך שתקמתו עמד'
לו פנ"ל ושמעתי בסגנון זה מת"ח אחד) והנה כ"א מהצדיקים ירא' כף באצבעו הגם
שהיו דרכיהם הפכים עכ"ז פולם כאחד טובים ועפי"ז אמרתי שנה הפנוני' שלעתידי הקב"ה
לעשות מחול' (דניקא) להצדיקי רצ"ל כדרך המחול שהוא סביב סביב כמחוג סביב
המרכז הוא הנקוד' הפנימית והנה נקודת המרכז הגם שמנקוד' זו יוצאי' הנקודות סביב
סביב כמחוג' זל"ז וזה לצד אחר עכ"ז פולם יונקים מנקוד' המרכז וכולם שבים
במרוצתם למרכז פי ממנו יצאו ואליו ישובו וז"ש עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים

היינו סביב סביב זה לצד זה ול"ו ואעפ"כ כ"א מרא' באצבעו (פנ"ל) אשר הילוכו בקדש הוא לתכלית הפנימי ואומר לחבירו ר'א נא פי הנה אלקינו זה שהשגתי בדרך והילוכי והי' זה פוננתי לתכלית הנה ויגעתי ומצאתי זה מה שנ"ל) והנה שמעתי מכבוד אדמו"ר הרב הקדוש הישיש מהרא"י שליט"א אבד"ק מעזבוז סגנון זה לפרש הפסיק כי יודע יי' דרך צדיקים ורצ"ל השי"ת מחבר דרכיהם (יודע מלשון נידע אדם לשון חיבור) הגם שזה הולך בדרך זה וזה הולך בדרך אחר עכ"ז השי"ת מחבר דרכיהם אשר נולם פאחד באים למקום אחד לתכלית הפנימי הבן (והבן מה נפסיים ודרך רשפים תאבד הגם שהולכים בדרך אחד בנחד יאבדו דרכם ויתעם פתהו בישיון דרך לעוף השמים ולבהמת הארץ) אחרי כל הדברים והאמת האלו מה טוב ומה נעים לכל ברי' להתנהג במישור כפי אשר הור' להם המור' לצדקה בכל ענייניהם (ובלבד שלא יהי' איזה הנהג' נגוד לתור' ולדברי חז"ל שאז אפילו יהי' המורה חכם פמלאה אלהים לא יאב' לו ולא ישמע אליו פאשר ידובר אי"ה במצוה שאח"ז) ולא יעזבו מנהגיהם בדרך הליכות עולם אבל לא מפני זה יבזו בלבם ובשפתם הנהגת רב אחר וחבורתו פאשר בעוה"ר נתהוו' זה הדבר בדורותינו ודומ' להתחלקות התור' ח"ו לכמה תורות וזה פוסל רבו של זה וזה פוסל וכו' כ"א כדוד חשבו להם פלי שיר ובשביל זה נמשך הדבר בעוה"ר אשר לא רבים יחפמו כי מי שהולך בדרך אחד אשר קיבל מרבו בקל חיש יסור ממנהגו וילך בדרך אחר כי יטהו לכו לשמוע לקול המתנגד לדרך הנה והנה זה לא תעל' בידו כי נשאר ערום מפל וכשוכב בלב ים פדמיון התינוק היונק היום ממיןקת אחת ולמחר מאחרת אשר הוא עלול ח"ו לבא לידי חלאים משיוני המזגי' והנה פאשר תבין הדברים תבין ענין הרמז במצוה שלא יוציא מבשר הפסח (הרומז' לענייני טבעי העולם והנהגתו הנתונים במזל להנאת האדם עפ"י דרכי עבודתו ית"ש) מחבורה לחבורה רק יעמוד במנהגיו ודרכי עבודתו ומנהגיו בעניינים העולמיים בחבורתו הגם שמצוה לשמוע קול דברי אלקים מכל מלמד להשפיל למען דעת את י"י עכ"ז יאחז צדיק דרכו והילוכו בקדוש' כפי הרגלו מפי מורהו לש"ש ויהי' לו פיתד תקוע במקום נאמן שזה הוא דרכי עבודתו כפי שורש נשמתו הבן הדברים על מתכונתם וינעמו לנפש' כי אל בעלי השכל אשים דברתי וג"כ הרמז שלא יוציא מחבורה לחבור' שלא יוציא מפיו מילין לדבר חל הנהגת חבורה אחרת רק יור' לנפשו שזה דרך אחר לעבודתו ית"ש כפי שורש נשמתו ומני ומינ' יתקלס עילאהומדי דברי בזה.

תדע את אשר תראה בדורותינו בעוה"ר הגיע הדבר להתחלקות הדעות זה פוסל רבו וכו' הוא מחמת התלמידים שלא שמשו כל צרכם להבין ענין מנהג רבותיהם עד הנקוד' הפנימיות התכליתיות כי אילו באו אל המרכז הנקוד' הפנימיות הנה אז היו רואים התאחדות הפל למקום אחד משא"כ פשאנים באים אל הנקודה הנה בקצוות רחוקים המה זה מזה.

לרמז זה יש בפסוק ויראו יושבי קצוות מאותומיה וכו' בין והתבונן: (ה) הפנה בה ונהפוך בה בדברים הנ"ל ותמצא טוב טעם המשפיל פאשר יתבונן בדברים הנ"ל ובפרט בעת עוסקו בלמוד המצוה ורמזי' ישית עצות בנפשו לשוב אל י"י על העבר וכו' ויקבל ע"ע וכו': מל"ת טז שלא לשבור עצם בקרבן פסח חלק המעשה (א) מצוה ט"ז מל"ת שלא לשבור עצם בקרבן פסח.

השובר עצם בפסח הטהור לוק' אפילו השובר אחר השובר חייב אפילו מאה זה אחר זה
***(הג"ה י' רישא דחרבא ו' גופא דחרבא והנ' הוא מצנה י"ו שלא לשבור רישא דחרב'
מן גופא חרב ליי' מלאה דם לנקום נקמת ב"י:)** (ב) השובר עצם שאין עליו פזית
בשר ואין בו מוח אינו לוקה: (ג) דוקא פסח שהי' לו שעת הפנושר ונפסל חייבים עליו
משום שבירת עצם ושללא הי' לו שעת הפנושר אין חייבי' עליו משום שבירת עצם: חלק
הדיבור (א) ללמוד פל משפטי המצנה בש"ס ופוסקים ולחדש הלכות כ"א פפי שכלו
ובפרט שהיא מצנה שאינה נוהגת בזה"ז עיקר קיומה ע"י הלימוד והעסק בה: (ב) פל
קרפן פסח הנפסל מספק אסור לשבור בו עצם שמא הי' לו שעת הפנושר ואם ש בר אינו
לוקה שמא לא הי' לו שעת הפנושר נ"ל והוא פשוט: חלק המחשבה (א) ודאי הי' צריך
לכוון במניעה זו שמונע א"ע בשביל אזהרת התורה שצונו השי"ת וכמו שפבר נתבאר
כמה פעמים וכעת בזה"ז בעוסקו בלימוד המצנה יקבל ע"ע פשיבנה ביהמ"ק במהרה
במינו יתיים ויהי' זהיר במצנה הנ"ל מחמת צווי השי"ת (ב) טעם המצנה פתב הרב בעל
החינוך שהוא ג"כ להורות דרך התירו' שאין מדרף מלכים לשבר העצמות להוציא
מתוך המאכל רק הרעבים התאבים למאכל עושים פה: (ג) והרב מהר"מ חאגיז פתב
שהוא ג"כ זכר לחפזון כי הנחפז אין לו זמן לשבור העצמות להוציא המוח: (ד) ואנחנו
בעניינינו לדרך שפכתתי במצנ' הקודמת נ"ל ג"כ בכאן פנונת הרמז במצנה הזאת הגם
(כי רמז במצנה הקודמת) שיש לילה בעקבי הצאן פנ"ל כפי הדרך הנכון אשר למד אותו
מורהו לצדקה הנה באה האזהרה במצנה הזאת שלא ישבור עצם בפסח עצם הוא גוף
ועיקר הדבר נק' עצם היינו בענייני מנהגים אשר ילמוד מפי רבו לא יתנהג רק בדבר
שאינו מתנגד לעצם היינו הדברים שאינם ניגוד לאיזה מצנה ולאיזה דבר מדברי חז"ל
משא"כ פשיש במנהגיו איזה ניגוד (לתורה שפכתב ושבע"פ או אפי' לאזהר'
קטנהשדברי חז"ל שפל זה הוא עצם תורתינו) לא יאבה ולא ישמע להתנהג במנהג הנה
(הגם שרואה מנהג הנה אצל הרב) אפילו אם יעמיד לו הרב החמה באמצע השמים
ויבקיע לפניו את הים (וכבר דברנו מזה במ"א באריכות) הגם שצריך לדון את הרב לכף
זכות בענין שהוא באמור בלבו אפשר אינו מבין ענייניו ואפשר הרב עושה משום עת
לעשות ליי' (כי חלילה להרהר אחר רבו פחוט השערה) וכו' וכיצא אכל התלמיד
בעצמו הרוצה להתלמד לא יאבה להתנהג בשום אופן במנהג העווקר איזה הלכה דברי
תוה"ק פגון לבטל עונת ק"ש ועונת תפלה בזמנים שקבעו חז"ל הגם שיפתוה פחה אנשים
מתחכמים לדעת' באומרם שמן הצורך להתמין עד ירגישו יפעת שפעת מוחין דגדלות
תדע ידידי שזה עצת היצר הגע בעצמה אם יעלה בדעת האדם שלא לאכול מצה בפסח
רק ימתין עד סג השבועות שאז יהי' לו מוחין דגדלות מאור פני מלה כי תיעול פלה
לחופה.

הירצה י"י אלקי ישראל בעבוד' זו נאמן הוא בעל מלאכתינו אשר פשה לנו את הנפש
ונתן לנו את תורתו אשר היא בעצם למעל' מן הזמן ונתנה לנו תחת הזמן להורות כי
לכל יש זמן ועת לכל חפץ תחת השמים והמתחכמים הפך חוק התור' וכיצא בדברים
אתרים אם רוא' התלמיד שהרב עוש' דבר שהוא מנגד לתור' לא יאב' ולא ישמע ואת
הרב ידון לכף זכות הפן הדבר והיו הדברים האל' על לבבך קשרם על לבך ענדם על
גרגרותיך כי רבים שגו בזה וסמכו עצמם על קנה רצוץ עיין נא בדברי הרמב"ם בענייני

הנביאים ותראה שדברי בנויים על יסוד ועיקרי התור' מול זה בא הרמז בענין הפסח (שפתבנו רמיתו לעיל) עצם לא תשפרו בו רצ"ל הגם שצויתיה שלא להוציא מחבור' לחבור' רק תפמוד במנהג חבורתה פפי אשר יורוה מוריה עכ"ז.

ועצם לא תשפרו בו. היינו עצם ועיקר דיני התור' המונפרי בכתב ובע"פ בין והתבונן.

פי בכאן קצתתי ובמ"א הארכתי ** (הג"ה וזה לדעתי הנאמר בנתינת התור' בחדש השלישי לצאת ב"י מאמ"צ ביום הזה באו מדבר סיני הנה מהראוי הי' ליכתב באחד לחדש השלישי לצאת ב"י מאמ"צ באו וכו' מהו הנרצ' ביום הזה הוא להורות לידיע ולהודיע ולהודיע הגם שהתור' היא בעצם למעל' מן הזמן נתנה השי"ת תחת הזמן להורות שכל מצותי' נהוגות דוקא בזמן הראוי ע"כ נתינת' הו' דייקא בזמן הזה ולא בזמן אחר ע"כ זה יורינו יוצר בראשית ביום הזה דייקא' באו מדבר סיני ולא בזמן אחר.

וכן תתבונן ויהי ביום השלישי בהיות הפוקר להורות דייקא. בזמן להורו' פי כל מצותי' דייקא נהוגים בזמן.

ומי שמתחכם ע"ז מתחכם על מצות התור' וחקותי' בין והתבונן: ** : מל"ת יז שלא יאכל ערל מקרבן פסח חלק המעשה (א) מצוה י"ז ** (הג"ה מצות מילה נק' טו"ב בגימ' י"ז): ** מל"ת שלא יאכל ערל מקרבן פסח.

היינו ישראל ערל אפילו הוא אנוס פגון שמתו אחיו מחמת מילה: (ב) שיעור אכיל' בכזית אם אכל הערל כזית מבשר הפסח לוקה. אבל ודאי גם חצי שיעור אסור: (ג) מילתו מעפכת מלשחוט הפסח וכן מילת בניו שהגיע זמנה למול וכן מילת עבדיו וטבילת שפתותיו: (ד) אם שחט את הפסח בעוד שלא נימול אעפ"י שכל א"ע בין שחיטה לאכיל' אעפ"י כ הפסח פסול וכן הדין במילסתבניו ועבדיו וטבילת שפתותיו (עמש"ל במצנ' ה' ובמצוה ו'): חלק הדיבור (א) מצות ל"ת י"ז שלא יאכל ערל מק"פ היינו ללמוד ולענין במשפטי המצוה ולחדש הלכות כ"א כפי שכלו ובוזה"ז יקבל ע"ע לשמור אזהרה זאת.

היינו ששיבנה ביהמ"ק ב"ב יזהיר לערלים שלא יאכלו: (ב) ענין קצת חידושי דינים במצו' זאת לעיל במצנ' ה' ובמצוה ו': (ג) מסתפקנא אם הי' לו בן שהגיע זמנו למולו אבל הוא חולה ואינו רשאי למולו עד שיבריא אם שוחטין עליו את הפסח ונ"ל לפשוט מהא דאמרו בגמ' לענין כל תאח' דקרובן פגון שהי' חולה בעצרת (היינו הקרבן הנקדש הי' חולה) ולא עבר עליו אע"ג דאעפ"י כ הי' ראוי לשוחטו פנין דהי' לו עכ"פ איזה מניעה המונעתו לא עבר עליו דהנה פלא הגיע זמנו (ענין שם במס' ר"ה) הה"ד ומכש"כ בכאן פנין שאין רשאי מן הדין למולו הנה פלא הגיע זמנו: חלק המחשבה (א) ודאי הי' צריך לכוון במניעה זו שהוא בעבור ציווי השי"ת וקצת בזה"ז בלומדו מצוה זאת יקבל פ"פ להיות זהיר בה בזמן המקדש שיבנה ב"ב בעבור ציווי השי"ת: (ב) טעם המצוה נ"ל לפי מ"ש שענין הפסח שהוא טלה בכור המזלות להורות אשר כל עניני' הטבעיים הנתונים תחת טבע המזלות הם פופי' לישראל אשר הנהגתם וענייניהם (בהשגחת השי"ת) הוא למעל' מן הטבע (כאשר הנהגתם עפ"י התור' המוציאתם לגמרי מן הטבע) והנה בשביל זה נצטוו ישראל ג"כ מצות מילה במקום צמיחת התולד' הגם שנולד הערל' בטבע הבריא' תולדות ישראל למעל' מן הטבע (עמש"ל במצות מילה ותבין) וא"כ מי שאינו

מהויל הוא עדיין אינו שלם כי הוא תחת הטבע עדיין ע"כ לא יאכל בשר הפסח עדיין הבן הדברים וג"כ מילת בְּנוֹ וְעַבְדְּיוֹ וְטְבִילַת שְׂפָחוֹתָיו שְׁלֹא נִכְנסוּ עַד־יֵין תַּחַת הַנְּהִגַת הַתּוֹרָה הַגְּתוֹנוֹ מִהַמְשָׁגִיחַ וְהַכֹּל יָכוֹל עַל הַטֵּבַע מֵעַפְבְּתוֹ מִלְאָכְלוֹ הַפֶּסַח בֵּין וְהַתְּבוּנוֹ הַדְּבָרִים וַיִּנְעַמוּ לְחִיבָה (עמ"ש"ל בְּמִצּוֹת מִלֵּה וּבְמִצּוֹת הַפֶּסַח וְתַבִּין): (ג) מִמוּצָא הַדְּבָר תִּשְׁכִּיל וְתַדַּע אֲשֶׁר גַּם עָרַל לֵב הוּא בְּכָלֵל הַרְמָז הַזֶּה הֵינּוּ מִי שְׁאִינוּ מֵאַמִּין בְּאַמוּנָה שְׁלִימָה אֲמוּנַת אֱנוֹן בְּהַשְׁגָּחַתוֹ ית' בְּטַבְעֵי ית' כִּי הָאָדָם לֹא יוֹסִיף וְלֹא יִגְרַע בְּהַשְׁתַּדְּלוּתוֹ מְאוּמָה ע"כ הָאָדָם כִּזֶּה מְבַלָּה זְמַנוֹ לְרִיק וְלִבְהִלָּה לְאַסּוֹף הוּן וְכִיּוּצָא וְנִשְׁאָר רִיקָם מַעוּה"ז וּמַעוּה"ב: (ד) ע"כ הַמְשָׁפִיל כְּאֲשֶׁר יִתְּבוּנוֹ גַּם עִתָּה בְּמִצְוָה זֹאת וְיָשׁוּב אֶל יי' ית' עַל הָעֶבֶר וַיִּקְבַּל ע"ע וכו' בְּעֵתִיד: מ"ע יח לְקַדֵּשׁ בְּכוֹרוֹת חֶלֶק הַמַּעֲשֵׂה (א) מִצְוָה י"ח ** (הג"ה מִצְוָה ח"י קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פְּרִשָׁה רִאשׁוֹנָה בְּתַפְּיִלִּין מוֹחַ חֲכַמִּי וְהַחֲכָמָה תַּחֲוִי וְהִנֵּה קִדְּוִשׁ בְּכוֹר רִאשִׁי חֲכַמִּי הַבֵּן וְע"כ מִצְוָה לְהַקְדִּישׁ בְּכוֹר קִדְּשׁ חֲכַמִּי: ** מ"ע לְקַדֵּשׁ בְּכוֹרֵי פֶטֶר רַחֵם הַזִּכְרִים שְׁנֹאֲמַר קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כֹּל רַחֵם בְּב"י בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא (הוּן אֲמַת שְׂבַכְלָל מִצְוָה זוּ ג"כ קִדְּוִשׁ בְּכוֹר אָדָם אֲבָל הוּא נִמְנָה לְמִצְוָה בַּפ"ע בְּמִקְוֹמוֹ לְפָדוֹתוֹ וְלִיתֵן ה' סְלָעִים לַפֶּהַן כְּאֲשֶׁר יָבֵא אִי"ה בִּיאֹר הַמִּצְוָה בְּמִקְוֹמָהּ וְכֵן נִמְנָה לְמִצְוָה בַּפ"ע פֶּטֶר חֲמוֹר כְּאֲשֶׁר יִתְּבָאָר לְהֵלֵן וְכֵאן יָבֵא לְמַנְיֵן הַמִּצְוֹת רַק קִדְּוִשׁ בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה: (ב) עֲנִין הַמִּצְוָה כֹּף בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בֵּין שְׁלֵם בֵּין טְרִיפָה הוּא קְדוּשׁ תָּמִים נִשְׁחַט בְּעֶזְרָה כְּשֶׁאָר קִדְּשִׁים קָלִים וְשׁוֹפְכֵי דָמוֹ בְּמִזְרֵק עַל הַמִּזְבֵּחַ שְׁפִיכָה אַחַת כְּנֹגֵד הַיִּסוּד וּמִקְטִירֵי אֵימּוּרָיו וְהַבָּשָׂר נֶאֱכָל לַפְּהַנִּים לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה א': (ג) אֲפִילוּ פֶהַן מְחַוֵּיב לְהַקְרִיב בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה שְׁלֹו אוּ יֵאָכְלוּ בְּמוֹמוֹ: (ד) מִצְוָה לְהַקְדִּישׁ בְּפֶה בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה וְלוֹמַר הֲרִי זֶה קוֹדֵשׁ וְאִם לֹא הַקְדִּישׁוּ אַעֲפִי"כ הוּא קְדוּשׁ מֵאֲלֵיו.

(ה) בְּזִמְנוֹ הַמִּקְדָּשׁ אֵין מִקְרִיבִין בְּמִזְבֵּחַ בְּכוֹר הַנּוֹלָד בַּחֲו"ל וְהוּבָא לֹא"י רַק יִתְּנוּ לַפֶּהַן וְהַפֶּהַן יֵאָכְלוּ בְּמוֹמוֹ שְׁיֹולָד בּוֹ וְאֵין מִקְרִיבִין בְּמִזְבֵּחַ רַק בְּכוֹר תָּם הַנּוֹלָד בֹּא"י (עמ"ש בְּחֻלְק הַדְּבֹר): (ו) בְּזֶה"ז בֵּין בֹּא"י בֵּין בַּחֲו"ל הַבְּכוֹר הוּא לַפֶּהַן וְיִרְעָה עַד שְׁיִסְתָּאב וְהוּא נִכְסֵי פֶהַן לְהַאֲכִילוֹ לְכָל אָדָם שְׁיִרְצָה כְּחֻלְיִין גְּמוּרִים רַק שְׁאֲסוּר בְּגִיזָה וְעַבְדוּהָ בֵּין תָּם בֵּין בַּעַל מוֹם.

(ז) מִצְוָה לְאָכְלוֹ הַבְּכוֹר בְּתוֹף שְׁנָתוֹ (בֵּין תָּמִים בְּזִמְנוֹ הַמִּקְדָּשׁ בֵּין בַּעַל מוֹם בְּכָל זְמַן): חֶלֶק הַדְּבִיבּוֹר (א) צָרִיף לְלַמּוֹד וְלַעֲיִין בְּש"ס וּפּוֹסְקִים בְּכָל חֻלְקֵי הַמִּצְוָה וְדִינָי וְלַחֲדָשׁ הַלְכוֹת כְּפִי רוּחַ שְׁכֹלוֹ: (ב) הַרְמַב"ם פְּתַב בַּס' הַמִּצְוָה שְׁהַמִּצְוָה הַזֹּאת אֵינָה נֹהֲגַת אֶלָּא בֹא"י וְהַחֲזִיק אַחֲרָיו הָרַב בַּעַל הַחִינוּף וְהוֹסִיף לְבָאָר בַּחֲו"ל הוּא מְדַרְבְּנָן וְהַרְמַב"ן בְּהַשְׁגוֹתָם תָּמָה עָלָיו וְכַתְּבֵי שְׁזֹאת הַמִּצְוָה נֹהֲגָה גַּם בַּחֲו"ל שְׁמַחֲוִיבֵי לִיתְנוּ לַכֶּהֵן וְהַפֶּהַן יֵאָכְלוּ בְּמוֹמוֹ וְגַם הַרְמַב"ד בְּהַשְׁגוֹת הַשִּׁיג עַל הַרְמַב"ם וּמָרָן בַּכ"מ פְּתַב שְׁנֹסְח' מְנוֹשְׁעַת נְדָמָן לָהֶם וְהַנּוֹסְחָה הָאֲמִיתִייתָהּ הִיא נֹהֲגַת בְּאֶרֶץ וּבַחֲו"ל הִנֵּה יֵשׁ לִישָׁב כֵּן בְּחִיבּוּרוֹ הַגְּדוֹל אֲבָל בַּס' הַמִּצְוָה א"א לֹמַר כֵּן כְּאֲשֶׁר תַּעֲיִין וּמָה שֶׁנ"ל בְּזֶה הוּא כִּי כְּנוֹנַת הַרְמַב"ם הוּא עַל עֵיקַר הַמִּצְוָה הֵינּוּ קִדְּוִשׁ בְּפֶה זֶה אֵינוֹ נֹהֲגָה בַּחֲו"ל (דְּעֵיקַר מִצְוָה הַקִּדְּוִשׁ הוּא כְּשֶׁהוּא רְאוּי לְהַקְרִיב דְּנִפְקָא לָן מִהַפְּסוּק תַּקְדִּישׁ לִי אֶלְקִיף מִשְׁמַע דְּנִקָּא כְּשֶׁהוּא רְאוּי לְהַקְרִיבוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יי' וְזֶה הוּא דְּנִקָּא בֹא"י דְּהוּא רְאוּי לְהַקְרִיב מִשָּׂא"כ בַּחֲו"ל) אֲפִי הוּא תָּם וּבְזִמְנוֹ הַבֵּית אֵין מִקְרִיבִין אוֹתָן לִפְנֵי יי' (כַּמ"ש בְּחֻלְק הַמַּעֲשֵׂה) רַק הַפֶּהַן יֵאָכְלוּ בְּמוֹמוֹ ע"כ לֹא שְׁיִיף בּוֹ קִדְּוִשׁ לִי (וּלְפִי"ז גַּם מְדַרְבְּנָן אֵינוֹ נֹהֲגָה מִצְוָה זֹאת בַּחֲו"ל ע"כ

דעת הרב בחינוך וצ"ע) ואם תקשה לפי"ז א"כ בא"י נמי בזה"ז לא שייך מצנת קידוש זה אינו דנדאי שייך דבמהרה יבנה ביהמ"ק ויקריבנו משא"כ בחו"ל לא יקריבנו בשום אופן זה מה שנ"ל: (ג) שותפות העפום בעובר או באמו פוטר מן הבכור: (ד) באתי כמזכיר לבני גילי בהדבר הנהוג אצל הקמון שמוכרין בהמות מבכורו לעפום קודם לידתם כדי לפוטר מבכורה צריכין ליזהר להקנות לו בכסף ומשיכ' כמבואר בש"ע ורבים נכשלים בזה ואין מקנ' רק בכסף וח"ו הם מאכילים לישראל קדשים בחוץ ומן הצורך למורי הוראות להודיע זה לרבים (ה) ומדע עוד דחו"ל אמרו חלב אינ' ראוי לפטור מן הבכור ע"כ צריכים ליזהר הקונ' בהמה החולב' מן העפום ואינו יודע אם ילדה כבר (והעפום אינו נאמן ממילא הולד שתוליד הבהמ' בביתו הוא ספק בכור ורבי מתחכמים בזה על דברי רז"ל והוא בעיניהם פשוטק מדע ידידי שזה אפקורסת פשאינו מאמין לדברי חז"ל והם שבעזה"י אני מאמין לדברי חז"ל והם אמת ותורתם אמת ברוך שפטר בהם ובמשנתם הנה ג"כ רבים העידו לפני שאירע הדבר בעדר' שהיו חולב' בהמו' שלא ילדו מעולם הנה אם אדם קונ' בהמה חולבת מעפום ואינו נוהג בה מנהג בכור' הנה אם אירע באמת שבהמ' ז לא ילדה הנה האכיל לישראל קדשים בחו"ל והפ' אירע לו בהמ' שפטר ילדה הנה אעפ"כ הוא עבר על דברי חכמי' ולא האמין לדבריה' וצריך לכפרה וצריך להודיע זה להמון והשם הטוב יסלח לעמו כי לכל העם בשגגה: חלק המחשבה (א) ודאי צריך לכונן לקני' מ"ע דאורייתא בעת הקידוש וגם בעת ההקרב' והנתינה לפהו אם לא כנון לא קנים המצנה פתיקונו' שתחשב לו בחשבון לחלוקא דרבנן (ב) כבר נתבאר פי מצנה שטעמ' מפורש בתורה צריך לכונן גם הטעם והנה גם בכאן הטעם מפורש בתורה ויהי פי הקשה פרעה לשלחנו ויהרוג י"י כל בכור וכו' ע"כ אני זוכח וכו' ע"כ נרא' דצריך לכונן גם לטעם דהיינו משום הכי מקדיש הבכור ליתנו לכהן לזבחה לשם י"י לזכרון הנם שעשה עמנו הש"י בהריגת הבכורות במצרי': (ג) ונ"ל דגם בחו"ל שאינו מקדישו בפה רק הוא קדוש ממילא (וכמש"ל בחלק הדבור) ליתנו לכהן פינן שנולד לו בהמה בעדרו יכונן פנ"ל בעת לידת הבכור ובעת הנתינה לפהו: (ד) ועוד נ"ל דגם שמוכר הבהמ' המבכיר לעפום פדי לפוטר מבכור' כנון פנ"ל ובזה קנים המצנה פינן שעושה הדבר מחמת אונסו שמתקרא שלא יפשל בקדושת בכור וזה מיקרי חישוב לעשות מצנה ונאנס וכו': (ה) הנה טעם המצנה מבואר בתורה וכשתבין ותעמיק בדברינו מה שכתבנו במצות הקודמים בקרבן פסח תציץ מן התרפים להבין בעומק טעם המבואר בתוך להיות הש"י הרג בכורי מצרים להורות על הענין אשר כתבנו דמזל מצרים הי' בכור המזלות והשי"ת הודיע גבורותיו אשר כל הטבעיים הנתינים תחת המזלות הם בהשגחתו והוא המושל והמשגיח על כל והוא משדד פרוצונו לפרסם זה הרג את בכוריהם ויבשו מסבם לזכר זה נצטוינו אנחנו עמו אשר בחר אותנו לחלקו (ואנחנו למעלה מן הטבע ואין מז"ל לישראל) להקדיש לו כל צורת ראשית דהיינו בכור פטר רחם וראשית פרי אדמתינו וראשית דגנינו וראשית עריסותינו להורות על כל ראשית הטבע והמזל וכל עסקינו בטבע הפל משועבד להבוא עולם והוא המשגיח על כל ממילא בהתבונן במצנה זו מחוייבין אנחנו לשעבד בכל יום כל ראשיתנו לי"י היינו ראשית מחשבותינו בעמדנו ממטנינו תיכף להתבונן בממשלתו עלינו וכי הוא המחזיר לנו נשמותינו וכן ראשית דבורינו וראשית מעשינו והראשית הוא היסוד לכל פי לו

משפט הבכורה ואחריו 'משכו הענפי' בכל ענייניה במחשבה ודיבור ומעשה של כל היום וישלי השגחתו ית' לנגד עיניו כי הוא השופע בו חיו' המחשבה ורבור ומעשה בראונו הטוב משא"כ פשאינו משעבד הראשי לי"י הנה ח"ו הוא להיפך והוא הנרצ' בפסוק תציב ע"ד לא טוב (בראשית עמידתו אזי ח"ו) רע לא ימאס הבן הדברים: (ו) הנה לזכר זה הגם שהבכור ממילא קדוש עכ"ז פאת המצו' להקדישו בפיו להורות דלא סגי קדושת ראשית המחשבה בלבד רק גם קדושת ראשי הדבור וקדושת ראשית המעשה רמו בנתינה לכהן בין והתבונן: (ז) ואשר שם לבו לדרכי י"י כאשר יתבונן במצוה הזאת ישוב אל י"י על העבר וירחמהו ויקבל ע"ע וכו' המשפיל בענין הנה יעמיד בו וימצא טוב טעם ודעת אשר ענפי המצוה הזאת אפשר לקיים בכל עת ובכ"מ ובכ"ז לשעבד בכל פעם ראשית המחשבה והדבור ומעשה וממילא 'משכו אח"ז הענפי' האחרים כי היסוד שורש הכל נדי בזה הערה למבין ברמיזה: מל"ת יט שלא לאכול חמץ בפסח חלק המעשה (א) מצוה י"ט מל"ת שלא לאכול חמץ בפסח ואפילו בהנאה אסור: (ב) האוכל כזית חמץ בפסח במזיד חייב פרת ובשוגג חטאת קבוע והאוכל פחות מכזית במזיד מכין אותו מכות מרדות: (ג) אהד האוכל ואהד השוטה חייב בכל הנ"ל: (ה) על ההנאה בלא אכילה ושתי' אינו חייב פרת ובשוגג אינו חייב חטאת: חלק הדיבור (א) לעיין בכל הלכות התמורו' הללו של המצוה הזאת ולחדש דינים מחודשים כיד י"י הטובה עליו: (ב) אסור להריח פת חמה בפסח אפילו של עכו"ם דמקרי הנאה: (ג) חז"ל אסרו חמץ אפילו בתערובות משהו אסרו אפי' בהנאה: (ד) עכו"ם שמזונותיו על ישראל דהיינו עבדו ושפחתו המושפרי' לו אסור ליתן להם חמץ קודם פסח שיאכלו אותו בפסח דנהנה מחמץ בימי הפסח רק מותר ליחון לו מעות או קמח ואפילו יאפה העכו"ם חמץ לית לן בה: חלק דמחשבה (א) נדאי צריף לכונן לקיים מצוות בוראו במניע' זו וכאמור כבר פמה פעמים: (ב) טעם למצוה זו נ"ל לפי מש"ל ענין החמץ רמו לגיאות פמגביה א"ע יותר מכח הפועל שבו הנה כבר באה האזהרה שלא ימצא ברשותו הענין הזה וכאן באה האזהרה שלא ינהה מפנו היינו אם מגביהין אותו בני אדם אחריהם ומשבחין אותו לא ינהה מזה ואדרבא יאמר אל לבו מאמר החסיד חטאי לו ירוחון בם שכיני אזי ברחו רחוק מגבולי ובפרט אם משבחין אותו בדבר שאין בו יחשוב עצמו ברי' קטנה מעוטה בדעת עומד לפני תמים דיעות: (ג) ולפי מ"ש עוד לעיל חמץ מרמו לדעת הרע תקירו' הכוזבו' המדומות הבא מחטא עה"ד טו"ר (חמץ שאר בגי' עץ הדע' ובכלל זה כל החכמות החיצוניות הנה הגם שבא' האזהר' ב"ל ימצא כמש"ל באה אזהרה שוב שלא ינהה משומעו אלה הדברים ויכוף אלי' לתוף האזן ותמים יהי' עם יי' אלקיו כי כבר אמר שלח' חלק משמן חיכ' ואחרית' מרה פלענה וגם רמו מה שנאסר בהנאה שלא עשה החכמות החיצוניות הללו ולשונות העכו"ם) אפילו קרדום לחתוף בה אם לא הוצרכת למשפטי התורה פי כל החכמות משמשים אל התורה כעבדים אל אדוניה' (ויכדוף שכתב הרמב"ם שלמד החכמו' שלקחם לרקחות ולטבח'ו ולאנפו' בכדי להראו' לכל העמים והשרים את יופי בת המלך בין והתבונן) ובאה האזהרה כל שבעת הימים רמו לימי שנותינו בהם ע' שנה כמ"ש ר' פלוני מנחות דף צ"ט כגון אני שלמדתי כל התור' כולה אם מותר אני ללמוד חכמת יונוית ונשיבוהו שילמוד בשעה שאיני לא יום ולא לילה כי והגית בו יומם

ולינה פתיב וקנדם זמנו ג"כ נאסר רמו אפילו קודם זמן חיובו למצנה דהינו אפילו בימי החינוך.

הרחק ירחיקוהו מחניכיו מחכמת החינוכיות ולשונות העפום וכ"ז אסרו חז"ל במשנהו בין והתבונן צא ולמד עד פמה חשו חכמים לזה עד שאמרו מנעו בניכם מן ההגיון רק הקימוד של תורתנו יהי עפ"י יסוד מוסד מדברי חז"ל בין והתבונן אם עיני ** (הג"ה) מצנה י"ט מנן חו"ה האכיל' מעץ הדע' חמץ שאר בגי' עץ הדעת: ** שפך לה פי הנה פת הרשעים פרצו גדרו של עולם ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיה לא תפצנו ואחזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים פרמים פרם יי' צבאות עד אשר יקני' בנו וברותי מכם האנשי המורדים והפושעי' בי וכל בית ישראל יהיו נקיים לפני יי' עד עולם: (עד) מי שעני שפך לו יבין הענין ויראה אשר רמו המצנה הזאת נוהג בכ"ח ובכ"ז אזי בהתבונן האדם בזה ישוב אל יי' על העבר ויקבל ע"ע בעתיד לו לזרעו לדורותיו להיות עבדים נאמנים ליי' ולתורתו ותומת ישראלים תנחם: מל"ת כ שלא יראה חמץ ברשות ישראל כל ז' ימי הפסח חלק המעשה וחלק הדיבור (א) מצנה כ ** (הג"ה) כ' מספר עברי"ם בגי' פרת הואיל שאיסור חמץ הוא בכרת החמירה התורה עליו ככל יראה: ** מל"ת שלא ירא' חמץ ברשות ישראל כל ז' ימי פסח כל מה שמפנרש שם בלאו דלא ימצא הוא ג"כ בלאו דלא יראה רק דהתורה נתנ' ע"ז ב' לאנן לחייב העונף ב' מלקיו' על לא יראה ועל לא ימצא אבל אין שום חילוק כל מה שמפנרש בלאו דלא ימצא פן הוא בלאו הנה דבל ירא': חלק הממשכה (ב) וגם עיין מ"ש בלאו דלא ימצא וגם רמו המצנה בטעמ' עחש"ל באריכות נוסף ע"ז אזהרת כל יראה בביתו היינו שידריה גם ב"ב באלו הדרכים שכתבנו שם בכדי שלא יתראה משהו מחמץ הנ"ל בכל מקומות ישראל בניינו של אברהם אבינו עמש"ל ותבין: מ"ע כא לספר ביציאת מצרים ליל טו ניסן חלק המעשה (א) מצנה כא ** (הג"ה) מצנה כ"א יצ"מ בסוד השם אהיה בינ' עשרה פעמים אהיה בגי' רד"ו עיין בפרע"ח ע"כ סיפור יצ"מ מצנה כ"א בגימ' אהי'.

(** מ"ע לספר ביצ"מ ליל ט"ו ניסן שנגאחר והגדת לבנה ביום ההוא וכו' הנה עיקר המצנה לספר לאחרי את כל אשר הפליא הש"י עם אבותינו ועמנו כאשר הוציאנו: (ב) אם יש לו בן יספר לבנו ויספר לו לפי פחו ולפי שכלו להבינו איכות הדבר עד שיבין ומצנה ללמד את הבן שישאלהו מה נשתנה עניני הלילה הנה מפל הלילות ומצנה לעשות לפניו דברים מתמיהים שיתמה הבן וישאל מה נשתנה ואז ישיבהו האב ויספר לו הענין ונרמו הענין בתורה והיה כי ישאלהו בנה וכו' דקשה תיבת והי' מיותר דיצדק שפיר לומר וכי ישאלהו וכו' ואתה תשיבהו מזה נשמע דמצנה מ"ה הוא ע"י שאלה ותשובה ועפ"י פשוטו טעם הדבר שפיותר נקבע הענין בנפש הבן כאשר הסיפור בא לו ע"י מבוקשו פינון שהוקשה לו איזה דבר ובקש למצוא טעם אף הוא לדעת עפ"י הבודע מרז"ל דתיבת והי' מרמו לשמחה והפנונה שמחה תהי' לפניו ית"ש כאשר ישאלהו בנה והאב מודיע לו הטעם ומתפעל בנפשו כאשר השיג המבוקש כמ"ש החכם מי שנא טעם טעם התרת הספיקות לא טעם תענוג מימיו וע"ז נקבע הענין בנפשו.

יותר ממה שיקבע הענין לו בהודעה בלבד מפלי שאלה הפן הדבר: (ג) אפילו אין לו בן סמוך על שלחנו אז בסעודתו יושב עם אחרים מצוה לספר זה לזה ומצוה מה ג"כ שישאלו זה לזה מה נשתנה וכו' הגם שכולם חכמים ויודעים זה הדבר.

א"כ אזדא לה הטעם שפתיתי לעיל עכ"ז הדבר שפא ע"י שאלה בא הענין ברוב הדברים מסודר ומתוק לחיה ונקבע ביותר בנפש הלא תראה כמה מהמספרים אשר ירצו לחבר אינה ענין רחב ומתייירים פן לא יקובלו הדברים.

לאונן הענין ולשכל מחמת קוצר המשיג ועומק המושג באנרף וברוחב אזי לתמן זה חיברו הענין בדרך שואל ומשיב בכל ענין וענין כדי שיקובל לשכל בדברים קצרים כפאשר חיבר בעל ח"ה בשער עבודת האלהים אמר הנפש אמר השכל וכן כמה ספרים שחיברו יחדיו בדרך ר"ב ותלמי"ד (ד) ע"כ אפילו אין עמו חבירים ותלמידים אשתו שואלתו ובאם לאו הוא שואל לעצמו כדי שיבואו העניינים בדרך שאלה ותשובה מטעם הנ"ל הגם שאין לבקש טעם למצן' מה ולומר דוקא זה הוא הטעם דקיי"ל אין טעם למצות (היינו לבא עד תכלית הטעם כי א"ס לדברי תוה"ק והאיך יוכל שכל האדם המוגבל לבא לתכלית טעמי המצות הבאים מא"ס ב"ה) אבל אעפ"כ מצוה גדולה היא לבקש טעם בכל מצוה רק ידע באמת בנפשו שאין זה הטעם סיבת המצות רק הוא עמוק עמוק מי ימצאנה ויתבאר לה אי"ה טעמים בחלק המחשבה פי"ד יי' הטובה עלינו רק הצגתי לה בכאן בחלק המעשה הטעם הקרוב הנצרך מאוד למעשה ואתה תבין ונ"ל דנשמע הדבר הזה מן התורה והי' כי ישאלה בנה מחר לאמר דתיבת מחר הוא מיותר לגררי ואין לו ביאור פי הציווי הוא לכל ימי עולם אלא להורות דהנה המצוה לכל ישראל נאמרה בלשון יחיד לכ"א בפ"ע ונהנה הי' בודאי בהם כמה אנשים אשר נא היו להם בנים.

והנה א"א לומר להם שישאלו להם בנייהם מחר ע"כ הוא להורות דתיבת בנה לאו דוקא הה"ד אחר ונשפיר תוכל להיות השאלה מחר ומה שאמר בנה להורות דמצוה מ"ה בשאלת הפן אם אפשר וגם יש לפרש פי ישאלה בנה מלשון בינ"ה היינו הבנתה שאפ"י אין לה מי שישאלה תשאל מבינתה ותשיב לה ויורה ע"ז תיבת מחר כמ"ש בסמוך (ה) פל המרבה לספר ביצ"מ הרי זה משופח ולא שייך לומר בזה סיימתיהו לכוילהו שכתא דמרה פינו שצטוינו לספר וידוע דכח הבשריי קצר מלהשיג פל הנפלאות והניסים אשר התנוסס הש"י עמנו וא"א לומר שצטוינו לספר הפל ע"כ נצטוינו לחקור ולדרוש ע"י פסוקי התורה הניסים והנפלאות עד מקום שיד שפלינו מגיע ע"כ זה הוא המצוה עלינו ע"כ פל המרבה לספר ה"ז משופח: (ו) תיקנו חז"ל אפילו עני שבישראל וצריף ליקח מן הצדקה לא יפחתו לו בליקה הנה פחות מד' פוסות פל פוס לא פחות מרביעית וזה צריף לכ"א מבני ביתו בניו ובנותיו כי כ"א מחוייב בדבר וסמכו חז"ל זאת המצוה על ד' לשונות של גאולה הנאמרים בתורה והוצאתי וגאלתי ולקחתי (ז) כ"א צריף לאכול ולשתות בליקה הנה בהסיב' לצד שמאל דרף חירות לא בהסיבת ימין דשמא יקדים קנה וכו' ולא פרקדן דלא מיקרי הסיבה הפל הוא הטעם להראות חירות מופלג שהוציאנו הקב"ה מעבדות לחירות.

(ח) תלמיד בפני רבו אינו צריך הסיקה ואם רבו נותן לו רשות מותר בן בפני אביו צריך הסיקה אשה אינה צריכה הסיקה ואם היא חשובה צריכה הסיקה וצ"ע בבנות בפני אביהן. (ט) המתנייב בהסיקה אם אכל מצה בלא הסיקה צריך לחזור ולאכול בהסיקה (י) מרור אסור לאכול בהסיקה ואם אכל בהסיקה אין צריך לחזור ולאכול בלא הסיקה (יא) המסבין מצנת בוראם נוהגין לנשק המצה והמרור והד' פוסות להורות חשקם ותשוקתם בדביקות לעשות רצון קונם בדביקות רוחא ברוחא פי חיות הגה המצות עבור שגשפע אליהם רצון אלקי אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות את כל החוקים האלה ומה גם עתה בלילה הגה שהוציאנו הש"י מתחת עבדות העכו"ם ואלקי נכר הארץ להיות עבדים לו לעבוד עבודתו: חלק הדיבור (א) צריך ללמוד משפטי המצות ונחדש דינים והלכות וכו' כנ"ל כמה פעמים זה נקרא חלק הדיבור והגם שחלק המעשה ג"כ הוא בדיבור לספר ביציאת מצרים הגה מעשה יקרא לה עקימת שפתיו הגה מעשה ובהתבוננות בשכל המושל בענין הניסים ג"כ מעשה יקרא לה.

(ב) נ"ל דבאמירת ההגדה באם אינו מבין כלל מה שהוא אומר אינו יוצא י"ח דאנן הגדה וסיפור בניסים בעינין ובאם הוא אינו מבין אין זה מיקרי סיפור ע"כ מי שאינו מבין יקרא ג"כ הפירוש בלשון אשכנז ולא סגי לדעתי לעינין אח"כ בשעת האכילה וכינצא בפירוש לשון אשכנז דהרי בשעה שאמר לא הבין ואח"כ מה שמעינין עיון נק' ולא הגדה וסיפור ואנן הגדה וסיפור בפה בעינין ע"כ יקרא בפה גם בל"א וכינצא בשחר לשונות ומידי דברי בזה באתי כמזכיר להיות שפעת יש הגדות מתורגמים בלשון אשכנז והוא מפת האפיקורסי והוא מספרי המינים ואסור בכל יראה ובל ימצא ע"כ המשפיל יזהר בזה.

(ג) המשפיל על דבר המצוה פשוטאל לו הבן או אחר מה נשתנה לא סגי לי באמירת ההגדה אח"כ רק צריך להשיב לו ולספר לו המעשה בלשון שמבין הבן ולהאריך עמו עד שיפנס הדבר בלבו וכן נשמע מלשון הציווי והגדת לבנה וכו' הגדה לשון המשכה באורה ** (הג"ה ג"ד הוא לשון הצלחה ומזל כמו בא ג"ד וכן הוא בגמ' גז גדי וסינוק לא וזה יש לפרש והגדת לבנה שתצליח את בנה בזה הסיפור רצ"ל לא סגי בסיפור בעלמא שלא יקבע הדבר בלבו רק יטריח א"ע עמו להטעימהו העניינים על נכון עד שיפנס הדבר בלבו וזהו הצלחתו תלמיד שרואה סימן יפה במשנתו: ** (ד) ונ"ל אם הבן או אחר השואל בן הבנה בטוב.

מצוה מ"ה הוא להטריח עמו בסיפור. עד שיראה שכ"כ נקשר הענין בהבנתו עד שהוא יכול לספר לאחרים נשמע מדקאמר והגדת לבנה ביום ההוא לאמ"ר דהלאמ"ר אינו מוכן ולפמ"ש יונח שמאריך עמו בסיפור להבינהו ע"כ עד שהוא יהי יכול לאמר לאחרים סיפור המעשה ** (הג"ה וכו' יתבאר ג"כ והגדת דייקא פי אמרו בגמ' בהנהו תינוקת שאפי' בימי יב"נ לא איתמר פנותיהו ג"ד גמול דלים ומ"ט מהדר תגא דד' לגבין ג' פי היכי דלימצי לי נפשיה הגה תראה מבואר דאו' ג' יכונה למשפיע ואות ד' יכונה למקבל הגה יאמר וה"ג"ד דת לבנה שתספר לבנה באופן שיהי' גם הוא בבחי' ג"ד היינו שיהי' יכול להשפיע לאחרים וזהו הלאמ"ר וכמ"ש: ** (ה) לא יספר רק להשואל ששואל ומבקש האמת לידע משא"כ לאפיקורס שמבקש לקנות ואינו רוצה התירוץ רק השושיא אין להרבות דברים עמו בלילה הגה המקודשת ליי' וכאשר תראה בפרייתא

שְׁסִידֵר בַּעַל הַגְּדָה וְצִוָּה לְהַקְהוֹת אֶת שִׁינָיו שֶׁל הַבֵּן רָשָׁע וְלֹא לְהַרְבּוֹת דְּבָרִים עִמּוֹ בְּיָכוֹפִים וְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ וְהִי כִּי יִשְׁאַלְהָ בְּנֵה מְחַר לֵאמֹר דִּהְלֵאמֹר אֵינּוּ מוֹכֵן וּלְפִמֵּשׁ יִנְחַח דְּוָקֵא אִם אַתָּה רוֹאֵה שֶׁהוּא שׂוֹאֵל לֵאמֹר כְּדֵי שְׂתֵאמֵר לוֹ הַתְּרוּץ וְתַעֲמִידֵהוּ עַל הָאֲמִתְמִשָּׂא כִּי אִם אַתָּה רוֹאֵה שֶׁאֵין שְׂאֵלְתוֹ כְּדֵי לֵאמֹר אֲדַרְבָּא הוּא רוֹצֵה לְהַעֲמִידָה ג"כ בְּקוֹשְׁיָא אֵל תַּעֲן פְּסִיל בְּאֻנְלָתוֹ רַק הַקְהָה אֶת שִׁינָיו לֹמַר לוֹ אֵין חֲפִץ בְּפְסִילִים ***(הַג"ה וְנ"ל לְפָרֵשׁ בְּזֶה בְּמִשְׁלֵי אֵל תַּעֲן פְּסִיל בְּאֻנְלָתוֹ פֶּן תִּשְׁנֶה לוֹ גַּם אַתָּה.

עֲנֵה פְּסִיל בְּאֻנְלָתוֹ פֶּן יִהְיֶה חֲכָם בְּעֵינָיו וְקוֹשְׁיָא קְרָאִי אֶהְדְּדִי וְתִירְצוּ חַז"ל בַּגְמ' הָא בַד"ת וְהָא בְּמִילֵי דְעֻלְמָא וְהִנֵּה קוֹשֵׁה לְפִי"ז בְּסִידוֹר הַבְּרִייתָא שְׁסִידֵר בַּעַל הַגְּדָה בְּבֵן רָשָׁע שֶׁצִּוָּה לְהַקְהוֹת אֶת שִׁינָיו הַרְשָׁע וְלֹמַר לוֹ בְּעֵבוֹר זֶה וְכוּ' לִי וְלֹא לוֹ וְכוּ' הִנֵּה כ"ז אֵין תְּשׁוּבָה עַל שְׂאֵלְתוֹ רַק חִיפָה וְדְבָרִים רַעִים וְהִנֵּה קוֹשֵׁה לְפִי"ז מִמ"נ אִם שְׂאֵלְת הַבֵּן רָשָׁע בְּעֵינָיו הִנֵּה מְיָקְרִי דְבָרֵי תוֹרָה הִנֵּה מִן הַצְּנוּרָה לְהַשְׁיִבּוֹ פְּהוּגָן בְּדָרְךָ הַנְּחַת הַמּוֹפֵת לְקִיָּים עֲנֵה פְּסִיל וְכוּ' וּבְאִם זֶה מְיָקְרִי מִילֵי דְעֻלְמָא הִנֵּה מִן הַצְּנוּרָה לְקִיָּים אֵל תַּעֲן פְּסִיל וְכוּ' וְא"כ לֹא יִשְׁיִבְהוּ שׁוֹם דְּבָר אֶף הוּא לְדַעֲתִי דְזֶה פְּנוּנַת הַמְּלָךְ הַחֲכָם בְּרוּחַ קְדִישׁוֹ אֵל תַּעֲן פְּסִיל וְכוּ' רַצ"ל אֵל תַּעֲנֵהוּ דְרָךְ וְיָפוּת לְהַתְנוּכָת עִמּוֹ וְלְהוֹכִיחַ ע"פ בְּדָרְךָ הַמּוֹפֵת פִּינּוֹן שֶׁהוּא פְּסִיל וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְהַתְלַמֵּד רַק פְּנוּנַת קוֹשְׁיָתוֹ אֲדַרְבָּא כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עִמּוֹ אַחֲרֵים ע"כ אֵל תַּעֲנֵהוּ כִּי לֹא יוֹדֵה עַל הָאֲמִתְ וְאֲדַרְבָּה בְּהַמְשִׁיךְ הַזְמַן פֶּן תִּשְׁנֶה וְכוּ' אֶף אִם לֹא תַעֲנֵהוּ כָּלֵל הִנֵּה יִסְבּוֹר שְׂפָכֵר נֶצְחָה וְאַתָּה מְסַפִּים עִמּוֹ בְּלֵב הִנֵּה יִהְיֶה חֲכָם בְּעֵינָיו פ"כ מִן הַהֲכָרַח שְׂתַעֲנֵהוּ שְׂאֵינְהּ מְסַפִּים עִמּוֹ בְּשׁוֹם אֲנֹכֵן רַק שְׂאֵינְהּ רוֹצֵה לְהַתְנוּכָת עִנּוֹ כִּי הוּא לֹא מִד"ק אֵל תַּעֲן וְכוּ' וְזֶה הוּא הַפִּירוּשׁ לְדַעֲתִי אֵל תַּעֲן פְּסִיל וְכוּ' הוֹיָפוּת רַק חֲלִילָה לְשִׁתּוֹק כִּי יִסְבּוֹר שְׂנַצְחָה רַק עֲנֵה פְּסִיל וְכוּ' רַצ"ל שְׂתַעֲנֵהוּ שְׂאֵתָה מְנוּחָה בּוֹאֵל תַּעֲן וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ דַּב חַז"ל הָא בַד"ת רַצ"ל תַּעֲנֵהוּ בַד"ת הִיָּינוּ אֵל תַּעֲן וְכוּ' וְאֵלוֹ הֵן הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בְּבֵן רָשָׁע וְאֶף אַתָּה הַקְהָה אֶת שִׁינָיו אֲבָל לֹא דְרָךְ וְיָפוּת הַבֵּן הַדְּבָרִים: ***(חֲלָק הַמַּחֲשָׁבָה (א) וְדַאי צָרִיךְ לְכוּיֵן לְצִאת י"ח מ"ע תוֹרָה וּבְאִם לֹא פְּנוּן אִם עֲדִינּוֹ לֹא עֲבָרָה הַלִּילָה צָרִיךְ לְחַזוֹר וּלְסַפֵּר בְּכּוֹנוֹה וְנ"ל דְּצָרִיךְ לְכוּיֵן הַטַּעַם פִּינּוֹן דְּהַטַּעַם מְבִנְאָר בַּתוֹרָה הִיָּינוּ לְמַעַן תִּסְפֵּר בְּאֻזְנֵי בְּנֵה וּב"ב אֶת אֲשֶׁר הַתְּפַלְלִיתִי בְּמַצְרִים וְאֶת אֲנֹתוֹתִי אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בָם וַיִּדַעְתֶּם כִּי אֲנִי י"י הִרִי מְבִנְאָר שְׂטַעַם הַסִּיפּוֹר הוּא בְּכַדִּי לִידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהוֹדִיעַ שֶׁהוּא אֱלֹקֵי עוֹלָם אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל הַמְשַׁגִּיחַ וְהַכֹּל יָכוֹל וְהוּא הַמְשַׁדֵּד מַעֲרָכוֹת הַשְּׂמִים כְּרָצוֹנוֹ וְכִי אֵין פֶּח בְּשׁוֹם נִבְרָא לְהַרְעֵ אוֹ לְהִיטִיב מִבְּלַעֲדֵי הַשְּׁגָחַתוֹ ית"ש: (ב) הִנֵּה נֶצְטוּיֵנוּ בַמ"ע לְסַפֵּר כָּלֵל הַיְצִיאָה בְּעַת אֲשֶׁר הוֹדִיעַ הַש"י גְּבוּרוֹתָיו לְבָאֵי עוֹלָם וְאַהֲבָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל עִם קְרוֹבוֹ מִמִּילָא רְמִזֵי הַמְצָנָה חוֹבָה עָלֵינוּ בְּכָל עַת לְפָרְסָם אֲמוּנָתוֹ וּיְכוּלָתוֹ וְהַשְּׁגָחַתוֹ וּלְהַדְרִיךְ אֶת חֲבִירָיו וּבְנָיו וּב"ב בְּדָרְכָיו ית"ש וּלְהַרְחִיקָם מֵאֵת אֲשֶׁר שָׁנָא י"י וְלֹא יֵאמֵר הָאֲדָם מַה לִּי לְצָרָה הַזֹּאת פִּינּוֹן שְׂאֵנִי בְּעַצְמִי שְׁלָם בְּדָבָר הִרִי תְרָאֵה הַמְצָנָה הַזֹּאת מְצוּנַחַת כְּכֹרִיכָא אֲשֶׁר הִיא מְצוּנָה עָלֵינוּ אַקְרַקְפָּתָא דְגַבְרָא לְפָרְסָם אֶלְקוּתוֹ ית"ש: (ג) וְהִנֵּה עֵיקַר הַמְצָנָה שְׁיִהְיֶה הַסִּיפּוֹר ע"י שְׂאֵלָה וְתְשׁוּבָה וְאֶפְּלוֹ אֵין לוֹ מִי שִׁישְׂאֵלְנוּ הוּא שׂוֹאֵל לְעַצְמוֹ וּמְשִׁיב (עַמִּש"ל בְּחֻלְק הַמַּעֲשָׂה) כִּי מְצוּנָה עָלֵינוּ לְהַטְעִים עֵינֵינוּ הָאֲמוּנָה וּלְהוֹדִיעַ מְתִיקוֹת עֲבוּדָתוֹ.

וְכִבֵּר יְדַעֲתָ שַׁע"י הַשְּׂאֵלָה בְּאֵת הַתְּשׁוּבָה יוֹתֵר מְנוֹטְעָמַת דְּהִרִי תְרָאֵה מ"ש רַצ"ל וּמְתַלְמִידֵי יוֹתֵר מְכּוֹלָם דְּהַתְלַמִּיד לְהִיוֹתוֹ אֵינוֹ שְׁלָם בְּשִׁכְלוֹ עֲדִינּוֹ שׂוֹאֵל שְׂאֵלוֹת עִי"כ בְּאוֹ הַהֲלָכוֹת

יותר מוטעמות בלי פקפוק (ואי"ה נדבר מזה בדרך המלה מסילה לאלקינו): (ד) והנה ידוע אשר י"ג עיקרי הדת הם ואלו הן.

א מציאת הבורא ית"ש. ב שהוא יחיד אחדות פשוטה מתחלתה.

ג אינו גוף ואין לו משיגי הגוף. ד ראשון ואחרון ואין ראשית לראשיתו.

ה לו לבדו ראוי להתפלל ולא לזולתו כי הנו אדון עולם לכל נוצר יורה גדולתו ותפארתו. ו מציאת הנבואה מן השמים.

ז נבואת משרע"ה למעלה מן כל הנביאים. ח תורה מן השמים ע"י משרע"ה נאמן ביתו.

ט זאת התורה לא תהי' מוחלקת לא יחליף ולא ימיר דתו. י הש"י יודע מחשבות בני אדם וכל היצורים ומחשבתם מביט לסוף דבר בקדמותו.

יא שָׁכַר וְעוֹנֵשׁ. יב ביאת המשיח ב"ב.

יג תחית המתים שיהיה ב"ב הן המה יג עיקרי הדת אמונת הישראלית והנה ערכים עלי דברי דודים הרב הגדול מהר"ם חאגיז אשר כלל בדבריו אשר כל העיקרי תלויי בזכרון יצ"מ ואנחנו בענינונו הוספנו נוסף משלנו בכל עיקר ועיקר ותראה בדברינו אשר כלל האלה העיקרי נרמזי בפסוק למען תספ' באזני בנה וכו' וידעת' כי אני י"י ממילא לפי מ"ש שצריך לכוין הטעם להיות הטעם מבואר בתורה פנ"ל א"כ לפי מה שנבאר ששבואר בפסוק הזה כל הי"ג עיקרים א"כ צריך לכוין שמספר ביצ"מ בכדי לקבוע בלבבות אמונת אומן י"ג עיקרי הדת ואמה תבין.

(ה) וז"ל הרב הגדול הנ"ל (ע"י יצ"מ נתאמ' לנו) א' שהוא מצוי שנאמר אני י"י בא דבר אל פרע' (והנה הוא עיקר הראשון מציאת הבורא ופרעה הכחיש ובעל פרחו הוצרך להודות והנה הוא מבואר במצות הסיפור שנאמר ולמען תספר וכו'.

וידעת' כי אני י"י): הב' שהוא אחד שנאמר למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ (הנה הוא עיקר הב' ונרמז כ"כ במצות הסיפור באמרו למען תספר וכו' וידעתם כי אני י"י כבר כתבנו כמה פעמים שרמז אני הוי' מורה הגם שיש שינוי מפעלים בעניני הטב' עכ"ז הוי' הוא האלקי באחדו' והוא לבדו הפועל והעושה כל וכו' לזה הרמז אני הוי' כי אני מורה על התלבשות הנייתו במלבושיו כביכול כי האותיו' שלפני הוי' ושל אחריו בגי' אנ"י בסוד אני ראשון ואני אחרון והוא מורה על התלבשות הנונייתו בשנוי מפעלים בטבעים כדמיון הלובש המתלבש במלבושיו לפניו ולאחריו והלובש מסת' במלבושיו והלבושי מתנענעים בתנועתו והוא אחד הלובשם ופועל בהם וז"ש הפתוב ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי הגם שתראה פעולת מתחלקות בין והתבונן ונה אשר פרשתי מלך על כל העולם כלו בכבודי' היינו במלבושי' (כי ר"י קרא למאני מכבודות') היינו שפירו' ע"י המלבושים שאמה הוא י"י אלקינו לבדי' עושה כל והבן) והנה הרב הנ"ל השמיעני העיקר: הג' שהוא ית' אינו גוף וכו' ואני אבארנו נרמז ג"כ במצות הסיפור באמרו ולמען תספר וכו' וידעתם כי אני הוי' רצ"ל עננן מציאותו אינו מוכן רק בידיעת השכל אמיתיית מציאות כי אינו גוף כי הגוף תנודה בראי' ובשמי' וכיצא משא"כ דבר שאינו גוף לא תנודע רק בפשיט' ידיעת השכל הבן הענן אמרו וידעתם וכו': הד'

שהוא מחדש גיסיס ונפלאות בשינוי הטבעיים בכל עת שירצה וזה הוראה גמורה על חידוש העולם וכו' (כיון שהוא משדד ע"כ הוא חדש) וכיון שהוא מחדש בני תמיד מ"ב הוא נדאי קדמון לו (הרי עיקר ד' גרמז ג"כ במצנת הסיפור ולמען תספר וכו' את אותותי אשר שמתי בם (בשידוד המערכה ועי"כ וידעתם כי אני הוי' המהנה פל הנויות ע"כ יכול לשדדם פרצונו וכיון שאני המהנה הנויותם ע"כ אני קדמון להם הבן הענין): הה' שהוא משגיח בפרטים שנאמר כי אני י"י בקרב הארץ (הוא עיקר הה' אשר או לבדו ראוי להתפלל ולא לזולתו גרמז ג"כ במצות הסיפור למען תספר וכו' וידעתם כי אני י"י רצ"ל אפילו בכל הדברים המוטבעים בטבע השגחתו בפרט מושלת בו שם בכל דבר ואני המהנה אותם בכל עת אני מעמידם בקיומם.

ותנועתם מהנויותו וא"כ אין להשים מגמת האדם בתפילתו רק לאמירת הנויות: הו' שהוא מנבא את הנביאים ההולכים בשליחתו שנה' לכה ואשלקה אל פרעה (הוא עיקר הו' גרמז במצות הסיפור למען תספר וכו' ואת אותותי אשר שמתי בם היינו כביכול התלבשות רצונו באותיו"ת להודי' לנביא שאז נתאמת הענין דהנה פרע' כפר כאשר באו משה ואהרן והודיעו לו מציאות הבורא ב"ה שהוא למעלה מן כל המזלות ולא נדע מהותו רק הנויותו ומציאותו ע"כ באו אליו בשם הוי' והנה פרע' הכחיש באמרו אם יש מציאות בורא פנה האיד' יצויר שיתגלה בקולו ורצונו כביכול אל האדם ע"כ אמר מ"י הוא אשר אשמ' בקולו רצ"ל האיד' אפשר לצי"י מציאות הוי' ויהי' יכולת להאדם לשמוע בקולו ודיבורו והנה נתפרסם הענין בהראות האותות כמ"ש משה מפיו ית' וז"ש ולמען תספר וכו' ואת אותותי אשר שמתי בם כפשוטו שנתפרסם מציאות הנבואה ע"י האותות וג"כ רמז כמש"ל האותות"ת לשון אותיות"ת הבן הענין): הז' שנבואת משרע"ה למעלה מכל הנביאים שנאמר ואהרן אחיך יהי' נביאך (הוא עיקר הז' גרמז ג"כ במצות הסיפור ולמען תספר וכו' וידעתם כי אני הוי' כאשר ידעת שגלות מצרים היא גלות הדע"ת ולא הי' כאפשרי להיות הגאולה רק ע"י מי שנשמתו מסוד הדעת הוא משרע"ה אשר ידע"ו י"י משא"כ שאר הנביאים וז"ש וידעת"ם רצ"ל ענין היציאה כדי שתדעו שמקודם לכן היו גלות הדעת וזה א"א רק ע"י נבואת משה ע"ה שהוא למעלה מכל נביא מסוד הדעת וז"ש בתורה ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידע"ו י"י וכו' והבן): הח' שיש תורה מן השמים שנאמר בהוציאה את העם מצרים תעבדון וכו' (הוא עיקר הח' וגרמז ג"כ במצות הסיפור ולמען תספר וכו' וידעתם כי אני הוי' רצ"ל אחר היציאה הזאת תדעו כי אני הוי' כאשר אתגלה לכם בהר מתוך האש וע"כ התחיל במאמרו ית"ש אנכי י"י אלקיך אשר הוצאתיך מאמ"צ וזה הענין נתאמת לנו ג"כ בסיפור יצ"מ כמ"ש בחו"ה דודאי כל מי שתגדל עליו חסדו ית' בייחוד מהשאר יחוייב לעבודה מיוחדת וכיון שחסדו גבר עלינו ביותר מכל העמים חייבנו בעבודה מיוחדת הוא.

מצותיו ותורתו ועוד יש להעמיק בענין רק כי יאריך הסיפור המשפיל יתבונן בעצמו). והנה עיקר הט' שלא תהי' תורה מוחלקת ולא ימיר דתו לעולמי' לא דיבר בו הרב הג"ל ונאנחנו נדבר מזה ויתבאר בדברינו ביתר ביאור גם עיקר הח' הג"ל דהנ' במצרים הי' גלות הדעת לא ידע"ו את י"י כאשר נודע הדבר למבינים והש"י הוציאה להודיע כי הוא אלקי עולם י"י ויצא הדעת מן הגלות והנה הש"י ב"ה אינו מושג מהותו והנה הוציאנו להשיג רצונו והנה הוא ורצונו חד וגם רצונו אין סוף כי הוא וחקמתו ודעתו אחד כמ"ש

הַרְמַב"ם וּא"א לְהַשִּׁיג רְצוֹנוֹ כְּמוֹ שֶׁא"א לְהַשִּׁיג מֵהוּתוֹ כְּבִיכּוֹל רַק נִתֵּן לָנוּ הַשִּׁי"ת תּוֹרָתוֹ אֹר מַעֲטָה לְבוֹשׁוֹ וְזֹאת הַתּוֹרָה יִרְדֶּה מִגְּבְּהֵי מְרוֹמִים וְכָל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה בְּעֵצָם שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקַּב"ה וְכָל הַשְּׁמוֹת תְּלוּיִם בְּשֵׁם הַמְּפֹרָשׁ הוּי' ב"ה א"כ כָּל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה נְאֻרָגָת ע"ש הוּי"ה תּוֹרַת הוּי' תְּמִימָה דוּק נָא כָּל הַדְּבָרִים אֵלֶּה בְּשֵׁל"ה בְּהַקְדַּמַת תּוֹלְדוֹת אָדָם וְהִנֵּה בִּירִידַת הַתּוֹרָה מֵעוֹלָם לְעוֹלָם עַד הַתְּלַבְּשָׁה בַעוּה"ז בְּסִיפּוּרִים גְּשָׁמִיִּים הִנֵּה הוּא הוּא רְצוֹנוֹ ית"ש אֲשֶׁר.

נְתַלְבְּשָׁה לְטוֹבוֹתֵינוּ בְּסִיפּוּרִים וְעֲנִינֵינוּ גְּשָׁמִיִּים אִם יִטְעוֹן רְאוּבֵן כִּי וְשִׁמְעוֹן כִּי רְצוֹנוֹ ית"ש הוּא שְׁיֵהָי' הַפְּסֵק כִּי וְכִי א"כ אֲנַחְנוּ מְשִׁיגִים רְצוֹנוֹ ית"ש בְּאֲמָצְעוֹת הַתּוֹרָה דוּק כ"ז בַּס' תְּנִיָא וְהִנֵּה רְצוֹנוֹ הוּא שְׁמוֹ (ש"מ"ו בְּגִי רְצוֹנוֹ) הוּא שְׁמוֹ ית"ש הַעֲצָמִי כְּבִיכּוֹל שֵׁם הוּי' ב"ה וְהוּא תּוֹרַת הוּי' תְּמִימָה הֵבֵן הַדְּבָרִים וְכִינּוֹן שֶׁהוּא כֵּן תְּבִין וְתַדַּע עֵיקַר הַח' שְׁפַתְכֵנו תּוֹר"ה מ"ן הַשְּׁמִי"ם גְּרַמְזוּ בּוֹדַעַת"ם כ"י אַנ"י הוּי"ה וְהִדְיָעָה בַּהוּי"ה הוּא ע"י הַתּוֹרָה בֵּין וְהַתְּבוּנָה וְהַעֵיקַר הַט שֶׁלֹּא תִהְיֶה תּוֹרָה מְנוֹחֶלֶת דְּכִינּוֹן שֶׁהַתִּירָה הִיא שְׁמוֹ ית"ש הָאִיף צְוִיָר שִׁנּוּי ח"ו בְּשְׁמוֹ וְרְצוֹנוֹ (הֵבֵן הַדְּבָרִים כִּי תְּסַמֵּר שְׁעָרוֹת הָרֹאשׁ לְהַרְחִיב הַדְּבָרִים בְּזֶה וְאִתָּה דַע לָךְ): הִיא שֶׁהוּא יוֹדַע הַעֲתִידוֹת וּמַחְשְׁבוֹת שֶׁבְּלִבּוֹת בְּנֵי הָאָדָם יְדִיעָה שְׁלִימָה שְׁנֹאֲמַר נֶאֱנִי יְדַעְתִּי כִּי לֹא יִתֵּן אֶתְכֶם מְלָךְ מְצָרִים וְכו' (הוּא הַעֵיקַר הִיא גְּרַמְזוּ ג"כ בְּמַצּוֹת הַסִּיפּוּר לְמַעַן תְּסַפֵּר וְכו' וְיַדַּעְתֶּם כִּי אֲנִי הוּי' רַצ"ל יִתְבָּרַר לְכֶם הַיְדִיעָה אֲצִלִי וְיַדַּעְתֶּם כִּי יוֹצֵא רַצ"ל שְׁתַּחֲיִיבוּ הַיְדִיעָה אֲצִלִי וְהִנֵּה עֲנִין הַיְדִיעָה בְּפִרְטִים בִּינְיָר הַרְמַב"ם כִּינּוֹן שֶׁהַפֶּל נִתְּהוּנָה מֵהַנּוֹיָתוֹ ית"ש מְמִילָא הַיְדִיעָה לֹא תִתְחַיֵּיב בּוֹ רִיבּוּי ח"ו רַק בִּידִיעָתוֹ א"ע כְּבִיכּוֹל יוֹדַע אֶת הַפֶּל הֵבֵן הַדְּבָרִים וְז"ש וְיַדַּעְתֶּם תַּחֲיִיבוּ לִי הַיְדִיעָה כִּי אֲנִי הוּי' הַמְּהִינָה כָּל וּבִידִיעַת א"פ כְּבִיכּוֹל וְכו' בֵּין וְהַתְּבוּנָה וְתַמְצָא טוֹב טַעַם נְדַעַת): הִיא שֶׁהוּא גּוֹמֵל וּמַעֲנִישׁ שְׁנֹאֲמַר לְמַעַן תַּדַּע אֲשֶׁר יִפְלִיא וְכו' (זֶהוּ עֵיקַר הִיא גְּרַמְזוּ ג"כ בְּמַצּוֹת הַסִּיפּוּר לְמַעַן תְּסַפֵּר וְכו' וְאֵת אֲוֹתוֹתֵי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי ב"ם דִּיִּיקָא עֲבוּר עֲוֹנֶם וְיַדַּעְתֶּם כִּי אֲנִי הוּי'.

הִנֵּה עֵיקַר הַשְּׁכָר לְאָדָם הוּא בִּידִיעַת כְּבוֹדוֹ ית"ש הוּא עֵיקַר הַתְּעוּנָה הַנְּצַחִי הִנֵּה אָמַר שְׁתַּסְפֵּר אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּמַצְרִים הַעוֹנֵשׁ וְעֲלִיכֶם זָרַח אֹר יְדִיעַת הַשֵּׁם ב"ה וְיִת"ש הִנֵּה נִתְּפָרְסָם שְׁכָר וְעוֹנֵשׁ): הִיא שֶׁהוּא עֲתִיד לְגַאֹל אֹתָנוּ ע"י נְבִיא כְּאֲשֶׁר גָּאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ ע"י מִשְׁרַע"ה שְׁנֹאֲמַר נְאֻזְפֹר אֶת בְּרִיתִי הַיְיָנוּ לְעֲתִיד מְלֶכֶד הַרְמָזוּ אֵהִי אֲשֶׁר אֵהִי וְכו' (זֶהוּ עֵיקַר הִיא בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ ב"ב גְּרַמְזוּ ג"כ בְּמַצּוֹת הַסִּיפּוּר לְמַעַן תְּסַפֵּר וְכו' אֶת אֲשֶׁר הַתְּפַלְלָתִי בְּמַצְרִים עֲנִין הַתְּעַלְלָתִי יִתְפָּרֵשׁ מְלִשׁוֹן נְרָאָה בְּעֲלִיל וּבְלִשׁוֹן הַמְּקַרָא בְּעֲלִיל לְאַרְץ הַיְיָנוּ הַתְּגַלּוֹת הַנְּסֻתָר וְרַצ"ל שְׁתַּסְפֵּר אִיף שְׁנֹאֲגִלִית בְּמַצְרִים הַיְיָנוּ שֶׁהַשְּׁכִינָה כְּבִיכּוֹל הִיָּתָה עֲמָנוּ בְּגִלּוֹת וְהִנֵּה בָּעַת הַגִּלּוֹת לֹא הָיוּ יוֹדְעִין זֶה וּבָעַת הַגִּלּוֹת נִתְּגַלָּה לָהֶם הַשִּׁי"ת בְּשְׁכִינַת עֲוֹזוֹ שֶׁהִיָּתָה עֲמָהֶם מַעַת הַיּוֹתָם לְשֵׁם רַק שֶׁהִיא הַדְּבָר בְּהַסְתַּר וְכַעַת נִתְּגַלָּה וְצוּרָה הַסִּיפּוּר הִנֵּה לִידַע וְלִהְיוֹדִיעַ שְׁכְמוֹ אִז כֵּן עֲתָה שְׁכִינַת עֲוֹזוֹ עֲמָנוּ לְמִשְׁכָּן וְכְמוֹ שֶׁלֹּא יַעֲזוּב אֶת שְׁכִינָתוֹ כְּבִיכּוֹל כֵּן לֹא יַעֲזוּבֵנוּ וְלֹא יִשְׁשׁוּנוּ עַד יִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַת עוֹלָם.

ב"ב): הִיא שֶׁהוּא מְמִית וּמַחְיֶה מֵהַמְּטָה שְׁנֹאֲפָה לְנַחַשׁ וּמַעֲנִין יְדוֹ שֶׁל מִשׁ שְׁנֹאֲטַרְע' וְנִתְּרַפְּאָת וּמְצוּרַע חָשׁוּב כְּמַת (זֶהוּ עֵיקַר הִיא גְּתַחֲיִית הַמַּתִּים שְׁיֵהָי' ב"ב גְּרַמְזוּ ג"כ בְּמַצּוֹת הַסִּיפּוּר לְמַעַן תְּסַפֵּר וְכו' וְאֵת אֲוֹתוֹתֵי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי ב"ם כְּכָר סִינְר בַּעַל הַגְּדָה וּבְאֻתוֹת

זו המטה כמו שנאמר ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות והמטה נשמע ת"ה) הנה נרמז כל הי"ג עיקרים במצות הסיפור: (ו) ומעשה נבין את אשר הרב בעל העיקרים חלק על הרמב"ם במנין העיקרים וכללם כולם תחת ג' עיקרים (הגם שגם הוא מודה שכל הי"ג נצרכים לדת הישראלית אבל אעפ"כ לעיקרי יסודי הדת לא הניח רק ג' עיקרים) והם מציאת השם תורה מן השמים שכתב ועונש ע"ש בספרו שהביא ראיות אבל פאשר תתבונן כמה שפתבנו איה כל הי"ג עיקרים נכללים ביצ"מ הנה אנחנו מצוים מן התורה באמונת כל הי"ג פיון שנצטוונו בסיפור יצ"מ הפן הדברים וגם נצטוונו בזכרון יצ"מ כל הימים ואתה תבין.

(ז) הנה עוד הביא הרב מהר"ם חאגיז בספרו כמה עניינים אשר נתאמתו ע"י יצ"מ ונכללים כולם לדעתי תחת יסודי הדת פאשר אבאר אי"ה שהרשות נתונה ביד כל אדם להיות צדיק וכו' שנאמר ויחזק לב פרעה (הנה זה נכלל בעיקר הי' עיקר הידיעה ואעפ"כ הבחירה חפשית וכבר האריכו בזה רבותינו הלא בספרתם וגם נכלל בעיקר הי"א שכתב ועונש דבאם היתה הידיעה מוכרחת איה יתכן שכ"ר ועונש"ש אלא ע"כ שהרשות נתונה והבחירה חפשית שהוא שומע צעקת דלים שנאמר וגם אני שמעתי את נאקת ב"י וזה נכלל בעיקר הה' לו לבד ראוי להתפלל כי הוא שומע ומאזין עתירתן שלא יאמר האדם על המאורעות הבאות עליו מקרה הם וכו' כמו שעשה פרעה לבסוף (אמר) י"י הצדיק וכו' (זה ג"כ נכלל בעיקר הי' הידיעה והשגחה ובעיקר הי"א שכתב ועונש ובעיקר הה' לו לבד ראוי להתפלל וכו' שעושים שליחותו כל הבירות ובכל עושה הש"י שליחותו וכו' והן מוסרין עצמם למיתה לקיים מצותו כמו שראינו ענין הצפודעי' וכו' וכש"כ האדם שחייב למסור וכו' (הנה הוא נכלל בהמנדבר מקודם שאין דבר מקרה רק בכל עושה הש"י שליחותו וענין מס"נ הנה הוא בכלל מצות התורה וכיון שיש תורה מן השמים הנה הוא עיקר הח' מחוייב האדם לעשות פתור') שאינו חפץ בהשחמת עולם ולא באבדת הרשע אלא רצונו שישוב ויחז' ראי' מכמה התראות שעשה לפרעה (נכלל בעיקר הד' קדמון לכל והוא ברא הפל להיטב דוקא והפן שיש מציאת לשדי' ולמעשה פשפים שנאמר ויעשו פן הסרטונים (נכלל בעיקר ו' הנבואה מן השמים ובעיקר ח' תורה מן השמים הנה עיקר הו' נבואה ובתורה מבואר הבחינה לנביא על פרוך שיש דבר מציאות בעולם שיעשה שלא פטבע חוץ לנבואה הפן) שהוא שונא חמס וגזל שנאמר ואת העשוי לכם במצרים (זה מבואר בתורה וכיון שיש תורה מן השמים בו מבואר שהוא שונא החמס).

(ח) הנה עד פה הגיעו דברינו לבאר עפ"י דברי הרב אשר כל עיקרי הדת הן הנה נכללים בסיפור יצ"מ לזה נצטוונו במצוה הלזו בזמן היציאה שקבלנו עול מלכותו ועבודתו ממילא רמז המצוה הזו לנו ולבנינו עד עולם בכל זמן ועידן שמחוייבים אנחנו להיותינו שלמים בעיקרי אמונת י"י אח"ד היינו עיקרים הי"ג מנין אח"ד ולהודיע כ"ש לכל באי עולם לתקוע אמונת אמת בלבבנו לעבדו שכם אח"ד ובהתבוננו במצוה הלזו יחשוב הימים אשר חלפו ועברו עליו בהסתפקות איזה אמינה ח"ו והתירשלו מלפרסם כל אלה וישוב אל י"י וכו' ויקבל עליו וכו' ויבזה יקיים המצוה בכל פת ועידן בין והתבונן הדברים: (ט) והנה כבר הודעתיה ענין יצ"מ ישנו בכל אדם ובכ"ז בעת יציאת איז' מדה ממדותיו מהקטנו דהיינו מדת יראתו ומהבתו דהיינו שלא יפעול פעולת מדותיו בקטנות

כְּמוֹ הַקָּטָן שֶׁאֵין שִׁכְלוֹ שְׁלֵם וּמִתְיַיֵּר אֶמְהַרְנָגוּל וְאוֹהֵב חֲתִיכַת זְכוּכִית עַד יְנַשְׁלֵם שִׁכְלוֹ וְאֵז לֹא יִתְפַּעַל בְּמִדּוֹתָיו הַלְלוֹ רַק מִהַדְבָּר הַמְּאֻנְיָם וְהָאֱהוּב בְּאֵמ' פֶּן הוּא הַדְבָּר הַשִּׁי"ת בְּרָא בְּהַאֲדָם הַמִּדּוֹת הַלְלוֹ שְׁלֵא יִפְעוּל בְּהֵם רַק בְּגִדְלוֹת הַשִּׁכָּל דְּהֵינּוּ בְּיִרְאָתוֹ לֹא יִירָא מִשׁוּם דְבָר רַק מִגִּדְלוֹת יוֹצְרוֹ וּבְהַקְבָּתוֹ לֹא יֵאָהֵב כ"א רְצוֹנוֹ וְתוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו וְכֵן בְּכָל הַמִּדּוֹת פְּנוּדָע וְהֵנָּה קוֹדֵם שִׁיּוֹלִיד הַמִּדּוֹת הַלְלוֹ בְּנִפְשׁוֹ הֵם עֲדֵינָן בְּקִטְנוּת (וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִדּוֹתָיו שְׁלֵא בְּמִקוֹמָן כְּדִמְיוֹן הַקָּטָן שֶׁאוֹהֵב אֶת הַדְבָּר שֶׁאֵינוֹ מְאוֹהֵב לְמִשְׁכִּיל וְיִתְיַיֵּר מִדְבָּר שֶׁאֵינוֹ מְאֻנְיָם לְמִשְׁכִּיל וְיִתְפָּאֵר בְּחֲתִיכַת רִגְבֵי עֶפְרַיִם בְּיָדוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּכָל הַמִּדּוֹת עַד יְנַשְׁלֵם הַדְּעַת דְּגִדְלוֹת) דְּמִיּוֹן גְּלוֹת מְצָרִים שֶׁהִי בְּקִטְנוּת הַדְּעַת פְּנוּדָע וְכֹאשֶׁר יוֹצֵיא אִיזָה מִדָּה מִמִּדּוֹתָיו מִהַקְטָנוּת נק' יצ"מ רָמַז לְגִדְלוֹת שְׁנֵת־פֶּשֶׁט הַנִּקְוָה לְשִׁיעוֹר קוֹמָה שִׁיִּתְפַּעַל בְּמִדָּה זֹו בְּכָל אֵיבְרֵי גּוֹפּוֹ הֵנָּה לְרָמַז זֶה נִצְטוּיְנוּ בִּיצ"מ הַפְּלִי לְסַפֵּר נִפְלְאוֹתָיו בְּלִיל הִיִּצְיָאָה וְאֵלוֹ לֹא הוֹצֵיא הַקַּב"ה אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמְצָרִים הָרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּב"ב מְשׁוּעָבְדִים וְכו' (וּבְאֵם עֵינֵי שִׁכְלָה לְהַתְּבוּנָה אֲנִי חַב"ד לָנוּ וּבְנֵינוּ חַג"ת וּבְנֵינוּ בְּנֵינוּ נְהִי"ם בֵּין וְהַתְּבוּנָה) פִּי הִיִּצְיָאָה הִי'ת' שְׁלֵא כְּטַבַּע פֶּן בִּיצ"מ הַפְּרִטִי מְחֻנְיָבִי אֲנַחְנוּ לְהוֹדוֹ' לִי"י עַל אֲשֶׁר הוּא בְּעוֹזְרֵינוּ (עֵינָן בְּהַג' הַסְּמוּכ' לְהוֹצִי' מִדּוֹתֵינוּ מִסוּד הַקְטָנוּ' פִּי אֶלְמָלֵא הַקַּב"ה עוֹזְרוֹ אֵין יָכוֹל לוֹ בֵּין וְהַתְּבוּנָה וְסִמְכָנוּ עַל הַמְעֵינָן הַמְּבִין בְּרַמְיָה דְּבָרֵי חֻכְמִים וְחִידוֹתֵם הַפְּנֹךְ בָּהּ וְהַפְּנֹךְ בָּהּ וְתִמְצָא מְעַדְנִים לְנִפְשָׁה ***(הַג"ה אִם טַעַמְתָּ בְּקִצָּה הַמְטָה מִנּוֹפֶת צוּף עֵץ הַסִּיִּים וְיִהְי' לְהַפְּרִיּוֹ לְמֵאֲכָל הֵנָּה חֲבִין שֵׁם אֲשֶׁר יצ"מ הִי' בְּחַפְזוֹן שְׁלֵא יָכֹלוּ לְהַתְּמַהֵמָה וְהִי' גִּדְלוֹת קוֹד' קִטְנוּת וְלִדְעָתִי ו"ס הַפְּסוּק לְמַעַן תִּסְפֵּר בְּאֲזֵנֵי בְּנֵי וּב"ב אֶת אֲשֶׁר הַתְּעַלְלַת"י בְּמִצְרַיִם (מְלִשׁוֹן עוֹל"ל) ***(וְיוֹנ"ק) וְאֶת אֲוֹתוֹתֵי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בָּם רצ"ל אֲשֶׁר הִפָּה הַמְּוֹחֵן הֵנָּה בְּמִצְרַיִם הַתְּעַלְלַתִּי אוֹתָם הֵינּוּ שֶׁהִיוּ גְלוֹ' מְצָרִים בְּסִיד הַקְטָנוּת עֲדֵינָן שְׁלֵא הַפְּרִיחוֹ יִשְׂרָאֵל עֲדֵינָן מְצוֹת וּמַע"ט וְלַעֲשׂוֹ' הָאֲוֹתוֹת לְצֵאת ב"י מִן הַהַר הַזֶּה הוּא ע"י הַגִּדְלוֹת הֵנָּה הִי' גִּדְלוֹת קוֹדֵם קִטְנוּת שְׁלֵא כְּטַבַּע וז"ש אֲשֶׁר הַתְּעַלְלַתִּי בְּמִצְרַיִם וְאֶפְי"כ וְאֶת אֲוֹתוֹתֵי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בָּם וִידַעְתֶּם פִּי אֲנִי הוֹי' הַמְהִיָּה כָּל וְהוּא כָּל יָכוֹל וְכֹאֵז פֶּן עָמָה בְּלִיל הִיִּצְיָאָה הוּא הַתְּעוֹרֵר' הֵנָּה וְע"י מְצוֹת הַסִּיפּוֹר מְתַעוֹר' בְּנוּ יִצְיָאָה מִדְּתֵינוּ אֵל הַגִּדְלוֹת אֶפְיָלוֹ אִם אֵין בְּנֵי מְצוֹת וּמַע"ט כ"כ וְכו"ה הַעֲנֵן תְּמִיד בְּכָל בֶּן יִשְׂרָאֵל יצ"מ הַפְּרִטִי חוֹזֵק הַחֲסִידוֹת הוּא בְּתַחֲקִילָתוֹ וְאֲח"כ נּוֹפֵל מִמְדַרְיָגָתוֹ עַד פִּי יִתְנַהֵל לְאֵטוֹ לְרַגְלֵי הַמְּלָאכָה מְלָאכַת עֲבוֹדַת הַקּוֹד' יִשְׁמְחוּ וְיִגְלִיּוּ הַמְּשֻׁפְּלִי בְּהַתְּבוּנָה בְּעֵין הַשִּׁכָּל בְּדִרוֹשׁ הַנִּפְלָא הַלְזָה וְאֶמְרוּ אִךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל: ***(י) בְּרַמְזֵי הָאֵר"י ז"ל בְּסַפֵּר הַפְּנוּנוֹת גְּלוֹת מְצָרִים רָמַז לְגְלוֹ' הַנִּשְׁמָ' הַשִּׁכְלִיּוֹת בְּתוֹךְ הַגּוֹף הַעֲפוֹ' וִיצ"מ רָמַז לְיִצְיָאָה' מִן הַגּוֹף לְחַזוֹת בְּנוֹעַם י"י הֵנָּה נִתְחַיְיְבוּ בְּלִיל יצ"מ לְסַפֵּר בְּדְבָרִים עֲנֵין הִיִּצְיָאָה' וְהֵנָּה תֵּרָא' וְהַתְּבוּנָה בְּצַדִּיקִים יוֹם הִיִּצְיָאָה נק' יוֹמָא דְּהַלּוּלָא כַּמ"ש בְּזֵהרָה בְּהַלּוּלָא דַר"ש בֵּין וְהַתְּבוּנָה אֲגָרָא דְּבֵי הַלּוּלָא מִלִּי: (יא) טַעַם הַמְצָנָה עַפ"י סוּד פֶּסַח פ"ה ס"ח שְׁמַחְוִיב לְהַסִּיחַ בְּפָה רָמַז לְמִקִּיפִין הַיּוֹצְאִים מִן הַפָּה (עֵינָן בְּטַעַמֵי הַמְצָנוֹת לְהַאֲרִיז"ל) הֵנָּה תְּתַבּוּנָה דִּידֵי אֹר בְּהֵן לְעִיפּוּבָא הֵנָּה מְזִה עֵיקַר חַיּוֹת הַנִּשְׁמָה פְּנִימִיּוֹת הָאֲדָם וְדִקְדוּקֵי הַמְצָנוֹת מִצַּד הַחֲסִידוֹת מֵהֵם יֵאִיר אֹר הַמִּקִּיף אֲשֶׁר אֵין לוֹ גְּבוּל וְכִלִּי שְׁתַּגְּבִילָהוּ פֶּן אֵין גְּבוּל לְדִקְדוּקֵי הַמְצָנוֹת בְּהַקְשֶׁר וְיִתְרוֹן זֶה מִחֲמִיר בְּחוֹמֵר אַחַת וְזֶה מִחֲמִיר בְּיוֹת' כִּידוֹ' לְמִשְׁכִּיל וְהִנ' בְּעַת הִיִּצְיָאָה מִמְצָרֵי' וְקַבְּלַת מְלִכוּתוֹ יִתְבַּרַךְ נִתְחַיְיְבוּ לְסַפֵּר וּלְהוֹצִיא הַהֶבֶל מִפִּינוּ בְּטוֹבוֹ' הַשִּׁי אֲשֶׁר הַהֶבֶל הֵינָּה' מִתּוֹךְ פְּנִימִיּוֹתֵינוּ יֵאִיר עֲלֵינוּ לְאוֹר מִקִּיף וּבְזֵה נִזְכָּר לְעֲשׂוֹ' מַעֲשֵׂה הַמְצָנוֹת

על דבר כבוד שמו שיא' אור השי"ת למקיר עלינו ג"כ ויהי נועם י"י עלינו ונמצא יש
רמז בזא' המצנה גם למילי דחסידי שפכל המצנ' המקיר הוא שמירה והיקף לבל ישלטו
זרים והנה נודע פי כל המצות פולם אשר הם בחיוב על האדם הנה כל הדברים הנאמר
אשר הוא חוב' לנפש לדקדק בה בכל יקולתה והמתבונן בזה ידקדק בנפשו בכל עניני
מצותיו וישוב אל י"י על העבר ויקבל ע"ע וכו' פנ"ל ***(הג"ה וזה אשר פירשנו בפסוק
וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארותם צרורן' בשמלתם על שכמם דקשה החחיל
בתי' ויש"א א"ת בצק"ו ומסי' ברבים משארות' בשמלתם שפמ"ם וגם הל"ל ומשארות'
פינן דהוא ענין אחר (כפירש"י עיי"ש) ולדעתי הוא פה וישא העם את בצקו טרם יחמץ
הינו הדבר שהו' לעיפובא שפכר נצטוו שלא לאכול חמץ והנה אמר בלשון יחיד שפנה
שהו' לעיפובא כל ישראל שוין ודרף אחד להם שזה אסור היינו עיפה ששהתה פשיעור
חמוץ אבל יש ניש כמה וכמה מחמירים בדקדוקים שונים זה חומרתו פה וזה פה ולכל
אחד דרכו והילוכו בקודש בחומרות אחרות דרכים רבים להם וזה נק' משארותם היינו
שיורי וחומרי המצנה אשר אין לה גבול ומזה פשה להם לבושי אור מקיר פשמלה
המקפת את השפם כ"א לפי חומרתו בקדש וז"ש שאריתם (הינו שיורי מצותם ואמר
לשון רבים פי לא ראי זה פראי זה הצד השו' שפנה שדרכו להיטב) צרורות בשמלתם
על שכמם (הינו אורות מקיפים פשמל' והבן) ***:מ"ע כב לפדות פטר חמור זכר בשה
חלק המעשה (א) מצנה כ"ב לפדות פטר חמור זכר בשה היינו ליתן השה לפהו בפדיון
הכור החמור ומשינוולד חייב לפדותו ולא ישקה המצנ' ויברך אקב"ו על פדיון פטר
חמור.

(ב) קודם פדיונו הוא אסור בהנא' ואם מת קודם פדיונו יקבר. ולאחר פדיונו הוא ר ין
גמורים והשה הוא נכסי פהו חולין גמורים ומותר בגיזה ועבודה: (ג) אם אין לו שיה
לפדותו פודהו בשונויו ונותן דמיו לפהו לא אמר' תור' ש"ה להחמיר עליו אלא להקל
עליו.

שאם הי' הפטר חמור שנה עשר סלעים יכול לפדותו בשה שנה דינר ולא יהי זה חמור
מן ההקדש שנפד' בכסף בשונויו ודוקא פשהו דמי הפטר חמור מג' זוזים ולמעל' אבל
אם הי' דמיו פחות מג' זוזים אין פודין אותו אלא בשה או בג' זוזים ועין פה לא יפחות
מסלע ועין רעה חצי סלע ובינונית ג' זוזים: (ד) הנה לו ספק פטר חמור יפריש שיה
פחתיו והוא לעצמו: (ה) נתן הפטר חמור לפהו יפריש הפהו שיה פחתיו והוא לעצמו:
חלק הדיבור (א) ודאי צריף ללמוד משפטי המצנ' ולחדש דינים והלכות פפי השגות
ורחב בינתו.

(ב) פהנים ולוים פטורים אפילו בת פהו ולוי פטר חמור שקה פטור מפדיו' ושל בעל'
חייב (ג) שנותפות העפום בענבר או באמו פוטר: (ד) נוהג בכ"מ ובכ"ז ותמיהני על מה
שהעולם מקילין במצנ' הזאת בחו"ל יתא רעוא שתבא לידי המצנ' הזאת ואקיימנה
בעזרת השם ית': (ה) מצות פדיו' קודמת למצות עריפ' (הוא המצנ' דלקמן שיתבאר
אפ"ה): חלק המחשבה (א) ודאי צריף לכונן לקיים מצות בוראו.

מ"ע דאורייתא צריכי' פנוני' וילדעתי אם לא פינון יקח הש"ה בהקדו' מן הפהו ויחזור ויתנהו לשם מצוה: (ב) באם לא קנים עדיין המצני' יצפ' מתי תבא לידי ואקנימנ' ויקבל ע"ע לעשות' בעת המזדמן.

(ג) נבא להתבונן בטעם המצני' הזאת למה נשתנה פטר חמור מכל בהמות טמאות ו"ל הזהר הקדוש פ' בא פקודא דא לפדות פטר חמור ולערוף פטר חמור אם לא יפד' לי הה"ד ואם לא תפד' וערכתו ורזא דא יצה"ר יכול לאחזרא בתיובתא ולבתר יצ"ט כמה דאוקמו' אם זכה עזר אם לא זכה פנגדו בגין דאינון דיוקנא חד בשה וחד בחמור ואם זכה לאחזרא בתיובתא אע"ג דאיהו חמור עם הארץ ר' ד' מן גלותא בשה דאיהו שיה פזורה ישראל ואי לא הדר בתיובתא וערפתו שני לי עם קשה קדל דעתידין לאיתמחא מן ספר חיים דעליהו אתמר מי אשר חטא לי אמחצנו מספרי עכ"ל הזהר הק' והנה עם היות שדברי שלמה הזה"ק א"א להתבונן בם עד תכלית הפנוני' עכ"ז להיותן דברי אלקים חיים דנפקין בהדרתא מפי קדישי עליונין יש חלק לכל נפש מישראל למצוא בהם דברי חפץ כפי שורש נשמתו במחצב הקודש והנ' נ"ל הפירוש י פשוטו דהנ' בכ"א מישראל ישנם ב' נפשות היינו נפש הקדוש' מסטרא דקדוש' ומשכנ' במוח ומתפשטת בכלל הימיני שבלב לב חכם לימינו והוא רזא דיצ"ט ונפש השניני' מהקליפ' (בישראל הוא מקליפת נוג' סוד הטקלא) משכנ' בכלל השמאלי שבלב לב פסיל לשמאלו והוא רזא דיצה"ר והנה זה כל האדם להפוך מר למתוק להפוך גם נפש הבהמיות לקדוש' להיכלל קליפת נוג' אל הקדוש' והדברים ארוכים וכבר הם נמסרו אל החברים מפה לאן אין מן הצורך להאריך (ומי שרוץ' לריות צמאנו בזה ידרוש בס' התניא הנדפס מחדש) והנה נפש הבהמית יכוני' לה חמו"רן סוד החומרה מתאנו' לתאנות החומריות אכילה ושת' ומשגל (והנ' הוא פלול' מרמ"ח איברים חמ"ר רמ"ח) ונפש הקדוש' יכוני' ש"ה רנה הוא ג"כ פלול' מרמ"ח וכשתוסיף ח"ל הוי' על רמ"ח בגי' ש"ה הן הנה שמות הקדושים שמות הקדושים העוזרים לאדם כי אלמלא הקב"ה עוזרו וכו' כי ליצה"ר משפט הבכור' כי לפתח חטאת רובץ ונחזור אל הראשונות מסטרא דשמאלא סוד היצה"ר באים כל התאוות של אכיל' ושת' וכיוצא ומסטרא דימינא יצ"ט תור' ועבוד' ומצות והנ' כל הדברים האסורים עפ"י התיך' חיותם משלש קליפות הטמאות הצריכים בטול וקרית' לגמרי ומהם נפשות אוה"ע אשר יתבטלו לעת קץ ב"ב אבל דברים המותרים עפ"י התוך' דברי הרשות חיותם מקליפת נוג' אם יקח האדם וינה' מדבר שהוא לילה בכת האכיל' שהוא לעבוד את השי"ת הנה יכלל הקליפת נוג' אל הקדוש' ותוכלל נפשו הבהמית בנפש הקדוש' אבל אם פנונתו למלאות תאוותו הגם שהוא דבר המותר.

עכ"ז תוכלל הקליפות נוג' בג' קליפות הטמאות רק זה הוא החילוק בין המותר לאסור כי באם לוקח לעצמו דבר איסור הנה הוא אסור וקשור בסט"א והגם שילך בכת האכיל' שהוא ויעבוד את השי"ת לא יועיל פלוס רק צריך לבטל הפח והדם הנוסף בו מתענוג הוא ע"י סיגופים משא"כ במותר הגם שלפי שעה נכלל בג' קליפות הטמאות בהיות פנונתו למלאות תאוותו עכ"ז פינון שיחזור האדם בתשוב' ויקח הפח שהוא ויעבוד בו את השי"ת הנה נכלל הכל בקדוש' עיין כ"ז בס' התניא וינועם לה אבל אם לא עבד את השי"ת בכת האכילה ההיא הנ' צריך לסיגופי' כמו באיסור' אם לא שוב וסיגף א"ע הנה צריך לחיבוט הקבר פנודע ומעת' נבא לביאו' דברי הזה' ורזא דא יצה"ר יכול לאחזר' בחיובת'

ולבית' יצ"ט (רצ"ל מתחל' יכול האדם להחזיר בתשובה' את היצה"ר היינו שלא יתנה
אפילו מדברים המותרים רק לש"ש אזי אם יעשו כזאת אזי יהי יכול להחזיר אה היצ"ר
בתשובה' דהיינו מה שהתירשל מתור' ועבוד' אשר זה הוא מעש' היצ"ט ועבודתו משא"כ
אם אינו משיב את היצה"ר מתחל' הנה הוא קשור בחשק עבותות אהבת העולם הגם
שילמוד ועבוד אינו בשלימות פי האורב יושב בחדר חלל השמאלי שפלב ומבלבלו
בתאוות אבל אם מחזיר בתשובה' ליצה"ר בקל יחזור את היצ"ט פי היצה"ר גם כן יסייעו
שמתהפך מר למתוק וז"ש) כמה דאוקמו' זכה עזר לא זכ' פנגדו (ואמר) בגין דאינון
דיוקנ' חד בש"ה וחד בתמור כמש"ל עי"ש) ואם זכה לאחזר' בתיבתא הגם דאיהו חמ"ר
עם הארץ (רצ"ל שנט' אל הארציות נהנ' בתאוות העולם בנפש הבהמיות שלו המכונ'
לחמר ונק' עם הארץ נוט' אל הארציות כ"ז) תפד' מן גלותא בשה (רצ"ל להיותן תאוות
מוותרת מדברי הרשות יפד' אותן חן גלותא בש"ה היינו כאשר יתעסק בכח הזה בתוך'
ועבוד' דאינון מעש' הש"ה (היינו נפש הקדוש' הנק' ש"ה פנ"ל) ואי לא הדר בחייבת'
(שלא עבד את הש"י בכח הזה שנינוסרף לו בתאוות המותרו') וערפתו שני לי' עם קשה
קדל (רצ"ל צריף עריף' וקרית' הפח ההוא ע"י סיגופים פי דומ' לו עם קשה עורף הנהנים
מאיסור שהו' משלש קליפות הטמאות הבן הדברים הנה אם יסבלו דברי הזוה"ק הפי'
הזה מה טוב ובאם אין הפירוש כף אעפי"כ הדברים אמיתיים וסמכתיים על דברי הזוה"ק
ואין פאן בית מיחוש: (ד) עפ"י דברינו הנ"ל תבין האיה רמזהמצנ' הזאת נוהגת בכ"מ
ובכ"ז והשב אל יי' יתבונו את אשר נהנ' בתאוות הגשמיות ולא הלו לעבוד את יי' בכח
האכיל וההנא' שהוא אזי ישוב אל יי' וכו' ויקבל עליו וכו': מ"ע כג לערוף פטר חמור
אם לא פדאו חלק המעשה (א) מצנה כ"ג מ"ע לערוף פטר חמור אם לא פדאו עריפה
הוא שמפה בקופיץ בערפו עד שימות ודוקא בקופיץ ולא בדבר אחר ולא במיתה אחרת:
(ב) אסור בהנאה גם לאחר עריפתו וטעון קבורה ואם שרפו אפרו אסור בהנאה: (ג)
שנתפות עכו"ם בו או באמו פטור (ד) מי שחייבין בפדני' הם מתחייבין בעריפה אם לא
פדאו: חלק הדבור (א) ודאי צריף ללמוד משפטי המצנה ולחדש הלכות ודינים כפי
השגותי.

(ב) כבר דברנו במצנה הקודמ' אשר אני מתמי' מה שלא ראיתי בגולה מי שקיים מצו'
זו וכעת נתישבתי בדעתי דאפשר להיות דאין לנו פהו ידוע ביחוסו ופדיון הבן שאני
דא"א בענין אחר וגם לא נפקא לן ריעותא בזה משא"כ בכור בהמה טהורה נוהגין כל
ישראל בזה"ז למכרו בכדי שלא יבא לידי מכשול כיון דצריף לרעות עד שיסתאב וכן
הוא הטעם בפטר חמור דאפשר יתן הפדיון לכהן שאינו כהן באמת וישתמש בפטר חמור
ובאמת הוא אסור בהנאה כיון שלא נפדה בנתינה לכהן (ושאני תרומות ומעשרות דכיון
שהפרישם מן התבואה נפטר התבואה משא"כ בפטר חמור דאינו נפטר עד שיבא
הפדיון ליד הפהו ואם תקשה א"כ יש לנו לקיים מצנת עריפה י"ל דמש"ה לא הנהיגו
אבותינו שפגול' כף דהכל יודעין דמצנת פדי' קודמת למצנת עריפה וכשיראו שאין
מקיימין מצנת פדי' רק עריפה יבואו להוציא לעז על הפהנים.

ע"כ הנהיגו למפנר לעכו"ם פדי' לפוטרו מבכור' כמו בבכור בהמה טהורה פנ"ל לתרץ
מנהגן של ישראל אבל שמעתי שבאה"ק נוהגין גם היום לפדות הפטר חמור בשה ואפשר

משום דמחזיקין ביוחסין טפי מינן כנ"ל חלק המחשבה (א) ודאי צריף לכונן לקנין המ"ע של תורה.

והנה מצנת פדי קדמת למצנה עריפה. הנה אם פודה כונן שמה שאינו מקנין מצנת עריפה הוא פי השי"ת יישר בעיניו יותר לקנין מצנת פדי ולולי זאת ודאי הי' מקנין מצנת עריפה ואם מחשבתו וכוננתו זאת תעלה לו גם למצנת עריפה שתחשב לו בכלל מצותיו להשלמת החלוקה דרבנן נ"ל (ב) רמז המצנה הזאת בטעמה נתבאר במצנת הקודמת דוק שמה ותבין ג"כ למה מצית פדי קודמת למצנת עריפה: מל"ת כד שרא לצאת בשבת חוץ לתחום חלק המעשה (ב) מצנה כ"ד מל"ת שלא לצאת בשבת חוץ לתחום שנאמר אל יצא איש ממקומו ביום השביעי מההלך חוץ לעיר (או חוץ למקום שקודש עליו היום שם יותר מי"ב מיל פנגד מחנה ישראל שהי' במדבר לוקה מן התורה ונחז"ל גזרו שלא לילך יותר מאלפים אמה שהוא מגרש ערי הלויים ע"כ ההולך יותר מאלפים אמה לוקה מכת מרדות (זהו דעת הרמב"ם בספרו הגדול ונזר בו ממ"ש בספ' המצות שאלפים אמה הוא מדאורייתא והרמב"ן ס"ל שכל מצנת תחומין הוא מדרבנן) ** (הג"ה מאן דענייל לחלל דיקה פי בשבת הוא עלית המלפא אדנ"י ויש בשם כ"ד צירופים וחוץ לכ"ד צירופים אסור לצאת:)** (ב) האלפים אמה מותר להלך הן ואלכסון ע"כ המודד תחומין ימודד אלפים לכל רוח מרובעות מכל צד כדי שיהי' נשפר את הזוית: (ג) עיר גדולה מהלך את כולה אפילו היא גדולה כאנטוכיא: (ד) אם הניח עירו' תחומין יבוא' אי"ה במצו' דרבנן מה דינו: חלק הדיבור (א) ודאי צריף ללמוד משפטי המצנה ולחדש הלכות ודיני' כפי רוחב שכלו: (ב) הנה הולך סמוך לחשיכה ובא סמוך לעיר יותר מאלפים והי' מפיר אילן או גדר סמוך לאלפים ואמר שביתתי בעיקרו הולך משחשך אלפים אמה ממקום האילן ובלבד שלא יהא יותר מאלפים אמה ממקום שאמר עד מקום הגדר או האילן וגם צ"ל שיוכל להגיע שם קודם חשיכה אם רויץ הגם שפעת אינו רץ נמצא יכול להלך משחשכה ד' אלפים אמה: חלק המחשבה (א) לרמב"ם צריף לכונן במניעה י"ב מילין לקני' אזהרת התור' ובמניעה מאלפים אמה לקני' אזהרת רז"ל לא תסור וכו' ולרמב"ן הפל מאזהרת לא תסור מכל וכו': (ב) טעם למצנה ורמזי הנהוג' בכל עת הנראה דהנה שבת הוא זכר למעשה בראשית שהש"י המציא את העולם יש מאין פרוצונו וכיון שהוא ית' המציא הכל הוא המשגיח והמטריף והמכלכל פרוצונו והאדם לא יוסיף ולא יגרע בהשתדלותו רק שהש"י צונו בתורתו להתנהג במנהג ד"א להשתדל באיזה השתדלות כנהוג בטבע.

אבל אין מן הצורך להרחיק נדוד ולפרוש בימים ובמדרות להמציא פרוצונו וצרכיו כי לא יוסיף בהשתדלותו ומתבטל ע"י מתורתו ועבודתו ואין מעצור להש"י להזמין לו פרוצונו בהשתדלו' המועט בביתו ובעירו לה' נא ראה מ"ש בחו"ה המעש' בחסיד שהלך לבקש פרוצונו בעיר אחרת ופגע בו אמגושי ושאל לו על ענין הבורא ואמר לו שהוא הבורא הפל והמטריף והמכלכל אמר לו האמגושי פעלך סותר את דיבורך פי למה לה' לפי"ז לבקש טרפך בעיר אחרת ושבו אותו החסיד לביתו ולא זו מעירו הנה לזכר זה ביום הזכרון למ"ב נצטונו שלא לצאת יותר מג' פרסאות כי ג' פרסאו' נק' השתדלו' מעט כמשארז"ל שלא יהל' אדם בע"ש יותר מג' פרסאות כי יותר מג' פרסאו' הוא השתדלו' וטרחה רבה ולא יכין לשבת והנה תתבונן ביותר מ"ש דורשי רשומות על כ"ד

שעות ביום רמז ג"פ אז בגי' ת' אז תשפיל א"ז ת שן אז תצליח היינו להורות שליש המעל"ע לשינה (וה"ה לאכילה ושתיה) וקרא לכל עסקי העולם הנצרכים לחיותהאדם בשם שינה) ושליש למו"מ וסי' אז תצליח ושליש לתורה אז תשפיל והנה לחשבון היום בלבד זולת הלילה יגיע להשתדלות ד' שעות והנה מהראוי למשפיל להוסיף אנמץ לתורה בכל מה דאפשר ולגרוע ממו"מ בכדי שיוסיף מחול על הקודש ולזה בא הרמז בהילוף ג' פרסאות שהוא מהלך ג' שעות ונחצי בקירוב להורות בא שיראה בכל פעם לגרוע ממו"מ להוסיף עתותיו לתורה לעבודה ותהי' מלאכתו ארעי ותורת קבע הבן הדברים ובאת האזהרה הזאת ביום הזפרון למ"ב להורות לאדם המאמין במ"ב יאמין אשר מי שברא כל היצור הוא המכין לעורב צידו הוא המשביע לכל חי והאדם בהשתדלותו לא יוסיף ולא יגרע והנה חז"ל ברוח קדשם הוסיפו אנמץ אזהר' הזאת בביאור שלא יזו יותר מאלפים אמה שהוא מגרש העיר וגבולה (פנודע מתחומי עיירות הלויים להורות התבוננות לאדם אשר כל יכול הבורא כל במ"ב להטריף ולזון את האדם בביתו ובעיר ואין מן הצורך להשתדל בהרחקת נדוד ***(הג"ה ומדי דברי בזה אודיעה באגב אז תישן אינו בפסוק רק מישנתי אז נישלו ושמעתי בשם גדול אחד שלא לישן יותר מד' שעות במע"ל וסי' ישנתי אז פאשר אני ישן ח' שעות ינוח לי יש מנוחה ודי להמוחין מ' שעות מנגן ל"י נמצא ס"ה ב' מעל"ע די בהם השינה ח' שעות מגיע לכל מעל"ע ד' שעות ואלו ואלו דא"ח דמה שנתנו סימן ח' שעות לכל מעי"ל היינו שינה עם אכילה ושתיה ובהכ"ס ושאר עניינים ושינה לבדה די בד' שעות פנ"ל: **).

(ג) ממילא בכל עת ובכל זמן פאשר ימעט האדם מהשתדלות העולמי' ויוסיף אימץ בתורה ועבודה הוא ענף ממצנה הלזו וברוב השתדלות בעולם ומיעוט עבודת הבורא ח"ו הנה יצא חוץ לתחום ח"ו ממילא המשפיל בדבר ישוב אל י"י וכו' ויקבל וכו' פנ"ל בין והתבונן: (ד) והנה אודיעה בקיצור טעם המצנה עפ"י סוד בכתבי האריז"ל כי בשבת עלו נה"י דעשי' במקום חג"ת ונשאר נה"י מקום פנוי בין הקדושה והקליפה לרמז זה מותר לילה ג"פ כי במקום נה"י הוא רשימו דקדושה (מזה תראה שהלכה פרמב"ם וא"כ יותר מזה שם הוא שדה אדום מקנה הקליפה ע"כ ביום הקדוש אסור לאדם הישראלי הקדוש להוליך הקדוש' חליל' למקום שדה אדום אשר אין שם מקים להתפשטות הקדושה כי אין שם והנה בגלות התפשטו' הקליפות באחיזתם עד חצי הנצח ע"כ גזרו חז"ל אלפים שהוא רק מעט מנצח אשר נשאר פנוי בשבת ומשם ואילך יש אחיזה לקליפות ***(הג"ה הדברים תמוהין לדעתי דנראה דזה גזרו חז"ל בגלות והנה נאמר ביהושע שאמר לישראל אף רחיק יהי ביניכם ובינו פאלפים אמה וכו' ודרשו חז"ל כדי שיהי יכולין לילה אל הארון בשבת אלמא ב"ד של יהושע פבר גזרו אלפים אמה וכן מהא דשלמה תיקן עירובין משמע דכבר נגזר תחום וצ"ע: **): (ה) והנה לטעם זה יש בזאת המצנה רמז נכון אל האד' בכל זמן שלא יוסיף פח בקליפה ע"י ניצוצי הקדושה ח"ו רק ישתדל אדרבא להוציא בלעם מפייהם ויהי' להם ביטול ב"ב אין מן הצורך להאריך בזה כי הדברים ארוכים ורחבים מני ים פבר נשמע אל החברים וזכו בהם רבים את אשר עם לבבינו וקט שפלנו והמתבונן ישוב אל י"י וכו' ויקבל עליו וכו'.

מ"ע כה להאמין מציאת אלוה חלק המעשה (א) מצנה כ"ה מ"ע להאמין מציאת אלוה עיניו בהקדמה ד' אות ד' האיה יצוייר למעש' מצנה שהוא במחשב' עי"ש ותבין ולא

אצטריף לכפול לה הדברי: (ב) איכות המצנה הוא להאמין באמת בלב אמונת אמן שיש
אלוה הנמצא הוא ית"ש המציא פל הנמצאים מאין ליש ומכוחו וקפצו ית"ש נתהוה פל
מה שהי' נהנה ויהי' ואין שום דבר נתהוה בלא רצונו וקפצו ית' והוא המשגיח על פל
דבר בכל ובפרט ואפילו פל הדברים הטבעיים הנפעלים בטבע הפל מהשגחתו ית'
המתלבש בטבע וכל פכבי השמים וכסילה' לא יפעל בטבע רק בהשגחתו ית' המתי' אותם
בכל עת ויטה אותם לכל אשר יחפץ: (ג) המצנה הזאת הוא יסוד הדת והעיקר שיקבע
בנפשו בכל עת שהאמת הוא פן ומחוייב בכל עת להזכיר את נפשו להתבונן במצנה זו
ולחשוב רוממותו ית"ש ויעמוד מרעיד איה הוא ברי' קטנה מעוט' בדעת עומד לפני תמים
דעות וזה עיקר חלק המעשה שבמצנה הלזו שאפ' בעת עיסוקו בענייני העולם ומדבר
עם ב"א יזכור לנפשו ויקום מרעיד ויפריש א"ע מן ב"א פרגע להתבודד לחשוב גדולתו
ורוממותו וזה נקרא מעשה: (ד) מי שלא יאמין באמונה זו הוא כופר בעיקר ואין לו חלק
ונכות בישראל ותייבין אנחנו למסור נפשינו ומאודינו על אמונה זו והמצנה הזאת נוהגת
בכל עת ורגע בזכרים ונקבות ** (הג"ה נרמז בתורה כ"ה תאמר לבית יעקב ומגד לב"י
היינו מצנה כ"ה (עפ"י חשבון הרמב"ם ז"ל) תאמר לבית יעקב ומגד (אותה) לבני
ישראל פי בזולת זאת המצנה אין לו חלק ונחל' להיקרא בשם יעקב וישראל ואי"ה
יתבא בארנף'): ** חלק הדיבור (א) ודאי צריף ללמוד איכות המצנה ולהתבונן בה
להוסיף אומץ בכל פעם באמונה זו: (ב) פבר פתבנו במצות השבתת חמץ אשר עיקר
המצנה הזאת הוא באיש הישראלי להאמין אמונה זו מבלי חקירות והנבטחו ורע אברהם
שיספיק להם האמינה בקבלה ויותר יש יסוד מוסד להאמין בקבלה מהאמין ע"י חקירה
פי המאמין בקבלה אין לאמונתו סוף פינון שאמונתו באה לו מצד א"ס ב"ה שהבטיח
לאברהם אבינו פי ידעתיו למען אשר יצוה וכו' משא"כ מי שמאמין ע"י חקירתו באת
אליו האמונה מצד השכל שהוא בעל סוף וח"ו יש לאמונתו סוף ע"כ רבים מהחוקרים
המירו פבוד' בלא יועיל בעת הזעם (דרוש נא כיום את דבר ה' אשר פתבנו במצנה הנ"ל)
ומזה תשפוט ותדע שלא התחיל הש"י במאמרו הנכבד בל' שמ"ע ישראל ל אנכי ה'
אלקיך כו' כמ"ש באמונת היחוד שמע ישראל י"א ה' אחד דשמ"ע הוא ל' הבנה בחקירו'
השכל ובאמונה המציאות אין לחקור בחקירת השכל דזה נק' עה"ד טוב ורע (כמ"ש
ע"ש) שחוקר בנטיית השכל לב' הצדדים פדרף החוקר שחוקר גם פל חלקי הסותר א"כ
מן ההכרח שיטה הדעת לטו"ר (ע"ש באריכות) ע"כ נצטוינו מפיו ית' סתם אנכי ה'
אלקיך ר"ל תדעו באמונת שלימ' אשר אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מאמ"צ ונתאמ'
לכם מציאותי במופת מכאן ואילף עיקר אמונתך בקבלה וכן נ"ל שהוא דעת הרמב"ם
שלא הביא בספרו חקיר' על מציאת השם רק התחיל יסוד היסודות ועמוד החכמות
(עמ"ש במל"ת דלא ימצא חמץ) להאמין שישאלקי וכו' משא"כ באמונת היחוד הביא
חקירה בשכל פי שם נצטוינו בתורה שמ"ע ישראל וכו' ה' אחד ר"ל תבין זה בשכלך פי
ה' אלקינו הוא ה' אחד בין והתבונן הדבר ** (הג"ה ויבנה יתפרש על נכון פל סדר הפ'
רמזתיו לעיל) כ"ה תאמר לבית יעקב היינו מצנה הכ"ה תאמר לבית יעקב סתם שהאמת
הוא פן (והנה יעקב"ב הם אנשים שהם חלושי הדעת מן ההכרח היא להם להאמין בקבלה
שאין דעתם משנ' להתבונן בחקירה) ומגיד לבני ישראל (ב"י הם גדולי הדעת יכולת
להם לעמוד על הדבר בחקירה) עכ"ז תגיד להם ענין מציאות הבורא שהיא מצנה הכ"ה

תגד להם שפך הוא הענין אבל לא בחקירה ואמר תגד ל' המשך הסיפור ר"ל הגם שתוכל לדבר עמהם ולהבינם ביותר מציאות נעלם עכ"ז תגיד להם בלבד בלא חקירה: או יאמר ותגד לב"י קאי אשלאחריו ר"ל לבני יעקב שאינם בעלי דעת דגדלות כ"כ הנה תאמר להם אנכי ה' אלקיך מבלי חקירה אבל לב"י בעלי דעת דגדלות יקשה להם הלא טוב יותר להשיג הענין בחקירה ובמופת ואז יתאמת הדבר בלב יותר ולזה אמר ותגד לב"י בהמשך הסיפור שיותר טוב האמונה בקבלה פאשר יתבאר והוא חתם ראיתם אשר עשיתי וכו' ונתאמת לכם האמונה במופת ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי ור"ל כעת שאני נותן לכם התורה הסגולה הוא אם שמוע תשמעו בקולי היינו האמונה הבאה ממני אז ושמרתם את בריתי כיון שאני א"ס פך לא תהי' אין סוף לאמונתכם משא"כ אם לא תשמעו בקולי רק תעמדו על הדבר מצד החקירה אין לכם הבטחה שתשמרו בנדאי את הברית ולז' הקדים אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים וכו' ר"ל שמה תאמרו אין ביכולתי להודיע אלקותי במופת הנה ראיתם אשר עשיתי למצרים ומה שאני מצוה לכם להאמין באמונ' מבלי חקירה הוא לטובתכם כנ"ל ושמא תאמרו הרי לכאור' נראה בהיפך הדבר שנתאמת במופת לא ידחה השכל בשום אופן משא"כ הדבר שאין לו מופ' ידחה לפעמים השכל לזה אמר ונהייתם לי הגולה מכל העמים ר"ל תהי' לי בדבר הזה דבר סגולי מכל העמים שבישראל אמונת הקבלה פדבר הסגול.

אשר לא נודע סיבת הסגול' שהוא כ"ה הדבר אמונת הקבלה בישראל הוא פדבר הסגולי הבטח' לאברהם כנ"ל והטעם כי לי כל הארץ שכל הארציו' שבישראל הם לו ית' שגדלך זנהמתם וחומריותם במ"ת הבן הדברים כי קצתתי וסמכתי על המעיין והמבין ובמ"א הארכתי ע"כ הג"ה: **): (ג) הנה הגם שכל ישראל בחזקת פשרות ובחזקת מאמיני' עכ"ז אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות שחושב שגם בעברו איזה עבירה עכ"ז הוא שלם באמונה זו אבל לא כן כי באם היתה אמונת אופן תקוע בלב אמייתי' מציאת אלקי עולם אשר הוא ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין ולית אתר פנוי מיני' והאדם הברי' קטנה מעוטה בדעת יתוש קטן עומד בתוך כבודו ית' והוא צופה ומביט עליו איך? מלאנה לבו להמרות עיני כבודו ונלא אפילו לפני מלך בשך ודם לא? מלאנו לבו להמרותו בשום דבר בהיכלו שהוא רואה אותו ובנדאי יתמלא רמת ורעדה מפקדו ואימתו מכ"ש שהי' לו לירא וליפחד מפני פחד ה' ומהדר גאונו הסוכב איתו ומקיף עליו וצופה ומביט לכל מחשבות האדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש אלא על כרחך תשפוט בצד' השכל רדעבור האדם על איזה עבירה אפילו בהרהור בנדאי אינו שלם באמונה זו באמת בהתגלות לבו וכבר ידעת אשר האמונה זו היא יסוד הדת הישראלית וח"ו בהעדר אמונה זו אין לו חלק ונחלה בישראל ממילא כשיתבונן האדם בזה יתמלא חיל ורעדה על חטאיו אשר חלפו ועברו עליו במחשבה ודבור ומעשה ויבקש מהש"י מחילה וסליחה וכפרה ויקבל ע"מ וכו' ויקבל ע"ע לחשוב בכל פעם בגדולתו ורוממותו ית"ש בשכבו ובקומו בהליכתו ובישיבתו והש"י לא יטשהו ולא יעזבהו לעד לעולם וישמור רגליו מלכד: (ד) המתגאה עובר על מ"ע זו כי באההיתה באמת אמונה זו תקוע בלב איך? מלאנו לבו להתגאות בעמדו לפני מלך גדול ונורא ממלא כל עלמין וכו' ואפי' ההולך בקומ' זקופה עובר על מ"ע זו דבאם הנה מאמין באמת אשר מלא כל הארץ כבודו איך? ערב אל לבו להיות ח"ו כדוחק רגלי השכינה אין זה כ"א רע לב שאין אמונה זו תקוע

בְּאֵמֶת בְּלִבּוֹ וְכֵן הִמְתַּנְּהַג שְׁלֵא בְּצַנִּיעוּת בְּלִבִּישֵׁת הַבְּגָדִים וּפְשִׁיטָתָם בְּחֻדְרֵי חֻדְרֵים
בְּאֵמֶרוֹ מִי רֹאנִי וְכוּ' הִנֵּה אֵין אֲמוּנָה זֶה תְּקוּעַ בְּאֵמֶת בְּלִבּוֹ הַמְשַׁכֵּיל יִתְבּוֹנֵן בְּזֶה וַיִּשׁוּב
אֶל ה' וַיִּרְחַמֶּהוּ: חֶלֶק הַמַּחְשָׁבָה (א) וְדַאי בְּעַת חוֹשְׁבוֹ בְּאֲמוּנָה זֶה יִכּוּוִין לְקַיִּים מ"ע שְׁאָמַר
לְנו הַש"י אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ וַיִּקְבֵּל ע"ע לְמִסּוֹר נִפְשׁוֹ עַל אֲמוּנָה זֶה בְּכָל אוֹפְנִים וְעַנְיָנִים:
(ב) טַעַם הַמְצָנָה זֶה לֹא נֶעְלַם מִכָּל מִי שֵׁיִשׁ לוֹ מוֹחַ הַשְּׂכָל בְּקִדְקִדּוֹ וְכִי הִיא פִּינֵת יִקְרַת
הַדָּת פִּי אִם אֵין מְצָנָה אֵין מְצָנָה וְאֵין תּוֹרָה וְתִתְבּוֹנֵן אֲשֶׁר כָּלֵל כָּל הַמְצָוֹת הֵם לְהוֹרָאת
אֱלֹהוֹתוֹ וְלְהַגְבִּיר פֶּחַ הַקְּדוּשָׁה בְּעוֹלָמוֹ וְלְהִיפֹךְ בְּהִיפֹךְ ח"ו פִּי כֵן.

עֲשֵׂה הַש"י אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹ שֶׁתִּהְיֶה הַנְּהַגְתָּם ע"פ הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ בְּנֵי אָדָם וְהוּא
שֶׁעָשׂוּעֵיו ית"ש א"כ כָּלֵל כָּל הַמְצָוֹת הֵם מְצָנָה אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁכָּוֵן לָהֶם לְהוֹרָא אֱלֹהוֹתוֹ
וְלְהַגְבִּיר פֶּחַ קְדוּשָׁתוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹ גַּם הַשְּׁמִירָה בְּלֹא אֵין הוּא שְׁמוּרָה מִן הַהִיפֹךְ שְׁלֵא
לְהַגְבִּיר פֶּחַ הַקְּלִיפָה ח"ו (וּא"כ שֶׁכָּל הַלְּאֵוִן נִכְנָסִין תַּחַת הַלְּאֵוֹ דְּלֹא יְהִי לָהּ אַעֲפִי"כ
נִכְנָסִים ג"כ תַּחַת מ"ע אֲנֹכִי וְכוּ' דְּכִיּוֹן שֶׁנֶּצְטַוִּינוּ בְּמְצָוֹת אֲנֹכִי וְכוּ' צָרִיכִין לְשָׁמֹר מִן
הַהִיפֹךְ פִּי בְּאִם ח"ו עוֹשִׂים הַהִיפֹךְ עוֹבֵר עַל מ"ע אֲנֹכִי וְכוּ') ע"כ שֶׁמַּעֲנֵנוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה
הַמְצָנָה הַזֹּאת (וְגַם הַמְצָנָה שֶׁלֹּא חָרִי) שֶׁהוּא כָּלֵל הַתּוֹרָה וְשֶׁאֵרִי הַמְצָנָה שֶׁהֵם פָּרַט שֶׁמַּעֲנֵנוּ
מִפִּי מִשָּׁה (וְעוֹד יִתְבָּאֵר אִי"ה) פִּי אֵיךְ פִּירוּשׁ הוּא זֵיל גְּמֹר: (ג) פִּיּוֹן שֶׁיַּדַּע זֶה הָאִישׁ
הַיִּשְׂרָאֵלִי הִנֵּה לֹא יִמְלָאנוּ לְבוֹ וְתִאֲנוּתוֹ לְעֹבֵר שׁוֹם עֲבִירָה אוֹ לְבַטֵּל אֵיזָה מְצָנָה שֶׁעוֹבֵר
ח"ו עַל מְצָוֹת אֲנֹכִי וְכוּ' דִּהְנֵה עַל מְצָוֹת אֲנֹכִי וְכוּ' מוֹכְנִים כָּל יִשְׂרָאֵל בְּטַבַּע תּוֹלְדוֹתָם
מֵאֲבוֹתֵיהֶם לְמִסּוֹר עֲצָמָם לְמִיתָה עַל אֲמוּנָה זֶה וְהִנֵּה חֲסִימַת הַתַּאֲנָה הֵם יְסוּרֵי קָלִים
הַרְבֵּה מִיְסוּרֵי מִיתָה ע"כ בְּזִכְרוֹ מְצָנָה זֶה וְבִהְיִין שֶׁהוּא כָּלֵל הַמְצָנָה יִרְדּוּן בְּחַשְׁקֵךְ נִמְרָץ
אַחֲרֵי כָּל מְצָוֹת הַתּוֹרָה וַיִּקְיָיִמָם כַּדָּת שֶׁל תּוֹרָה וְכִלְה גֵרֵשׁ יִגְרֵשׁ תַּאֲנוּתוֹ הַגְּשָׁמִי בְּנִקְל
הַבֵּן הַדְּבָרִים וַיִּתְבָּרַר עוֹד אִי"ה בְּמְצָנָה שֶׁלֹּא חָרִי: (ד) עוֹד אֲנִי מְדַבֵּר בְּאֵיכוֹת הַמְצָנָה
הַזֹּאת אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ כְּבָר כְּתַבְנוּ כִּמְהָ פְּעָמִים הַנְּהַגַת הַטַּבַּע הוּא בְּשֵׁם אֱלֹהִים (בְּגִי
הַטַּבַּע) וְהַנְּהַגָה אֲשֶׁר לְמַעַל מִן הַטַּבַּע הַנְּהַגָה הַנִּיִּסִּית בְּשִׁדְדוֹת הַמַּעֲרָכָה הוּא בְּשֵׁם הוִי
הַמְהוּוֹ כָּל הַיּוֹי ע"כ הִיכּוֹלֶת בְּיָדוֹ לְשַׁדְּדֵם כְּרִצּוֹנוֹ וְהִנֵּה הַנְּהַגָה הַנִּיִּסִּית תִּנְפֹר לְעֵין כָּל
שֶׁהוּא מֵהִיכּוֹלֶת הַכֹּל יִכּוֹל מִשָּׂא"כ הַנְּהַגָה הַטַּבַּעִית יִכּוֹל הָאָדָם לְבֹא לִיְדֵי טַעוּת לֹאֲמַר
כַּחֲזִי וְעוֹנָם יָדִי וְכוּ' הִינֵנוּ לְהִיּוֹת כְּעֶסֶק בְּזֶה הַמּוֹ"מ ע"כ הַרְוִיחַ כֶּף וְכֶף בְּעַנְיָנֵי הַבְּרִיאוֹת
וְהַרְפּוּאוֹת וְכָל עַנְיָנֵיו אֲבָל חֲלִילָה חֲלִילָה לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הַנִּכְנָס תַּחַת דַּת הַתּוֹרָה לֹאֲמַר
כֶּף פִּי בְּשִׁבִיל זֶה הוֹצִיאָנוּ י"י מִמִּצְרַיִם בְּאוֹתוֹ וּמוֹפְתִים וְנִיִּסִּים וְנִפְלְאוֹת בְּשִׁדְדוֹת הַמַּעֲרָכָה
לְהַרְאוֹת לְנוּ פִּי י"י הוּא הָאֱלֹהִים לְהַרְאוֹת כַּחֲזוֹ וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר גַּם הַטַּבַּע הוּא בְּהַשְׁגָּתוֹ
וַיִּכּוֹלָתוֹ ע"כ שֶׁיַּדַּד הַמְזֵל שֶׁל מִצְרַיִם כַּת טְלָה רֹאשׁ הַמְזֵלוֹת הַטַּבַּעִיִּים כְּאֲשֶׁר כְּתַבְנוּ כְּבָר
בְּמְצָוֹת הַפֶּסַח וּא"כ לִפִּי"ז צָרִיךְ הָאָדָם לְהִאָּמֵן שֶׁכָּל עַנְיָנֵי טַבַּעִיו בְּכַרְנָסוֹתוֹ וּבְרִיאָתוֹ
וּמוֹ"מ וְכָל עַנְיָנָהוּ הֵגַם שֶׁנְּהוּגִי בְּטַבַּע הוּא הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ וְהוֹ הַנּוֹתֵן הִיכּוֹל וְהַכֹּחַ בְּטַב'
לְהַשְׁפִּי לוֹ כְּמַפְעֵלוֹ וְכַגְמוּל יָדִיו יַעֲשֵׂה לוֹ וְכַפִּי הַנְּהַגָתוֹ בְּדַרְךְ הַתּוֹרָה ע"כ לֹא יִשִּׁי מְבַטְחוֹ
בְּשׁוֹם דְּבָר רַק בְּהִיוֹצֵר כָּל הוּא אֱלֹהֵינוּ וְכָל מַגְמָתוֹ יְהִי בַתּוֹרָה וּמְצָוֹת וַיִּשְׁלִיךְ עַל י"י
יְהוָה וְהוּא יַעֲמִיד לְמַשְׁעַן לוֹ וַיְבָרֶךְ אֶת י"י עַל כָּל דְּבָר וְדָבָר פִּי הוּא הַנּוֹתֵן לִי כֹחַ לַעֲשׂוֹת
חֵיל וּבְכָל יוֹם וְשָׁעָה יִתֵּן לוֹ מַעֲיִן בְּרִכּוֹתָיו וְזֶה הוּא ג"כ נִכְלָל בְּפִי הַמְצָנָה הַזֹּאת אֲנֹכִי י"י
אֱלֹהֶיךָ רַצ"ל גַּם הִינֵנוּ הַנְּהַגָה עַנְיָנֵי טַבַּעִי הוּא בְּהַשְׁגָּחָתוֹ י"י ב"ה י"י הוּא הָאֱלֹהִים וְהוּא

הפנונה אשר הוצאתיך מארץ מצרים שהיא תחת המזל הטבעי הככור והגדול שפכל המזלות והראתי לה פחי וממשלתי והשגחתי בשידוד המזלות והטבע הבן הדברים.

(ה) ממילא המתבונן במצות הזאת ישים אל לבו כל הענין שעברו עליו מיום היותו עד היום אשר השתדל להרבות קנייני העולם בחושבו אשר פחו ועוצ' ידיו והשתדלו הרב יוסיף לו אימץ הנ' עבר בזה ח"ו על מצו' אנכי י"י אלקי' וישוב אל י"י על העב' ויקבל וכו' פנ"ל: (ו) ואשליש עוד קדושה בקדש באיכת המצנה הזא' הנה נאחר בל' יחיד אנכי י"י אלהיך ולא אמר אלהיכם או עכ"פ אלקי' ובזו"ח אמרו שנתפשט הם של אלקים ונפתח' ונעשית ד' והם אלקים אלהיך אנכי ולמה הית' פזאת אף הנלפע"ד הוא דחייב האדם לומר בשבילי נברא העלם ואדם א' יוכל להכריע את כל העולם לזכות וכו' וכשיאמין האדם זה יתמלא רמת ורעדה איה עונותיו ח"ו גורמי' רעות לכל העלמו' (ע' בגלאנטי בפסוק נחפשה דרכינו וכו' ותעמוד מרעיד) והנה זה הענין נתאמת ג"כ ביצי"מ שענין כל הניסים הי' בפרט לכ"א מישראל פענין שאמרו"ל דבמפת דם היו ישראל ומצרי שוחין מפד אחד הי' הישראל שותה מים והמצרי דם עד שהיו לוקחין מישראל המים בדמים וכן תדקדק בכל ענייני הניסים שבמצרים ובפרט במפת בכורות שהיו המצרים מחביאין בפניהם בבתי ישראל והיו בכורי המצרים מתים שם ובכור ישראל ישפון לבטח ** (הג"ה ובה' דוקדק הפתוב וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד תיבת עד מיותר ואין לו ביאור אף הוא הפנונה לא מיבעיא בכללות ישראל בארץ גושן אלא אפילו בהמת ישראל אחד הדר בין המצרים לא מתה והוא פרטיית הגס לכ"א בפ"ע: **) אוכל קדשי שמים ובשביל זה נצטוינו במצות הקרבן פסח (עם היות שנקרא קרבן צבור כמ"ש בגמרא) אשר כ"א מחיוב למנות בפ"ע ולאכול כזית משא"כ שאר קרבנו' צבור די קרבן אחד לכל ישראל להורו' שיצ"מ הוא לכל א' בפני עצמו והוא המצני' עלינו בתירה (עפ"י פשוטו) והגדת לבנה וכו' בעבור זה עשה י"י לי (בלבד) בצאתי ממצרים וזה שסידר בעל ההגד' בכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע פאלו הוא יצא ממצרים וכו' ורצ"ל עי"כ יתאמת לו שבשבילו בלבד ג"כ נברא העול' ויש יכולת במעשיו להכריע לזכות או וכו' ע"כ יבוש ויכלם וגור לגור לנפשו לעבור את פי י"י אפילו על דבר קל פן יכריע ח"ו להיפך ותגדל בעיניו יופי מצותיו ית"ש פי דבר גדול יפעול בכל עולמות וזה אשר דבר בקדשו אלקינו הצור תם לכל יחיד ויחיד אנכי י"י אלקיך וכו' בפרטות רצ"ל הגם שאני הוי' מהו' כל ההניות עכ"ז אני אלקיך בפרטית ויש יכול' בידך להכרי' כל העולמות במעשיו וז"ש אשר הוצאתיך (אותך בפ"ע ביחידות ובפרטית) מארץ מצרים (כמש"ל) הבן הדברים: (ז) הנה המשכיל המתבונן באל' הדברים יעשה חשבון עם נפשו מיום היותו עד היום את אשר גרם במעשיו פגם והפסד בכל העולמות אזי ירעד ויפחד וישוב אל י"י וכו' ויקבל וכו': (ח) ולמדנו עוד רביעי בקדש דהנה נודע במצרי' היו משונקעי' במ"ט שערי טומא' ואעפי"כ השי"ת הציאנו מעבדות לחירות אל הקדושה בהופיע סוד היובל הוי' בניקוד אלקים פן צריך האדם להאמין.

הגם אשר הרבה לפשן' ח"ו ונשקע בטומאה הנ' בתשובה עקלאה סוד הבינה יובל סוד החירות יצא לחירות מטומא' ויבא אל הקדוש' ולא יזכרו ולא יפקדו עונותיו ובה' נוכל

לפרש אנכי י"י אלהיך היינו י"י בנתיקוד אלהים אשר הוצאתיך בבת"י השם הזה מאמ"צ הגם שהיית משוקע מאד בטומאה עכ"ז סגולת השם הזה להוציאה מאפיל' לאור גדול.

(ט) ממילא זכרון זה יועיל מאוד אל האדם לעורר לתשובה ה"ס השם הז' בהאמין אשר אלתינו מרחם יקרבהו כבתחלה ובא יבא ברנה אל הקדוש' ע"כ השם אל לבו את דבר י"י יקבל ע"ע לבל יתראש מתשוב' בכל זמן ועידן ויאמין באמונה שלימה אשר הטוב וסלח יוציאהו מעבדות הקליפה לחירות הקדוש' וישב לימי עלומיו ושמחת עולם על ראשו: (י) ועוד החמשה בטקרות הקדוש' אני בא לבאר באיכות המצנה הזאת אלתיים הוא הנהגת הדין והנ' הוא הנהגת הרחמים והנ' הוא האלקים ידע האדם כי גם הדין הוא רחמים ומאתו לא תצא הרעות פתיב רק טוב והכל הוא חסד ורחמים רק הוא חסדים מכוסים והכל לטובה ונה הענין ג"כ נתאמת במצרים שהיו נתונים בדין השעבוד ולבסוף ה' הפל חסד גמר שעי"ז נתגדלו ישראל ונבחרו לחלקו ית"ש בהתם חלאתם וזוהמתם בכור הברזל ונשארו נקיים מפל סיג אז נתברר לעין כל כי הוי' הוא האלקים והדין הוא חסד גמור מזה ידע האדם שכל הדינים ח"ו המגיעים הפל הוא לטובה ולחסד ויקבל הפל באהב' ובזה יתפרש המצנה אנכי י"י אלהיך רצ"ל שגם אלקיך היינו הדינים המגיעים ח"ו הוא הפל הוי' רחמים כי הוי' היא האלהים וז"ש אשר הוצאתיך מאמ"צ שהיית סובר בשעבודך שהוא דין ואח"כ נתגלה חסד הגדול שעשיתי לך ש' להתם ונהמתך.

(יא) הנה פשייתבונן האדם במצנה הזאת ישוב אל י"י על אשר לא קבל הפל באהב' רב' בשמחה ובטוב לכב ויבקש מהש"י אשר יראהו חסדי' מגולים: מל"ת כו שלא להעלות על לב שיש אלקי אחר זולתו ית"ש ומל"ת שלא לעשות ע"ז.

ומל"ת שלא להשתחות לע"ז אע"פ שאין זה דרך עבודתה ומל"ת שלא לעבוד ע"ז מה שהוא דרך עבודתה אע"פ שהוא דרך בזיון פגון פוער לפעור: חלק המעשה (א) מצנה כ"ו מל"ת שלא להעלות על הדעת שיש אלקי אחר זולתו ית"ש שנאמר לא יהי' לך אלקים אחרים על פני ומצנה כ"ז מל"ת שלא לעשו' ע"ז שנא' לא תעש' לך פסל וכו' ומצנה כ"ח מל"ת שלא להשתחות לע"ז אע"פ שאין זה דרך עבודת' שנאמר לא תשתחנה להם ומצנה כ"ט מל"ת שלא לעבוד ע"ז במה שהוא דרך עבודתה פגון פוער לפעור כל הארבעה לאונן הללו נאמרו בדבור שני ששמענו מפי הגבור' הוא דבור לא יהי' לך יחשב' הרמב"ם לארבעה מצות ממנין תר"ג והרמב"ן חשבם כולם למצנה אחת ממנין תר"ג (ב) מפל המצות הנ"ל המעלה דעתו שיש שום אלקי אחר זולתי ית' ח"ו או איזה שיתוף ח"ו או שמעלה בדעתו שיש שום ממשות בע"ז עבר על לא יהי' לך ומקרי כופר בעיקר ואין לו חלק ונתלה בישראל (עיין בחלק הדבור): (ג) לא יאמר שום דבר שיהא משמעות פפירה ח"ו או איזה הודא' ח"ו לע"ז והמוד' בע"ז ככופר בכל התורה וכופר בעיקר (ד) עשה ע"ז לעבדה עבר על לא תעשה לך פסל ביועשה בעצמו בין שצנה לעשות' לוק' ואם עשה בעצמו לעצמו לוקה שתיים: (ה) השתחנה לע"ז אעפ"י שאין זה דרך עבודתה פינון שזה הוא עבודה להשם עבר על לא תשתחנה וכן כל שאר עבודות הנהוגות במקדש להש"י פגון זובח או מקטיר או מנסה אם עשאן לע"ז אעפ"י שאין זה דרך עבודתה עבר על הלאו הנ"ל וחיבב סקילה בעשה במזיד בהתראה ובמזיד בלא

התרא' פרת ובשוגג חייב חטאת: (ו) נתפזר לו מעות או ישב לו קוץ ברגלו בפני ע"ז לא ישחה בפני ע"ז ליקח וליטל' מפני שנתראה כמשתחנה לע"ז: (ז) עבד ע"ז בדרך עבודת' אפילו דרף בזיון פגון פוער לפוער וזורק אבן למרקולים עבר על לא תעבדם וחיוב סקילה במזיד בהתראה ובמזיד בלא התראה פרת ובשוגג חטאת: (ח) אבל עבד ע"ז בעבודה שדרף לעבד ע"ז אחר' והוא דרף בזיון פגון פוער למרקולים וזורק אבן לפוער פטור (אבל אעפ"כ יש להזהר מלעשות אפי' שלא בדרך עבודה וכן שמעתי רבים מחמירים אפילו בדבר בזיון שלא לעשות בפני ע"ז שמא דרף בזיון הנה הוא עבודה לאיזה ע"ז: (ט) המגפה ומנשק לע"ז או מכבד ומרביץ לפני' או שאר דברים של פבוד עובר בלאו ואין לוקין עליו: (י) צורות המקלחות מים בפני ע"ז לא ישים פיו עליהן לשתות שנתראה כמנשק לע"ז: (יא) כל המצות הללו נוהגים בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות ודינם הוא ביהרג ולא יעבור בשום אופן מיהו אם עבר ועשה ע"י מריח אין ב"ד מענישין אותו רק עונשו בידי שמים על שעבר על התורה והש"י ישמור את עמו ישראל: חלק הדיבור (א) ללמוד משפטי המצות ולחדש דינים נהלכות וכו"ל.

(ב) המעלה על דעתו שיש פח במזלות וככבים לפעול בזולת השגחתו ית'. שמעלה בדעתו פי עזב יי' את הארץ ואין השגחתו בתחוננים רק מסרם להפככים ומזלות והם פועלים בהם פרצונם עפ"י טבעם עובר על לא יהי לה וכו' ואין לו חלק בקדושת ישראל וכן העושים איזה צורה להוריד בו איזה פח מהפככים עובר על לא תעשה לה פסל וכו' וכן המכבד לצורות וטלמסאות פאלה באיזה עבודה שהיתה במקדש להש"י עובר על לא תשתחנה וכו' ובמה שהוא דרף לעבד וכו' עובר על לא תעבדם כ"ז אפילו מאמין שהש"ת ברא כל הככבים ומזלות הללו אעפ"כ הוא כופר בעיקר תדע שגם כל האומות העובדין כל ע"ז קרו לי' ית"ש אלקא דאלקניא ואעפ"כ כיון שנוחתיים איזה ממש וחיוב עבודה לאיזה דבר בעולם זולתו ית"ש הם ע"ז לא כאלה חלק יעקב חלק המחשבה (א) ודאי צריף לכונן במניעת כל אלה שמונע א"ע בעבור אזהרת הש"י לרמב"ם צריף לכונן אזהרת ד' לאוין ממנין תר"ג ותרמב"ן הפל אזהרה אחת ממנין תר"ג ומחוייב האדם לקבל ע"ע בכל פעם מסירת נפשו שיגמור בדעתו וקפצו באמת גמור באם יכריחונו מכריח לעבור על אלה אזי ימסור נפשו וגופו ומאודו ולא יעבור בשום אופן ויחשב לפני הש"י מס"נ בכח פאילו מסר א"ע בפועל: (ב) אפשר צריף לכונן במניעה מה שנגמר בתורה פי יי' אלקיף אל קנא פוקד וכו' דהוא כמו טעם המפורש בתורה הגם שאפשר לומר דזה לא נק' טעם רק אזהרת העונש עכ"ז הדבר צ"ע וישלהחמיר לכונן ובמניעה מלעשות תמונה אפשר צריף לכונן הטעם שנגמר בפ' נאחזון פי לא ראיחם כל תמונה ביום דבר וכו' (ג) טעמים למצות הללו ג"כ אין מן הצורך להאריך למשכיל פי זה כל האדם שלא לעבד בלתי ליי' לבדו אבל תדע אם האדם לא יונה א"ע.

יבין ויתבונן ענין מצות הללו בפנימיותם אשר הם בכל ענייני הנהגותיו הן בעסקי התורה ועבודה והן בעסקי העולם ומתחלה נאמר דרף פלל הנה אנכי ולא יהי' לה שמענו מפי הגבורה ושאר המצות ע"י משה רבינו מזה גידע פי זה הוא פלל ופרט אנכי הוא פלל העשין.

כי כל מצנה ומצנה מהעשין מאירה בסוד אילן הקודש עד שרשי לו השרשים וניתוסף הארת א"ם בכל העולמות ובעבור ח"ו על איזה לאו משס"ה לאנן נותנים פח לאילן הטמא סט"א זה לעומת זה שורש הע"ז.

הנה מכניע ראשו תחת ע"ז ח"ו א"כ עובר על לא יהי' לה אלקים אחרים א"כ פלל התורה אנכי לא יהי' לה אידה פירושה הוא זיל גמור ואין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות שסובר בעברו העביר' שאין זה ע"ז כי אם הי' יודע באמת שהוא ע"ז לא הי' עושה הרי כל ישראל בטבעם מוסרים א"ע לבל יעבדו ע"ז וחסומת התאן' הוא ענין קל ביותר מיסורי מית' אבל נכנס רוח שטות בלבן וסובר שאין זה ע"ז ולא ידע כי בנפשו הוא אשר לבעבור זה אמר הש"י מפיו פלל התור' אנכי לא יהי' לה ואח"כ פ"ה הפרטיים ע"י משה נביאו נאמן ביתו ** (הגה ועפי"ז פירשנו בספרינו אג"ר"א דכל"ה פ' ויצא פ"ה הפסוק שאמר יעקב אכן יש י"י במקום הזה ואנכי לא ידעתי דלקאורה הוא דבר תמי האם עלה בדעת יעקב אבינו כי מחוייב הוא לידע כל הנסתרות (ועיין בפירש"י שהרגיש בזה ותיירץ לפי דברו) ופירשנו בזה דהנ' כשבא יעקב למקום המקודש הזה נוכח שפר השמים אשר שם הוא פלל העולם הגם שהתפשטות הקדוש' הוא בכל העולם ומלא כל הארץ כבודו לית אתר פנוי מיני' עכ"ז המקום המקודש ביותר התגלו' הקדושה נוכח שער השמים והתפשטות הקדוש' בכל העולם הוא מקום המקודש הזה א"כ המקום הזה עם פלל העולם הוא.

פגון פלל ופרט. כמו כן הוא ענין נתינת התורה אנכי לא יהי' לה הוא פלל התורה בהתגלות נמרץ מפיו ית"ש ושאר המצות הם פרט נתגלו ונתפשטו מהפלל והנ' מאיכות העולם ינפר ענין איכו' התורה וז"ש יעקב אכן יש י"י במקום הזה יש היינו בהיפר התגלו' ביותר מפל העולם וכל העולם הוא פפרט לכלל לזה המקום וכדיום בידיעתי זאת ואנכי לא ידעתי רצ"ל כדיום ידעתי ג"כ ענין השתי מצות אנכי לא יהי' ששמענו מפי הגבורה ביתר התגלו' יותר משאר התורה להיות זה ג"כ פלל לשאר מצות התורה שהם הפרטי' ודי בזה אכ"מ להאריף ע"כ הג"ה:**) (ד) הנה המשפיל בענין הזה יבין שבנדאי בעוה"ר עבר כמה פעמים על ענפי הלא"ו דלא יהי' לה דכיון שעבר איז' עבירה קלה הנה נתן פח לע"ז הוא הקליף' ועבד עבודתה הנה המתבונן בדבר הזה באמת תסמר שערות ראשו וישוב אל י"י וכו': (ה) זאת ועוד אחרת וגדול' הוא אלי אפילו באיכות התור' ועבודה הנה מחוייב לעבוד בלתי ליי' לבדו ואם יש לו איזה פניני' בעבודתו לכבוד או למזון או לשאר ענינים הנה הוא השיתוף הנסתר שמשתף שם שמים ודבר אחר ח"ו שעובד בעבודתו לאיז' איש שיכבדהו או עובד את המזון שמצפ' שיתנו לו או שאר עניני' הנה כבר ביאר לנו החסיד הקדוש בעל חו"ה בשער יחוד המעשה אשר העובד בעבודה כזו הוא גרוע יותר מעובד הצלמים מפמה פנים והוא שהעובד הצלמים עובד בשיתוף וזה עובד לאלפי אלפים היום עובד בשביל דבר זה ולמחר בשביל דבר זה ועוד שהעובד הצלמים כל העולם מכירין ברשעותו וסרים ממנו והעובד כזה בחוניה בני אדם סוברין שעובד את השי"ת ומכבדין אותו ועוד שעובד הצלמים עובד עץ ואבן וכיוצא דבר שלא הכעיס את בור' כי עץ ואבן הוא משא"כ העובד בחוניה עובד את בני האדם ואותן הבני אדם כבר הכעיסו את בוראם מן הסתם כי אדם אין צדיק בארץ וכו' וע"ש עוד הנה ע"ז ידו כל הדוים בהעלו' האדם על לבו את כל מעשיו אפילו בתור' ויתבונן

בהם אם הם זכרים וברורים בלתי ליי' לבדו וינעמוד מרעיד דהנה בהשתתפו במחשבתו בשעת התורה ועבודה לשום דבר בעולם הנה עבר על לא יהי' לה וכו' ובהשתדלו להשיג הדבר אשר עבד בעבורו הנה עבר על לא תעש' לה פסל וכו' בדמיון אמשול לה איש אשר יהנ' מגורו וכדוד חשוב לו לעצמו כלי שיר וינעמוד לפני התיב' ויתפלל וכוונתו בזה שיתנו לו ממון הנה בכוננה במחשבה עבר על לא יהי' לה ואח"כ בהשתדלו לקבל הממון ולהשיגו הנה עבר על לא תעש' לה פסל וכן בהשתדלו שישמע איש קול זמירותיו הנה תיקף עבר על המחשב' בלא יהי' לה ועל השתדלו' עמידת האיש לשם עבר על לא תעש' לה פסל שעושהו פ"ז כיון שעובד לו והנה בהוסיפו איזה תנועה לכבוד זה השומע הנה עבר על לא תשתחו' ויארע בזה אשר יחניף לרשע ויכבדהו הנה עובד לע"ז כדרך עבודת' הגם שהוא דרך בזיון (הנה עבר על לא תעבדם) פי עי"ז יתייפ' בעיניו הרשע במעשיו ולא ישוב אל יי' על עונותיו כיון שרוא' שהוא מכובד וכני אדם חשוב' מכבדין אותו הכן הדברים בכל מעשיה פי רשמתי לה זה רק לדמיון ותבין עד היכן מגיע ענפי האזהרו' הללו ותבין הענין בכל דבר ודבר ובכל תנועה ותנועה ותצטרף לשום דרכיה ולהבחין בכור המבחן כל מעשיה אם הם מזוקקים ומטהרי' בלתי לה' לבדו פי כ"ה פעמים יארע לאדם אשר יעש' כמעשה זמרי ויבקש שֶכָר כפנתס וע"ז אמרו"ל בפסוק ושם דרך אראנו בישע אלקים על השם אורחותיו בעוה"ז והיו הדברים האלה על לבבך ושנתם לבניה אז תשפיל ותצליח ותלה לבטח דרכך: (ו) וכבר כתבנו את אשר קבלנו מרביתנו שהסגול' לזו למסור מודעה אפי' בינו לבין עצמו בכל פעם שיזכור אשר הוא מבטל מחשבות הפניות והעבודות המזוני' ורצונו ומאווייו וכוונתו באמה לעבוד את יי' אלקי ישראל עבודה שלימ' ותמה על דבר אמת וצדק ועוד נדבר בסמוך אי"ה על און שומעת (ז) ותדע עוד בענין המצות הללו שם אלקים מורה תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם ממילא כאשר האדם משים מגמתו לשום סיבה מסיבות העולם בטובתו אשר עי"ז ימצא פרנסתו וטרפו ורפואתו וכיוצא הנה לזה קרא אלהים אחרים שתולה היכולת בסיבה שבעולם והגם שצריך לנהוג במנהג דרך ארץ בטבע עכ"ז לא ישים מגמתו לטבע רק להתקייף בעל היכולת הנותן כח לטבע בהשגחתו כרצונו והנה כאשר מחשב שישגי איזה ענין ע"י השתדלו' בעבעיי' הלז היינו מו"מ ורפואה וכיוצא הנ' עבר על לא תעשה לה פסל וכו' ובנטותו להסיב' בתנועותיו זה מיקרי השתחוואה נטיית הגוף (כן קבלתי מאדמו"ר) וההכוננה לסיבה מיקרי עבודה דרך עבודת' הכן הדברים רק זאת פשו וחי בכל עניני סיבות הטבעיי' ישים מגמתו לסיבת כל הסיבות בעל היכולת ובעל הפחות כולם והוא יזמין לו צרכיו ע"י איזה סיבה שייטב בעיניו: (ח) המשפיל על הדבר ישים זה לנגד עיניו ולא יבל' מבחר הזמן בריבוי השתדלות העולמי'.

ובפרט אותן הנהגים כמה הן צריכין להתרחק מהשתדלות תביעת חלקם בפה אשר בזה בעוה"ר מוכרים תורתם ועבודתם ונוגעים לשיצי ע"ז וכבר קדם מאמרנו בזה לפני אנשי בריתנו בענין מה שארז"ל התובעת בפה יוצאה שלא בכתובה פי אסור להמקבל לתבוע הקבלה בפיו פי מי שעשאו כרצונו להיות כלי מיכשור לקבל מאחרים הוא יזמין המשפיע בעת הצורך הכן הדברים דברנומה בדרך ארוכה במ"א המתבונן בקש מהש"י מחילה על העבר וישועה על העתיד והש"י ירחמהו (ט) הנה פאבר תתבונן בדברי מר"ן האריז"ל תמצא רמז דברנו אלה עד שאפילו בהביט אדם אל גשמיות מאכל ומשתה

מיקרי שמץ ע"ז רק ישים מגמתו להחיות הטמון בקרבו שניצוץ הקדוש המקיימו ומהוהו לאותו הדבר הנאכל ע"כ בהתברר זה החיות ונוסף על האדם נדחה מותרות הגשמיות לחוץ ונ"ל שבכלל זה ג"כ אזהרת בל תשקצו ומשקה נקביו כי משקה המותרות בלי חיות בקרבו והוא שקץ ותועבה ובהקדמה זאת תבין כמה מטעמי תורה (י) פאשר תתבונן ידידי בחו"ה בשער עבודת אלקים פ"ד תבין ותדע שאין לה שום מחשבה ודבור ומעשה בעולם שיהיה דבר הרשות רק או מצוה או עבירה וכיון שבכר פתחנו לה פתח פתוח שכל המצות הם בכלל אנכי וכל הלואין בכלל לא יהי לה א"כ כלל כל ענייניו בעולם הם בכלל אנכי ולא יהי לה וזה אשר שמענו מפי הגבורה: (יא) ותדע שהעמיק עוד בדבר הרב בעל ע"מ וכתב במאמר ח"ד ח"א פכ"ב ונ"ל ידוע ומפורסם כי העובר על אחת מקל האזהרות שבתורה שוגה בכפליים האחד מעשה העבירה והשנית שאילו נמלט ממנה היה נחשב למצוה רבה מלבד ביטול מצוה אחרת שהי' אפשר לקיימה באותה שעה אחרי מה שבארנו שאפי' פעולת הרשות יש בהן דקדוקי מצות (רצ"ל עפ"י מ"ש בסמוך בשם בעל חו"ה שאין בנמצא בעולם שום תנועה שיהי' דבר הרשות רק מצוה או עבירה נמצא ע"כ בנדאי הי' צריף לעשות באותה השעה אינה תנועה ובאם אותה התנועה אינה עבירה בנדאי למצוה תחשב.

וא"כ ע"י עשיית העבירה (תבטל בנדאי מצוה) לפיכך הוצרכה תשובה עם שאר חילוקי הכפרה (רצ"ל דארבעה חילוקי כפרה הן א' ביטול מ"ע תשובה לבדה מכפרת היינו הוידיי בחרטה גמורה.

ב' עבר על ל"ת תשובה תולה ויוה"כ מכפר אבל עכ"פ תשובה בעיניו דיו"כ לבדו אינו מכפר. ג' עבר על פרישות ומיתות ב"ד תשובה ניום הפפורים תולין ויסורין ממרקין וגם בקאן יסורין לבדו אינם מכפרין הפל בזולת התשובה.

ד' עבר עבירה בחילול השם כולן תולין ומיתה מכפרת ותשובה בעיניו הא לה שהתשובה נצרכת לכולן גם אצל יוה"כ ויסורין ומיתה כמו שזכרנו שהוא מתנאים הראשונים והעצמיים וכו' עכ"ל הרב ורצ"ל דלהיות לביטול מ"ע די בתשובה לבדה והנה בעבירת ל"ת יש ג"כ ביטול מ"ע כמו שבאר הרב א"כ מן ההקרח הוא לתשובה על ביטול המ"ע ויוה"כ ויסורין ומיתה לעבירת הל"ת כ"א כפי המגיע דוק והצריף ותבין לפי"ז כי גם אנכי ולא יהי' לה נכללין זב"ז והו' אשר שמענו מפי הגבורה בדבור א' והוא כלל כל התורה יונעם למשפיל (יב) עפ"י הדברים הנ"ל מה מתוק לחיף לפרש פ' התשובה שהנחיל השי"ת ע"י נביאו הושע בן בארי שובה ישראל עד י"י אלקיך כי כשלת בעונך קחו עמכם דברים ושובו אל י"י וכו' והנה הדקדוקים מפורסמים לעין כל רואה א' אומר שוב ישראל עד י"י אלקיך משמע שיש תשובה נמצאת שאינה מגעת עד לי"י אלקינו ואנחנו לא נדע איזה הוא התשובה שאינה מגעת והתשובה המגעת ב' פתח בדבריו בשתי השמות הוי' אלקיך וסיים קחו עמכם דברים ושובו אל ה' הניח ג' אומר לנתינת טעם כי כשלת בעונך והוא לכאורה שפת יתר דנדאי לולי חטאתינו ופשעינו אין מן הצורך לתשובה ד' אומר קחו עמכם דברים לא ידענו מה הן הדברים.

ה' חזר ואמר ושובו אל י"י ולפי דברי הרב הנ"ל יצדקו העניינים בטוב טעם בהקדים הקדמה אחת היות מ"ע הוא מצד החסדים ומצנת ל"ת מצד הגבורות א"כ כביטול מ"ע

מונע התסדים דהתסדים הם מצד השם הנהיג ב"ה וכאשר גורם ח"ו למנוע התסדים פוגם בשם הוי' ב"ה ובעבור על מצות ל"ת מעורר ח"ו הגבורות אשר בשורשם קדושים ובהוריד אותם למטה מתהוים לדין ח"ו והגבורות הם מצד שם אלקים א"כ פאשר גורם להוריד הגבורות למטה שייתהנוה מהם משפטים ויסורים פוגם בשם אלקים והנה לפי דברי הרב הנ"ל שפתב בעבור האדם על ל"ת מיקרי מבטל מ"ע ג"כ ע"כ צריף לתשובה ונידוי דברים על ביטול מ"ע ויוה"כ על הל"ת וז"ש שובה ישראל עד הנה אלקי היינו לתקן ב' השמות הנהיג אלקי ואמר למה דוקא תשובה לשני השמות כי פשלת בעונה עון ממש לא ביטול מ"ע בלבד רק פשלו ב' עון היינו ל"ת ונהנה עש"ה ול"ת ע"כ מן הצורך לשוב עד ב' השמות דוקא והאיף הוא התשובה לב' השמות בא כמפרש קחו עמכם דברים היינו וידוי ושובו אל הנהיג כי התשובה הוא תיקון לביטול מ"ע שהי' בפשלת העבירה שהוא הי' פגם להנהיג והתשובה הוא תיקון לשוב אל הנהיג וירחמהו הבן הענין אכ"מ לפרש השאר.

מל"ת ל שלא ליטבע לשוא חלק המעשה (א) מצוה ל' מל"ת שלא ליטבע לשוא שואמר לא תשא את שם י"י אלקיך לשו' שבועת שוא נחלקת לד' חלקים היינו חלק א' נשבע לשנות את הידוע על א"ש שהוא אשה ועל אשה שהיא איש על עמוד של אבן שהוא של זקב ועל זקב שהוא אבן וכיוצא: (ב) נשבע בחנם.

היינו על אבן שהוא אבן ועל זקב שהוא זקב (ג) נשבע לבטל את המצוה המקוייבת: (ד) נשבע על דבר שא"א לקיימו כגון שלא יישן ג' ימי רצופים או שלא יטעום כלום ז' ימים רצופים.

(ה) על אחד מכל אלה אם נשבע במזיד לוקה ובשוגג פטור: (ו) המברך ברכה לבטלה ועיין בחלק הדבור) או המזכיר ש"ש לבטלה (ע' בחלק הדבור) עובר ג"כ על לא תשא אבל אינו לוקה על זה: חלק הדבור (א) ודאי צריף ללמוד משפטי המצוה ולחדש חידושי דינים כפי שפלו עד מקום שידו מגעת (ב) בעסק איסור ברכה לבטלה הוא פאשר מברך ברכה שאינה נזכרת בתלמוד ע"כ יש להחמיר בברכת צג אגוז וכו' הוא (ברכת בתולים) לברכ' בלא שם ומלכו' הגם שהזכירוה הגאונים' פיון שלא נזכרה בתלמוד וכן בברכת המקדש שמו ברבים שנוהגין לומר בברכת השחר מהראוי לומר בלא שם ומלכות: (ג) אפילו מברך ברכה המזכרת בתלמוד אם מברכה במקום ובזמן שאינו מחוייב בה מיקרי ברכה לבטלה ועובר על לא תשא ואם הוא מסופק אם צריף לברך הברכה הלזו אם לאו אם היא ברפת המצות או ברפת ההודאה והשבח ספק ברכות להקל ולא יברך משום חומר' דלא תשא ואם הו' מברכ' הנהנין דיש חשש שיהנה בלא ברכה אז נ"ל שיברך בלשון תרגום בריף רחמנא מלכא מלכא דעלמא מרי' דהאי מיכלא או משתניא וכיוצא תן לחכם ויחכם עוד לנהוג פן גם בספק ברפת המצות כי אין בזה חשש ברכה לבטלה נ"ל ומה שכתבתי שנהוג פן בברכת הנאה היינו דיקא פשהו דבר שא"א להתברר דינו מחמת מחלוקת הפוסקים או שא"א לו לילף אצל חכם ללמוד ואין לו לאכול רק המאכל שהוא המסופק בברכה אבל אם חסר אחד מאלה התנאים אסור לו לאכול המאכל שהוא עד שילמוד הברכה הנצרכת לאותו הדבר נ"ל: (ד) אם מברך ברכה שאינה צריכה אפילו בשם בלבד בלא מלכות עובר בלא תשא אבל במלכות בלבד אינו עובר דלא תשא את

שם וכו' פתיב משא"כ מלכות נ"ל: (ה) איסור הזכרת שם שמים לבטלה הוא דוקא לבטלה לגמרי אבל דרך תפילה ובקשה ושבח והודא' אפילו שלא בזמן התפילה החיובית רק בכל זמן ועידן שמבקש רחמים מאת הש"י או משבחהו מותר רק שלא יהי' מן השפה ולחוץ רק בכוננת הלב והמתשבה גם בלומדו אם צריך להזכיר את השם מותר להזכיר ונ"ל דוקא פסוק שלם וכן אם נזדמן לו בלא הידע הזכר' ש"ש אם הוא באפשרי לגמור בזה איזה פסוק מה טוב כגון אם יזדמן לו הזכרת שם הוי' יסיים חפץ למען צדקו יגדיל תורה וי'אדיר ואם יזדמן לו הזכרת שם אלקים יסיים אל גמי לה אל תחרש וכו' ובשם אל יסיים מוציאם ממצרים פתועפות וכו' ומזה תקיש לשאר השמות וכן אם התחיל ברכה שא"צ ואמר ברוך אתה י"י יסיים למדני חקיך אבל אם א"א לו בהזכרת ש"ש לסיים איזה פסוק אז יאמר אח"כ ברוך שם כבוד מל"ו: (ו) עתה יצאתי להשפילה בינה תדע שאיסור הזכרת ש"ש לבטלה הוא בכל לשון כגון בל"א גאט הבעל נפש יחוס לנפשו ולא יקל הענין בעיניו וידעתי שיש סבא להיקף מדברי הש"י ביו"ד אבל אדע כי רבו דעות החולקי' וסוברים שהאיסור הוא בכל לשון ומי יקל ראשו להכני' א"ע בספק איסור גדול כזה אשר כל העול' פולו נזדעזעו בדיבוב' לא תשא (ועיין בגמ' נדרי' כל מקום שהזכרת השם מצוי שם עניות מצוי' וע"ש עוד) וכבר דברנו מזה במ"א מגודל האיסור מופת בתורה דהנה נאמר בתורה בפ' יתרו אשר שם האחד גרשם פי אומר גר וכו' ושם האחד אליעזר פי אלקי אבי וכו' הנה נתסר תיבת אומר ובעלי הפשט אמרו כי תיבת אומר שבפסוק הקודם קאי גם לזה ולא ידעתי מה יעשו בבני יוסף אשר נחסר תיבת אומר בשניהם וכן בויקרא יעקב שם המקום פניאל פי ראיתי וכו' ונאסר תיבת אומר אף הנרא' לדעתי דתיבת אומר הפירוש הוא שכל מי שהי' שואל טעם שם הקריאה הי' משיב לשואלו דבר הטעם וזה הי' רק באין צורך להזכיר השם משא"כ ביש צורך להזכיר השם לא הי' אומר לשואלים הטעם רק טעם הי' טמון בקרבן ע"כ נחסר תיבת אומר במקום הזה הס' פי לא להזכיר את השם דוק והתבונן וינועם לה (ז) ותדע עוד דאמרו חז"ל בגמ' כל מי שמזכיר ש"ש לבטלה או ברכה לבטלה בר נידוי הוא ע"כ בהזדמן ח"ו הזכרת השם בלא הודע יחלוץ מנעליו ותיכף יתיר לעצמו דקיי"ל ת"ח מפר לעצמו ובענין כזה יכול כל אדם לעשות עצמו ת"ת זה מה שנ"ל (ה) ותדע שמקובל בידינו מחכמי אמת באם האדם אינו נזהר מלהרהר בתורה במבואו' המטונפות אזי מנדמנים בפיו בלא הודע הזכרת ש"ש וברכות לבטלה ע"כ יזהר האדם מאד בזה: חלק המתשבה (א) ודאי צריך לכונן במניעה שמונע א"ע מעשות זאת בעבור אזהרת התור' לא תשא וכו' פאשר כבר ביארנו כמה פעמים בקונטרס הלזה (ב) אפשר לומר להיות שנאמר בתור' פי לא ינק' י"י וכו' זה נחשב לטעם הגם שאפשר לומר דזה אינו טעם רק ביאור תומר העונש אעפ"כ אפשר לומר דג"ז מיקרי טעם מדלא ביארה התורה העונשים בכל חטא ועון ע"כ הפוננה בזה דצריך לכונן במקום שיתבאר וע' בסמוך לפי פירושינו הטעם ותבונן לפי דברינו דטעם לשבת הוא ע"כ מן הצורך להחמיר לכונן לזה הטעם (ג) נ"ל פירוש הטעם דכי לא ינקה וכו' כה הוא דהנ' בהזכיר האדם את שמו ית' במקום המצטרף לשם ית' הוא לו לעזר ולסעד בכל עניניו דע"י שמו ית' נתהוו כל הנבראים וכל ההנויות ממילא בהזכיר את השם ית' ש פועל הוי' חדשה כפי תפילתו הפוצררת לו אז וז"ש אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו וכו' משא"כ כפש הזכרת השם הוא לו דרך ארעי

והנה תדע כי הבא לטהר מסייעין אותו מן השמים היינו הבא לטהר ולנקות א"ע מהעבירות שבידו מסייעין לו מן השמים לנקות א"ע מכל סוג ונחלא' והיא דוקא בהשלים מורא שמים לנגד פי הירא' הוא שורש לשמירה מלאנן כמשארז"ל אין ירא בועט והנה בנשבע בשם לשוא ת"ו אינו מתנירא וכינן שאינו מתנירא אפילו ירצה לטהר א"ע לא ינקהו ויטהרהו השם וז"ש פי לא ינקה י"י וכו' היינו אפילו יבא לטהר לא יסייעוהו ח"ו לנקות א"ע נ"ל בפירוש הדברים ממילא לפי מ"ש דגם בל"ת יש סברא לכונן הטעם המפורש בתורה צריף במניעה זו לכונן לקיים מצות בוראו ולטעם האמור: (ד) ובכוננת הארז"ל שבועה ה"ס אור מקיף דז"ס תחתונים דנו"ק דז"א הנמשך לה מהבליים דפה דז"א וז"ס שבועת אמ"ת הוא ז"א ***(הג"ה ז"א שיש בו ט"ס והעטר' משלמ' והוא נכללת ביסוד וכן יש בו רק ק' תיקונים והנה אמ"ת בגי' ט פעמים מדה נ"ל): ** משא"כ בנשבע נשיא לשקר מלביש אותה בהבליים טמאים ח"ו הכל ורעות רות ומזה תדע ענין חומר השבועה אשר כל העולם פולו נודעו פאשר אמר השי"ת לא תשא וגו' ומזה תתבונן פאשר האדם אינו נזהר משבועה ומהזכרת ש"ש לבטלה הנה כל מדותיו אינם מתקנים פי אין למדות שמירה באור המקיף וזה ג"כ תתבונן בטעם התורה פי לא ינקה י"י כו' לא ינקה ממדותיו הרעות הצריכים ניקוי ותיקון פי זה כל האדם לטהר מדותיו לבל יאהב במדת האהבה כ"א רצונו ותורתו ומצותיו ולבל יירא ביראתו כ"א מפחדו ורוממותו פן בכל שאר המדות פאשר פבר פתבנו פמה פעמים ותבין מארז"ל כ"מ שהזכרת השם מצוי' שם עניות מצוי' אין עני אלא בדעת אשר לא ידע להפריש במדותיו בין טיב לרע ולהיות הענין הזה בא מהעדר היראה ע"כ מאיימין על הנשבע ואומרים הב"ד סורו נא וכו' פמבואר בש"ע פינן שהוא גורם ח"ו להסיר המקיפים וכו' וע"כ נוהגין להלביש הנשבע בקיטל לזכרון אור המקיף בפרט בטלית של ציצית שה"ס אור המקיף והבן והשב ישים כ"ז לנגד עיניו פמה פעמים הזכיר ש"ש לבטלה והוא מעין שבועת שוא שנכלל בלא תשא וישוב אל י"י ויקבל וכו': מ"ע לא לקדש יום השבת בדברים חלק המעשה (א) מצנה לא מ"ע לקדש יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום השבת לקדשו קדשהו בדברים בכניסתו בקידוש וביציאתו בהבדלה ומד"ס שקדש ויבדיל על היין דוקא בכוס מלא מחזיק רביעית הלוג לפחות ואסיר לטעום פלום קודם קידוש והבדלה אפילו טעימ': (ב) כתב הרמב"ן בכלל מצות זכור נכלל ג"כ לזכור שבת בכל ימות החול לכן פשינפור ימות השבוע יאמר אחד בשבת שני בשבת וכו' גם פשינפור לו חפץ נאה יאמר זו לשבת: (ג) גם הנשים חייבת במ"ע זו הגם שהיא מ"ע שהז"ג שכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה.

(ד) ענפי המצות הזאת נצטוינו ב' מצות מדברי קבלה (היינו גבואות ישע"י) וקראת לשבת עונג הרי א' לקדוש יי מכונד הרי ב': (ה) עונג הוא שיתענג במאכל ומשתהבכל מה דאפשר וכל המרבה בהוצאת שבת ה"ז משופח וחיוב לאכול ג' סעודות בשבת היינו סעוד' אחת בלילה וב' סעודות ביום ואם עבר ולא אכל בלילה יאכל ביום ג' סעודות וג' סעודות אסמינהו אקראי שלשה פעמים היום פתובים בקרא דניאמר מש' אכלוהו היו"ם פי שבת היום לי"י היו"ם וכו' (ו) תשמיש המיט' הוא מתענגי שבת (עיין בחלק הדבור) (ז) מצנה לערוך שולחנו במוצאי שבת ללילות המלכה אע"פ שא"צ אלא לכזית (עיין בחלק הדבור).

(ח) פִּיבּוּד לַרְחוּץ א"ע בְּחִמּוּן קוֹדֵם הַכְּנָסָת שַׁבָּת וְעֵינָן בְּחֵלֶק הַדְּבִיבּוּר (ועכ"פ פְּנִיּוֹ יָדִי וְרַגְלָיו וְלִלְבוּשׁ לְבוּשׁ וְכִסּוּת נָקִי בְּשַׁבָּת: (ט) כָּל כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת נוֹתֵנִן לוֹ נַחֲלִי בְּלִי מְצָרִים וְנוֹתֵנִים לוֹ מִשְׁאָלוֹת לְבוֹ וְנִיּוּצוֹל מִשְׁעֲבֹד מַלְכֵיּוֹת: חֵלֶק הַדְּבִיבּוּר (א) וְדַאי צָרִיךְ לְלַמּוֹד מִשְׁפָּטֵי הַמְצוֹת וְלַחֲדָשׁ דֵּינִים וְהִלְכוֹת חֲדָשׁוֹת פֶּיֶד יִי הַטּוֹב' עָלָיו: (ב) נִוְסַח הַקִּדּוּשׁ וְדַאי מִן הַתּוֹרָה יָכוֹל לְקַדֵּשׁ בְּאִיזָה אֲנֹפֶן שְׂיִרְצָה רַק שְׂיֵאמֶר אִיזָה דְּבָרִים וְשִׁבְחִים מְקַדְּשֵׁת יוֹם הַשַּׁבָּת רַק דְּחַז"ל תִּיקְנוּ הַגְּנוֹסָח כְּמוֹ שְׂתִיקְנוּ כָּל הַבְּרָכוֹ' וּלְפִי"ז אִם מְקַדֵּשׁ עַל הַכּוּם אַחֵר הַתְּפִלָּה הִנֵּה הַקִּדּוּשׁ דְּרַבְּנָן דִּי דִּי חוֹבֵת הַמ"ע דְּאוֹרְיִיתָא כְּבָר יֵצֵא בְּהַזְכִּירוֹ שַׁבָּת בְּתִפְלִילָה וּנ"מ דְּגַם קִטָּן יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת הַגְּדוֹל דְּאִתִּי דְּרַבְּנָן מִפִּיק דְּרַבְּנָן (מִשְׁא"כ כְּשֵׁלָא הַתְּפִלָּל עֲדִינָן אִין הַקִּטָּן יָכוֹל לְהוֹצִיא) וּמִיָּהוּ זֶה דְּנוֹקָא כְּשִׁמְתַּכּוֹנִין בְּתִפְלִילָה לְצֵאת י"ח הַמְצוֹת עֲשֵׂה דּוֹכוֹ"ר אֲבָל אִם לֹא כִּינּוֹן לְצֵאת לֹא יֵצֵא דַמ"פ דְּאוֹרְיִיתָא וְדַאי צָרִיכ' כְּוֹנָה וּבְכָרֵט מ"ע שְׁבָדִיבּוּר.

וּמִיָּהוּ י"ל כִּינּוֹן דְּחַז"ל תִּיקְנוּ הַגְּנוֹסָח הַזֶּה לֹא יֵצֵא בְּגוֹסָח אַחֵר גַּם י"ח הַמ"ע דְּאוֹרְיִיתָא (עֵינָן בְּכַרְמ"ג בְּפִתּוּחַ לְאַנְרַח חַיִּים בְּכָל מְצוּהָ דְּאוֹרְיִיתָא שְׂהַחְמִירוּ חַז"ל שְׁלָא לְצֵאת בְּאֲנֹפֶן זֶה רַק בְּאֲנֹפֶן אַחֵר וְעֲשֵׂאָה בְּאֲנֹפֶן דִּינֹכְשֵׁר מְדְאוֹרְיִיתָא דְּלֹא יֵצֵא גַם י"ח הַמ"ע דְּאוֹרְיִיתָא.

וּבְכָרֵט בְּנִידוֹן דִּינָן דְּהַתּוֹרָה לֹא בִּיאָר' הַגְּנוֹסָח עַל כְּרַחֲוִי הִי כְּוֹנֵת הַתּוֹרָה לְמִסּוֹר הַדְּבָר לְחַכְמִים בְּאִיזָה אֲנֹפֶן שְׂיִתְקֵנוּ הוּא הַמְצוֹן' הַנְּבַחֲרַת עַפ"י הַתּוֹרָה'. כְּמוֹ בְּחַוְלוֹ שֶׁל מוֹעֵד דְּהַתּוֹרָה לֹא פִּירְשׁ' לָנוּ אִיזָה מְלֵאכָה אֲשׁוּרָה וְאִיזָה מוֹתֶרֶת וּמְסָר' הַדְּבָר לְחַכְמִים וְחַכְמִים פִּירְשׁוּ דְּמְלֵאכַת דְּבָר הָאֵבֶד מוֹתֶר וְשְׂאִינוּ אֵבֶד אֲסוּר שְׂאִם הוּא עוֹשׂ מְלֵאכַת דְּבָר שְׂאִינוּ אֵבֶד עוֹבֵר עַל הַתּוֹרָה.

ה"נ דְּכּוֹנֵתִי וְכֵן הוּא הָעֵנִין בַּק"ש דְּבִאֲנוֹס יוֹצֵא י"ח ק"ש שֶׁל לֵיל' עַד הַנֶּץ הַחַמ' וְכֵן בַּק"ש שֶׁל יוֹם יוֹצֵא בְּעֵלוֹת הַשַּׁחַר בְּאֲנוֹס מִשְׁא"כ בְּאִינוּ אֲנוֹס דְּאִינוּ יוֹצֵא וְכַתּוּב הַפ"מ הַטַּעַם דְּהַתּוֹרָה מְסַר הַדְּבָר לְחַכְמִים וְכו' עֵינָן (ע"כ הַקִּטָּן אֲפִילוֹ כֵּן יג"ש אִם לֹא הִבִּיא ב' שְׁעָרוֹת אִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא אֲפִילוֹ אֶת הָאֵשׁ הַגְּדוֹלָה כִּינּוֹן דְּמַחְוִיָּבַת בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם דְּבָר תּוֹרָה וְאֲפִילוֹ כְּבָר הַזְכִּיר' שַׁבָּת בְּתִפְלִילָתָהּ: (ג) בְּנוֹסַח קִדּוּשׁ הַיּוֹם דִּיו"ט תִּיקְנוּ לוֹמֵר אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְכו' קוֹדֵם שְׂמִזְפִּיר קְדוּשַׁת הַיּוֹם מִשְׁא"כ בְּשַׁבָּת (וְגַם אוֹתָן שְׂגוֹרְסִים בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם דְּשַׁבָּת כִּי בָנוּ בְּחֶרֶת וְאוֹתָנוּ וְכו' הוּא אַחֵר שְׂמִזְפִּיר קְדוּשַׁת שַׁבָּת) הוּא מְשׁוּם דִּימִים טוֹבִים נִתְקַדְּשׁוּ אַחֵר שְׂנַבְּחֵרוּ יִשְׂרָאֵל לְסַגְּלוֹהָ מִכָּל הָעַמִּים מִשְׁא"כ שַׁבָּת נִתְקַדְּשׁ קוֹדֵם שְׂנַבְּחֵרוּ יִשְׂרָאֵל שְׂנַתְקַדְּשׁ תִּיקְרָה בַּמ"ב וְאֲפִילוֹ לְיִשְׂרָאֵל נִצְטוֹן מְצוֹת הַשַּׁבָּת קוֹדֵם שְׂנַבְּחֵרוּ לְסַגְּלוֹהָ בַּמ"ב דְּשַׁבָּת בַּמ"ב אִיפְקֵד וּמִזָּה תְּבַחֲזִין וְתַדַּע אוֹמְרֵינוּ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְרָצָה בָּנוּ וְשַׁבָּת קִדְּשׁוּ וְכו' הִנֵּה לֹא אָמַר בָּחַר בָּנוּ מִטַּעַם הַנ"ל אֲבָל אָמַר וְרָצָה בָּנוּ קוֹדֵם שְׂמִזְפִּיר קְדוּשַׁת שַׁבָּת דְּהַבְּחִיר' לְסַגְּלוֹהָ הִי בַּמ"ב וְהַשַּׁבָּת נִצְטוֹנָה קוֹדֵם ח"ת בְּמִרָה אֲבָל הָרָצוֹן בָּנוּ הִי בִּיצ"מ דְּרָצוֹן מִיקְרֵי דְּבָר שֶׁהוּא מְבַלִּי טַעַם כִּי אִין טַעַם בְּרָצוֹן וְהִנֵּה הַבְּחִירָה לְסַגְּלוֹהָ מִכָּל הָעַמִּים הִי בַּמ"ב וְזֶה הִי בְּטַעַם וְעֵתָה אִם שְׂמוֹעַ תְּשִׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְכו' וְהִיָּתֵם לִי סַגְּלוֹהָ וְכו' דְּהַחֲזִיר הַקַּב"ה הַתּוֹרָה לְכָל הָאֲנוּמוֹת וְלֹא רָצוּ לְקַבְּלָהּ וְיִשְׂרָאֵל קְבִלוּהָ ע"כ גְּבַחְרוּ לְסַגְּלוֹהָ וְזֶה לֹא מִיקְרֵי רָצוֹן כִּי טַעַמָּא רְבָא אִית בִּי מִשְׁא"כ יצ"מ שְׁהִי רָצוֹן מְבַלִּי טַעַם וְהָא רֵאִי שְׂהֵשֵׁר שֶׁל מְצָרִים קִיטְרַג הִלְלוּ עַז"ז וְהִלְלוּ וְכו'.

ואעפ"כ ניושע י"י ביום ההוא את ישראל והנה הרצון הי' קודם שנוצטווי על השבת ע"כ אומרים ורצה בנו קודם שמזכיר קדושת שבת וז"ש ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו ר"ל שהנחילנו יום השבת בהיותנו עדיין בבתי אהבה ורצון אצלו ית"ש מבלי טעם כי אין טעם באהבה וברצון והנה קשה לפי"ז למה הית' פזאת ומה נשתנה מצנת שבת מפל קדושת המועדים שנוצטווי אחר הבחירה לסגולה בטעם משא"כ שבת נצטונה בהיותנו באהבה ורצון מבלי טעם.

אף הוא להיות שבת הוא זכרון למעשה בראשית וכמו שמעשה בראשית היו מבלי טעם כי הוא ב"ה הוא שלם בתכלית השלימות ולא הי' חסר ח"ו שיצטרף להשלים החסרון ע"י הפעולה רק כף עלה ברצונו ית"ש להטיב לברואיו ע"כ גם השבת שהוא זכרון למ"ב ניתן במר' קודם מ"ת בהיותנו עדיין בבחי' אהבה ורצון מבלי טעם וז"ש ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו (כנ"ל והטעם הוא להיות) זכרון למ"ב הבן וינעם לה: (ד) גם הנשים חייבות במ"ע זו וקטן אינה מוציאה י"ח אפילו הוא בן יג"ש עד שיביא שני שערות והנה זה כמה ימים אשר היקשה לי האיף האיש מוציא את האשה בקידוש היום הלא האיש יוצא י"ח מדאורייתא כמה שמזכיר שבת בתפילה (כי מדאורייתא יוצא בלא כוס) וא"כ שוב אינו חייב בקידוש על הכו' רק מדרבנן והאשה שלא התפלל' (כי רוב הנשים אינם מתפללו' תפלת מעריב) חייבת עדיין מדאורייתא והאיף יכול מדרבנן להוציא את דאורייתא שוב הראה לי שה"ה הגאון מו"ה יחזקאל מפראג (בהגהותיו לש"פ קראן בשם דגול מרבקה) הקשה גם כן קושיא זו והוסיף לומר אעפ"י דכל המצות שבתורה אעפ"י שיצא מוציא אחרים י"ח זהו מטעם ערבות ואשה אינה בכלל הערבות רק שכתב דיש להסתפק מה דאמרינן דאשה אינה בכלל הערבות אם הפונה דנשים לא נכנסו להיות ערבין אאנשים אבל אנשים נכנסו בערבות גם על נשים ואז שפיר יכול להוציאם אעפ"י שיצא או הפשט הוא דאנשים לא נכנסו בערבות על נשים ואז אינו יכול להוציאם אם כבר יצא ועכ"פ ספיקא דדינא הוי וכעין דמדומי ראיה נ"ל דנשים נכנסו בערבית אאנשים מדקאמרי בגמרא אין אשתו של אדם וכו' אא"כ מבקשין ממנו ממון וכו' דכתיב אם אין לה לשלם למה יקח משכבה וכו' הרי לפניך דנשים מתענשו אאנשי הרי נראה דהא דאמרינן דאשה אינה בכלל ערבות היינו דאנשים לא נכנסו בערבות על הנשים וא"כ כיון שהוא יצא אינו יכול להוציא אבל לפימש"ל בשם הפרמ"ג דכל היכא דתקנו חז"ל לעשות המצות דוקא באופן כזה הגם דמדאורייתא יוצא באופן אחת אם עשה באופן שיוצא מדאורייתא כאילו לא עשה כלום וכש"כ בכאן שהראתי פנים לזה דנראה דהתורה מסרה הדבר לחכמים (עמש"ל ותבין) הנה אם אמת נכון הדבר הנה לא יצא כלל ידי חובת המצות מדאורייתא בהזכירו בתפילתו ושפיר מוציא את האשה נ"ל.

ועוד נ"ל דהנה מצות מדאורייתא ודאי צריכין פנונה (ואפילו מצנה דרבנן במ"ע שפדיבור צריכה פנונה ואם לא פנון לא יצא) הנה בכאן בתפילה ודאי לא יכנין האדם האדם לצאת י"ת מ"ע זכור וא"צ לכנין דלמה יכנין הרי מקדש אח"פ על הכוס בתקנות חז"ל וא"כ לא יצא י"ח המ"ע מדאורייתא כשהזכיר בתפילתו ושפיר יכול להוציא את האשה י"ח הגם שלא התפלל' והוא נכון לדעתי בעזהשי"ת (ה) לפי"ז מ"ש עוד הרב הג"ל דהא דקטן איני יכול להוציא את האש' י"ח הוא דוקא כשלא התפלל' האשה תפלת ערבית אבל אם התפלל' כבר יצאה י"ח המצוה מדאורייתא ואתי דרבנן ומפיק

דַּרְבָּנָן וכו"כ הֵרַב בְּעַל אֱלֵיהֶוּ רַבָּא הֵגָה לְפִי מַש"ל לְשַׁנֵּי הַתְּרוּצִים לָא נְהִירָא לִי הִךְ פִּיֶסְקָא וְאִין לְסַמְוֶה ע"ז פֶּן נ"ל.

חֶלֶק הַמַּחְשֶׁבֶה (א) וְדַאי צָרִיךְ לְכוּנֵן לְמֵימֵי הַמ"ע דְּאוֹרֵייתָא זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוּ (וְיִמָּה שְׁהוּסִיפּוּ חו"ל עַל הַפּוֹס דְּוָקָא לֹא תִסּוּר שְׂאֵל אָבִיךָ וכו') אִם לֹא כִינּוּן לְשֵׁם מַצְנוֹת בּוֹרְאוֹ הַנִּרְאָה דְּצָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְקַדְּשׁ וּלְהַבְדִּיל כִּינּוּן דֵּהוּא מ"ע דְּאוֹרֵייתָא וְצָרִיכָה כִּינּוּנָהּ וּבִפְרָט מ"ע שְׁבָדִיבּוּר וְאֶפְשָׁר שְׂיוּצָא בְּהַזְכָּרַת שְׁבַח שַׁבָּת אַח"כ בְּאִיזָה אֲפֹן שְׂרִיצָה בְּלֹא בִרְכָה כִּי הַגְּנוּסָח אִינוּ מְדַאוֹרֵינִי (וְעַמַּש"ל בְּחֶלֶק הַדְּיָבּוּר מְקוּם הַסַּפֵּק בְּזָה וְחֻלְקֵי הַסּוֹתֵר וְצ"ע ע"כ בְּאִם אִירַע לוֹ שְׂלֹא כִינּוּן יַחְמִיר לְשִׁמּוּעַ קִידוּשׁ וְהַבְּדִלָה מְאַחַר לְצֵאת י"ח): (ב) לְפִי מָה שְׁמִבְנִיבְרָא פְּמָה פְּעַמִּים בְּמַצְנָה שְׁטַעַמ' מְבִרְאָר בְּתוֹרָה צָרִיךְ לְכוּנֵן גַּם הַטַּע' הֵגָה גַּם בְּכָאֵן טַעַם מְבִנְיָא בְּתוֹרָה כִּי שְׁשֵׁת יָמִים עָשָׂה וכו' וְיִנַּח בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי וְהוּא הַזְכָּרוֹן לַמ"ב וְהֵגָה לְכֹאוֹרָה י"ל דֵּהַטַּעַם קָאִי אֲדִסְמוּךְ לִי הֵינְנוּ הַל"ת לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה וכו' כִּי שְׁשֵׁת יָמִים וכו' וְיִנַּח בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי אֲבָל כַּד מַעֲיִנִי שְׁפִיר שְׁסִימָה הַתּוֹרָה בְּאִמְרוּתֶיהָ הַנְּעִימִים ע"כ בְּרַךְ י"י אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וְיַקְדִּישֶׁהוּ הֵגָה סִימִי וְיַקְדִּישֶׁהוּ בְּמֵאֵי דְפָתַח בִּי קָרָא זְכוּר וכו' לְקַדְּשׁוּ ע"כ הַנִּרְאָה דֵּהַטַּעַם קָאִי עַל הַעֲשֶׂה וְעַל הַלָּאוּ וְהַכִּנּוּנָה בְּפִירוּשׁ הַטַּעַם לְפִי פְּשׁוּטוֹ נ"ל פִּירוּשָׁן שֶׁל הַדְּבָרִים כִּף הוּא שְׁשֵׁת יָמִים עָשָׂה י"י וכו' וּבְיוֹם הַשַּׁבְּעִי לֹא עָשָׂה לְזָכַר זֶה בְּרַךְ י"י אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת שְׂיִהְיִי הַבְּרָכָה בּוֹ בְּפִרְנֶסֶת הַבְּרֹאִים מְבִלִי מְלָאכָה וְסוּף הַטַּעַם וְיִנַּח בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי הוּא טַעַם לְקִידוּשׁ בְּדְבָרִים כִּי וְיִנַּח הוּא פְּנֻעַל יוֹצֵא לְאַחֲרֵים (מְדָלָא אָמַר ונ"ח בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי) שְׁבַשְׁבַּת גִּיתָן הַשְּׁפַעַת הַמְּנוּחָה לְכָל בְּאִי עוֹלָם ע"ד שְׂאִמְרוּז"ל מָה הִי הָעוֹלָם חָסֵר מְנוּחָה בְּאִ שַׁבָּת בְּאִ מְנוּחָה וְהַכִּנּוּנָה פַּח הַחַיּוֹת וְהַקְדוּשָׁה הַמְקַיֶּמֶת כָּל הַנְּבִרָאִים הֵינְנוּ צוּרַת כָּל הַנְּבִרָאִים אֲשֶׁר הַשִּׁי"ת שׁוֹלַח עֲזָרָם מְקוּדוּשׁ הוּא הַחֲקִמָה הָעֲלִיּוֹנָה הַנֶּקֶד קוֹדֵשׁ מְעוֹלָם הַנְּבָדֵל וְכָל הַנְּבִרָאִים הֵם כְּגוֹלָמִים מְבִלִי צוּרָה עַד שְׁתַּבָּא בָּהֶם הָרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ בְּבַחֲי' וְאַתָּה מַחֲיָה אֶת כּוֹלָם וְכִינּוּן שְׁבַשְׁבַּת גִּיתָן פַּח הַקּוֹדֵשׁ לְכָל הַנְּבִרָאִים כְּדַמְיוֹן הָאָדָם הַקּוֹרָא לְחַבְרֵוֹ שְׂיַבֵּא אֵלָיו א"כ הוּא הַטַּעַם לְהַעֲשֶׂה וּלְהַלָּאוּ כִּי רִישָׁא דְקָרָא כִּי שְׁשֵׁת יָמִים וכו' הוּא טַעַם לְלֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה וְהוּא הַנְּשָׁנָה אַח"כ בְּפִסּוּק ע"כ בְּרַךְ יי אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְהִיּוֹת בּוֹ הַבְּרָכָה מְצוּי' מְבִלִי מְלָאכָה וְסִיפָא דְקָרָא וְיִנַּח בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי הוּא טַעַם לַהַמ"ע לְקַדְּשׁ בְּדְבָרִים וְהוּא הַנְּשָׁנָה בְּפִסּוּק עַל פֶּן וכו' וְיַקְדִּישֶׁהוּ וְהִבֵּן הַדְּבָרִים וְכֵן הוּא הַפִּירוּשׁ בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית בַּכ"ו וְיַכּוּלוּ וְיַכּוּל אֱלֹקִים בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה הֵינְנוּ שְׂלֹא עָשָׂה בּוֹ מְלָאכָה כְּבִיכּוֹל כְּמוֹ בְּשָׂאָר הַיָּמִים וְיִשְׁבּוֹת (הֵגָה לֹא אָמַר וְשַׁבַּת רַק וְיִשְׁבּוֹת פְּנֻעַל יוֹצֵא לְאַחֲרֵים) בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי מְכַל מְלֹאכְתּוֹ וכו' שְׁנַתָּן וְהַשְּׁפִיעַ פַּח הַשַּׁבְּעִי וְהַקִּיּוֹם מְכַל מְלֹאכְתּוֹ הֵגָה לְפִירוּשׁ הֵגָה מְהִרָאוּי לומר לְכָל מְלֹאכְתּוֹ אֲבָל רַצ"ל שְׁקוּדָם הַשַּׁבְּעִי וּמְנוּחָה שְׁהוּא הַצּוּרָה וְהַקִּיּוֹם הַמַּעֲמִיד כָּל הַנְּבִרָאִים כְּבִיכּוֹל הִי מְהִרָאוּי לוֹ ית"ש שְׂלֹא לְשַׁבּוֹת מְמִלָּאכָה כִּי אִין קִיּוֹם לְנְבִרָאִים וּמִן הַצּוּרָה שׁוּב לְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ אֲבָל כְּשֶׁהַשְּׁפִיעַ פַּח הַשַּׁבְּעִי גִיתָן לָהֶם פַּח הַקִּיּוֹם יְדַבֵּר הַמַּעֲמֵד וְשִׁיעוּר הַכְּתוּב יִשְׁבּו"ת בְּיוֹם הַשַּׁבְּעִי שְׁהַשְּׁפִיעַ וְנָתַן כַּח הַשַּׁבְּעִי וְהַקִּיּוֹם לְתוֹךְ יוֹם הַשַּׁבְּעִי יוֹתֵר מְכַל מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה שְׂלֹא גִיתָן לָהֶם פַּח הַמְּנוּחָה וְהַקִּיּוֹם כְּמוֹ בְּיוֹם הֵגָה שְׁמִקְיָם בְּכַח שְׁבִיתָתוֹ כָּל הַנְּבִרָאִים שְׁכַל הַנְּבִרָאִין גְּתוּנִים תַּחַת הַזְּמַן הַנְּבִרָא וְהֵגָה יְמֵי הַחוֹל הֵם חוֹמֵר הַזְּמַן וְהַשַּׁבַּת צוּרַת הַזְּמַן וְהַצּוּרָה מְקַיֶּמֶת הַחוֹמֵר וְהִבֵּן וְזֶה שְׁסִימִים וְיַבְרַךְ אֱלֹקִים וכו' הֵינְנוּ שְׂבִרְכוּ שְׂיִתְבָּרַךְ מְבִלִי מְלָאכָה וְתִהְיִי פִּרְנֶסֶת

שומר שבת ומלאכתם נעשית מאליהם ויקדש אותו לקראו קדש ולקדשו בדברים וחסר
ופירש הטעם פי בו שבת מכל מלאכתוהיא כפשוטו ששבת ממלאכה זהו הטעם למניעה
ממלאכה אשר ברא אלקים לעשות זהו הטעם הב' לקידוש פי בו ברא אלקים עיקר קיום
העשייה שכל הנבראים יתקיימו ויולידו בדומה ויהי' שיעור הפתוב אשר ברא כמו ואשר
ברא וכו' (רק שאין מן הצורך נא"ו דחד עניינא הוא והבן) ומה שחסר ופירש הטעם
להורות שצריך לכונן הטעם פי הפסוק ויכל וכו' וישבות וכו' הוא רק סיפור המעשה מה
שהי' במעשה בראשית וכשפיאר לנו מצוה השבת ויברך וכו' ויקדש וכו' ביאר שוב לנו
הטעם להורות דצריך כוננה לטעם הזה זה מה שנ"ל (ג) ממילא מחוייבין אנחנו לכונן ק
הטעם במצות קידוש (וכן בהבדלה) שהשבת הוא זכרון למ"ב שהש"י עשה הפל יש
מאין ונתן לנו יום שבת קדשו לקיים העולם פי ניתן בשבת פח הקיום והצורה המעמדת
חומריו העולם** (הגה ועיין בדברי הקדוש בעל אוה"ח בפ' בראשית פי' משארז"ל כל
מי שאמר ויכולו פאלו נעשה שנתף להקב"ה במ"ב וינועמו דבריו לחיפה עפ"י דברינו
אלה ותמצא טוב טעם)** (ד) והנה ניתן יום השבת דוקא לישראל עמו ועפ"י ששבת
חייב מיתה תבין הענין מכלל דברינו פינן שכל הזמן הוא חומר מבלי צורה והשבת הוא
צורת הזמן המתן' החומר וכן כל אוה"ע הם חומרים בשר חמור'י בשם וישראל הם
הצור ו המקיימי' החומר פנודע א"כ יום הצורה ניתן לעם הצורה ועפ"י ששבת חייב
מיתה היינו ההעדר כמו שאין מבוא לגשמי' לבא לשמי השמים הרוחניים פי זה רוחני
וזה גשמי' ויתבטל הגשמי' בבואו לנגוע בקצה הרוחני' וכן ישראל הוא קדש ליי' (צורת
כל הנבראים והאמות ע"כ) כל אונקליו יאשמו רעה תבא עליהם וכו' הבן הדברים
** (הג"ה על פי דברינו הנ"ל תבין נוסח השבת של אנשי כה"ג לאל אשר שבת מכל
המעשים ביום השביעי (ר"ל שביתה ממלאכה ושוב) נתעלה וישוב על פסא כבודו
כביכול מבלי הצטרף כביכול עצות מלאכה כביכול כמו אדם שגמר מלאכתו וישב על
פסאו במנוח' כביכול פי כבר נגמר' המלאכה גם בקיום לעולם פי תפארת עטה ליום
המנוחה (ר"ל ליום הזה ניתן הלבוש ותפארת והיקר הזה נבזבזא רבתא הדא ליתן פח
המנוחה הוא הצורה והקיום והחיות לכל הנבראים ושמה יאמר האדם שיש בשבת איזה
פח מבלעדי בורא חלילה ע"כ אמר) זה שיר שבח של יום השביעי שבו שבת אל מכל
מלאכתו (היינו שהשי"ת נתן לו נבזבזא רבת' הדא) ויום השביעי משבח ואומר מזמור
שיר ליום השבת טוב להודות ליי' (והוא כענין שאמרז"ל שבקשו מה"ש וכל הנבראים
לומר קדוש לפני אדה"ר ואמר להם אני ואתם נבוא ונודה ליי' פי טוב בואו ונשתחוה
ונברעה נברכה לפני יי' עושינו) לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו שבח יקר וכבוד
וגדולה יתנו לאל מלה יוצר כל המנחיל מנוח' לעמו ישראל (דייקא) בקדושתו ביום שבת
קודש'י) ר"ל הוא לבדו ית"ש היוצר כל והוא הנחיל המנוח' פח הקיום ביום שבת קודש
הבן הדברים ונועם לה) שמה יי' אלקינו יתקדש וזכרה מלכנו ותפאר בשמים ממעל
היינו פח היצירה המכונן' לשמים ועל הארץ מתחת בחי' הגשמי' החומריות ר"ל אתה
הוא הבורא החומר והצור' ישראל ועמים יום השביעי ושבת ימי המעשה הבן הדברי'
ע"כ הג"ה.

.**(
)

(ה) הנה עיקר מצוה לקדש יום השבת ולזכרו בכל ששת ימי המעשה לקבוע אמונת אומן בלבנו שהיא הבירא ית"ש יש מאין והוא השפיע פת החיות והקיום לכל הנבראים ובזולת השגחתו ושפעו וחסותו יתבטלו כל הנבראים הנה בענין הזה אין מן הצורך להאריך עוד כי ממילא מובן שהוא מקיר הדת והשב על השי"ת פאשר יתבונן במצו' הזו ישיב את אשר לא קיים המצוה הזאת במחשבה ודבור ומעשה והתנשל מללמדו ומשפטי המצוה הזאת והשפדל להרבות קנייני העולם ולא שם אל לבו אש' הפל בהשגחתו ית"ש ולבק' רחמי' על העתי' ויקבל עליו וכו': (ו) גם ע"ז יפקח האדם את עיניו שפכלל המצוה הזאת רמוז כיבוד ת"ח ולעסוק בענייני'ה' ולהחזיקם ולכבדם בכל מילי מיטב כי גם הם נק' שב"ת כמבואר בזה"ק המשפיל על דבר ישוב אל י"י על העבר ויקבל ע"ע וכו' ואי"ה במצות שלאחר' שם אתן את דודי לה' בבואור יותר מרנוח להתבונן כי אמת נכון הדבר דכיבוד ת"ח הוא נק' כיבוד שבת ** (הג"ה שב"ת בגי' זהו כבוד לת"ח והנה ת"ח העוסקים בתורה אשר פלל אותיות' הם ר"ז ובכל אות החיות משם הוי' ותורת הנהי תמימ' הנה שבת בגי' כ"ז פעמים הוי' ואתה הבן) ** (ז) גם בכלל מצוה זו להמשיך בכ"י מימי החול חלק מקדושת שבת (עיין בכתבי האריז"ל ותבין משארז"ל דה"ו מקמי שבתא אב"ג לכתר שבתא) כי ביום ד' באה אל האדם האר' מתוס' נפש של שבת וביום ה' הארה מתוס' הרוח וביום ו' מתוספ' הנשם' וביום א' נשאר עוד בו רשימו מתוספת הנשמה שימר בו בשבת וביום ב' רשימו מתוספת הרוח וביום ג' רשימו מתוס' הנפש עיין בר"ח ועיין בשל"ה מס' חולין ומס' שבועות אפילו הבעל מו"מ צרי' בכל יום להניח איז' שעה ממלאכתו ומו"מ להמשיך בכ"י קדושת שבת ולכבד העת והזמן הנקבע לו בתורה ועבודה וזה ששואלין לאדם קבעת עיתים לתורה (ובזה ג"כ תבין שת"ח נקראים שבת פינן שהם מקדשים פל ימות החול ואינם עוסקים רק בתורה ועבודה ויראה ואהבה) המשפיל על דבר ישוב על העבר על אשר לא קבע עיתים לתורה בכ"י ויקבל ע"ע וכו': (ח) הבנתי מס' טעמי המצות למהר"ם הבבלי זכור ושמור בדבור אחד נאמר.

היינו זכור את יום השב' לקדשו ושמור היינו אזהרה שלא לזכרו בעת המצטרף היינו בעסק פיקוח נפש צריף לחלל שבת וסיבת האזהר' שלא לזכור הוא כדי ליכיר כי אמרו"ל חלל שבת אחד כדי שישמר שבתות הרבה וא"כ ענין החילול במקום פ"נ הוא זכור ושמור והנה אם האדם מתנשל מלהציל נפש במקום פ"נ הן בחול הן בשבת הנה עבר על זאת המצוה וצריף לשוב וכו' ויקבל ע"ע וכו': מל"ת לב שלא לעשות מלאכה בשבת חלק המעשה (א) מצוה ל"ב מל"ת שלא לעשות מלאכה בשבת שנאמר לא תעשה כל מלאכה הם ל"ט מלאכות אשר הם שנויות במסכת שבת פ' פלל גדול נדבר בהם אי"ה בחלק הדבור (ב) הט"ל מלאכות הנ"ל נקראים אבות מלאכות מפלל דאיכא תולדות לכ"א מהמלאכות ותולדותיהן פיוצא בהן דאין חילוק בעונשן כמ"ש אי"ה: (ג) עשה אחד מהאבות הנ"ל או מתולדותיהן בשוגג חייב חטאת ובמזיד בלא התראה פרת ובהתראה חייב סקילה (ד) ידע שהיום שבת ושכח שהמלאכות הללו אסורות ועשאן אפילו בהעלם אחד חייב חטאת על כל מלאכה ומלאכה בין אם הנה אבות או תולדות אבל אב עם תולדה דידיה או ב' תולדות מאב אחד או עשה ב' פעמים אב אחד כגון זורע וזורע בשבת אחת בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת זהו דנקא פשידע שהיום שבת אבל לא ידע שהמלאכות הללו אסורות או אפי' ידע שאסורות אבל לא ידע שחייבין

עליהם פרת וסקילה (אבל שגגת קרבן אינה שגגה): (ה) אבל אם שכח שהיום שבת
אע"פ שידע שיש שבת בעול' ועשה מלאכות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת על כל
היום כולו וכן אם אינרע כן בשבת השני חייב עליו חטאת אע"פ שעשה מעין המלאכות
שעשה בשבת הראשון חייב על שבת השני חטאת בפ"ע על כל היום וכ"ז כשידע שיש
עיקר מצות שבת בתורה (ו) אבל אם שכח שנגטווי ישראל על השבת או שנשבה כשהוא
קטן לבין הנכרים ולא ידע כלל משבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב
אלא חטאת אחת על כל השבתות והמלאכות: (ז) יש מלאכות שמתרות מדאורי' אבל
חז"ל גזרו עליהן ונקראים שבות חייבין עליהן מכות מרדות: חלק הדבור (א) ודאי
צריך ללמוד משפטי המצוה ובפרט אזהרות מצוה זו מחייב האד' ללמוד להיו' בקי בהן
ובשמותיהן כי בקל יוכל האדם לבא ח"ו לידי חילול שבת מבלי התבונן ולא ידע ואשם
ונשא עונו ח"ו ומאד מאד צריך להיות עיניו פקוחות לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל
א"כ הגם שבכל התורה כולה וכל מצותיה מחייב האדם לקיימם בדבור ג"כ היינו
השונן בהם יתירה עליהן המצוה שונן הזאת שצריך להתמיד בשוננה מטעם הנ"ל
וצריך להבין דבר מת"ד להוליד בשכלו הלכות וטעמים מחודשים ודאי ירונה וכו': (ב)
שבת שקולה כנגד כל המצוות כי היא אות בין השי"ת ובין ישראל והמחלל שבת
בפרהסיא הרי הוא כעפ"ם לכל דבריו (ונ"ל אפילו במילי דרבנן ואי"ה יתבאר להלן
הנלפע"ד): (ג) המשמר שבת שפרו ונבכיא משבחו אשרי אנוש יעשה זאת שומר
שבת מחללו: חלק המחשבה (א) ודאי צריך לכוין במניעה ממלאכות דאורייתא לקיים
אזהרת התורה ובמניעה בדבר שהוא מדרבנן לא תסור וכו' שאל אביה וכו' ובפרט
במצוה הלזו דאינו ניקר דדילמא מלאכה היא דלית ליה וכמה בטלני איפא בשוקא ע"כ
מהראוי לאדם תיקף בהכנסת שבת לקבל ע"ע שלא לעשות כל מלאכה מחמת גזרת
הבורא ית' עליו: (ב) ונראה דצריך לכוין ג"כ הטעם להיות הטעם מבואר בתורה כי
ששת ימיה עשה י"י וכו' וינח ביום השביעי הנה הוא זכרון למ"ב (עמ"ש במצוה
הקודמת) ונראה דצריך לכוין ג"כ הטעם המבואר במשנה תורה זכרת פי עבד היית
באמ"צ וכו' ע"כ צוה י"י אלקיך לעשות את יום השבת ובזולת רנת הטעמים הללו לא
יחשב לו בכלל החל קא דרבנן המצוה הזאת כמ"ש כמה פעמים (ג) העמיק בדבר הרב
בעל החינוך שכתב שהש"י ציונו לשבות ממלאכה ביום השביעי ויהיה מחשבות האדם
פנויים לחשוב באמונת חידוש העולם אשר ברא וחיידש הש"י בששת ימים וישבות ביום
השביעי.

וכן זכר ליצ"מ שהיינו עבדים למצרים לעשות מלאכתם ויוציאנו י"י אלקינו משם
להיותנו עבדים לו ית"ש לעשות מלאכתו מלאכת הקודש. (ד) עפ"י דר"ה הנסתר יש
להתבונן בטעם איסור ט"ל מלאכות פי קודם חטא אדה"ר לא היה האדם מצטרף לעשיית
המלאכות להשלמ' צרכיו עד אחר החטא שנגזר בזעת אפ"ה תאכל לחם שיצטרף
למלאכות והנה שבת הגין על אדה"ר פידוע מחז"ל שאמרו שאמר אדה"ר מזמור שיר
ליום השבת ונודע ג"כ מרז"ל שחט' אדה"ר היה בענבים (יהיה איה שיהיה עפ"י הסוד
כנודע) ויש ג"כ אהנו פרפרת נאה ענ"ב ר"ת עקודי"ם נקודי"ם ברודי"ם שבזאת היה
פגם אדה"ר ידוע סודם לטועמים מעה"ח והוא בגי' שבת.

הבן הענין ותמו מעדנים לנפשך ע"כ נצטוינו לעשות קידוש על היין לתיקון הנ"ל וע"כ בשבת נאסרו הט"ל מלאכות לזכרון זה להורות שעל ידי הנהגתינו על פי התורה במהרה יתקון העולם מחטא אדה"ר ואז יהיה אח"כ יום שפלו שבת ותמצא בכוננת ט"ל מלאכות דייקא שעל החטא נמשכו ט"ל קלות בעולם לאדם ולאשה ולנחש (עיין בכתבי האריז"ל טעם הפמוס) וע"י שמירת התורה יתקון העולם מקלותיו ויש לכונן הטעם הזה בתורה וזכרת פי עבד היית במצרים וכו' פי טעם גלות מצרים הי' ג"כ לתקן חטא אדה"ר להוציאנו אח"כ לחירות עולם ויצא העולם מקלותיו ומזוהמת הנחש ע"י קבלת התורה (לולי שחזר הקלוקל בעגל) וצריכין אנחנו לכונן כל מעשינו עפ"י התורה דוקא ועי"ז יתקון העולם במהרה ממילא בזכרון העבדות במצרים והיצאה לחירות מזה ניפר שצריכין אנחנו לתקן מדותינו וזה נק' לכ"א מישאל יציאה ממצרים ממצר י"ם היינו לברר כל מדה ממדותינו מהרע ולבחור בטוב (להיות ע"י חטא עה"ד טו"ר נתערב טוב ברע כנודע להבאי בסוד י"י אין מן הצורה להאריך למשפילים) ואז לא נצטרף למלאכות גשמיות רק רוחני' ע"כ עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת בתשלומן מבלי מלאכות.

ממילא בהזכרה מניעה ממלאכה בשב'. צריך האדם להתבונן את אשר גרם בחטאו עיכוב התיקון של חטא אדה"ר ישמע חכם ויוסף לקח פי כבר נאמרו ונשנו הדברים לפני החברים אין מן הצורה להאריך ודי בזה ויקבל ע"ע לתקן מדותיו להוציאם ממצרים ולעשות כל מעשיו עפ"י חוקי התורה להוציא העולם מקלותיו ולא נצטרף לשום מלאכה רק למלאכת התורה ועבודה כמו קודם החטא בגן עדן לעבדה ולשמרה.

(ה) הנה בכלל אזהרה הזאת להספיק צרכי ת"ח לבל יצטרכו לעשות מלאכה פי עש"י מלאכה להם נק' חילול שבת פי הם מחוייבים רק לעסוק בתור' תיקון לחטא אדה"ר ובפרט העושה אנגרייא בת"ח ומשתמש בתגא אפילו רק במי ששונה הלכות נק' מחלל שבת גם מי שלוקח מהם מס ומי שמבזה ת"ת ואפילו מי ששומע בזיונו מאחרים ושותק נק' מחלל שבת (ושמעתי מעשה מהבעש"ט זצלה"ה שהראו לו מן השמים חילול שבת ולא מצא בידו חטא בזה עד שזכר ששמע בזיון ת"ח ושתק) ובכלל זה ג"כ ביטול הקביעות עיתים לתורה בכ"י פי אותו העת הקבוע הוא סוד קדושת שבת שבת שבת יום שצריך לשפוט אז ממלאכתו לעסוק בתורת י"י להמשיך קדושת שבת לימי החול הבן הדברים כ"ז ישים, האדם לנגד עיניו וישוב אל י"י וכו' ויקבל ע"ע וכו': מ"ע לג לכבד או"א חלק המעשה (א) מצנה ל"ג מ"ע לכבד או"א איזהו פיבוד מאכיל ומשקה ומלביש ומכסה משל אב ואם יש לאב נכסים אינו מחוייב הבן ליתן משלו רק מחוייב להטריח א"ע בדבר ליקח להם משלהם ולהכין להם כפי צרכם ולשמשם כעבד המשמש לרבו.

(ב) אבל אין לאב ואם נכסים כופין את הבן לפרנסם ולזון אותם משלו כפי השג יד (ג) אפילו זרק אביו פיסו לים לא יכלימו אב לא אעפ"כ מותר לתבעו לדין רק שלא יכלימהו ולא יכעיסהו בדברים קשים רק בדברי רפים באמור לו בתורה יעשה: (ד) אפילו במות האב ואם מחוייב לתיים מצות פיבוד כשמזכיר שם בתורה י"ב חדש לאחר פטירת' יאמר הרניי כפר' משקבם ולאחר י"ב חדש יאמר זכרונם לחיי עוה"ב (עיין בחלק הדיבור): (ה) אם צנה לו אביו לעשו' לו איזה שימוש ויש לפניו איזה מצנה לעשות ואותה א"א

שְׁתַּעֲשֶׂה ע"י אַחֲרִים יַעֲשֶׂה הַמְצָנָה שֶׁהוּא וְאָבִיו חֲתִיבִין בְּשִׁמּוּשׁ וְעִבּוּדָה לְהַשִּׁי וּמַכַּשׁ"כ
אִם אָמַר לוֹ אָבִיו אֲפִי לְעִבְרָא אֲד"ס לֹא יִשְׁמַע לוֹ מִטַּעַם הַנַּ"ל.

(ו) פִּיבּוּד אָב קוֹדֵם לְכִיבּוּד אִם שֶׁהוּא וְאָמֵר חֲתִיבִין בְּכִבּוּד אָבִיו אָבֵל אִם אָמֵר כֶּבֶר
נִתְגַּרְשָׁה מֵאָבִיו שְׁקוּלִין הֵם: (ז) גַּם אִשָּׁה חֲתִיבָה בְּכִיבּוּד או"א רַק מָה שֶׁבַעֲלָה מוֹנֵעַ אוֹתָהּ
פְּטוּרָה. (ח) מִי שֶׁמִּיקַל בְּכִיבּוּד או"א מְבַטֵּל מ"ע גְּדוּלָה וּנ"ל דְּפָסוּל לְעֵדוֹ מְדַבְּרִיהֶם
וּכמ"ש בְּהַקְדָּמָה עֵי"ש אא"כ עוֹשֶׂה זֹאת מְדַעְתָּם וּבִמְחִילָתָם: חֶלֶק הַדִּיבּוּר (א) וְדַאי
צָרִיף לְלַמּוֹד מִשְׁפָּטֵי הַמְצָנָה וּלְחַדֵּשׁ דִּינִים וְהִלְכוֹת כְּפִי שְׁפָלוּ וּכְמַש"ל.

(ב) בְּכָלֵל פִּיבּוּד אָב וְאִם פִּיבּוּד אִשָּׁת אָב בְּחַיֵּי הָאָב וְכִיבּוּד בְּעַל הָאֵם בְּחַיֵּי הָאֵם גַּם צָרִיף
לְכַבֵּד אָח וְאָחוֹת הַגְּדוּלִים מִמֶּנּוּ בְּשָׁנִים וְזֶהוּ מִד"ס וְאִסְמְכִינָהוּ אֶקְרָא: (ג) כֶּבֶר נִתְבָּאָר
דָּאֵם יֵשׁ לְאָב וְנִכְסִים אֵין מְחַנְיֵיב הֵבֵן לְפָרְנִס מִשְׁלוֹ וּנ"ל דָּאֵם אֵין הָאָב רוֹצֵה לְפָרְנִס אֵת
הָאֵם וְאֵין הַב"ד יְכוּלִין לְכוּפּוֹ כְּגוֹן שֶׁהוּא גִבֵּר אֵלִים מְחַנְיֵיב הֵבֵן לְפָרְנִס אֵת הָאֵם מִשְׁלוֹ
וּמַכַּשׁ"כ אִם אֵין הָאָב מְחַנְיֵיב לְפָרְנִסָּה כְּגוֹן שֶׁהִיא מְאוּתָן שְׁקָנְסוּם חו"ל שְׁאֵין לָהֶן מְזוֹנוֹת
מְחַנְיֵיב הֵבֵן לְפָרְנִסָּה: (ד) נ"ל אֲפִי מְמַזֵּר חֲתִיבָה בְּכִבּוּד אָבִיו וְאָמֵר הֵגֵם שְׁנוּלֵד מִהֵם
בְּעִבְרָה דְהָרִי הוּא חֲתִיבָה בְּכָל הַמְצוֹת שֶׁבִּתְרוּהָ: (ה) הָא דְנִתְבָּאָר דְּגַם לְאַחַר פְּטִירָה או"א
מְחַנְיֵיב לְכַבֵּד מִשְׁמַזְכִּירֵם בְּתוֹף י"ב חֲדָשׁ יֵאמֵר הַרְיֵנִי כִּפְרָא מִשְׁכָּבְךָ וְלְאַחַר י"ב חֲדָשׁ
יֵאמֵר זְכוּרֵנִי לְחַיֵּי עוֹה"ב הַטַּעַם הוּא דְלְאַחַר יב"ח כֶּבֶר נִגְמַר דִּינָם דְּמִשְׁפָּט רְשָׁעִים
בְּגִיחָם אֵינָם אֵלָּא יב"ח וּנ"ל דְּמַהֲאֵי טַעְמָא י"ב חֲדָשׁ לְאוּ דְּוִקָא רַק י"א חֲדָשׁ דְּכִשְׁאוּמֵר
כֵּן אַחַר י"א חֲדָשׁ א"כ מְחַזְיָקֵם לְרַשָּׁעֵי וּמַהֲאֵי טַעְמָא אֵין אוֹמְרִים קְדִישׁ רַק י"א חֲדָשׁ
כְּדִי שְׁלֹא לְהַחְזִיקֵם לְרַשָּׁעִים וְהַה"ד בְּנִידוֹן דִּינָן בְּחֲדָשׁ הַי"ב לֹא יֵאמֵר הַכ"מ רַק זֶלֶה"ה.

(ו) בְּכָלֵל מְצוֹת פִּיבּוּד הַנְּהוּג בְּכָל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּאמֵר הֵבֵן קְדִישׁ בְּצַבּוּר עַבּוּר נִשְׁמַת
אָבִיו וְאָמֵר י"א חֲדָשִׁים שְׁלִימִים אַחַר פְּטִירָתָם וְכֵן בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה בְּיוֹם הַיָּא"צ אוֹמְרִים
קְדִישׁ וְמִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לְעִבְרָא לְפָנֵי הַתִּיבָה עוֹבֵר לְפָנֵי הַתִּיבָה כִּי זֶה נִשְׁמַת רּוּחַ לְהַנְפִּיט
וְעִילוּי לְנִשְׁמָתוֹ כְּשֶׁאוֹמֵר הֵבֵן קְדוּשָׁה וּבְרָכּוֹ בְּצַבּוּר: חֶלֶק הַמְחַשְׁבָּה (א) וְדַאי צָרִיף לְכוּנֵן
בְּמ"ע זוֹ לְקִיָּים מְצוֹ בּוֹרְאוֹ וּמ"ע דְּאוֹרְיָתָא הִיא וְצָרִיכָה כְּוֹנֵן: (ב) וּנ"ל מְדַכְתְּבָה הַתּוֹרָה
מִתֵּן שְׁכָר הַמְצָנָה בְּצַד לְמַעַן יֵאָרִיכוֹן יְמֵיהֶם וְלִמְעַן יֵיטֵב לָהֶם אֶפְשָׁר דְּהוּא כְּמוֹ טַעַם לְמַצְנֵן
(מְדֻלָּא כְּתִב' הַתּוֹרָה מִתֵּן שְׁכָר שֶׁל כָּל הַמְצוֹת בְּצַדָּם) וְצָרִיף לְכוּנֵן לְזֶה ג"כ כְּמוֹ בְּכָל
הַמְצוֹת שֶׁטַעְמָם מְבֹאָר בַּתּוֹרָה דְּצָרִיף לְכוּנֵן הַטַּעַם: (ג) וְהַטַּעַם הוּא לְפִי"ז דְּהִנֵּה אָדָם
הַבּוֹזֵה אָבִיו וְאָמֵר הוּא כּוֹפֵר בְּטוֹבָתָם שֶׁהִטִּיבוּ עִמּוֹ שֶׁהִבִּיאוּהוּ לְחַיֵּי עוֹה"ב א"כ אֵין נִחְשָׁב
זֶה בְּעֵינָיו לְטוֹבָה ע"כ אֲנָשִׁי דְמִים וּמְרָמָה לֹא יִחְצוּ מִיָּהֵם אָבֵל כְּאִשֶּׁר יְכַבֵּד הָרִי גְּדוּלָה
בְּעֵינָיו טוֹבָתָם שֶׁהִבִּיאוּהוּ לְחַיִּים ע"כ יֵאָרִיף יָמִים וּכ"ה בְּעֵינָיו טוֹב הַגִּידוּל וְהוֹן שְׁנַתְנוּ לוֹ
אִם הוּא כְּפוּי טוֹבָה לֹא מִיקָרִי זֶה בְּעֵינָיו טוֹבָה וְלֹא חֶפֶץ בְּטוֹב וּבְבִרְכָה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ
מִשָּׂא"כ כְּשֶׁמְכַבֵּד תִּגְדַּל בְּעֵינָיו הַטוֹבָה וְהִי שְׁכָרוֹ כְּפוּל מֵאֵת הַשִּׁי כְּאִשֶּׁר גָּזַר בְּמִאֲמָרוֹ
וְלִמְעַן יֵיטֵב לָהֶם וְא"כ לְפִי"ז צָרִיף לְכוּנֵן שְׁעוֹשֶׂה הַמְצָנָה לְשֵׁם מְצַנֵּת בּוֹרְאוֹ וְלִמְעַן יֵיטֵב
לוֹ וְלִמְעַן יֵאָרִיף יָמִים וְלְפִי דְרִשְׁתָּ חו"ל צָרִיף לְכוּנֵן שֶׁיֵּאָרִיף יָמִים בְּעוֹלָם שְׁפָלוּ טוֹב
וְאָרוּף עֵינָן סוּף חוּלִין לְהוֹרוֹת כִּי זֶה הִיא עֵיקָר טוֹבָתָ אָבִיו וְאָמֵר שֶׁהִבִּיאוּהוּ לְחַיֵּי עוֹה"ב
לְהִיּוֹתוֹ עוֹבֵד י"י יוֹתֵר מִמִּלְאָכֵי הַשָּׁרֵת וְעוֹד יִתְבָּאָר לְהֵלֵן אִי"ה (ד) הִנֵּה הַמְצָנָה הַזֹּאת
מֵהַמְצוֹת הַשְּׁכָלִיּוֹת שֶׁהַשְּׁכָל מְחַיְבֵן לְהִיּוֹת שְׂאו"א הוֹלִידוּהוּ וְגִדְלוּהוּ וְגִדְלָה צַעֲרָם עָלָיו

עד שנתגדל אין מן הצורך להאריך פידוע מהראוי שלא להיות כפוי טובה ע"כ מזא' המצנה ילמוד ק"ו שלא להיו' כפוי בטובת הבורא העודפיו' עליו ועל או"א ועל כל הנבראים מבלי הקדים לו שום ברי' איז' טובה כמ"ש מי הקדמני ואשלם וכו' ובאם ח"ו האדם יכפור בטוב' אביו ואמו שהביאו לחיי עוה"ז בקל יוכל לבא לכפור ח"ו בטובת וכו' וכן אמרו"ל שאומר הש"י יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם וכו' (ה) הנה עפ"י פשוטו ג"כ המצות נוהגת בכ"ז ובכ"מ אפילו מי שאין לו אב ואם כי ע"י התורה ומע"ט שהאדם עוסק בהם מעטרין לאביו ואמו בג"ע ומעלין אותו מדרגא לדרגא ובפרט בחידושי תורה שהאדם מחדש ביום השבת וע"כ נסמך מצו' כיבוד למצו' שבת כפונדע מכתבי האריז"ל א"כ זה הוא הפל בכלל מצו' כבוד וכו' ובהתבטלו מתורה ומע"ט וכש"כ אם עובר עבירה ח"ו מבטל מ"ע דכיבוד א"כ זה הוא מ"ע שפך התורה תלי בה הבו הענין.

(ו) ונ"ל בכלל מ"ע זו דכיבוד אב ואם הן המה חקמתו ובינת כלי המוחין שבמחשבתו שהן הם המולידים כל המדות יראה ואהב' וכו' כפונדע הנה יחוייב בהן מצו' כיבוד לבל יבז' אותם בהשתמש במחשבתו בהרהורים רעים ותאווי' ופשטותים רק יכבד' במחשבת' התורה ועבודה ובפרט בהתבוננו בגדולו' הבורא ית"ש ומש"ה ג"כ נסמך מצו' כיבוד למצות שבת שהשבת הוא יומא דאורייתא יומא דחכמת"א יומא דנשמת' הבהן הדברים וינעמו לחיפה וכאשר תתבונן ברמז הדברים הללו על כיבוד כלי הדעת מוחין ש'לו מחשבת חקמתו ובינתו תבין הטעם למטן יאריכון ימיה פי כפר ידוע ימיה"ם נקראים השבע מדו' שבאדם אהבתו ויראתו והתפארותו וניצוחו והודו ובהתייחד צדקתו וממשלתו (המשפיל יבין שנה פלל מדות האדם) הן הנה נגד הימים העליוני' חג"ת נהי"ם כפונדע והנה הם בתחיל' גדולו' של אדם בסוד הקטנות ובסוד נקודות שאין כל בדה בהתפשטותו שיעור קומתו שיהי' יראתו בהתגלות שיעור קומתו רק יראה מסותרת וכן מדת האהבה הפל בהעלם אכל כאשר יתבונן בחקמתו ובינתו בגדולות היוצר ב"ה ורוממותו אזי יתיקדו ויתגדלו מדותיו בכל שיעור קומתו בהתגלות ונעשה מכל מדה שהיתה בבחי' נקוד' התפשטות לפרצוף גהור ה"ס הפרצוף וזהו כבוד את אבי"ך (החקמה המושפל הראשון כ"ח מ"ה) ואת אמ"ך (הבינה המושפל השני האיה ומה יעשה הדבר ותתבונן בדבר אביו הוא מגזירת אב"ה רוצה לעשות הדבר הוא המושפל הראשון אמ"ך הוא מגזירת א"ם שהוא המושפל השני מתבונן אם יעשה כה או כה) למען יאריכון ימיה (כפי שיתארכנו ימיה היינו מדותיה הנק' ימים יתארכו מנקודת לשיעור קומה שלימה לסוד פרצוף) ולמען ייטב לה (דהנה כל מדותיו הם בתחלת גידולו בבחינת טוב ורע שיכול להשתמש באהבתו לתורה ובעבודתו ולהיפך באהבת העולם וכן בכל מידותיו והמשפיל יבין.

וזה כל האדם שע"י חקמה ובינה שלא יפריד הרע מן הטוב ויתבטלו הז' מדות של המדות הנפש הבהמיות ותאוננה המדות של הנפש הקדושה להשתמש בהן רק לטוב לא יאהב כ"א אהבה הש"י ואהבת תורתו ומצותיו.

ולא יירא כ"א מפחדו והדברים ארוכים (וסמכתי על הטועם מעה"ח כל חיקו הטועם יאמר לי לי) ואין דברינו עם אותן אשר אין להם יד ושם בחקמה פי יהי' להם כדברי הס' החתום אבל אתם ידיד הנאמן הנלכב דוק נא בדברינו תקיים מצות כיבוד בכל עת ורגע

וְיִאָרִיכוֹן יָמֶיךָ וְיִיטֵב לְךָ (הַמְשָׁכִיל עַל הַדָּבָר יָשׁוּב אֶל י"י עַל הָעֶבֶר וְיִקְבֹּל ע"ע וְכו')
 ** (הג"ה וְכַעֲנֵנִי הַזֶּה שְׁמַעְתִּי מִכְּבִיד אֲדָמוֹ"ר הַק' מֵהֵעַי"צ זְצוּק"ל, פ"א הַפְּסוּק יִזְכֹּר עֲוֹן
 אֲבוֹתָיו אֶל י"י (הֵינִנו אֶפְיָלוֹ אוֹתָן הַעֲוֹנוֹת שְׁאֵבָה וְרָצָה לַעֲשׂוֹת וְלֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ גַּם הֵם
 יִזְכְּרוּ לְפִי י"י) וְחַטָּאת אָמוֹ אֵל תִּמַּח (הֵינִנו אוֹתָן הַעֲוֹנוֹת שֶׁהָיוּ אֶצְלוֹ בְּבַחֲתִי א"ם הֵינִנו
 בְּסָפֵק אִם יַעֲשֶׂה אִם לֹא גַם הִמָּה יִהְיֶה נֶגֶד י"י תִּמְיֵד וּדְפַח"ח:**) * (ז) גַּם בְּפִשְׁיֹטוֹת הַמַּצּוֹת
 כִּיבוֹד אָבִיו וְאָמוֹ מִמֶּשׁ יֵשׁ ג"כ לְפָרֵשׁ הַטַּעַם לְמַעַן יִאָרִיכוֹן יָמֶיךָ וְכו' ע"ד הַנַּ"ל שֶׁבְּכִיבוֹד
 אָבִיו וְאָמוֹ הַמְרַמְזִין לְבַתִּי או"א חו"ב יְהִי תִּיקוֹן מִיְדוֹתָיו בְּאָרִיכוֹת וּבִהְטָבָה בְּלִבְד הֵינִנו
 בְּלֹא תַעֲרֹבוֹת רַע הַבֵּן הַדְּבָרִים וְיִנְעֲמוּ לְנַפְשָׁה הַמְשַׁכֶּלֶת כִּי פֶמָה מִטַּעֲמֵי הַתּוֹרָה גְּלִיתִי
 לָךְ בְּזֶה (ח) וּבְכַתְבֵי הָאָרִיז"ל יִשְׁנֹנו טַעַם לְמַצּוֹת כִּיבוֹד או"א אֶפְיָלוֹ הַבֵּן עִם אָבִיו אֵינָם
 מְשׁוֹרָשׁ אֶחָד בְּשׁוֹרְשֵׁי נִשְׁמוֹתֵיהֶם) כִּי כָּל נִשְׁמָה יֵשׁ לָהּ לְבוּשׁ מֵאָב וְאִם וְהַפֵּל הוֹלֵךְ ע"י
 אוֹתוֹ הַלְבוּשׁ הֵן תּוֹרָתוֹ וְעִבּוּדָתוֹ הֵן הַשְּׁפַע מְשֻׁמִּים וְכַתּוּב עוֹד הָאָרִיז"ל שֶׁכָּל זֶה לֹא יִנְמָשֶׁף
 רַק עַד תַּחַח"מ אֲבָל לְזִמְן הַתַּחֲזִיגָה כָּל הַדְּבָרִים יִנְחָזְרוּ לְשׁוֹרְשָׁם וְלִמְקוֹרָם אֵין שְׁיִיכוֹת
 לַהֲבֵן עִם הָאָב רַק כְּשֶׁהֵם מְשׁוֹרָשׁ אֶחָד עִי"ש וּלְפ"ז תְּבִין מִשְׁאֲרוֹ"ל שֶׁתַּחֲזִיגֵת הַמַּתִּים
 תְּלוּיִם בְּמַצּוֹת הַלְזוֹ (דְּהֵנָּה הַקְּשָׁה לָהֶם הָרִי אָנוּ רוֹאִים פֶּמָה מִכְּבָדִים שֶׁלֹּא הָאָרִיכוֹ יָמִים
 ע"כ הַנְּכַרְחוֹ לְפָרֵשׁ) לְמַעַן יִאָרִיכוֹן יָמֶיךָ לְעוֹלָם שֶׁפָּנְלוֹ טוֹב וְאָרוּךְ וְהֵנָּה קִשָּׁה לָמָּה נִרְמַז
 הַעֲנֵנִי הַזֶּה דוֹקָא בְּמַצּוֹה הַזֹּאת הֲלֹא כָּל הַמַּצּוֹת מִתֵּן שְׁכָרָם גְּנוּז לְחַיֵּי הָעוֹלָם וְהַנַּ"ל דְּהֵנָּה
 נִישְׁתַּחֲוֶה הַמַּצּוֹת הַלְזוֹ הַגַּם שֶׁיִּהְיֶה הַבֵּן בַּעוֹה"ז מְשׁוֹרָשׁ אַחֵר עַכ"ז מְחַוְיֵיב בְּכִבוֹד הָאָב
 לְהִיּוֹת שְׁסִייעַ חִיּוּתוֹ וְשִׁפְעוֹ בְּאֵה לֹו ע"י הַלְבוּשׁ שֶׁנִּתֵּן לוֹ הָאָב ע"כ צָרִיךְ לְכִיבוֹד כְּדִי
 שְׁיִנְמָשֶׁף לֹו אָרִיכוֹת יָמִים בְּטוֹב כִּי כָּל חִיּוּתוֹ וְטוֹבוֹ הוּא פ"י הַלְבוּשׁ וּבָאֵם אֵינֹו מְכַבֵּד
 הֵנָּה אֵינֹו מְמַשֶּׁף פַּח בְּלְבוּשׁ לְסִייעוֹ אֲבָל לְזִמְן הַתַּחֲזִיגָה אֵין מִן הַצְּנִיף לְאוֹתוֹ הַלְבוּשׁ וְאֵין
 חִיּוֹב בְּכִיבוֹד רַק שֶׁהוּא מְשׁוֹרָשׁ הָאָב בְּאֶצְלֵלוֹת נִשְׁמָתוֹ זֶה יִתְחַיֵּיב גַּם אִזּוּ בְּכִיבוֹד לְהִיּוֹת
 הָאָב הוּא הָאוֹר הַיּוֹתֵר גְּבוּהַ מִמֶּנּוּ וְהַשְּׁפַע שֶׁל הַנִּשְׁמָה הַתַּחֲתוֹנָה בְּמַעֲלָה בְּאֵה ע"י הַנִּשְׁמָה
 הַגְּבוּהַ מִמֶּנּוּ בְּמַעֲלָה כְּדָרָךְ כָּל עֵינָה וְעוֹלוֹ.

א"כ לְפִי"ז אוֹתָן הַנִּשְׁמוֹת אֲשֶׁר הֵם בַּעוֹה"ז נֶאֱצָלִים מְשׁוֹרְשֵׁי נִשְׁמוֹת אֲבֵיהֶם גַּם בְּעוֹדָם
 בַּעוֹה"ז אֵין חִיּוֹב כִּיבוֹדָם מִצַּד הַלְבוּשׁ רַק מִצַּד שׁוֹרְשָׁם כִּי סִייעַ הַלְבוּשׁ הוּא קִטָּן לְעַרְף
 הַצְּטָרְכוֹת הָעוֹלוֹת אֶל הָעֵינָה שֶׁאֵין לְעוֹלוֹל מְצִיאָה כָּלל בְּזוֹלַת הָעֵינָה מִשְׁא"כ הַלְבוּשׁ הוּא
 רַק סִייעַ א"כ אוֹתָן הַנִּשְׁמוֹת גַּם בַּעוֹה"ז בְּכַבְּדָם אֵת אֲבֵיהֶם אֵינֹו מִטַּעַם הַלְבוּשׁ רַק מִטַּעַם
 הָעֵצָם.

וְזֶה יְהִי גַם לְזִמְן הַתַּחֲזִיגָה וְאֲדַרְבָּא אִזּוּ הוּא הָעֵינָה שֶׁיִּשְׁוּבוּ אֵישׁ אֶחָדָן ע"כ עֵינָה
 אָרִיכוֹת יָמָיו שֶׁל הָאִישׁ הַלְזוֹ הוּא בְּעוֹלָם שֶׁפָּנְלוֹ טוֹב וְאָרוּךְ מִשְׁא"כ בְּאִישׁ שֶׁכִּיבוֹדוֹ הוּא
 רַק בְּחִיּוֹב מִצַּד הַלְבוּשׁ הַמְסִייעַ בַּעוֹה"ז וְאֵין לוֹ שְׁיִיכוֹת לְזִמְן הַתַּחֲזִיגָה כִּי אֵינֹו מְשׁוֹרָשׁ
 הָאָב אָרִיכוֹת יָמָיו הוּא כְּפִשׁוּטוֹ בַּעוֹה"ז מִמֶּשׁ מִמִּילָא כְּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ רוֹאִים אֵיזָה מְכַבֵּד
 או"א שֶׁלֹּא הָאָרִיךְ יָמִים בַּעוֹה"ז גִּדַּע בְּנוֹדָאֵי שְׁמַצּוֹת כִּיבוֹד שֶׁלֹו אֵינֹו מִצַּד הַלְבוּשׁ רַק
 מִצַּד הָעֵצָם וְשִׁכְרוּ נְכוֹן לְפָנָיו לְעוֹלָם הַתַּחֲזִיגָה וּבְזֶה יִנְחָז לָנוּ מֵהַ שֶׁדָּרְשׁוּ חו"ל שֶׁלֹּא
 קִיפַח הַשִּׁי שֶׁכָּר עָשׂוּ הַרְשָׁע בְּקִימֹו מַצּוֹת כִּיבוֹד אֲב וְנִתֵּן לוֹ אָרִיכוֹת בַּעוֹה"ז וְהֵנָּה אִם
 נֹאמַר דְּאֵין לְמַצּוֹת כִּיבוֹד שֶׁכָּר בַּעוֹה"ז אֵין מְצִיאוֹת לְשִׁכְרוּ בַּעוֹה"ז (וְכֵן קִשָּׁה מִמַּעֲשֶׂה
 דְּדָמָא בֶּן נְתוּנָה שֶׁנִּתֵּן לוֹ הַקַּב"ה בַּעוֹה"ז כְּמִבְּנִי אֶרְאָה) וְלְפִי מ"ש יִנְחָז דְּהֵנָּה זֶה עָשׂוּ
 הַרְשָׁע אֵין לוֹ שׁוּם חֶלֶק וְנִחְלָה בְּקִדְוִישׁת יִצְחָק אֲבִינוּ וְהֵנָּה מַצּוֹת כִּיבוֹדוֹ הוּא רַק מִצַּד

הלבוש הנה נתן לו הקב"ה האריכות בעוה"ז וכבר יבש קצירו וקיבל שכרו והי' בית עשו לקש הי' פלא הי' ישים האדם כל הדברים הנ"ל לנגד עיניו ויכוין במצות פיבוד שיהי' לו סיוע לתורה ולעבודה ולמצות ומע"ט וישוב אל י"י ויקבל ע"ע וכו' ***(הג"ה ולא אכחיד תחת לשוני לזכרון לפני יי' את אשר שמעתי מפבוד הרב הקדוש מהר"מ זצוק"ל סופר סתם מפשעו וארסק שאמר שישמע מן התורה שפיבודו היה רק לפני דהנה אמר יקרבו ימי אבל אבי עכ"ד.

ואני אבא ומלאתי את דבריו דהנה אמר הרשע יקרבו ימי וכו' ולא אמר פאשר יבואו ימי וכו' דאז הי' נשמע שאינו מצפה שיהי' הימים במהרה רק פאשר יהי' אז ואהרהגה וכו' אבל הנה אמר כמו פיו יקרבו ימי וכו' היינו שהי' מבקש ומצפה מי יתן שיקרבו ויגיעו במהרה כדי שיקיים פעולת רשעו ונהנה הי' מבקש קיצור ימי אביו הקדוש ומהיכן יהי' עוד אריכות לממלכת הרשעה ועוד אמר הרשע יקרבו ימי אבל וכו' הנה לא אמר יקרבו ימי מיתה (לו ולזרעו).

הרשעים). ולמה הזכיר ימי אבל היינו שאמר כמו פיו שג"כ לא יקיים מצות אבילות להמתין ברשעו עד פלות ימי האבילות רק תיכף בימי אבל זמם לעשות פעולת רשעו לא יאבה י"י סלוח לו וכבר קיבל שכר מצותו שעשה שלא לש"ש.

ע"כ הג"ה: ***(ט) ודע שמבואר בכתבי האריז"ל שזעון (י) גם בענין פיבוד אה הגדול (הנה יכוין לקיים המצות דרבנן ולא תסור וכו') והטעם מבואר בכהאר"י ז"ל שיהבן הראשון לוקח מקודם מההוא רוחא דשדי בגנוה וכולם הפאים אחריו הם יונקים ונשפעים ממנו עיי"ש ולפ"ז בדין הי' יעקב הבכור שהי' ראשון ליציר' הטפה ראשונה פלילי הוא ליטבע בחי' אביו וקיבל מתחילה מההוא רוחא ועשו הי' מחוייב אמו והמ"י: בכבודו והוא עשה ההיפך: מל"ת לד שלא להרוג נפש חלק המעשה (א) מצנה ל"ד מל"ת שלא להרוג נפש שזאמר לא תרצח.

ההורג נפש במזיד ובהתראה מיתתו בסייף בב"ד של כ"ג נוהג בכ"מ ובכ"ז והוא שיהי' ב"ד הגדול בלשפת הגזי' אז נוהגין סנהדרין בכ"מ ומלקין וממיתין עפ"י התורה למחוייבין משא"כ פשאין סנהדרין בשלכת הגזית: (ב) אם לא הרגו בידו רק סיבב הרגתו הגם שהב"ד אין ממיתין אותו אבל חייב הוא מיתה בידי שמים: (ג) המאבד נפש אחת מישראל פאילו איבד עולם מלא: (ד) המעמיץ עם יציאת נפש ה"ז שופך דמים (אבל אינו חייב ע"ז מיתה אפילו עבר במזיד ובהתראה דלא גרע מהורג את הטרופה שפטור ואין לה טרופה גדול מזה נ"ל): חלק הדיבור (א) ודאי צריף לעסוק במשפטי אזהרה זו ובפרט פי הרבה ענפים לאזהרה זו וכמעט כל התורה פולה תלויה באזהרה זו פאשר תבאר במעט קט שפלינו ולחדש דינין ונהלכות כ"א כפי שכלו: (ב) הגם שאדם יודע בעצמו שלא רצח נפש מעולם עכ"ז פאשר יתבונן באבירי'הו דאזהרה הלזו לא ינקה מכמה וכמה ענפים הנוגעים באזהרה הלזו פגון הוצאת ז"ל דנקרא שוחטי הילדים דמאבד הנפשות שהיו ראויים ליכנס בטפות הללו וג"כ המלבין פני חברו דאזיל סומקא ואמתיח'ונורא מה לי קטליה כולא מה לי קטליה פלגא.

וג"כ המצער את חברו דממעט מדמו וחייתו וה"ל קטליה פלגא וביותר המוסר את חברו בממונו או בגופו הוא פרוצח ממש ומצנה לבערו מן העולם פשהו באפשר

המציאות: (ג) וקבלתי מִכְבוֹד אֲדָמוֹ"ר הֶרֶב הַקְדוּשׁ מִהֶרֶם"א זְצוּק"ל דָּגַם בְּדָבָר הָאֵדָם דְּבָרִים בְּטָלִים הוּא בְּכָלֵל אַבְיָנְרִיָּהוּ דְאַזְהָרַת לֹא תִרְצַח כִּי כָּל דִּיבּוּר הוּא שִׁיעוּר קוּמָה שְׂלִימָה (יֹצֵא מִכָּל כּוּחוֹת נִפְשׁוֹ) וְהוּא מְבַטְלִיהוּ שְׁמַרְיָק הַקוּמָה הַלְזוֹ לְמָקוֹם תְּהוּ וּבְטָל.

אֲזִי מְבַטֵּל וּמְרַצַּח אוֹתָהּ הַקוּמָה חֵלֶק מִכוּחוֹת נִפְשׁוֹ (וְתַבִּין אֲשֶׁר בְּרִית הַלְשׁוֹן וּבְרִית הַמְעַנָּר מְכוּוֹנִים זֶה פְּנֵגֵד זֶה וְכִמוֹ מִי שְׁמַרְיָק הַשְּׁפַע מְבָרִית הַמְעַנָּר לְבַטְלָה נִקְ' שׁוֹפָף דָּמִים כִּמ"כ הוּא בְּבָרִי' הַלְשִׁין וּבְפָרְט כְּפִי מַה שְׁקַבְלָנוּ מִרְבוּתֵינוּ בְּפִסּוּק נִפְשִׁי יֵצֵאָה בְּדָבָרוֹ שִׁישׁ שִׁיעוּר לְאֵדָם כְּמָה יִדְבֵר כָּל יְמֵי חַיָּיו וְאִם יִרְבֶּה לְדַבֵּר שְׁלֹא בְּמָקוֹם מְצֻנָּה הִנֵּה מְמַעֵט הַחַיּוֹת שֶׁל שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל.

וְזֶה נִפְשִׁי יֵצֵאָה בְּדָבָרוֹ א"כ בְּנֻדְאֵי זֶה בְּכָלֵל אַבְיָנְרִיָּהוּ דְלֹא תִרְצַח) וּמִמִּילָא מוּכָן הַדְּבָר וְכִש"כ הוּא בְּדָבָר ח"ו דְּבָרִים אֲסוּרִים לֵה"ר וּרְכִילוֹת וְכִיּוֹצֵא: (ד) וְעוֹד יִשְׁנֹו בְּכָלֵל אַבְיָנְרִיָּהוּ דְלֹא תִרְצַח בְּאַכִּילְתּוֹ וּשְׂתִייתוֹ וּבְעֵילְתּוֹ שְׁלֹא בְּמָקוֹם מְצֻנָּה לְמִלְאוֹת תְּאַוּוֹתוֹ וְלֹא יִבִּיט וְיִשְׁגִּיחַ אִם הַדְּבָר הַהוּא בְּרִיא לְחַיּוֹת גּוֹפּוֹ אוֹ אִם יִזִּיק הִנֵּה כְּאֲשֶׁר אוֹכֵל בְּתַאֲוֹנוֹ דְּבָרִים הַמְזִיקִים לְחַיּוֹתוֹ הִנֵּה הוּא בְּכָלֵל אַבְיָנְרִיָּהוּ דְל"ת דְּמָה לִי קִטְלִי' כּוֹלָא וְכו' וְכֵן גְּבָרָא דְקִטְלוּהוּ נָשִׁי אִם לֹא שְׁעוּשִׁ' הָעֵנְנָן לִש"ש בְּכַדִּי לְהַשְׁבִּיעַ א"ע מִן הַהִיתֵר שְׁלֹא יָבוֹא לִידֵי אִיסוּר הִנֵּה הוּא מְצֻנָּה ע"ז הֵבֵן הַדְּבָרִים.

וְכֵן הַמְצַעֵר א"ע וְדוֹאָג שְׁלֹא בְּמָקוֹם מְצֻנָּה הִנֵּה הוּא מְמַעֵט הַחַיּוֹת שֶׁל שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל הֵבֵן הַדְּבָרִים וְכֵן הַמְסַגֵּף א"ע בְּחַיֵּי צַעַר מַחְמַת כְּפִילוֹת וְקִמְצָנוֹת דְּמָה לִי קִטְלִיהָ וְכו': (ה) עוֹד בְּכָלֵל הִנֵּה בְּיֹתֵר הַמַּחְטִיָּא אֶת חֲבִירוֹ וּמַטְהוֹ מִדְּרָף טוֹבָא וְגַם הַמְעַכְבוֹ מְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה הִנֵּה מְאַבֵּד אֶת נִפְשׁוֹ וּג"כ בְּכָלֵל הִנֵּה הַמְעַכְבֵּ ת"י שִׁיעוּר הַצְּדָקָה שְׁרָאוֹי שִׁיתָן לְעֵנְיִים לְפִי עֲרָף עֲשָׂרוֹ כִּי הִנֵּה הוּא חֵלֶק הָעֵנְיִים וְהוּא מְעַכֵּב וְשׁוֹפָף אֶת דָּמָם שְׁאִין לָהֶם מַה לְאַכּוֹל: (ו) וְעוֹד יִשְׁנֹם כְּהִנֵּה וְכִהִנֵּה בְּכָלֵל אַבְיָנְרִיָּהוּ דְל"ת הַלְזוֹ כְּגוֹן יוֹרֵד לְאַנְפָּנוֹת חֲבִירוֹ אוֹ שׁוֹכֵר מְעַרוּפִיָּא שֶׁל חֲבִירוֹ וְכִיּוֹצֵא הַמְשַׁכֵּיל יְבִין דְּבָר מִתּוֹף דְּבָר: (ז) וְתַשְׁכִּיל עוֹד בְּכָלֵל אַבְיָנְרִא דְל"ת הַלְזוֹ מ"ש בְּגִמְרָא בְּעוֹן נְדָרִים אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל אֵדָם וְכו' וּבְנִיו וְכו' אוֹ בְּעוֹן מְזוּזָה וְצִיצִית בְּנִיו שֶׁל אֵדָם וְכו': (ח) זֹאת וְעוֹד אַחֲרַת כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה בְּזֶה וְנִתְפָּס אֶחָד בְּעַבּוּר חֲבִירוֹ וּבְפָרְט הַצְּדִיקִים וְכו' וּא"כ הַחוּטָא בְּשׁוּם דְּבָר נְכָלֵל הָעֵנְנָן בְּל"ת הַלְזוֹ דְּגוֹרֵם רְצִיחָה לְשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל עַד שְׂתַמְצָא שְׁבַשְׁמִירָה מְעוֹלָה מְל"ת הַלְזוֹ צָרִיף לְשִׁמּוֹר כָּל מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָ' בְּעֵשִׂין וְלֹאֲנִין כְּדִי שְׁלֹא יִתְפָּס ח"ו שׁוּם בְּן יִשְׂרָאֵל בְּעוֹנוֹ: (ט) וְכֵן כָּל מִי שִׁישׁ יְכוֹלֵת בְּיָדוֹ לְאַבֵּד הַמְזִיקִין מִן הָעוֹלָם וְכו' וְכֵן כָּל מִינֵי בַע"ח הַמְזִיקִים כְּשֶׁבָאוּ לְיָדוֹ וְהִי' יְכוֹלֵת בְּיָדוֹ לְאַבֵּדֵם לְסַלֵּק הַמְזִיק מִן הָעוֹלָם וְרִיחָם עָלֵיהֶם וְהַנִּחָם בְּחַיּוֹתָם ג"ז אַבְיָנְרִא דְל"ת כִּי מַה שְׁמַרְצַח אֶת הַמְזִיקִים בְּזֶה הוּא מְקַיֵּם אֶת הַלְאוֹ ל"ת כִּי אִיבּוּדָם הוּא שְׁמִירָ' לְעוֹלָ' מִן הַרְצִיחָה (וְתַמְצָא ג"כ כִּי הַכְּתוּב תְּלָה הַרִיגַת כָּל הָאֲנָשִׁים בְּזִמְן חוֹרְבֵן בֵּית רֵאשׁוֹן בִּג' תְּשַׁרִי תְּלָה אוֹתָן הַכְּתוּב בְּגִדְלִי' בְּן אַחִיקָם הַצְּדִיק עַל שְׁלֹא נִשְׁמַר מִיִּשְׁמַעְעָל בְּן נִתְנָי' וְלֹא שְׁמַע לְיוֹחָנָן בְּן קִרַח שֶׁהִזְהִיר אוֹתוֹ כְּמִבְּנֹא' בְּר"ה הַמְשַׁכֵּיל עַל דְּבָר יִשִּׁים כָּל דְּבָרֵינוּ הַנְּ"ל לְנֵגֵד עֵינָיו וְיִרְאָה שְׁאִינוֹ נָקִי מִכָּל אַבְיָנְרִיָּהוּ דְלֹא תַעֲשֶׂה הַלְזוֹ וְיִשׁוּ' אֶל י"י עַל וְכו' וְיִקְבֵּל ע"פ וְכו' וְאִתָּה הֵבֵן עַד הֵיכָן הַדְּבָרִים מְגִיעִים ** (הג"ה) עַפ"י דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה שְׁהַרְצִיחַ' לְמְזִיקֵי הָעוֹלָם הוּא קִיוֹם הַלְאוֹ דְלֹא תִרְצַח יוֹבֵן לָנוּ מֵאֵי דְקִשְׂיָא לָן בְּדַבְרֵי הַזֶּה"ק פ' יִתְרוֹ וְז"ל לֹא תִרְצַח לֹא תִנְאָף לֹא תִגְנוֹב.

לֹא פִסְקָא טַעְמֵי בְּכָל הַנִּי תַלְתָּ וְאִי לֹא דְפִסְקָא טַעְמָא לֹא הָוּה תְּקוּנָא לְעַלְמִין וִיחָא אָסוּר
לְקַטְטָא (***) * * * (נִפְשָׁא בְּעַלְמָא אַע"פ דִּי עֵבְבוּ' עַל אֹרְיִיתָא אָבֵל בְּמָה דְפִסְקָא טַעְמָא אָסוּר
וּשְׁאָרֵי לֹא תִנְאַף אִי לֹא דְפִסְקָא טַעְמָא אָסוּר אִפִּי' לְאוּלַד' אוּ לְמַחְדֵי בְּאַתַּת' חֲדוּה דְמַצְנָה
וּבְמֵאֵי דְפִסְקָא טַעְמָא אָסוּר וּשְׁאָרֵי לֹא תִגְנוּב אִי לֹא דְפִסְקָא טַעְמָא הָוּה אָסוּר לְמִיגְנוּב
דְּעַתָּא דְרַבֵּי' בְּאוּרִייתָא אוּ דְעַתָּא דְחֻכְמָא לְאַסְתַּפְלָא בְּיָה אוּ דִינָא דְדָאִין דִּינָא לְפּוּם טַעְנָה
דְּאַיִצְטְרִיף לִיָּה לְמִיגְנוּב דְּעַתָּה דְרַמְאָה וּלְמִיגְנוּב דְּעַתָּה דְתַרְנוּנִיָּהוּ לְאַפְקָא דִּינָא לְנִהוּרֵי'
וּבְמֵאֵי דְפִסְקָא טַעְמָא אָסוּר וּשְׁאָרֵי לֹא טַעְנָה הִכָּא לֹא פִסְקָא טַעְמָא בְּגִין דְּאָסוּר הוּא כְּלָל
וּכְלָל וְכוּ' לֹא תַחְמוּד לֹא פִסְקָא טַעְמָא כְּלָל וְאִי תִימָא אִפִּי' חִימוּדָא דְאוּרִייתָא אָסוּר בִּינּוּ
דְלֹא פִסְקָא טַעְמָא ת"ת בְּכוּלְהוּ עֵבְדֵת אֹרְיִיתָא כְּלָל וּבְהֵאֵי עֵבְדֵת פְּרִט בֵּית רַעְדָּה שְׂדֵהוּ
וְכוּ' כְּלָל מִיָּלֵי דְעַלְמָא אָבֵל אֹרְיִיתָא אִיָּהוּ חִמִּידַת חֲדִיל וְכוּ' עכ"ל זוה"ק וְקִשְׁיָא לָן לְמָה
בְּאַמַּת בְּלֹא תַחְמוּד לֹא פִסְקָא טַעְמָא וּמִן הַצְּנִיף לְעִשׂוֹת פְּרִט ה"ל לְפִסְקָא טַעְמָא גַּם בְּלֹא
תַחְמוּד וְיִהְיֵי ג"כ אָסוּר וּשְׁאָרֵי וְלֹא יִצְטְרִיף לְפְרִט אוּ לְהִיפָּךְ הִי לֹא לְפְרִט גַּם בְּאַיִנָּה וְלֹא
נְצִיטְרִיף לְפִסְקָא טַעְמָא וְיִרְאָה לִי כִּי זֶה מְחַכְמַת הַתּוֹרָה שְׁפִסְקָה טַעְמָא בְּלֹא תַרְצַח תִּיבָּה
בַּפ"ע לְהוֹרוֹת דְרַצִּיחַת הַרְשָׁעִים מְצָנָה הוּא וְאַעֲפִי"כ אִין מְקַרָּא יוֹצֵא מִיָּדֵי פְּשׁוּטוּ לֹא
תַרְצַח כְּתִיב הוּא לְהוֹרוֹת הַכּוֹנֵנָה בְּמִקּוּם שְׁאַנֵּי מְצָנָה תַרצ"ח הִינּוּ לְרַצַּח הַמְזִיקִין בְּזֵה
אַתָּה מְקַיֵּים הִלָּאוּ לֹא תַרְצַח שַׁע"י שְׁתַּסְלַק מְזִיקִין מִן הָעוֹלָם אַתָּה מְסַלַק רַצִּיחַ' מִן הָעוֹלָם
מִשָּׂא"כ בְּהִיפָּךְ שְׂאֵם אִינָּה מְקַיֵּים תַרצ"ח אַתָּה עוֹבֵר עַל לֹא תַרְצַח כִּי יִגִּיעַ מֵהֶם הִיזַק
וְרַצִּיחָה לְעוֹלָם וְאַתָּה הַמְסַבֵּב עַל שְׁרִיחַמַת עֲלֵיהֶם וְכוּ"ה הָעֵנִין בְּלֹא תִנְאַף דְפִסְקָא טַעְמָא
לְהוֹרוֹת תִּנְאַף תִּיבָּה בַּפ"ע דְמַצְנָה וְחֹב הוּא בְּמִקּוּם הַמְצָנָה לְהוֹרוֹת ג"כ מֵה שְׁתִּנְאַף
בְּמִקּוּם מְצָנָה בְּזֵה לֹא תַעֲבֹר עַל הִלָּאוּ לֹא תִנְאַף שְׁלֹא תִבֵּא לְיָדֵי אִיסוּר מִשָּׂא"כ כְּשִׁתַּעֲבֹר
עַל תִּנְאַף בְּמִקּוּם הַמְצָנָה תַעֲבֹר עַל לֹא תִנְאַף שְׁתִּבֵּא ח"ו לְיָדֵי חֲטָא בְּאַיסוּר הֵן בְּהִרְהוּר
הֵן בְּמַעֲשֵׂה ח"ו בְּהוֹצָאת ז"ל אוּ בְּעִבְרִיָּה מִמֶּשׁ וְכוּ' בְּלֹא תִגְנוּב פִּסְקָא טַעְמָא לְהוֹרוֹת
תִּגְנוּב דְּעַת הַבַּע"ד וְהוּא מְצָנָה וּבְזֵה יִקְוִיִּים לֹא תִגְנוּב כִּי ע"י שְׁגוּנָב הַדִּינָן דְּעַת הַבַּע"ד
יוֹצֵא הַדִּין לְאַמִּיתוּ וְיַחֲיִיב אֶת הַגְּנוּב וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִירָאוּ מִלְּגְנוּב מִשָּׂא"כ כְּשִׁתִּנְאַף
מְקַיֵּים תִּגְנוּב אֲזִי הָוּה פְּעוּבֵר עַל לֹא תִגְנוּב כִּי ע"י שְׁלֹא יוֹצֵא הַדִּין לְאַמִּיתוּ יַחֲזִיק יָדֵי
עוֹבְרֵי עֲבִירָה לְגְנוּב הַכּוֹן הַדְּבָרִים מִשָּׂא"כ בְּלֹא תַחְמוּד אִי הָוּה פִּסְקָא טַעְמָא ע"כ תַּצְטְרִיף
ג"כ לְפְרִשׁ בְּאוֹפֵן הַנִּי' הִינּוּ תַחְמוּד תִּיבָּה בַּפ"ע וְהַכּוֹנֵנָה אִם תַּחְמוּד חִימוּדָא דְאוּרִייתָא
תַּקִּיִּים לֹא תַחְמוּד וְזֵה אִינוּ כִּי כָּל הַגְּדוֹל מְחַבִּירוּ (בַּתּוֹרָה) יִצְרוּ גְדוֹל מְצוּנָה כְּפִדְעַת מְפָמָה
מַעֲשִׂיִת בְּדְבָרֵי רַז"ל ע"כ לֹא פִסְקָה הַתּוֹרָה טַעְמָא בְּלֹא תַחְמוּד וְעַשְׂתָּה פְּרִטִים הַכּוֹן
הַדְּבָרִים (***) (י) וְאַגַּב אוּרְחָא נְלָמוּד מְדְבָרֵי הַזוּה"ק הִלָּלוּ בְּמָה שְׁכַתֵּב אִילּוּ לֹא פִסְקָא
טַעְמָא בְּלֹא תַרְצַח וְלֹא תִנְאַף וְלֹא תִגְנוּב אֲזִי הָוּה הַמְשַׁמְעוֹת לְאַסוּר כָּל הָעֵנִינִים הַדּוּמִים
לְזֵה מְזֵה תּוֹכֵל לְלָמוּד לְדַרְפִּינוּ בְּאַיִכוֹת וּמֵהוֹת הַמְצוֹת אֲשֶׁר כָּל הַדּוּמָה לְדוּמָה לְאַיִנָּה
מְצוּנָה נְכָלֵל בָּהּ הֵן בְּצִיּוּיָה הֵן בְּאַזְהָרָה וְאַל תַּהֲיֶה נְבָהֵל לְהַשִּׁיב רַק קִבֵּל הָאֵמַת מִמִּי שְׁאַמְרוּ
דוּק וְהַתְּבוּנוּ: חֵלֶק הַמַּחֲשָׁבָה (א) וְדָאֵי צְרִיף לְכִינוּן בְּמִנְיַעָה זֹו שְׁמוּנָע א"ע בְּעֵבֹר מְצוֹת
בוּרָאוּ לֹא בְּעֵבֹר יִרְאֵת הַמַּלְכוּת וּבְנֵי אָדָם כְּאֲשֶׁר כָּבֵר נְתַבָּאר כְּמָה פְּעָמִים: (ב) אֲפֹשֶׁר
צְרִיף לְכִינוּן טַעְמָא הַמְבַּנְאָר בְּתוֹרָה בְּמַצוֹת בְּנֵי נַח כִּי בְּצִלְמֵ אֱלֹקִים עֲשֵׂה אֵת הָאָדָם וְהוּא
טַעְמָא פְּשׁוּט לְמָה הַתִּיר הַשִּׁי' לְשִׁפְנוּף דָּם בְּהִמָּה וְחִזְיָה וְעוֹפּוֹת שְׁיִצְטְרִיף הָאָדָם לְצַרְפוּ וְאַסוּר
לְשִׁפְנוּף דָּם הָאָדָם כִּי בְּצִלְמֵ אֱלֹקִים וְכוּ' וְאִין מִן הַצְּנִיף לְהַאֲרִיף בְּטַעְמִים כִּי זֵה מִן הַמְצוֹת

השכליות אשר השכל מחייבו שהוא קיום העולם ובצלם אלקים עשה את האדם להיות לו לעבדים משרתיו עושי רצונו והרוצח הורגאת עבדי המלך משרתיו עושי רצונו ומונע אותו מהוליד עוד עבדים לשרתו ע"כ דמו ודם ורעיותיו תלויים בזה גם הנשמה אין לה מנוח בצאתה מן הגוף קודם זמנה לא תוכל לבא אל מקומה ע"כ נקרא בל' רז"ל שופך דמים תרתי משמע דמו ודם ורעיותיו גם דמים תרתי משמע הגוף והנשמה כי גם הנשמה אין לה מנוחה גם דמים תרתי משמע שמסבב גם שפיכת דמיו בעצמו פי מן ההכרח שישפך גם דמו הן בידי ב"ד הן בידי שמים פי לארץ לא יכפר וכו' כ"א בדם שנקכו ואף על פי שארבע מיתות בטלו בזה"ז דין ארבע מיתות לא בטלו כמשארו"ל והש"י ישמור את עמו ישראל מפל דבר רע ואין מן הצורך להאריך בכל זה ואתה תבין ** (הג"ה וגם המעמץ עם יציאות הנפש ה"ז שופך דמים פי אפילו חיות פרגע חשוב לפני הבורא כל חיי בן ישראל פי באותה רגע יוכל להרהר בתשובה ויהא בזה תיקון לכל ימי חייו): ***(ג) ואם תשפיל בדברי קדשו של מרן האריז"ל תשפיל ממוצא דבריו הנאמרים בגבתי מרומים ותבין פי הדם הוא הנפש חיות האדם ובדם מתלבש פח מאלופו של עולם המחיה את פולם ובהתחבר אלף (רמז לאלופו של עולם) אל הדם מתהננה אדם והרוצח מפריד אלף ע"כ ניתן אזהרת לא תרצח בלוח ב' נגד אנכי י"י אלקיך בלוח א' פי הרוצח מסלק פכיוול פח החיות של אנכי וכו' הנה הש"י ברוב רחמיו מנע את עמו ישראל מפל דבר רע הוא ישמרם לעד ולעולמי עולמים והשב אל השי"ת ישים כל הדברים לנגד עיניו ויתבונן אם הוא נקי מפלל הלאו נאבינרי' דידיה כמ"ש וגם אם הוא באמת נקי שמוע א"ע מפל זה עכ"ז צריך להתבונן אם מנע א"ע מחמת אהבת ויראת בוראו פי ברוב הפעמים הגם שמונע האדם א"ע מרציחה הוא מחמת מורא ובושה מפני אדם ויקבל האדם ע"ע לשוב על העבר וקבלה אמיתית על העתיד והטוב וסלח וסלח ויכפר לעמו: מל"ת לה שלא לבא על א"א חלק המעשה (א) מצוה ל"ה מל"ת שלא לבא על א"א שצאמר לא תנאף ונאמר ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע וכו' סתם ניאוף קאי על אשת איש כמד"א ואיש אשר ינאף את אשת איש הגם שבאזהרה זו בכלל כל מיני ניאוף עכ"ז כ"א ממיני ניאוף יש בהן אזהרה בפ"ע ממנין תרי"ג ועיקר אזהרה הזאת זו על אשת איש: (ב) אם עבר על אזהרה הזאת במזיד ובהתראה היא והוא חייבין חנק ואם היא בת פהן היא מיתתה בשריפה והוא בחנק ובמזיד בלא התראה חייבין פרת: (ג) בד"א כשהיא נשואה אבל אם היא נערה בתולה מאורסה היינו בקידושין לבד ואינה גיורת ומשוחחררת שניהם בסקילה: (ד) והיכן סוקליו נערה המאורסה אם זנתה בבית אביה אעפ"י שלא העידו העדים ע"ז עד שפאת לבית חמיה נסקלת על פתח בית אביה אבל אם זנתה בבית חמיה קודם שימסור אותה האב אעפ"י שהעידו עליה אחר שחזרה לבית חמיה נסקלת על פתח שער העיר אבל אם באו עדים אחר שבגרה או אחר שבפעלה בעלה אף על פי שהעידו שזינתה בבית אביה בנערוותה נסקלת בבית הסקילה שהוא בבית דין היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה (כגון שנתגיירה אמה אחרשנתעברה) נסקלת על פתח שער העיר: (ה) מי שמצנתה בפתח שער העיר והעיר הזאת היתה רופה עפו"ם סוקליו אותה על פתח בית דין ומי שמצנתה בפתח בית אביה ואין לאביה בית או שאין לה אב נסקלת בבית הסקילה שלא נאמר פתח בית אב אלא למצוה: חלק הדיבור (א) ודאי צריך ללמוד משפטי המצוה ולהיות זהיר ונריז לשמור

א"ע בכל מיני שמירה והרחקת האזהרה זאת כי היצר ביותר מסיתהו לעבירה זו דניאוף וקבלנו מרבותינו שפשיל זה היצר ביותר מתאונה לעבירה זו להיות שפנה נכלל כל תאוותיו ע"כ היא תאנה כוללת כל התאוות שע"י המעשה הזאת נולד האדם עם כל התאוות ע"כ ילמוד האדם ויחדש בשכלו ע"פ התורה גדרים וסיגים בהלכות שונות: (ב) הבא על הקטנה ושואה היא פטורה והוא בתנך ואם היא מאנרסה הא פטורה והוא בסקילה: (ג) כל העריות חייבין עליהן אהד המערה ואהד הגומר ובין פדרפה ובין שלא פדרפה.

(ד) הנה אם יראה האדם א"ע נקי מזה הלאו שיודע בעצמו שלא בא על אשת רעהו מעולם (ולא על שאר עריות) עכ"ז ענפי הלאו הזה מצויים בעוה"ר וכמעט ענין הלאו גופא בהרהור בא"א (או בעריות אחרות ובא לידי מעשה בהקיץ או בחלום הנה נהנה מגוף העבירה בדמיונו שהביאו לידי מעשה להריק מביעו לאשפות ח"ו ובפרט בעת שתינתו בכוסו ומהרהר בכוסו של חבירו הנה מרגיש עריבות העבירה במעשה שפופר להדמיון והנה תראה הולד ונולד לפעמים ועפ"י הרוב כפי הרעיון במחשבה ומקלות של יעקב אבינו יוכיחו ומזה תדע כי הדמיון למעשה יחשב: (ה) ואפילו הרהור שלא הביאו לידי פועל מדאורייתא אסור ואפילו הרהור פנוני פאשר יתבאר א"ה ואפילו אינו מהרהר לעשות הדבר המגונה רק מהרהר ציור העבירה ועריבות עיין בחלק המחשבה כי שם עיקר הדינים הללו: (ו) ובכלל האזהרה המסתכל באשה בכונה (הנה הוא מונהר מן התורה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם לאפיקי אם ראה פתאום בלא הודע שלא בכונה אינו עובר אבל צריך תיכף להיות עוצם עיניו וצריך האדם להתפלל שהש"י ישמרהו מראית העין כמשד"ה העבר עיני מראו' שוא כי ראו' העין אינו ברשות האדם כי בפתע פתאום יוכל לבא לנגד עיניו איזה דבר ערוה ותיטב בעיניו ונהנה ברא' והוא אביזר' דניאוף ועין רואה ולב חומד וכו' ומי שמקדש א"ע ומתפלל אל י"י ישמרהו לעד ונאמן הוא בעל מלאכתו שישלם לנו שכר פעולתו והוא ימסור בדינו את האברים שאינן ברשותו של אדם שיהיה ברבשותו לבל יראו רק הדבר המותר לנו לראות עפ"י התורה כמ"ש לאברהם אבינו התלהף לפני נהיה תמים שעד עתה הי' שמו אכרם מנין רמ"ג כי רק רמ"ג אברי' ברשותו משא"כ ב' עינים וב' אזנים וראש הגויה ואיכא גירסא החוטם ומרונותיו איתנהו להמשכיל בדבר חכמה וקרא הש"י שמו שמו אברהם מינין רמ"ח ונתן גם החמשה איברים הנ"ל ברשותו וכן פירשנו בפסוק יששכר חמ"ר גרם רבץ בין המשפתיים ר"ל יששכר שהוא רבץ בין גבולי התורה לבל לצאת מגבול וגדר שגדרה לנו התורה הוא עשה מן גר"ס היינו רמ"ג איברים שהם ברשותי (חמ"ר) היינו רמ"ח איברי' שכולם ינתנו ברשותו: ** (הג"ה עיני ראו ולא זר אצל כבוד אדמו"ר הרב מהריע"נ זצוק"ל שהיו העינים ברשותו ואעפ"י שהיה מסתכל פנים בכניית לא ראה כי אם הנרצה לעבוד' הש"י עפ"י דרכי התורה ולא יכולתי להעלו' הדבר על הספר ע"כ הג"ה: ** (ו) ותדע ידידי שהרב' מהמון עם חושבים כי זה רק ממילי דחסידי ואינם נזהרים מהסתכלו' בפנים תדע ידידי שזה אסור גמור מדאורייתא והמקילים אוי לנפשם כי גמלו להם רעה והנה מקרא מלא הוא בתורה לא תתורו וכו'.

ואמרו רז"ל בגמ' מ"ד טוב מרא' עינים ממהלהף פ"ש טוב מראה עינים באשה יותר מאותה מעשה עצמה ופרש"י טוב פנגד יצה"ר היינו שיותר יוטב בעיני היצה"ר להקטיאו

במראה עינים יותר מאותה מעש' ראה ידידי עד היכן הדברים מגיעים וכל ההמון אינם חושבים זה לאיסור רק למילי דחסידי וחלילה לחלילה לשמוע לדבריהם ואפילו אדם היודע בעצמו שלא יתפעל ע"י ההסתכלות כי בין כה וכה עבר על דברי תורה ועל דברי חז"ל בזה ומכש"כ אם יתפעל ח"ו בזה גדול עונו מנשוא והמשפיל על דבר ישים כ"ז לנגד עיניו ויודע ע"כ שזה איסור גמור בלי שום היתר ואפילו בפני פנוי' אסור להסתכל רק אם צריך לישא אשה והסתכל בה אם תשא חן בעיניו וישאנה או להשיאה לבנו או באופן אחר המצטרף לש"ש ובשיקול הדעת שלא יונה א"ע שהוא לש"ש המתבונן בכ"ד ישוב אל י"י על העבר ויקבל על עצמו וכו': ומדי דברי בזה זכור אנחנו לטובה מה שסיפר לי החסיד הקדוש הרב המפורסם בקדושה פבוד מהר"ם זצלה"ה סת"ם מפשעווארסקי במעש' שאירע לו בהיותו בדרך נחהו י"י ובבואו למלון התאספו אליו רבי' מאותן אשר קרבת אלקים יחפצו ויאירע שנסע דרך העיר הזאת אחד מגידי ק"ק ברא"ד.

ובא אליו בתוך המקלו' ואמר לו שאלה אחת אני שואל מאתכם אם תשיבני על נכון מה טוב ובאם לאו הרי אתם כולכם מפת הרמאים והוסיף לדבר עתק אין מן הצורך להאריך ותוך השאלה הוא.

אמר לו בזה"ל היות ששבת בקהלתנו הרב הקדוש המפורס' מהר"ם הראשון שהי' בפשעווארסק זצוק"ל והתאספו אליו אנשים המתחסדים והרעישו עולם ומלואו פדרכם. ובזמן סעוד' שלישיית אזי אמרתי אלה נא אל פת המשתגע' עם רבם המובהק להם ואראה בפחזותם מה מנהגם והנה בבואי אל המקום הנועד אשר שם הי' הקיבוץ אזי אמר הרב המובהק הנ"ל הנה נואף בא אל הבית ואני ידעתי בעצמי שלא הייתי נואף מעולם והאריך לדבר עתק ודברי חוצפה בזה.

והנה אמר לי הרב הקדוש הנ"ל המספ' לי המאורע שהתפלל אז אל הש"י יראהו נפלאות לתרץ לו תירוץ גמור לפי דרכו והי' מונחת גמרא על השלחן וביקש מהש"י שיראהו התירוץ הנכון בתוך דברי חז"ל ופתח הגמ' והנה המאמר חז"ל הנ"ל מ"ד טוב מרא' עינים ממקלה נפש פתובה לפניו אז שמת לב הצדיק בקרבו והרא' להנגיד הנ"ל ואמר לו הנה רוא' דברי חז"ל נזדמנו לי בעת הצורך לתרץ לה פי בהיותך הולך מבלי דעת וחוצפה יסגא להיותך בונה במלאכי י"י והיית הולך בתוך השוק בעיר הגדולה הנ"ל והיית משוטט בעיניך במקהלות הנשים היושבים אנה ואנה ביום המנוח' והיית נהנ' במראה עיניך ובאת מתוך הראיה הלזו לבית מקום הצדיק וראה ברום קדשו קליפת הנאיאף אצלה כי טוב מראה עינים וכו'.

ואמר לי שסיפר לו סמוכות לדברינו בתוה"ק וישאל את אנשי מקומ' היינו אנשי המקום ית"ש איה הקדש' רצ"ל היכן היא הזו' שאמה אומר שזניתי ואני ידעתי בעצמי שלא זניתי מעולם התירוץ הוא.

היא בעינים על הדרך רצ"ל איכות הזנות הוא ע"י עיניך פשהיית הולך בדרך ונהנת במרא' עיניך והאריך הצדיק בזה ובכאן הראתך רק לדוגמא ואתה תשפיל ותבין: (ח) עוד נכלל בכלל אזהר' זו אזהרה מדיבורי המותרות עם האשה כמו שהזכירו חז"ל אל תרבה שיח' עם האשה באשתו אמרו ק"ו וכו' ומידי דברי בזה אנפוך להזכיר זה לי ולבני

גילו מה שנ"ל בזה דהנה לפי הדין כמעט הוא דבר שא"א להיזהר פי צריה האדם לספור ולמנות התיבות שמוציא מפיו בעת דברו עם האש' שלא יוסיף תיבה אחת בשפת יתר כמ"ש בגמ' בהוא דשאל לאיתתא באיזו דרף ללודנהשיבה לו ריקה לא פה אמרו חכמים אל תרבי שיחה וכו' דהי' לו לומר באיזה ללוד הנה על שאמר תיב' יתיר' שהי' אפשר לקצר הוכיחתי הנה בענין הנה כמעט א"א ליזהר ובפרט העוסק במו"מ וכינצא הנה המון עם הדבר הז' הוא להם פשחוק ולא יחשבו לעון אפילו המרבה לספר בדברי שחוק וליצנות עמהם וחושב שהמחמיר בזה ממדת חסידות והנה עוברים על ד"ח בשאט בנפש ועונשם סגי אין התימא עליהם פי לא יבינו אל פעולת י"י הן הפה דברי חז"ל אשר רוח י"י דיבר בם אבל מן התימא על בעלי תורה ויראת השם אינו נזהרים בזה לשקול בפלס הדיבורים שמדבר עם האשה שלא יעדיף תיבה אחת הבלתי מןצרכת ולא מצאתי לי היתר מספיק בעניינים כאלה רק תמכתי יתדותי על הענין הנאמר בס"ח הובא בב"ש באה"ע דבסעודות חתונה אם ישנם לשם אנשים ונשים בחדר אחד לא יאמרו בברכת הזמון גברך שהשמחה במעונו פי כביכול אין שמחה במקום שיצה"ר שולט והנה לא ראינו מעולם מי שחשש לזה ומצאתי בלבוש במנהגים פתב דעכשיו אין נזהרין בזה אפשר משום דנשים מןרגלות בינינו עכשיו הרבה בין האנשים (היינו במשא ומתן ואומנות ונתיבות וכינצא) ואין פאן הרהורי עבירה כ"כ דדמיין עלן פי קאקי חיורי מתוך רוב הרגלן בינינו וכיון דדשו דשו עכ"ל וצ"ל לפי"ז דבעת שהיו קרן ישראל על מכונו והיתה הפרנסה מצויה לא הי' רואים שום אשה בחוץ פי לא היו עוסקים במו"מ וא"כ כאשר הנדמן לאדם לראות איזה אשה היה חידוש ונפל ההרהור במחשבה ובלב משא"כ עתה בכונד הגלות וקשוי הפרנס' הנשים עוסקות במו"מ אין פאן חידוש בראיית נשים פי הוא דבר המורגל ולא יתפעל האדם כ"כ בהרהור א"כ ה"נ בנידון דידן בענין מרבית השיחה י"ל שלא יתפעל האדם במרבית הדיבור לבא לידי הרהור מחמת ההרגל המצוי אבל אעפי"כ יש לדון שאין הנדון דומה לראי' דהלא פאן במרבית השיחה אסרו אפילו באשתו שרגיל בה (פי הדיבור והקול הוא מענייני ערו' פי הוא מהאמו' בפסוק פי קולך ערב ומדברך נאנה) ואפשר בזמן שהי' הדיבור עם האשה בחזקת איסור ועלול להרהור עשו גדר לגדר לאסור גם באשתו אבל כעת שאין מסוכן מחמת ההרגל אין פאן בית מיוחד: (ט) והנה זה פתבתי ללמוד זכות על רוב העולם ובפרט על בעלי תורה שראיתי כמה וכמה אינו נזהרין בז' וכמעט א"א להיזהר בזה"ז אבל הירא את דבר י"י יזהר עכ"פ בעת דיבורו להסתפל לצד אחר ושיראה כמדבר עם אחר ולא יעבור על דברי חכמים וכן יש לדקדק מדבריהם שאמרו אל תרבה שיחה עם האשה ולא אמרו אל האשה ואמרו עם יורה ונקא כאשר ידבר איש אל רעהו פנים בפנים וזה לקראת זה (כמ"ש בפסוק בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים יהללו וכו' שדקדקו המפרשים למה לא נאמר בחורים עם בתולות ואמרו פי תיבת עם יורה חיבור זה לקראת זה ואין זה מדבר כבוד לומר פן בבחורים ובתולות) אבל פשמסתפל לצד אחר לית לן בה פי יש לו היפר במה שמשנה ושהיא תנא דשאל באיזה דרף ללוד הי' באפשר במוכרח להסיב פניו אל האש' להראות שהוא שואל אותה הדרף הנכון ולולי זאת לא היתה יודעת את מי שואל ע"כ הוכיחתי מרבית השיחה אפילו על תיבה אחת זה מה שנ"ל: (י) ובכלל אזהרה זו קול באשה ערוה הגם שהקילו האחרוני' ואמרו ונקא קול שיר עכ"ז הרבה מהראשונים

מחמירים גם בקול פשוט ויש למנוע שלא בעת המצטרף ובפרט בשעת ק"ש ותפלה וד"ת ויש לאדם ללמוד את ב"ב שיזכרו בנחת שלא להשמיע קולם ברמה ואז טוב לו ולהם: (יא) שער באשה ערוה הגם שהקילו בפנויות בתולות עכ"ז יש ליזהר היכא דאפשר בשעת ק"ש ותפלה וד"ת מבואר האיסור בזה"ק ומבואר עונש רב למהלכות פרועות: (יב) לא יהלך אדם אחורי אשה ולא יסתכל בבהמה חיה ועוף בשעה שנוקמין זה לזה ולא ישפב בחיק אשתו לעיין ברישיה לא ירכב על בהמה בלא אנוף לא יאחוז באמתו להשתין לא ישב על המטה שאיש ואשתו ישיגי עלי' לא יישן בחדר שאיש ואשתו ישיגין שם וכיצא הרבה אזהרות: (יג) כל אלה וכיצא בהם עצמו מספר הן בכלל אזהרת לא תנאף שפירשו לא יהיה בה ניאוף היינו אפילו הרהורים המביאים לידי ניאוף כי כל האמור בסימנים הנ"ל מביאה את האדם לידי תאנה ובא ח"ו לידי ניאוף או עכ"פ ח"ו לידי הוצאת ז"ל שנה ניאוף ממש ועון חמור אשר עי"ז העון הי' משפט דור המבול והוא איסור חמור מדאורייתא מעשה דער ואונן וגדול עינו מנשוא ח"ו דרוש נא כיום את דבר י"י בספרי חכמי האמ' ובס"י ותעמוד מרעיד וישיאך נפשך הטהורה לעמוד על נפשך להמציא לה עזר ותרופה ויהי י"י למשען לה והנה רבים מהמון עם (ואפילו הרבה מבעלי תורה) אומרים לנפשם שכל אלה הם רק מדרכי החסידות אבל אין איסור מצד הדין להסתכל בנשים ולספר עמהם וכיצא והפורש מזה יכנוהו למתחסד או לנפשם כי גמלו להם רעה כי מדינא אסור הלא תראה כי שמואל התיר להסתכל בפני כלה כל שבעה וכוונתו לש"ש פדי לחבבה על בעלה ואיפסק הלכת' בגמ' דלא כוונת' הנה תראה אפי' במקו' מצו' איפסק הלכתא דלא פשמואל ומי יבא להתיר שלא במקום מצוה לא התירו רק אם רוצ' לישאנ' לבני אבל בזולתו שהוא באיסור גמור הכלל אביזרניו דלא תנאף והנ' ראיתי עוד רבים המתחסדים דאינם נזהרים באלה העניינים בחושבם דלא איכפת להו דדמיין באפניו כי קאקי חיוני כי חושבים לנפשם כי לבם חלל בקרבם הנני אומר לו יהיה בדבריהם אשר כבר הרגו ליצה"ר מי יבא להתיר את אשר אסרו חז"ל וכי יאמר האדם על איז' גזיר' מגזירת חז"ל שגזרו לעשות סיג' לתורה פינון שהוא יודע בעצמו שלא יעבור חוק התור' אין מן הצורך לו לשמור הסיג' חליל' לזרע ישורון לומר פה רק פינון שנאסר מפי חז"ל הוא באיסורו פמו חלב ועריות (ובפרט שכל הנ"ל אסמכו אקרא לא תנאף לא יהי' בה ניאוף היינו סרסורים המביאי' לידי ניאוף) והנה הקדוש ר"י בן אלישע לצד שאמר אקרא ולא אטה והי' מה דהו' שאמ' פמה גדולים דברי חכמים ** (הג"ה ואל תשיבני ממ"ש לעיל בשם הלבוש בענין אמירת שהשמח' במעונו דהנה אין האיסור הנה מבואר בדברי חז"ל ועיין לעיל היטב בדברינו וגם הלבוש ז"ל כתביה רק לתרץ מנהגן של ישראל על שרא' שאינן נזהרין בזה ולא מדינא קאמר אבל דבר שנאסר מפי חז"ל אין מקום להתיר בשום אותן: ע"כ אין היתר בדבר והמתיר לעצמו הוא בכלל העוברי' ע"ד וכו' יהי' המתיר מי שיהי' המשפיל על דבר ישוב אל י"י על העבר ויקבל ע"ע על העתיד ליזהר בכל האזהרות שהזהירו חז"ל ירא' עד היכן החמירו בדבר.

עד שאותו איש שנתן עיניו באשה אחת פנוי' ועלה בלבו טינא ואמרו חכמים ימות ואל תספר עמו אפי' אחורי הגדר מה יאמרו המקילים למעשה רב שספרו לנו חז"ל ולא חששו בזה לסכנת נפש פקח עיניו וראה: **.

(יד) והנה ראיתי בכמ' מקומות שנשתרבו מנהג רע בשמח' חתונ' הולכין במחול אנשים עם נשים זה איסור גמור מדאורייתא ואפי' עם אשתו אסור הרי אפי' לעיין ברישין אסרו חז"ל ובפרט בפני הרואים ומכש"כ לחול במחולות לעין כל ובפרט עם נשים אחרות אפי' פנויות אסור מדאורייתא לא התירו רק לרקד לפני הכל' לחבב' על בעל' וגם טעם פמוס יש בדבר בגנזי הנסתרות לי"י אלקינו אבל לחול במחולות עם נשים אין שום היתר ומי שעושה פן ראוי לנדותו ולהתירמו עד שיעש' תשוב' ויקבל עליו שלא יעש' עוד פדבר הרע הזה ותמיהני על הגדולים אשר בארץ לחה שמו מחסום לפיהם עד היום ומי שיש בידו למחות ולבטל ולגזור בגזרות וקנסות על המורדים ואינם מטים און לשמנע לקול מוכיחיהם ולהשומעים יונעם נדי בזה: (טו) ענף הלוא הזה הוא משארז"ל כל המתניהר באלו בא על כל עריות ** (הג"ה) ונאנחנו בעניינו פבר ביארנו טעם לזה במצנה ועת' נוסף לקח בבואור הדברים דהנה ו"ל ספר ברית מנוחה צריך כל איש לנהוג עצמו שישמש בזה השם (הינו השם המפורש) ביראה וענוה וכו' ושת מסרו לאנוש ויצא מן הדרך והטעה את בני דורו ומשם החלו אנשי דור המבול לצאת מן הדרך ולהתפשט בזנות מפני שהיו רואים הרקבת הפוחות ברוב התאן' ואומרים פה כמו שאילו מתאנים להרביב אלו באלו פה נעש' אנחנו עכ"ל ממוצא הדבר תדע פי הענף עביר' בעריות משתמש בשרביטו של מלה ותיב וכו' הנה כמו המתניהר פי י"י מלה גאות לבש והמתניהר משתמש בשרביטו נ"ל והשם הטוב יכפר בעדינו ויה"ר שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו.

ע"כ הג"ה: **) ** (טו) עוד ענף הלוא היורד לאנמות חבירו כמשרז"ל ואת אשת רעהו לא טימא שלא ירד לאנמות חבירו דהנה פתוב ראה חיים עם האשה אשר אהבת ודרשו זו אנמות וכן אשה על בעלה והמקח על מקחו ולכן חן המלאכ' על עושי' והיורד לאנמות חבירו הנה יוחן בעיניו אשת רעהו היינו אומנתו ומלאכתו ומקחו ע"כ עני המהפך בחרר' ובא אחר ולקח' רשע מיקרי פי עשה מעשה הנואף אשה חסר לב ** (הג"ה) וטעם הדבר אמרתי עפ"י פשוטו דהנה אנמות הוא כמו אשה כמו שהאדם לוקח אשה להוליד ממנה בנים כמו כן אדם לוקח אנמות להוליד ממנ' פירות היינו המצטרף לענייני חיותו ואדם אחר היורד לאומנתו שיווליד הוא ממנה הנה הוא כמו הלוקח אשת חבירו להוליד ממנה ולהרבות תאנתו הבן הדברים: **).

(יז) בכלל המצנה ואזהרה הזאת תבין מ"ש באזהרה הקודמת היינו אזהרת לא תרצח שישנו בכלל זאת האזהרה ש י המונע א"ע מלסלק המזיקים בבואם לידו ויש לאל ידו לסלקם ולאבדם עפ"י חוקי התורה ** (הג"ה) עיין במצנה הקודמת בהג"ה שעשינו סמיכות לזה מדברי הזוה"ק ההכסק טעמא בענין התרצ"ח הוא אזהרת לא תרצח ותבין גם בכאן).

** (כמו כן הוא בכאן בכלל האזהרה לעשות פעולות שלא יבא לידי עבירה היינו בעת המצטרף ומתיירא מיצרו שלא יתגבר עליו ישביע מן ההיתר כמו שמצינו ברבא במעשה דחומא דביתהו דאפיי דאזל לבית' ותבעה לכת רב חסדא.

וכמו שמצינו באבא חלקי' שהלכה אשתו מקושטת לקראתו ומצינו בחכמים ראשונים דפקיע שמיהו דמכרזי מאן הנה ליומא ומי שאינו נזהר ומפקח על דרכיו בענינים פאלה

לש"ש הוא בכלל אזהרת לא תנאף לא תגרום ח"ו ניאוף יח) ובהיפך ג"כ ח"ו מי שמרבה תאנותו ביותר אפילו בהיתר שמגר' יצה"ר בעצמו הוא ג"כ בכלל לא תנאף פי מן ההתרת יבא ח"ו וכו' ואמרו ז"ל אבר קטן יש באדם וכו' זולת בעת המצטרף לעמוד על נפשו נגד היצר וכמש"ל וכל ערום יעשה בדעת ומאזני צדק ופלוס ומאזני משפט ליי"י הבוחן לבות וכליות: (יט) בכלל זה בזמן שאינו עם אשתו כגון שהוא בדרך.

או בימי נדחה (ויודע א"ע מחנמים ובעל תאנה) ירחיק א"ע מהדברים המביאים תאנה ומרבים זרע כגון מאכלים חריפים וכיוצא אם לא מצד ההכרח במדה ובמשקל והמשפיל החכם עיניו בראשו וג"כ מי שאפשר לו להיות לזהר בפת שחרית שסגולתו (ארז"ל) שמתאנה לאשתו ואינו מתאנה לנשים אחרות המונע א"ע בעבור עצלותו או מחמת טורח מו"מ ומלאכה הנה לא פעל הסגולה הנצרכה לאזהרת לא תנאף (אם לא שעושה בעבור סגוף תשובה וכיוצא): (כ) ובכלל זה ג"כ מה שדרשו רז"ל לא תנאף לא תהנה לאף שלא יריח ריח בשמים של אשה וג"כ לא תנאף לא תהיו גורם לניאוף צריף לשמור את אשתו ובנותיו שלא יהיו יוצאנית ונדברנית וג"כ בכלל זה לפקוד את אשתו בשעה שרואה שמתקשטת לפניו ושעה שיוצא לדרך וכשכא מן הדרך כי בשעה שהיא מתאנית לו והיא מונע עונתה דבר זה גורם לה לתאנות הניאוף (כא) וג"כ בכלל זה להשיא בניו ובנותיו סמוך לפרקו וזה שדרשו ופקד' נוה ולא תחטא כי פשיאנו משיאן סמוך לפרקו גורם ח"ו להביאם לידי ניאוף וכל דבר המביא ח"ו לידי ניאוף הן לעצמו הן לאחרים הוא בכלל האזהרה ראה עוד כמה הקפידו הראשונים על הדרך עד שרבי יוסי דמן יוקרת אמר לבתו היחידה תוב לעפרה על שראה אחד משתדל להסתפל ביופני': (כב) הנה כתבנו לעיל שבכלל זה למנוע את אשתו שלא תהי' יוצאנית הנה בהיפך הוא ג"כ בכלל זה היינו שלא ינעול בפני' כמדת פפוס בן יהודא שדבר זה יגרום לה ביותר להתאוות כמ"ש בגמ' וכל ערום יעשה בדעת: (כג) מענפי האזהרה איסור היחוד עם האשה הנה ייחוד אשת איש מדאורייתא ויחוד עם הפנוי' י"א שהוא מדרבנן והעולם מקילים בזה ואפילו הבעלי תורה והוא להם לחרפה לברוח מחדר שהאשה שם בחושבם שחושדין א"ע שיתפעלו בעבירה ע"כ הן מקילין ולחכמה ולצדקות תחשב להם באומרים שבטוחים בעצמם ולו חכמו ישפילו שהייחוד בזולת העבירה הוא באיסור גמור וכ"א יראה להיות בקי בדיני הייחוד ויחמיר לעצמו ביותר משורת הדין (כד) רבים מיראי השם הלא בספרותן מחמירין בנגיעה באשת איש ק"ו מאשתו נדה שמתרת לו לאחר זמן (וע"כ מותר להתניח עמה) ואין היצה"ר מסיתו כ"כ ואעפ"כ אסרו נגיעה מכש"כ א"א והק"ו פריכא הוא כמ"ש הרבה מהאחרונים אעפ"כ כל מה שאפשר ליזהר מהראוי ליראי השם להיות נזהרין ובפרט המרצה מעות מידו ליד' אמרו ז"ל שלא ינקה מדינה של גיהנם: (כה) ותדע עוד ידי הרוחף אחר תאנות הזנות הנה הוא מפסיד בריאת גופו פנודע מספרים ובחקירות הרופאים והנה כל אדם יוד' זה ואעפ"כ רודף אחר הזנות הגם שיודה שמפסיד בריאותו וסחיתו עכ"ז אינו מונע בשביל זה תאנותו ע"כ קבלתי שישנו בכלל זה גם הרוחף אחר שאר התאוות המפסידות לגוף והאדם יודע מזה ואעפ"כ הוא עושה להנאותו הוא בכלל ענפי האזהרה הזאת המשפיל יבין וסיפרו לי מצדיק אחד מן פלג בדורו שהנה רואה איזה מאנשיו שהנה מתחפף על איזה מפה מצרעת שהי' לו ואמר לו שהחכמה מזיק ומגדיל הצרעת ח"ו והשיב שאינו יכול להתאפק כי יש לו הנאה במה שמתחפף

ואמר אותו הצדיק ע"ז שהדבר כזה הוא תולדות הניאוף הגם שיודע בעצמו שמיזיק ומפסיד הגוף עכ"ז אינו חוסם תאונתו והנאתו כרגע הבן הדברים והבנתי פירוש הזה בס' טעמי המצות למהר"מ הבבלי שכתב לא תנאף לא תהנה הא"ף הוא היצה"ר עכ"ל והו הן הדברים שאמרנו בין והתבונן.

(כו) ועוד תדע שישנו בכלל האזהרה הזאת כל התורה כולה דהנה הוא ית"ש קדשונו במצותיו בקידושיו ממש כמו איש המקדש את האשה כמאמרו ית"ש ואתם תהיו לי (כמו הרי את מקודשת לי בידים מוכיחות) ממלכת פהנים וגוי קדוש וכן אמר ואנשי קדש תהיו לי וכמאמר הנביא קדש ישראל ליי"י שאנחנו מוקדשים ממש לו ית' להיותנו נאמנים בברית ושללא לשקר באמונתו ותורתו ומצותיו ובנטות האדם אל הקליפות בעשות את הדבר אשר לא צוה י"י קדושינו קדוש יעקב הנה מיקרי כמו אשה תקח את זרים משקרת באמונת בעלה ותטה אחר מרא' עינים ותמצא המלך החכם המשיל הע"ז והאפקורסות לאשה מנאפת הש"י ישמור את עמו ישראל מכל דבר רע דוק בדבר תבין הענין והשב אל הש"י ישים כ"ז לנגד עיניו ישוב אל י"י על כל מה שעבר על איזה עבירה ולא קיים מצותיו יתברך שמו והטוב וסלח וסלח לו.

(כז) כבר מלתנו אמורה בהקדמה בשגם אם האדם נקי מעבור העבירה בפועל יערוך א"כ אם הוא מונע א"ע מאהבת בוראו והנה באזהרה הזאת שהיצר מתגעגע מאד על הדבר החרנו הדברים פי עפ"י הרוב האדם מונע א"ע מחמת בוששה ומורא ואפילו רשעים גמורים מונעים א"ע בעבור הבששת ומניעה כזאת לא יחשב לו לכלל החלוקה דרבנן המשפיל ישים כ"ז לנגד עיניו ויבין וישפיל למנוע א"ע בעבור אהבת בוראו ויהי זהיר בכל ענפים שכתבנו ויעשה משמרת למשמרת ויותר מהמה בני הזהר וישוב אל י"י על העבר ויקבל ע"ע כו': חלק המחשבה (א) ודאי צריך לכונן שמונע א"ע מחמת אזהרת בוראו וכבר דברנו בזה בחלק הדבור.

וצריך לעיין במשפטי המצוה ואזהרותיה וענפי' ולחדש מושפלות בהמנות כמבואר שם.
(ב) כבר מבואר בחלק הדבור שגם הרהור בעבירה הוא בכלל האזהרה ומנוהר ע"ז מדאורייתא ולא תתורו וכו' ואמרו ז"ל הרהורי עבירה קשין מעבירה והנה קשה ע"ז משאר ז"ל דאין הקב"ה מצרף לישראל מחשבה רעה למעשה זולת בהרהור ע"ז (והנה רש"י ז"ל הרגיש בזה ופי' הרהורי עבירה קשים להכחיש בריאת הגוף יותר מעבירה עצמה אבל רבים שהפוסקים ומפרשים הניחו הפירוש כפשוטו לענין העונש קאמר) תזכור נא ידידי את אשר כתבנו בהקדמה בשם רבינו יונה (וכתבנו שם סמוכות לדבריו מדברי הגמרא עיי"ש) דהא דאין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה בישראל הוא דוקא בפעם אחת אבל עבר ושנה מצטרף מחשבה רעה למעשה (וכתבנו שם דזה מוכרח בראי' ע"פ הש"ס ע"ש) הנה י"ל לפי"ז דהא דאין הקב"ה מצרף מחשבה רעה הוא בפעם אחת משא"כ הרהורי עבירה (לשון רבים) קשין מעבירה כי אמרו"ל שכמעט אין אדם ניצול ממנו בכל יום אבל תדע ידידי התירוץ הנכון מה שנ"ל בזה דמה שאמרו"ל דאין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה הוא פשפאת האזהרה בתורה על המעשה והאדם היה נזהר ולא עשה המעשה הרעה רק הי' מהרהר בה אזי אין הקב"ה מצרף המחשבה למעשה משא"כ פשפאת האזהרה שבתורה בפרטות על המחשבה א"כ המחשבה הוא העבירה

ע"כ הרהורי עבירה קשים מעבירה כי כמעט אין אדם ניצול ממנו בכ"י והוא מוזהר ע"ז מן התורה ולא תתורו אחרי לבבכם וצריף האדם להרבות ולהפציר בתפלה להש"י יצילהו ברוב רחמיו ממחשבות רעות והרהורים רעים: (ג) ותדע ידידי עצה היעוצה בדברי הזוה"ק אם רואה אדם הרהורין רדפין אבתרין ירבה מאד לעסוק בתורה והיא תצילהו ובפרט העוסק בתורה אחר תצות לילה הוא כמו האם המקנחת את בנה מפל מיני כלוף וטיט הינו (ד) ודע ידידי כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו וכלילה לחשוב על הבורא ית' שיחשב לו לעון מה שנופל בפתע פתאים איזה מחשבה רעה בציור העבירה ועריבותה ותיכף מסיר המחשבה ממחשבתו כי כ"ז הוא לאונסו ואונם רחמנא פטריה (ה) אמת שמחויב כל האדם לעשות כל הפעולות ולקדש יורו ומחשבתו ואיכריו עד שיבא ללים ברע בתכלית ואז לא יבא לידי הרהורים אבל אעפ"כ מה יעשה האדם שלא זכה עדיין למדרגה זו כשאינו מהרה' ברצון רק נפל הדבר במחשבתו לאונסו לא יחשוב י"י לו עון) רק כשנזכר שזה אסור ואעפ"כ מאריף במחשבה ומצייר עריבות העבירה במחשבתו אפ' לו אינו מחשב לעשות העבירה רק מאריף ומחשב ציור עריבות הזנות זה עבר חוק הפך התורה רק זאת יעשה האדם ויחז' תיכף כשנזכר שהוא עבירה יסיח דעתו ליראה ולאהבה ולתורה.

וידחה המחשבה רעה ממחשבות ויכונן לקיים ולא תתורו וכו' (ה) והבאים בסוד י"י יודעים להעלות כל מחשבה לשורשה דהיינו במחשב אהבה יעליהו ע"י יחודי השמות הקדושים השייכים לזה לעולם החסד ואהבה נודעו הדברים למעיינים בספרי תלמידי הבעל שם טוב וכבר כתבנו בהקדמה שלא יונה האדם א"ע בענין הזה אם הוא עדיין קשור בתמדת ותחיות העולם וחומריתו (כי כ"ז נאמר ליחודי סגולה) רק יסור הענין ממחשבתו פרגע ויקיים ולא תתורו וכו' (ענין כ"ז בס' התניא הנדפס מחדש ואתה תבין ובעהש"י יש ת"י דרושים ארנפים בזה ויעלזו בהם חסידים בכבוד ואי"ה נדבר בהם) ואף עפ"כ כתבנו בהקדמת שבעת נפול המחשבה במוחו כוונן השם הנהיג בניקוד סגול ולשם אל הוא שם החסד ואהבה ואכ"מ להאריף ** (הג"ה ועפ"י"ז פתבו תלמידי הבעש"ט זצלה"ה פשרואה האדם שהרהורי ניאוף נופלין במחשבתו ידע שרצון הבורא ית"ש להעלותו הנצרכים לזה והש"י יהי' בעזרו למדרגה אהבה ויעשה היחודים ע' בפנים ולא תהי' נבהל) ** (ו) טעם המצות הנ' לכוון איזה טעם עפ"י הדין נראה שיוצא בזולת הפנונה פינון שאין הטעם מבואר בתורה אבל באפשר לומר פינון שנואמר בתורה ואל אשת עמיתך לא תתן שקבתך לזרע לטמא"ה ב"ה (ההוא לטמא"ה ב"ה מיותר דנדאי דכינן דמונהזר ע"ז ועובר מטמא א"ע אמר בתורה בכל העריות אל תטמאו בכל אלה) אפשר הפנונה שצריף לכוון הטעם הזה (כמו בכל המצות שמפורש טעמן בתורה כמבואר כמה פעמים) אני מונע א"ע מלבא על א"א כי הזהירנו הבורא ית"ש והטעם הוא כי ע"ז האדם הוא מטמא את נפשו וגופו ועוד נדבר מזה אי"ה ואי"ה באזהרת העריות יבואר הענין ביותר (ז) הנה טעמי האזהרה הזאת אין מן הצנרף להאריף כי היא מן המושכלות פי בזולת זאת האזהרה איש את רעהו חיים בלעו כי קנאה חמת גבר ותמהו נשים איש את רעהו ולא יתקיים ישיב העולם וגם לא ידעו האבות והבנים של מי הם ולא יתיישב העולם במשפחה ומשפחה והאבות לא יזונו את הבנים בקטנותם כי כל הנולדים יהי' הפקר כי אינו ניקר אם הם בני איש זה או זה ועפ"י התורה לא יתקיימו מצות עריות פי

לא ינדעו וגם כבוד או"א לא יתקנים וג"כ מטעם המצות כי כל הנשמות שבעולם העליון כ"א יש לו שורש בפ"ע באילן הקודש ובאים אל העוה"ז הנשמות מן חלקים ז"נ כ"א בפ"ע כ"א עם בת זוגו לעשות ענפים משורש הזה ובאים יתערבו ח"ו השורש הזה עם האחר יכחיש הפנה העליונה ויתערבו הענפים והשורשים.

דוק בדבר פי הוא מושג למבינים (ח) תדע ידידי שאין רצוני להאריך בטעמים כ"כ באזהרה הזאת להיות שהוא ממצות השכליות זאת ועוד אחרת להיות היצר מאד מתגעגע לתאנה הלזו אין מהראוי להאריך בטעמים פן יבא לעשות סברות כפשו לפי הטעם הזה זה מותר וזה אסור וכבר פתבנו הגם שרשות ומצוה בידינו לבקש טעמים למצותיו ית' אבל ידע האדם שבנדאי לא יוכל לבא תכלית הטעם פיון שפאמר מפי א"ם ית"ש כמו שאין סוף לאלקותו כמו כן א"ם לטעמי מצותיו.

כיהוא ומחשבתו וחקמתו אחד ומה שאנו מוצאים טעם לאיזה מצוה נדע בבירור שא"א לבא לתכלית הטעמים וא"כ חלילה לנו לסמוך על הטעם לומר הנה במקום שאין שייכות לטעם הזה אין חובת המצוה עלינו דכיון שא"א לבא לתכלית הטעם חלילה לעבור את פיו ית"ש בשום אופן שבעולם רק לשמור את חוקיו ומצותיו ית"ש כפאשר צונו י"י אלקינו.

ומש"ה אינו מבואר טעמי המצות בתורה רק במקום שפוננת התורה לכיון הטעם פי א"א לנבא להשיג הטעם של חקמתו ורצונו ית"ש ויבא לבדות סברות לפטור א"ע ממצוה ובשביל זה יסוד מוסד לנו בדברי רז"ל אין טעם למצות ורצונם לומר שאין לנו לעשות שום מצוה על יסוד הטעם בלבד והנה להיות אזהרה הזאת נפשו של אדם מתאונה מאד לעבור את פי י"י ע"כ קצרנו בטעמים הנראים לנו בכדי שלא יבא היצר לבדות סברות כפאשר אינרע לאחד מן הפלוסופים בשטותו שעשה סברות באזהרה הלזו ופרץ גדר בדבריו הפוזבים והי' לבוז לכל ממלכות הארץ פי הפירו שדבריו פוזבים ע"כ יותר טוב שלא להאריך בטעמים באזהרה הלזו והש"י יעזור לעמו ישראל וישמור את רגלם מלכד.

והו המה הממלכת פהנים וגוי קדוש: (ט) ובכתבי האריז"ל כתבו שבעבירה הלזו פוגם בנערה העליונה היינו השכינה שמוריד הה' גבורות לקליפות והדבר מוכן למשפילים ממוצא הדבר תדע ה' פעמים גבור"ה בגי' תתר"ף הוא שיעור רגעי השעה פונדע הנה בהתעסק האדם איזה שעה בהבלי עולם בדברים בטלים שלא לצורך ובכילות ולה"ר ושחוק וכינצא ומוציא שעה מימי חיינו (תתר"ף חלקים) לבטלה הנה הוריד תתר"ף מנין ה"פ גבור"ה אל הקליפה והוא מעין דוגמא לענפי הלאו הזה כל אלה ישים אל לבו השב אל י"י ישוב אל י"י על העבר ויקבל ע"ע שלא לשפן את הש"י שעה אחת מימי חיינו הבן הדברים ויהי' הש"י בעזרינו ** (הג"ה עפ"י הדברים הנ"ל תבין מה שהתסידים הראשונים היו שוהין שע"ה אחת (שעה דוקא בתתר"ף) חלקים להמתיק ה' פעמים גבורה) ומתפלליו, כדי שיכוננו את לבם למקום (מקום דיוקא ה' פעמים הב"ל נגד ה' מוצאות הפה לייחדם לאלופו של עולם בשורש המחשבה ולבל יפריד ה"ה מוצאות הפה ממחשבה שבמנוח ששם החיות מאלופו שלא עולם הנרמז באלף בסוד ואאלף חקמת ע"כ מקום בגי' ה' פעמים הב"ל וא' יותר נגד המחשבה ודי בזה האר' להמבין דבר מת"ד): ** : מל"ת לו שלא לגנוב נפש מישראל חלק המעשה (א) מצוה ל"ו מל"ת שלא

לגנוב נפש מבני ישראל שנאמר לא תגנוב דבר הלמד מעניינו הוא שהיא אזהרה לגנוב נפש (היינו שנכתב אצל לא תרצח ולא תנאף שחייבין עליהן מיתה אף לא תגנוב הנכתב אצלו הפנונה הוא לגנוב נפשות שחייבין עליהן מיתה שנאמר וגנוב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת: (ב) אינו חייב מיתה עד שיגנובו ויכניסו לרשותו וישתמש בו ואח"כ ימכרו לאחרים.

(ג) מכרו לאביו או לאחיו של גנוב פטור המצוה זאת נוהגת בכ"א ובכ"מ ובכ"ז בזו"נ: (ד) מיתת הגנוב ה"ל הוא בחנק פי מיתה האמורה בתורה סתם הוא חנק(ה) המוכר את בן ישראל בלא גניבה עובר בלאו דלא ימכרו ממכרת עבד ואין לוקין על לאו זה שהיא גיטתו לאזהרת מיתת ב"ד (ו) אין חילוק בין אם גנוב בן ישראל או בת ישראל חלק הדיבור (א) ודאי צריך לעסוק במשפטי המצוות ולחדש דינים והלכות כפי השגת שכלו (ב) אע"ג דלכל מילי לא מיקרי איש עד י"ג שנים והביא ב' שערות כאן אפילו גנוב תינוק בן יומו והשתמש בו ומכרו חייב נ"ל (ג) ודאי לענן מיתה צריך התראה בעדים כמו בכל מיתות ב"ד.

(ד) ודאי אינו חייב מיתה עד שהקונה את הגנוב מיד הגנוב קנהו באחד מרדכי הקנייה שביארו חז"ל בקניית עבדים משא"כ כשלא קנאו עדיין בדרכי הקנייה הגם שפבר פסקו הדמים אינו חייב מיתה נ"ל: חלק המחשבה (א) ודאי צריך לכוין שמונע א"ע מפני ציווי השי"ת עלינו בתורתו ובפרט במצוה הזו שהיא מן המןשכלות ועפ"י הרוב י"ל שמונע א"ע בעבור המורה והבושה וכבר נאמר ונשנה הענין.

(ב) ענף המצוה אפי' גניבת דעת אסור כדמשמע בזה"ק (והחמירו חז"ל בגמרא בגניבת דעת אפי' לגוי) פי הדעת הוא מנפש האדם אשר נפשו יודעת כמ"ש ונפשי יודעת מאוד וכאשר גנוב דעת האדם גנוב חלק נפשו ומה לי גניבה כוליה ומה לי גניבה פלגא: (ג) והנה הואיל דפסיק טעמא אסור ושאר היינו לגנוב דעת הבע"ד בכדי להוציא הדין לאמתו וזה הפירוש תגנוב בפ"ע ואם אינו עושה כן הוא בכלל ל"א תגנוב לא תהנה גורם לגניבה.

פי ע"י שלא יוציא הדין לאמתו יהיה גורם לגניבה (עיינן מ"ש במצנות לא תרצח בהג"ה ותבין הענין). (ד) וג"כ בכלל הלאו הזה המקבל ד"ת מחבירו (הן בכתב הן בע"פ) ואמרה בשם עצמו הנה הוא גניבת נפש פי הנה האמרה הוציאה בכוחות נפשו הנה האמרה בשם עצמו בכדי שיכבדוהו ויתנו לו ממון הנה כגנוב נפש ומכרו שמכרה לאחרים שיתנו לו ממון: (ה) וג"כ בכלל זה מי שמראה א"ע לבני אדם כצדיק ובקרבו ישים אורכו הנה הוא גנוב דעתם שפוכרין בדעתם פי הוא צדיק ומכבדין אותו בעבור צדקתו ובאמת לא כן הוא ולמה אמרו"ל ברוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני וכשאומרים אעפ"י"כ יקבל מהם דכיון שהודיעם א"כ הוא אינו גנוב דעתם רק עושים כן מנדבת לבם.

ומזה נלמד דעת לכל אדם פשוטא ומנשאין אותו שפוכרין שהוא צדיק מחוייב להודי' שאינו כן ואם הודיעם והם אעפ"י"כ מכבדין אותו יקבל מהם פי מאת הש"י הוא הסיב' ** (הג"ה והנה תדע ידידי כל ערום יעשה בדעת פי לפעמים הסירוב והמקיאון שהאדם ממאן ואינו רוצה לקבל פיבוד בני אדם יגרום לו גדלות יותר שיאמרו המכבדין

ראו כמה גדלה צדקתו שכ"כ תגדל ענוותנותו ושלמותו הנה יגרום לו פיזור דעת נפשו ביותר ויצטרף למלחמ' ע"כ התכם עיניו בראשו במקום ש'יוד' בודאי ש'בדיבורו ש'יאמר להם שאינו צדיק לא יפעל כלום טוב לש'תוק] ולא יבא לישא וליתן בזה ויצטרף למלחמ' בנפשו שלא יגרום לו הדבר יותר התנשאות הלב וכן קבלתי הדבר מרבותינו ובאם רוא' האדם שמכבדין אותו והוא יוד' בעצמו פחיתות ערפו כמ"ש התכם חטאי לו יריחון בם ש'כיני איזי**:(ו) וג"כ בכלל זה המייעץ את חבירו להרע דהיינו ש'העצ' שהוא לא טוב ומייעצהו ומסביר ט ש'יהי' הדבר לטובתו** (פרחו ר'חוקו מגבולי איזי יאמר בדעתו מה נעש' ליש'ראל כי הם מחבבין המצית לו יהי' מצנת אתרוג הוא האתרוג הוא צומח בלא דעת נפש המשפלת הנה מניחין אותו בכלי כסף ומכבדין אותו ומנשקין אותו לא בעבור צדקותו כי הנ' לא פעל כלום כי חנומר הוא רק להיות הוא חפץ של מצנה הנה פזאת כשיבא האורח אל איש הנה האיש רוצה לקיים מצנת הכנסת אורחים (שגדולה יותר מהקבלת פני השכינ') הנה נעש' האורח חפץ של מצו' הנה גם אם יכבדוהו ביותר לא יתפעל האורח בזה כי הפיבוד הוא לא בעבור צדקותו רק בעבור ש'נעש' אצל האכסנאי חפץ של מצנה הגם שהוא חנומריי' לו יהי' שהוא כמו אתרוג וערב' הלא מחבבין אותו בכלי כסף וזה בעבור ש'נעש' חפץ של מצנה ואמרז"ל אוקירו לנשייכו וכו' וגם אמרו ומכבדה יותר מגופו הוא להיות ש'נעש'ית אצלינו חפץ של מצנה.

האיר השי"ת את עינינו בזה והוא טוב לנפש האדם. ** ומטהו מדרף הטובה כמה שגונב שכלו הנה מה לי גנבי' כול'י מה לי גנבי' פלגא: (ז) והנה תדע ענין הלאו הנה גונב נפש מיש'ראל ומכרו לאחרים יש בכלל הלאו הנה כמעט כל התור' כול' דהנ' כל יש'ראל ערבים זה בזה ובעשות האדם איזה עביר' ח"ו אפ'שר יגרום בהכרעת הכפות ח"ו איז' גלות ושעבוד לכן יש'ראל הנה הוא כמוכר נפש מיש'ראל לא נוד' מי הגנב והמוכר רק היוד' תעלומות יודע ועד: (ח) הנה תרא' שאין כל אדם נקי מפלל אביזר'יה' דלא תגנוב.

המשפיל ע"ד ישים כ"ז לנגד עיניו וישוב אל י"י על העבר וירחמהו ויקבל ע"ע בעתיד שלא לעבור את פי י"י אפילו איסור קל כי פן יגרום ח"ו מכיר' וכו' והבן: (ט) טעם למצנ' הזו אין מן הצורך להאריך ג"כ כי הוא ג"כ ממצות השכליות שהשכל מחייבן לקיום העולם ובטעמי המצות למהר"מ הבבלי אמר הטעם להיות שהוציא י"י את עמו יש'ראל ממצרים חירות עולם להיות לו לעבדים.

והנה מי שלקחו המלך לעבודתו ועשהו חפשי מכל מיני אנגריא כדי ש'יהיה רק פנוי לעבודתו ולעשות רצונו הנה מי אשר יערב אל לבו לבו ליקח את העבד המל' הנה וישתמש בו בעבדות או ימכרהו ממכרת עבד לאחרי' בודאי מתחייב ראשו למלך ולדעתי אשר צריך לכונן הטעם הנה להיותו מבואר בתורה פי לי בני יש'ראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי וכו': (י) הנה לטע' הנה ישנו ג"כ בכלל הנה מי שמשעב' א"ע ברצונו לשיעבוד העולם שלא בהכרח הצורך כגון שמשעבד א"ע לאדון או שר ולחמר ולספן (או שמשעבד א"ע לאיזה מלאכ' גדול' שהוא משועבד לה ביותר כגון ש'יהיה בעצמו חמר וספן) והוא שלא בהכרח שיכולת בידו לפרנס א"ע בענין אחר קל מזה והוא

עושה זאת מחמת שמקווה שירויח עי"ז וכיוצא בזה יש שיעבדים בעוה"ז שיהאדם משעבד א"פ שלא בהכרח.

יש שמשעבד א"ע אפילו לדבר שאין בו רוח חיים כגון שלוקח פלים יקרים שלא לש"ש (משא"כ הלוקח לש"ש כגון לכבוד שבת ולכבוד מצוה וכיוצא) והנה הוא שומרם שלא ישפרו וישלם יגנבו הנה הוא נעשה משועבד ומשרת לכלי אבן וזכוכית או כסף ושאר מתכות.

הנה לוקח את עבד המלך (היינו א"ע) ונעשאו משרת לעבודה שזר' לו. משא"כ כפי הסיפוק וההכרח או לכבוד מצו' ושבת ויו"ט הנה זה הוא שירות ועבודת המלך פי כן צונו י"י אלקינו אבל בהשתדלותו בדבר המותרות ושמירתו הנה משעבד את עבד המלך לאיזה דבר נבזה הן יש בו רוח חיים או אין בו רוח חיים הנה היא ענף מגניבת נפש מישראל והתעמר בו ומכרו לעבד: (יא) המשפיל ע"ד ומצא טוב טעם וירא' ג"כ אשר כל התורה פולה תלויה בזה דהנה השי"ת לקחו לעבד לו וצוהו זאת תעשה לעבודתו והזהר בדב' הנה שלא לעשותו וכבר נתבאר שאין רשו' נמצא ואין בעולם שום תנועה זול' ציווי ואזהר' ואין דבר רשו' נמצא אפילו רפרוף עין הוא או ציווי או אזהר'.

א"כ פשהוא עושה איז' עבירה ח"ו הנה נתבטל אותו העת ממצו' ג"כ והוא עבד' המלך כאשר כתבנו לעיל בשם הרמ"ע דמחוייב לעשות תשובה על העביר' ועל בטיול מ"ע באותו הזמן א"כ הו' כגונב נפש מישראל (היינו גנב פח נפשו) שהיא עבד המלך ומכרו לאחרים לעבד' שזרה לו וכיותר שעשה עבודה שהזהירו הש"י שלא לעשותו הרי נמכר לעקר ח"ו היינו אל הקליפ' והוא בכלל אזהר' לא תגנוב עפ"י הטעם הנ"ל כי לי בני ישראל עבדים ותבין לפי"ז מ"ש רז"ל בסנהדרין מאן רשעים גנבי.

פי כל הרשעים נקראים גנבים. ותבין ג"כ מ"ש בגמרא רוב גנבי ישראל נינהו והוא מן התימא אבל כאשר תתבונן בזה תדע הענין כי העכו"ם לא נלקחו לעבודת המלך משא"כ ישראל שנלקחו לעבודת המלך בעבור ח"ו את פי י"י קטנה או גדולה הנה בעבירה שהוא גנב יקרא עד ישב אל י"י וירחמהו ויקבל ע"ע וכו' הן הדברים (יב) וזאת אין צריך לפנים שהמוסרים פשוט נפש אחת מישראל הן בגופו או בממונו שגם לו היזק ממון והנה בממון יש פחות נפשו שטרח בכוחו' נפשו להשיג הממון וגם בממון זה הי' יכול להחיות נפשו הוא בנדאי נקלל בכלל אזהרת גונב נפש מישראל ומכרו ומה לי מכרי' פול' מה לי מכרו פלגא והש"י יבער ב"ב את הפינים המוסרים והאפקורסים מן הארץ ויתקן העול' במלכות שמים ולעבדהו ב"ב פימי עולם וכשנים קדמוני': (יג) ובכוננת הארץ"ל תמצא אשר הגנב פוגם וגורם שיאחזו הקליפ' בתסדים המכוסים הנה אבינף בפשוטו לפי קוט' שפלי כי הנה מאת הש"י ית"ש לא תצא הרעות אין דבר רע יורד מן השמים והפל לטובה ולחסד והיינו מה שמשפיע הש"י אינה טוב' לאדם זהב וכסף עושר ונכסים וכבוד וכיוצא והן מה שמונ' ממנו ח"ו איז' ענין הפל הוא חסד גמור ולטוב' האד' כמו הרופא האמן שמונע מאכל טוב מן האדם והאדם מתאנ' מאד אל המאכל שהוא והרופא מונע ממנו בידעו שטובתו הוא המניע' רק מה שמשפיע הש"י לאדם טובה ניגלי' לעין כל זה נק' חסדים מגולים ומה שמונע הש"י מן האדם הנה השי"ת יודע הטוב' והחסד שהוא והאדם אינו מבין ומדמ' שיותר הי' טוב לו פשיש לו הענין הנרצ' הנה מה

שהשי"ת מנע ממנו אינו מצד החסד הבן הענין א"כ לפי"ז כל השתדלות של אדם להרבות הונו שלא בהכרח המצטרף וכן פשמתקצף על איזה ענין שלא השיגו ואינו מקבל גזרת הבורא באהב' לאמר לטובה נשפרה רגל פרתו וכיוצא הנה הוא ענף מאותו עון היינו פגם בחסדים המכוסים והשב יש"ם כ"ז לנגד עיניו ויבין הענין לאשורו ויראה אשר כל עניניו תלויים בזה וכל מדו' התור' פלול' בזה ויקבל ע"ע לשמחן בחלקו ישמח ויעוז במתת גורלו והש"י ילמדנו דעת ודרך תבונות להשליך עליו יקבנו הרענו י"י חסדיה בחסדים מגולים כדי שלא נבא לידי טעו' ח"ו כי הוא הטוב והמטיב לכל: (יד) ותדע עוד ידידי בענין הזה פשמונע ח"ו הש"י איזה ענין מן האדם והאדם חושב שהוא לטובה ובפרט בתפשו בדעתו ושכלו להשיג שיש בזה איזה טוב' הנה שבו החסדים המכוסים למגולים פינו שגילה בדעתו החסד ואז יתגלו החסדים בשמי השמים העליונים וינשפ' עליו שפע החסדים המגולים וזה ענין מופלג בחכמה: (טו) ובענין הזה יש ג"כ סיבת אריכו' הגלו' בעוה"ר פי כ"ז גלותינו הוא בחי' חסדים מכוסים והנה פשמבינים שזה מצד החסדים רק שהם מכוסים הנה ממחרים החסדים להתגלות לגאלינו גאולת עולם ב"ב.

משא"כ בהיפך ח"ו וז"ש ג"כ בגמרא כל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם נסתלקו רשעים מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם מאן רשעים גנבי פי הגנבים אינם מאמינים בחסדים מכוסים ופוגמים בהם וכאמור והוא סיבה לאריכות הגלות והש"י יסיר בדילינו ובמהרה יתגלו החסדים לגאלינו גאולת עולם ב"ב אמן: מל"ת לז שלא להעיד עדות שקר חלק המעשה (א) מצוה ל"ז מל"ת שלא להעיד עדות שקר לחבירו שנאמר לא תענה ברעף עד שקר שקר מיקרי פשמעיד ההיפך כגון שמעיד שקראובן חייב לשמעון מנה ויודע שאינו חייב לו או שאינו יודע כלל אם חייב לו אם לא ומעיד שיודע או אפילו מעיד אמת דהיינו שאמרו לו אחרים נאמנים שקראובן חייב לשמעון וכיון שהוא יודע שאותן האנשים נאמנים הם בא הוא לבד ומעיד על ראובן שחייב לשמעון ג"ז מיקרי מעיד עדות שקר ועובר על לאו זה: (ב) אמר לו הבע"ד בא ועמוד עם העד כדי שייפחד בעל דיני ויודה זה ג"כ אביזר' דלאו הז' ואסור שנאמר מדבר שקר תרחק: (ג) השוכר עידי שקר והכובש עדות פטור מדיני אדם וחיוב דיני שמים (וילהעיד עדות שיודע אם חבירו מזמינו הוא מ"ע בפ"ע יתבאר במקומו): חלק הדיבור (א) ודאי צריף ללמוד משפטי המצוה ולחדש דינים והלכות כפי שכלו: (ב) הנה המצוה ואזהרה הזאת אינה נוהגת אלא בחי' שקראוי להעיד משא"כ אשה אינה ראוי' להעיד אפילו באה לב"ד והעידה בשקר לא עברה על לאו זה ואפשר עברה על מדבר שקר תרחק נ"ל) ואפשר לומר עדות שהאשה פשירה לה כגון עדות אשה להשיאה שאומרת שמת בעלה אפשר עוברת על לאו זה.

חויז לזה שעוברת על לפני עור וכו' שמקלקלה את חברתה האשה איש להשיאה וצ"ע ** (הג"ה הא ודאי אם מעידה על חברתה להשיאה והיא מהנשים שאינן נאמנות כגון פלה וחמותה וכיוצא ודאי אינה עוברת על לאו זה פינו שדבר' לא יועילו ולא יצליחו רק על מדבר שקר תרחק נ"ל דעוברת בכל גוונא): ** (ג) גם אם מעיד הקרוב הפסול להעיד פשמעיד בשקר לא עבר על לאו זה רק עבר על מדבר שקר תרחק נ"ל להסתפק ג"כ בעדות שקרוב פשר לה כגון עדות אשה אם עבר על לאו זה וצ"ע.

ומסתפק עוד כְּשֶׁמַעֲיֵד הַקְּרוֹב הַפֶּשֶׁר לַעֲדוֹת מִן הַתּוֹרָה וּפְסוּל מִדְּבָרֵיהֶם אִם עֶבֶר עַל לֹא זֶה. אִם נֹאמַר הָרִי הוּא פֶּשֶׁר מִן הַתּוֹרָה אוֹ אִם נֹאמַר כִּינּוּן דְּמַעֲשֵׂיו אֵינָם מוֹעִילִים הוֹאִיל דְּחֻכָּמִים אֶסְרוּהָ לֹא עֶבֶר וצ"ע: (ד) גַּם אִם פְּסוּל לַעֲדוֹת מִחֻמַּת עֲבִירָה כְּשֶׁמַעֲיֵד לֹא עֶבֶר (רק עַל מִדְּבַר שֶׁקָּרָה תִּרְחַק נ"ל) וּמִסְתַּפְקָנָא ג"כ אִם פֶּשֶׁר לַעֲדוֹת מִן הַתּוֹרָה וּפְסוּל מִדְּבָרֵיהֶם אִם עֶבֶר: חֵלֶק הַמַּחֲשָׁבָה (א) וְדַאי צָרִיף לְכוּיֵן בְּמִנְיַעָה זֶה שְׁמוּנַע א"ע מִלְּהַעֲיֵד שֶׁקָּרָה כִּי הִזְהִירוּ י"י אֶלְקִיו מִשָּׂא"כ כְּשֶׁמוּנַע א"ע בְּעֵבֹר סִיבָה אַחֲרַת הִנֵּה לֹא תִחַשֵׁב לוֹ הַמַּצְנָה הַזֹּאת לְמַנְיֵן הַחֲלוּקָא דְרַבְּנָן שְׁלוֹ כַּמ"ש כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהָאֲדָם מְחַוֵּיב לְקַנְיִים פֶּל הַתְּרִי"ג פְּקוּדֵינִי שְׁלֵא יִצְטָרֵף לְהַתְּגַלְגֵּל כִּי אִזּוּ יִוָּשְׁלַם לוֹ הַשְּׁיָעוּר קוּמָה שְׁלוֹ וְהַחֲלוּקָא דְרַבְּנָן (ב) הִנֵּה הַמַּצְנָה הַזֹּאת אֵינָה נוֹהֶגֶת אֲלָא בְּמִי שֶׁרְאוּי לְהַעֲיֵד הִנֵּה אִם הוּא רְאוּי לְהַעֲיֵד וּמוּנַע א"ע מִלְּהַעֲיֵד שֶׁקָּרָה מִחֻמַּת גְּזִירַת יוֹצְרוֹ הִנֵּה תִחַשֵׁב לוֹ לְמַצְנָה וְיִחַשֵׁב לוֹ בְּכָלל הַתְּרִי"ג פְּקוּדֵינִי מִשָּׂא"כ אִם הוּא בְּעַל עֲבִירָה שְׂאִינוֹ רְאוּי לְהַעֲיֵד הִגַּם שְׁמוּנַע א"פ מִלְּהַעֲיֵד שֶׁקָּרָה (אפִּי' מְכוּיֵן שְׁמוּנַע א"ע מִחֻמַּת גְּזִירַת הַיּוֹצֵר) הִנֵּה לֹא תִחַשֵׁב לוֹ לְמַצְנָה כִּינּוּן דְּפְסוּל לְהַעֲיֵד וְיִחַסֵּר לוֹ הַמַּצְנָה הַזֹּאת מִחֲלוּקָא דְרַבְּנָן שְׁלוֹ וְיִצְטָרֵף לְהַתְּגַלְגֵּל ע"כ כְּשֶׁבָא לִידּוֹ אֵינָה עֲדוֹת וּמוּנַע א"ע מִלְּהַעֲיֵד שֶׁקָּרָה לְהַרְהֵר בְּתַשׁוּבָה תַחֲזִילָה שְׂיִהְיֶה כְּפֶשֶׁר לְהַעֲיֵד וְאֵעִפִּי"כ יִמְנַע א"ע אַח"כ מִלְּהַעֲיֵד שֶׁקָּרָה אִזּוּ לְמַצְנָה תִחַשֵׁב הַבֵּן הָעֹנֵן: (ג) לִפְמ"ש בְּהַקְדָּמָה שֶׁמִּחְלֻקָתָהּ הוּא בֵּין הַש"ף וְהָאֲחֵרוֹנִים אִם הִי פְסוּל בְּשַׁעַת רְאִיַת הָעֲדוֹת וְכִשֶּׁר בְּשַׁעַת הַגָּדָה אִם הוּא פֶּשֶׁר לַעֲדוֹת הִנֵּה לְצֹאת י"פ הַמַּצְנָה אֲלִיבָא דְכ"ע צָרִיף גַּם בְּכָאן שְׂיִהְיֶה רַהֲרַה בְּתַשׁוּבָה בְּשַׁעַת רְאִיַת הָעֲדוֹת וְשׁוּב יְהַרְהֵר בְּתַשׁוּבָה בְּשַׁעַת שְׂמִזְמִינֵינִי אוֹתוֹ לְהַעֲיֵד וְאַח"כ יִמְנַע א"ע מִלְּהַעֲיֵד שֶׁקָּרָה מִחֻמַּת גְּזִירַת הַבּוֹרָא וְאִזּוּ תִחַשֵׁב לוֹ הַמְּנִיעָה לְמַצְנַת בְּמַנְיֵן הַחֲלוּקָא דְרַבְּנָן: (ד) עִפִּי"ז תִּשְׁכִּיל וְתִדַּע שֶׁבְּמַצְנָה הַזֹּאת תְּלוּי כָּל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה דְּצָרִיף הָאֲדָם לְהִיּוֹת כְּפֶשֶׁר לְהַעֲיֵד מִדְּאוּרִייתָא וּמִדְּרַבְּנָן (דְּכָבֵר כְּתַבְנוּ לְעִיל דִּישׁ סִפְקָא גַּם אִם הוּא פְסוּל מִדְּרַבְּנָן אִם שְׂיִיכַת אֲצִלוֹ הִלְאוּ הִנֵּה) וְכִשְׂאָדָם מְבַטֵּל אֵינָה מ"ע הִנֵּה הוּא פְסוּל לַעֲדוֹת עַכ"פ מִדְּרַבְּנָן וְכַמ"ש בְּהַקְדָּמָה א"כ תְּלוּי בְּמַצְנָה הַזֹּאת כָּל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה: (ה) חוּץ לָזֶה זְכוּר תַּזְכּוּר אֶת אֲשֶׁר כְּתַבְנוּ בְּהַקְדָּמָה דָּאִם הָאֲדָם אֵינּוּ כְּפֶשֶׁר לְהַעֲיֵד הִנֵּה קְרִיאַת שְׁמַע שְׁקוּרָא לֹא תִחַשֵׁב לוֹ לְמַצְנָה כִּי נִצְטוּוּינּוּ בַּק"ש לְהַעֲיֵד פְּעָמִים בְּכָל יוֹם עַל יַחֲדוֹ וְאַחֲדוֹתוֹ ית"ש (ע"כ אוֹתִיּוֹת ע"ד רַבְּרִינֵי בַּק"ש) וּבְאִם אֵינּוּ כְּפֶשֶׁר לַעֲדוֹת הִנֵּה לֹא תִחַשֵׁב לוֹ קְרִיאַתוֹ לְחֻצְיָה וְתוֹחֲסֵר לוֹ מַצְנָה ק"ש מְמַנְיֵן הַמַּצְנוֹת וְכֵן בְּכָל הַמַּצְנוֹת שֶׁנִּקְרָא עֲדוֹת וְעוֹד יתְּבַאֵר (ו) וְתִשְׁכִּיל עוֹד הִנֵּה נִצְטוּוּינּוּ לְהַעֲיֵד בַּק"ש עַל יַחֲדוֹ וְאַחֲדוֹתוֹ ית"ש הִנֵּה בְּעוֹשָׂה זֹאת הַמַּצְנָה מַצְנוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמְדָה וְאֵינּוּ מְתַבּוֹנֵן בְּעַצְמוֹ עֲנִין אַחֲדוֹתוֹ אַחֲדוֹת פְּשוּטָה מְחַלְשֵׁת לֹא כְּאֲחַד הָעֹנֵינִי וְלֹא כְּאֲחַד הַמְּסַפְרֵי וְאֵינּוּ מְתַבּוֹנֵן בְּעַצְמוֹ בְּהַשְׁגָּחַתוֹ וּיְכוּלְתוֹ וְרוּמְמוֹתוֹ וְטוֹבוֹתָיו ית' הָעוֹדְפוֹת שְׁכַאֲשֶׁר יתְּבּוֹנֵן וְיִשְׁגִּיחַ הָאֲדָם ע"ז יִרְאֶה עֵינָן בְּעֵינֵי הַשְׁגָּחַתוֹ הַנְּפִלְאָה וּיְכוּלְתוֹ וְרוּמְמוֹתוֹ הִנֵּה כְּשֶׂאִינוֹ מְשַׁתְּדֵל הָאֲדָם לְהַשִּׁיג זֶה רַק יִסְמְנֵף סִתָּם מֵהַ שְׁשִׁמַּע מְאַחֲרִים שֶׁהוּא ית' אַח"ד נִקְ' מַעֲיֵד מִפִּי אַחֲרִים שְׂאִינוֹ מְשִׁים לְבוֹ לְרֹאוֹת בְּעַצְמוֹ אֶת עֲדוֹתוֹ** (הג"ה וּמַעֲתָה תְּבִין שְׁנֵה הַנְּרָצָה לְהַרְמִב"ם ז"ל בְּסִפְרוֹ הַגְּדוֹל שֶׁעַל מַצְיַאת הַבּוֹרָא לֹא חָקַר בְּחִקְרוֹ רַק הִתְחִיל יְסוּד הַיְסוּדוֹת וְעַמּוּד הַחֻכְמוֹת לִידַע שְׂיִישׁ שֶׁמִּצְוֵי רֵאשׁוֹן וְכו' הִנֵּה דַעְתּוֹ שְׂיִסְפִּיק בְּזֶה הַיְדִיעָה בְּקַבְּלָה מִשָּׂא"כ בְּאִמוּנַת הַיְחוּד הַקָּרָה בְּחִקְרוֹת לְהַכְרִיחַ הָעֹנֵן בְּמִןּוֹשְׁכָל מִשְׁמַע דַּעְתּוֹ שְׁלֵא יִצָּא הָאֲדָם י"ח בְּאִמוּנָ' זֶה בְּקַבְּלָה בְּלִבְד רַק צָרִיף לְעַמּוּד עַל הַדְּבָר בְּשִׁפְלָה וְהִיא דְּבָרֵינוּ

ממש כיון שאנחנו נצטוינו בתורה להעיד ע"ז באמרנו י"י א' והוא העדות עפ"י קבלה בלבד הנה כמעיד מפי אחרים ואנחנו נצטוינו בתורה שלא להעיד מפי אחרים דוק בדבר ועפ"ז נ"ל שזהו הענין הנרצה לרו"ל שתקנו ברכות ק"ש שאין להם שייכות לק"ש לכאורה כמ"ש הרשב"א והא"י יקרא להם ברכות ק"ש ולמה תקנום אצל ק"ש אף הוא הענין הנרצה כיון שנצטוינו להעיד על היוצר כל בק"ש הנה אם לא ישים בעצמו על לבו להבין יגדלו ואתדו ורוממותו וטובותיו לתקוע בלבו יתד נאמן פאילו עין בעין רואה גדולתו ית"ש ורוממותו וטובותיו ית"ש נק' כמעיד מפי אחרים אשר הוא באזהרה דלא תענה וכו' הגם שהוא אמת ע"כ תקנו מקודם בברכת יוצר אור סיפור גדולתו ית"ש ויתעורר בעצמו להבין אחדותו (כמו שנאמר שם פי הוא לבדו מרום וקדוש ובברכת אהבה שם מבואר רחמנותו וטובותיו והשגחהו פאשר מרבינו המבין עד אשר ישוב האדם להתבונן כ"ז בעצמו ואח"כ יעיד וכ"ה בברכות של ערבית דוק והתבונן).

(ז) וממוצא הדבר תשפיל ותדע עוד שכלל המצנה זו כשמינין אותו להעיד ואינו מעיד נק' כובש עדותו וסייב עכ"פ בידי שמים הנה ג"כ מי שאינו קורא ק"ש בעונתו הגם שקורא אח"כ הנה אעפ"י כ נק' כובש עדות ונהו כמי שמינין אותו להעיד ואינו מעיד בשעת הזמנה לב"ד ומעיד אח"כ שלא בפני ב"ד הלא בנדאי כובש עדותו יקרא לו ה"נ בנדון דידן בק"ש אם כובש עדותו בזמן שהזמנהו עפ"י התורה להעיד הגם שמעיד אח"כ נק' כובש עדותו: (ח) ותדע לפי"ז עוד הגם כשקורא בעונת' אם אינו מכוין לבו לא יקרא עדות בדבר שפתיים לבד בהרמת קול בלא פוננת הלב כמו העד כשמעיד כשאינו שם לבו מה שהוא אומר ע"כ אפי' למ"ד מצנה א"צ פוננה איפסק הלכתא דק"ש בעי פוננה עכ"פ בפסוק ראשון דהמצנה להעיד וא"י יעיד האדם כמו פיו ולבבו לא יבין מה שהוא אומר: ט) והנה נצטוינו להעיד בשבת באמירת ויכולו וקדוש להעיד על המחדש בטובו שחידש לנו הכל יש מאין וכאם מבטל ח"ו זה או שאינו משים אל לבו להבין מה שאמר ולהאמין בלבו יחד קבוע במקום נאמן וכנ"ל הנה הוא כמעיד מפי אחרים או ככובש עדותו וכנ"ל: (ו) ועוד תשפיל בכלל זה כיון שנצטוינו מפי התורה לברך ברהמ"ז כמ"ש ואכלת ושבעת וברכת את י"י אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך הנה נצטוינו להעיד שהוא יתברך שמו משפיע לנו כל טוב סלה ואין בידינו פח לעשות שום חיל רק הוא בטובו משפיע לנו כל צרכינו הנה פאשר מבטל ח"ו זה או שאינו מכוין בלבו בשעת ברהמ"ז נק' כובש עדותו וכאם אינו משים אל לבו להתבונן כ"ז באמת שפך הוא הענין נק' כמעיד מפי אחרים וכמ"ל: (יא) וכיון שבאנו לכלל זה הנה כיון שנצטוינו רפי חז"ל שלא ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה הנה הם הזמינו אותנו להעיד על כל דבר שבא לידינו ליהנות ממנו שנבוא ונעיד פי הוא ית"ש הבורא הדבר הזה א"כ אנחנו חייבים להעיד ובהפנע ח"ו היינו שאינו מברך פלל או אינו מכוין בברכותיו הנה נק' כובש עדותו וכאם אינו משים.

אל לבו להבין ולהאמין הדבר בלב שלם הנה הוא כמעיד מפי אחרים ולזה תמצא שאמר ו"ל שכל שאינו מברך ברפת הנהנין חבר הוא לאיש משחית לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים דהנה ירבעם בן נבט העיד על הע"ז שיש בה ממש כ"ה כמי שאינו מעיד על כל דבר שהוא ית' בראה הנה מורה ח"ו להיפך או כמסתפק כיון שהזמן להעיד מפי חז"ל ואינו מעיד הנה הנה פאומר שאינו יודע עדות דאם יודע מחוייב

להעיד אם לא יגיד פתיב הבן הענין: (יב) והנה עת דודים להעמיק עוד דהנה כל המצות נקראים עדות לישראל דהנה כל המצות המה מעידים על היוצר כל הוא אלקינו ע"כ מצוה נקראת אותיות מ"צ בחילוף א"ת ב"ש המ' י"ה להיות י"ה נסתרים מעולם המחשבה ע"כ נסתרו במצוה שעשייתה בעולם העשייה בחילופי א"ת ב"ש ו"ה שבתבת מצוה הוא כפשוטו א"כ תיבת מצוה הוא הנה בשלימות להורות שכל אשר בשם מצוה יכונה מעיד על הנותן ית"ש שהוא הנה ונהנה ויהיה ע"כ נקרא המצות עדות כמ"ש מה העדות והחוקים וכו' ובפרט אותן המצות שהושמו בנו לאות ולעדות כגון מילה ותפלין ושבתות ויו"ט הנה כאשר האדם עושה המצות להתנייה או למען פניה אחרת הנה הוא כשוכר עידי שקר ח"ו כי העשייה הזאת עושה בשקר והש"י ישמור את עמו ישראל מכל דבר רע יג) וכן הוא בכל ענייני האדם אשר יעשה אותם בתורה ואפילו אשר צננו ה' אלקינו נגרום יחודי שמוותו ית"ש ולבב האדם ח"ו ידמה אז לשם אינה פניה הנה עדות שקר העיד ותבין בזה דהמצוה הזאת כלל כל התורה וכן בכל ענייני מעשים העולמים אשר יעשה האדם לא ידבר ולא יעשה איזה דבר באיבריו ולבבו לא כן ידמה דהנה כשהלב מחשב בדבר והפה או אותי אבר המעשי שעושה האדם פעולתו עושים באופן אחר מהלב הנה הפה והאבר המעשי עדות שקר העיד על המחשבה וזהו מדבר שקר תרחק.

ולזה המצא אשר רב הקפיד על בנו על אשר שינה ציווי אביו בדברו לאמולאמו. הגם שלשם שמים עשה להיות דזה מיקרי עדות שקר פיון שאין הפה והלב שוין המשפיל ישים כ"ז לנגד עיניו וישוב אל ה' וכו' ויקבל ע"ע וכו': (יד) טעם עיקר המצוה לא נעלם הוא מהמשפיל כי ע"י עדות שקר יוכל להיות חורבן עולם ח"ו כי יהי באפשרי לגזול ולחמוס זה את זה ולשפוף דם נקי ע"י עדות שקר.

ומהר"מ הבבלי הוסיף עוד דהמעיד עדות שקר כופר בקונו העומד בעדת הדיינים והוא מעיד לפני קינו בשקר יורה כי ח"ו יאמר בלבבו איכה ידע וכו' ויש דעה וכו' א"כ הוא כופר בעיקרו: (טו) ועוד יש לה לדעת כי הבורא ית"ש אהד אמ"ת כל מעבדיו אמ"ת חותמו אמ"ת ותמים פעלו באמ"ת והשקר בדוהו בני אדם בעצמם.

והנה המוליד איזה ענין שקריי הוא עושה א"ע בור"א. שפורא דבר שלא ברא הקב"ה הנה עושה א"ע כע"ז.

ע"כ דיבור לא תענה בלוח ב' נגד דיבור זכור את יום השבת בלוח א' שהוא מורה על מעשה בראשית שהוא ית' הבורא והיוצר כל. וחלילה לנברא לבדות דבר אשר לא ברא הקב"ה הבן הענין.

וכן אמרז"ל כל המשנה בדיבורו יהי בעיניו כאלו ע"ז הנה לא אמרו סתם כל המשנה בדיבור כאלו ע"ז רק יהי בעיניו כאלו וכו' אבל הוא בעצמו הוא כע"ז ממש שעושה א"ע בורא וכן משמע מהג"ש שדרשו בליע"ל בליעל שפירושו בל"י עו"ל כאלו לא הי ע"ז עול בוראו ח"ו המשפיל יתבונן בזה הענין וישוב אל י"י: (טז) ותדע עוד ברית הלשון מכונן נגד ברית המעור.

וכמו ברית המעור מוליד כמו כן ברית הלשון מוליד פי כל דיבור הוא שיעור קומה שליקמה מתיקלת מכוחות נפשו. פוק חזי בזה"ק מה מוליד האדם בדברו ד"ת ובהיפך ח"ו מוליד ח"ו בהיפך פעולת שוא ושקר ע"כ אמר בס"ח שאפילו כל מה שהאדם מדבר בדבר גונמא מוכרח להתקיים באיזה פעם להיות שגברא מהדיבור שיעור קימה.

ומצפה להשלים הענין הנדבר במעשה וזשרז"ל אל תהי ברפת הדיוט קלה בעיניך אל תהי קללת הדיוט. וכמו שנצטוינו שלא לשקר בחותמא דמלפא.

היינו להוליד ח"ו בנים זרים ע"י ברית המעור כמו כן אסור לשקר בחותמא דמלפא (חותמו אמת) בהוליד ח"ו בברית הלשון פעולות שקרים ע"כ פגם בברית הלשון תזיק ח"ו לברית המעור והנה לפי"ז גם פגם ברית המעור נכלל באזהרת לא תענה וכו' דמשקר בחותמא דמלפא ח"ו.

השב ישיב כ"ז אל לבו וישוב אל ה' וכו' ויקבל ע"ע וכו': מל"ת לח שלא לתמוד דבר של חבירו חלק המעשה (א) מצוה ל"ח מל"ת שלא לתמוד דבר של חבירו שנאמר לא תחמוד ויש עוד לאו אחד (יבואר במקומו במשנ' תורה) והוא לא תתאנה וזה חילוק ביניהם הוא כף תאנה הוא פשוטה דבר של חבירו ומתאנה בלב להשיג הגם שלא השתדל עדיין להשיג עבר על לא תתאנה והתמודה הוא שהשתדל להשיג הדבר שהוא ועשה פעולות עד שהשיג אעפ"י ששילם לו עבר על לאו תחמוד.

(ב) הלאין הללו מישף שייכי בכל דבר שרואה אצל חבירו הן אשתו הן בהמותיו וכליו וספריו ומלבושיו ובתיו ושדותיו וקרמיו וזיתיו וכל מה שהפה יכול לדבר אבל חמד ת תורתו של חבירו מותר ואדרבא מצוה הוא לתמוד ולהתלוות מתי יגיעו מעשי וכולי ולהשתדל להשיג ג"כ תורה ומע"ט פמוהו ואמרז"ל קנאת סופרים: תרבה חכמה ועיין מה שאכתוב אי"ה בחלק הדיבור (ג) לדעת הרמב"ם אין לוקין על לאו זה והראב"ד משיג (ד) הלאין הללו נוהגים בכ"מ ובכ"ז בזו"נ: חלק הדיבור (א) ודאי צריף לתמוד משפטי המצוה ולחדש חידושי דינים והלכות כ"א כפי השגת שכלו: (ב) תדע שכתב מהר"מ אלשיף בפירושו למשלי בפסוק אל תחמוד יפי' בלבבך פתב דשלמה בא ופי' דברי תורה שנאמר בתורה לא תחמוד אשת רעה והנה לכאורה יראה הפנונה שלא תחמוד אשה זו של רעה דהיינו לימר מי יתן ואשיג האשה הזו של חבירי אבל לתמוד שיהיה לה אשה יפיפה אחרת כמו אשה של רעה מותר לה ע"כ בא שלמה ופירש אל תחמוד יפי' בלבבך אפילו היפי של אשת רעה לא תחמוד היינו שלא תתאנה ותחמוד להשיג אשה יפיפי' כגון זו רק שמש בחלקה ובטוב תניב והנה הדבר בספק אצלי אם פנונת שלמה לפרש פנונת התורה וא"כ תאנה ותמדה פזו הוא אסור מד"ת או אם שלמה בא להוסיף על ד"ת וא"כ לא הנה תאנה ותמדה פזו רק לאו מדברי קבלה ובין כף וכף באיסור גמור הוא ולאו דוקא אשה ה"ה כל אשר לרעהו באפשר ודא פהא תליא אם נאמר דהשלמה בא ברוח קדשו לפרש דברי תורה דהפירוש לא תחמוד הוא לא תחמוד יפי' א"כ ה"ה ד כל אשר לרעהו ואם נאמר דשלמה בא להוסיף על ד"ת בנדאי מדברי קבלה ההוספה הזאת הוא רק על אשת רעהו אבל לשאר חילי אין איסור רק התמדה להשיג דבר של רעהו אבל לתמוד להשיג כמו החפץ של רעהו אין איסור אפילו בלאו מד"ק ושבת יראתי שמדברי הזוה"ק נראה שדברי שלמה הם פי' לדברי תורה

וס"ל לזוה"ק שפוננת התורה הוא ג"כ שלא לחמוד כעין החפץ של חבירו דהרי כתב הזוה"ק לא תחמוד לא פסיק טעמא דכלל כלל אסור (לא כמו אינה לא תרצה לא תנאף לא תגנב דפסיק טעמייהו להורות היתרון במקום מצנה עיין לשון הזהר שהבאתי לעיל באזהרת לא תרצה יכל אפילו חימידא דאורייתא אסור ע"כ) עשתה התורה פרט להורות רק הנה דפרטה התורה אסור משא"כ חימודא דאורייתא ע"כ תנכן דברי זוה"ק והנה אם נאמר דכוננת התורה בלא תחמוד הוא רק שלא לחמוד אותו החפץ ממש של חבירו שיקחנו מיד חבירו ויהיה שלו ולא של חבירו מהו זה שאמר יכול אפילו חימודא דאורייתא הרי חימודא דאורייתא אינו באופן זה כלל דאם רואה שחבירו יודע אינה מסכמת וחומד שידע גם הוא כמוהו הרי נשארת הידיעה גם אצל חבירו והוא חומד רק דוגמת החפץ של חבירו ובאם באמת חומד שידע הוא המסכמת וחבירו ישכח מלבו זה ודאי באיסור דלמה ירצה שישכח חבירו התורה אלא ע"כ דס"ל לזוה"ק שפוננת התורה היא כפירוש המלה החכם שהאיסור הוא אפילו אם חומד שיהיה לו חפץ דוגמת החפץ של חבירו ולא יקח אותו החפץ מיד חבירו רק שיהיה גם לו דוגמתו וכזה ינח מה שאמר יכול אפילו חימודא דאורייתא דוק ותשכח פי כנים הדברים הראיתיה בעיניך שמה לא תעבור את פי השם יתברך.

חלק המחשבה (א) ודאי צריף לכונן במניעה שמונע א"ע מלחמוד ולהתאוות מחמת גזירת היוצר ***(הנה רבים וכן שלמים תמהו וכי הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו באזהרה דלא תתאנה האיה יצנה על דבר שאינו ברשותו של אדם כי התאנה באה בלב האדם לאונסו ולי נראה דאין כאן גושא דנדאי מה שנופל בלב האדם לאונסו לא יענש עליו רק)**:*** (על מה שמאריך במחשבה ברצון היינו פשוט כל לו פתאום תאנה באה האזהרה להסירה ממחשבתו ובאם מאריך במחשבה אחר שזכר שנה אסור הנה עבר על לאו התאו"ה.

ובזה ניחא מה שנכתב לא תתאו"ה בלשון כבד ולא כתב לא שנה תאנה בלשון קל להורות בשני תוי"ן שלא תבא מתאנה לתאנה היינו בנפול לה תאנה לא תעמק ממחשבה למחשבה רק תיקף תסירנה ממחשבתך והוא הנכון):** (ב) הנה אין מן הצורך להאריך אשר זאת האזהרה כלל כל התורה דהנ' הלאונן נכללו פולם בה.

שלא יחמוד ויתאנה מה שאינו שלו. וכן הפשי' פשמתרשל מלקיים מ"ע מחמת שיצטרף להוציא ממון הנה אותו הממון אינו שלו רק של רעה וריע אביה הוא היוצר כל הוא אלקינו והנה הוא מתאנה שישאר הממון לעצמו ע"כ מתרשל בקיום המצות וכן אם מתרשל מלקיים בעבור שהוא לו לטורח ולמשא הנה גם איבריו ורוח חיים אשר בקרבן אינם שלו רק של רעה וריע אביה והוא מבקש' שישארו לו לעצמו ולא יטריחם ויוציאם במצות הבורא הנה עובר על לא תחמוד וכו' אשר לרעה הנה מטעם זה דיבור לא תחמוד בלוח ב' מד מצות פיבוד או"א בלוח א' להורות שנתחייב במצות פיבוד או"א על השתדלם להמציא גופה ונפשך וקנינה ומי הקדימני ואשלם פתיב א"כ אין לה דבר בעולם שלא יהיה נכלל בכלל אזהרת לא תחמוד וכו' אשר לריעה אידך פרושא זיל גמור (ג) טעם לעיקר המצנה לא נעלם מעין המשכיל.

דהנה היוצר כל הוא אלקינו יצר את האדם בחכמה ועת לכל חפץ ואין נוגע במה שמוכן לחבירו דהנה זה כל האדם כל ימי חלדו בכל המעשים אשר הוא עושה תחת השמש הכל הוא להעלות נצוצי קדושה השייכים לשורש נשמתו ואפילו אם יהיו בכרפי היים.

השי"ת ימציאם לו בכדי להעלותם למקורם ולפעמים האדם עובר בדרך ויתעה מני אורח כמה פרסאות בכדי שיבוא לאיזה מקום בגזירת היוצר כל ויטעם לשם איזה מאכל ומשק' או יקנה איזה חפץ פי היודע נסתרות יודע אשר הקנן הלז שינה לשורש נשמתו ולא הנה שום אדם יכול להעלות את הנצוצין הלז התקוע בחפץ הנה עד בא בעליו.

והכל הוא בהשגחת הכל יכול והטוב והמטיב לכל הוא היודע את הטוב לו ולשורש נשמתו ממציאיה לו על ענין הנרצה לו והטוב לו א"כ המתאנה בדבר שאינו שלו ואינו מאמין בהשגחת הבורא ית' ובידיעתו הטוב לו ע"כ מתאנה לדבר שאינו שלו.

פי אם הי' מאמין בזה למה יתאנה וכלא תראה שלא יתאנ' האדם שיהי' לו ד' רגלים כבהמ' פי אין זה מגדר האדם פי מאמין האדם שהיוצר כל בחכמה בראו באופן הנאות והטוב לגדר האדם פן הוא הענין בהתאוות האדם למה שיש ביד חבירו ואינו שלו יש חסרון באמונתו בזה אינו מאמין שהבורא כל בראו בחכמה ומזמין לו הטוב הנאות לו והשאר שאינם בידו אינם טובים לו הבן הענין (ד) הנה השב אל השי"ת בהתבוננו את אשר כתבנו באות ב' הנה פשינראה א"ע מתרשל באיזה מ"ע ויש בידו איזה עבירה מלאוין ח"ו הנה לא השלים ג"כ חק האזהרה דלא תחמוד ואינו שלם באמונה הנה ישוב אל י"י וכו' ויקבל עליו וכו' (ה) את הדברים האלה דבר י"י אל כל קהלינו מתוך האש השמיענו עשרת הדברים הגם דרך ב' דברות אנכי ולא יהי' לה שמענו מפי הגבורה עכ"ז כל עשרת הדברים היו במעמד הנכבד משא"כ שאר התורה תבין לפימ"ש בענפי כל המצות האלה אשר כוללים כל התורה כולה ע"כ שמענו אותם במעמד הנכבד דהנה אנכי ולא יהי' לה כבר ידוע שהם כוללים כל התורה פי כלל כל העשין הם מצות אנכי וכל אזהרת הלאוין הם לא יהי' לה כמש"ל וג"כ לא תשא את שם י"י וכו' הוא כלל התורה דהנה כל התנועות שאדם עושה וכלהבלין שיוצא מפיו המה החיות השם הוי' ב"ה וב"ש השופע בו.

ובהשתמש בו אדם בהכל פיו ובתנועותיו לשוא ולתפל בדברי עבירות ושטויות אשר לא ליי' המה נק' ח"ו אבינרניהו דלא תשא וכו' לשוא א"כ הוא כלל התורה שב"ת ידוע דשקול ככל התורה כולה ואין להאריה וענין מש"ל במצות השבת ותבין כיבוד אב ואם לפי מש"ל דקאי ג"כ אמוחי חו"ב שלו א"כ הלא הוא כלל התורה וג"כ לא תרצח לא תנאף לא תגנוב לא תענה לא תחמוד דוק בדברינו ותמצא בכל אחד שנוגע לכלל כל התורה ע"כ השמיענו יי' אלקינו את כבודו ואת גדלו בעשרת הדברים האלה ואתה תבין: מל"ת לט שלא לעשות צורת אדם חלק המעשה (א) מצוה ל"ט מל"ת שלא לעשות צורת אדם אפילו לנוי שנאמר לא תעשון אתי וכו' האיסור הוא דוקא בצורה בולטת אבל משוקעת או בציורי סממנים אינו עובר ובצורה בולטת חייב מלקות.

ודוקא בעדים והתראה כמו בכל עבירות: (ב) טבעת שיש עלי צורת אדם בולטת אסור להניחה ומותר לחתום בה צורה משוקעת מותר להניח' אבל אסיר לחתן' בה מפני שבהנחת' יהי' בולט.

(ג) עוד נכלל באיסור לאו זה לא תעשון אתי היינו דמות שמשי המשמשין לפני במרום היינו דמות חמה ולבנה וזה אסור אפילו בצורה שאינה בולטת ואפילו בציוור על לוח (ד) צורות שאר בעלי חיים ואילנות ודשאים מותר אפילו בצורה בולטת: (ה) בכלל זה שלא לעשות בית תבנית היכל.

אכסדרה תבנית אולם חצר תבנית העזרה שלחן פצורת שולחן שפיהיכל ומנורה של מתכת משבצה קנים פצורת מנורה שפיהיכל אבל פחות או יותר משבצה קנים או מנורה שאינה של מתכת אפילו משבצה קנים מותר ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ.

אבל העושה תבניות הגלו דהיינו בית תבנית היכל יש להסתפק אם לוקין עליו דפשטי' דקרא לא קאי על זה. חלק הדיבור (א) ודאי צריך ללמוד משפטי המצות ולחדש דינים והלכות הפל פפי שכלו (ב) הממנה דין שאינו הגין בשביל כסף וזהב עובר על לא תעשון אתי אלקי כסף ואלקי זהב (פי גם הדין נק' אלקים פנודע) פו דרשו חז"ל אבל אין לוקין ע"ז דאינו פשטי' דקרא ועוד אבאר לה אי"ה בחלק המחשבה מה שנקלל בכלל הלאו הזה בדרך רמז: (ג) ומהר"מ הבבלי פתב בטעמי מצות פשהאדם עומד בבהכ"נ ומחשב בכסף וזהב (וקנינים) עובר על לא תעשון אתי וכו' עיי"ש בדרך וזהו לפני היא מצוה הנוהגת כמעט בכל שעה: חלק המחשבה (א) ודאי צריך לכונן במניעה שמונע א"ע מעשות להיות שהוא מוזהר מן הש"י (ב) ונ"ל דבאפשר צריך מדינא לכונן הטעם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר י"י אליכם וכו' הנאמר במשנה תורה וכאן נאמר אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם (עפ"י פשוטו הפנונה הוא פה ראיתם כי דברתי עמכם אבל לא ראיתם פלתמונה) ע"כ לא תעשון אתי וכו' וא"כ לפי"ז י"ל דבאה האזהרה רק על צורת אדם להיות שנהא בתורה נעשה אדם בצלמינו וכו' לזה יוכל ח"ו ליפול ברעיון האיש שיש איזה דמיון חלילה לזה באה האזהרה דוקא על צורת אדם משא"כ בשאר צורת הבע"ח לא יהי' ספק ברעיון האיש (ג) וא"כ לפי"ז אין מן הצורך להאריך כ"כ בטעמים שהוא כדי להאמין בהעיקר שהש"י אין לו דמות הגוף ולא מיקרי הגוף והוא מהי"ג עיקרי הדת.

(ד) ונ"ל להעיר עוד בטעם שהמצוה הזאת מלמדת לאדם שצורתו זאת תאר אדם נעשית רק לשכל ולנפש ובזולת שכל ונפש לא יקרא אדם ע"כ הזהירה התורה שלא יעשה התאר הנכבד הזה צורת אדם דכיון שא"א לו לעשות התאר הזה בנפש ושכל לא יעשונו כלל מזה נדע שהאדם שאינו הולך אחר השכלת נפשו במושפלות התורה ונוטה אחר התומריות הוא פאילו אין לו מציאות אדם כלל והוא גרוע מהבהמה והצורה הנכבדת הזאת נבראת רק לתשמיש השכל והנפש וזה יש לכונן בטעם המבואר במשנה תורה ונשמרתם מא"ד (אותיות אד"ם) לנפשונתיכם כי לא ראיתם כל תמונה וכו' רצ"ל כיון שלא ראיתם כל תמונה נאסר לכם תמונה מזאת המצוה תדעו ותשפילו ענין שמירת הנפש שהיא העיקרית בתאר אדם ותשפיל ותדע לפי"ז ג"כ טעם איסור דמות המשמשין במרום להורות לנו שהגלגלים המשמשין הם חיים משפילים ע"כ נאסר לנו לעשות דמותם מבלי חיות וכיון שגדע שהם חיים משפילים ואעפ"כ לא ישנו את תפקידם ברצונם רק ששים ושמים לעשות רצון קונם מזה נלמוד דעת שגם אנחנו לא נשנה את תפקידנו הבן הדברים.

(ה) נרמז עוד במצנה הלוי ענין השארף הנפש להורות כי עיקר המציאות של האדם הוא הנפש והיא לא ישיגנה המיתה במות הגוף כי היא העיקרית פ"כ מנענו הש"י מלעשות צורת אדם בזולת הנפש להורות שאין במציאות אדם בלא נפש.

שגם אחר המיתה יש מציאות נפש ומקצת ממנה חופפת על הקבר וא"כ מחוייבים אנחנו להשלים צרכי נפשנו כי הוא עיקר האדם וזה הוא הפירוש המוטעם במשנה תורה ונשמרת' מאד לנפשונתכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר י"י אליכם וכו' רצ"ל הנה לא ראיתם כל תמונה ואעפ"כ לא יסופק לכם המציאות כי שמעתם את הקול מתוך האש פן לא יתספק לכם ענין מציאות הנפש מבלי לבוש הגוף וזה הוא הפי' הנכון גם בכאן אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם וכו' הבה הדברים: (ו) ונ"ל עוד ברמזי המצנה הזאת דהנה נצטוינו להרבות דמות ודיוקן האדם ע"פ תבל בפר' ורבי' והנ' דיוקן האדם הוא דמות הפכוד כביכול בצלם אלקים עשה וכו'.

והנה האדם בחטאו גורם ח"ו שנושנה דיוקנו ובעוד הצלם אלקים ע"פ לא ימשלו בו אפילו החיות הטורפות כמו שנודע בדניאל וכמבואר הענין בזהר וישב וכשחי' רעה ת"ו מושלת באדם הוא מחמת דאשפני דיוקנו ונדמה כבהמה הגם שיש לו עינים ואף ולסתות כאדם עכ"ז הוא רק צורת אדם (כמו קורף) אבל אינו אדם ממש והנ' נודע שלבוש האדם נמשך מאב ואם בעת חיבורם אם פנונתם לש"ש נולד הולד בלבוש טוב דיוקן אדם ממש ובהיפך ת"ו הולד הוא רק בצורת אדם עד שיתגדל וישלים דיוקנו ע"י התורה ועבודה והנ' נכלל הענין באזהר' הזאת לקדש א"ע בשעת תשמיש הוא שלא לעשות צורת אדם רק אדם ממש וכן נכלל שהאדם בעצמו ע"י חטאיו לא יגרום לעצמו להעשות רק צורת אדם דהיינו שח"ו יחסור עצמו מן הדיוקין וכן בכלל זה באדם העובד בתורה ועבודה וכוונתו לשם איזה פני' הנה הוא פדמות משמשי מרום אבל אינו משמש ממש כי הוא משמש א"ע וכן בעושה תנועות בכליו היינו איבריו (שהם פלים לנשמתו) עושה תנועות כמדונ' להתלהבות ודביקות ולכבו לא כן ידמה הנה הוא עושה דמות ודוגמת פלים המקדשים ואינם פלים מקודשים ממש השב אל הש"י ישוב אל י"י וכו' ויקבל ע"ע וכו': מל"ת מ שלא לבנות במזבח אבנים שנגע בהן ברזל חלק המעשה מצוה מ' מל"ת שלא לבנות במזבח אבנים שנגע בהן ברזל שצאמר ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית אם בנה במזבח או בככש המזבח אכן שנגע בהן ברזל אע"פ שלא נפגם ה"ז לוקה ודוקא בהתראה כמו בכל הלאוין הבונה אכן פגום במזבח אע"פ שפגם מעצמו (הגם שאינו עובר בלאו) עובר בעשה שצאמר אבנים שלמות תבנה וכו' נוהגת המצוה הזו בזמן הבית בזכרים ונקבות.

חלק הדיבור (א) ודאי צריך ללמוד משפטי המצות (ובפרט בזה"ז שאי אפשר לקיים האזהר' הזאת והלימוד והקבלה בלב תעמוד לנו במקום המצוה) וצריך לסדש דינים והלכות כפי השגת שכלו צ"ע למה לא נה הרמב"ם המ"ע דאבנים שלימות למצוה בפ"ע ממנין תר"ג ונהרי הוא ז"ל בעצמו השריש בשרשיו דבענין פזה יש למנות הלאו בפ"ע והעשה בפ"ע וצ"ע: שיעור פגימת המזבח או האבן שלא לבנותו במזבח נאסר בחגירת ציפורן והמזבח הבנוי כשפגם שיעור הזה כל הקרבנות שנושחטו אז בעזרה פסולין אפי' חזרו ותיקנו בין שחיטה לזריקה: חלק המחשבה (א) ודאי כשה' בהמ"ק קנים הי'

צָרִיף לְכוּן בְּמִנְיַעָה זֹו שְׁמוּנַע א"ע מְחַמַּת אֲזִקְרַת בּוֹרְאוֹ וְכַעַת הַקְּבֵלָה בְּלֵב תַעֲמוּד בְּמָקוֹם הַמְּצִנ' כַּמֶּש"ל וְעַמ"ש בְּסִמּוּף: (ב) כְּבָר קָדָם מְאַמְרִינוּ שֶׁא"א לָנוּ לֹוֹמֵר שֶׁתִּתְבַּטֵּל מֵאַתְנוּ אֵיזָה מְצִנָּה בְּאֵיזָה פֶּעַם מִכָּל וְכָל כִּי נִצְחִיּוֹת הֵמָּה וְצָרִיכִין אֲנַחְנוּ לְחַפֵּשׁ בְּכָל מְצִנָּה וּמְצִנָּה (אֲפִילּוּ בְּזִמְן שְׁאִינוּ נוֹהֵג עֵינְקָר הַמְּצִנ') לְהוֹצִיא עֲנָפִים לְמַצֵּן הַנּוֹהֲגִים בְּכָל שְׁעָה וּבְקִיּוֹם הָעֲנָפִים וְהַרְמִזִּים יִנְחָשֵׁב לָנוּ לְקִיּוֹם הַמְּצִנָּה בְּכֹנֵעַל וְהִנֵּה אֲוִדִיעָה מֵהַ שֶׁנ"ל דְּבַמְשָׁנָה תוֹרָה כְּתִיב מְזַבַּח אֲבָנִים לֹא תִנְיֵף עֲלֵיהֶם בְּרִזָּל הִנֵּה הוּא בְּסִתְּם אֲזִקְרָה שְׁלֹא לְהִנְיֵף עַל אֲבָנֵי הַמְּזַבַּח בְּרִזָּל אֲבָל בְּכָאֵן (בִּפ' יִתְרוֹ) נֹאֲמֵר לֹא תִבְנֶה אֶתְהֵן גְּזִית כִּי חֲרָבָה הַנִּפְתָּ עֲלֵי וְתַחֲלִלְנִי וּמֵאֲוִמְרוּ כ"י יוֹרָה לְנִתְיֵנ' טַעַם וְצָרִיף לְפִי"ז לְכוּן הַטַּעַם כַּמֶּש"ש כְּמָה פְּעָמִים (כְּשֶׁהַטַּעַם מְבֹנָאָר בַּתוֹרָה) אֲבָל אֲנַחְנוּ פִּירוּשׁ הַטַּעַם זֶה לֹא יִדְעֵנוּ וְהִנֵּה פִּירְשׁוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ הַמְּזַבַּח נִבְרָא לְהֶאָרִיף יָמֵיו שֶׁל אָדָם וְהַבְּרִזָּל לְקַצֵּר אֵינּוּ בְּדִין שְׁיִוְנָף הַמְּקַצֵּר עַל הַמְּאָרִיף הִנֵּה לְפִי"ז בְּמִנְיַעָה הַלְזוּ צָרִיף לְכוּן הַטַּעַם כִּינּוּן שֶׁהוּ' מְבֹנָאָר בַּתוֹרָה (ג) וְהִנֵּה לְפִי"ז עֲנָפֵי הָאֲזִקְרָה הַזֹּאת הוּא בְּכָל הַמְּדוֹת שְׁיִשְׁנֵם בְּאָדָם לְמִשְׁלַל גְּאוּהָ וְעֵנְוָה גְּאוּהָ מְקַצֵּרַת כַּמֶּשֶׁאֲרִז"ל אוֹי לְרַבְּנוֹת וְכו' וְעֵנְוָה מְאָרְכַת יָמֵיו שֶׁל אָדָם כַּמֶּש"ש הַפְּתוּב אֲשֶׁכּוֹן וְאֵת דְּכָא וּשְׁפַל רוּחַ לְהַחֲיוֹת וְכו' הִנֵּה יִרָא' הָאָדָם לִיתֵן מְקוֹם לְמַדַּת עֲנוּ' וְשְׁפַלוּת אֲשֶׁר זֹאת הַמַּד' תִּתְגַּבֵּר אֲצִלוֹ וְאֵין בְּדִין שֶׁתִּתְגַּבֵּר מַדַּת הַגְּאוּ' שְׁבוּ' מִגְּבִיר וּמִנְיֵף מְקַצֵּר עַל הַמְּאָרִיף וְכֵן תִּתְבּוֹנֵן בְּאֵמַת וְשִׁקָּר אֵמַת מְאָרִיף יָמֵיו שֶׁל אָדָם כַּנּוֹדַע מְרוּז"ל מֵהַהוּא מְתָא דְשִׁמָּה קוּשׁט"א דְלֹא שְׁכִיב אֵינֵשׁ בְּלֹא זִמְנֵנ' וְהַשִּׁקָּר בְּהִיפָה כַּנּוֹדַע מֵהַרְעֵשׁ הַמְּבֹנָאָר שָׁם.

וְכֵן בְּכָל הַמְּדוֹת אֵיזָה אַהֲב' לְטַב וְאֵיזָה אַהֲב' וְכו'. אֵיזָה יִרָא' לְטַב וְאֵיזָה יִרָא' וְכו' וְכֵן בְּשִׁאָרֵי הַמְּדוֹת הַכָּל זֶה מְקַצֵּר וְזֶה מְאָרִיף אֲנִרְף יָמִים בִּימֵינ' (וְאֵם עֵינֵי שְׁפַל לָהּ כָּל הַמְּדוֹת שֶׁהֵם בְּבַחֲנֵי תִיקוּן מְעוֹלָם הַתִּיקוּן הֵם מְאָרִיכִים יָמֵיו שֶׁל אָדָם.

הֵבֵן עֵנִין אֲרִיכּוֹת יִמִּי"ם שֶׁל הָאָדָם שֶׁהֵימִים שֶׁהֵם הַמְּדוֹת יָמֵי עוֹלָם מְתַאָרְכִים מְנַקְדוֹת לְשִׁיעוֹר קוּמָה כַּנּוֹדַע וּבְהִיפָה הוּא קִיצוֹר יָמִים לְשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל הֵבֵן מְאָד) אֵינּוּ בְּדִין שְׁיִוְנָף הַמְּקַצֵּר עַל הַמְּאָרִיף.

הֵבֵן יָדִיד הַנְּעִים כִּי דְבָר גְּדוֹל רְמִזְתִּי לָהּ מְנַפְלָג בְּחֻכְמָ' עֲרַכְתִּי לָהּ שֶׁלְחֹן בְּמִטְעָמִים יִטְעָמוּ לְחִיף הַפְּרִיא אֲבָל יִמְאָסֵם הַחוֹל' הַגֵּם שֶׁהֵם מְטַעָמִים כִּי הַכֶּנֶת גּוֹפּוֹ וְנִפְשׁוֹ יִגְרַם לוֹ לְמֵאֵס בְּטוֹב.

וְאֵם תִּתְבּוֹנֵן בְּזֶה תִמְצָא קִיּוֹם הַמְּצִנ' הַזֹּאת בְּכָל עֵת וְזִמְן עַל כָּל הַמְּדוֹת שֶׁבְּאָדָם וּבְזֶה תִמְצָא טוֹב טַעַם וְנַחַת רוּחַ בְּהַתְבּוֹנְנָה בְּכַתְבֵי הָאָרִיז"ל שֶׁפְּתָבוּ מְזַבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִי מְלִשׁוֹן ז' מְלִכֵי אֲדוּם הֵבֵן שֶׁם הָעֵנִין וְיִנְוַעַם לְנַפְשָׁה: (ד) וְהִנֵּה הָרַב מֵהַר"ח חֲאָגִיז בְּטַעָמֵי מְצוֹתָיו כְּתִב הַטַּעַם בְּמַצֵּן הַזֹּאת לְהִיּוֹת הַחֲר"ב כֹּחַ עָשׂוּ עַל חֲרָבָה תַחֲלִי וְהוּא מְאָס בְּכּוֹר' וּבְעֵבוֹדַת הַקְּרַבְנוֹת ע"כ מְכַר בְּכוֹרָתוֹ.

ע"כ לֹא יוֹנָף כַּחוֹ עַל הַמְּזַבַּח מְקִים הָעֵבוֹד' נֹא יָדִיד הַנְּעִים תִּשְׁתַּמֵּךְ הַטַּעַם הַזֶּה עִם דְּבָרֵינוּ הַנְּז"ל דְּהִנֵּה כֹחַ עָשׂוּ הִיא בְּהִיפָה כִּי שׁוֹרֵשׁ יַעֲקֹב כָּלֵל הַקְּדוּשָׁה וְנִפְשׁ הַקְּדוּשָׁה עִם כָּל מְדוֹתֵי בָּאָה מְשׁוֹרֵשׁ הַזֶּה וְנִפְשׁ הַבְּהִמִיּוֹת עִם כָּל מְדוֹתֵי בָּאָה מְשׁוֹרֵשׁ עָשׂוּ נִחְשִׁירְכֵן אֵינּוּ בְּדִין שְׁיִנְיִפוּ שׁוּם מְדָה מְכַח עָשׂוּ עַל כֹּחַ יַעֲקֹב ע"כ נֹאֲסֵר לְהִנְיֵף כֹּחַ עָשׂוּ וְאֵתֵם יָדִידֵי הָעֵמִיק בְּדָבָרִים וְתִרָא' פְּלֹאוֹת וְיִפְקָחוּ עֵינֵיהֶם בְּכַמָּה שְׁפָרֵי תוֹר': (ה) וְתַדַּע יָדִידֵי.

הנה כ"ז שהי' ביהמ"ק קנים היו הקרבנות מכפרין ועכשיו הבטיח הש"י לנו ונשלמה פרים שפתינו א"כ ההקרב' הוא פעת במו פינו והפ' הוא המזבח וכמו שפאסר פגימה במזבח וכל הקרבנות שמקריבין בעת פגימתו פסולין כמו כן נאסר פגימת פינו שלא נפגום הפה בדברים אסורי' ודברי' בטלים ואז יהי' הקרבנות שמקריבין בו (היינו האמיר' והעסק בהלכותיהם) פשרים ע"כ קודם אמירת הקרבנות יהרהר בתשוב' וינשלים פגימת הפה ויהי' לרצון: (ו) ובענין העשה דאבנים שלימות תבנה וכו' נכתב אצלנו פבר (בספרינו אג"ר דכלה) שפאה ג"כ רמז המצו' הזאת בכל זמן עפ"י מה דידוע דהאותיות נק' אבני' כמ"ש בס"י וכתבו המקובלי' (וכ"ה בר"מ בזוהר) דצריף האדם להוציא אותיות שלמים מהפ' בתור' ובתפיל' כי כל דיבור הוא שיעור קומה ע"כ צריף להוציא מהפה בהרגש פל איבריו דכשהדיבור יוצא מפללות השיעור קומ' אין בו מום ואינו מחוסר אבר משא"כ פל אשר בו מום לא יקרב וז"ש ברמז אבני' שלימות תבנ' וכו' עיי"ש ידדי מש"ש: (ז) הנה רואה ידדי אשר גם בגלותינו ובעניינו יש מקום לכל מצוה ומצו' לקיים רמזי' בדוגמת' וענפי' המסתעפי' וזמנה אבל בודאי גם בעשות כל רמזי' המצו' מחוייב האדם ללמוד משפטי' המצוה העיקריות ולקבל ע"ע לקיימ' בעת אשר הש"י יזכנו לבוא ליצר פרמילו וכעת ישם האדם כל הענפים לנגד עיניו וכ"א יפושפוש עד מקום שיזדו מגעת להמציא מושפלות בכל מצו וישוב אל י"י על העבר וכו' ויקבל ע"ע וכו': מל"ת מא שלא לעלות במעלות על המזבח חלק המעשה (א) מצוה מ"א מל"ת שלא לעלות במעלות על המזבח שנאמר ולא תפלה במעלות על מזבחי רצ"ל שלא פשה הכפש שעולין בו למזבח במדרגותפדי שלא פסוע פסיע' גסה אלא בונין כפש משפוע כמו תל בדרומו של מזבח ועולין בו למזבח בכל עת המצטרף: (ב) העולה במעלות על המזבח לוק': (ג) ואפילו העולה בכפש המשופע אסור לו לפסוע פסיע' גסה בעלותו למזבח פי גם בזה מגל' ערותו ונאמר אשר לא תגלה ערותך עליו אלא מחוייב לילה עקב בצד גודל: (ד) ההולך בפסיע' גסה עד שתתגל' ערותו לוק': (ה) נוהגת המצו' הזו בזמן הבית בזכרים ונקבות: חלק הדיבור (א) ודאי צריף ללמוד משפטי' המצו' (ובפרט מצו' שאינו נוהגת בזה"ז ולימוד במקום הקיום) ולחדש דינים והלכות כפי רוחב שכלו וכיד י"י הטובה עליו: (ב) נ"ל שאסור לעלות על המזבח במדרגות אפילו קירב' מאוד זה לזה שלא יהי' בזה גילוי ערו' כי התור' הזהירה בסתם מעלות אפילו פל דהו רק שפירש' הטעם מפני זה אני אוסר לה מעלות כי יארע לפעמים שינמשך מזה גילוי ערוה אבל פסיע' גסה נ"ל דלא מיקרי רק פסיע' שיש בה גילוי ערוה ופחות מזה לא מיקרי פסיע' גסה וא"כ הפל לפי האדם וחילוק יש בין גדול לקטן ובין איש לאש: (ג) ונ"ל עוד דאפילו מכסה ערותו בבגד ואפילו הולך במכנסים המכסים ערותו לא מהני: (ד) וצריף לי עיון במדלג בשתי רגליו פאחת פסיע' גסה דאין בזה גילוי ערוה אם הוא באיסור אם נאמר דאסור פיון דבפסיע' פזו אם הפריד רגליו הנה בז' גילוי ערוה ה"ז אסור או נאמר פיון דכעת אין פאן גילוי מותר: חלק המושבה (א) ודאי הי' צריף לכונן במניע' שהוא מונע א"ע מעשות זאת מחמת שהזהיר ע"ז הבורא עולם ית"ש ונרא' דצריף לכונן הטעם המבואר בתורה אשר לא תגל' ערותך עליו: (ב) טעם איסור גילוי ערו' במקום הזה נ"ל דהנ' קודם שנמשך אדה"ר אחר עץ הדעת טוב ורע לא הי' הרע במציאות פכועל ולא הי' באפשרי לו לבא לידי חטא ולא הי' חרפה באבר התשמיש (כמו שהעיד' התורה ויהיו

שניהם ערומים ולא יתבוששו) כי הוא חפץ של מצוה להשתמש בו במצו' פציצית ותפילין שאין חרפ' בהשתמש וכאשר נמשך אדה"ר אחר עה"ד דטו"ר נכנס בו יצה"ר בפועל ומתאו' האדם להשתמש באותו החפץ לדבר עביר' (והגם שמתאנ' גם לשאר עבירות אין כ"כ תאו' כמו לעביר' הלזו פי זה הוא פלל כל התאוות להיות מאותו העסק נברא אדם שפלול בו כל התאוות א"כ אות' העביר' הוא פללות כל התאוות עיין נא בדברי הקדוש מהרד"ב זצק"ל) ועיקר השמיר' מפל התאוות הוא בשימור מתאנ' הלזו א"כ פעת החוש הלז' חרפה הוא לנו ע"כ הוצרך האדם תיכף לכסות ערותו פעננו שפכסים ומעלימים איזה דבר שאינם רוצים להשתמש בו רק בעת הנרצה ע"כ תיכף אחר החטא נאמר ויתפרו עלה תאנה וכו' וזה הוא עננו תיקונו בכיסוי ושמיר' מתאנה והנה המזבח מכפר על חטאת האדם אשר התאנ' תאו' לרמוז זה צריך ליזהר מגילוי ערותו (בעלותו למזבח) להורות תשובת האדם שלא ירדוף עוד אחר התאוה.

וכדמיון אדה"ר אשר התבוננו בזה אחר החטא וכי'ס' ערותו. הבו הענין: (ג) ממילא בהתנדוע לנו זה נבין ונדע כל ימי חיינו בבוא ליד האדם איז' דבר עביר' שיכשל בה אפילו בשוגג (פי רוב קרבנות המזבח באים על השוגג) ונאסר גילוי ערו' ישלהתבוננו שבודאי אילו הי' שלם בתיקון הברית ולא הי' משתמש בו רק למצנ' בודאי הי' נשמר מפל דבר רע וטעמא רבה אית בי' פיון שבאותו האבר אנחנו חתומים בחותם המלך (הוא מצות מיל') ובאם אינו משקר בחותמא דמלכא הוא בשמירה מהמלך משא"כ במשקר בחותם ח"ו אין לו שמיר' ע"כ בשימור הברית בלבד נק' צדיק כבוד' מיוסף הצדיק דכיון דהוא שומר הברית נדאי הוא צדיק בכל דרכיו פי י"י לא יעזבונו וישמור רגליו מלכד וזהו לא יאונה לצדיק (דניקא) כל אנו וכיון שבאנו לידיע' זו א"כ תשפיל ותתבונן שהוא ג"כ מצו' הנוהגת בכל עת כאשר יפשפש האדם במעשיו וימצא מעשיו בלתי הגונים אפילו בשוגג וישוב עליהם בתשובה עכ"ז יעשה ג"כ משמרת למשמרת לשמירת הברית שלא לפגמו אפי' בהרהור ובראיית עין ולהשביעו במנותרות אפי' בהיתר (רק להנצל מעבירה וכיצא בהתבוננות המשפיל) פי יאמין שבאם הי' נקי והי' שלם בתיקון הברית בודאי לא הי' בא לידו שום עבירה ונרמוז הענין כל ימי עולם באזהר' הלזו כאשר יקרב האדם אל המזבח העליון דהיינו ע"י תשוב' כשירה ונרטה ויודוי על איזה עון אזי יזהר ג"כ לעשות פסווי ומשמר' לערותו זה הוא תשובה הנרצת ***(הג"ה ובהה באפשר ינח לנו מה שאמרו בזה"ק דלכל עבירות מהני תשובה חוץ מחטא הברית והנה כל חכמי לב הלא בספרתם הרעישו ארץ ומלואה).

הלא קיי"ל אין לה דבר שעומד בפני התשובה. עיין בר"ת ובשאר ס"י ולפי מ"ש אפשר לומר דה"ק דהנה לכל חטא מהני התשובה לחטא שהוא אשר חטא משא"כ לחטא הברית' לא מהני התשובה בעשותו רק על עון זה רק מחוייב לעשות תשובה אפי' כל השגגות אשר עשה שכל זה גרם לו חטא הברית דאילו לו חטא בברית אזי לא יאונה לצדיק וכו' וזה הא ג"כ מה שיש גירס' אחת בזהר בר בתשובה סגי היינו שצריך מרבית תשובה לחטא הנה פנ"ל כן נראה לי ואתה תבין: ***(ד) ויש לירמז עוד בענף המצות עפ"י הידוי ומקובל מתלמידי הבעש"ט זצלה"ה שבראות האדם שנופלים לו מחשבות פסולות אל ידחו ממחשבתו לגמרי רק ישתדל להעלותם לשורש' היינו בנפול במחשבתו אהבת הזנות ידע שזה מנפילת הניצוצות שנפלו בשבירה מספירת החסד מז' מלכין קדמאין אזי

ישתדל האדם להעלות המחשבה לסוד התקונו לעול' הססד וכן פיוצא בזה ביראה וסתפארת ואינה (אין מן הצורה להאריך דידוע הדבר לתבירים וקבלנו דהדברי האלה נאמרים רק להאדם הרוצה ומבין בעצמו שפבר הוא משולל וריק מן הסאנה שהוא הנופלת במחשבתו ממילא זאת המחשב באת לו מנפשו הבהמיות מצד יצרו הרע המבקש לחבק חיק נכרי' ועל פרוקה זאת המחשבה באת לו פדי להעלותה למקורה משא"כ פשהאדם הוא עדיין קשור בחשק עבותות אהבת העולם ותענוגיו בהיתר ובאיסור פשבאה לו מחשבה זרה מנפשו הבהמיות ויצרו הרע המבקש להחטיאו אדם פזה אל יהי שוט' להתעסק בהעלאת המדות פי האיה ישתדל להעלות המחשבה.

והוא בעצמו עם כל שיעור קומתו ומחשבתו עדיין אסור וקשור ביזו וכו' לאיש פזה זאת עצתו בנפול לו המ"ז יקיים תיקף ולא תתורו אחרי לבבכם וכו'. וידחה תיקף המ"ז ממחשבתו (ע"י עצת חז"ל ילמוד תורה יקרא ק"ש יזפור יום וכו') עיין כ"ז בס' התניא והנ' תדע עוד אשר כל העליות של כל המדות הם ע"י השכינה הנק' מזב"ח פנוד' וזה יש לרמזו כל ימי עולם במצנה הלזו שלא יעלה במעלות על המזב"ח רצ"ל שלא יתעסק להעלות המחשבו' חל המזב"ח אשר לפני י"י היא השכינה בעת אשר עדיין ח"ו תתגלה בזה ערותו וחרפתו פשייכח ע"י המחשבה שהיא באה מתאנותו וחשקו הבהמיות והאיה יעלנה ויתראה למעלה חרפתו ובשתו לא נאמרו הדברים הללו עליות המחשבות רק למי שלבו ריק ופנוי מתאנה.

ואף על פונפול לו לפעמים אינה מחשבה מענייני שטות העולם ויוד' הוא בדעתו שאין לבו קשור בזה בנדאי המחשבה זאת באת אליו פדי להעלותם לשרש' וחלילה לו לדחות' לגמרי באמרו שיקיים בזה מצות ולא תתורו וכו' פי עיקר ביאת המחשב' הזאת הוא להעלותה משבירה המשפילים יבינו פרמז מיעוט: (ה) והנה יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר הנה התורה סתם אמרה ולא תתורו וכו' הנה פקח עיניה וראה דברי תורתנו דקדק' בדברים הנעמים ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' אש"ר את"ם זוני"ם אחריה"ם הנה הנה ד' תיבות מיותרי' אבל הוא הנרצה מה שאני מצנה ולא תתורו וכו' דהפוננה לדחות תיקף המחשבה זרה פרגע הוא דוקא באותן העניינים אשר את"ם זוני"ם אחריה"ם ר"ל שעדיין אתם זונים אחר אותה המחשבה שאת' יוד' בעצמך שעדיין אתה בעצם מתגעג' לתאנה שהוא הנופלת במחשבתך וערבה לה עדיין ציור העבירה ממילא אין לה לעסוק בעליות המדות פינון שהמחשבה הזאת הוא מנפשו הבהמיו' שעדיין לא טהר' אות' משא"כ פשפבר אינך' זונים אתר זאת המחשב' פי פבר לבך חלל בקרבה מתאנה הלזו לא שייך בזה מצות ולא תתורו וכו' ואין רשות ביך לדחות כרג' המחשבה רק תתעסק להעלות' למקור' וכאמור: (ו) ויש לרמזו במצו' הלזו שלא יתפלל תפילתו רק פסדר שתיקנו אנשי כנה"ג דהיינו מקודם קריאת הקרבנות וקטרת לתקן עולם העש' הקרוב' אל האדם ואח"ז יעלה ליצירה באמירת פסוקי דזמרה ואח"כ לבריאה בק"ש וברכותי' ומשם לאצילות הקדש בתפלת שמנה עשר' סחר' ואתנה קדש ליי"י משא"כ פשלא יהלך מעט מעט ויתנהל לאטו ויבא בפתאום אל הקדש פנימה הנה בזה נתגלה ערותו וחרפתו איה הוא קשור בעולם הפוגש' ויבא בפתאום לדפוק על פתחו של מלך בלבוש שק משא"כ פשמתקן א"ע בפריזרין בכל פעם יותר עד שיכנס לטרקלין בלבוש מלכות: (ז) ומהר"ם הבבלי בטעמי מצותיו פתב רמז במצנה הזו שלא יספר בשבחו של

חִבְּרוּ יוֹתֵר מִדְּאֵי שְׁמַתוֹף שִׁבְחוּ וְכוּ' וּלְפִי"ז צָרִיכִין אָנוּ פֶּרֶשׁ שְׁכָל נְשֵׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נִקְרָא מִזְבֵּחַ לְהִיּוֹתָם מִהַמְזַבֵּחַ הָעֲלִיּוֹן וְרַצ"ל לֹא תַעֲלֶה עַל אוֹתָן הַנְּשֵׁמוֹת בְּמַעֲלוֹת (הֵינּוּ שְׁלֹא תִשְׁבַּחֵם בְּמַעֲלוֹת יְתִירוֹת) בְּכַדֵּי שְׁלֹא תִתְגַּל עֲרוֹתָהּ עָלָיו הֵינּוּ כִּי מִתּוֹף שִׁבְחוּ וְכוּ' וְתִבְאֵ לַגְּנוּתוֹ וְכָל הַפּוֹסֵל בְּמוֹמוֹ פּוֹסֵל וְאִם כֵּן עֲרוֹתָהּ תִּגְלֶה נ"ל: (ח) עוֹד כָּתַב שְׁנִכְלָל בְּזֶה אִיסוּר הַגָּאוֹ' כִּי כָּל הַמְתַּגָּאָה סוֹף שְׁמַתְבַּזֶּה וּמִתְגַּל' קְלוּנוֹ בְּרַבִּים וְנִרְאָה לְדַעְתִּי דֵּהִפְיֹוּשׁ הוּא כֶּף לְפִי"ז לֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת (הֵינּוּ לֹא תִתְגַּא' בְּמַעֲלוֹת שְׁלֶף (עַל מִזְבְּחִי) (עַל נְשֵׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַנִּקְ' מִזְבֵּחַ ח וְכֵן"ל) כֶּדֵּי שְׁלֹא תִתְגַּלֶּה עֲרוֹנוֹתָהּ וְחִרְפָתָהּ כִּי כָּל הַמְתַּגָּאָה סוֹף שְׁמַתְבַּזֶּה כֵּן"ל לְפָרֶשׁ דַּעְתִּי: (ט) עוֹד כָּתַב שְׁיֵשׁ בְּכָאן אֲזַהְרָה עַל הַגְּרַמ' בְּשַׁחֲט' הַפְּיֹוּשׁ הוּא שְׁלֹא יַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת שְׁלֹא יַעֲלֶה בְּסַפִּינוֹ חוּץ לְמִקְוֹם הַשַּׁחֲטִי' וְהֵינּוּ עַל מִזְבְּחִי לְשׁוֹן זֹבַח"י וְעִי' בְּסוֹמוֹף: (י) וְכָתַב ג"כ שְׁיֵשׁ בְּכָאן אֲזַהְרָה שְׁלֹא לְשַׁחֲטֵן בְּסַפִּין פָּגוּם וְנ"ל פְּיֹוּשׁ כִּי בְּסַפִּין פָּגוּם יֵשׁ מַעֲלוֹת וּמוֹרְדוֹת מִשֵּׁא"כ הֵאֵינוּ פָּגוּם הוּא חֶלֶק וְהַטַּעַם אֲשֶׁר לֹא תִגְלֶה וְכוּ' נ"ל דֵּהִנֵּה בְּרוּב הַפְּעָמִים נִפְשׁ אָדָם מְגֻלְגֵל בְּבִהְמָה וּבְשַׁחֲטִית הַבְּהֵמָה בְּשַׁחֲטִיטָה הִרְאוּ תִתְנַקֵּן הַנִּפְשׁ הַהוּא וְתִתְגַּלְגֵּל בְּנִפְשׁ אָדָם מִשֵּׁא"כ בְּשַׁחֲטִיטָה פְּסוּלָה יִגְרַם צַעַר לְנִפְשׁ בְּחַנְם וְעוֹנֵשׁ שֶׁל הַשּׁוֹחֲט מִדָּה בְּמִדָּה פ"ו וְזֶה שְׁאָמַר שְׁעִי"ז ח"ו תִּתְגַּלֶּה חִרְפָתָהּ: (יא) וְלְדַעְתִּי יִרְמֹז עוֹד בְּמַצָּנָה הַלְזוֹ שְׁלֹא יִבְקֹשׁ הָאָדָם מַעֲלוֹת וּמִדְּרִיגוֹת גַּם בְּעֶסֶק הָעֵבוֹדָה הֵינּוּ שְׁיִבְקֹשׁ הַשְּׂגַת רוּה"ק וְגִילּוּי אֱלֹהֵיוּ וְכִינְצָא רַק אִם יִכְבְּדוּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם בְּאִיזָה מִדְּרִיגָה יוֹדָה לִי"י כִּי טוֹב אֲבָל הוּא לֹא יִבְקֹשׁ גְּדוּלוֹת רַק יַעֲבֹד אֶת י"י בְּאֵהְבָה וְיִרְאָה וְתִמְיִמוֹת סְבָרָא דְאֲשַׁתְּדֵל בְּתֵר אָבוּי וְאִימּוּי דְרַחֲמִים לוֹן יִתִּיר מִן גְּרַמּוּי וּבְאִם יַעֲלֶה בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא רְאוּי לְמִדְּרִיגוֹת הַנֵּה ח"ו יִבְקֹשׁר פְּנִקְסוֹ וְיִתְגַּלֶּה קְלוּנוֹ ע"כ אֵין לְהֵאָדָם לְהַשְׁתַּוְקֵק לְזֶה רַק כִּנְהָ אֵל י"י וְעֵשָׂה טוֹב הֵינּוּ מֵהַ שְׁנֹצְטוּיִת עַפ"י הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹת מִשֵּׁא"כ הַשְּׂגַת רוּה"ק וְגִילּוּי אֱלֹהֵיוּ וְכִינְצָא אֵין אֲנַחְנוּ מְצוּנִים ע"ז בְּמַצּוֹת הַתּוֹרָ' רַק כְּשֶׁמְכַבְּדִים בְּזֶה אֶת הָאָדָם מִן הַשָּׁמַיִם הִנֵּה יִחַיֵּב לְהוֹדוֹת לִי"י עַל הַחֲסֵד שֶׁחֲנָנוּ בְּמִתְנַת חַנּוּם וְזֶה הַפִּי' לֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת וְכוּ' וְכֵן"ל.

אֲשֶׁר לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ עָלָיו. הֵינּוּ תִתְגַּלֶּה חִרְפָתָהּ שְׁאִינָהּ חוֹשֵׁשׁ בְּעֵבוֹדָתָהּ לְשֵׁם י"י מִפֶּשׁ כְּבָרָא דְאֲשַׁתְּדֵל וְכוּ' וְתִבְקֹשׁ לַעֲצָמָה גְּדוּלוֹת הַתְּבוּנָה בְּזֶה.

(יב) וּמִדֵּי דְבָרֵי בְּזֶה אֲרָאָה שְׁאֲפִילוֹ אִם יְהִי הָאָדָם רְאוּי לְמִדְּרִיגוֹת וּפְעָמִים מוֹנְעִים מִמֶּנּוּ מִן הַשָּׁמַיִם מְאִיזָה טַעַם שְׁיִוָּדַע הַתְּמִים דַּיְעוֹת וְהוּא בְּגִמְרָא תַעֲנִית אַבְיִי הָנִי נוֹתְנִים לוֹ שְׁלֵמָא מִמִּתְיָבְתָא דְרַקִּיעָא בְּכָל ע"ש וְלִרְבָא רַק בְּכָל עָרְב יוה"כ הִנֵּה קָא חִלְשָׁה דַּעְתָּא דְרַבָּא עֲלִי' דְאַבְיִי וְהַשְׁיִבוּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם מִסְתַּיְיָ דְקָא מְגַנִּית אַכּוּלֵי' פְּרַכָּא רַצ"ל דַּיְיָ שְׁזוֹכוֹתָהּ מְגִינָה עַל כָּל הָעִיר הַרִי לָהּ דְמִיעֵטוֹ מִן הַשָּׁמַיִם מִדְּרִיגַת רַבָּא.

הַגַּם שְׁהִיוּ רְאוּי לָהּ בְּכַדֵּי שְׁתַּהֲא זְכוּתוֹ מְגִינ' עַל הָעִיר וּבְאִם הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ הַמְּדְרִיגָה לֹא הִי נִשְׂא' הַזְכוּת לְבָנֵי הָעִיר וְאֵת' תְּבִין לְפִי"ז מִשֵּׁאֲרוֹז"ל שְׁפַעַם אַחַת גִּיתָנ' עָלֵיהֶם ב"ק מִן הַשָּׁמַיִם יֵשׁ בְּכָאן אַחַד הִרְאוּי שְׁתַּשְׁרָה עָלָיו שְׁכִינָה בְּמַרְע"ה אֵלָא שְׁאֵין דוֹרוֹ זְכָאֵי לְכַף דְלִכְאוּרָה קִשָּׁה בְּאִם אֵין בְּנֵי הַדוֹר זְכָאֵין לְמָה יִאֲבֹד הַצַּדִּיק מִדְּרַגְתּוֹ וְנִרְאָה דֵּהוּא עַפ"י זֶה הַדְּרָף דְלִהְיוֹת שְׁאֵין הַדוֹר זְכָאֵי מְצַטְרָכִים לְנַפּוֹת מְזוֹכוֹת הַצַּדִּיק לְהִגִּין עַל הַדוֹר ע"כ נִתְמַעֲטָה מִדְּרִיגָתוֹ וּבְזֶה ג"כ יִתְבָּאֵר עָנְף מִמַּצָּנָה הַלְזוֹ לֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת עַל מִזְבְּחִי רַצ"ל לֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת שְׁהֵם עַל הַמְזַבֵּחַ הָעֲלִיּוֹן הֵינּוּ לֹא תַעֲלֶה בְּמַחְשְׁבָתָהּ וְתִבְקֹשׁ הַשְּׂגַת

ומעלות הנשפעים מהמזבח הגם שתפשפש במעשיה ותמצא עצמה ראוי לכה אשר לא תגלה ערותה עליו שבוה יתגלה חרפתה שאינה חושש לטובת ישראל שאפיש בשגם היותה ראוי המעיטו מדריגותה בכדי שתגין על הדור: מ"ע מב לדון דין עבד עברי חלק המעשה (א) מצוה מב לדון דין עבר עברי שנאמר פי תקנה עבד עברי וכו' בית דין שמכרו ישראל בעל פרחו בגניבתו בעד הקרון) אבל בעד הפל ותשלומי ד' וה' אינו נמכר) עובד שש שנים מיום מכירתו ובהתחלת שנה שביעית שלו יצא בן חורין.

(ב) אפילו פגע שמטה בתוך השש ה"ז עובד אבל אם פגע יוכל בתוך השש יוצא לחירות אפילו לא עבד אלא שנה אחת לפני היובל יוצא לחירות. (ג) המוכר עצמו מפני דוחקו שאין לו מה לאכול ואין לו מה למכור (כ"א יש לו מה למכור אפי' פסות אסור מכור עצמו) יכול למכור עצמו אפילו לכ' שנה ואם פגע יוכל אפי' אחר שנה יוצא לחירות: (ד) פל עבד עברי אם מצאה ידו יוצא לחירות בגירעון פסף שמחשב עם האדון הדמים לפי השנים שנמכר עד שנת היובל ומנפה לו בעד השנים שעבד וגורע הדמים ומשיב השאר פסף ואם הרב מחל לעבד על הפסף שנשארו לו לעבד כנגדו אינו מחול ואינו נפטר משעבודו עד שיכתוב לו שטר שחרור.

(ה) אדון שמת הרי העבד עובד לבן עד סוף השש או עד סוף השנים שמכר עצמו להם או עד היובל או עד שיגרע פדיוני ויתן השאר ואם לא הניח בן זכר הוא יוצא לחירות ואינו עובד לבתו ולא לשאר יורשים והנמכר לגר צדק אינו עובד אפילו לבן.

(ו) פל עבד עברי האדון חייב במזונות אשתו של העבד (דוקא אשתו הנשואה לו בהיתר) ובמזונות בניו ובנותיו ואין לאדון במעשה ידיהם של אשתו ובניו כלום בין אשה ובנים שהיה לו בשעת מכירה או אשה ובנים שהיה לו אחר מכירתו והיא שנשאה מדעת רבו. (ז) מכרוהו ב"ד והיו לו אשה ובנים. רבו יכול למסור לו שפחה כנענית והאשה וילדיה תהיה לאדוניה.

(ח) מכרוהו ב"ד ולא רצה לצאת לסוף שש (דהיינו שאמר ב' פעמים שאינו רוצה לצאת) והאמירה צריכה להיות עכ"פ שנשארו עוד לו לעבד עבודת רבו שיעור שנה פרוטה (אפילו בסוף יום האחרון) מביאו אז לב"ד של שלשה היינו בסוף יום האחרון) ואומר דבריו לפניהם ומגישו אל הדלת או אל המזונה פשהו עומדין בבנין דוקא והאדון בעצמו נוקב את אָזְנוֹ הַיְמָנִית (בגופה של אָזְנוֹ) במרצע של מתכת עד שיגיע לדלת ועובר עד היובל או עד שימות האדון ואינו עובד את הבן: (ט) אין העבד נרצע אלא אם הי' לעבד שפחה ובנים וגם לרבו אשה ובנים ואוהב רבו ורבו אוהבו ושניהם אינם חולים ואם חסר א' נרצע: מהאופנים הללו אינו י' עבד כהן אינו נרצע ואין האמה נרצע.

(יא) אין הגר נקנה בעבד עברי טומטום ואנדרוגנוס אינו נמכר בעבד עברי ולא באמה עבריות (יב) הב"ד אין רשאים למכור עבד עברי אלא לישראל ולגר צדק. וכן המוכר א"ע מפני דוחקו אינו רשאי למכור א"ע אלא לישראל ולגר צדק אבל לא לעכו"ם ולגר תושב ואם עבר ומכר א"ע אפילו לעכו"ם ואפי' לע"ז מכור ואעפ"י שעשה שלא כהוגן מצוה לפדותו.

ואם לא השיגה ידו לפדות א"ע מיד העפוי"ם ב"ד פופין את קרוביו לפדותו והקרוב קרוב קודם. לא פדאוהו קרובין או לא השיגה ידם מצנה על כל אדם מיישראל לפדותו ואם לא נפדה אינו יוצא אלא ביובל ויש לו ללוות ולגאול א"ע מן העפוי"ם וגואל א"ע לחצאין אבל הנמכר לישראל אין הקרובים פודין אותו ואינו לנה וגואל ואינו גואל לחצאין: חלק הדיבור (א) עבד עברי ואמה עברית נקנים בכסף או בשטר (ב) אין עבד ואמה העבריה יוצאין בראשי אברים כעבד פנעני אלא משלם דמי האבר כמו חובל בתבירו (ג) אין דין ע"ע נוהג אלא בזמן שיובל נוהג (היינו כשכל ישראל יושבין על אדמתן): (ד) אין אשה קונה עבד מפני חשד (ומסתפקנא אם עברה וקנתה אם נקנה די"ל פיו דמדאורייתא יכולה לקנותו אם קנתה נקנה או י"ל פיו דרבנן גזרו אפקעי רבנן לשיעבוד.

וצ"ע).

(ה) הנה המצנה הזאת מנו מוני המצות שהיא שייכה אל הב"ד לדון הדין והם המקיימים המצות ולא ידעתי למה לא תהא ג"כ מינוי על האדון שמצנה עליו להניחו חפשי אחר שש ושיתחייב במזונות אשתו ובניו ובאם אינו רוצה לצאת לרצעותו על המזונה או על הדלת במרצע ולהעבידו אח"כ עד היובל וביובל יצא ובפרט שהמצנה נאמרת לנוכח אל איש הקונה כי תקנה עבד עברי וכו' כי ימכר לה אחיה ואפשר לומר שאין מצנה בקניות מ"ע כי נאמר כי לי ב"י עבדים הגם שמקנים המצנה.

אח"כ מה שמוציאו לחפשי חנם ובודאי נחשב לו למצנה ממנו תרי"ג עכ"ז מנו המצנ' העיקרית רק על הב"ד ואפשר לומר דסברי לי' למוני המצות דהמצנה נחשבת רק על הב"ד מדסמוכה לאלה המשפטים אשר תשים לפניהם (היינו לפני אלקים הנזכרים בפרשה וגם מדקראה משפטים ואין משפט בלא ב"ד) נ"ל.

(ו) אפילו חלה העבד בתוך ימי השעבוד והוציא עליו רבו הוצאות רבות עכ"ז יוצא בחנם בסוף שש וכן נרצע ביובל שנאמר יצא לחפשי חנם עיין סמ"ג ונ"ל אפילו הנה חולה כל ימי שיעבודו ולא עבדוהו וכלל יוצא ונ"ל ג"כ דמחויב במצות הענקה כשיוצא (ז) גשטט מלעיל.

נדאי צריף ללמוד משפטי המצנה ובפרט המצנה שאינה נהוגה בזה"ז ועיקר קיומה הוא לימוד התורה שהוא לומד ומחדש בה הלכות ודינין כפי שכלו וכפי אשר חננו השי"ת: חלק המחשבה (א) נדאי בעת שהמצנה נהוגה פגון בזמן היובל בודאי היו הב"ד צריכין לכונן לקיים מ"ע של תורה (ולפמש"ל בחלק הדיבור באפשר גם האדון הי' צריף לכונן) ומה גם עתה בעוסקו בתורת המצנה הזאת יכונן ויבקש שיהי' חשוב לפני הבורא עולם כאילו קיים המצנה בפועל וכאשר זכרה הש"י שיהי' בזמן שיהי' היובל לבני ישראל ותבא לידו מצנה זו בפועל יקיימה מאהבת השי"ת כאשר צננו (ב) רמזי המצנה הזאת בטעמים פמוסים וכן במצנה שאח"ז מרמזים לסודות הגלגול בעניינים הנוגעים לנפש אדם מילין טמירין לצד עילאה ימלל בסבא קדישא בפ' משפטים מי שחננו הש"י חכמה ובינה ודעת יענין שם וימצא מעדנים לנפשו (כאשר יהיה הש"י בעזרינו נדבר מזה פי שפלינו הדל בקונטרס הלזה) והנה לפי"ז הוא מצנה עלינו מצנה תמידיית להתנהג עפ"י התורה שלא נצטרף לגלגולים (ג) עוד ברמז המצנה כל ימות עולם מ"ש הרב הקדוש בעל אוה"ח.

כי תקנה עבד עברי (היינו הגוף שהוא עבד לנשמה והוא עברי שעובר מן העולם שאינו קיים לעולם) שש שנים יעבוד (היינו ששים שנה וכל שנה רמז לעשיריית) ובשביעית (היינו עשר שנים השביעיים) יצא לחפשי (מן המצות) חנם (ע"י הס"ס ותיילותיו הנק' חנם) אם בגפו (היינו בכנפי המצות) יבא (בכלח אלי וכו') בגפו יצא (מן הארץ לעת התחיה) אם בעל אשה הוא (היינו שנק' הוא בעל של הנשמה שקנה לעצמו במעשיו ונשמה גדולה ונק' בעלה שהוא קנין כספו במצות) ויצאה אשתו עמו (שגם אחרי מותו לא תפרד הנשמה).

צא ולמד מר' אחאי בר יאשיה. או יאמר אם בטל אשה הוא (שכל מגמתו ומעשיו לצורך הנשמה כמו הבעל הן את אשתו) ויצאה אשתו עמו (כנ"ל) אם אדוניו יתן לו אשה (שאינו לו רק הנשמה שהקנו לו מן השמים בעת הנונייתו) וילדה לו בנים (היינו מצות הנעשים בהתעצמות גדול או בנות (היינו המצות שאינם בהתעצמות) האשה וילדיה תהיה לאדוניה (תפרד ממנו בכלח ותלך לאדוניה) אבל אעפ"כ והוא יצא בגפו (יצא מן הקבר בעת התחיה בכנפי מצותיו) ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני ואת אשתי (נשמתי) ואת בני (היינו המצות) לא אצא חפשי (מן המצות וחפצי עוד להיות בעוה"ז בכדי להרבות עבודה ומצות) והגישו וכו' ורצע אדוניו את את אוננו במרצ"ע היינו ת' עלמין דכסופין בגי' מרצ"ע ועבדו לעולם הבא לעתיד יחשב לו כאילו עבד כל השנים כי יצורף מחשבתו הטובה וכו' ע"כ דברי הקדוש: (ד) טעם המצנה כתב מהר"מ הבבלי.

לזפור מעשה בראשית (נ"ל הפוננה שפכיכול הש"י עשה מלאכה ששת ימים וינח ביום השביעי לזכר זה גם העבד עברי יעבוד ששה שנים וישפנות בשנה השביעית ויצא לחירות וא"א לומר דא"כ לא יהיה עובד רק ששה ימים דאם ימכרוהו באמצע השבוע א"כ לא יעבוד גם ששה ימים דבשבת לא יעבוד ובאם ימכרוהו באחד בשבת א"כ בשבת יצא לחפשי בכלל כל ישראל שאינם עובדים ובמה יהיה מונכר חפשותו וחוז לזה לא יצדק כלל עבדות לששה ימים דאינו מיקרי רק שכיר כנ"ל) והיינו במצרים עבדים (רצ"ל זה הטעם לששה שנים ומהו הטעם לנרצע עד היובל אמר הטעם שהיינו במצרים עבדים) פעין גניבת יוסף שמכרוהו כף נמכר זה בגניבתו ולכן השביעית מטעם הנ"ל (לנרצע).

מוציאו מעבדות שפן היובל לי"ד עלינו זכות (היינו מדת הבינה יובל העליון נ"ל רמז אמת פתבת בתורה וביובל יצא אל תקרי וחמושים אלא וחמשים) הוא היובל והוא שער הנו"ן דבינה נ"ל) רמ"ז (רצ"ל עוד רמז) שמי שנותינו שבועים עבד ליוצר כל ואח"כ במתים חפשי (נעשה חפשי מן המצו'ן) לקף ובשביעי' יצא לחפשי חנם עכ"ל (ה) א"כ לפי זה גם היום שבטל בעוה"ר דין מצו' ע"ע זכרון מעשה בראשית באמונת חידוש העולם הוא ענף למצוה זו וח"ו בהסתפק באמונה זו מבטל ממנו ח"ו כל מצות התורה כאשר כבר ידע' מפיר' הפלסופין אשר ע"י האמנתם בקדמו' פרקו לגמרי עול מוסרו' התורה אין מן הצורך להאריך בכאן: מ"ע מג על האדון ליעד אמה העבריה לו או לבנו חלק המעשה (א) מצוה עשה על האדון ליעד אמה העבריה לו או לבנו שנאמר אשר לו יעדו וכו' ואם לבנו ייעדנה וכו' מצו' ייעוד שאומר לה בפני שנים עדים כשרים (ונוקא

מדעפתה) ולא יהיו העדים קרובים או לו או לה הרי את מקודשת לי או מאורסת לי הרי את לי לאשה.

(ב) אם מניעה לבנו ג"כ צריף להיו' מדעפתה ומדעת בנו והבן צריף שיהיה גדול: (ג) אם מניעה לבנו יאמר האב הרי את מקודש' לבני פלוני או מאורסת וכו' או הרי את לאשה לבני פלוני (ד) מצות ייעוד רשות בידו ליעדה כל זמן שיש לו עליו עדיין שיעבוד ואפילו בסוף שש סמוך לשקיעת החמה: (ה) א"צ ליתן לה פלום בקידושיה שמעו' הראשונה' שנתן לאביה כשמכרה לקידושין ניתנו: חלק הדיבור (א) ודאי צריף ללמוד משפטי המצות (ובפרט בזה"ז שהמצנה הזאת אינה נהוגה והדיבור והעיון בדיני המצנה תעמוד לנו במקום קיומה להיחשב בכלל חלוקא דרבנן כי עקימ' שפתיו הוי מעשה כמ"ש (כמה פעמים) וצריף לחדש דינים והלכו' כ"א כפי השגות שכלו: (ב) אחר שיעדה הוא או בנו מחויב המיעד לנהוג בה מנהג איש' ואינה יוצאה אלא בגט או במית' הבעל: (ג) אם מת האדון אין בנו יכול ליעדה במעו' שנתן אבי' בעדה שהרי יוצאה לחירות במית' האדון הא ודאי אם ירצה לקדשה בכסף או בשטר או בביאה ככל הנשים הרשו' בידו: (ד) היעוד פארוסין עד שתפנס לחופה והבא עליה בסקילה: (ה) הא ודאי בשעת היעוד צריף לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות וכו' כמו בכל המקדשים שאר הנשים: (ו) ואסור לו מד"ס לבוא עליה עד שתפנס לחופה ויברכו שבע ברכו' ויכתוב לה כתובה כמו בכל הנשים.

(ז) ונ"ל דאמה העבריה שנשא עוד משיעור עבודתה שיעו' שנה פרוטה אסור לו לקדש אותה בביאה הגם דבשאר הנשים מותר לקדשה בביאה בפני עדים בלא ברכה דהביא' הזאת לשם אירוסין ולא לשם נשואין שאני שאר הנשים דאפשר אינו רוצה ליתן מעות או שטר בקידושיה על ברכה התירו לו לקדש בביאה מה שאין כן זו שמקודש' בלא שום נתינ' מעות רק בדיבור בעלמא אם כן ביאתה נכלל בכללהאסור שגזרו רז"ל פלה בלא ברכה אסורה לבעלה כגדה נ"ל.

(ח) נכנסה לחופה אפילו לא נבעלה הרי היא כנשואה. והבא עליה בחנק.

המניע חייב בשארה פסותה ועונתה. אבל אם נכנסה לחופה פשהיא נדה הרי היא עדיין פארוסה.

(ט) מצות יעוד קודם למצנ' פדייה (המבואר במצנה שאח"ז) ואפ' יעוד בנו קודם למצנה פדייה: (י) אין אמה העבריה נמפרת אלא למי שיש לו או לבנו עליה קידושין כדי שתהיה ראוי' ליעוד (ונ"ל אם אין לי בן.

או אפילו יש לו והוא קטן אינה נמפרת לו אא"כ אם יש לו דוקא עליה קידושין והא מסתפקא אם אין לו עליה קידושין אבל לבנו יש לו עליה קידושין והבן קטן אבל בתוך מי עבודתה יתגדל ויהיה ראוי לקדש אם מכירתה מכירה אם נאמר דבעינו דוקא בשע' מכירה יהיה באפשרי צד יעוד או נאמר כיון דעכ"פ יהיה באפשרי צד יעוד בתוך מי משך עבודתה שפיר דמי ומכירתה מכירה וצ"ע): (יא) מכירת אמה העבריה אינו נוהג אלא בזמן שיובל נוהג: (יב) מסתפקא אם קיים מצות יעוד בקידושין לחוד דהיינו שאמר לה הרי את מיועד' לי ואח"כ גירשה בגט אם תחשב לו המצנה מכלל החלוקא דרבנן

שלא יצטרף להתגלגל או נאמר דלא נגמר מצו' היעוד עד שישאנה וכיון שגירשה קודם הנשואין צריף לגלגול או לעיבור: (יג) נ"ל הגם שאין אמה העבריה נמכרת אלא למי שיש לו או לבנו עליה קידושין אם בשע' הקניה היה לו או לבנו עלי' קידושין ואח"כ קידשו הוא ובנו קרובותיה ושוב אינה ראויה ליעודה אעפ"כ צריכה לעבוד כל ימי משך עבודתה כיון שהיתה בה קידושין בשעת המכירה די בזה תדע לה שהוא כן דקי"ל דיוצאה במיתת האדון והנה אם נמכרה לאדון שאין לו עליה קידושין רק לבנו ובתוך ימי משך עבודתה מת הבן אם נאמר כיון ששלמו ימי הכשר הקידושין תצא לחירות א"כ גם במית' הבן תצא לחירו' וזה לא שמענו מעולם: חלק המחשבה (א) ודאי מ"ע דאורייתא צריכה פנונה.

וצריף לכונן בשעת היעוד שעושה זה לקיים מצות בוראו. כמ"ש בכל המצות שבזולת הפנונה לא יחשב לו מכלל החלוקא דרבנן וגם פשמיעדה לבנו צריף האב לכונן לקיי' מצות יעוד ולא הבן כי המצות מוטל' על האב שהוא האדון.

ותחשב להאב מכלל החלוקא דרבנן ולא להבן (ב) אם לא כיון לקיים המצוה. אם נשאר עדיין אינה זמן מימי שעבודה יחזור ויאמר לה הרי את מיועדת לי וכיון לקיים המצוה ואפשר לומר דלא מהני (שתכלל המצוה בחשבון) כיון דהמעו' הראשונות ניתנו לשם קידושין בגזרת התורה פשיטתא לקדש' במעות הללו תהי' הנתינה לשם קידושין וא"כ כיון שקדשה כבר הוא מקודש' במעו' הללו ואין לו עלי' שוב שיעבוד וכשיחזור ויאמר לה הרי את וכו' לא (שתכלל המצוה בחשבון) דהוי כאומר לאשתו הרי את מקודש' לי דאין בדבריו ממש וגם שלא נתן לה כעת פלוס כיון שאין לו עלי' שנה פרוטה שיעבוד ואפשר לצדד ולומר דאפשר אינ' מקודשת כלל באומר לה הרי את וכו' ולא כיון לצאת י"ח המ"ע דאורייתא שצריכה פנונה דהא דגזרה התורה שמעות הראשונ' לקידושין ניתנו דוקא בעוש' אח"כ פדת של תורה דהיינו שאומר לה ומכנין לצאת משא"כ בלא כיון דבריו לא מהני בלא פנונה דהוי כמקדש במלנה דאינו מקודשת והבא עליה אינו בסקילה דהוי כפנוני' ולפ"ז מהראוי בודאי שיחזור ויאמר לה בכוננה לצאת וי"ל דאעפ"כ לא מהני כיון דכבר אמר לה הרי את וכו' הגם דלא היי קידושין בלא פנונה עכ"ז מחל לה המלנה שפידה וכשיחזור ויאמר לה כנ"ל בכוננה אין לו עליה שנה פרוטה ובמה מתקדש ע"כ הדבר צ"ע לדעת: (ג) שוב ראיתי דאין כל הספקות הללו רק ביעדה לבנו דהוא אינו כהנ' משא"כ ביעד' לעצמו יוצא אפילו בלא פנונה בדיעבד כיון שהוא הנא' הגוף כמו באנסוהו לאכול מצה דיצא כיון שהוא דבר הנא' וכמ"ש במצות פ"ו עיין בהקדמה מיהו כל זה אם נאמר דלא נגמר מצות יעוד רק אחר שנשא ובא עלי' דא"כ מיקרי דבר הנא' משא"כ לפמ"ש לעיל בחלק העיבור דיש להם להסתפק דאפשר יוצא י"ח בקדוש' לחו' וגרש' אח"כ א"כ זה לא מיקרי מצוה הנא' כיון שהמצות אין לה שייכו' להנא' וחרו הספקו' הנ"ל למקומו.

(ד) מיהו מה שנסתפקתי לעיל אם היעוד מיקרי קידושין כלל בלא פנוני' למצו' וכתבנו דאפשר לומר דאינה מקודשת כלל והכא עלי' פטור זה דוקא יש להסתפק רק באם נאמר דמן התורה מ"ע דאורייתא צריכו' פנוני' משא"כ אם נאמר דהא דמ"ע דאורייתא צריכות

פּוֹנֵן' הַיָּא מְדַרְבְּנֵן נְדָאֵי מְקוֹדֵשׁ' (וְעֵינֵן בַּפְרָמ"ג בְּזָה) מִיְהוּ אֲנַחְנוּ בְּעֵינֵינוּ כְּבָר כְּתַבְנוּ בְּהַקְדָּמָה דְדַבְרַת תּוֹרָה הוּא עֵי"ש.

(ה) טַעַם הַמְצָנָה נְדָאֵי א"צ לְכוּנֵן שׁוּם טַעַם מִן הַתּוֹרָה פִּינֵן דְהַטַּעַם אֵינּוּ מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה כַּמְש"ל כִּפְמָה פְּעָמִים אָבֵל מִי שְׁחַנְנוּ הַשִּׁי"ת לְאִיזָה טַעַם מְהָרְאוּי לְהַתְבַּוֵּן בּוּ וּלְכוּנְנוּ לַעֲתַת מְצָנָא וְעֵינֵן בְּסַמוּד: (ו) מְהָר"ם הַבְּבַלִּי כָּתַב בְּטַעַם הַמְצָנָה לְהִיּוֹת שְׁהִילְדָה הַזֹּאת אֲכֻלָּה מִפְתּוֹ וְנִתְגַּדְלָה כְּבִיתוֹ וּמְשַׁרְתָּת אֹתוֹ יֵשׁ בֵּינֵיהֶם קִירוּב דַּעֲתַת יְרֻדָה הַתּוֹרָה לְסוּף דַּעֲתָהּ אִם תִּנְשָׂא הִילְדָה לְאַחַר הָאָדוֹן וְהִילְדָה יִשְׁתּוּ בְּכוּס זֶה וְיִחְשְׁבוּ בְּכוּס אַחַר בְּזַכְרָם אֲהַבַת נְעוּרִים עֵי"ש וְאֶפְשָׁר לֹאמַר שְׁהַטַּעַם הַזֶּה מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה אִם רַעָה בְּעֵינֵי אֲדוֹנֵיהָ אֲשֶׁר לֹא יַעֲדָה וְכוּ' לְמָה לִי לְמִימַר אִם רַעָה בְּעֵינֵי אֲדוֹנֵיהָ הוּ"ל לְמִימַר אִם לֹא יַעֲדָה וְכוּ' וְתוּ לֹא אִף הוּא לְהוֹרוֹת דְהַטַּעַם הוּא מְחַמַּת שְׁכָבָר מְצָאָה חֵן בְּעֵינֵינוּ מִמִּילָא אִם לֹא יִשְׁאַנְהָ יְהִיָּה לְהוּט אַחֲרֵיהָ וְיִהְיֶהָ בָּהּ מִשָּׂא"כ אִם לֹא מְצָאָה חֵן בְּעֵינֵינוּ אֵין כָּאֵן בֵּית מִיחּוּשׁ וְאֵין מִן הַצְּנוּרָה לְיַעֲדָה וּלְפִי"ז בְּחִיּוּב הוּא לְכוּנֵן לְטַעַם זֶה פִּינֵן שְׁנַרְמַז בַּתּוֹרָה בְּפִירוּשׁ (ז) לְפִי הַטַּעַם הַזֶּה הֵגַם דְהַתּוֹרָה לֹא צִיּוֹתָהּ רַק בְּאִמָּה הַעֲבָרִיָּה הַנְּמַכְרָת לּוּ בְזִמְנֵן הַיּוֹבֵל עַכ"ז גַּם בַּזֶּה"ז אִם יֵשׁ לּוּ מְשַׁרְתָּת שְׁכִירָה מְשַׁמְשֶׁת אֹתוֹ וְהוּא צָרִיף לְיִשְׂאָ אִשָּׁה וְהִיא רְאוּיָה לּוּ מְשַׁפְּחָה הַגּוֹנָה וְיֵשׁ לָהּ מַדּוֹת טוֹבוֹת וְתִיטֵב בְּעֵינֵינוּ מְהָרְאוּי לְהַקְדִּימָה יוֹתֵר מְלִיקַח אַחֲרָת וְיְהִי מַעֲשִׂיו רְצוּיִים לְעַנְף הַמְצָנָה נ"ל דְזִיל בְּתַר טַעְמָא חַד טַעְמָא הוּא (ח) הַנֵּה לְפִי הַטַּעַם הַנֵּ"ל הֵגַם דְהַמְצָנָה הַזֹּאת בְּטֻלָה בַּזֶּה"ז עַכ"ז יֵשׁ לְקַיִּים עֲנֻפִיָּה דְהֵיִינוּ פְּשַׁמְכֵיִים אֶת אֲשַׁתּוֹ לְדַבְרַת מְצָנָה וְיִשְׁמַחְנָה וִירְצֶנָה כְּהָא דְרַב דְּשַׁח וְכוּ' כְּדִי שְׁלֹא יִתֵּן דַּעֲתוֹ בְּכוּס אַחַר מְקַיִּים בְּזָה עֲנֵף הַמְצָנָה: (ט) עוֹד בְּטַעַם נְרַמַז בַּס' הַנֵּ"ל לְרַחֵם עַל זְרַע יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת שְׁהִילְדָה הַזֹּאת הִיָּתָה מְשַׁרְתָּת לּוּ בְּעַבְדוֹת יְרָאָה לְרַחֵם עָלֶיהָ שְׁתִּהֵיָה בְּעַלְתַּת הַבֵּית מְשׁוֹכְכַת חִיקוֹ וּלְפִי"ז כְּשִׁיזְהַר הָאָדָם שְׁלֹא לְהוֹנוֹת מְשַׁרְתּוֹ הַיִּשְׂרָאֵלִית וְלֹא יִחַרְפֵּם וְלֹא יִקְלָלֵם וְלֹא יִנְיַח לְב"ב לְחַרְפֵּם וִירַחֵם עָלֵיהֶם מְקַיִּים בְּזָה עֲנֻפִי הַמְצָנָה וְתַחֲשֹׁב לּוּ לְצַדִּיקָה: (י) עוֹד נ"ל בְּרַמַז הַמְצָנָה יַעוֹד אִמָּה הַעֲבָרִיָּה לְעַסּוֹן בְּחַכְמַת הַקְּבֵלָה דְהַנֵּה מְאָרִי קְבֵלָה הֵם בְּבְרִיאָה (הֵגַם שְׁמִבְנֵי לְפְעָמִים בְּזוֹהַר וּבְתִיקוּנֵים דְמְאָרִי קְבֵלָה הֵם בְּאַצִּילוֹת עֵינֵן בְּמִקָּמ"מ וּבְכֹסֶה מְלֵךְ דְהֵיִינוּ בְּעַלֵי יַחּוּדִים מִשָּׂא"כ הַעוֹסֵק סֶתֶם בְּקְבֵלָה הוּא בְּבְרִיאָה עֵי"ש) וּבְרִיאָה נִקְרָאת אִמָּה הַעֲבָרִיָּה כְּנֹדַע וְא"כ זֶה מְיֻקְרֵי יַעוֹד אִמָּה הַעֲבָרִיָּה כְּשַׁעוֹסֵק בְּחַכְמַת הַקְּבֵלָה וְאִם לְבָנוּ יַעֲדָנָה דְהֵיִינוּ שְׁיִרְאָה לְהַכְנִיס אֶת בְּנוֹ לְזֹאת הַחַכְמָה וְהַנֵּה בְּעִשׂוֹת זֹאת גַּם בַּזֶּה"ז שְׁבִטְלָה הַמְצָנָה הַזֹּאת יֵשׁ בְּיָדוֹ שְׁכָר הַמְצָנָה וּמָה נִחְמַד וְנַעֲמִים הַעֲנִין הַזֶּה כְּאֶשֶׁר תַּתְּבוּנֵן בְּדִין דְאֵין אִמָּה הַעֲבָרִיָּה נוֹהֶגֶת אֲלָא בְזִמְנֵן שְׁהִיּוֹבֵל נוֹהֵג יְדוּעַ דְיּוֹב"ל הוּא בְּסוּד אִימָא עֵילְאָה שְׁעַר הַחַמְשִׁים דְנוּ"ן שְׁעָרֵי בֵינָה וְיְדוּעַ דְאִימָא עֵילְאָה מְקַנְנַת בְּבְרִיאָה וְרַמַז בְּזָה אֵין דִּין אִמָּה הַעֲבָרִיָּה נוֹהֵג (הֵיִינוּ עֹסֵק חַכְמַת הַקְּבֵלָה) אֲלָא בְזִמְנֵן שְׁהִיּוֹבֵל נוֹהֵג (הֵיִינוּ תְּשׁוּבָה עֵילְאָה) כִּי בְּאִם הוּא עֲדִין בְּרַשְׁעוֹ ח"ו אֲסוּר לּוּ לְחַפְשׁ בְּגַנְזֵיָא דְמִלְכָּא וְהַשִּׁי"ת יַחְזִירָנוּ בְּתְשׁוּבָה שְׁלִימָה לְפָנֵינוּ ית"ש: מ"ע מַד לְפָדוֹת אִמָּה הַעֲבָרִיָּה אִם לֹא יַעֲדָה חֶלֶק הַמַּעֲשֶׂה (א) מ"ע לְפָדוֹת אִמָּה הַעֲבָרִיָּה שְׁנַאֲמַר אֲשֶׁר לֹא יַעֲדָה וְהַפְדָּה שְׁמַסִּיעַ לָהּ בְּפִדְיוֹנָהּ בְּגִירָעוֹן כְּסָף וְכוּפִין אֶת הָאֵב לְפָדוֹתָהּ: (ב) בְּרַח הָאֵב אוֹ מַת אוֹ לֹא הִיָּה לּוּ בְּמָה לְפָדוֹתָהּ הָרִי זֶה עוֹבְדַת שֵׁשׁ שָׁנִים כְּעַבְד שְׁמַכְרוּהוּ ב"ד וְיִוצְאָה בְּתַחֲלַת שְׁבַע: (ג) וְכֵן יִוצְאָה בִּיּוֹבֵל אוֹ בְּמִיתַת הָאָדוֹן וְאֵעִפ"י שְׁהַנִּיחַ בֵּן יִוצְאָת כְּנַרְצָע אוֹ בְּגִירָעוֹן כְּסָף אוֹ בְּשִׁטְר שְׁחָרוּר כְּעַבְד: (ד) יִתִּירָה עָלֶיהָ אִמָּה הַעֲבָרִיָּה שְׁיִוצְאָת בְּסִמְנֵים דְהֵיִינוּ

שְׁהִיָּא סִימְנֵי נְעֻרוֹת אֶפְיָלוּ הִבְיָא סִימְנֵי נְעֻרוֹת תִּיכְף אַחַר יוֹם שְׁלִקְחָה שְׁנַאֲמַר וְיִצְאָה חָנֹם רִיבָה לָהּ הַפְּתוּב יִצְיָאָה אַחְרָת בְּחֻנָּם יוֹתֵר עַל הָעֶבֶד מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ שֶׁהוּא הִבְאָת סִימְנֵי נְעֻרוֹת: (ה) אִם הִיָּתָה אֵיילוּנִית שְׂאִין לָהּ יָמֵי נְעֻרוֹת אֶלָּא יוֹצֵאת מִקְטָנוֹת לְבִגְרוֹת פִּינּוּן שְׁפָגְרָה יוֹצֵאת לְחִירוֹת: (ו) הַמְצָנָה הַזֹּאת נוֹהֶגֶת בְּזִמְן שְׂיֻבְל נוֹהֵג: חֵלֶק הַדְּיָבוּר (א) וְדַאי צָרִיף לְלַמּוֹד מִשְׁפָּטֵי הַמְצָנָה וּבִפְרָט מְצָנָה שְׂאִינָה נְהוּגָה בּוֹזָה"ז וְהַשְּׁיָנוּן וְהָעִיוּן בָּהּ הוּא בְּמָקוֹם הַקְּיִיּוֹם) וְצָרִיף לְחַדֵּשׁ בָּהּ דִּינִים כְּפִי שְׁכָלוֹ וְיִקְבֵּל ע"ע פְּשִׁינְיַע זְמַן הַמְצָנָה וְתִזְדַּמֵּן הַמְצָנָה לִידּוֹ יִקְיָמְנָה: (ב) נ"ל דְּהַמְצָנָה הַזֹּאת תִּחְשַׁב אֶל הָאָדוֹן שְׁמַגְרַע פְּדִיוֹנָהּ וְיוֹצֵאת וְאִינוּ מְעַכְבָּה הֵגֵם שְׁהָאָב פּוֹדָה אוֹתָהּ וְגַם כּוֹפִין אוֹתוֹ לְפָדוּתָה עַכ"ז לֹא תִחְשַׁב אֶל הָאָב אוֹ אֶל הַפּוֹדָה רַק אֶל הָאָדוֹן כִּי עַל הָאָדוֹן נֶאֱמַר אֲשֶׁר לֹא יַעֲדָה וְהַפְּדָה שֶׁהוּא מְחֻנָּב לְסִינְיַע לָהּ בְּפְדִיוֹנָהּ נ"ל: (ג) אִין הָאִשָּׁה נִמְפָּרֵת בְּגִיבְתָהּ וְלֹא ע"י עֲצָמָה רַק כְּשֶׁהִיא קִטְנָה יָכוֹל אָבִיהָ לְמַכְרָה קְוֹדֵם שְׁתַּבִּיא סִימְנֵי נְעֻרוֹת (ד) אִין הָאָב רִשְׁאֵי לְמַכּוֹר אֶת בְּתוֹ עַד שְׁהָעִנִּי וְאִין לוֹ מָה יֵאָכֵל וְלֹא נִשְׂאָר לוֹ אִפִּי פְסוּת וְאֵעֲפִי"כ כּוֹפִין אוֹתוֹ לְפָדוּתָה אִם יִהְיֶה לוֹ אֶחָד פְּ אִיזָה דְּבַר מְטַלְטְלִין אוֹ קַרְקָעוֹת: (ה) צ"ע אִם מְכַר הָאָב אֶת בְּתוֹ כְּשֶׁהִיָּה לוֹ מָה לְאָכּוֹל אִם הִמְכָּר קִיָּים וְאִם יֵשׁ לָהּ דִּין אִמָּה וְנִרְאָה דְּהוֹעִילוּ מַעֲשִׂיו וּמִיִּקְרִי מְכִירָה דְּהַתוֹרָה סָתֵם אָמְרָה רַק דְּחַז"ל כִּף קִבְלוּ מִסְמִיכוֹת הַמְּקַרְאוֹת דְּאִינוּ רִשְׁאֵי לְמַכּוֹר אֶת בְּתוֹ עַד שְׁפָכְר מְכַר כָּל מְטַלְטְלִיו: (ו) אִם יִצְאָה בְּגִירָעוֹן כֶּסֶף אוֹ בְּשֵׁשׁ אוֹ בִּיּוֹבֵל וְעַדִּין הִיא קִטְנָה יָכוֹל הָאָב לְחַזֵּר וּלְמַכְרָה אֶבֶל הִבְיָא סִימְנֵים אוֹ אֵיילוּנִית שְׁנַתְּבַגְרָה אִינוּ יָכוֹל לְמַכְרָה: (ז) אִין רִבָּה מוֹתֵר לָהּ עֶבֶד כְּנַעֲנִי: (ח) כְּשִׁיּוֹצֵאת לְחִירוֹת מְחֻנָּב רִבָּה לְהַעֲנִיקָה: חֵלֶק הַמַּחְשָׁבָה (א) וְדַאי מ"ע דְּאִוְרִיָּתָא בְּעֵי פְנוּנָה וְצָרִיף לְכוּנּוּן בְּמְצָנָה הַזֹּאת שְׁמִסְיַע לָהּ בְּפְדִיוֹנָהּ לְקִיָּים הַמ"ע שֶׁל תוֹרָהוּאִם לֹא כְּנֻן אֵעֲפִי"כ יִצְמָה לְחִירוֹת אֶבֶל אֲפָשֶׁר לֹא תִחְשַׁב לוֹ בְּכֻלָּל חֵלּוּקָא דְּרַבְּנָן וְכֻלָּ מָה דְּאֲפָשֶׁר לְמַעֲבַד יַעֲשֶׂה דְּהִיָּינוּ לְהַחֲזִיר לָהּ הַכֶּסֶף וְיַחֲזִיר וְיִקְחָנָה מִיָּדָה וּיְכוּנּוּן לְשֵׁם מְצָנָה (הֵגֵם דְּאֲפָשֶׁר לומר דְּלֹא מְהַנִּי פִּינּוּ דְּכָבֵר מְחַל לָהּ שְׁיַעֲבוּדָה שׁוּב אִינָה מְשׁוֹעֲבָדָת וְלֹא מְהַנִּי מַעֲשִׂיו שְׁחֻזָּר וְעוֹשָׂה עַכ"ז מָה שִׁישׁ בִּיכּוּלָתוֹ לַעֲשִׂית יַעֲשֶׂה נ"ל: (ב) וְדַאי א"צ לְכוּנּוּן טַעַם לְמְצָנָה פִּינּוּן שְׂאִין הַטַּעַם מְבוֹנָר בְּתוֹרָה אֶבֶל וְדַאי מְצָנָה לְהַתְּבוּנָה בְּטַעֲמֵי הַמְצָנוֹת מָה שִׁיד שְׁכָלוֹ מַגְעַת וְהִנָּה יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה בְּטַעַם הַמְצָנָה בְּאִיתְעָרוּתָא דְּלִתְמָא אִיתְעָר עוֹבְדָא לְעִילָא גְּאֹלְתִינוּ וּפְדוּת וּבְפִשְׁנוּ הַשִּׁי"ת מְכַר אֶת בְּתוֹ לְאִמָּה הָעֵבֶרְיָה הִיא כְּנֻסָת יִשְׂרָאֵל בְּגִירָעוֹן כֶּסֶף מְסִינְיַע לָהּ רִבָּה בְּפְדִיוֹנָהּ אוֹמֵר הַשִּׁי"ת פְּתַחֵי לִי אַחֲוֹתֵי רַעֲיָתִי כְּחֻדָּה שֶׁל מַחֲסָת וְאִנִּי אֶפְתַּח לָכֶם פְּתַח כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוֹלָם הִיָּינוּ מְעַט מְעַט שֶׁיְהִי לָנוּ הַשִּׁי"ת סִינְיַע לָנוּ בְּפְדִיוֹן נְפִשְׁנוּ וְכֹאֲשֶׁר תַּבִּיא סִימְנֵי נְעֻרוֹת הִיָּינוּ בְּעַתָּה אִפִּי לֹא יִהְיֶה ח"ו מְע"ט כָּלֵל יִמְהַר לְחַזְנְנִינוּ וּבְצִאֲתִינוּ לְחִירוֹת הָעֵנֶק יַעֲנִיקִינוּ כַּמ"ש הַשִּׁי"ת וְיִנְקֹת חֵיל גּוֹיִם וְכו' וְתַחַת הַנְּחֻשָׁת אֲבִיא זָהָב וְכו'.

(ג) הִנָּה לְפִי"ז הֵגֵם שְׁהַמְצָנָה הַזֹּאת בְּטָלָה מֵאֲתָנוּ בּוֹזָה"ז עַכ"ז מָה שְׂאֲנַחְנוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּמְצָנוֹת אָנוּ מְקִיָּיִמִים מ"ש הַמְשׁוֹרֵר תָּנוּ עוֹז לְאֶלְקִים כְּבִיכּוֹל יִשְׂרָאֵל מוֹסִיפִין כָּח וְכו' לְמַהֵר וּלְהַחֲזִיחַ פְּדוּתִינוּ בְּרַחֲמִים וְגַם בְּתַפְלָה עַל הַגְּאֹלְתָה אֲנִי מְקִיָּיִמִים מְצָנָה זוֹ פְּדִיָּית אִמָּה הָעֵבֶרְיָה בֵּין וְהַתְּבוּנָה: מְצָנָה מָה מַל"ת שְׁלֹא יִמְכּוֹר הָאָדוֹן אִמָּה הָעֵבֶרְיָה לְאַחַר חֵלֶק הַמַּעֲשָׂה (א) שְׁנַאֲמַר לְעַם נְכָרִי לֹא יִמְשׁוֹל לְמַכְרָה בְּבִגְדוֹ בָּהּ וְכֵן עֶבֶד עֵבֶרִי אִין רַבּוֹ רִשְׁאֵי לְמַכּוֹר וְלֹא לִיתָנוּ בְּמַתָּנָה וְאִין עֵבֶר וּמְכַר אוֹ נָתַן בְּמַתָּנָה לְאִישׁ אַחַר לֹא עֲשָׂה כְּלוּם: (ב) נוֹהֵג בְּזִמְן שְׂיֻבְל נוֹהֵג: חֵלֶק הַדְּבִיּוּר (א) וְדַאי צָרִיף לְלַמּוֹד מִשְׁפָּטֵי הַמְצָנָה.

ובפרט מצוה שאינה נוהגת בזה"ז ולחדש דינים והלכות כ"א עד מקום שיד שכלו מגעת: (ב) נראה אם עבר ומכר אמה העבריה פינון שלא הועילו מעשיו אינו לוקה: (ג) הגם שלא הועילו מעשה המוכר.

עם כל זה נ"ל דגם לענין לעבור על הלאו אינו עובר רק באם הקונה פשה בה אחר מדרכי הקנאה. משא"כ פשלא מכר המוכר רק באמירה בעלמא לא עבר המוכר.

חלק המחשבה (א) נדאי צריף לכונן במניע' זו שמונע א"ע ממכירה זו פי פה גזרה עליו התורה: (ב) הטעם המצוה הוא נראה שפירוש בתורה לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגד"ו ב"ה ודרשו חז"ל בפירושו פינון שפירוש בגדו עליה שוב אין רשאי למכרה ונראה פירוש לפירוש פינון שפירוש בגדו עליה כבר היתה מוכנת ליעוד דבזולת זה אין מכירתה מכירה.

דאמה העבירה אינה נמכרת אלא למי שקידושין תופסין לו בה או לבנו וא"כ פינון שפירוש בגרו עליה היתה מוכנת להיות גבירה בביתו. והנה זה מדבר הרחמנו שאינו רשאי למכור אותה האשה שהיתה מוכנת להיות אשת חיקו וא"כ לפי"ז נראה שצריף לכונן הטעם במניעה זו שמונע א"ע שא זה בשבילשצוה הש"י ומטעם הנ"ל פינון שהטעם מפירוש בתור' וכבר מבואר כ"פ שהטעם המפירוש בתורה צריף לכוננו ובזולת זה אינו יוצא י"ח המצוה ולא נחשב לו מכלל החלוקא דרבנו.

(ג) עוד נ"ל בבבאיור יותר דבריהם דהנה אור המקיף נק' בגד שפירוש את הגוף כמו בגד והנה מקובל בדינו מהאריז"ל שע"י הקידושין נותן החתן להפלה אור מקיף ובחגיבת ביאה נותן לה אור פנימי והנה באמה העבריה בעיניו ראויה ליעוד והמעות הראשונות ניתנים לקידושין ע"כ אינו צריף לכסף קידושין אחרים א"כ נראה אשר תיכף בשעת קניה נותן לה האדון אור מקיף והנה הגם שלא ירצה לייעדה אח"כ עכ"ז אינו רשאי למכרה פי כבר היא נחשבת לכת גילו פינון שנתן לה אור מקיף שלו.

וזה שדרשו רז"ל בבגד"ו ב"ה פינון שפירוש בגד"ו עליה היינו אור מקיף שלו שוב אינו רשאי למכרה. והנה לפי מש"ל צריף לכונן זה במניעה הלזו עמש"ל: (ד) בהתבונן במצוה הזאת עפ"י הטעם הנ"ל הנה מוכן הדבר באיתערוותא דלתתא איתער עובדא לעילא הנה מעמד הר סיני שקנה הש"י אותנו לו לעבדים לעבד עבודתו הנה אנחנו פנסת ישראל נקראים אמה העבריה ועד היום נק' בבחי' אירוסין (שהיא קידושין שאומר המקדש הרי את מקודשת לי שהו הנה הארוין המקיפין לתבת ישראל משא"כ ע"י החיבור מתחברין איברין דכור' ונקבא היינו רמ"ח דדכורא ורנ"ב דנקבא עד הפכתח שאמר ר"ע בפכורות היינו רנ"ג מקום גר"ן ארנון חדר המטות ס"ה דדכורא ונקבא בגי' רא"ש אתנון הפנימיים שבתבת ישראל והדברים ארופים אצלנו במ"א) פמאמרו ית"ש במעיד הנכבד ואתם תהיו ל"י וכו' עד לעתיד ב"ב נאמר פי בועליך עושיך י"י צבאות וכו' וזה שיש לפירוש וארשתיה ל"י לעולם וכו' וארשתיה ל"י באמונה (פשיהנה האירוסין של בחי' ל"י באמונה לשמור האמונה לבעל נעורים אז) וידע"ת את י"י (מלשון וידע אדם וכו' היינו נזפה לבחי' ידיע' בשלימות בחי' פי בועליך עושיך וכו') והנה אמר הש"י ע"י גביאו איזה ספר פריתות אמנם אשר שלחתיה או מי מנשי אשר מכרתי אתכם לו הן בעוונותיכם נמפרתם וכו' רצ"ל שאין זה מכיר' מאתו ית' ע"כ לא תהנה

מִן־חֶלֶט כִּי כִּבְיָכֹל גַּם הוּא ית"ש מְחַוֵּיב לְקַיֵּים דְּבָרֵי תוֹרָתוֹ כִּינּוֹן שְׁפִירֵשׁ בְּגֵדוֹ עָלֶיהָ שׁוֹב אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְמַכְרָה א"כ אֵין זֶה מְכִירָה רַק שְׂבִיָּה לְפִי שְׁעָה בְּעֵבוֹר הָעֲוֹנוֹת אֲבָל לֹא תהי' מְכִירָה מִן־חֶלֶט ח"ו וּבְמַהֲרָה נָשׁוּב לְבֵית חַתָּנוֹת חֹפֶת חֵיתוּנִים וְלֹא יתְעַרֵב זָר בְּשִׂמְחֹתֵינוּ.

(ה) עפ"י הַדְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים תְּבִין הַמְצָנָה הַזֹּאת נוֹהֶגֶת בְּזִמְנָן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג. הֵינּוּ בְּזִמְנָן שִׁיתְגַּלְהַ הַיּוֹבֵל הַעֲלִיּוֹן עַל־מֵא דְחִירוֹת אֲזַי יִקְיֵים הַש"י הַמְצָנָה הַזֹּאת שְׁלֹא יִמְכֹּר עוֹד אֶת כּוֹנֵי לְשִׁפְחוֹת אַחַר אִישׁוֹת בֵּין וְהַתְּבוּנָה כִּי קִצְרֵתִי כַּעֲת: (ו) וְתִבִּין לִפְנֵי הַגַּם שֶׁהַמְצָנָה הַזֹּאת בִּטְלָא בְּזוֹה"ו עכ"ז כֹּאשׁ יִשְׁמֹר הָאָדָם א"ע מִלְחַטּוֹא בְּכַדֵּי שְׁלֹא יִגְרוֹם ח"ו מְכִירָה ח"ו עוֹד אֵינָה רְגַע לְכַנֵּי כַּמְד"א הֵן בְּעוֹנוֹתֵיכֶם יִכַּם נִמְכַּרְתֶּם וְכו' אֲזַי בְּכּוֹנְנָה הַלְזוֹ מְקִים הַמְצָנָה זֹ: מל"ת מו שְׁלֹא לְמִנּוּעַ שְׁאֵר כְּסוֹת עוֹנָה מֵאֲשֶׁתּוֹ וּמֵאֲמָה הַעֲבָר' אֲשֶׁר לְקַחָה לּוֹ לְאִשָּׁה חֶלֶק הַמְעֻשָּׂה (א) שְׁנֹאֲמַר שְׁאֵרָה כְּסוֹתָה וְעוֹנָתָה לֹא יִגְרַע שֹׁאֵר"ה אֵלּוּ מְזוֹנוֹת כְּסוֹת"ה כְּמִשְׁמַעְהָ עוֹנָת"ה תְּשִׁמִּישׁ וְהַמּוֹנֵעַ אַחַת מִשְׁלֵשׁ אֵלֶּה מְרַצּוֹנוֹ (לְאִפּוֹקִילְאֻנְסוֹ אֵינּוּ עוֹבֵר אֲוֹנָס רַחֲמָנָא פְטָרִיהָ) כְּדֵי לְצַרְעָה וְלַעֲנוּתָה עוֹבֵר בְּלֹא זֶה (ב) אִם מוֹנֵעַ אַחַת מִשְׁלֵשׁ אֵלֶּה מִטַּעַם אַחַר שְׁאֵינּוּ מְכּוּנִין לְצַרְעָה אֵינּוּ עוֹבֵר (וְאֵעִפִּי"כ נִרְאֶה שְׁאֵינּוּ רִשְׁאֵי בְּזוֹלָת בְּקִשְׁת׃ מְחִילָה מִמֶּנָּה אֲבָל אֵעִפִּי"כ אֵינּוּ עוֹבֵר בְּלֹא כִּינּוֹן שְׁאֵין הַכּוֹנֵנָה לְצַרְעָה נ"ל) (ג) מִד"ס חֵיב לָהּ עוֹד ז' דְּבָרִים וְאֵלּוּ הֵן עֵיקַר כְּתוּבָתָהּ (הֵינּוּ מְאִתִּים לְבְּתוּלָה וּמְנָה לְבַעוּלָה וְהַרְבֵּה דִּיעוֹת שְׁכַתּוּבָת בְּתוּלָה הוּא דְאוֹרֵייתָא וְהֵנָּה אַף עִפִּי"כ לֹא נִזְכָּר בְּלִתּוֹ זֶה רַק הַג' הַנִּזְכָּרִים דְּכַתּוּבָהּ אֵינּוּ מְחַיִּיב לִיתֵּן לָהּ בְּעוֹדָהּ תַּחֲתֵינּוּ) לְרַפְאוּתָהּ לְפִדּוּתָהּ וּלְקַבְרָהּ וַיּוֹשַׁבְת׃ בְּבֵיתִי כֹל יְמֵי מִיגַר אֲרַמְלוּתָא וְנִיזוּנֵיית מְנַכְסִיו כ"ז שְׁאֵינָה תּוֹבַעַת כְּתוּבָתָהּ וּבְנוֹתֶיהָ נִיזוּנֵיית מְנַכְסִיו אַתְר מוֹתוֹ עַד שִׁיתְאַרְסוֹ אוֹ עַד שִׁיתְבַּגְרוּ.

וּכְתוּבָת בְּנִין דְּכָרִין: (ד) הוּא זוֹכָה מִד"ס בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהָ (תַּחַת מְזוֹנוֹתֶיהָ) וּפִירו' נְכֹסֵי בְּחֵי' (תַּחַת פְּדִיוֹנ') וּבְמַצִּיאָתָהּ (מִשׁוּם אֵיבָה) וַיּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ (כְּנֶגֶד קְבוּרָתָהּ) וְהִירֹשָׁהּ הוּא מְדְאוּרֵייתָא: (ה) חֵיב אָדָם בְּמְזוֹנוֹת בְּנֵיו וּבְנוֹתָיו הַקְּטַנִּים חֶלֶק הַדִּיּוֹר (א) וְדָאֵי צָרִיף לְלַמּוֹד מִשְׁפָּטֵי הַמְצָנָה וּלְחַדֵּשׁ חִידוּשֵׁי דֵינִים כ"א לְפִי שְׁכָלוֹ (ב) חֵיב הַכְּסוֹת וְהַמְזוֹנוֹת עוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָה יוֹרֶדֶת עִמּוֹ וְצָרִיף לְכַבְדָּהּ בְּזֶה יוֹתֵר חֲמָה שְׁעוֹשָׂה לְצַרְכּוֹ שֶׁהִיא תְלוּיָהּ בּוֹ וְהִיא תְלוּיָהּ בְּמִי שְׁאֵמַר וְהֵנָּה הָעוֹלָם (ג) יִזְהַר מֵאוֹנָאָתָהּ כִּי מִתּוֹף שְׁדַמְעָתָהּ מְצוּיָה אוֹנָאָתָהּ קְרוּבָה לְבֹא: (ד) אָמַר לְהוֹ רַבָּא לְבַנֵּי מְחִיזָא אוֹקִירוֹ לְנִשְׁיִיכוֹ כִּי הֵיכִי דַתְתַּעֲתָרוּ נ"ל בְּפִירוּשׁ הַדְּבָר.

כִּי הֵנָּה הַצְּדָקָה מְסוּגָלָה לְעִשְׂרֵי כְּפוֹדָע וְהֵנָּה אָסוּר לְקַבֵּל צְדָקָה מִן הַנָּשִׁים אֲבָל מְקַבְּלִין מֵהֶם דְּבָר מוּעָט. וְאָמְרוּ בְּגַמ' בְּהֵוָה דְּאֵתָא לְמַחוּזָא וְנָתַנוּ הַנָּשִׁים לְקַנְפֵת הַצְּדָקָה תְּכַשִּׁיטִים וּבְגָדִים וְהַקְּשׁוּ לוֹ הֵא אֵין מְקַבְּלִין מִן הַנָּשִׁים רַק דְּבָר מוּעָט וְהַשִּׁיב הֵיכִי לְבַנֵּי מַחוּזָא דְּבָר מוּעָט הוּא כִּינּוֹן דִּישׁ לְהֵם תְּכַשִּׁיטִים הַרְבֵּה.

וְא"כ לִפְנֵי ז' יִצְדַק מֵה שְׁאֵמַר אוֹקִירוֹ לְנִשְׁיִיכוֹ בְּתַכְשִׁיטֵין הַרְבֵּה וְהֵא לְהֵם רִשׁוֹת לִיתֵן צְדָקָה הַרְבֵּה שִׁיְהִיָּה לְהֵם כְּדָבָר מוּעָט וְכִינּוֹן שִׁיתְנּוּ מְנַכְסֵיהֶם צְדָקָה הַרְבֵּה וְדָאֵי תַתְעֲשָׂרוּ. (ה) וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ עוֹד אוֹקִירוֹ לְנִשְׁיִיכוֹ כִּי הֵיכִי דַתְתַּעֲתָרוּ הַגַּם שְׁרֹאָה שֶׁהִיא מְשַׁפֵּעַ וְהִיא מְקַבְּלַת יְכַבְּדָנָה כִּי כֹן גָּזַר הַיּוֹצֵר שִׁיתְנַהֵג הָעוֹלָם בְּבַחֲוִי מְשַׁפִּיעַ וּמְקַבֵּל וְא"כ יוֹמְשׁוּ לּוֹ מִזֶּה שִׁיְנַהֵג כְּבוֹד בְּעַנְיִים הַמְקַבְּלִים וְעִי"ז יִתְעַשֵּׂר כְּפוֹדָע וְהַתְּבוּנָה בְּעוֹמֵק בְּדָבָר עוֹש"ר

בג' יסוד מלכו"ת יחודא שלים ואמר אוקירו לנשייכו ויהיה פוננת מעשיכם פי היכי דתתעטרו שנימשך לכם עושר ע"י יחוד העליון (ו) ובזה תתבונן מ"ש רז"ל יקדש האדם א"ע בשעת תשמיש הנה קראו לזה קדושה פי בקדושה אנו אומרים פנועם שית סוד שרפי קדש מהו הפירוש שי"ח סו"ד נראה הרמז כמו שהוא השי"ת והדיבור של תיבת סו"ד היינו פשוטים לומר תיבת סי"ד בשית ודיבור דהיינו סמ"ך וי"ו דל"ת שהיא בגי' תקע"ו יסו"ד מלכו"ת.

שהו פוננת הקדושה לייחד הדודים וזאת תהיה הפונה של האדם בחיבור הגשמי לכוונה עליונה באיתערוחא דלתתא איתער עובדא לעילא ע"כ קראו רז"ל לזה קדושה וה"ס תקע"ו בריתו' שנקרתו על התורה הבן הדבר (ז) חיוב העונה הוא לפי פח האדם וכפי מלאכתו ונתנו רז"ל קצבה בחקמתם כ"א לפי מעבדו ואמרו הטיילים בכ"י ות"ת מע"ש לע"ש וכן נתנו קצבה לחמרים ולספנים (ח) החמר שרוצה להיות ספן אינו רשאי כ"א ברשות אשתו (אבלהטייל שרוצה להיות ת"ח רשאי פי מושבע ועומד ע"ז מהר סיני) וזה ששמעתי מה שראב"ע פשרצו למנותו לנשיא אמר איזל ואימלא בדביתהו פי נמצא במסכתות קטנות שעונת הנשיא הוא אחת לכמה שנים וא"כ הנה כמו חמר שרצה להעשות ספן שאינו רשאי בלא רשות אשתו: (ט) ותדע שלדעתי הוא כל הקצבות חז"ל הוא לקיים מצות עונה בלבד.

דהיינו פשפבר קיים מצית פ"ו או שהוא בימי עיבור ויניקה אבל למצן' פ"ו אין לו רשות להיפטר עד שיקיים רק שלא יעשה יותר על פחו פי וח"י בהם פתוב. אך ע"פ הזהר וספרי המקובלים הוא דוקא מע"ש לע"ש ועי"ז משונה נשמות טהורות לבניו.

ואעפי"כ נ"ל גם לדעת הזוה"ק שפכת ש"ח המשמש מטתו בחול עובר על ערות פלטה וכו' הוא דוקא פשקיים מצות פ"ו אבל בלא קיים ומכנין לקיים אינו עובר ומצנה קעביד באפילו אם מכנין להשביע א"ע מן ההיתר גם פן אינו עובר.

וכוננת הקדושים בזוה"ק הוא רק על הת"ח אשר תורתם אומנתם ומשימים לילות פימים לתורה הנה אפשר אפילו לא קיימו מצו' פ"ו הנה ימות החול הוא להם פדברי ב"ע שפטר לגמרי מפ"ו באמרו מה אעשה ונפשי חשקה בתורה (עמ"ש במצות פ"ו) והחכ' עיניו בראשו לעשות כל מעשיו לש"ש ולא יבא לידי חטא ועון: (י) אפילו אם יש לאדם הרבה נשים מחוייב ליתן לכולם שאר וכסות כל המצטרף אבל עונה אינו מחוייב להם רק כמו שלא הי' לו רק אשה אחת למשל עונת ת"ח משבת לשבת ואם יש לו ד' נשים אינו מחוייב לכ"א רק עונה א' בכל חדש: (יא) וא"כ לפי"ז אדם שיש לו אשה אחת אסו' לישא אחרת בלא רשותה דהנה כמו החמר שאינו רשאי להיעשות ספן מבלי רשות.

או שידע בעצמו שלא יצטרף ליגרע מעונתה שהוא בעל פח וא"כ מה שארז"ל נושא אדם כמה נשים והוא דאפשר למיקם בספקייהו. קאי גמי אעונה: (יב) זולת אלו הזמנים שנתנו חז"ל קצבה עוד יש זמנים שהם בכלל מצות עונה כגון ליל טביל'.

וכגון ביום יציאתו לדבר וביום ביאתו מן הדבר וכן פשוט' שאשתו מתקשטת לפניו ומשתוקקת לו כ"ז הוא בכלל מצות עונה והמונע א"ע באחד מפל הזמנים הנ"ל פשוטין שם מניעה אחרת דהיינו בריאת גופו וכיצא עובר על ועונת' לא יגרע (יג) ודע דלדעת

הסמ"ק מצנת עונ' הוא ג"כ מ"ע ושממת את אשתו (זולת הלאו ועונתה לא יגרע) וא"כ הנה המצנה הזאת עשה ול"ת וא"כ יהיה נ"מ רבתי לדינא כגון שיש לפניו לקיים אינה מצנת עשה וא"א לו לקיים המצנה רק פשיבטל המצנה.

הנה לדעת שאר הפוסקים דלא הנה רק ל"ת אפשר עשה דותה אה ל"ת משא"כ לדעת הסמ"ק אין עשה דוחה את ל"ת ועשה: (יד) מיהו כל זה פסקנים פ"ו (או שהוא בימי עיבור ויניק') משא"כ פשלא קיים פ"ו הנה הוא לדעת כל הפוסקי עשה ול"ת ובפרט מ"ע דפ"ו דמצנה רבה הוא והבן חלק המחשבה (א) ודאי צריך לכונן בעשיה זו שעושה זה כדי שלא יעבור על הל"ת של תורה.

ולדעת הסמ"ק צריך לכונן בעונה שלא יעבור על הל"ת ולקיים העשה ושממת את וכו': (ב) ונראה דבמצנת עונה גם אם לא פינו למצנה עכ"ז יוצא י"ח המצנה באותו העת והעונה פינו דדבר הנא' הוא וכמו שהוא הדין באנסוהו לאכול מצה וכמ"ל בהקדמ' גם לענין מצית פ"ו אבל בשאר פסות אפשר דלא יצא בזולת הפנונה ואפשר לומר דג"ז הנאת הגוף מיקרי דנהנה בראייתה ביופי ובתכשיטין: (ג) הנה לפי הנראה פינו שאין מבואר בפ"ו בתורה שום טעם למצנה זו ע"כ אפי' לא פינו שים טעם רק לקיים מצנת בוראו למצנה תחשב לו.

אבל כבר מבואר שמהראוי לכל אדם לחקור בטעמי מצותיו ית' כפי השגת שכלו הגם שבודאי לא יגיע לתכלית טעמיהו. (ד) הנה המצנה עפ"י פשיטו לא נעלם מעין כל משכיל.

הש"י ברא את האדם ואחר כך ברא מאחת מצלעותיו אשה המשלמת בניינו להיות לו לעזר ולא עשה פן לשום בעל חי רק בראם ביחד זכר ונקבה מופרדים זה מזה דהנה פנונת הבריאה במין האנושי שיהיה לכל זכר נקבה מיוחדת לו לתשמישו להוליד ממנה תולדות ע"פ הארץ משא"כ שאר ב"ח אין לכל זכר נקבה מיוחדת רק כל זכר יוכל לעשות פעולת ההולדה בכל נקבה ממינו שתזדמן לו משום דכל מיני בע"ח אין להם שלמות אחר רק תולדות' שיהיה פונים למינם וכ"א נולד בתולדה בכל שלמותו ואין לו שלמו' אחר שיצטרף להוציאו מכח אל הפועל ממילא אין מן הצורך שיהיה לו מדריך ידריכהו בדרך המציאו לשלימותו פי שלמותו הוא לו ממילא בטבעו בתולדתו משא"כ מין האנושי עיקר תכלי' בריאת העול' להיות בחירי' מוציא שלמותו מן הכח אל הפועל ע"י בחירותו בשכל התורני אשר הוא מנגד לחומר ** (הג"ה וזה שדרשו רז"ל על הפ' שור או כשב או עז כי ינלד מלמד ושור בן יומו קרוי שיר ומה נפקא לן בזה אף זה הוא הענין פינו שאינו בחירי' א"כ שלמותו אשר נברא בשבילו היא מיום הנלדו ע"כ שור בן יומו קרוי שור משא"כ מין האנושי בחירי' מוכן להוציא שלמותו מן הכח אל הפועל וזה שפתוב אחר כך וכי תזבחו זבח תודה ליי' לרצונכ"ם תזבחו ר"ל פי אתם בחוריים ורצוניים אכ"מ להאריך: **) וזה שעשויעו ית"ש כאשר האדם ימציא שלמותו בבחירה אשר יתגבר נגד החומר התאונני וישליט הצורה השכלית התורנית והנה בתולד' נולד האדם בחומריו ומתאנה לתאנת הסומריית המטונפות הגשמיות כאחד הבהמות ולכן מן הצורך לו בקטנותו שיהיה לו מדריך ידריכהו בהכרח לדרך הצורה השכלית התורנית

וּמִנְעָהוּ בְהִכָּרֵם מִלִּילָף אַחֲרֵי הַחֹמֶר הַמְּוֹגָשׁם הַבְּהֵמִין (וּבְזוּלַת זֶה יִתְמַשֵּׁף הָאָדָם אַחֲרֵי תַאֲוֹת הַחֹמֶר וְיִהְיֶה גְרוּעַ יוֹתֵר מִהַבְּהֵמָה שֶׁהַבְּהֵמָה הוּא בְּשִׁלְיָמוּת אֲשֶׁר נִבְרָא בְּעֵבוּרָהּ.

משא"כ אדם ההולך אחר התאונה הגנה הוא מחוסר שלימות התכלית אשר נברא בעבורו) והנה אם יהי לידת האדם פלידת הבהמה דהיינו שכל זכר יזריע באינה נקב' שתזדמן לו לפי שעה ולא יתייחסו בנים אחר אבותיהם רק סתם הפקר כבהמות לא יהי למין האנושי מורה ומדריף להוציא מן חומרייתו התאונני ולהגיעו לשלימותו אשר נברא בעבורו ולזה מה טיב ונעים גזירת החכמה העליונה שתולדות המין האנושי תהיה ביחוד לכל זכר מיוחד נקבה מיוחדת לו לבדו.

ואם פן יהיו הבנים מתייחסים אחרי אבותיהם והאבות ידריכו את הבנים בקטנותם לבלום ברסן בהכרח חומריית התאונה ויִדְרִיכֵהוּ בְּנִתְיָבוֹת הַמְּוֹשְׁפָלוֹ' עַד אֲשֶׁר יִתְגַּדֵּל בְּשִׁכּוֹל וְיוֹצִיא שְׁכָלוֹ מִן הַפֶּחַ אֶל הַפּוֹעֵל בְּבַחֲרִיתוֹ וּרְצוֹנוֹ וְהוּא תְּכֵלִית בְּרִיאָתוֹ וְלִזְאֵת הַסִּיפָה נִשְׁתַּמָּה בְּרִיאַת זָכָר וְנִקְבֵי' שֶׁבְּמִין הָאָנוּשִׁי מִכָּל זָכָר וְנִקְבֵי' שֶׁבְּשָׂאֵר מִיָּנִים שֶׁבְּכָל הַמִּיָּנִים נִבְרָאוּ הַזָּכָר וְנִקְבָה מִן־פְּרָדִים לְהוֹרוֹת שִׁיכּוֹלִים לְהַפְרֵד שָׂאִין הַנִּקְבָה מִיִּחוּדָתָא אֶל הַזָּכָר הִנֵּה דוֹקָא מִשָּׂא"כ הַמִּין הָאָנוּשִׁי נִבְרָא הַנִּקְבָה בְּאַחֲדוֹת בְּגוּף אֶחָד עִם הַזָּכָר לְהוֹרוֹת הָאֲחֻדוֹת הַנִּקְבָה עִם הַזָּכָר מִכָּלִי פִּירוּד כָּל נִקְבָה מִיִּחוּדָתָא לְזָכָר מִיִּחוּד דוֹקָא וְכִיּוֹן שֶׁכָּף גְּזֵרָה הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה הִנֵּה בְּכַדִּי שֶׁהָאִשָּׁה תִּשְׁמֹר בְּרִית לְבַעֲלָהּ וְלֹא תִשָּׁטֵה תַּחַת אִשָּׁה גְּזֵרָה הַתּוֹרָה שֶׁכָּל הַצְּטֻרְכוֹת הָאִשָּׁה תִּהְיֶה עַל בְּעֻלָּהּ וְאִין מְבֹא פְּרִנְסָתָא וּמִחִיַּית' בְּזוּלַת בְּעֻלָּהּ וְעִי"ז תִּשְׁלִיף יְהִבָה עַל בַּעַל' וְתִכְרֹת לוֹ בְּרִית בְּאַהֲבָה כִּי הִנֵּה יָדַע שׁוֹר קוֹנֵהוּ וְחִמּוֹר אַבּוּס בְּעֻלָּיו וְכִן בְּעוֹנָה מְחֻיָּב הַבַּעַל לְהִשְׁבִּיעָהּ מִן הַהִיָּתֵר וְעִי"ז לֹא תִתְאַנֶּה לְאִיסוּר וְזֶה שֶׁדָּרְשׁוּ רַז"ל לְמָה נִקְ' שָׁמָּה נִקְבָה" נִקְ"י" בֵּא"ה כְּעִנְיָן שֶׁאֲמָרוּ יֵצֵא פְּלוּנִי נְקִי מִנְּכִסִּי שֶׁבָּאָה אֶל הָעוֹלָם מִחוּסְרַת־פְּרִנְסָה בְּמִזְלָה שְׁלָהּ רַק פְּרִנְסָתָא מְסוּרָה בְּמִזְלָה הַבַּעַל וְזֶה שֶׁגְּזֵרָה הַתּוֹרָה הָאֵלֶקִית שֶׁהַבַּת לֹא תִירַשׁ בְּמִקּוֹם הַבֵּן כִּי הַבַּת לֹא תִצְטָרֵף לְפְרִנְסָה כִּי פְּרִנְסָתָא מְסוּרָה בְּגִזְרַת הַיּוֹצֵר אֲצֵל הַבַּעַל (וְתוֹדַע יְדִידֵי שָׂאוֹתָן שֶׁלֹּא רָצוּ לְקַבֵּל הַתּוֹרָה מִשׁוּם שֶׁפְּתוּב בָּהּ לֹא תִנָּאֵף הֵם דְּנִים בְּדִינֵיהֶם בְּרָא וּבְרַתָּא פְּחָדָא יִרְתִּין בֵּין וְהַתְּבוּנָה כִּי זֶה תְּלוּי בְּזֶה וְמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדִרְכֵיהֶם לְדוֹן כְּדִינֵיהֶם יִהְיֶה לְחֻרְפוֹת וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֶבֶל וְנִחְלָה בְּמַתַּת גּוֹרְלִינוּ וְיִפְדֵּל מִקְהֵל עַדַת י"י) (ה) וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן רָאָה וְהַתְּבוּנָה אֲשֶׁר הַמְּצֻנָה הַזֹּאת בְּעֻצְמָהּ הוּא דָּרָף לְכָלִּל הַתּוֹרָה וּמַדּוֹת יִשְׁרוֹת דְּהִנֵּה צִיּוּי הַמְּצֻנָה הַזֹּאת בְּכַדִּי שֶׁהָאִשָּׁה תִּשְׁמֹר בְּרִית לְבַעֲלָהּ וְיִהְיֶה הַבָּנִים מִתִּיַחֲסִים אַחֲרֵי אֲבוֹתֵיהֶם בְּגִזְרַת הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה וּגְזִירַת הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה הִנֵּה בְּזֶה כְּדִי שֶׁהָאֵב יִדְרִיף אֶת בְּנָיו וְיִטָּה מְדָרָף הַחוּמְרִין לְדִרְכֵי הַתּוֹרָה וְהַשְּׁכָל הַנִּצְעָר לְתוֹרַת י"י וְלִמְצוֹתָיו כִּי זֶה הוּא תְּכֵלִית בְּרִיאַת הַמִּין הָאָנוּשִׁי ע"פ תַּבֵּל הִנֵּה בְּזִכּוֹר הַמְּצֻנָה הַלְזוּ כַּמָּה יִזְהַר הָאָדָם לְהַדְרִיף אֶת נַפְשׁוֹ לְדִרְכֵי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתָא וְיִט שְׁכָמוֹ לְסִבּוֹל מְנִיעַת תַּאֲוֹת הַחוּמְרִיַּית וְיִבְלוֹ שֶׁגְּעוֹנוֹת הַתַּאֲנָה בְּרִסָן הַתּוֹרָה וְאֵז טוֹב לוֹ: מְצֻנָה מִז מל"ת שֶׁלֹּא לְהַכּוֹת אֵב וְאִם חָלַק הַמַּעֲשֵׂה (א) שֶׁנֶּאֱמַר מִכָּה אָבִיו וְאִמוֹ מוֹת יוֹמַת (וְרַמְב"ן מְשִׁיג וְסוֹבֵר שֶׁאִין זֶה מְצֻנָה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ רַק נִכְלָל בְּאַזְהָרוֹת לֹא יוֹסִיף) וְאַזְהָרָתוֹ מְפֹסֵק לֹא יוֹסִיף שֶׁהוּא אֲזִהָרָה שֶׁלֹּא לְהַכּוֹת שׁוּם אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל (הוּא הַנֶּאֱמָר אֲצֵל שְׁלִיחַ ב"ד הַמֶּלֶךְ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל בְּצִיּוּי ב"ד).

(ב) אם עשה חבורה באביו או באמו והיה עדים והתראה מיתתו בחנק אבל בלא חבורה אינו חייב מיתה (ג) הִפְהוּ עַל אֲזָנוֹ וְחִרְשׁוֹ (הגם שלא יצא דם) חייב מיתה שא"א בלא טיפת דם מבפנים.

(ד) הִפְהוּ אֶת אָבִיו לְאַחַר מוֹתוֹ פְּטוּר: (ה) נוֹהֶגֶת בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּנְקֻבוֹת: חֵלֶק הַדְּבִיבּוֹר (א) הִפְהוּ אֶת אָבִיו או אֶת אִמּוֹ בְּלֹא חֲבוּרָה כְּמוֹ עַל שְׂאֵר אֲדָם מִיִּשְׂרָאֵל דִּהְיִינוּ בְּהִפָּאָה שְׂאִין בָּהּ שְׁנֵה פְרוּטָה חֲיִיב מִלְקוֹת וּבְהִפָּאָה שְׂיִישׁ בָּהּ שְׁנֵה פְרוּטָה נִימְן לְתַשְׁלוּמִין וּפְטוּר מִמִּלְקוֹת (ב) הַמַּגְבִּיִּה יָדוֹ עַל חֲבִירוֹ (אעפ"י שֶׁלֹּא הִפְהוּ נֶק' רָשָׁע) מִכַּש"כ הַמַּגְבִּיִּה יָדוֹ עַל אָבִיו וְאִמּוֹ.

(ג) נִשְׁמַט מִלְעִיל וְדַאי מְחַוֵּיב לְלַמּוֹד מִשְׁפָּטֵי וְדִינֵי הַמִּצְוָה וּלְחַדֵּשׁ הַלְכוֹת וְדִינֵים וְדִקְדוּקִים כְּפִי שְׁפָלוֹ: (ד) אֶסוּר לְהַקִּיז דָּם לְאָבִיו או לְאִמּוֹ וְאִם אֵין שָׁם רוּפָא אַחַר יַעֲשֶׂה כְּמוֹ שְׂצוּהוּ וְנֶאֱפִילוֹ לֹא צִיּוּנוֹהוּ וְהוּא בְּעֵצְמוֹ מִבֵּין שְׂיִישׁ סַפְנָה בְּדָבָר אִם יִמְתִּינוּ עַל רוּפָא אַחַר יִקִּיז (ה) נִתְחַיֵּיב אָבִיו מִלְקוֹת וְהוּא שְׁלִיחַ ב"ד לֹא יָפָה אוֹתוֹ חוּץ מִמְסִית וּמְדִיחַ שְׂנַעֲשֶׂה הַבֵּן שְׁלִיחַ ב"ד עַל אָבִיו לְהַפּוֹתוֹ שְׂנַאֲמַר לֹא תַחֲמוֹל וְלֹא תִכְסֶּה עָלָיו: חֵלֶק הַמַּחֲשֶׁבֶה (א) וְדַאי צָרִיף לְכוּיִן בְּמַנְיַעָה זוֹ שְׂמוּנַע א"ע מְעַשּׂוֹת זֹאת בְּעֵבּוֹר צִיּוּי הַיּוֹצֵר כָּל הַגֵּם שֶׁהוּא מְנַה שֶׁהַשְּׂכָל מְחַיֵּיבֵנוּ מוּנַע א"ע בְּשִׁבִיל זֶה רַק בְּעֵבּוֹר הַצִּיּוּי וּבְזוּלַת זֹאת הַכּוּוֹנָה אֵינָה נִחְשָׁבֶת הַמַּנְיַעָה הַזֹּאת בְּכָלל הַחֲלוּקָא דְרַבָּנָן מִיְהוּ נ"ל אִם לֹא כִּיּוֹן בְּמַנְיַעָה זוֹ בְּחֵי אָבִיו וְאִמּוֹ כְּשִׂמְכוּיִן בְּמַנְיַעָה זוֹ גַם אַחֲרֵי פְטִירְתָם נִחְשָׁב לּוֹ מִכָּלל הַמִּצְוֹת דִּהְגַם דְּבַהֲכ"ל לְאַחַר מוֹתוֹ פְּטוּר אֲבָל אֶסוּר הוּא בְּוֹדַי וְהוּא בְּכָלל הַלְאוּ כֵּן נ"ל: (ב) וְדַאי מִן הַדִּין אֵין מִן הַצְּנוּרָה לְכוּיִן אֵיזָה טַעַם בְּמַנְיַעָה הַלְזוֹ רַק סְתָם אֲנִי מוּנַע א"ע מְעַשּׂוֹת זֹאת כִּי הַבוּרָא גָזַר עָלַי כִּיּוֹן שְׂאִין טַעַם מְבוֹרָךְ בְּתוֹרָה אֲבָל וְדַאי מְהָרָאֵי לִכ"ע לְהַתְּבוּנָן טַעַמֵי מוֹשְׁפָלוֹת בְּכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה הַגַּם בְּמִצְוֹת הַשְּׂכָלִיּוֹת אֲשֶׁר הַשְּׂכָל מְחַיֵּיב אוֹתָן עַכ"ז מְהָרָאֵי לְחַפְּשׁ יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמָּה שֶׁהַשְּׂכָל הַפְּשוּט מְחַיֵּיב כִּיּוֹן שֶׁהֵן שְׂכָל אֱלֹקֵי בְּוֹדַי יֵשׁ בָּהֶן פְּנִימוֹת עַד אֵין חֶקֶר דָּאִם בְּשִׁבִיל הַמּוֹשְׁפָל, הָרֵאשׁוֹן בְּלִבְד נְצַטְוִינוּ לֹא הָיָה לוֹ לְהַשִּׁי"ת לְצוּוֹת ע"ז כִּיּוֹן שֶׁהַשְּׂכָל נוֹתֵן זֶה אֱלֹא ע"כ שְׂיִישׁ בְּכָל מִצְוֹת מוֹשְׁפָלִיּוֹת עֵיּוּנִים עַד אֵין עֲרִף, וְאִם תְּבַקֶּשׁנָה כְּכֶסֶף וְכו' אִז תְּבִין וְכו' (ג) הִנֵּה עַפ"י הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גַם בְּמִצְוָה הַזֹּאת יֵשׁ לְהַתְּבוּנָן דְּוֹדַי הַשְּׂכָל נוֹתֵן שְׂלֹא לְהַפּוֹת אָב וְאִם שְׂגָדוּלוֹהוּ וְנִשְׂא הוּ עַל כְּתִיפָם וְנָטוּ שְׂכָמָם לְסַבּוֹל טְרַחוּ וּיִגִּיעֵתוּ וְהֵן הִנֵּה סִיבּוּתֵי וְעִלְיוּתֵי שֶׁהִבִּיאוּהוּ אֶל הָעוֹלָם וְהִנֵּה כְּבָר נִתְחַיֵּיבֵנוּ לְכַבֵּדָם וּמִכַּש"כ שְׂאֶסוּר לְהַפּוֹתָם ח"פ לֹא הִי מִן הַצְּנוּרָה לְצוּוֹת ע"ז בְּאִזְהַרַת הַתּוֹרָה אֲבָל כְּאֲשֶׁר תַּעֲמִיק עוֹד מְשַׁל בְּעַנְפֵי מִצְוֹת כִּיבוּד או"א לְכַבֵּד אֶת הַחֲמָה וּבִינָה אֲשֶׁר נָתַן לוֹ הַשִּׁי"ת שֶׁהֵן הִנֵּה ג"כ נֶק' אָב וְאִם וְהַכִּיבוּד שְׂלֵהֶם הוּא לְהַאֲכִילָם וּלְהַשְׁקוֹתָם מִמְטַעַמֵי הַתּוֹרָה בְּפִרְדָּס וּבְהַתְּבוּנָן בְּמוֹשְׁפָלוֹת כ"א לְפִי רִחֻב חֻקְמָתוֹ וּבִינָתוֹ.

הִנֵּה תַתְּבוּנָן ג"כ בְּעַנְפֵי אִזְהָרָה הַלְזוֹ שְׂלֹא לְהַפּוֹת אָב וְאִם יִשְׁנוּ בְּכָלל זֶה שְׂלֹא לְהַפּוֹת חֻקְמָתוֹ וּבִינָתוֹ הִינֵנוּ שְׂלֹא יֵאָכֵל וְיִשְׁתָּה הַדְּבָרִים הַמְּפִים הַשְּׂכָל וּמוֹנְעִים הַשְּׂגָה כְּגוֹן אוֹתָן הַדְּבָרִים שְׂאֶמְרוּ רז"ל שֶׁקָּשָׁה לְשַׁחֲהָ.

וְלֹא יַעֲשֶׂה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר מְמַעֵט הַשְּׂגָה וְגוֹרֵם שַׁחֲהָ וּמַנְיַעֵת הַשְּׂכָל הַגַּם שְׂבִוְדַי הַב"ד אֵין מְעַנְיִשִׁין רַק עַל הַפָּאָת או"א מִמֶּשׁ עַכ"ז גַם כָּל אֵלֶּה הַדְּבָרִים לְעַנְפֵי מִצְוָה יִחְשְׁבוּ.

ואי"ה יתבאר בפחות מכל אלה הדברים פפי אשר יחוננו השי"ת (ד) כאשר תתבונן בטעם מצות פיבוד שפתי הארץ"ל להיות הפן הוא עלול מהאב ואם וא"א שיגיע עליו שפע אם לא שיעבור דרך הלבוש דאביו ואמו.

הנה מזה תתבונן ג"כ המפה אביו ואמו הנה מקלקל צינור השפע המגיע אליו והנה מיתתו בתנך דייקא דהנה החיות שבאדם רצוא ושוב וזה חיותו שישאף תמיד רוח חיים מאויר החיוני הנשפע לו אחת דתו לסתום לו את הצינור השואף רוח חיים דהיינו שחוסמין את גרונו לבל ישאף רוח חיים וכורכין צנארו בסודר זה מושף אילף וזה מושף אילף עד שנסתם הצינור השואף רוח חיים ומזה תבין שאינו חייב עד שיעשה בהו חבור' שמקלקל אותם ונק' מקלקל צינור החיות משא"כ כשאינו מקלקל הגם שאסור עכ"ז פיון שלא גרם קלקול לצינור חיותו נשאר בחיים בין והתבונן: מצנה מח מ"ע על הב"ד לדון בתנך את המחוויבים (והרמב"ן משיג ואינו חושב זה במנין המצות דהיינו שחושב כל הד' מיתות למצנה אחת) חלק המעשה (א) המתחייב חנק היו משקעין אותו בנזל עד ארכבותיו ונותנין סודר קשה לתוף הרכ' שלא לצערו ביותר וכורכין על צנארו והשני עדים זה מושף אצלו וזה מושף אצלו עד שנפשו יצאה: (ב) אין דנין במיתת חנק וכן בכל מיתות ב"ד ומלקות רק עפ"י שני עדים והתראה דהיינו שיתרו העדים את העובר קודם עשיית העבירה לא מעשה עבירה שתחייב עלי' מיתה כזאת וכזאת ואם אעפ"י"כ עבר אז באין העדים לב"ד להעיד ודוקא בשעה שהתרו אותו אל תעבור אמר והשיב על מנת פן אני עושה ועבר העבירה תוף כ"ד של התראה אבל אם שתק או הרפין בראשו או עבר העבירה אחר כ"ד של התראה פטור (ג) הב"ד מחויבין לחקור את העדים בדרישות ובשבע תקירות הידועים (ד) אין דנין נפשות בפחות מב"ד של כ"ג (ה) כשמתחילין לישא וליתן בדין פותחין בזכות דהיינו שאומרים להעובר אם לא עברת אל תירא (ו) דיני נפשות מתחילין מן הקטן שבב"ד שהוא יאמר חוות דעתו בראשונה: (ז) המלמד חובה חוזר ומלמד זכות אבל המלמד זכות אינו חוזר ומלמד חובה וזה דוקא בשעת המו"מ אבל בשעת גמר דין חוזר ומלמד חובה: (ח) כשגומרין הדין ועומדין למגן רבו המזפין אפילו אחד יותר על המחויבין ה"ז זכאי אבל רבו המחויבין אחד יותר על המזפין לא מהני לחיבו עד שיהיו המחויבין שנים יותר על המזפין (ט) אין גומרין את הדין ביום הראשון לחובה רק מחויבין להלין את הדין עד למחרתו אבל לזכות גומרין בו ביום (י) יצא מהב"ד זכאי ושוב ראו והתבוננו שהוא חייב אין מחזירין אותו לחיבו.

אבל יצא מב"ד חייב ושוב ראו שהוא זכאי מחזירין אותו לזכותו. ואפ"י אחד מן העדים אומר יש לי ללמד עליו זכות מחזירין אותו ואפילו המחויב עצמו אומר יש לי ללמד על עצמי זכות מחזירין אותו ואפילו כמה פעמים כשואין שיש איזה ממש בדבריו (יא) ההתראה שמחייבת מיתה או מלקות בין התרה אחד מן העדים בין התרה איש אחר בפני עדים המעידים על העבירה אפילו עבד ואשה הם המתרים או שמע קול שהתרו בו ואינם יודעים ממי ששמעו (יב) התראת ספק שמה התראה.

(יג) העדים צריכין שיפירו אותו שזה הוא שעבר העבירה ושעבר העבירה והתרו בו (יד) מחייבי מיתות אחרות שנתערבו עם איש שחייב חנק כולם נידונין בתנך שהיא הקלה שבכולן (טו) אחד חייבי מיתות ב"ד שעמד על נפשו ולא יכלו ב"ד לחסרו

וְלִהְיֶינָהּ בְּמִיתָהּ שֶׁהוּא חַיִּיב בָּהּ הוֹרְגִין אוֹתוֹ עֲדֵיו בְּכָל מִיתָה שֶׁיְכוּלִין לְהַרְגוֹ (טז) שְׁאֵר כָּל אָדָם אֵינָם רְשָׁאִים לְהַמִּיתוֹ קוֹדֵם לְעֵדִים לְפִיכָף אִם נִקְטְעָה יַד הָעֵדִים פֶּטֶר (אָבֵל הָיוּ הָעֵדִים גִּידְמִין מִתְחַלְהָ יִהְיֶה בְּיַד אֲחֵרִים) אָבֵל רוֹצֵחַ שֶׁנִּגְמַר דֵּינוֹ אֶפְיָלוּ נִקְטְעָה יַד הָעֵדִים רוֹדְפִין אֲחֵרָיו בְּכָל דְּבָר וּבְכָל אָדָם עַד שֶׁמִּמִּיתִין אוֹתוֹ: (יז) גַּם הַתְּלִמִּידִים הַיּוֹשְׁבִים לִפְנֵי הַדִּיּוּנִים רְשָׁאִין לְלַמֵּד זְכוֹת בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת אָבֵל אֵינָן רְשָׁאִין לְלַמֵּד חוּבָה רַק הַדִּיּוּנִין וְעֵינֵי מ"ש לְקַמֵּן בְּחֻלְק הַדִּיבּוֹר: (יח) דֵּינֵי נְפֻשׁוֹ הַדֵּין הֵינּוּ הַמּוֹ"מ וְהַגְּמַר דִּין צָרִיף לְהִיּוֹת בַּיּוֹם דְּנוֹקָא וְלֹא בַּלֵּילָה לְפִיכָף אֵין דְּנִין לֹא בַּע"ש וְלֹא בַּע"ט שְׁמָא יִתְחַיֵּיב הַנִּדְוֹן וְא"א לְהוֹרְגוֹ עַד לְמַחֵר וּלְמַחֵר הוּא יו"ט אוֹ שַׁבָּת וּמְעַנִּין אֶת דֵּינוֹ עַד לְאַחַר שַׁבָּת וְזֶה אֲסוּר אֲלֵא מוֹסְרִין אוֹתוֹ בְּבֵית הַכְּלָא עַד לְאַחַר הַשַּׁבָּת וְאֵז מִתְחִילִין לְדוֹן אוֹתוֹ חֻלְק הַדִּיבּוֹר (לא) וְדַאי מְחַיֵּיב לְלַמֵּד מִשְׁפָּטֵי הַמְצָוָה וּלְחַדֵּשׁ דֵּינִין וְהַלְכוֹת כְּפִי הַשְּׁגַתְשָׁפְלוּ, וּבַפֶּרֶט בְּמְצָוָה שֶׁבְטִילָה מֵאַתְנֵן בְּזִמְן הַגְּלוּת וְהַלִּמּוּד בְּמְצָוָה תַּעֲמוּד בְּמָקוֹם עֲשִׂייתָהּ בְּפוֹעַל (ב) אֵלוּ הֵן הַמְּחַוְּבִין חֲנֹק (א) הַבָּא עַל אִשָּׁת אִישׁ בְּעֵדִים וְהַתְּרָאָה הוּא וְהִיא מִיתָתָם בְּחֻלְק וְאִם הִיא בַת פֶּהוּ הוּא בְּחֻלְק וְהִיא בְּשִׁרְיָפָה וְחַיִּיבִין עַל הַבִּיאָה בֵּין כְּדִרְפָּה וּבֵין שְׁלֵא כְּדִרְפָּה וְחַיִּיבִין גַּם עַל הַהֲעָרָאָה כְּגַמְר בִּיאָה (ב) גּוֹנֵב נְפֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמְכַנְּסוֹ לְרִשְׁוֹתוֹ וּמְשַׁתְּמֵשׁ בּוֹ וּמְכָרוֹ לְאַחֵרִים (ג) חוֹבֵל בְּאֲבִיו אוֹ בְּאִמּוֹ אוֹ הַכֵּה אוֹתָם אֶפְיָלוּ בְּלֹא חֲבוּרָה רַק שְׁתַּרְשֵׁם ע"י הַכָּאָתוֹ (ד) זָקֵן מְמָרָא עַפ"י הַב"ד הַגְּדוֹל שֶׁפִּירוּשָׁלַיִם בְּלִשְׁכַת הַגְּזִית (ה) נָבִיא שֶׁקָר (ו) הַמְתַּנְבֵּא בְּשֵׁם ע"ז אֶפְיָלוּ כְּפוֹן הַהֲלָכָה לְטַמָּא אֶת הַטַּמָּא וּלְטַהַר אֶת הַטַּהוֹר.

הָרִי שֶׁשָׁה הֵן הַמְּחַוְּבִין חֲנֹק וְהַשְּׁבִיעִית הֵן עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ עַל כָּל אֵלוּ הַנִּזְכָּרִים וְאִם כֹּפֵר הוֹזְמוּ בְּאִמּוֹר לְהֵם עֵדִים אֲחֵרִים עֲמַנּוּ הֵייתָם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁאַתָּם מְעִידִים שֶׁפְּלוּנֵי עֶבֶר עֲבִירָה זֶה הָרִי הֵם נִהְרְגִין בְּאוֹתָהּ מִיתָה שֶׁחַיִּיבּוּ בְּעֵדוּתָן אֶת הָאִישׁ שֶׁהֵעִידוּ עֲלָיו.

(ג) מִיתַת חֲנֹק הִיא הַמִּיתָה הַקְּלָה מִכָּל אַרְבַּע מִיתוֹת ב"ד מִמִּילָא כְּשֶׁעֶבֶר עֲבִירָה שֶׁחַיִּיב עָלֶיהָ חֲנֹק וְעוֹד אֵינָה עֲבִירָה שֶׁחַיִּיב עָלֶיהָ אֵינָה מִיתָה אֲחֵרַת מֵאַרְבַּע מִיתוֹת ב"ד נִידְחִיתָ מְצוֹת חֲנֹק וְנִדְוֹן בְּחֲמוּרָה: (ד) כָּל הַמּוֹמְתִין בַּב"ד מִתְּנוּדִין קוֹדֵם מִיתָתוֹ וּמְלַמְדִים אוֹתָם לומר יֵה"ר שְׁתֵּהָא וְכו' כְּפָרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵי (וְלֹא אָמַר חוּץ מֵעוֹן זֶה שְׁלֵא לְהוֹצִיא לְעַז עַל הַב"ד): (ה) הַב"ד לֹא יֵאָכְלוּ בַּיּוֹם שֶׁמִּמִּיתִין אֶת הָאִישׁ הַנִּדְוֹן וְאֶסְמְכוּ אֲלָאוּ דְלֹא תֵאָכְלוּ עַל הַדָּם: (ו) אֵין דְּנִין בְּמִיתַת ב"ד אֲלֵא אֶת הַגְּדוֹל דֵּהֵינּוּ שֶׁהִבִּיא ב' שְׁעָרוֹת אַחַר י"ג שָׁנִים וְגְדוּלָה בַת י"ב שָׁנִים וְהִבִּיאָה ב' שְׁעָרוֹת (ז) אֵין מוֹשִׁיבִין בְּסִנְהֶדְרִין לְדוֹן דִּינֵי נְפֻשׁוֹת זָקֵן אוֹ סְרִים אוֹ מִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים (ח) הַבָּא עַל אִשָּׁת אִישׁ דְּמִיתָתוֹ בְּחֻלְק אִם אֵינְרַע הַדְּבָר שֶׁהִיתָה אִשָּׁה כְּזֹאת דְּאַפְקִיעוּ רַבָּנָן לְקִידוּשֵׁין הַגַּם שֶׁבַעַת שְׁבָא עֲלֵי עֲדִינָן לֹא נוֹדַע הַדְּבָר שֶׁהוֹצְרָכוּ רַבָּנָן לְאַפְקוּעֵי הַקִּידוּשֵׁין עַכ"ז פִּינּוֹן שֶׁאִח"כ נוֹלַד הַדָּב' שֶׁהוֹצְרָכוּ רַבָּנָן לְאַפְקוּעֵי קִידוּשֵׁי הַבַּעַל מְעִיקְרָא פֶּטוּר הַבּוֹעֵל כֵּן נ"ל.

(ט) הַבָּא עַל אִשָּׁת אִישׁ דְּקִידוּשֵׁי רַק מְדַרְבָּנָן כְּגוֹן קַטְנָה יְתוּמָה שֶׁהִשְׁיִאוּהָ אִמָּה וְאִחֵי אוֹ שׁוֹטָה אוֹ חֲרֻשָׁת אוֹ הַבָּא עַל אִשָּׁת חֲרֻשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן פֶּטוּר הַבּוֹעֵל (י) סִנְהֶדְרִין שְׁאֵמְרוּ כְּפֻלָּם תִּיכָף לְחוּב פּוֹטְרִין אֶת הַנִּדְוֹן תִּיכָף דְּגַמְרִי דְּבַעֵי הַלְנַת דִּין וְהִנְהִי לֹא חַזִּי לִי זְכוּתָא.

ונ"ל דהגם דבדיני נפשות גם התלמידים רשאים ללמד זכות פשאירע פשכל הסנהדרין למדין חובה ובא אחד מן התלמידים ורוצה ללמד זכות אין שומעין לו. דזה הזכות חובה מיקרי: (יא) אשה עופרה שנתחייב' מיתה בב"ד אין ממתינין לה עד שתלד ומפין אותה פנגד בית ההריון פדי שימות הנלד תחילה אבל אם ישבה על המשבר ממתינין לה עד שתלד: (יב) משקין את הנידון קורט של לבונה בכוס של יין קודם מיתתו פדי שלא ירגיש בצערו כ"כ: (יג) הרוגי ב"ד אין מברין עליהם ואין מתאבלין עליהם והקרובים באים ושואלים בשלום הדיינים והעדים להודיע שאין בלבם עליהם שדין אמת דנו.

ואעפי"כ אוננים עליהם שאין אנינות אלא בלב: (יד) הסודר שפחנק בו נקבר עם הנידון בצדו (וכן בכל שאר מחויבי מיתות): חלק המחשבה (א) ודאי היו הב"ד צריכין לכונן (בעת שעשו דין בהמחויב) לקיים מ"ע של תורה פי מ"ע דאורייתא צריכה פנונה ובאם לא פנונו בעת העשי' לצאת ידי מ"ע של תורה עם היות שהנידון קיבל עונשו ויש לו פפירה על עוונותיו אבל לא נחשב להב"ד בכלל חלוקא דרפנון שלהם: (ב) ונ"ל דמן הצורך לכונן במצנה זו גם ובעת המו"מ של הדין ואפילו אם יצא זכאי הנידון הנה באפשר פך הוא המצנה לדון את המחויב אם חייב חנק אם לאו.

הנה אפ"י אם פטרוהו עפ"י התורה הנה פכר קיימו המ"ע ולפי"ז גם בזה"ז אפשר לקיים המצנה הזאת פשאירע ח"ו איזה מעשה ודנין אם חייב חנק עפ"י התורה הגם שפוטרין אותו להיות שאין לנו סנהדרין הנה הוא פיצא מב"ד זכאי יהי מאיזה טעם שיהי' הנה פכר קיימו המ"ע: (ג) עוד נ"ל קיום המצנה הזאת גם בזה"ז.

פבוא האיש העובר אל החכם להתנודות על חטאתו אשר חטא ומבקש מהחכם להורות לו דרכי התשובה על חטא פנה. והנה החכם צריך להתבונן עפ"י התורה מה היא עונשו עפ"י התורה בכדי שידע איזה מן הסגופים ועינויים יקצוב לו (ואיזה מן היחודים יצנה לו לייחד אם בר הכי הוא) שיהי' בדומה לעונשי התורה הנה החכם העושה פזאת מקיים מ"ע של תורה זו ובלבד שיכנין פן נ"ל (ד) הנה התשוב' שיצטרף החכם ליתן ולקצוב להחוטא על כל דבר עון ופשע מבואר הוא בספרי מרן ז"ל ובספרי הקדמונים ואי"ה נדבר מזה בכל פרסי המצות אם הש"י אתנו וילמדנו דעת (ועיין בהקדמת הספר) אף פרט אחד אנפיר בכאן המצטרף למצנה זו.

נ"ל פבוא האיש המתחייב חנק (עפ"י התורה) אל החכם לסדר לו דרכי התשובה אזי חוץ הסגופים והיחודים שיקצוב לו מהראוי לצונח לו שיהי' רגיל ביחוד פן (הנזכר במ"ח מס' אצילות דערבית) ומהא אמינא לה דהנה מצנת חנק הוא לפייס ה' אחרונה דשם הוי' (פי ד' מיתות ב"ד הם לתמן ד' אותיות הוי') ויחוד הנה תלוי בה"א אחרונה וזה סדרו יכנין בו' שעולה לה' עילאה ואח"כ שניהם יחד עולים אל ה' ואח"כ יחבר הה' תתאה עם וה"י ונה צורתו ו"ה וה"י הוה"י והוא מספר ח"ן ובאם העובר לאו בר הכי הוא נ"ל שהחכם יכנין כ"ז בעת אשר קוצב לו התשוב' (דנ"ל דנדאי גם הב"ד פינונו זה בעת אשר דנו את איש המתחייב חנק) ונ"ל דזה יש לפרש נח מצא ח"ן בעיני י"י דבני דורו היו מהמתחייבים חנק בטמאם את אשת רעייה ונח פנון יחוד הח"ן פדי שלא תמוטט העולם לגמרי ע"כ נשאר הוא לברכה וממנו הושחת העולם ונה מה שנ"ל שדרשו רז"ל ג' חינוות הן ח"ן אשה על בעלה לאפוקי הפא על אשת רעהו שמתחייב חנק

שִׁמְפָרִיד הַח"ן עַד שְׂיִקְבֵּל עֲוֹנָשׁוֹ ח"ן מִקַּח עַל מִקְחוֹ לְאַפּוֹקִי גוֹנֵב נֶפֶשׁ מֵאַחֲיוּ מִב"י וְהַתְּעַמָּר בּוֹ וּמְכָרוֹ שְׁמַתְחִיבֵיב חֲנֹק שִׁמְפָרִיד הַחֵן עַד שְׂיִקְבֵּל עֲוֹנָשׁוֹ חֵן הַמְּקוֹם עַל יוֹשְׁבֵי הַגֵּה הַש"י נִקְר' מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכֵן אָב וְאִם הֵם מְקוֹמוֹ שֶׁל אָדָם כִּי בְּטָרֵם הַנּוֹלְדוֹ הִי בָּהֶם בְּמוֹת הָאָב וּבְכַפֵּן הָאֵם וְכֵן יְרוּשָׁלַיִם לְיִשְׁכַּת הַגְּזִית נִק' מְקוֹם.

וְעֲלִיתָ אֶל הַמְּקוֹם וְכוּ' וְעָשִׂיתָ ע"פ הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמְּקוֹם הַהוּא. הַגֵּה ח"ן הַמְּקוֹם עַל יוֹשְׁבֵי לְאַפּוֹקִי הַנְּבִיא שֶׁקָר וְהַמְּתַנְבֵּא בְּשֵׁם ע"ז שְׁפּוֹגֵם בְּדַבְרֵי הַמְּקוֹם ב"ה הַיְיָנוּ בְּדַבְרֵי הַש"י הַנִּקְר' מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְנִזְקֵן מִמָּרָא ע"פ ב"ד אֲשֶׁר הֵם בְּלִישְׁכַת הַגְּזִית הַנִּק' מְקוֹם וְחוּבֵל בְּאַבְיוֹ וְאִמּוֹ אֲשֶׁר הֵם מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר הִי שֵׁם בְּתַחֲלָה שְׁמַתְחִיבֵיב חֲנֹק בְּכָל אֵלֶּה שִׁמְפָרִיד הַח"ן עַד שְׂיִקְבֵּל עֲוֹנָשׁוֹ גַם יְכַוֵּן לַג' אוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹנוֹת דַּג' שְׁמוֹת אֵהִי הוּי' אֲדַנִּי וְהֵם הַה"י וְזֶה ג"כ לְדַעְתִּי נ"ח אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הִי"ה בְּדוֹרוֹתָיו אֲשֶׁר דּוֹרוֹתָיו פָּגְמוּ בְּחֻטָּאִים בְּאֵלוֹ אוֹתִיּוֹת הִי"ה הַ צַדִּיק תָּמִים הִי"ה נ"ל.

(ה) טַעַם הַמְּצוּהָ וְדַאי ע"פ הַדִּין יוֹצֵאִין הַב"ד בְּעֲשִׂיַת הַמְּצוּהָ בְּזוּלַת פְּנוּנַת הַטַּעַם פִּינוֹן שְׂאִין טַעַם מְפּוֹרָשׁ בַּתּוֹרָה אִף בְּזִקֵן מִמָּרָא אֲפֹשֶׁר צָרִיף לְכוּיֵן לְהִיּוֹת דְּנִצָּאֵר בַּתּוֹרָה וּבַעֲרַף הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל אֲפֹשֶׁר דְּזֶה מִיְקָרִי טַעַם וְצָרִיכִים הַב"ד לְכוּיֵן שְׁעוֹשִׂים הַמְּצוּהָ הַזֹּאת לְקַיֵּים מְצַנַת בּוֹרְאִים וְהַטַּעַם כְּדִי לְבַעַר הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל.

וּפְרִיּוֹשׁ הַטַּעַם נ"ל דְּהַגֵּה אֵדֶה"ר פָּגֵם בַּעַד טו"ר וּמִמֶּנּוּ נִמְשָׁף לְדוֹרוֹתָיו אַחֲרָיו שְׂיִהְי' הַדַּעַת מְעוֹרָב בְּטוֹב וְרַע וְיִשְׂרָאֵל שְׁעַמְדוֹ עַלֵּהר סִינִי פִּסְקָה וְנִהְיָתָן בְּקַבְּלַת הַתִּירָה שֶׁהוּא הַטוֹב הַגָּמוּר טוֹב פְּרִיִי מִחֲרוּץ ע"י מִשָּׁה שֵׁנִק' טו"ב וְתִרָא אוֹתוֹ כִּי טו"ב הוּא וַע"י כֵּן נִק' יִשְׂרָאֵל טוֹבִים הֵטִיבָה י"י לְטוֹבִים וְכֵן אַרְז"ל יָבֵא טוֹב וְיִקְבֵּל הַטוֹב לְטוֹבִים.

וְהַגֵּה הַדְּבָר שֶׁהוּא הַיְיָ דַּעַת הַתּוֹרָה כְּכָר יִצְאָ מִגְּבוּל דַּעַת הַטוֹב וְנִכְנָס לְגְבוּל הַדַּעַת הָרַע וְהַגֵּה הַבְּטִיחַ הַש"י אֲשֶׁר בְּוֹדַי יִלְמַד דַּעַת טוֹב הַתּוֹרָה לְהִיּוֹשְׁבִים לְפָנָי ה' בְּלִישְׁכַת הַגְּזִית אֲשֶׁר מִשָּׁם יוֹצֵא תּוֹרָה לְכ"י.

וְהַגֵּה הַזִּקֵן מִמָּרָא הַעוֹשֶׂה הַיְיָ דְּבַרֵיהֶם הַגֵּה יוֹצֵא מִגְּבוּל דַּע"ת טו"ב הַתּוֹרָה וּמְעוֹרָר הָרַע וְכָל עֵינֵקֵר פְּנוּנַת נְתִיבַת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל שְׂיִהְיוּ טוֹבִים בְּקַבְּלַת הַטוֹב וּלְבַעַר הָרַע. ע"כ הַחוּלֵק עַל מִשְׁפְּטֵי הַתּוֹר' וּמְעוֹרָר הָרַע ח"ו לֹא יִתְנוּ לוֹ שֵׁם וּשְׂאֵרִית בְּיִשְׂרָאֵל וְיִבְעָרוּ הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל הַטוֹבִים וְאִז טוֹב לְיִשְׂרָאֵל וְזֶהוּ אִף טוֹב לְיִשְׂרָאֵל הַיְיָנוּ רַק טוֹב כִּי הָרַע נִדְחָה מֵהֶם בְּקַבְּלַת הַתּוֹר' שֵׁנִק' טוֹב: (ו) וְהַגֵּה אֲפֹשֶׁר לוֹמַר דַּמַּש"ה מִיתָתוֹ בְּחֲנֹק דִּיִּיקָא דְּהַגֵּה בְּשֵׁאֵר מִיתו' ב"ד גַּם בַּעַת שְׁעוֹסְקִין לְהַרְוֵג אֶת הַמְּתַחִיב עַדִּיֵן מוֹצִיא הַמוֹמַת רוּחַ חַיִּים וְהַבְּלִים מִקְרַבּוֹ עַד שְׁתַּצָּא נֶפֶשׁוֹ מִשָּׂא"כ הַחֲנֹק תִּיקָף בְּהַתְּחַלַּת הַתְּעַסְקוֹת סוֹתְמִין אֶת גְּרוֹנוֹ וּמְפָרִידִין בֵּין כְּלֵי הַדַּע' שְׁכַמּוּחוֹ וּבֵין הַגְּרוֹן כְּלֵי הַדְּבּוּר לְהוֹרוֹת שְׁהַדַּעַת הָרַע אֲסוּר בְּמִשָּׁהוּ וְשִׁהְי' אֲסוּרָה לְדַעַת הָרַע שְׂיִהְי' בְּיִשְׂרָאֵל ח"ו כְּרַגַע הַבֵּן הַעֲנִיָן כ"ז אִינְנִי כּוֹתֵב רַק בְּמִצְוֹת חֲנֹק הַנִּיחָן לְזִקֵן מִמָּרָא שְׁמִבּוֹנָר בַּתּוֹרָה הַטַּעַם (לְדַעְתִּי) וּבַעֲרַף הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל אֲבָל בְּשֵׁאֵר הַנְּחַנְקִין אִינוּ מְבּוֹנָר שׁוֹם טַעַם בַּתּוֹרָה וְיוֹצֵאִין בְּזוּלַת פְּנוּנַת טַעַם אֲבָל וְדַאי מִהָרְאוּי לְכָל אָדָם לְבַקֵּשׁ טַעַמִּים בְּכָל מִשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה כְּפִי שְׁפָלוֹ וְאַחֲשׁוּב לְדַעְתִּי טַעַם לְמִצְוֹת חֲנֹק לְמַתְחִיב בָּהּ כִּי יוֹדַע הַש"י שְׁפָגֵם הָאִישׁ הַהוּא תְּלוּי בַּה' תַּתְּאָה שֵׁנִק' דְּבּוּר (וְעַתָּה יִגְדֵּל נָא כַּח אֲדַנִּי כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ דְּבַרְתָּ הוּא מְסַפֵּר מִלּוּי שֵׁם אֲדַנִּי כְּזֶה לָךְ לַת וְזוֹ) כִּי הוּ' נִק' קוֹל וְה' אַחֲרוֹנָה דְּבּוּר ע"כ מִיתָתוֹ לְסַתְּוֵם מִמֶּנּוּ תִיקָף כְּלֵי הַדְּבּוּר שְׂתִיקָף

סותמין את גרוננו ע"י הסודרין ועי"ז יתקן הפגם בקבלת העונש מדה כנגד מדה (ז) ע"כ בקשוב האדם במצנה הזאת ישמור לפיהו מחסום שלא ידבר שקר ורכילות ולה"ר ודברים בטלים ודיבורי חול בשבת כדי שלא יפגום עולם הדיבור ויהי עיקר דיבורו בתוך ויראת השם ואהבתו.

שכל אלה הוא ענפי המצנה הזאת שנוצטוינו לדון בתקן לתקן עולם הדיבור. הנה אם מייחד מעשיו לתקן עולם הדיבור וישלם לפגמו הנה הוא ענף למצנה הזאת ודי בזה הערה למשפיל: מ"ע מט לדון דין חובל בתבירו חלק המעשה (א) מ"ע על הב"ד לדון דין חובל בתבירו והוא דיני קנסו ואין דנין אותו אלא ב"ד שנסמכו בא"י הם דנין בכ"מ ובכל זמן אבל בזה"ז שבתלה מאתנו הסמיך בעוה"ר אין דנין דין זה אלא כופין לפיכך החובל את הנחבל כפי ראות עיני הדיינין (ב) מה שנגמ' בתוך פאשר יתן מום בעמיתו כן ינתן בו.

קיבלו רז"ל שהפנונה שימתן להנחבל ממן שיעור המום (ג) ומחייבין את החובל ליתן להנחבל תמשה דברים (א) נזק שמין אותו כעבד הנמכר בשוק כמה הוא יפה בלא אותו מום ובכמה נפחת דמו ע"י המום כזה ישלם המזיק המתר (ב) צער היינו גם אם שילם לו בעד המום והחבל שעש' בו עכ"ז הי' אפטר לעשות בו המום ע"י סם שלא הי' הנחבל מצטרע כ"כ והוא צערו ע"י ברזל וחרב וכיוצא שמין כמה שנה הצער הנה דהיינו כמה הי' אדם נותן לשליח המלך המצונה מאת המלך שיעשה המום והחבלה באיש הלזה והבריכה ביז השליח לעשות המום ע"י חרב או ע"י סם כמה הי' האיש הלזה נותן שיעשה השליח ע"י סם לבל יצטרע פכה ישלם החובל לנחבל (ג) ריפוי מחויב הנחבל לרפאותו ממכאוב ע"י רופאים וסממנים עד שישוב לבריאותו.

(ד) שבת דגם שנתן לו דמי האבר שהחסיר ממנו הנה אם הי' בריא הי' יכול לשמור קישואין וכיוצא מלאכה קלה וכהיום מחמת חליו וצעריו הוא שובת ובטל מכל מלאכה שמין כמה הי' יכול לסגל בזמן כזה במלאכה קלה כזו וכן ישלם לו (ה) בנשת מה שמתבייש האדם מבני אדם במום הנה שנתן בו החובל וזהו שמין הפל לפי המבייש והמתבייש: (ד) החובל צריך לשלם כל זה מן היפה והמעולה שבנכסיו: (ה) אעפ"י ששילם כל אלה.

הב"ד מלמדין אותו שיפייס את הנחבל שימחול ומלמדין את הנחבל שלא יהי אכזרי ויתרצה ימחול וקודם ששילם לו כל אלה אינו מחויב למחול אבל אם מחל גם את התשלומין נ"ל דהנה מחילה ויש להחובל כפרה בזה.

חלק הדיבור (א) נדאי צריך ללמוד משפטי המצות ולחדש דינין ונהלכות כפי שכלו ויקבל ע"ע פשיטתה להיות מב"ד סמוכין ויבא לפניו דין כזה ידון פהלכה עפ"י משפטי התורה: (ב) מבואר בתורה פאשר יתן מום באדם כן ינתן בו וקיבלו רז"ל דהיינו תשלומין בעד מום דא"א לומר עין תחת עין חמש דלפעמים יהיה עין ונפש תחת עין פי הנה אם הוא סימא את עין תבירו ויבואו הב"ד לסמות את עין החובל יהיה לפעמים סכנת מיתה ויהיה עין ונפש תחת פין ממילא אם ירצה החובל שינתנו בו מום ממש פאשר עשה להנחבל אין שומעין לו פי אין הבריכה הזאת בידו פינן דשלא בתורה הוא והוא פשוט נ"ל: (ג) ונ"ל עוד אפילו טעו הב"ד וכבר עשו לו המום ברכונו שקבל עליו אעפ"י לא נפטר הוא מתשלומין שחייב לתבירו הנחבל: (ד) גם בזה הזמן הי' לנו ב"ד סמוכין אם תפס הנחבל

שיעור שהיה מגיע לו ע"פ התורה אין מוציאים מידו: (ה) היא מסתפקת אם טעו הב"ד שאינם סמוכים וכפו את החובל והוציאו מידו התמשה דברים שחייב להגחבל ונתנו ליד הגחבל אם הנה כתפס שאין מוציאים מידו או נאמר פינו דגבו בכפי' שלא כדן מוציאים מידו: (ו) אדם מועד לעולם וחיוב לשלם להגחבל אפילו אם חבלו בשוגג אבל בשח אינו משלם עד שיתכונן ונ"ל דאין מוציאים ממון מיד המוחזק והמוציא מחבירו פ"ה ומחוייב הגחבל להביא ראיה שכתונה משה לו התבלה והוא פשוט: חלק המחשבה (א) נדאי צריכין הב"ד לכונן לצאת ולקיים מ"ע של תורה ובזולת הכונה לא יושלם להם המצנה לחלוק דרבנו: (ב) נדאי הב"ד אין צריכין לכונן שום טעם בעת אשר ידונו את החובל פינו שאין טעם מפורש בתורה אבל טעם הפשוט למצנה הזו לא נעלם מעין כל כי הוא דבר הצריך לתקון הישוב כדי שלא יהיה איש את רעהו חיים בלעו: (ג) ברעיא מהימנא משפטים דף קי"ח ונ"ל לדון בכל מיני דינין לשפחה בישא פי תירש גבירתה דמינה כל נזיקין אשתכחו דאינון כל מלאכי תבלה דמיניהו נשמתהון של רשעים כמה דאוקמוה מארי מתניתין נשמות רשעים הן הן מזיקי עולם אל אחר מזיק גזלן רשע ובת זוגי' סם המות נזק שבת ובקשת ורפוי לשכינתא ובנהא שבת דבטולא דאורייתא דבטילת לבנהא וריפוי דגרמת לון דמתרפין מדברי תורה נזק בכמה נזקין דמלאכי חבלה מארי משחי' אף ותימה ובקשת דהנה מבזין לשכינתא בע"ז שקרא דילהון והו אמרין איה אלהיה וכמה גזלות מן שפחה בישא דאתמר בה גזילת העני בבתיכם כמה ברכאן גזלת לשכינתא שפחה בישא בכבוד המס ובכבוד כמה דינין משוננים על בנהא וכמה קרבנין דבי' מקדשא דבטילת למטרוניתא ובקשת דמטרוניתא דאשתאר' ערומה מד' בגדי נהב דנהרין מד' טורי אבן בי"ב אבנין מרגלן מעיל בכמה זגין ורמונים וד' בגדי לבן דבהון הנות מטרוניתא מתקשטא קדם מלכא הה"ד וראיתיה לזפור ברית עולם וגזלת לה לגבירתה כמה מאכלין דקרבינין עכ"ל ע"ש עוד ממילא תבין פוננת המצות שמחייבין הצד לשלם נזק וצער וריפוי שבת ובקשת ובזה מעוררין איתערוותא דלעילא שידונו הב"ד שלמעלה גם את הס"ס ובת זוגי' לשלם ג"כ בעד הגזילות וכתלות בעד פוךד המס וכוכד הדינין ויסורין שעושין לישראל ועי"ז הוא התעוררת הגאולה: (ד) הנה לפי"ז לא נעלם מעין המשפיל שגם בעת שאין ב"ד סמוכין אפשר לקיים ענפי המצוה כאשר האדם גורם ע"י מעשיו הטובים לגרום היחוד ולהפריד גבול הרשעה אין מן הצורך להאריך המשפילי יבינו: (ה) גם לפי פשוטו הגם שא"א לדון בזה"ז לחייב בתמשה דברים עכ"ז כאשר כופין אותו לפי"ס הגחבל במאי דאיפייס הוא ענף למצוה וגורם ג"כ פנ"ל: הנה מצוה נ מ"ע על הב"ד לדון בהרג הוא סיף את מחוייב חלק המעשה (א) אלו הן המחוייבים הרג א' רוצח שהרג את הנפש מישראל במזיד בין איש בין אשה בין קטנים בין גדולים ואנשי עיר הנדחת.

באנשי עיר הנדחת בהדיא כתיב בהו לפי חרב וברוצח כתיב נקם ונקם וכתוב חרב ונקמת (ב) מצות הרג היא מתיזין את ראשו בסיף כדרך שהמלכים עושין: (ג) אין דנין זה בפחות מב"ד של כ"ג וכן כל הדינים הנזכרים במצות חנק דהיינו דבעינו עדים והתראה שירצו בו למיתה ובעינו דרישה וחקירה להעדים וכן הא דפותחין בזכות ומתחילין מן הקטן שבב"ד והמלמד זכות אינו חוזר ומלמד חוב שא מטין לחובה ע"פ

אחד ומתוויבין להלין את הדין ומתזירין את הנדון לנפות אבל לא לחובה כל אלה שייכים נמי במצנה הלזו וכן בכל מיתות ב"ד ועוד ותבאר אי"ה כפי שפלינו.

(ב) נתערבו מתויב הרג עם מתויב חנק פולם נידונים בחנק אבל נתערבו מתוויבי שריפה או סקילה עם מתוויבי הרג פולם נידונים בהרג: חלק הדיבור (א) ודאי צריף ללמוד משפטי המצנה ובפרט מצנה שאינה נוהגת בזה"ז הלימוד יעלה במקום המעשה וצריף לחדש דינין והלכות במצנה כפי אשר חלק לו הש"י בבינה: (ב) רוצח שחייב הרג שנתערב עם מתוויבי סקילה שריפה דנין פולם בהרג כמש"ל.

אם נקטעה יד העדים הגם שדין הרוצח הוא להמיתו בכל אדם עכ"ז נ"ל שפכאן שנתערבו פולם פטורין שאי אפשר לה להחמיר על המתערבין רק להקל ובאם אתה אומר שחייבין הרי אתה מחמיר עליהן נ"ל.

(ג) שני פתי קברות היו מתקנין לב"ד אחת להרגין ונחנקין ואחת לנסקלין ונשרפין ונראה לי שאם הנהרגין ונחנקין עמדו על נפשם ולא יכלו הב"ד להמיתם במיתה המתוויבת להם.

אשר דינם להמיתם בכל דבר שאפשר ואירע שייכלו להם על סקילה ושריפה אעפ"כ לא נשפנה דין קבורתם וקוברין אותם אצל הנהרגין ונחנקין וכן בהיפף לחומרא נ"ל: (ד) הסייף שנהרג בו הנדון יקבר עמו בצידו: חלק המחשבה (א) ודאי צריכין הב"ד לכונן לקיים מ"ע של תורה פי מדאורייתא היא ומ"ע דאורייתא צריכ' פנונה ובזולת הפנונה לא עלתה להם המצנה להשלים החלוקא דרבנן (ועמ"ש במצנות חנק): (ב) כפר פתבנו במצנות חנק דכוננת המצנה היא אפשר בשעת המו"מ לדון אם מתוויב האיש הרג אם לאו וא"כ אפי' יצא מב"ד זכאי קיימו המצנה ממילא גם בזה"ז אפשר לנו לקיים המצנה כשאנחנו מעיינים בדיני התורה במשפט האיש העובר על איזה עבירה שחייב הרג יצאנו י"ח המצנה הגם שאין דנין את האיש העובר בזה"ז שאין לנו סנהדרין הנה פיצא מב"ד זכאי יהי מאיזה טעם שיהי' אעפ"כ יצאו הדיינים י"ח המצנה זה משל במצנות חנק וכעת נ"ל דזה החילוק שבין בהרמב"ם להרמב"ן דלהרמב"ן כל הד' מיתות מצנה אתת הן מכולל התרי"ג ולהרמב"ם ארבעה מצות הן ממילא להרמב"ם הם חלוקים רק בעשיה שנה חנק וזה הרג אם כן אין עיקר המצנה לדיד' רק כשיזדמן להב"ד העשיה היינו שצטרכו להמית הנדון ואם צריכים לכונן משא"כ לרמב"ן ארבעתן מצנה אחת הן והמצנה הוא לדון אם זה האיש חייב חנק או הרג או פטור מכלום ממילא עיקר הפנונה צריכה להיות בדעת המו"מ נ"ל: (ג) כפר פתבנו במצנות חנק שגם בזה"ז יש ענף למצנה כבוא האיש העובר אל החכם שיקצוב לו ענייני התשובה בסיגופי' על חטאתו וצריף החכם להתבונן בענייני החטא מה הוא עונשו ע"פ התורה בכדי שיידע לקצוב לו תשובת המשקל סיגופים שיהיו דומים כמעט להעונש שעפ"י התורה פשעושה החכם כף הוא ענף למצנה הזו: (ד) החכם הקוצב תשובה לאיש אשר חטא ונתחייב הרג נ"ל חוץ התעניות והסיגופים והיחודים שיקצוב לו עוד ילמדהו שיהי' רגיל ביחוד ל"ב וזה סדרו כוון לחבר י"ה שהם או"א עם ו' שהוא ז"א ואח"כ יחבר הו' עם ה' תתאה א"כ צורת היחוד הוא יהו"ה בגי' ל"ב פינן שהמצנה הרג היא לפייס הו' דשם הוי' ממילא צריף לכונן ליחוד הנה ואם החוטא לאו בר הכי הוא נ"ל שהחכם כוון זה כמש"ל (דנ"ל שגם

הב"ד פּוֹנּוּ זֶה בְּעֵת הַדִּין) וְגַם יִלְמְדוּהוּ לְכוּנֵן לְיַחֲזֵד הַשְּׁלִישָׁה אוֹתִיּוֹת שְׁלִישִׁיּוֹת שֶׁל שְׁלִישָׁה שְׁמוֹת אֱהִי הוּי' אֲדַנִּי וְהֵם י' ו' נ': (ה) טַעַם הַמְצָנָה נ"ל בְּאַפְשָׁר דְּצַרִּיף לְכוּנֵן הַטַּעַם דְּהִנְהָה בְּרוּצָח גְּרָאָה דְּמַפְנֵרֵשׁ טַעַם בְּתוֹרָה וְלֹא תַחְנִיפוּ אֶת הָאֲרָץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחְנִיף אֶת הָאֲרָץ וְלֹאֲרָץ לֹא יִכְפֹּר לְדָם אֲשֶׁר שִׁפָּךְ בָּהּ כ"א בְּדָם שִׁפְכוּ וְלֹא תִטְמֵא אֶת הָאֲרָץ אֲשֶׁר אַתֶּם יוֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָהּ וּפְקִדוֹשׁ הַטַּעַם נ"ל דְּהִנְהָה הַרוּצָח אֲשֶׁר הִרְגֵּךְ אֶת הַנֶּפֶשׁ הַגַּם שֶׁהִי סוֹפּוֹ לְמוֹת בְּבוֹא עִתּוֹ עכ"ז הִנְהָה לֹא גְבָרָא לְבַטְלָה רַק גְּבָרָא לְעֵשׂוֹת פְּרִי הַיְיָנוּ לְהוֹלִיד בְּנִים וּב"ב וְגַם פְּרִי מִצְוֹת וּמַע"ט וְהַרוּצָח אֲשֶׁר רָצָחוּ מִנְע פְּרִי הִנְהָה בְּחֻטָּא הִנְהָה הָאֲרָץ חֲנֻפָּה תַּחַת יוֹשְׁבֵיהָ וְאֵינּוּ מוֹצִיאָהּ כַּהוֹנֵן וּא"ת מַה בְּצַע בְּהַרוּג עוֹד אִישׁ אֶחָד הָרִי תַחְנִיף הָאֲרָץ בְּיוֹמָהּ לְזֶה אָמַר שְׁאִינּוּ פֶן כִּי בְּזֹאת יִכְפֹּר וּז"ש וְלֹא תַחְנִיפוּ אֶת הָאֲרָץ וְכו' כִּי הַדָּם הוּא (גוֹרֵם אֲשֶׁר) יַחְנִיף אֶת הָאֲרָץ וְלֹאֲרָץ לֹא יִכְפֹּר לְדָם אֲשֶׁר שִׁפָּךְ בָּהּ כ"א בְּדָם שִׁפְכוּ (אֲזִי תִרְצָה הָאֲרָץ וְשָׂבָה לְאִיתְנָהּ) עוֹד טַעַם שְׁנִי וְלֹא תִטְמֵא אֶת הָאֲרָץ וְכו' עפ"י הָאֲמוּר בְּמַקְנָפְלִים דְּמִי שֶׁגָּרַם לְהוֹצִיא נֶפֶשׁ הַהַרוּג קוֹדֵם זְמַנּוֹ שֶׁם בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּהְרַג שֶׁם מְתַכְנָסִין סְטָרִין בִּישִׁין עַל יְדֵי צַעֲקַת דָּם הַהַרוּג פּוֹק חֲזִי מַהִּהוּא מַעֲשֵׂה שְׁבִזוֹנָה בְּמַקְוֵם שֶׁהִרְגֵּךְ אֶחָד אֶת פֶּהוּ אֶחָד צְוָה לְהֵם אִישׁ אֶחָד שְׁלֹא יִלְכוּ בְּדַרְךָ הִנְהָה כִּי הוּא מְקוֹם מְסוּפֵן מְחַמַּת שֶׁנִּטְמֵא אוֹתוֹ הַמְקוֹם ע"י הַסְטָרִין בִּישִׁין וּבְהִרְיַגַת הַרוּצָח מְשַׁתְּכֵפִין הַמְקַטְרִיגִים וְסָרִים מִן הַמְקוֹם הַהוּא וּנ"ל שֶׁע"כ הִרְיַגְתוּ בְּסִינִיף לְשִׁפְנוֹךְ דְּמוֹ אֲרָצָה שְׁיִתְרָאָה דְּמוֹ אֶל הָאֲרָץ אֲזִי הָאֲרָץ לֹא תַחְנִיף וְהַסְטָרִין בִּישִׁין יִפְנוּ כְּלִיָּהֶם מִן הַמְקוֹם בְּרִאוֹתָם הַנְּקָמָה וְזֶהוּ נִקְם יִנְקָה בְּחֶרֶב נִוְקָמַת וּבְטַעַם עִיר הַגְּדֻחַת נֶאֱמַר לְמַטָּן יָשׁוּב י"י מְחֻרוֹן אִפּוֹ וְנָתַן לָהּ רַחֲמִים כ"ז שֶׁהִרְשָׁעִים בְּעוֹלָם חֲרוֹן אֶף בְּעוֹלָם יְדוּעַ חֲרוֹן א"ף בְּגִי' מִש"ה הוּא הַדַּעַת ע"כ קִבְרוּ שֶׁל מְשֵׁה נִגְדַּת קְלִיפַת פְּעוֹר אֲשֶׁר לָשָׁם גַּתְעוֹרֵר הַחֲרוֹן אֶף בְּנֶאֱמַר בְּפִסּוּק וַיָּשׁוּב חֲרוֹן אֶף י"י מִיִּשְׂרָאֵל וְהִנְהָה רֹאָה שֶׁקְלִיפַת חֲרוֹן א"ף נִיגוּד לְבַחִי' מִש"ה דַּעַת דְּקְדוּשָׁה וְהִנְהָה עִיר הַגְּיָדֻחַת שֶׁנִּדְחָה אַחַר הַדַּעַת הַרְעוּת שֶׁל ע"ז גְּרָמוֹ לְהַתְעוֹרֵר ח"ו הַדַּעַת הַרַע הִיא חֲרוֹן א"ף וְצַרִּיף לְבַעֲרָם מִן הָעוֹלָם וְלֹא יִדְבַק בְּיַדְיָנוּ מְאוּמָה מִן הַחֶרֶם לְמַעַן לֹא יִשְׁאַר שׁוּם שׁוֹרֵשׁ וְעַנְף לְדַעַת הַרַע וּכְבָר יַדַּעַת כִּי הַדַּעַת הוּא הַשׁוֹרֵשׁ לְכָל הַמַּדּוֹת וְהַמַּעֲשִׂים ע"כ הִרְיַגְתֶּם בְּסִינִיף לְהַפְרִיד הַרֹאֵשׁ מִן הַגּוּף הַיְיָנוּ הַדַּעַת הַרַע מִן הַמַּדּוֹת וְהִבְנוּ זֶה מַה שֶׁנ"ל וּכְבָר יַדַּעַת שֶׁהַדַּעַת הִיא הַקּוֹ הַאֲמָצְעִי הַמְשַׁפִּיעַ לְרַחֲמִים וְגַם בְּדַעַת יֵשׁ בּוֹ עֵיטָרָה דְּחוּ"ג אֲשֶׁר מַחְיִיבֵם שְׁנִיָּהֶם הוּא הַרַחֲמִים ע"כ כ"ז שְׁיֵשׁ ח"ו חֲרוֹן אֶף הַדַּעַת דְּסִט"א בְּעוֹלָם יֵשׁ מְנִיעַת הַדַּעַת דְּקְדוּשָׁה ח"ו וְאִין רַחֲמִים ח"ו מִשָּׂא"כ כְּשִׁיָּשׁוּב י"י מִחֲרוֹן אִפּוֹ אֲזִי וְנָתַן לָהּ רַחֲמִים נ"ל: (ו) אַחֲרֵי הַדְּבָרִים וְהַאֲמַת הָאֵלֶּה הַגַּם שֶׁהַמְצָנָה הַזֹּאת בְּטִילָה מֵאֲתַנּוּ בּוֹה"ז הִנְהָה אֲפָשָׁר לְקַיֵּם עֲנֻפִיָּה בְּהַתְפַּלֵּל הָאָדָם שֶׁהָאֲרָץ תַּתֵּן יְבוּלָהּ וְלֹא תַחְנִיף תַּחַת יוֹשְׁבֵיהָ (שְׁזָה טַעַם הַרִיגַת הַרוּצָח) וְגַם כְּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְבַעַר הַקּוֹצִים מִן הַפְּרָם (הַיְיָנוּ לְבַעַר סְטָרִין בִּישִׁין ע"י הַתוֹרָה וּמִצְוֹת וּבְפָרֵט ע"י עֶסֶק סוּדוֹת הַתוֹרָה שְׁזָה טַעַם הַב' שֶׁפְּתַבְנוּ לְעִיל בְּהִרְיַגַת הַרוּצָח) וְגַם בְּעֶסֶק הָאָדָם לְבַטֵּל הַדַּעַת הַרַע וְנֶאֱמַר הַכּוֹזְבוֹת וְדַעַת הַפִּילוֹסוֹפִים הַרְשָׁעִים הַהוֹלְכִים אַחֲרֵי שְׁרִירוֹת לְבָם (שְׁזָה טַעַם עִיר הַגְּדֻחַת) הִנְהָה כָּל זֶה הוּא עֲנֻפִי הַמְצָנָה הַזֹּאת דוּק וְתִשְׁפַּח פְּנִימִיּוֹת לְפְנִימִיּוֹת וְאֲפִילוּ כִּשׁ רָאָה הָאָדָם שֶׁהַדַּעַת הַרַע צוֹמֵחַ אֲצִלוֹ לְפִי שְׁעָה לְהוֹלִיד בְּדַעַתוֹ אִיזָה סְפִיקוֹת אֲשֶׁר עִי"ז יְבִיא מְבוּכָה לְמַדּוֹתָיו ח"ו וְתַבְטֵל יִרְאָתוֹ וְאֶהְבְּתוֹ וְהוּא מְדַקָּה הַדַּעַת הַרַע מִמַּחְשְׁבָתוֹ לְבַל יִתֵּן לוֹ שֶׁם וּשְׁאֵרִית בְּקוֹמַת נֶפְשׁוֹ וַיִּשְׁרָשׁ

אחריה לבטל הדעת ממדותיו ויתלבש ביראת קונו ואהבתו הנה קנים מצות הר"ג וע"ז אמר דוד ולב"י חלל בקרבי שהרגתי בתענית היינו את החלל השמאלי שבלב ושם משכן נפש הבהמית המתפשט מהדעת הר"ע: מ"ע נא על הב"ד לדון בנזקי שור שהזיק בקרן ותולדותיו חלק המעשה (א) לאו דוקא שור ה"ה שאר בהמה חיה ועוף שהן ברשותו של אדם שהזיקו ממון אחרים מחויבין לשלם פאשר יתבאר.

(ב) נגיחה מיקרי שור המזיק בקרן נגיפה מיקרי בכל הגוף והפל מיקרי קרן פינו דהזיק בדבר שאין דרכ' להזיק וכן בכל דבר שאין דרפה להזיק פגון נשיכה בשן או דריסה ברגל במה שאין דרכו בכף הפל מיקרי תולדה דקרן וכן בעיטה ורביצה במה שאין דרפה בכף: (ג) וכה משפט הקרן ותולדותיו כשעשה השור ההזיק הנה בפעם הראשון או בפעם הב' נק' ת"ם ואינו משלם אלא חצי נזק וגם החצי נזק אינו משלם רק אם היה שור המזיק שנה כ"כ כמו החצי נזק אבל אם אין שור המזיק שנה כ"כ אינו משלם דק כפי שיווי השור וזה היא משארז"ל לשהתם משלם מגופו הזיק השור ג"פ בשיווי הלזה שהוא קרן ותולדותיו והתרו בפעלים בפני ב"ד על כל נגיחה ונגיחה ושוב אח"כ הזיק הרי הוא מועד ומשלם נזק שלם אפי' אין השור המזיק שנה כפי הנזק משלם מביתו וזה הוא שאמרז"ל מועד משלם מן העלי': (ד) בין תם בין מועד כשהפעלים רוצה לשלם קרקע בעד הנזק מחויבין לשלם מעידיות שבנכסיהם אבל מטלטלי כל מילי מיטב הוא: (ה) חייב הקרן ותולדותיו בין שבנכס שור המזיק לרשות הנזק או במקום שיש רשות לשני השוורים לילף שם או במקום שאין רשות לשניהם לילף שם אבל נכנס שור הנזק לרשות המזיק והזיקו בהמתו של בעה"ב פטור.

(ו) המית שור את האדם אם הוא תם השור יסקל (עפ"י ב"ד של כ"ג) ואין הפעלים משלמין פופר ואם הוא מועד הפעלים משלמין פופר ליורשי המת (ואין משלמין פופר רק במקום שנסקל השור משא"כ אם ברח השור וא"א לתפסו סמ"ג) ואם המית את העבד פנעני השור יסקל והפעלים משלמין לאדון העבד שלשים שקלים אפי' אם העבד שנה יותר או פחות: (ז) אין גומרין דינו של שור לסקילה אלא בפני הפעלים ואם לא היו לו פעלים פגון שור הפקר ושור הקדש ושור הגר שמת ואין לו יורשים גומרין דינו בלא פעלים: (ח) הכופר היא כפרה על הפעלים שיפטר עי"ז מעונש בידי שמים ומחייב ליתן כשיעור דמי הנזק והגם שהוא כפר' עכ"ז ממשפנין אותו עד שיתן הגם שהוא לא חפץ בכפרה הב"ד כופין אותו: (ט) חצי נזק הוא קנס ואין גובין אלא ע"י עדים שיעידו בו אבל אם באו הפעלים והודו בעצמן פטורים דמודה בקנס פטור.

(י) אין דנין דין זה רק ב"ד שנסמכו בא"י: (יא) הא הפעלים משלמין כופ' דוקא שיגח השור אחר האדם בחצר הנזק או ברה"ר אבל אם נכנ' הנזק לחצר בעה"ב ונגחו שורו של בע"ה השור יסקל והפעלים פטורים מן הכופר.

(יב) הא דהשור נסקל ופעלים משלמין את הכופר דוקא שהשיר הוא מועד והמית בכוננה. אבל אם המית שלא בכונ' פגון שנתפנין להרוג את הבהמה פטור השור מן הסקילה והפעלים משלמין פופר.

וחם שהמית בלא פנונה פטור מן המיתה ובעלים פטורים מן הפופר. (יג) הפופר ינתן ליורשי המית ואם המי' אשה שיש לה בעל ינתן הפופר ליורשי מאבי' ולא לבעל': (יד) הבעלים מחוייבין לטפל בנבילה.

לפיכה שמין לו שיווי הנבילה והמזיק משלים לו על הנבילה מה שהזיקו לפיכה פיקחה או הותירה הנבילה בשווי' משעת נגיחה עד שעת העמדה בדין הוא של הנזק חלק הדיבור (א) ודאי צריה ללמוד משפטי המצנה ולחדש דינין והלכו' פפי שכלו ובפרט שבעוה"ר בטלה המצנה הזאת מאתנו בזה"ז שאין לנו ב"ד סמוכין והעיון והלימו' יעמדו במקום הקיום: (ב) הא דקיי"ל דאם נכנס השור הנזק לרשות המזיק והזיקו שור של בעה"ב דפטור.

אם המזיק פבר מכר את ביתו לאיש אחר או לניזק וכבר קנאו הלוקח באחד מדרכי הקנאה הגם שהמזיק עדיין דר בו חייב לשלם דשוב לא מיקרי חצר המזיק נ"ל ובאם הלוק' לא קנה עדיין בדרכי הקנאה.

הגם דהמזיק שוב עקר דירתו משם עכ"ז מיקרי עדיין חצר המזיק נ"ל: (ג) שור של חש"ו שהמית את האדם. נראה לי דהבעלים אין משלמין את הפופר דכופרא פפרה להגין מעונש בידי שמים והנהו אין נענשים בידישמים דלאו בני דיעה נינהו נ"ל.

(ד) שור שהמית את האדם וקודם שעמד בדין מתו הבעלים נ"ל דהיורשים אין משלמין את הפופר דכופרא פפרה וכיון שמת אין פפרה למתי' או אפשר דכיון שמת א"ל לכפרה דמיתתו פפרה והיורשים א"צ פפרה דבשעת שנגח לא הנה השור ברשותם וצ"ע (ה) שור שנגח את אדם טרפה או שנגח את האדם שנגמר דינו להריגה בב"ד צ"ע אם השו' נסקל ובאם הבעלים משלמין פופר (ו) קיי"ל שהבעלים מטפלין בנבילה ואם הסכים המזיק שתהיה הנבילה שלו והוא ישלם לו פל ההזק ואם"פ הוקרה או היוזלה הפל ברשות הנזק עד שיקנ' אותה המזיק באחד מדרכי הקנאה והוא פשוט לדעתי: חלק המחשבה (א) ודאי צריכין הב"ד לכנוין בעת הדין לקיים מ"ע של תורה דמ"ע דאורייתא צריכה פנונה ובאם לא פנונו לא ישלם להם החלוקא דרבנן (ב) ודאי אין צריכין לכנוין אינה טעם פיון שאין טעם מפנרש בתורה אבל ודאי מצנה על פל אדם לחקור במצות התירה טעמים פפי רוחב שכלו אשר חננו השם והנה פללות המצנה לא נעלם הטעם מעין פל משפיל לדון בנזקין אשר יזיק איש לרעהו ואפי' ממונו של אדם שהזיק לרעהו מחוייבין הבעלי' לשל' דהי' לו לשומרן שלא יגיע לחבירו הניזק: (ג) אבל פרטיות דיני המצנה אעתיק לה דברי האריז"ל עם קצת פפראו' לחכמ' שחנני הש"י ויספיקו לה גם לכל שארי האבות נזיקין אשר יבואו להלן בדיני המצנ' אי"ה וז"ל האריז"ל דיני ד' אבו' נזיקין הם השו"ר והבו"ר והמבע"ה וההבע"ר והם הקליפות והם נגד ד' אבות עליונים שבקדושה אברהם יצחק יעקב ודוד והם בגי' ירכב"ה שלימ"ה וז"ש ארז"ל האבות הן הפופר' והנה שור בור מבעה הבער בגי' ד' אבות הקדושים הנ"ל ונוס' עליה מספ' תנ"ו בגי' תמו"ז א"ב שאז נתגבר הד' אבות נזיקין בעוה"ר שהן המה החדשי' שנפלו לחלק עשו עד אשר הש"י יקעקע ביצתם ויציא בלע' מפיהם וז"ס תנ"ו עז לאלקי' (ע"י שיוסיפו אומץ וכח בתרין פרובי' מט"ט וסנד"ל שהם ביציר' ועש'י' אשר נגד שם הם מדורי הקליפו' ומט"ט וסנד"ל נק' פרובי' וב"פ פרויב בגי' תנ"ו) אז יהי' על ישראל גאנתו

פי שו"ר הוא נגד מדת יצח"ק שהוא גבו' כד"א ופני ארי' אל הימין פני שור משמאל ובו"ר נגד אברה"ם פי הוא בחי' באר מים חיים וזו בו"ר שאון טיט הינו והמבע"ה נגד ת"ת למ"ד מבע' זה אד' פדכת'י פתפארת אדם לשבת בית והנה במבע"ה שני שמות שם מ"ב ושם ע"ב הרי מבעה וג' הימירים מע"ה פנגד ת"ת שהוא פלל ימין ושמאל ואמצע ובור הוא בחי' ד' אותיות מאברהם (רצ"ל בגי' אברהם) וחסרה המ' שהוא המים פי זה הוא בור רק אין בו מים והקבוע נגד המלכות פי הוא אש הגדולה ואכלה ושציאת פולא בסוד אשא תקלא והקבוע הוא בסוד ע"ב רי"ו (עם הפולל) הפוללים במלכות למטה הרי ד' אבות נזיקין נגד ד' אבות עליונים פי גם את זה לעומת זה עשה אלקים ובה תתבונן דלא תנא התנא הן שלא ניתן להם הוי' וקיום כמ"ש הרמ"ע בספר ע"מ למאן דגרים בכל מקום הם לא רצה התנא בכאן למיתגי ה"ס מספר אד"ם שהם פקוף בפני אדם ולא אדם בסוד אתם קרויים אדם ולמאן דגרים בכ"מ ה"ן לא רצה התנא למתגי ה"ן שהם אותיות האחדות פנודע (וגם כל אותיות האחדים עד י' בגי' ה"ן ופיזור לרשעים נאה להם ונאה לעולם ותפרדו כל פועלי און נ"ל) ולמ"ד מבע"ה זה השן שלפעמים נגלה ולפעמים נכסה ר נ"ב נתיבות נ"ב שיניי' בפה העליון הסוכבים את הלשון שהוא ת"ת בסוד בחי' העליונה (ה"ס הדעת נ"ל) וכנגדם למטה בקליפות פאשר יבער הגלל ונמצ' שי ל' מודי' שמבע"ה נגד הת"ת רף ושה בחי' העליונ' וזה התחונה ולפי ששור רומז לגבורה וגבורות אינון סגיאין כד"א מי ימלל גבורות ה' ונקללים בג' גבורה הו"ד מלכו"ת שמאלו נמצרם כל הגבורות לפיכך ג' אבות בשור קר"ן ש"ן רגל והם אותיות (ר"ת) שק"ר פי הם למטה בקליפות וקרן הוא נגד מלכות במשנה קרן היובל ורגל פנגד ההו"ד סוד יניכים שהם תרין סמכין ושן נגד ג' גבורה בסוד ל"ב אלקים שבבראשית שהם סוד הגבורה נגד ל"ב שיניי' והנה ג' אבות אלו התחוננים שבקליפות לפעמים יפגמו במקום הקודש ובניצוצי הקדושה שבמלכות וזה חצר הניזק ולפעמים יפגמו במה שלמטה ממנו במקום שליטת הטומאה ג"כ ובסוד אלקים אחרים וזהו רה"ר וכאשר יהי הפגם מצד הקרן שהוא הקליפ' שמנגד המלכות אין לה פת לפגום במלכו' ולא במה שלמטה ממנה רק עד החציו שהם נה"י שבה וז"ש דהע"ה אל תעלני בחצי ימי פי עד שם מגיע הפגם הקרן שהוא נגד המלכו"ת ולפיכך פך אמר אמשורוש לאסתר המלכה מה שאלתה ומה בקשתה עד חצי המלכות פי עד שם קליפת הקרן שפנגד המלכות והפנונה שאם שאלתה על מדת המלכו"ת שנק' מ"ה בכללה וז"ש מה שאלתה עד חצי המלכות שכם שליטת הקליפות שפנגד המלכות פדכת'בנא ותעש רצ"ל חוסר הקליפה מחצי המלכות ולפיכך הקרן אינו משלם נזק והיינו עד חצי המלכות ולא יותר וזה פאשר לא יתמיד הפגם שהוא רק פעמים יש ששהם סוד נה"י בסיד ת"ם יונתי תמתי המתניחה ומתקשטת בג' אלו ואז נק' הנת"י.

ויצקב בעלה נק' איש ת"ם (בגי' חסד דין ורחמים נ"ל) פי ת"ם למעלה מנה"י וכאשר יתחבר ת"ת עם ג' אלו הנק' ת"ם יהי אמת וזהו תתן אמת ליעקב ויעקב איש רם יושב אוהלי' אלו אמנם פאשר יתמיד הפגם בעון הדור עד ד' פעמים וזהו שור המועד אז ח"ו יהי הפגם בכלם ולפיכך משלם נזק שלם וסוד קליפה (ה"ס) ממקום דניות ולפיכך ת"ם יש לו ב' אותיות ממו"ת ומוע"ד ג"כ יש לו ב' אותיות ממו"ת וכל עוד שלא הלה וגרם הפג' עד שלישי העליון נקר' חצי המלכו' וכאשר יתחבר מ"ו ממלת מות במלת ע"ד יהי

מוע"ד כי ע"ר הוא ת"ת בסוד ע"ד תאנות גבעות עולם וכשיהי' הפג' עד פטם הרביעי יגיע עד ת"ת שפיה נאז ותחברו אותיות מ"ו עם ע"ד שהוא ת"ת ויהי' מוע"ד והשן' (בקרנו) יהי' בה' מיני' שהם קרן ותולדותיו שהם נגיח' נגיפ' בעיט' רביצה נשיכה ה' עניינים בקרן נגד ה' גבורות שמצד המלכות הרי נתבאר פרטי הקרן ואולם הקליפות שפנגד גבור"ה והו"ד שהם שן ורגל להיותם עליונים למעל' מן הקליפות שפנגד המלכות לא יפגמו ברה"ר שהוא למט' במלכות הבריא' לפיכך ברה"ר פטורי' כי שם ביתם ותמיד דרפם בכך משא"כ בקרן שהיא הקליפ' התחתונה ואין דרכ' לעלות אפילו במקום זה ואלו דרפם בכך מתחלתם פי ג' (אלו קרן רגל שן) נגד בי"ע וקרן בסוד עשי' ותפגו' בעלית' למעלה למקומן וש"ן ורג"ל בסוד בריאה יציר' ודרפם בכך אבל פאשר יגיע (בחי' ש"ן ורג"ל) לפגן' בתצר הגניק שהו' המלכות אז תפגום ת"ו בכלל' ולפיכך משלם נזק שלם ואולם פגומ' זו תהי' באחד מב' מיני' אם שתפגו' ממקומן למעל' בסוד התעוררת הדינים במלכות או שתעלה עד הבריאה בסוד צידי רה"ר ותפגום למעל' כי לדעת רב מ'שף פגומ' מצד התעורר' ממקו' לבד וזהו ענין מחזור"ת אעפ"י שפול' רה"ר אמנם לדעת שמואל לא ימשוף ממנה רק בעלותה ממקומ' ותעמד פולה בבריא' לפיכך פוטר במחזרת אא"כ שבקה לרחבה ואזלה בצידי רחבה עכ"ל מרן האריז"ל: (ד) אחרי הודיע אלקים אותנו את כל זאת בין תבין את אשר לפניך אשר ישנ' ענפי המצן' בכל זמן ועידן והוא לבל תת מקום לקיטרוג הקליפו' ובאם ח"ו גרם הוא או אחרים בתטאם לאינה פגם אשר יגיע מזה אינה שליט' לקליפ' ימהר לשוב לתקן את אשר עוות וילמד לאחרים לתקן עונותיהם לבל יתן מדרס כף רגל ודים בתוף היכלא דמלפא תן לתכם ויחפם עודנה שנאמר בישראל אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור והבן וממוצא הדבר תשפיל ותדע אשר אם יגרום החטא ח"ו פגם לנה"י פגון ע"י רגלים רצים לדבר עבירה הנה מחוייב לשלם חצי נזק היינו לתקן את אשר עיוות שיהי' רגליו רצים לבתי פנסיו' ולבתי מדרשות וכיוצא בזה באיז' אבר שחטא יתקן אבל אם נמשוף הפגם בכלולו פגון שהרתיח ח"ו גופו לדבר עבירה אזי מחוייב לתקן כל בחי' שיעור קומתו ע"י שיתייגע כל גופו בתורה ועבודה ומעש' המצות וה"ס נזק שלם וזה שאמרו תיקון לחטא הברית להזיע בשעת עשיית המצות שנה בא מיגיעת הגוף בשיעור קומה וכן בנתינת צדקה מממונו שהממון שסיגל באה לו פ"י יגיעת כל הגוף וגם הי' יכול להחיות את כל הגוף פ"י הממון וכשנותן הממון לצדקה משלם בעד כל שיעור קומתו והמ"י בכיוצא בדברים אילו: (ה) ונ"ל עוד ברמז נזקי השו"ר הנה שו"ר בגי' השם הראשון מז' שמות דמ"ב וכבר ידעת כי השם הנה מורה על מלכין קדמאין וכבר ידעת שע"י מימת המלכו' נשארו ניצוצי השבירה בתוף הקליפות והנה עי"ז מתהוי' כל המדות רעות דהיינו אהבות רעות ויראות רעו' וכאשר האדם יפריד הטוב מן הרע ויתקן מדותיו רק לה' ותורתו אזי מוציא יקר מזולל ומוציא ניצוצי הקדושה מסוד התהו דקליפות אל מקום הקודש עולם התיקון ומתנהג ע"י זה מעש' בראשית ממש וזהו כל פרי מעשינו ע"י תור' ומע"ט (אין מן הצורך להאריך כי כבר מובן הדבר לחבירים המקשיבים) והנה השם הראשון הנ"ל מורה על מדת החסד ואהבה שבעולם התיקון ממנה נמשכה האהבה הקדושה אהבת הש"י ותורתו ומצותיו ומניצוצי השבירה שנפלו ממדת החסד אל מדת החסד שבקליפה הנה מהקליפה נמשכין אל האדם פתותי אהבות רעות אכילה ושת' ומשגל וכיוצא בזה

והנה נצטוינו מפי התור' להרחיק את האהבות רעות דהיינו אסרה לנו התורה העריות
ואכילת דברים האסורי' וגם הדברים אשר לא סגי בלא"ה אשר הוא מן ההכרח לנו
להשתמש בהן כל ימי הימותנו על האדמה כגון לעסוק במשגל לקיום המין לאכול ולשתות
להחיות הגוף נצטוינו דרך כלל קדושים תהיו לקדש א"ע במותר לנו שלא נעסוק בכל
אלה לתאנות והנאו' הגופנים רק לעשות כאשר ציננו ה' אלקינו אשר הוא מן ההכרח
והוא עפ"י התורה ובזה יוצא האדם החיות מן הקליפות ויתלבש באהב' השם ותורתו כי
ניצוץ הקדוש אשר הנה שקוע בהדבר הגופני הנאהב אשר הי' בו חיות מניצוץ השבירה
שבקליפה יעלנה אל ה' הבן הענין אבל אם ישתמש אפילו בדברים המותרים למלאות
תאנתו הנה יוסיף ח"ו חיות בקליפה וישקיע הניצוץ הקדוש ח"ו ביותר וא"כ לפי"ז יש
מקום לומר שאין חילוק בין דבר הנאסר עפ"י התורה ובין דבר המותר אם עושהו
למלאות תאנתו אף דע וראה אשר חכמים הגידו (דוק כ"ז באריכות בס' התניא) אשר
כל הדברים הנאסרים עפ"י התור' מושפעים חיות עצמותיהם משלש קליפות הטמאות
ומשא"כ דברים המותרים ע"פ התורה מושפעים מקליפת נוג"ה שנ"ק טיקל"א משקל
שהוא מצרנית בין גבול הקודש לבין קליפות הטמאות והיא טיקלה משקל אל כל אשר
יחפץ האדם יטנו או לגבול הקודש או אל מקום ערל וטמא ח"ו והנה תשפיל ממוצא
הדבר אם יאכל האדם בשר החזיר הנאסר בתורה הגם שיהי' פוננתו לש"ש שילף בכת
האכילה שהוא לעבוד את הש"י וגם עשה יעשה פן שהולך בכת האכילה שהוא לתורה
ולתפלה הנה חטא לה' כי הנה במאכל שהוא החיות משלש קליפות הטמאות ואין להם
מבוא לבוא אל הקודש פנימה ונשאר הוא עם הפוחות נפשו נאסר ונקשר בידי הקליפות
עד אשר ישוב אל ה' ע"כ נקראים דברים האסורים שהם אסורים ונקשרים ביד הקליפות
עד אשר הש"י יבער ריח הטומאה מן הארץ משא"כ דברים המותרים עפ"י התורה חיותן
מקליפת נוגה שנק' טיקלא אל כל אשר יחפץ האד' יטנו אם יעסוק בהם האד' לש"ש
הנה יכנס' אל הקדוש' ובאם יעסוק בהם למלאות תאוות האהבות רעות הנה יוכלו לפי
שעה בג' קליפו' הטמאות אף אעפ"י"כ נקראי' דברים המותרים היינו שמותרי' ואינ'
אסורים בידי הס"א ע"כ כאשר ילף האדם אח"כ בכת האכיל' שהוא לעבוד את הש"י
הנה יעלה מעל' מעלה אל הקדוש' ומעתה בין תבין את אשר לפניך ברמז נזקי השו"ר
שהוא מפילת אהבה שנפלו לאהבות רעות שבקליפ' אשר שמים הנה קוראותיו אחת
שמתפת' האדם באהבות רעות לדברים האסורים לגמרי עפ"י התור' והוא מג' קליפות
זוה מיקרי נזק שדרכו בכך שן ורגל היינו תאנת אכיל' ושת' בשן ותאנת המשגל אין
ברגלי' חוטא והשנית שגם בדברים המותרים עפ"י התורה מתפת' לעסוק בהן למלאות
תאנתו והגם שהיא מקליפת נוגה הקרובה אל הקדוש' עכ"ז מפיל' בג' קליפות הטמאות
והוא מיקרי נזק שאין דרכה בכך כי הדברים המותרים מצוונים אנוחנו בתורה להתעסק
בהן לעבוד' י"י ובא הרמז בתור' במצו' הזא' שהמוע"ד מתחילתו כגון ש"ן ורג"ל (יכוין
למועד"י רגל) משלמין נזק שלם דהיינו אם והנה מדברים האסורי' הגם שילף בכת שהוא
לעבודת הש"י לא מהני רק ישוב אל י"י בתענית וסיגופים עד אשר יוסר ממנו הפח
הניתוסף בשיעור קומת גופו ונשמתו ע"י הדבר שהוא שנהג' ממנו ע"י תשובת המשקל
משא"כ בנזקי תם היינו נזקי קרו קיימ' לנו בתור' לעסוק' בהן ואעפ"י יעשה היזק דלאו
כי אורחי' בעסוק בהן למלאות תאנתו הנה די לו בתשלומי חצי נזק דהיינו שילף בכת

האכיל' שהוא וינעבך את הש"י בכת התעוררת נפשו הגם שלא יסגף גופו בתעניות וסגופים אף אם פבר נעשה מוע"ד לדבר דמגר' יצה"ר בנפשו הגם שהוא מדברים המותרים צריף לשלם נזק שלם כדי לעשות משמרת למשמרת כיון שהורגל בכה באין מחסום לתאנותו והמשפיל יפרש הענין בדרה רחב ויהי' מתוק לחיכו.

(י) ומעפה התבונן ידידי אשר ישנו רמז המצות הזאת בכל זמן ועידן והוא פל פרי מעשינו בתורה ועבודה לעיין על נזקי השור ואת אשר חטא ישלם לכפרת עונו ואז טוב לו מל"ת נב שלא לאכול ולהנות מבשר שור הנסקל חלק המעשה (א) מצנה נב מל"ת שלא לאכול ולהנות מבשר שור הנסקל כיון שנגמר דינו לסקילה נאסר ונעשה כבהמה טמאה (לאו דוקא פי בהמה טמאה מותרת בהנאה וזה אסור אפילו בהנאה) ואם קדם ושחטו קודם שנסקל שחיתו פשרה ואעפ"כ אסור בהנאה ואם אכל פזית מבשרו לוקה (ב) וכן פשנסקל לא ימכור הנבילה ולא יתנונו לעפ"ם אפילו במתנה ולא לכלבים וטעון קבורה (ואם שרפו אפרו אסור בהנאה) (ג) מצנה זו נוהגת בזכרים ונקבות: (ד) אין דנין דין שור הנסקל אלא בב"ד סמוכין שנסמכו בא"י ודוקא ב"ד של כ"ג (ואם נסקל השור ע"י ב"ד אחר אינו נאסר בהנאה).

וגם אם נגמר דינו ע"י ב"ד אחר ושחטו והבועלים בשרו מותר אפילו באכילה נ"ל (ה) אם לא אכל מבשר שור הנסקל רק נהנה אינו לוקה אבל מפין אותו מפת מרדות ואם מכרו הדמים מותרין ומפין אותו מפת מרדות: חלק הדיבור (א) ודאי צריף ללמוד משפטי המצנה ולחדש דינין והלכות פפי שפלו ובפטר במצנה שבטילה בזה"ז והעיון יעמוד במקום קיומה פאשר מבואר הדבר כמה פעמים בקוונטרס.

(ב) נ"ל דאין שיעור לנהנה ואפשר אפילו נהנה בפחות מפזית אסור ומפין אותו מ"מ. ולפי"ז אם אכל פחות מפזית מפין אותו מ"מ דהרי עכ"פ הנאה איפא.

וצ"ע בזה: (ג) שיעור אכילת פזית להתחייב עליו מלקות שאכל הכזית בכדי אכילת פרוס נ"ל (ד) אכל פזית מן שני שונרים הנסקלים דהיינו פחצי זית מזה וכחצי זית מזה נ"ל דמפטרפין ולוקה עליהם כיון דהאיסור הוא משם אחד (ה) הא דכתבנו בחלק המעשה אם עבר ומכר שור הנסקל אחר שנגמר דינו הדמים מותרין.

נ"ל דזה דוקא אם מכרו לעפ"ם וא"א להחזירו אבל אם מכרו לישראל מחויב להחזיר הדמים והשור יסקל דהרי ודאי השור אינו נפטר כיון שפבר נגמר דינו בר קטלא היא בכ"מ שהוא. וא"כ אין לה מום במקח גדול מזה ובנדאי מחויב להחזיר הדמים ללוקח.

ואפילו ידע הלוקח שנגמר דינו י"ל דהי' סובר דיפטור השור בלקיחתו דלא כ"ע דינא גמירי ואפשר לצדד ולומר אם ידע שנגמר דינו ואעפ"כ לקחו גמר ונתן הדמים לשם מתנה וא"צ המוכר להחזיר וצ"ע בזה.

אבל אם לא ידע הישראל הלוקח שנגמר דינו ודאי צריף המוכר להחזיר הדמים ללוקח דהנה מום במקח ודאי פנ"ל (ו) ועוד מסתפקנא אם מכרו לעפ"ם וידע שיעזיר לו העפ"ם השור אם יחזיר לו דמיו אם מחויב להחזיר הדמים כדי לקיים מצות סקילה בשור או נאמר כיון שהדמים מותרין הרי זכה בדמים ואינו מחויב להחזיר (ז) אם קנאו

העפוי"ם וא"א לדונו ואת"פ חזר העפוי"ם ומכרו לישראל אחר צ"ע אם מוציאין אותו מידו לדונו ונראה לע"ד דנדאי אסור בהנאה ואסור לתרוש עמו.

דכינן שניאסר פעם אחת בהנאה מאין יבא לידי היתר אבל להוציא מידו לדונו צ"ע ואפשר לומר בזה דאפילו לכתחלה רשאי למכרו לעפוי"ם אחר נ"ל: חלק המושבה (א) נדאי יכוין במניעה מהנאת שור הנסקל לשמור פאשר צוהו הש"י ובזולת צונאתו ית"ש הי' נהנה ממנו: (ב) אין צריך לכוין לטעם פי אין טעם מפנרש בתורה אבל יש להתבונן בטעם המצנה כ"א פפי שכלו.

ואתה תבין את אשר פתבנו במצנה הקודמת. שו"ר רמז לשם הראשון דמ"ב ובו נרמז הניצוצין שנפלו בשבירה ממלכין קדמאין ועי"ז באין לאדם התאוות והאקבות רעות והוא המזיק לאדם ובאה הרמז במצנה זו שור המזיק לאדם נאסר בהנאה פי לא הותר מתאוות העוה"ז רק הנאות וצורך לתורה והמותרות הן בהיתר הן באיסור הוא נאסר בהנאה ועיין במצנה הקודמת ויובנו לה הדברים: (ג) מעתה תתבונן אשר הוא תחת חק האפשרי לשמירת המצנה גם בזה"ז.

ע"י רמיזתה בקודש. דהיינו פשיפריש האדם א"ע ממותרות עוה"ז בדבר שאין לו מן הצורך להתנהג בהן עפ"י התורה.

דהיינו מותרות אכילה ושתיה ומשגל וכיוצא בהנה זה נק' ענף לאזהרת הנאה משור הנסקל בין והתבונן. (ד) פאשר תתבונן היטב מ"ש במצנה הקודמת הלא תבין את אשר לפניה המצנה הזאת היא נוהגת בין בתם בין במועד פי הנאת המותרות מישף שייקא באיסור הן בדברים הנאסרים לגמרי עפ"י התורה (זה אסור לגמרי) והן אפילו דברים המותרים עפ"י התורה אם הוא מותרות שאינו מן ההכרח ועושה למלאות תאונתו.

הנה הוא דבר המזיק ונאסר בהנאה והתורה צונתה דרף כלל. קדושים תהיו.

קדש עצמה במותר לה: מ"ע נג על הב"ד לדון נזקי בור חלק המעשה (א) מצנה נ"ג מ"ע על הב"ד לדון נזקי בור מי שחפר בור ברה"ר או שחפר ברה"י ופתחו לרה"ר והפקיר רשותו ולא הפקיר בורו. והבור עמוק עשרה טפחים ונפל לתוכו בהמה שאינה פקחת (וה"ה חי' עורף) או שנפלה בליילה ומתה בין מחמת חבטה בין מחמת הקל הבור חייב בעל הבור לשלם נזק שלם (רק הבעלים מטפלין בנבלה והמזיק משלם המותר מה שדמי הנבלה שנה בפחות ממה שהיתה בהמה שנה בחי'') אם היתה בהמה פקחת ונפלה ביום פטור: (ב) נפלו לתוך הבור פלים ונשתברו או אדם ומת פטור.

ואם לא מת האדם רק הנוזק בנפילתו לתוכו חייב בעל הבור לשלם. (ג) אם הבור אינו עמוק עשרה טפחים ונפל לתוכו בהמה אפילו פקחת ומתה פטור ואם הנוזק חייב לשלם ההיזק וכן אם הנוזק בו אדם בנפילתו לתוכו חייב בעל הבור: (ד) וכן על כל תולדות הבור דהיינו עשה תל ברה"ר שהוא גבוה עשרה חייב על מיתת בהמה ופטור על מיתת אדם ואם אינו גבוה עשרה והנוזק בו בהמה (ואפילו פקחת) או אדם וכן שארי תולדות.

הבור שעשה אינה תקלה ברה"ר אפילו הפקירה. או שהניח ברשותו והפקיר רשותו ולא הפקיר התקלה והנוזק בה אדם או בהמה.

חייב בעל התקלה לשלם נזק שלם (ה) אם הנוזקו פלים בתקלות הללו פטור בעל התקלה שגזירת הפתוב הוא לפטור פלים בבור ותולדותיו: (ו) פסה בעל הבור את בורו פראוי והתליע מתוכו ונפל לתוכו שור ומת פטור: (ז) החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה ונפל לתוכו שור ומת האחרון לבדו חייב לשלם: (ח) בור שפתבה התורה לאו דוקא.

ה"ה שיש ומערה חריצין ונעיצין ופרט הפתוב בור לומר לה מה בור דוקא עשרה טפחים (שנה שיעור שימות בה השור) אף פל אלה דוקא בדאית בהו עשרה טפחים: (ט) מתולדות הבור היא המניח אבנו או ספינו או משאו ברה"ר והנוזקו בה בהמה ואדם חייב בעל התקלה נזק שלם: (י) המניח את הפד ברה"ר והלה אחד ונתקל בה ושברה פטור.

לפי שאין דרוך בני אדם להתבונן בדרךים ואם הנוזק בה בעל הפד חייב בנזקיו: (יא) השופך מים ברה"ר והנוזק בהם אדם ובהמה חייב השופך ועל הפלים פטור: (יב) מה שאמרו חכמים פותחין בני אדם ביבותיהם וגורפין מערותיהם לרה"ר בימות הגשמים (אבל לא בימות החמ') ואע"פ שברשות עושים אם הזיקו חייבים לשלם: (יג) הגודר את גדרו בקוצים ומפריחם לרה"ר והנוזקו בהן חייב לשלם אבל אם צמצם אותם בתוך רשותו פטור.

(יד) המצניע את הקוצים ואת הזכוכית והנוזקו בהן חייב המצניע. חסידים הראשונים היו מצניעים קוצים וזכוכית בתוך שדותיהם ומעמיקין להם שלשה טפחים כדי שלא תעלם המחרישה ור"ש הי' משליכם בנהר חזקל (טו) לא יסקל אדם אבנים מרשותו לרה"ר.

(טז) אין עושין חלל תחת רה"ר ולא בורות שיחין ומערות ואעפ"י שעגלה טעונה אבנים יכולין לילך ע"ג דחיישינן שמה תפחות מהם התקרה. (יז) אין מוציאין זיזין וגזוזטראות לרה"ר אא"כ היו למעלה מגמל ורכבונלא יאפיל על בני רה"ר ואם רצה פונס לתוך שולו ומוציא.

פנס ולא הוציא יוציא הח"כ אימתי שירצה. אבל אין לו רשות להחזיר הפותל לקדמותו דהנה כמיצר שהחזיקו בו רבים דאסור לקלקלו לקח חנר ובה זיזין וגזוזטראות הרי הוא בחזקתו שנעשה בהיתר ואם נפלו חוזר ובונה אותם (יח) אילן שנפחו נוטים לרה"ר צריף לקצוץ הענפים כדי שיהי' הגמל עובר ורוכבו (יט) החופר בור לצרכי רבים והנוזקו בהן פטור העושה: חלק הדיבור (א) צריף ללמוד משפטי המצנה ולחדש דינין והלכות כפי שכלו (ב) הא דדרשינן שור ולא אדם אין טעם בדבר דגזירת הפתוב הוא ע"כ אפילו חרש שוטה וקטן שנפלו בבורו פטור בעל הבור (עם היות שאין להם דעת לעיין) עכ"ז פה גזרה התורה ואפשר לומר דגזרה התורה שלא יהי' לו פפרה בתשלומין דעגנשו חמור (ג) נ"ל אם חפר א' בור ומת ונפלו נכסיו לפני היורשים אפילו גדולים ונפל אח"כ לתוך הבור אדם או שור פטורים היורשים פי הם לא עשו התקלה אבל מ"מ כופין אותן לכסות את הבור מנכסיהן דבעת שעשה המוריש את הבור כבר נתחייבו הנכסים לכסותו פי נכסויה דבר נש אינון מערבין ביה על פל מה שחייב (ד) הא דהבעלים מטפלין בנבילה אבל המזיק מחייב להוציא הנבילה מן הבור ממילא אין שמין את הנבילה אלא כמות שהוא שנה בבור ואם נזדמן אחד שהוציא את הנבילה מן הבור נ"ל שהרווח הוא של

המזיק פּינן דעללי' דידי' רמאי להוציא את הנבילה מן הבור פל מי שהוציא לטובת המזיק הוציא.

אבל אם פּכר שמו את הנבילה פמות שהוא שנה בבור וציוו למזיק להשלים הגזק ושוב פא אַחַד והוציא את הנבילה הריוח ששנה הנבילה יותר חוץ לבור הוא של הגזק פּינן שפּכר קיבל עליו שיוציא הוא בפעצמו בפעד מה ששמו לו את הנבילה בפחות א"כ המוציא לטובת הגזק עשה.

נ"ל (ה) מסתפקנא אם נאנסה הבקמה מן הבור ההיזק של מי אם נאמר דההיזק של המזיק פּינן דהוא הי' מחוייב להוציא את הנבילה מן הבור או נאמר דאעפ"כ גוף הנבילה מן הבור של הגזק וצ"ע (ו) בור שחייבה עליו התורה הוא בין שפּרה הבקמ' מחמת ההבל או מחמת החבטה ממילא אם הנה רוחב הבור פשיעור עומקו (שאז אין בו הבל) וגם הו ספוגין של צמר מונחין בקרקעיתו (שאז אין פאן חבטה) ומת' בו הבקמה בנפילתה פטור בעל הבור פי הבלא אין פאן וחבטה אין פאן ונ"ל לפי"ז אם בעל הבור עשה את הבור רוחבו פּעומקו והניח ספוגין של צמר בקרקעיתו ופא אחר והעמיק אותו עד שעשאו עומקו יותר מרוחבו או לקח הספוגין מקרקעיתו האחרון חייב (ז) ונ"ל עוד אם אַחַד עשה בור רחבו פּעומקו דאז אין פאן הבל רק חבטה ופא אחר והעמיק אותו עד שנעשה עומקו יותר על רוחבו ויש פאן הבל ונפל לתוכו שור ומת זה אומר מחמת ההבל מת וגרמא דידי' הוא וזה אומר מחמת החבטה מת וגרמא דידי' הוא הראשון חייב פּינן שעשה שיעור מיתה.

ואפּשר לומר דשניהם חייבים וצ"ע חלק המחשבה (א) ודאי צריף דידין לכונן בשעת הדין לקיים מ"ע של תורה ובזולת הפנונה לא יתחשב לו לכלל חלוקא דרבנן: (ב) ודאי א"צ לכונן שום טעם פּינן שאין טעם מפּורש בתורה ויוצא בזולת פּנונת הטעם אבל ודאי צריף לחקור בטעמי פל המצות כמ"ש פמה פעמים ולהתבונן בהם עצות מרחוק כ"א פפי שכלו.

והנה לפי מש"ל בפשם כתבי האריז"לבו"ר בקליפה מזיק נגד אברהם בקדושה ע"כ בור בגי' אבר"ה מאברהם בחוסר המ"ם המרמזת למי"ם מימי החסד משא"כ הבור הנה ריק אין בו מים חסד לאנשים חטאת ואין מקרבין לו לאדם מצד החסד רק לצורף עצמן נראין פאזהבין בשעת הנאתו והוא הקליפה המפּתה לאהבות ותאנות רעות אשר הם באיסור ממש עפ"י התורה (התבונן מ"ש בפענן שור תם ומועד בהיזק הקרן אשר שם דברינו בפענן הקליפה והמפּתה למותרות התאוות בהיתר והבור ריק אין בו מים פלל אין לו מבוא אל הקדושה פּיתויי העריות האסורים ומאכלות אסורות והוא מקליפות הטומאות לגמרי הצריכין ביטול וכריתה לגמרי וזה שתמצא שרו"ל פנו לאדם ריק מתורה בפשם בור מלשון שדה בורה בלתי נזרעת פלל והוא הקליפה שהזהיר שלמה והודיע עניינה באומר ונהה שית זונה לקראתו (שמר את אהבה וחסד אל ה ותפּתה) והחזיקה בו ונשקה לו העינה פּניה ותאמר לו וכו' ע"כ יצאתי לקראתך לשחר פּניה וכו' מרבדים רבדתי ערשי וכו' נפתי משפכי וכו' לכה נרנה דורים וכו' הטתו ברוב לקחה בחלק שפּתיה מדיחננו הולך אחרי' פתאום פשור אל טבח יבא וכו' עד יפלח חץ פּבדו פמהר צפור אל פח ולא ידע פי בפּשו הוא ונהה סיים המלך החכם שלא ישמע לדברי אהבה וחסד של

הקליפה הזאת המראות לו אהבה והנאה וכאילו עוסקת בצרכיו להמשיך לו הנאות לצורך ואמר ועתה בנים שמעו לי והקשיבו לאמרי פי אל ישט אל דרכיה לכה אל תתע בנתיבותי כי רבים חללים הפילה (אל הבור הזה) ועצומים כל הרוגיה דרכי שאול ביתה יורדת אל חדרי וכו' והתבונן פי הבור מועד מתחילתו שדרכו להזיק ואין בו לחלוחית מצוה והנה לפי"ז באת הקבלה הנעימ' שו"ר ולא אדם פי דרך לפול בבור ההוא רק שו"ר ולא אדם פאשר פתבנו לעיל שו"ר רמז לניצוצי השבירה אשר ישנם משבירת החס"ד דמלכין קדמאין ומזה יבואו פיתויי אהבה למותרות התאנה בהיתר והתורה הזהירה קדושי תהיו קדש עצמה במותר לה ובאם לא ישמע לעצת התורה אזי מן ההיתר יסיתנו אל האיסור פי כף דרכו של יצר הרע היו' אומר לו עשה כף וכו' אזי בא הרמז ונפל שמה (בבור הריק הזה המפתה לאיסורי התורה) שור דוקא מי שהנהיג א"ע להנות ממותרות ההיתר שהוא הנרמז בשו"ר שהיא בחי' אהבה מנפילת החסד אשר הוא בגי' השם הראשון דמ"ב ולא אדם מי שהוא מבחי' התיקון שעושה לעצמו גדר וסיג לתורה לבל יבא להנאות בקצה המותרות רק ההכרח זה לא יפול לבור הזה והבן וזה הוא הרמז שפטר' התורה מיתת אדם בכו"ר דאיהו דאפסיד אנפשי' שהי' לו לעיין בא הרמז שקליפת הבור' המפתה לאיסורים לא גברה ידו על האדם בכת פיתוייו פיון שהוא גדר בעדו גם במותרות ההיתר ומה שאדם פזה אירע לו דבר איסור איהו דאפסיד אנפשי' דהא מגרה יצה"ר בנפשי' בלא פיתוי כ"כ והאיש הזה אין לו דם דלא הי' לו למגרי יצה"ר בנפשי' (ומכלל זה מאן דאמר גירא בעיני' דשטן דאתי לאוגריי' הבן הדבר) וכמו כן שו"ר פקח שנפל בא הרמז.

הגם מי שהוא מבחי' שו"ר שנהנה ממותרות בהיתר רק אם פקח הוא לילה תמיד בכת האכילה שהוא לעבוד י"י אזי גם לאד' פזה אין מבוא לקליפ' הבור' לפתות אותו למותרות ואם נפל שמה איהו דאפסיד אנפשי' כנ"ל (ג) הנה אמרתי לה הדברים דרך פלל שרמז לכל התאוות רעות הנק' בו"ר מצד הקליפ' אבל בפרישות עיקר שורש התאוות רעות הוא לזנות (ומזה נמשכים כל השאר התאוות פנודע) ע"כ תמצא בו"ר נק' יסוד דנוק' דקליפה בו"ר שאון טיט הינו אין בו מים להצמיח עץ פרי בקדושה והנ' כל ביאות המותרות עפ"י התורה הם לעשות פרי וענף בקדושה ואפילו בימי עיבור ויניקה בימי עיבור הוא לצורך העיבור ולצורך האשה לזרזם בכת ובימי היניק' אפשר שתתעבר אבל הבעיל' הראשונה דבתולה נדאי אינ' מתעברת וא"כ הוא הנאה שלא לצורך אבל היא לעשותה פלי בהוא רוח' דשדי בגוני' לזה בא הרמז חמו"ר ולא פלים התחייבות הבור' הוא דוקא בדבר הפא מצד המותר לתאנות הגוף מבלי טעם ולא כלי"ם היינו הבעילות שבאי' לעשות פלים אינם בהתחייבו' הבור' הבן הדבר: מצוה נד מ"ע על הב"ד לדון דין גנב חלק המעשה (א) שנאמר כי יגנב איש וכו' אם העידו עדים שגנב שום חפץ מחבירו מחוייב לשלם כפל היינו פי שנים כשווי החפץ שגנב והתשלומין הקרן עם הכפל הוא לבעלים בעלי החפץ (ב) אם גנב שוה וטבח או מקרו משלם תשלומי ארבע' ואם גנב שור וטבח או מקרו משל' תשלומי חמש': (ג) התשלומין הללו מן הגנב בב"ד גובין מן היפ' שבגנבסי' ואחד איש ואחד אשה שגנבו חייבין לשלם כל התשלומין הנ"ל ואין חילוק ביניהם רק אם אין להם לשלם איש נמכר בגניבתו אבל לא אשה רק חוב הוא עלי' לשלם כשיהי' לה נכסים: (ד) ואיש שנמכר בגניבתו דוקא בעד הקרן אבל לא בעד

הפּפּל וּתְשׁלוּמֵי ד' וְה' מְמִילָא כְּשֵׁישׁ לוֹ לְשֵׁלֶם הַקָּרָן אֵינוֹ נִמְכָּר רַק תְּשׁלוּמֵי הַפּפּל וּד' וְה' נִשְׂאָר עָלָיו לְחֹב עַד שְׁיִהְיֶה לוֹ נְכָסִים (ה) כֹּל אֵלּוֹ תְּשׁלוּמֵי דְוָקָא שְׁנַתְחַיֵּיב עַפְ"י עֲדִים אֲבָל אִם הוּדָה מְעַצְמוֹ אֵינוֹ חַיֵּיב בְּכֹפֶל וּד' וְה' וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם רַק הַקָּרָן (וּנְמַכְרָ בַּגְּנִיבָתוֹ אֲפִילוֹ הוּדָה מְעַצְמוֹ): (ו) תְּשׁלוּמֵי הַקָּרָן אֵינוֹ חַיֵּיב לְלוֹ אֵינֶם גּוֹבִין רַק ב"ד סְמוּכִין אֲבָל ב"ד שְׂאִינֶם סְמוּכִים אֵינֶם גּוֹבִין רַק הַקָּרָן אֲבָל מְכִירַת הַגְּנֵב אִם אֵין לוֹ לְשֵׁלֶם אֵינוֹ נוֹהֵג רַק בְּזִמְן שְׁיִוְבַל נוֹהֵג: (ז) בְּכֹל מְצָנָתוֹ זֶה נְכָלֵל ג"כ שְׂיָדוּנוֹ הַב"ד דִּין גּוֹנֵב נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל וְהַתְּעַמָּר בּוֹ וּמְכָרוֹ וּמַת הַגְּנֵב הַהוּא: (ח) וְנְכָלֵל ג"כ בְּמְצָנָה זֶה דִּין גּוֹנֵב הַנְּמַצָּא בְּמַחְתָּרַת שֶׁהִבְעֵה"ב הַמוֹצָא בְּמַחְתָּרַתוֹ נַעֲשֶׂה עָלָיו כַּב"ד וְרִשּׁוֹת בְּיָדוֹ לְהַרְגוֹ וְאִם יָדוּעַ שְׁלֵא בָּא עַל עֶסְקֵי נֶפֶשׁוֹת אֲסוּר לְהַרְגוֹ: (ט) חֲפִץ שֶׁל הַגְּנִיבָה כְּשֶׁהוּא בְּעֵין בְּלֵא שִׁינוּי חוֹזְרַת לְבַעֲלֵיו (מְשַׁלֵּם עָלֶיהָ תְּשׁלוּמֵי כֹפֶל) אֲפִילוֹ נִתְּיָאָשׁוּ הַבְּעָלִים לֹא קָנָה הַגְּנֵב אֲבָל אִם נִשְׁתַּנְּתָה הַגְּנִיבָה קִנְיָה הַגְּנֵב וּמְשַׁלֵּם הַקָּרָן וְהַכֹּפֶל בְּדָמִים: (י) גּוֹנֵב כְּחוֹשֶׁה וְהַשְׁמִינָה אוֹ גּוֹנֵב שְׁמִינָה וְהַכְחִישָׁה מְשַׁלֵּם תְּשׁלוּמֵי כֹפֶל וּד' וְה' כְּשֶׁעַת הַגְּזִילָה בֵּין לְקוֹלָא בֵּין לְחֻמְרָא: (יא) גּוֹנֵב טָלָה וְנַעֲשֶׂה אֲצִלוֹ אֵיל עֵגֶל וְנַעֲשֶׂה שׁוֹר וְנַעֲשִׂים שִׁינוּי בְּיָדוֹ וּקְנָאָה וְאִם אַח"כ טָבַח וּמְכָר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם ד' וְה' דְּשָׁלוֹ הוּא טוֹבַח וּמוֹכֵר אֲבָל תְּשׁלוּמֵי כֹפֶל מְשַׁלֵּם כְּשֶׁעַת הַגְּנִיבָה: (יב) גּוֹנֵב מִן הַהַקְדָּשׁ אוֹ (לְהַבְדִּיל) גּוֹנֵב מִן הַעֲכוּ"ם אֵינוֹ מְשַׁלֵּם רַק הַקָּרָן אֲבָל לֹא תְּשׁלוּמֵי כֹפֶל וּד' וְה' וְכֵן הַגּוֹנֵב שְׁטָרוֹת עֲבָדִים וְקָרְקָעוֹת אֵינוֹ מְשַׁלֵּם כֹּפֶל: (יג) שְׁוֹתֵפִין שְׁגָבּוּ אִם הוֹצִיאוּ שְׁנִים בְּיַחַד אֶת הַגְּנִיבָה מְשַׁלְּמִין כֹּפֶל בֵּין שְׁנֵיהֶם וְאִם הֶאֱחָד הוֹצִיָא בְּהַסְפָּמַת חֲבִירוֹ וּמִדְּעָתוֹ אֵינוֹ חַיֵּיב בְּכֹפֶל רַק הַמוֹצִיא וְהַשְׁנִי פְטוּר שְׂאִין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבִירָה אֲבָל אִם טָבַח וּמְכָר אֶחָד מִדְּעַת חֲבִירוֹ שְׁנֵיהֶם מְשַׁלְּמִין ד' וְה' דְּגִזְרַת הַכְּתוּב הוּא אוֹ לְרַבּוֹת אֶת הַשְּׁלִיחַ.

(יד) מִי שֶׁהִפְקִיד אֲצִלוֹ אֵיזָה חֲפִץ וְטָעַן שְׁנִגְנֵב מִמֶּנּוּ וּבָאוּ עֲדִים קוֹדֵם שְׁנִשְׁבַּע וְהַעֲיָדוֹ שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ גָּנְבוֹ אֵינוֹ מְשַׁלֵּם רַק הַקָּרָן אֲבָל אִם כֹּפָר נִשְׁבַּע וְאַח"כ בָּאוּ עֲדִים מְשַׁלֵּם תְּשׁלוּמֵי כֹפֶל וּד' וְה': (טו) בַּד"א שְׁנִשְׁבַּע קוֹדֵם שְׁשַׁלַּח בּוֹ יָד אֲבָל אִם שְׁלַח בּוֹ יָד (כֹּפָר קָנָה הַחֲפִץ לְהַתְחַיֵּיב עָלָיו) וְאַח"כ נִשְׁבַּע אָנוּ מִתְחַיֵּיב בְּכֹפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם רַק הַקָּרָן: (טז) הַטּוֹעֵן טַעְנַת גְּנֵב בְּפִקְדוֹן שֶׁל קָטָן (אֲעַפ"י שֶׁתִּבְעוּ כְּשֶׁהוּא גְּדוֹל) פְּטוּר מִן הַכֹּפֶל אֲעַפ"י שְׁנִשְׁבַּע וְאַח"כ בָּאוּ עֲדִים: חֲלָק הַדִּיבּוּר (א) וְדָאֵי צְרִיף לְעֵינֵין בְּמִשְׁפָּטֵי הַמְצָנָה וּלְחַדְשׁ דִּינִין וְהַלְכוֹת כְּפִי שְׁכָלוֹ.

(ב) הָא דְקִי"ל דְּאִם הוּדָה מְעַצְמוֹ אֵינוֹ חַיֵּיב כֹּפֶל וּתְשׁלוּמֵי ד' וְה' (וְכֵן בְּכֹל הַקְּנִסוֹת) דְּוָקָא כְּשֶׁהוּדָה בַּב"ד אֲבָל אִם הוּדָה חוּץ לַב"ד אוֹ בְּפָנֵי שְׁנֵים שְׂאִינֶם ב"ד וְאַחַר כֶּף בָּאוּ עֲדִים שְׁגָנֵב חַיֵּיב בְּכֹפֶל וּד' וְה': (ג) כֹּפָר וְאָמַר לֹא גָנַבְתִּי וּבָאוּ עֲדִים שְׁגָנֵב (דְּמַחְוֵיֵיב לְשֵׁלֶם כֹּפֶל) וְאַח"כ הוּדָה מְעַצְמוֹ שְׁטָבַח וּמְכָר וְאַח"כ בָּאוּ עֲדִים שְׁטָבַח וּמְכָר חַיֵּיב לְשֵׁלֶם ד' וְה' בֵּינוֹן דְּמַקְוֵדֶם לְכֵן כֹּפָר הַכֹּל וְאַפִּילוֹ הַקָּרָן.

(ד) הָא דְקִי"ל דְּהַגְּנֵב נִמְכָּר בַּגְּנִיבָתוֹ בְּעַד הַקָּרָן דְּוָקָא כְּשֶׁאֵינוֹ שְׁוָה רַק כֶּסֶף הַקָּרָן אוֹ פָּחוֹת מִהַקָּרָן אֲבָל אִם שְׁוָה יוֹתֵר דְּהִינּוֹ שְׁסָף הַקָּרָן אֵינוֹ כ"א מֵאָה זְהוּבִים וְהוּא שְׁוָה בְּמְכִירָתוֹ מֵאָה וָא' זְהוּבִים אֵינוֹ נִמְכָּר רַק כֹּל סָף הַקָּרָן וְהַכֹּפֶל הִי לְחֹב עַד שְׁיִהְיֶה לוֹ נְכָסִים וְיִשְׁלֵם וְאִם אֵינוֹ שְׁוָה בְּמְכִירָתוֹ רַק כְּחֻצֵי הַקָּרָן וּב"ד מוֹכְרִין אוֹתוֹ וְיוֹצֵא בְּשֵׁשׁ אוֹ בְּיִוְבַל אֵינוֹ נִמְכָּר פַּעַם שְׁנִית בְּעַד הַמְּוֹתֵר שְׁחַיֵּיב מִן הַקָּרָן רַק יֵהִי עָלָיו לְחֹב כַּנ"ל (ה)

אסור ליקח מן הגנב חפץ שגנב שהוא עוון פלילי וכל דבר שחזקתו הוא גנוב אין לוקחין אותו ולפיכך אין לוקחין מן הרועים צמר או חלב או גדיים אבל לוקחין מהם חלב או גבינה במדבר אבל לא ביישוב ומותר ליקח מן הרועים ארבע צאן או ארבע גיזות צמר מעדר קטן או מעדר גדול שאין חזקתו גנוב.

(ו) פללו של דבר כל שהרועה מוכר אם הי' בעה"ב מרגיש בו מותר ללוקחו מן הרועה אבל אין בעה"ב מרגיש בו ובאם הי' הבעה"ב מרגיש לא הי' הרועה מוכר אסור ללקחו ממנו (ז) אין לוקחין משומרי פירות עצים או פירות אלא בזמן שהם יושבין ומוכרין והסלים וטורטנים לפנייהם שהרי הדבר הזה גלוי ויש לו קול ואין זה גניבה ולוקחין מפתח הגינה ולא מאחורי הגינה וכולן שאמרו הטמן אסור ליקח מהם: (ח) מותר ליקח מן האריס שהרי יש לו חלק בפירות ועצים ואם אמר הטמן אסור ליקח ממנו (ט) אין לוקחין מן הנשים (הנשואות לבעל) ומן העבדים ומן הקטנים אלא דברים שחזקתן שלהם מדעת הבעלים ואם אמרו הטמן גם זה אסור ליקח מהן ולוקחין ביצים ותרנגולים בכ"מ מפל אדם ואם אמרו הטמן אסור ליקח (י) נ"ל טןמטום שגנב ואין לו לשלם אינו נמכר דדילמא נקבה הוא ואם נקרע אח"כ ונמצא זכר ה"ז נמכר ואנדרוגינזס אינו נמכר לעולם דלא הכריעו בו חז"ל: (יא) מי שחציו עבד וחציו בן חורין שגנב ואין לו לשלם נ"ל דנמכר חציו השני ונלע"ד הגם דקיי"ל דכופין את רבו ועושה אותו ב"ח היינו מטעם דלישא שפחה אינו יכול וכו' אבל בנידון דידן כשימפרוהו הב"ד הרי רבו מוסר לו שפחה פנענית נראה דאין כופין את רבו לשחררו: חלק הממשכה (א) ודאי צריף הדיין לכונן לקיים מ"ע מדאורייתא ובאם לא יכונן לא יושלם החליקא דרבנן שלו מזאת המצוה כמ"ש פמה פעמים (ב) ודאי א"צ לכונן שום טעם למצוה כיון שאין הטעם מבואר בתורה.

אבל עפ"י פשוטו ג"כ לא נעלם מעין כל משכיל הטעם הפשוט דבאם לא יתענש הגנב על חטאתו אשר חטא הנה יתקלקל חזקת היישוב כי כל אחד יגנוב ממון חבירו משא"כ פשיודע שבאם יתנוודע ישלם כפל ותשלומי ד' וה' אז מורא יעלה על ראשו פן יתענש הנה תשלומי כפל הוא הדבר שהשכל מחייב כפי מה שרצה לחסר את חבירו פן יתחסר מממונו והנה תיקף שגנב נתחייב כפל לבעליו וכאשר שינה באונלתו שטבח ומכר הנה פגניבה חדשה ומשלם כפל על הכפל והנה תשלומי ארבעה וניתוסף בשור עוד תשלום א' עבור שביטלו ממלאכתו: (ג) המשכיל על דבר בכתבי מר"ן זלה"ה ימצא טוב וטעם נדעת.

שע"י עון הגניבה גורם ח"ו שהחיצונים יונקים משני שלישי חסד שבת"ת דז"א (ע"כ ישלם שני לרעהו לתקן את אשר עויות) מ"ע נה על הב"ד לדון נזקי בהמה ברגל ושוו חלק המעשה (א) מצוה נ"ה שצאמר ושלח את בעירה ובער בשדה אחר קבלו רז"ל ושלח זה הרגל ובער זה השן.

(ב) נזקי רגל אם הזיקה בהמה ברגלה דרף הלוקה תולדות הרגל הזיקה בגופה או בשערה או בפלים שעלי דרף דרף הלוקה אם ההיזק הזה נעשה ברשות הניזק משלם בעל הבהמה נזק שלם ממיטב שבנכסיו (דהיינו אם רוצה לשל' קרקע ישל' ממיטב) אבל אם משלם לו מטלטלין כל מילי מיקרי מיטב ואם נעשה ההיזק הזה בר"ה פטיר: (ג) אבל אם הלכה ברשות הניזק ונתזו צרורות מתחת רגליה ונפלו על פלים ונשברו אינו

משלם אלא חצי נזק וזה הלכה למשה מסיני ואעפ"כ תולדה דרגל מיקרי לענן זה שיהי' פטור ברה"ר וגם לשלם מן העליה.

(ד) נזקי שן אם נכנסה הבהמה לרשות הנזק ואכלה דברים שדרכה לאכלם משלם בעל הבהמה נזק שלם ואם אכלה ברה"ר פטורה ואם נהנית משלם מה שנהנית לא מה שהזיקה פיצד נכנסה לרשות הנזק ואכלה שומשמיין וכיוצא בשנה דינר משלם דינר כפי מה שהזיק' ואם אכלתן ברה"ר ונהנית רואין פאלו אכלה שעורים ומשלם דמי שעורים בזול תולדות השן נתחככה בכותלי להנאתה והזיקה בחיפוכה או טנפה פירות להנאתה משלם נזק שלם: (ה) אכלה דבר שמזיק לה פטור שהרי אינה נהנית: (ו) אכלה פסות או שאר דברים שאין דרכה לאכלה בין ברה"ר בין ברשות הנזק משלם חצי נזק דזה שינוי הוא והנה תולדה דקרן: (ז) דין נזק שן ורגל דנין בכל ב"ד בכ"מ ובכ"ז: חלק הדיבור (א) ודאי צריף ללמוד משפטי המצנה ולחדש דינים והלכות כ"א כפי שכלו אשר חלק לו הש"י בפינה: (ב) כבר נתבאר שבנזקי קרן שן ורגל לאו דוקא שור אלא ה"ה כל בהמה חי ועוף שברשות האדם והו בני תרבות חד דינא אית להו.

(ג) נזקי שן ורגל אפילו לא באו עדים שהזיק והודה המזיק בעצמו אעפ"כ חייב לשלם דממונא מיקרי ולא קנס וכו' בנזקי קרן פשפכר נתייעד השור לא מהני הודאת בעל דין וחיוב לשלם אבל נזקי קרן בשור תם דמתחייב לשלם חצי נזק אם הודה המזיק מעצמו פטור מלשלם דקנסמיקרי ומודה בקנס פטור חוץ מחצי נזק צרורות דממונא מיקרי ומחויב לשלם גם בהודה.

(ד) תרגולים שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו את הכלים בכנפיהם (היינו שהיו כנפיהם נוגעות בכלים ושברום) משלמין נזק שלם ואם ברוח שבכנפיהם שברו משלמין חצי נזק דמיקרו צרורות היו מהדסין ע"ג עיסה או ע"ג פירות וטנפו או נקרו משלמין נזק שלם הזיקו בעפר או בצרורות שהעלו בכנפיהם או ברגליהם משלם חצי נזק: חלק המחשבה (א) ודאי צריף לכנין בעת הדין לקיים המצנה פי מצות דאורייתא צריכות פנונה וכאמור בכל המצות.

(ב) אין צריף מן התורה לכנין שום טעם פיון שאין טעם מבואר בתורה אבל לא נעלם מעין כל משפיל הטעם לפללות המצנה דבאם לא ידונו הב"ד על נזקי בהמתן של בני אדם. הנה לא ישמור אדם את בהמותיו וילכו ויזיקו נכסיהן של בני אדם ויבא הדבר לידי הניזקות רבות ולידי קטטות ומריבות גדולות (ג) ואם תרצה לריות צמאונה עוד בטעם המצנה עפ"י הרמז והנסתר עמ"ש בחלק המחשבה דנזקי קרן ויאירו עיניך והנה נזקי השור המה שלשה קר"ן ש"ן רג"ל ה"ס קש"ר של רשעים אבות נזיקין שפת שק"ר ושקרא לא קאי ושפת אמת תפון לעד והנה תתבונן באלו השלשה נזיקין שבשור קר"ן פנונתו להזיק ש"ן יש הנאה להזיקו רגל דרכו להזיק.

רמז לג' אבית נזיקין שאמרו ז"ל קנא"ה ותאנה וכבוד שמוציאין את האדם וכו' הנה הקרן שפנונתו להזיק. הוא נגד הקנאה שמתקנא האדם בחבירו וחושב עי"ז להזיקו.

ש"ן יש הנאה להזיקו הוא נגד בחי' תאנה להנאתו. רגל דרכו להזיק.

נגד הכבוד פי זה פל האדם פמד"א א"ל תבואני רגל גאנה והנה חייבה התורה על ג' נזיקין האלה פי הן המה ראשי עבירות שומר נפשו ירחק מהם והנה תמצא קר"ן ושן ורגל. בחינת תת"ק מ"ה מנין תור"ה במילואו פנה תי"ו וא"ו רי"ש ה"א והוא עפ"י מה שאמרנו לה שפנמזין לשלשה ראשי עבירות שהן המה נגוד לכל התורה.

וההולך בדרכי התורה ינצל מנזקי שור המועד וילך לבטח ועפ"י דברינו אלה ינמק מה שכתבנו בספרינו אגרא דכלה פ' ויחי בברכה שפירך יעקב אבינו ע"ה את בני יוסף ב"ד יברך ישראל לאמר ישמך אלקים פאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה דדקדקנו שם דעם היות שחיבה יתרה ניתן לפני יוסף שחילקם לב' שבטים עכ"ז למה יתברכו ישראל רק בהם ולא יברכו את בנייהם ישמך אלקים פראובן וכשמעון וכיוצא וגם זאת הל"ל להם אחר ברכ' המלאך הגואל ולמה המתין בזה עד שישם את אפרים לפני מנשה וכתבנו שם דהנה אמרו"ל הקנאה והתאנה והכבוד מוציאין וכו' והנה בטבע החומר פאשר ישפיע הש"י טובה יתירה אל האדם יותר מחבירו יגביה א"ע בכבוד על חבירו וגם יבא לידי תאנה וחבירו החסר מזאת הטוב יבא לקנאות בחבירו המושפע בטובה יותר ממנו והנה יעקב אבינו פששם את אפרים לפני מנשה ראה בצדקתם שאפרים לא פא עי"ז לידי תאנה וכבוד ומנשה לא פא לידי קנאה ע"כ אמר שיברכו ישראל את בנייהם ישמך אלקים פאפרים וכמנשה שהיו נקיים מג' אבות נזיקין קנאה ותאנה וכבוד ובה ידקדק שאמר ליוסף ב"ד יברך ישראל לאמר זהל"ל בבניך יברכו ישראל אף הוא עפ"י האמור לעיל דהנה יוסף נק' שו"ר בכור שור"ו הדר לו ובשו"ר הנה מרומזי' הג' אבות הנ"ל אשר צריכין לשמור מהם ע"כ אמר ב"ד יברך ישראל לאמר ישמך אלקים פאפרים וכמנשה הגם שהם בני שור המה משומרים מקל סיג וסלאה.

הבן הענין: מ"ע נו על הב"ד לדון דין נזקי אש חלק המעשה (א) מצנה נ"ו מ"ע על הב"ד לדון דין נזקי אש שנאמר פי תצא אש וכו' שלם ישל' המבעיר וכו' אם הדליק בשדה חבירו ועברה הדליקה חייב לשלם נזק שלם: (ב) הדליק בתוך רשותו צריך להרחיק מסוף המיצר בכדי שיעור שלא תעבור הדליקה לשדה חבירו הרחיק פראוי ועברה והזיקה פטור שנה מכה בידי שמים הוא וכן אם עברה שלילית או נהר של שמונה אמות פטור: (ג) אש שעברה והזיקה אדם וחבלה בו המבעיר חייב בחמשה דברים: (ד) אכלה האש אבנים או עצים או עפר חייב המבעיר לשלם: (ה) אכלה גדיש והיו טמונים בו פלים פאלו שדרך אנשי השדה לטמנם בגדיש חייב לשלם גם הפלים.

היו בו פלים שאין דרך לטמנם בגדיש פטור על הפלים. ודוקא במדליק בתוך שדה חבירו.

אבל במדליק בתוך שלו ועברה לשדה חבירו פטור על כל הפלים הטמונים בגדיש אבל משלם שיעור מקום הפלים דמי חטים ושעורים שהיו ממלאין מקום פנה: (ו) המדליק את הבירה משלם כל מה שבתוכה: (ז) תולדות האש אבנו וספינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו פרוח מצוי' והזיקו חייב לשלם נזק שלם וברוח שאינה מצוי' פטור: (ח) דנין זה בכל ב"ד ובכ"מ ובכ"ז: חלק הדיבור (א) ודאי צריך ללמוד משפטי המצנ' ולחדש דינין והלכות כפי רחב שכלו: (ב) שילח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני

אדם וחיוב בדיני שמים (עד שישראלם לחבירו ויפייסוהו) במה דברים אמורים בזמן שמסר להם גחלת אבל מסר להם שלהבת חייב דהנה פאילו הבעיר בעצמו: (ג) שילח ביד פקח השליח חייב לשלם והמשלח פטור: (ד) הכופף קמתו של חבירו לפני האש עד שתדליק אם אין האש מגעת לה אלא ברות שאינה מצויה פטור מדיני אדם וחיוב בדיני שמים (עד שישראלם לחבירו ויפייסוהו) ומינה אם מגעת לה האש ברוח מצויה חייב לשלם: (ה) הא דאמרין במדליק את הבירה חייב על כל הפלים אפילו טענו כוסות של פסוף אם אמוד בכה הרי זה נשבע ונוטל (ואם אינו אמוד בכה אין המזיק מחויב לשלם לו אפי' בשבועה.

סמ"ג: חלק המחשבה (א) ודאי צריך הדין לכוון בשעת הדין לקיים מ"ע פי מ"ע דאורייתא צריכה פנונה וכאמור כמה פעמים: (ב) ודאי א"צ לכוון הטעם פיון שאין טעם מבואר בתורה אבל בנודאי מחויב כל משכיל להתבונן בטעמי מצות התורה כ"א כפי רוחב שכלו.

והנה טעם הפשוט לכללות המצוה לא נפלאה היא ולא רחוקה דאם לא יחויב לשלם המבעיר את הבעירה הנה בקנאות איש מרעהו ילך ונדליק נכסי חבירו ע"כ חייבה התורה האלקית שלם ישלם המבעיר את הבעירה.

והנה אלקינו מרחם אשר קדשנו במצותיו היינו כפיכול אותן המצות שהוא ית' מקיימם הנה דרשו רז"ל במצוה הזאת שהשי"ת כפיכול קיימם במהרה המצוה הזאת אמר הש"י אני הצתי אש בציון עלי לשלם את הבעירה כאמור ואני אהי' לה חומת אש נאום י"י ולכבוד אהי' בתוכה: (ג) ועפ"י דרף הקודש יש להתבונן בטע' המצו' דהנ' אש רמז לגבורה והנ' הגבורות במקומם הם קדושי' רק בהתפשטותם למטה בעולמות התחתונים אזי יונקים מהם אלקי' אחרים א"ש זרה וז"ס שאמרו בזהר שלא נאמר בתורה ויהי פסוף התנופה רק ויהי זהב התנופה כי זהב הוא גבורה וצריף להניף אותה להמתיק' בשורש' ובשורש' הוא ממותקת וטעומה כמעלת הזהב על הפסוף וחליל' להוריד הגבורות למט' משא"כ החסדי' המרומזים בפסוף אדרבא מן הצנור' להורידם למטה ע"כ לא נאמר ויהי פסוף התנופה וזה ג"כ סוד עבודת הפהני' בקטרת בחשאי (פי הפהני' הם בסוד החסדי') ולוים מסטרא דגבור' צריף לארמא קלא (בסוד יצחק ירנן) והנ' המבעיר את הבעיר' להוליק' ברשות אחרים להזיק גורם להוריד ח"ו הדיני' מרשות העליון לרשות אחר' והוא גרמא בניזקי' אלו שלם וכו' והנה תתבונן במצו' הזאת לפי טעם הזה כי כל מי שגורם בעונותיו להוריד הדיני' לשונאי ישאל שלם וכו' והגור' במצותיו להוריד החסדי' ישא ברכה מאת ה': (ד) עפ"י דברינו הנ"ל במצות נזקי א"ש תבין פרט אחד במצוה שפטר' התור' טמון בא"ש פי כל עיקר נזקי האש להיות שגיל' את הטמון פי הדינים פשהם טמוני' במקומ' המה טובי' והמבעיר היינו המגל' ובעבור זה פטרה התורה טמון לרמז פנ"ל ונהבן הדבר: מ"ע נז ער הב"ד לדון דין שומר חנם חלק המעשה (א) מצו' נ"ז מ"ע על הב"ד לדון דין שומר חנם שנאמר פי יתן איש אל רעהו והוא אם נגנב או נאבד ישבע הש"ח שלא פשע ושאני' ברשותו שנגנב או נאבד ושלח ידו בפקדונו שאם שלח בו יד נעש' גזלן עליו וקמ' ברשותו וחיוב לשלם גם בלא פשע.

(ב) פשיעה נק' אם הניח הפקדון במקום שאינו ראוי לשמיר' מעולה הגם שהניח שם גם חפצי' שלו עכ"ז לגבי חפצי' אחר' מיקרי פשיעה (דבשלו' הוא רשאי ואינו רשאי בשל

אחריו): (ג) אם הפקדון במקום שאינו משומר אצל גניבה ונאנס הפקדון ממנו פגון שגשרף אעפ"כ חייב פינן שפשע (ד) שמירת פספ"א אינו אלא בקרקע ויתן עליה טפח עפר או יטמנם בטפח הסמוך לקורה הנפקד בידו ע"ש עם חשיכה א"צ לקבר ולהטמינו בעפר עד מוצאי שבת.

(ה) שומר שמסר הפקדון לשומר אחר חייב (אפי' ש"ח שמסר לשומר שזכר חייב השומר הראשון לשלם לבעלים) אפילו נאנס מן השומר הב' אבל רשאי השומר למסור לאשתו ובניו ובני ביתו הגדולים דכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו דנפקד הוא מפקיד (ו) דנין דין זה בכל בית דין בכל מקום בכל זמן.

(ז) אם באו עדים שהשומר בעצמו גנב הפקדון משלם השומר כפל לבעליו: חלק הדיבור (א) ודאי צריך ללמוד משפטי המצוה ולחדש דינין ונהלכו' כ"א פפי אשר חלק לו הש"י בבניה וכש"ל פמה פעמים (ב) הא דכתבנו (בחלק המעשה) דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע וה"ד לשונות פס"ד וזהב וארגמן ואבנים טובות ומרגליות כ"כ הסמ"ג ונראה דה"ד בכינצא בזה והפל לפי המקום והזמן: (ג) אם הטמין השומר במקום דהנה שמירה מגניבה אבל לא הנה שמירה לענין דליקה ונגנב ממנו הנה תחילתו בפשיעה וסופו באונס וחיוב השומר לשלם כ"כ הסמ"ג (ד) שומר שלקח הפקדון ונתנו לא' מבני ביתו הגדולים ואותו הבן בית לא טמנו במקום הראוי אם אותו השומר לא אמר לכן הבית שהוא פקדון שא פטור (דכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו דנפקד הוא מפקיד) והא דלא אמר לכן הבית שהוא פקדון יכול לומר אני נתפוננתי לומר שיהיה סבור שהוא שלי ומכש"כ שישמרו יפה וכן הבית ג"כ פטור פינן שלא אמר לו שהוא פקדון ואם אמר להם השומר שהוא פקדון ופשעו חייבין הב"ב לשלם ואם אין להם לשלם ישלם השומר תחתיהם דאם אי אתה אומר כן יקחו אשתו ובניו הפקדון ויאכלוהו וכיין שלא יהיה להם ממה לשלם יפטרו ע"כ מחייב השומר לשלם כ"ז מבואר בסמ"ג עיי"ש (ה) הפקידו אצל השומר מעות לחלק לעניים או לפדיון שבויים ופשע השומר בשמיר' ונגנבו ממנו פטור דהו' ממון שאין לו תובע' אפי' באו עליו גנבים וקדם זה והציל עצמו במעות שבויים פטור שאין לה פדיון שבויים גדול מזה בד"א שהנפקד אצלו סתם לחלק לעניים שאינם ידועים עדיין ולשבוי' שאינם ידועים אבל הנפקד אצלו ליתן לעני זה סכום פד' ולשבוי זה פד' הרי אותן העניים הוו הבעלים ודינו פדיון שאר השוברים סמ"ג ונ"ל אפי' לא פירש הסכום לכל א' רק פי' דוקא לג' או לד' עניים הללו אותן הארבעה הוו בעלים והנה ממון שיש לו תובעין ודינו פדיון פל השוברים נ"ל (ו) המפקיד אצל חבירו דברים חשובין ובאו עליו גנבים וקדם ונתן להם אותן החפצים חשובין להציל עצמו אם השומר גברא דאמוד שהגנבים באו עליו והנה מציל עצמו בממון חבירו וחיוב לשלם ואם אינו גברא דאמוד חזקה שבשביל החפצים שהנפקדו אצלו באו הגנבים ופטור מלשלם ג"כ בסמ"ג ודנין בזה לפי ראות עיני הדיינין לפי המקום ולפי הזמן ונ"ל דאם הנפקד אצלו בחשאי חזקה שלא ידעו הגנבים מהחפצים שהנפקדו (ז) באו הגנבים אל השומר ונגנבו בפניו ואילו היה צונח היו באין בני אדם ומצילין מיקרי פושע ג"ז שם ונ"ל דבזה ג"כ לפי ראות עיני הדיינין דלפעמים מתירא לצונח מפני סכנות נפשות (ח) ונ"ל דאם באו הגנבים לביתו וקדם ונתן להם הפקדון להציל עצמי והוא גברא דאמוד דאז חייב לשלם כמ"ש אם הוא אומר שהגנבים אפרו לו בפירוש שיתן להם הפקדון של פלוני דבשביל

זה באו ישבע שפדבריו פן הוא וכן באומר שהיה מתניירא לצונח מפני ספנת נפשות פן נ"ל והשבווע' הזו היא שבוועת הקיסת דרבנן פדין פופר הפל פן נראה לכאורה אבל פד דניקנא שפיר נראה דהוא שבוועה דאורייתא פדין שבוועת השומרין דהרי הוא אומר שלא פשע דהיה מוכרח בדבר והבעה"ב אינו מאמינו ומחוייב לישבע שפדבריו כ"ה שלא פשע נ"ל.

(ט) ב' שהפקידו אצל א' זה מנה וזה מאתים כ"א בכיס מיוחד ואח"כ כ"א אומר אני הפקדתי מאתים ישבע כ"א שהפקיד מאת' וצריף השומ' לשלם לכ"א מאת' ודמיקרו פושע דה"ל לרשום על הפיסין אבל הפקידו שניהם בכיס אחד פיון שהם לא היו מקפידין איהו ג"כ לא ה"ל למידק ומסלק לכ"א מנה ומנה יהי מונח עד שיבא אליהו וג"כ לצאת י"ש אינו צריף ג"ז שם ונ"ל ג"כ בזה אם כ"א אמר לו זכור כמה מפקיד כ"א ה"ל לרשום או ליקח מידם בכת'.

(י) ש"ח שאמר הריני משלם ואיני נשבע אעפ"כ משביעין אותו שבוועה שאינה ברשותו דחיישי' שמה עיניו נתן בה ואם הוא חפץ שבקל מוציאין אותו לקנות בכ"מ אינו נשבע כלל (יא) רצה המפקיד להפקיד אצלו א' הא ביתי קמף הר"ז לא מיקרי שומר ופטור טען השומר שפך אמר והבעה"ב מכחישו מתוף שהיה יכול לומר שמרתי פראוי ונאנסתי נאמן גם בזה בשבוועה שפך אמר.

(יב) המפקיד בעדים אינו נאמן השומר לטעון לקחתי ממנו אח"כ הפקדון או במתנה נתנו לי נאפי' מת השומר מוציאין והפקדון מן היתומין ג"ז בסמ"ג וע"ש עוד. (יג) בא המפקיד בעדים לתבוע פקדונו א"ל השומ' החזרתיו לה א' המפקיד הרי פה וכה הי' מדתו (והוא מודה) נהרי המד' הזאת מונח אצלה בבית והוא שלו והשומר אומר שלף החזרתיו וזה שלי ישב' השומ' בנק"ח שהחזי' ופטור גז"ש (יד) החזיר השומר הפקדון ואמר הנפקד אין זה שלי או שלם היה ושברת' ישבע השומר הקיסת שפדבריו כ"ה: (טז) שומר שהפקידו אצלו ס"ת וספרים מחייב לגוללו כל י"ב חודש ואם פשגוללו קורא בו ג"כ לא מיקרי שולח יד ואם פתחו בשביל עצמו מיקרי שולח יד וחייב באונסין: חלק המחשבה (א) ודאי בשעת המשפט צריף הדיין לכוין לצאת י"ח המצות פי מ"ע צריכה פנונה: (ב) א"צ לכוין שום טעם (מן התורה) פיון שאין טעם מבואר בתורה אבל מצות וחיוב איכ' להתבונן בטעמי התורה ומצותיו כ"א כפי אשר חלק לו הש"י בבניה וזה כל האדם והנה השכל ישפוט ג"כ משפט הצדק הלזו להיות שומר חנם עושה חסד לשומר בחנם מהראוי לפנטרו אפי' מגנבה ואבידה אבל פשפשע בנדאי מהראוי לחייבו דהנה פאלו מאבד ביד' והשבוועה הניתן לש"ח ג"כ השכל מחייבו פי מי יודע אם לא נתן עיניו בחפץ של חבירו וגם אם שלח יד בפקדון ואח"כ נאנס דחייב הוא ג"כ דבר שהשכל מחייב פיון דנעשה גזלן עלי' מהראוי לחייבו אפילו באונסין דהנה הגזל איז' דבר מחבירו ואח"כ גזלו אחרי' ממנו את החפץ הנ' בנדאי הוא אינו יוצא י"ש עד שישל' החפץ לבעלי': (ג) וכאשר תרצ' לריות צמאונה בדרך הנסתר הנה אעתיק לה ענין ד' שומרי' מספר בע"מ מאמר ל"ד ח"א פ"ג ז"ל על חומותיה' רישלם הפקדתי שומרים שהם ד' פנגד ד' אותיות השם דיניהם (פי נושא שפר ושוכר חז דינ' אית להו) דרעיים דלעילא לא מתפרשין לעלמין וכו' (פי נושא שפר ושוכר הם נגד אותיות י"ה המרמזין

לאו"א והם ריעים דלא מתפרשין פנודע ע"כ דינם א') שפגדום ניש"א שכ"ר דא יו"ד
פי שכינה בתחתונים צורה גבוה (פירש הרב המפרש י"ד יהוד"ה יו"ד חכמה נוש"א
שכר מפגי שיהא מקבלת שכר מלמטה ע"פ הידוע מלשון הזוהר בכמה דוכתי שכינה
בתחתונים צורה גבוה שהפנונה שהצדיקים במעשיהם הטובים למטה גורמים הזיווג
למעלה ע"ד דאיתא בזהר פ' לך לך ע"פ אני לדודי ועלי תשוקתו דבאתערוותא דלתתא
אשתכח אתערוותה לעילא והענין הוא שהמע"ט הן המ"נ העולין למעלה שפגו השכינה
מתעטרת ואתיא לקמי מלכא ואמרת חזי במאי ברא אתינא לקמך פדאיתא בזהר ויקרא
ועי"ז נעשה הזיווג בין הדודים דלעילא ומתם עולה עוד התעוררות אל הריעים דלעילא
אע"ג דלא מתפרשין לעלמין והיחיד בהם תדיר מ"מ המ"נ מתעוררין ומוסיפין גם להם
פח לעשות חיל והכי איתא וכו' וזהו שכינה בתחתונים צורה גבוה רצ"ל זה שהשכינה
מקבל' השפע מהאצילות שלמעלה ממנה ומשפע' בתחתונים הוא ג"כ צורה גבוה
והתעוררות לגבי מלכא וממנו באה ההתעוררו' לבינה ואח"כ לתכמה נמצא שהתכמה
מקבל' שכר פולן ממטה למעלה והיגו נושא שכר ע"כ לשון המפרש ולי נראה לפרש
שכר הפנונה על י"ם דמלכות עשרה בני"ם דהיגו י"פ ב"ן (ענין בלק"ת שמואל ע"פ
הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים ובסוד שם יששכר בפי ויצא י"ש שכ"ר בגי' שכ"ר והנה
התכמה הנרמז ביו"ד נושא את מדת המלכות הנק שכ"ר סוד י"י בתכמה יסד ארץ אבא
יסד ברמא וסוף מעשה מלכו"ת במחשבה תחלה דהיגו חכמ"ה והפנונה פי התפשטות
כבוד מלכות"ו ברבו יתירה בפרצוף גמור להיקרא מל"ך של"ם הוא הוא פנונה ראשי
המחשבה וע"כ כפיכול זה הוא השכר שנוטל בהקדים המחשבה וזה הוא שכינה
בתחתונים צורה גבוה להיקרא מלך וכל באי עולם יפירון מלכותו בשביל זה הי'
התעוררות מחשבת הבריאה והבן פי א"א לפרש הפל בכתב נ"ל) והשוכ"ר דא ה"א
שוכר פועלים ועומד עליהם (גם בזה פי הרב המפרש הנ"ל וז"ל שוכר פועלים שהם
מיכאל גבריא"ל נוריא"ל ר"ת שלהם מג"ן פועלי החס' דין ורחמים ע"פ הידוע שמבינה
נאצלו ג' קוין קו החסד קו הדין וק הרחמים והן ג' אבות הבנים נה"י ומיכאל"ל הוא שר
החסד וגבריא"ל למנונה על הדין וזה נק' פועל גבורות ורחמים נעשה ע"י נוריא"ל נמצאת
בינה שוכר פועלים הללו ועומד עליהם שממנה נאצל שורש פעולותיה וממנה בניקותה
עכ"ל ול"נ לפרש שוכ"ר פועלי"ם דהיגו זו"ן שהם עיקר הפועלים בתחתונים ועומ"ד
עליה"ם בהתלבשו' הפוחזין בהם פנודע בסוד והאם רובצת וכו' נ"ל) פנודע המזכירים
את י"י אל דמי לכם נאמר על שומ"ר חנם ד"א נא"ו נטיר נוקבי' מפוך' פורק עול
האוכלים למעצנים חנם מן המצות (פי' הרב הנה ידוע שהשכינה מתלבשת בהקליפות
וע"ז נאמר ומלכותו בפל משלה פדאיתא בהקוני' והנה הקליפו' והחיצוני' רוצי' לאחוז
בהקדוש' והנא"ו נטיר ה"א נוקבי' מהם וכו' וזהו שומר חנם שהוא שומר ה"א מאותן
שהם חנ"ם מן המצות והיגו החיצונים עכ"ל) והשו"ש דא הוא עני' ואביון כבוד מלך
יש"אל שמבקש פרס מרבו לחלק לכל המון יש"אל לך נאמ' נאל תתנו דמי לו שהו'
תלוי בדעת אחר' ודי בזה עכ"ל הרב הרמ"ע בעל ע"מ הנ' סוד הגניב"ה הוא פשהחיצוני'
יונקים ח"ו משפע ב"ש חסד דת"ת דז"א ונו"ק דס"מ נק' גניב"ה (ענין בס' מאורי אור
אביד"ה נק' היסוד דז"א בהעדר הזיווג ענין כ"ז בס' הנ"ל) והנה סוד השבועה ה"ס
הבל הינצא מפי הז"א להקיר ז"ת שלו שפגדום עומדת המלכו"ת והנה ידוע דמהאור

מקיף בורח'י הקליפות כי אין להם אחיזה במקיף ומעטה תבין שומ"ר חנ"ם ה"ס נא"ו ז"א והנה ע"י השבוע"ה הוא השפעת האור המקיף נפטר כביכול מגניב"ה ואביד"ה כי בורחים הקליפות ע"י האור המקיף בין תבין את אשר לפניך והשם הטוב יכפר בעדינו ויה"ר שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו ומעטה הדין הפוסק הדין על השומ"ר חנ"ם שישבע ויפטר מגניב"ה ואביד"ה גורם למעלה להאיר האור מקיף לז"ת דז"א נאז יברחו הקליפות מהארת האו' המקיף ונשגב י"י לבדו: (ד) הנה הש"י שומרינו כמד"א י"י ישמרך מכל רע י"י שומרי"ך הנה לא ינום ולא ישן שומ"ר ישראל ואיתא בתד"א אלמלא מקרא פתוב א"א לאמרו כביכול הש"י קבל ע"ע שמירתנו לשמור אותנו מכל דבר רע והנה הוא ית' כביכול שומר חנ"ם אותנו דהינו אפילו אין בדינו זכות וצדק' כביכול לקבל שמירתנו בחנ' וכבר שמעת' מדברי הר' לעיל סוד שומ"ר חנ"ם הוא בחי' ז"א סוד הנא"ו (והוא סוד הו' הניתן לקינו לשמיר' וישם י"י לקין או"ת הוא או' תלוי ארוך סוד הנא"ו וכבר ידוע ז"א נק"ע"ד (ענין בזהר נארא סוד הפתוב בטחו בי"י עדי ע"ד) וזה שאנו מברכין בברכה שמתפללין על השמיר' שומ' עמו ישראל לע"ד בין והתבונן: מ"ע נח לדון דין חובל בחבירו חלק המעשה (א) מצנה נ"ח שנאמר על כל אבידה אשר יאמר כי הוא זה הטוען את חבירו מטלטלין או מעות והודה לו במקצת הרי זה משלם מה שהודה ונשבע על השאָר שבועת התורה בנק"ח ואין מודה במקצת חייב שבועת התורה פד שיודה בפרוטה ויכפור שתי מעין פסוף או יותר והפירה בלבד צריכה שתהי' שתי מעין פסוף חוץ הפרוטה שהודה: (ב) בד"א שטענו פסוף או סחורה או פירות וכיוצא אבל טענו פלים אין משערין את דמיהם אפי' טענו ב' מחטין והודה באחת וכפר באחת חייב שבועת התורה: (ג) אין מודה במקצת חייב שבועת התורה עד שיטענו דבר שבמשקל או במד' או במנין אבל אם אמר לו פים מלא דינרין מסרתי לה והוא אומר לא מסרתי לי אלא מאה או מאה דינרין מסרתי לה והוא אומר לא מסרתי אלא צרור של דינרין בלא מנין וטול מה שהנחת פטור משבוע': (ד) אין מודה במקצת חייב שבועת התורה עד שיודה בדב' שאפסר לו לכפור בו אבל אם הודה בדבר שא"א לכפור בו לא מיקרי הודאה והוה ככופר הכל וישבע היסת פתיקון חכמים: (ה) הכופר בכל ועד אחד מעיד שהוא חייב ה"ז נשבע שבועת התורה להכחיש את העד נמצא אין לה שבועת התורה אלא שלש' שבועת השומרין ושבועת מודה במקצת ושבועה להכחיש את העד (ו) הכופר בכל ואמר להד"מ או שהודה במקצת ונתנו מיד ואמר אין לה בדי אלא זה והילך (ו) ודוקא דלא מנכר אם מערים הוא פדי לפטור מן השבועה אבל אם הב"ד מפירין שהוא מפרי' בדבר מיקרי שפיר מודה במקצת) או שאמר אמת שהיה לה בדי ומחלת לי) או החזרתי לה או שטענו חטין והודה לו בשעורין בכל אלו פטור משבועת התורה אבל חז"ל תיקנו שישבע הנתבע היסת בלא נק"ח והנשבע בטענת ספק פגון השותפין והאריסין נשבעין פעין של תורה בנק"ח אבל טענת ספק שטוען התובע ואומר כמדומה לי שיש לי אצלה מנה וכיוצא בזה והנתבע אומר אין לה בדי פלום ה"ז פטור אפילו משבועת היסת וכל השבועות שתיקנו ר' ור' נתן שהיו סוף המשנה כולו פעין של תורה בנק"ח.

והשבועות שנתקנו אח"כ הם בלא נק"ח סמ"ג: (ז) דנין דינין הללו בכל בית דין בכל מקום ובכל זמן (ח) טענו חטין והודה לו בשעורין פטור משבועה כמש"ל וגם פטור

מלשלם אפילו דמי שעורים שהודו דמה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אבל אם תפס התובע נגד דמי שעורים שהודה מהני תפיסה (עיין בסמ"ג וכבר נתבאר דבזה"ז נשבעין היסת גם בכופר הפל): (ט) מן הדין אם רצה הנתבע להפוך שבועה דאורייתא על שפנגדו אין שומעין לו אלא או ישבע הוא או ישלם אבל שבועת היסת מהפכין וכבר נהגו בזה"ז להפוך גם שבועה דאורייתא ומכ"ש שבועה דרבנן אבל הנשבעין בטענת ספק שמיטיל עליו התובע כגון השותפין והאריסין אין יכולין להפוך כי התובע אינו טוען רק ספק: (י) המחוייב שבועת התורה ולא רצה לישבע ב"ד יורדין לנכסיו וגובין ממנו כל מה שטען התובע אבל המחוייב שבועה מדבריהם ואינו רוצה לישבע ולא לשלם משמתין ליה שלשים יום ואם לא בא ולא תבע נידויין מפין אותו מפת מרדות (הואיל דחיילא עליו שמתא דרבנן שלשים יום ולא תבע נידויין) ואח"כ פוטרין אותו ואין יורדין לנכסיו: (יא) שבועת היסת אין משביעין אלא על טענת נדאי אבל לא על טענת ספק.

כגון התובע אומר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע ישבע רק היסת שאינו יודע ופטור. בד"א באמר איני יודע אם הלוייתי אבל באומר יודע אני שהלוייתי אבל איני יודע אם פרעתיך חייב לשלם.

ונה דוקא בתביעה אבל אם הודה מעצמו בלא תביעה ואמר יודע אני שהלוייתי ואיני יודע אם פרעתיך אינו חייב לשלם. ובבא לצאת י"ש חייב לשלם: (יב) הטוען על חבירו טענות הרבה אין משביעין אותו על כל טענה בפ"פ רק שבועה אחת על הפל: (יג) המחוייב שבועה בין דאורייתא בין דרבנן יכול חבירו לגלגל עליו שבועה על טענות אחרות הגם שלא הי' מתחייב שבועה עליהן עד היכן גלגול שבועה עד שיכול לטעון עליו השבע לי שלא נמפרת לי בעבד עברי ועדיין עבדי אתה ואפילו רוצה לשלם בעד הטענה שנתחייב שבועה אעפ"כ צריף לישבע על הגלגולים או שישלם בעדם.

סמ"ג: (יד) האומר בטענתו לחבירו תן לי דינרין פספ שלי וקח לה מידי דינר זהב שלך וחבירו מכחיש חייב הוא ליתן לו הדינר זהב שהודה וחבירו פטור מדינרין פספ נ"ל דחבירו מתחייב היסתד' ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו ותאמר כן באו אלי האנשים ולא ידעתי מאין המה: ותקח הנה לשון קיחה לא יצדק על אנשים רק על דבר המטלטל במקום למקום ע"כ מתרגם בכ"מ דבר לשון הנהגה או קרב.

וכן פירש"י בכ"מ קחם בדברים. ואגב נדקדק עוד פי כפי סדר הפתובים נראה שבין אמירת שליח המלך השליחות להתשובה מפיה הייתה פעולת ההטמנה והאיך תכן זה שלא תשיב לשליח המלך שום דבר עד שמעשה איזה דבר ואח"כ תשיב אמרי' וגם האיך הוא באפשר אם היו עומדים המרגלים במקום נגלה הלא יראו השלוחים ואם היא תלך למקום המרגלים הלא ירגישו השלוחים: (ע"כ נמצא בכ"מ ק של המחבר ז"ל כנראה שהתחיל לחבר פסדר על נ"ף ולא ידענו אם השלים) דרף פיקודיה מ"ע א הנני נכון לפניכם היום ברכה.

מה שחסר בספר הקדוש דרף פיקודיה במצנה ראשונה מן אמצע סימן ה' עד אמצע סי' י"ח. והנה הם בפתובים עמדי עוד קודם שנדפס הספר הנ"ל.

ונתתי הכתבים האלה במתנה לידידי החסיד היקר בנש"ק מ' משה שפירא כ"י. נכד המחב' ז"ל להדפיסם ולהפיצם.

ע"פ תבל וכל מי שיש לו הספר ד"פ יקח הקונטרס הזה להשלים החסרון והעתקתיו על סדר הנאות וְ נקי מפל שגיאה בכדי לזכות הרבים הצמאים לאור תורת אור הפהיר קדוש וטהור.

זי"ע ועכ"י מעתה ועד עולם א"ס. עבד לעבדי ה' הצעיר מנחם מענדיל בריז"ל מתגורר פה באר"סלוב.

ה וז"ל מרן בטעמי המצות. מצנת פ"ו נתבאר אצלנו בשער הגלגולים פ"א לברר רפ"ח ניה"ק שבתוף הקליפות פנה ולהחזיר אל הקדושה (טעם למה צריכים לקדש א"ע בשעת הזיוג) והנה האב והאם נותנים מצד רוחם בשעת הזיוג ב' פסויים לנשמות א' מן האב וא' מן האם כי הנשמה שיהי' הולד הוא מחו"ג דזו"נ עילאין (רל הנשמה הוא מזווג עליון דזו"נ כפיכול ג"כ הלובן הוא בחי' הססרים מן האיש מ"ד, והאדם הוא בחי' הגבורות מן האשה מ"ן) והלבוש מאביו ואמו.

ולבוש זה מסייעו לעשות מצנה כי הוא אינו יכול לעשותם שהוא קטן ובפרט אם הוא מגולגל כי אין עונותיו מניחים לו לעשות מצות וצריך סעד לתמכו בזה הלבוש וכן אם הנשמה חדשה היא ולא הורגלה להיות בעוה"ז באופן כי המסייעו אינו רק זה הלבוש.

ואפ"י שנותנים לו מן השמים הוא ע"י הלבוש. ונהו הענין שותפות האדם עם אשתו בולד.

ובזה תבין כמה החמירה תורה לקדש א"ע בשעת תשמיש פנודע ואם יקדש האדם א"ע ימשך בנשמה שהוא לבוש קדוש שעי"ז יזכה לעבוד את ה'. ואעפ"י שהיא נשמה גדולה צריכה אל קידוש אביו ואמו בשעת תשמיש להוציא לו לבוש מעולה ולא יהי' לבוש זה סיבה לחטא דוגמת יצה"ר נמצא שאם יחטא הבן העונות [בכאן היה חסר בכתבים שניתנו לדפוס והדפיסו פן בלא הרגשה] נמשכים אחרי האב עד כאן לשונו ונראה לי שזה פי' הפסוק והתנדו את עונם ואת עון אבותם (דמן הצורך להתנדות להיות החטא של הבנים נמשך גם לאבות ולפעמים יארג שפכר האב הוא בג"ע ואח"כ יחטא הבן בעוה"ז לסיבות הלבוש של האב.

הנה צריך להתנדות גם עון האב שיהי' גם להאב פפרה וזה שפירש הפתוב על איזה עון של האב צריך להתנדות הלא כתיב לא יומתו אבות על בנים כו' ע"כ פירש הפתוב) במעלם אשר מעלו בי דידוע דהנהנה מעוה"ז בלא ברכה מעל ונ"ל לפי דמש"ה לא תקנו ברכה בהנאה זו דהמעשה הזו בעצמה הוא ברכה פאשר מקדש א"ע לצורך גבוה דידוע דיסוד דנוקבא נקרא פוס של ברכה יסוד דילי' ברו"ך ודילה ברכ"ה.

וא"כ הקידוש בשעתה היא במקום הברכה משא"כ פשאינו מקדש א"ע ואינו מכוון רק להנאתו וברכה לא תקנו א"כ נהנה מהעוה"ז בל"ב ומעל בקודש וז"ש הכ' עלאיזה של אביו צריך להתנדות במעלם אשר מעלו בי שנהנו בלא ברכה ומעלו בקודש ויתר הפסוק יתבאר אפ"ה להלן עפ"י דרף הנ"ל: ו' ולפי"ז עתה הבן פי רוח ה' דבר בו בכבוד מחו' הרב הקדוש מהרצ"ה שליט"א שהבאתי דבריו לעיל בחלק הדיבור שאמר הנם שלא

תקנו ברכה על המעשה עכ"ז מהראוי להודות לה' בכל לשון שירצה על ההנאה הזאת ואז לא ימעול בקודש לפי דברינו הנ"ל נאמר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו כי לפי הטעם שכ' דמש"ה לא תקנו ברכה דהקידוש לצורך גבוה הוא הברכה יסוד דגוק' פוס של ברכה.

ואין בו מעילה משא"כ פשאינו מקדש א"ע מן הצורך הי' לברך עכ"פ כדי שלא ימעול כי לה' הארץ ומלואה אף א"א לנו לתקן ברכה מעצמינו אחר חתימות התלמוד ממילא עכ"פ מהראוי לברך להודות לה' כ"ט בכל לשון שירצה ואז לא ימעול בקודש [הג"ה ע"כ הפהן הגדול מאחיו שהוא עיקר המברך את עמו ישראל בשלו"ם נצטוו שלא ליקח רק בתולה פי פוס של ברכה טעמו פגמו פמבואר ברע"מ ע"כ הג"ה]: ז' בכדי להרחיב הדבור טעם מצנה זאת וטעם אזהרות הקידוש בשעת עשיית המצנה אעתיק דברי הרב הק' המקובל מהרי"ק ז"ל בסדור התפלה וז"ל פתיב והתקדשתם והייתם קדושים ביאר בזוהר שצריך האדם לקדש א"ע בשעת תשמיש בכדי להמשיך אל הטיופה ממקור הקדוש העליון לפי תוקף פונותם של איש ואשתו כף מושכים נשמה מלמעלה וכפי קדושתם כף נותנים קדושה בהאי נשמתא ודע כי הנשמה באה מזיוג זו"נ פנודע ונשמתם של ישראל הוא חלק אלוה ממעל פי הנשמה היא סוד טפת חסד המתגלה בפומא דאמה סוד ח [כי אל הוא חסד] והיא הנשמה היורדת מזו"נ סוד ו"ה הרי אלו"ה והם עצומים מני בטון ממש כמ"ש בחיבורי שעג"ע לכן ישראל קרויים אדם מכח הנשמה שלקחם הבאה מזיוג זו"נ סוד אדם הוי"ה חו"ה גי' אד"ם [הבן הענין הנייה באלפין גי' אדם והמילוי לבד גי' חנה בסוד אין פרי בטנה של אשה מתברכת אלא מפרי בטנו של איש נ"ל] אבל אוה"ע אין קרויים אדם כי נשמתיהן מסט"א (עיין תוס' האד"ם ירמון לרבות הגוים כי תוס' הא הוא גרעון).

שפן האד"ם גי' טמ"ח. פי נשמתן מס"א שאינם נכללים בדיוקנא קדישא דאדם פמבואר בזוהר).

והנה אמרו שלשה שותפין באדם אביו ואמו והקב"ה הפנונ' הנשמה שבאה מלמעל' בתוך הטפה היא בחי' אור עצמיות ופנימיות הנשמה אביו ואמו נותנים לו ב' לבושים האב נותן לבוש הפנימי המלבוש לפנימיות הנשמה ומצדו הוא סיוע גדול לזכותו בתורה ובחכמת כמשארז"ל האב מזפה את בנו בחכמה וז"ש אם חכם פי ישמח לבי כו' והאם נותנת לו לבוש החיצון בסוד נקבה תסובב גבר.

ונה הלבוש מזפה הנשמה לעשות מצות ולתשובה פי אדם אין צדיק בארץ כו' וצריך תשובה ואף אם לא חטא אפשר שנשמתו בא ע"י גלגול כו'. ודע פי הלבוש שהוא מצד אם באשר שהיא מסבבתו היא מלפפת אותה הנשמה עד שתגבר עלי' ומכרחת אותה עפ"י פונותה שהי' לה בשעת תשמיש אם כו' שאם הי' מחשבתה זרה אז אותו הנולד אף שבשעת פחירתו יהי' טוב מצד לבוש אביו שהי' טובה מחשבתו הנכרח הוא לעת זקנתו להתמיץ וז"ש וכן כסיל תוגת אמו אמו דייקא.

לכן רה"י שתהי' מחשבת האשה לש"ש יותר מן האיש ואף אם לא יבינו סוד המצנה וטעמה עכ"פ תהי' פונותם לקיים מצות בוראם וכו' לא להנאת עצמם ובאם לא יהי' פונותם לזה אף שאין בשום א' מחשבה זרה הרי זה מעשה בהמות ומושכים נשמ' ממדרג'

התחתונה שבעשי' אשר שם ב"ן ב"ה גיל בהמ"ה ואם ח"ו יש להם מ"ז פי נתנו עיניהם בכוס אחר הם מושכים נשמה מסט"א אשר נרה אבל ת"ח הקדושים אשר בארץ המה יודעים טעם המצנה וסודה ומכוננים לזה מושכים הנשמה ממדרגה העליונה דאצילות והם נק' בנים לקובה"ו ודי בזה עם קצת תוס'.

ח' והנה ידוע דהלבוש היא דפוס הלו"בש. והנה הלו"בש היא הנשמה הפנימיות העצמיות אשר הוא טפת החסד המתגלה והנה היא כלולה מעשרה שאין שום דבר שפקדושה פחות מעשרה.

והנה י' פעם חסד גיל תש"ך מספר לבו"ש א"ב לבו"ש א"ס והנשמה עם מלבושי' יתנו שבת והודאה ויאמרו נא ישתב"ח שמה לעד מנכנו גיל תש"ך והנה כל קומת עשר נחלק לה' פרוצופים וע"כ יש באותיות ה' מוצאות הפה ולפ"ז תקנו ג"כ תיבת ישתב"ח ה' אותיות וכל אות ממוצא אחר נ"ל: ט' והנה מ"ש הרב דאם מחשבת האם לא טהורה מוכרח הוא לעת זקנתו להחמיץ.

לא תטעה לפרש דבריו שמוכרח הוא לגמרי לעשות רע ח"ו דא"כ תסלק הבחירה ח"ו ושקר ועונש מן הבן רק הפונה שהלבוש מסיתהו ועלול הוא לעשות רע אם לא יזהר בעצמו ויתגבר נעזר אלקי אבל אעפ"כ הבחירה חפשיית בידו להתאמץ בתורה ובמצות.

והש"י יעזרהו להתגבר על הלבוש ותדע מדברי הגלגולים מענין טעות הקליפות שנותנים נשמה גבוה במקום לא טהור והיא מתגברת אח"כ בתורה ושוכרת הקליפה והנה לבושים שהם לא טהורים בהעדר הפונה הנכונה של אב ואם אעפ"כ בורע עונם מטהרים גם הלבושים הבן הענין ע"כ אמת הדבר אשר כתבנו שגם בהעדר הפונה הנכונה שלא קידש א"ע אעפ"כ יצא ידי חובת המצנה כיון שיוכל הבן להתגבר ע"י תורה ועבודה פנ"ל.

ובזה פרשנו הפסוק רבות רעו"ת צדיק ומפולם יצילנו ה' רעו"ת גיל ב"פ לבו"ש המה הלבושים שנאב ואם והגם שהם רעות מאוד ברבו יתרה עכ"ז מפולם יצילנו ה'. והנה דגשת הלמד הוא במקום למד שני' פונדע בדקדוק והנה פאלו אמר ומפולם יצילנו ה' היינו יצילנו מעכירות הלבושים להיות טהור וצלול לעבודתו ית"ש ואמר אח"כ שומר כל עצמותיו היינו עצמיות הנשמה הפנימיות והבן הענין פי אן להאריך: יוד וזה הענין ש"י עולמות שנותן לצדיקים אשר נשמתם סוד טפת החסד הנק' אל ובשיעור קומה שמקדשין כל שיעור קומתו שכל חב"ד ומדות חג"ת נהי"ם הנה י"פ א"ל הוא ש"י הבן הענין ועת לקצר והתבונן המרי"ק לאשפה ח"ו טפת החסד לבטלה נקרא קר"י ג"כ גיל י"ש פי יש באותה הטפה שיעור קומת יו"ד והוא נותן אותה ח"ו אל הקליפות הנק' קר"י זה נע"ז נגד הקדושה נחלת ש"י הבן.

י"א ולהיות הענין פן מהראוי קודם עסק המצנה הזאת נהרהר בתשובה בכל פעם על העון הקמור הנ"ל פי להיות שהוא לרי"ק ח"ו ונעשקו בעוה"ר הנשמות אשר היו ראויים לכנס לטפה שהוא ועי"כ לא יוכל ח"ו להמשיך לבוש קדוש להבן הנולד אח"כ בזיוגו בקדושה ע"כ מהראוי להרהר בתשובה מקודם בפרטות על החטא הלז ולדעתי זהו הנרצה בפשט הכתוב והתנודו את עונם ואת עון אבותם במעל"ם וכו' (אשר כתבהו

פירושו באות ה' ויעדנו לפרש סיום הפתוב) ואף אשר הלכו עמם בקרי ר"ל דצריף להתנודות ג"כ העון קרי של אבותיו דע"ז נמשך לו ג"כ לבוש שאינו קדוש כ"כ השי"ת יעזרנו לשוב אליו באמת ואי"ה נדבר בתקון העון בעזה"י: י"ב הנה עתה נעתיק בטעם המצנה הזאת לשון הזנה ותקונים [הגם שדברי הזנה ראוי להקדים עכ"ז הקדמתי לפעמים דברי מרן ז"ל בכדי להבין ע"י דברי הזנה אשר הוא חתום באלף עזקין] ז"ל זוה"ק בראשית דף יב פקידא שתימאה להתעסק בפ"ו דכל מאן דאתעסק בפ"ו גרים לההוא נהר (יסוד צדיק) למהוי גביע תדיר (שישפיע תמיד למלכות שמים השפעות קדושות ונשמות קדושות) דלא יתפסקין מימיו וימא (היינו מלכות היינו יסוד דנוק' בסוד כל הנחלים הנלכים אל הים פי כל השפעות מיסוד דדכורא הנלכים ליסוד דנוק') אתמליא בכל סטרין ונשמתין חדתין מתחדשין (פי ע"י השפעות יסוד דדכורא בנוק' נבראים נשמות חדשות) ונפקין מההוא אילנא (היינו הז"א עה"ר) וחיילין סגיין אתרביאו לעילא בהדי אינון נשמתין (פי בתוס' השפעות נתוסף פח בכל חיילי מרומים בכל העולמות) הה"ד ישרצו המים שרץ נפש חי' דא ברית קיימא קדישי נהר דנגיד (מוסף השפעה מן מוח היינו היסוד צדיק) ונפיק (מן הז"א להשפיע בסוד והקמות' ומיא דילן' אתרביאו ורחשין רחשא ורביא דנשמת לההוא חיה (מלכות שמים סוד החי' אשר תחת אלקי ישראל שראא יחזקאל כ"ל) ובאינון נשמת' דאעילן בההוא חיה נפקו פמה עופין דפרר וטאסין כל עלמא וכד נשמתא נפקא לההור עלמא ההוא עופא דנפיק ופרח בהדי ההוא נשמתא מההוא אילנא נפיק עימ' פמה נפקין בכל נשמתא ונשמתא תרין חד מימנא וחד משמאלא אי זכי אינון נטרין לי' דכתיב פי מלאכיו צנה לך ואי נא אינון מקטרגי עלי' [נ"ל הקטן סוד העופן דנפיק בהדי כל נשמתא הו מלאכים דידיע דמלאכים מתהוונים מיחוד הפנימי היינו נשיקין שקודם היחוד והזיווג החיצון.

והנשמה מתהווה מהזיווג ממש. כמ"ש העמוסים מני בטן.

ע"כ אצל כל נשמה מתהווה ג"כ מלאכים מנשיקין שהם קודם להזיווג. והנה יש מלאכים דייקא לכל נשיקה היינו מבחי' נשיקין דידי' ודידה הבן הענין וה' הטוב יכפר בעדנו פי כל דברינו דרף אפשר ויה"ר שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו ופירושו דברי הזנה וכד נשמתא נפקא לההוא עלמא ההוא עופא דפרח ונפיק בהדי ההיא נשמתא מההיא אילנא נפיק עימ' אין פנונתו דרק עוף א' יוצא עם כל נשמה דא"כ איך תאמר אח"כ פמה נפקין כו' תרין כו' אף הפנונה להודיענו שכל עוף השייך לנשמה הלזו נפיק עימ' לשלול עיף שאינו שייך לנשמה הלזו רק לאחרת.

ואמרו חד מימנא חד משמאל' לפי הנ"ל יצדק להיות שהם מבחי' נשיקין דידי' ודידה שייך מרן ושמאל נ"ל הקטן ברתת וזיע]. אמר ר"פ תלת אינון דקיימו אפטרופסין עלי' דב"נ פד זכי דכתיב אם יש עליו מלאך מליץ כו' מלאך חד מליץ תרי אחד מני אלף הא תלת [נ"ל דלפמ"ש דהמלאך הג' הוא מסוד החבוב או מקללות הנשיקין דידי' ודידה או מבחי' הדבור ע' בע"ח] אמר ר"ש חיס דכתיב ויחננו חד ויאמר תרי (ר"ל לפי דברך הי' להללמוד מפסוק הזה חמש ואפשר לי לומר לסברא זו נשיקין דידי' ודידה תרי תרין וכן תרין חבובין דידי' ודידה ודבור א' פי אנשה אין לה פה פנודע עיין בע"ח א"ל לאו הכי

אָלאַ ויחַנְנוּ דָא קוב"ה בַּלְחוּדָא דְהָא לִית לִי רְשׁוּ לְאַחְרָא אָלָא לִי [חֲזוּר ר"ש לְסִכְרַת ר"פ וּקְרָא הֵכִי ד"ק דְאָמַר לְהַגִּיד לְאֲדָם יִשְׂרוּ אַחַר שְׂרָמְזוּ שְׁלִשָּׁה.

וְאַפְשָׁר הַשְּׂנִים מִחֲבִיקִין הֵם נְעֻלְמִים וְה' יוֹדֵעַ] וּמֵאֵן דְאַתְמַנְע וּפ"ו כְּבִיכּוּל אֲזַעִיר דִּיּוּקְנָא דְכָלִּיל מְפָל דִּיּוּקְנִין (אֲפֻשָׁר הַפְּנוּנָה עַל הַמְּלָכוֹת הַפּוֹלְלָת פֶּל צוּרוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת כִּי פֶל הַנְּחָלִים הַוּלְכִים אֶל הַיָּם וְגַם הִיא פּוֹלְלָת פֶּל צוּרוֹת הַתְּחַתּוֹנִים שֶׁל בִּי"ע כִּי מִמְּנָה יְבוֹאוּ בְּסוּד הַפֶּל הִי מִן הָעֶפֶר וְהַפְּנוּנָה לִפ"ז שְׁאָמַר אֲזַעִיר דִּיּוּקְנָא מִמַּעַט הַצּוּרָה כְּבִיכּוּל שְׁבִסוּד הַזְּנוּג הַנְּעֵרָה בְּאָה אֶל הַמְּלָךְ וּמִתְאַרְךָ קוּמְתָה מִשָּׂא"כ בְּהַעֲדָר הַזְּנוּג ח"ו מִתְמַעַט שְׂעִיּוֹר קוּמְתָה כְּבִיכּוּל וְלַפְעָמִים רַק נִקְוָדָה קְטַנָּה בְּסוּד מִיעוּט הַיָּרֵחַ נ"ל וְה' הַטּוֹב יְכַפֵּר) וְגַרְיִם לְהֵאוּא נְהָר (יְסוּד דְדְכוּרָא) דְלָא נִגְדִין מִיּוּמִי וּפְגִיִם קְנִימָא קְדִישָׁא בְּכָל סְטָרִין (פּוֹגֵם בְּכָל הַיְסוּדוֹת שְׁבָכָל הַפְּרָצוּפִים כ"ה בְּמִקְ"מ) וְעָלְיוּ כְּתִיב וַיִּצְאוּ וַיִּרְאוּ בְּפָגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּנֻשָׁעִים בִּי בִי נְדָאִי (ר"ל שְׁגָרְמוּ כְּבִיכּוּל הַחֲסָרוֹן הַנְּ"ל) דָּא לְגוּפָא ר"ל עוֹנֵשׁ כְּזֵה לְגוּף שֶׁל ב"א הֵאוּא) וְנִשְׁמָתָא לֹא עֵייל לְפִרְגוּדָא פֶּלֶל וְאַטְרִיד מֵהֵאוּא עֲלֵמָא עכ"ל הַנְּהָר רֹאָה פְּנוּנַת מְצוֹת פ"ו בְּמָה גּוֹדֵל קְדוּשָׁה וּבְרַכָּה יֵשׁ בָּהּ וְעִיקָר הַטַּעַם לְצוּרָךְ גְּבוּהָ לִיְחִיד (הַדּוּדִים) אִוְרוֹת עֲלִיוֹנִים וְלְהַשְׁפִּיעַ בְּכ"י ע"י יְחוּד הָעֲלִיוֹן.

וּמִלְאָכִין חֲדָתִין וּנְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת וּבְרִבוֹת הַטּוֹבָה יִתְרַבָּה הַטּוֹב בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וַיִּשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו: י"ג וְהִנֵּה יְדִידֵי הַקּוּרָא כְּאֲשֶׁר תִּתְּבוּנוּ בְּדַבְרֵי הָאֲרִיז"ל בְּס' גְּלִגּוּלִים וּבְס' טַע"מ וּבְדַבְרֵי זוּה"ק שֶׁהִבְאִתִּי תַעֲמוּד מִשְׁתוּמָם שְׁתַּרְאָה כְּפִי הַמְּנֻשָׁפֶל הַרְאִשׁוֹן עֲנִינִים רַחוּקִים מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה כִּי בְּס' הַגְּלִגּוּלִים נִתְּבָאָר שְׁעֲנִינֵי הַמְּצוּנָה הַלְזוּ הִיא לְהוֹצִיא הַנְּשָׁמוֹת הַנְּעֻשָׁקוֹת אֲשֶׁר נָפְלוּ בְּקְלִיפָה ע"י חֲטָא אֲדָה"ר וְע"י הַמְּצוּנָה הַזֹּאת מוֹצִיא בְּכָל פַּעַם נְשָׁמָה מִגּוּף הַקְּלִיפָה וּמְכַנְּסָה אֶל הַקְּדוּשָׁה, וּבְס' טַע"מ מְבֹאָר הַטַּעַם לְבָרַר הַרְפ"ח נִיצוּצִין.

וְלְכַאוּרָה הוּא עֲנִין אַחַר כִּי הַרְפ"ח נִיצוּצִין הֵן שְׁנָפְלוּ בְּעַת שְׁבִירַת הַפְּלִים בְּעַת שְׁהִי בּוֹנָה עוֹלָמוֹת וּמְחַרִּיבֵן. וְהִנֵּה בְּיַתֵּר תִּתְּפֵלָא שְׁבִס' טַע"מ קִיצָר מִן הָאֲרִיז"ל וְהִרְאָה מְקוֹם הַבְּיָאוֹר לְס' הַגְּלִגּוּלִים וְלְכַאוּרָה הוּא עֲנִין אַחַר לְגַמְרֵי.

וְאַח"כּ תִּשׁוּב וְהַתְּפֵלָא עַל כָּל הַנְּ"ל בְּזוּה"ק שֶׁהִבְאִתִּי דְבִיָּאָר שְׁטַעַם הַמְּצוּנָה הוּא לְצוּרָךְ זִינוּג הָעֲלִיוֹן וְתוֹלְדוֹת הַנְּשָׁמוֹת הַבָּאִים הֵם מְזִיּוּג הָעֲלִיוֹן. וְהֵאוּא תְּצִיִּיר כ"ז שְׁלֹא יִהְיוּ הַדְּבָרִים סוֹתְרִים דְּלִפִּי דְבָרֵי מְרָן ז"ל הַנְּשָׁמָה הִיא אֲשֶׁר הִיְתָה כְּלוּלָה בְּאֲדָה"ר וְנִעֲשָׂק בְּקְלִיפָה.

וְכַעַת מוֹצִיאִין אוֹתָהּ ע"י מַעֲשֵׂה הַמְּצוּנָה. וְלִדְעוּתִי הַקְּלוּשָׁה הַפֶּל הוּלְךָ אֶל מִק"א וְהַשִּׁי"ת יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרְתוֹ וְאֵל יֵאֱמַר פִּינוּ דְבָר שְׁלֹא כְּרַצוֹנוּ דְהִנֵּה.

א"א לֹמַר דְּבִזוּה"ק מְדַבֵּר מֵהַנְּשָׁמוֹת הַחֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי דְמְבֹאָר בְּגְלִגּוּלִים דְּזַעִירִין אִינוּן שְׂיָבוֹאוּ לְעוֹלָם נְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת מִמֶּשׁ שְׁלֹא נְכַלְלוּ בְּאֲדָה"ר רַק רֹב הַנְּשָׁמוֹת נְכַלְלוּ בְּאֲדָה"ר. וְא"א לֹמְרָךְ דְּבִאֲמַת הַנְּשָׁמוֹת הַבָּאִים הֵם הַיִּשְׁנוֹת שְׁהִיוּ כְּלוּלִים בְּאֲדָה"ר וְנִעֲשָׂקוּ וְע"י הַמְּצוּנָה יוֹצֵאִים אֶל הָעוֹלָם וּמִתְלַבְּשִׁין בְּגוּף נְעוּד זֹאת גּוֹרֵם שְׂיִתְאַחְדוּ הָאוּרוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְנִבְרָאִים נְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת וְנִשְׁאָרִים שָׁם בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים עַד עַתָּה קֵץ.

שְׂיָבוֹאוּ נְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת לְעוֹלָם. דְּהֵרִי לְשִׁין הַזֹּהוּ"ק מוֹרָה שֶׁהַנְּשָׁמָה דְּנִפְקָא מֵהֵיא אֵילְנָא הִיא הַבָּאָה לְעוֹה"ז וְתִרִין מִלְאָכִין נְטָרִין לוֹן דוּק וְתִשְׁכַּח.

ע"כ אדברה וירוח אה הנלמד שקבלתי מספרי מרן ז"ל והש"י יצילנו משגיאות וכ"ז אומר בדרך אפשר כי יראתי בפצותי פי הט אוניה ושמע. ואתה תבחר ותקרב ע"י עיניך בדברי מרן ז"ל ובאם יתאמתו לה הדברים עפ"י דה"ק אז תקבל.

ונ"ל דהענין ידוע דע"י שבירות הכלים נפלו נ"ק תוף הקליפות ובסוד עולם התיקון הוברר כל חלקי הקדושה המגיע לאצילות ואת אשר מגיע לבריאה כו' עד אשר נשארו עוד רפ"ח ניצוצין תוף הקליפה ורוח אלקים מרחפ"ת מת רפ"ח והנה נתברר חלק הטיב גם מזה ונתהווה נשמות אדה"ר בגזרת יוצר פל.

והנה פאשר חטא אדה"ר שוב נעשקו הנשמות בקל פה כי נתערב טו"ר נמצא כי ענין רפ"ח ניה"ק וענין נשמות אדה"ר הוא ענין א' ממש וזה הענין שמבואר בגלגולים אשר סיבת המצוה להעלות הנשמות מתוף הקליפות.

ובס' טעמי המצות מבואר שהוא לברר רפ"ח נה"ק כי הוא ענין אחד ממש זה מה שנ"ל. והנה האדם ע"י עשיית המצוה אין הפנונה שגורם להעלות הנשמה מתוף הקליפה ויתלבש תיקף בגוף אותה הטיפה רק הפנונה שע"י המצוה שעושה גורם ליחוד עליון כמבואר בזוהר כי מצות התחתונים הם מ"ן לשכינה כמבואר בזוהר חזי במאי ברא אתינא לקמך לקמך דייקא והענין הוא שע"י מעשה המצוה אותו הניצוץ שמעלה מתוף הקליפה הוא עול' למעלה בסיד ארוממך ה' כי דל תני והוא מ"ן לשכינ' ועי"ז יתהווה היחוד ויבא סוד מ"ד ויתחברו מ"ן ומ"ד ותצא הנשמה מןשלקת ותתלבש בגוף עוה"ז והוא חדוש מ"ב כי [רעל'] הנשמה מעולם התהו לעולם התיקון ע"י אור עליון הנשפע עלי' בבחי' אור חדש כמו שהי' בעת בריאות עולם בחי' התיקון מסוד מ"ההחדש גי' אדם ומקודם התיקון הי' רק ב"ן.

הנה יראתי להרחיב הדביר וציניתי כ"ז למשמרת עד אקבל האמת מפי סופרים וספרים יעזרנו הש"י עד כ"ש ועל פיוצא בזה אומר לא שמענא ולא אימא לומר שהאמת הוא כן רק ציניתי שלא אשפח את הנלע"ד וכ"ז כמקצר ועולה מכסה אלף כו': י"ד והנה יצא לנו מכללות הדברים אשר פונת וטעם המצוה הוא להעלות הנשמות וניה"ק מן הקליפה וליחוד הדודים והרעים בעולמות העליונים.

וילהוריד השפעות טובות לכ"י ולזה יכוין המשפיל בקדושה בעת התקדש א"ע בעזרתו ית"ש המצוה וקדוש יאמר לו: ט"ו וצריף להתבונן מה דקשיא לכאור' על הטעם הלז הנאמר ונשנה מפי קדושי עליונים דהרי כלל בנדינו דכל המצות הם לצורך גבוה ליקובה"ו ומאי רבותא דמצוה זאת דייקא וגם בענין העלאת ניה"ק כ"ה בכל ענינים שאדם עושה בעוה"ז אפילו באכילה ושתי' אעפ"י כ רבו יתירה למצוה הזאת כי הוא ענין דומה בדומה ממש כככול לדוגמת היחוד והזיוג באורות העליונים פללות השם הנהי המשפיע עם שם אד"נ המקבל וזאת הוא הפנונה הפשוט' דרך כלל ליחוד השמות הקדושים הנ"ל.

ט"ז ותדע עוד דיסוד צדיק המשפיע נקרא שד"י ומילואו (רומז להמילוי שנתמלא שפוע להשפיע למלכות שמים) הם ין לת' ו"ד בגי' ת"ק מנין חבור רמ"ח אברים דכורא ורנ"ב

אָבֵרִים דְּגֻנְק' וְהוּא מְכִין פֶּר"ו וּרְב"ו הַנְּאָמֵר בְּתוֹרָה וּא"ל דַּמ"ה אַפְקֵי רַחֲמָנָא בַל פֶּר"ו וּרְב"ו וּמְלֵא"ו אֶת הָאֶרֶץ.

וּז"א בְּבַחֲרִית הָאָדָם לְפָרוֹת וְלִרְבוֹת רַק בִּס"ד. וְאִין בְּבַחֲרִיתוֹ רַק לִיקַח לוֹ עֵזֶר וְלִהְתְּחַבֵּר עִמָּה וְאֶפְקֵי בְּלִשׁוֹן פָּרוּ וּרְבוּ לְכוּן בְּמַצְוֵה בְּחִיבוּר רַמ"ח וּרְנ"ב לְמַנְיֵן פֶּר"ו וּרְב"ו בְּכַח מְיֻלּוּי שַׁד"י בְּסוּד אֲנִי אֶל שַׁד"י פֶּר"ה וּרְב"ה וּג"כ מ"ש וּמְלֵאוּ אֶת הָאֶרֶץ ס"ת גִּי מְלָכוֹת.

וּר"ת הו"א. (פִּי הוּא רוּמְזוּ עַל הַזְכָּר הַהוֹלֵךְ בְּרֵאשׁ לְכֹן הוּא ר"ת וּס"ס רוּמְזוּ עַל מְלָכוֹת בַּחֲזִי גֻּנְקָא וְשֵׁהִיא בְּסוּף) וּג"כ י"ל וּמְלֵאוּ אֶת הָאֶרֶץ רוּמְזוּ מְיֻלּוּי אֶרֶץ הִינְנוּ ל"ף י"ש ד"י גִּי דָלְת"ת ה"ס הַמְשַׁכֵּת ג' קוּיִם מְדַכּוֹרָא חֶסֶד דִּינֵן רַחֲמִי"ם (גִּי דָלְת) וְה"ס וּיְמַל"א כְבוֹד"ו אֶת כָּל הָאֶרֶץ.

א"י וּמְלֵאוּ אֶת הָאֶרֶץ הִינְנוּ מְיֻלּוּי אֶרֶץ ל"ף י"ש ד"י גִּי אֶמֶת (ר"ל עִם שְׁשָׁה אוֹתִיּוֹת וְהַפּוֹלֵל ח"ס אֶמֶת מְאָרֶץ הַצָּמַח) ה"ס דְּדַכּוֹרָא תַּמְן אֶמֶת לִיעֲקֹב וְהִיא הַנֶּקֶד אֶרֶץ מְתַמְלָאוֹת מְמַנּוּ. ע"כ אֶמֶת מְאָרֶץ תַּצְמַח.

י"ז עַת לְדַבֵּר אֶת אֲשֶׁר כְּתֻבָּנוּ לְעִיל דְּהָא דְּפָסְקוּ דְּאָסוּר לְשַׁמֵּשׁ מִטְתּוֹ בְּשָׁנֵי רַעְבוֹן זֶה דְּנֻקָּא פְּשָׁקִיִּים הַמְצָוֵה וְאֲנַחְנוּ בְּעַנְיֵינוּ הִרְאָנוּ פָּנִים דְּגַם בְּשָׁקִיִּים לֹא יִפְטוֹר מִמַּצְוֹת עוֹנֵה הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה (כ"ז כְּתֻבָּנוּ לֹא לְהִלְכָה וְלֹא לְמַעֲשֵׂה רַק כְּתַלְמִיד הַמְרַאָּה פָּנִים לְפָנֵי רַבּוֹתָיו) וּבְפָרְט אִם יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׁלֵא יָבֵא לִידֵי עוֹן אִין לָהּ דְּבָר שְׁעוּמָד כּו' וּמוּטָב שְׁיֵאכְלוּ יִשְׂרָאֵל כּו'.

וְהִנֵּה ר"ל בְּעַנְיֵן הַפְּנוּנָה בְּזֶה דִּישׁ חִילּוּק בֵּין שַׁב"ע לְרַע"ב שַׁב"ע רוּמְזוּ עַל יַחּוּד פַּב"פ דְּהִינְנוּ הִנְיָה מְיֻלּוּי יוֹדִין גִּי ע"ב וְשֵׁם אֱלֹקִים בְּיוֹדִין גִּי ש' הָרִי שַׁב"ע וְרַע"ב מוֹרָה עַל בַּחֲזִי אַחֲזוֹר בְּאַחֲזוֹר פִּי אַחֲזוֹרִים דְּהִנְיָה גִי ע"ב.

וְאַחֲזוֹרִים דְּאֱלֹקִים גִּי ר' כְּזֶה י' יָהּ יְהוּ יְהוּד. א אֶל אֱלֹהֵי אֱלֹהִים הָרִי רַע"ב.

הִנֵּה מַש"ה אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ בְּשָׁנַת רַעְבוֹן פִּי ח"ו יֵשׁ לְמַעֲלָה הַעֲדָר יַחּוּד פַּב"ב (וְזֶה אֲשֶׁר דְּבָרְכוּ בְּמָקוֹם אַחֵר בִּס' אָמַר אוֹיֵב אֶרְדּוּן אֲשִׁיג אַחֲלַק שְׁלָל. שְׁפִנוּנַת הָאוֹיֵב לְחַלּוֹק הַשְּׁלָל הִינְנוּ שְׁלָל בְּגִי ב"פ פָּנִים וּרְצוֹנוֹ לְחַלּוֹק ח"ו יַחּוּד שְׁל פַּב"פ וְאִז חֶרֶד כְּבִיר מְצָאָה יָדוּ וּבְתוֹשָׁבְחָתָא דְּבַנ"י גְּאָמַר וּשְׁל"ל לֹא יַחֲסֹר.

הִינְנוּ לְבַל יַחֲסֹר הַיַּחּוּד דְּפַב"פ. וְזֶהוּ בְּטַח בָּהּ ל"ב בְּעֵלְהָ הַנְּאָמֵר בְּרִישׁ הַפְּסוּק דְּחִמֵּן מְקוּמָה נֶגֶד הַלֵּב וְאִכ"מ לְהַאֲרִיף) הִנֵּה מֵר שְׁהוּא חֲשׂוּכֵי בָּנִים ח"ו (אוּ שְׁמַתִּירָא שְׁלֵא יָבֵא לִידֵי עֲבִירָה) וּכְיוּצָא וּבָא לְשַׁמֵּשׁ בְּשָׁנֵי רַעְבוֹן מְהֵרָאוּי לְדַעֲתֵינוּ לְכוּן לִיַּחּוּד פַּב"ב הִינְנוּ הִנְיָה אֱלֹקִים בְּיוֹדִין גִּי שַׁב"ע לְהַחְזִיר הַיַּחּוּד פַּב"פ עֵינֵן בְּזוּהָר אַחֲרֵי דִּף נ"ט וְז"ל תַּנְיָא אַר"י זְמַנָּא חֲדָא הָוִי צָרִיכָא עֲלֵמָא לְמַטְרָא אֲתוּ לְקַמְי' דַּר"ש וְכו' אֲשֶׁכְּחוּהָ דְּהִנֵּה אֲזִיל לְמַחְמֵי לְרַעַב"י פִּינֵן דְּחָמֵי לוֹן פֶּתַח וְאָמַר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדוֹד הִנֵּה מַה טוֹב כּו' גַּם יַחַד.

מֵאֵי שְׁבַת אַחִים גַּם יַחַד כַּד"א וּפְנִיָּהֶם אִישׁ אֶל אַחִיו בְּשַׁעֲתָא דְּהוּוּ חַד בְּחַד מְשַׁגְּחִין אַנְפִּין בְּאַנְפִּין כְּתִיב מַה טוֹב וּמַה נְעִים. וְכַד מְהֵדֵר דְּכוֹרָא מְגוּנְקָא וִי לְעֵלְמָא כְּגוּוֹנָא דָּא כְּתִיב וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מְשַׁפֵּט.

בלא משפט כתיב ונדאי וכתוב צדק ומשפט מכון כסא דלא אזיל דא בלא דא וכד משפט מתרחק מצדק וי לעלמא כדין כתיב ויש נספה בלא משפט. והשתא חמינא דאתון אתיתון על דדכורא לא שריא בנוקבא אמר אי לדא אתיתון גבאי תיבו בהאי יומא אסתפלנא דיתהדר בלא למשרי אנפין באנפין וכו' אמר לי וכו' ישתמיט חד מינן לבשרא לאחנא שאר חברינא נאנן ניתב לקמא דמר עד דהוי אזלו פתח ואמר כו' (ע"ש כל הענין וכל רזין דאורייתא שחדשו עד לבסוף) עד דהוי יתבי אתא חד ב"נ אמר אנתו דר"ש רתסיאת ממערהא ותברא שמעו קלא דקוב"ה שבק לאינון חובי דדרא עכ"ל הנה תתבונן שפיבות עצירת המטר שהוא גורם.

לרע"ב ח"ו הוא מחמת העדר היחוד פב"פ והשפיל ותדע שהקדוש רשב"י הוא הצדיק יסוד עולם ואנחפי היתה חולה בזמן העדר היחוד עליון וכד אמהדר כולא למשרי אנפין באנפין אתסיאת מחלייה ואתבשרו חבריא הבן הענין ותשפיל דמש"ה לא אמרו לו ג"כ החברים רחולי רשותו להתפלל עליו פי חשבו שפיבות חוליה הוא ג"כ מחמת העדר היחוד העליון שפכיכול הרבה רעל וכ' אינה ראוי" לזינג וכאשר בקשו ממנו להתפלל על הפל פולו ממילא נדאי תתרפא אשת הצדיק יסוד עולם שבעוה"ז הבן הענין: ח"י הנה באות י"ג כתבתי את הנלע"ד להשוות הזוה"ק עם דברי האריז"ל בהפל הולך אל מק"א וכתבתי זאת רק מסבא.

וכעת מצאתי און לי בדברי הרב המקובל בסדור קול יעקב וז"ל כתיב לא תהו בראה לשבת יצרה הפונה כמ"ש בחבורי שעג"ע פי בכ"מ אשר שלטא שם רזא דמחשבה נעשה מקום ישוב ובנין העולמות ובמקום שלא שלטא בם רזא דמחשבה (ע"כ הי' חסר בדפוס) הוא תהו ושמוון וגו' כפתוב בדפוס עד כאן העתקתי מן סי' ה' עד י"ט.

להיות למשיבת נפשות השוקקות לדבר ה' אשר דבר בו ובעו"ה נשטו הדברים האלו מבית הדפוס. וציינו בטעות על סי' י"ט.

ו ועל סי' ד' ציינו ז': תרגומי דסבי הוא פי' על תרגום מגילת רות: א' ויהי בימי שפוט השופטים. ונהנה ביומי נגי"ד נגידי"א.

נ"ל דהמתרגם דייק דהל"ל ויהי בימי השופטים מאי שפט השופטים (וגם רז"ל במדרשיהם דייקו זה ודרשו דור ששפטו את שופטיהם) ע"כ דרש המתרגם דה"ק שופט השופטים היינו בזמן שהי' שופט המעולה מכל השופטים.

היינו אבצן זה בועז. הוא שופט המעולה מכל השופטים.

ממנו יצא חוטר מגזע ישי המצליח למלוכה ולו יאות המשפט כמד"א פה אמר ה' בית דוד דינו לבקר משפט: ונהנה כפן תקי"ף. הנה בפסוק נאמר סתם ויהי רע"ב והוא מוסיף תיבת תקי"ף שפט זה מאומרו שנית ויה"י דלא הל"ל [רק] ויהי בימי שפוט השופטים רעב אף הוא להורות ו"י כפול דהיינו הרעב הי' כפול ומכופל ע"כ כפל תיבת ויה"י והוא להצדיק את אלימלך ובניו שאלו לא הי' הרעב חזק כ"כ לא היו יוצאים לחו"ל: בארעא דישראל.

בפסוק נאמר סתם בארץ. הנה הוא בהכרח בלא הי' הרעב חזק רק בא"י.

דהנה הלכו אלימלך ובניו למואב שהיו תיכף בסמוך בכי א"י פנודע מגבולים וגם ממאמרי רז"ל עמון ומואב שפבי בישי דישראל הו. ע"כ שלא הי' הרעב חזק רק בא"י.

ובפסוק א"צ לבאר זה דמבואר הוא מדהלכו למואב בסמוך וגם בזה מצדיקין אה הצדיקים בלא רצו להתרחק מגבול א"י רק בסמוך בעת הזעם. וכאשר יחמול הש"י על עמו יהי להם בקל לשוב לשבת באה"ק: עשרתי נפנין וכו' כפן שריתי ביומי פועז וכו' נ"ל דגם זה דרש על אומרו ויהי רצ"ל ו' מן הי' הי' בימי שפוט השופטים היינו הרעב חפשי מן רעשורה הנגזרים הי' בימי שפוט וכו' נפק גברא רב"א.

הוא מבואר אי"ש בכל מקום תואר חשיבות ע"כ מתרגם גברא רבא ועיין בסמוך: ואז"ל לדוד וכו' הנה הוסיף תיבת ואזל. דהנה תרגם נפק גברא רנא הנה גברא רבא שפט מדקראו איש בתואר חשיבות.

והנה לפ"ז הל"ל ויצא איש. שיציאת הצדיק מן המקום עושה רנשם.

פנה הודה וכו'. ע"כ בכ"מ נאמר אצל הצדיק יציאה כמו שדרשו רז"ל והנה באמת תיגרם הוא נפ"ק הוא תרגום של ויצ"א ולמה לא נאמר ויצא רק וילך להורות שתחילת הליכתם מן המקום הי' ללכת בדוקא אל שדה מואב הסמוך ולא להתרחק לא שהלך לגור באשר מצא ונודמן לו מואב רק בכוננה מיוחדת הלה למקום קרוב ומאת הי' היתה זאת למצוא הפרידה טובה ממנה יצא חוטר מגזע ישי וגם משמיענו שהלך בכוננה מיוחדת לגור בשדה מואב ולא בעיר בכדי שלא ידור בין הטמאים המואבים: ב' אפרתין רבנין.

הנה אפרתים יורה לכאורה שהיו משבט אפרים אף מדקאמר שוב מבית לחם יהודא ללא צורך שפבר אמר ויצא איש מבית ל"י ע"כ פ"א אפרתים הוא לשון חשיבות ורפנות היינו שהיו שרים נכבדים בבית לחם יהודא: והו תמן רופילין.

היינו מושלים וחשובים. דייק מדקאמרויה"ו שם היינו קנו תמן הוי' והי' להם לשם בארץ: ג' ואיישוארת היא ארמלא ותרין בנהא יתמין.

ובפסוק נאמר סתם ותשאר היא ושני בני' אף מה משמיענו בזה בנדאי פיון שלא מת אלא הוא נשארו הם. אף הוא להורות באם הי' אלימלך חי לא הי' מניחם לישא נשים מואביות אף להיות ותשאר היא בפ"ע שכל זמן שהאיש חי האשה נקראת אשת פלוני משא"כ כשנשארת אלמנה יש לה שם בפ"ע ואינה סמוכה לשם הבעל.

ואלמנה אין בידה למחות כ"כ בבני' והם נשארו יתומים. וזה ג"כ פנ"ל.

הבנים בחיי אביהם נקראים בכי פלוני משא"כ לאחר מיתת אביהם נשארים בשמותיהם בפ"ע וכיון שנשארו יתומים אין מוחה בידם ולהם ג"כ אין תימה כ"כ פיון שלא הי' מי להשיאם נשים ונשארו מואביות: ד' ועברו על גזירת מימרא די' וכו'.

זה אינו במקרא. ודייק זה מדכתיב וישאו להם נשים הל"ל ישאו נשים מדקאמר להם היינו לומר הגם שהדין המקנבל מואבי ולא מואבית א"כ מותרין נשים מואביות.

היינו לאחר שנתגירו אכל הנה לא גיירו מקודם. ונשארו אותם לדעתם ולא עפ"י דעת התורה וז"ש להם.

רות בת עגלון וכו' הוא מקובל אצל חז"ל. ולא דוקא בת עגלון אלא נכדו: ה' ועל דעברו על גזירת מימרא די"י.

גם שניהם קאי דריש דהל"ל נמיתו גם מחלון וכליון שניהם ל"ל להורות בכתא שששו שניהם ביחד היינו שנשאנו נשים נכריות: איתקטעו יומיהון הוא עפ"י מאמר הנביא מלאכי. ובעל בת אל כפר יפרת יי' לאיש אשר יעשנה וכו': בארעא מסאבתא.

דכן פתיב במלאכי יפרת וכו' מאהלי יעקב: ואישארת איתתא מתכלא וכו' וארמלא וכו' דייק ל"ל לומר ותשאר ודאי נשארה כיון שלא מתה אבל משמענו מה דמבנאר בנבואת ישע' בעת הרמה קרן מלכות בית דוד בימי משית ב"ב כאמר על מלכותא חייבתא ותבאנה לך שתי אלה וגו' שכו"ל ואלמו"ן.

הנה מלכותא קדישא קודם שהצמיח קרן מלכות. נעמי אם המלכות אשר ממפה יצא מחלון שנתגלגל בעובד אבי ישי אבי דוד.

נתקיים בה שפול ואלמון ואח"כ הי' צמיחת קרן. משא"כ מלכותא חייבתא הוא להיפך הנה הוא בתחלה בהרמת קרן ותבאנה לה שפול ואלמון ועוד לא תשוב ותפול ולא תוסיף קום ובזה יש נחמה רבתא [נמחק כמו ששה תיבות] שתי אלה תצפה לצמיחת קרן כי כן הי' הצמיחת קרן הראשון הן הדבר: ו' ארום איתבשרת בחקל מואב על פום מלאכא וכו' י"ל דדייק דהל"ל כי הגידו לה ומדקאמר כי שמעה שמיעה הוא רוחניות והגדה אנושית והנה י"ל שהיתה נבואה אף מדדייק קרא לומר כי שמעה בשדה מואב הוא להורות ששמעה שמיעה רוחניות מבלי הגדה אנושית ואין בה נבואה כי השמיעה היתה בשדה מואב ואין השכינה שורה בחו"ל על פרחא לומר שנתבשרה ע"י מלאך ודייק עוד הפתוב לומר כי שמעה בשדה מואב ולא באר"ץ מוא"ב.

דהנה הגם דאין השכינה והנבואה בחו"ל אפשר שהיה על המים ועל הנהר כמו ביחזקאל על נהר כפר כדאיתא בזהר. ע"כ אמר בשדה מואב.

ונה א"א בנבואה אלא ע"י מלאך: וי"ל עוד דדייק כי שמעה כי פקד י"י וכו'. הנה א"א לומר שהגידו לה בני אדם.

המה בני אדם אינם יכולין להגיד כי פקד יי' וכו'. רק שנהנהנה שובע בעולם ע"י ירידת גשמים וכיוצא הגם דהפל בגזירת י"י ע"כ לומר שהגיד לה איזה מגיד ששמע מפי י"י הגזירה הטובה.

או שהיא עצמה שמעה מפי י"י. והנה זה א"א כמש"ל דהי' בחו"ל וא"א לומר ששמעה מפי איזה נביא.

מאין ולאין יבא נביא אז לחו"ל. ע"כ נביא.

מאין ולאין יבא נביא אז לחו"ל. ע"כ לומר ששמעה מפי מלאך: בגין זכותי' דאבצן נגידא ובצלוחתי' דצלי קדם ה' וכו' דייק זה דהנה נאמר כי פק"ד יי' וכו' ולא נאמר כי זכר וכו'.

ותתבונן בזהר. ריש חילוק בין פקיד"ה לזכירה פקידה מאתר דמק'.

ויזכירה מאמר דדכירא. והנה פשיש איתערוותא דלתתא וכו"י אם הפנים שאומרת רזי
במאי ברא אטינא לקמך נק' פקידה וכשנעשה ישועה למען שמו הגדול מבלי איתערוותא
נק' זכירה הבו הדבר.

והנה בכאן נאמר כ פק"ד וכו' ע"כ ע"י איתערוות' דלתתא. והנה נאמר נתקם היא וכו' כי
שמעה וכו' כי פק"ד וכו' נראה בעבור זה נתעוררה בנריזות (לקום לשוב לא"י) כי
שמעה כי פקד וכו' והיגו שהי' ע"י איתערוות' דלתתא.

אבל אם הי' מתהנה השנבע ע"י איתערוות' דלעיל' ולכאורה מאי נפק' לה מזה אם הי'
מתהנה השנבע באיזה אופן שיהי' ע"כ לומר ששמעה שהי' ע"י התעוררות צדיק גדול
הדור. ונזדרזה להקביל פניו כי מי יודע מה יולד יום.

וכדאית' בגמ' אצל ר' יוחנן שאמר אית לי רב בכבל אלו להקביל פניו: ח' במה די
עבדתון עם בעליכון שכוביא דסריותון למיסב גיברינא בתר מותיהן דייק מה שאמרה
וכו'. יעשה יי' עמכם חסד וכו' פאשר עשיתם עם המתים וס'.

מהו החסד שעשו עם המתים ז"ש החסד הוא שלא לקחו אנשים אחר מות בעליהון שנהו
חסד גדול לההוא רוחא דשבקו בעליהון בגוניהן כמבואר בסבא משפטים: %חסד דף%